Digitized by Google

BIBL. NAZ.
VITT. EMANUELE III
XX
A
14
NAPOLI

Digitized by Google

IVSTINIANI IMPERATORIS EDICTA:

ITEM,

IVSTINI, TIBERII ac Leonis Auguſtorum Nouellæ Conſti-tutiones.

HENRICO AGYLAEO Interprete.

***

LVGDVNI,
Apud Gulielmum Rouillium.
M. D. LXXXI.

Digitized by Google

ΙΟΥΣΤΙΝΙΑ-ΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

τῶν ἐδίκτων ἀρχή.

Ἐδίκτον γραφὲν τοῖς ἁπανταχοῦ γῆς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις, καὶ ὁσιωτάτοις πατριάρχαις.

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

ΕΔΙΚΤΟΝ α.

ΤΗΣ παραδοθείσης ἡμῖν ἐκ θεοῦ πολιτείας κηδόμενοι, καὶ ἐν ἁπάσῃ δικαιοσύνῃ ζῆν τοὺς ἡμετέρους ὑπηκόους σπουδάζοντες, ἢ τ' ὑποτ. καὶ τὰ ἑξῆς.

Περὶ

IVSTINIANI IMPERATORIS EDICTA.

HENRICO AGYLÆO INTERPRETE.

Edictum ſcriptum in omni terra piiſſimis Archiepiſcopis & ſanctiſſimis Patriarchis.

TRADITAE *nobis à Deo Reip. curam habentes, & in omni iuſtitia viuere noſtros ſubiectos ſtudentes, ſubiectam, & quæ ſequuntur.* Hoc edictum natiuo ſuo loco in conſtit. 8. habes ſuprà.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΠΑΡΕχειν τοὺς ἄρχοντας ἀσυλίας λόγον ἐπὶ δημοσίαις προφάσεσιν.

Ἔδικτον β.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ Ἰωάννῃ ἐπάρχῳ πραιτωρίων.

Ἐκ τῶν ἀνενεχθέντων ἡμῖν ἀγράφως παρὰ τῆς σῆς ἐνδοξότητος, ἔγνωμεν οὐ μικρὰν πεποιηκέναι δυσκολίαν τῇ τῶν δημοσίων φόρων εἰσκομιδῇ τοὺς τῶν ἐπαρχιῶν ἄρχοντας, οἷς ἂν ἐθέλοιεν λόγον ἀσυλίας παρέχοντας. τὴν δὲ αὐτοῦ γοῦν τοὺς ὑποδεχομένους τοὺς δημοσίους φόρους προβαλλομένους ἀσφάλειαν, μὴ ἐκπέμπειν τὸ ἐπ' αὐτοὺς καταβαλλόμενον χρυσίον, πλείστην ἢ μοῖραν αὐτοὺς παρακατέχειν· καὶ ἐπειδὰν ὀφλήσειαν χρυσίον, ἀποκεχρῆσθαι τῷ κακῶς αὐτοῖς τῆς ἀσυλίας παρεχομένῳ λόγῳ.

¶ Θεσπίζομεν τοίνυν, τῷδε τῷ θείῳ πραγματικῷ χρώμενοι τύπῳ πρὸς τὴν σὴν ὑπεροχήν, διὰ I

προσ

NE PRÆSIDES IN FISCALIBVS CAVSIS fidem publicam dent.

EDICTVM II.

Idem IMPERATOR Ioanni prætoriorum præfecto.

PRAEFATIO.

EX ijs quæ à gloria tua ſine ſcripto ad nos relata ſunt, non exiguam publicorum tributorum illationi difficultatem prouinciarũ præſides, dum quibuslibet fidẽ publicã dant, attuliſſe cognouimus. Eos enim qui tributa publica ſuſcipiunt, inde ſibi ſecuritatẽ atq; tutamentũ prætendentes, quòd aurum ipſis perfuſum ſit, nõ tranſmittere, ſibiq; maximã partem retinere, & cùm aurum debeant, malè ſibi data fide publica abuti.

1 ¶ *Miſſa igitur ad excellentiam tuam hac ſacra pragmatica forma, ſtatuimus, vt per*

προσταγμάτων οἰκείων ἀπαγορεύουσαι πᾶσι τοῖς λαμπροτάτοις τῶν ἐπαρχιῶν ἄρχουσι, λόγον ἀσυλίας παρέχειν ἐπὶ δημοσίαις αἰτίαις· ὑπὲρ δὲ τῶν ἰδιωτικῶν μόνων προφάσεων ἐξεῖναι αὐτοῖς, τοῖς δεομένοις παρέχειν τὸν τῆς ἀσυλίας λόγον, καὶ ἐπὶ ῥητὸν χρόνον· οὐ δυναμένοις δευτερικῶς αὐτὸν, παραδραμουμένης τῆς προθεσμίας, αὖθις ἀνανεοῦν, εἰδότων ἁπάντων ὡς οὐδὲν ὠφεληθήσονται τὸν τοιοῦτον παρ' αὐτῶν λαμβάνοντες λόγον, ἀλλ' ἄδεια ἔσται παντὶ συνέχειν αὐτοὺς προσταττομένῳ, τοὺς ὑποφειλομένους παρ' αὐτῶν δημοσίους φόρους καταθεῖναι· τοῦ διδομένου κατὰ χώραν αὐτοῖς λόγου πρὸς οὐδὲν συνεροῦντος· ἐκείνων δὲ μόνων ἐχόντων ἀσφάλειαν, τῶν κατὰ θείαν ἡμῶν κέλευσιν λόγον ἀσυλίας κομιζομένων, ἢ κατὰ προστάξεις τῆς σῆς ὑπεροχῆς.

ΚΕΦΑΛ. α.

Ἐπειδὴ δὲ παρὰ τῆς σῆς ἐνδοξότητος ἐδιδάχθημεν, ὥς τινες ἐπὶ ζητήσει καταλθόντες ἐν διαφόροις ἐπαρχίαις τῶν ἑαυτοὺς τῇ τῶν αἱρετικῶν ἐκδεδωκότων πλάνῃ, καὶ πολλοὺς ὑπὲρ τῆς τοιαύτης αἰτίας τῶν ὑποτελῶν συγχέοντες, λόγῳ σπορτούλων πλεῖστον παρ' αὐτῶν χρυσίον εἰλήφασι· θεσπίζομεν τοὺς τοιοῦτό τι τετολμηκότας, καὶ συσχεθῆναι καὶ προσαχθῆναι τοῖς λαμπροτάτοις τῶν ἐπαρχιῶν ἄρχουσι, καὶ μετ' ἐλέγχους τὸ ληφθὲν καταθεῖναι· καὶ τὸ μὲν simplum τοῖς ζημιωθεῖσιν αὐτοῖς ἀναδοῦναι, τὸ δὲ duplum εἰσκομισθῆναι τῷ δημοσίῳ.

Τοὺς

edicta ſua omnibus clariſ. prouinciarum præſidibus interdicat, ne in fiſci cauſis fidẽ publicam dent: in priuatorũ autem ſolùm cauſis liceat ipſis, ĩs qui id deſiderant, fidem publicam dare, idq; ad certũ tempus: quod non continuò poterunt, vbi elapſum fuerit, denuò renouare. Sciant verò omnes, quòd vbi tales ſecuritatis promiſsiones ab illis acceperint, nullam inde vtilitatem ſenſuri ſunt: ſed facultas cuicunq;, cui hoc iniunctum eſt, vt quæ ab illis debentur publica tributa perſundat, fuerit, vt illos comprehendat: vt quæ illis in prouincia data fides publica fuerit, in nulla re ipſis vtilis futura ſit. Cæterùm illi ſoli ſecuritatem habeant, qui aut ad ſacram noſtram iuſsionem, aut ad excellentiæ tuæ mandata ſecuritatis promiſsiones abſtulerint.

CAPVT I.

POſteaquam etiam à gloria tua edocti ſumus, quomodo nonnulli in diuerſis prouinciĩs, inquiſitione in eos qui ſe hæreticorum erroribus dedidiſſent facta, cùm multos ſubditos hanc ob cauſam cõprehendiſſent, ſportularum ratione magnã vim auri ab ipſis ceperint: ſancimus, vt qui id auſi ſunt, & comprehendantur, & ad clariſ. prouinciarũ præſides adducantur, poſt probationes, quod ceperint in triplum refuſuri: vt ſimplũ ĩs qui damno affecti ſunt reddatur, duplũ verò in fiſcum inferatur.

¶ Τοὺς δὲ τεταγμένους εἰς τὴν βικαριανὴν τά- 2
ξιν, τὴν ὑπηρετοῦσαν μὲν τῷ περιβλέπτῳ βικαρίῳ
τῆς Ἀσιανῆς διοικήσεως, κινδύνῳ οἰκείῳ καὶ τῶν
ὑπαρχόντων αὐτοῖς πραγμάτων, τὴν εἰσκομιδὴν
τῶν δημοσίων ποιεῖσθαι φόρων· ἐκλελοιπότων δὲ
(καθάπερ ἡ σὴ ὑπεροχὴ καὶ τοῦτο εἰς τὴν ἡμετέραν
ἀνήγαγεν εὐσέβειαν) τῶν εἰς τὴν ἐπιχώριον αὖθις
φερομένων τάξιν, καὶ εἰς ὀλίγους σφόδρα περι-
στάντων αὐτῶν, ἐκ πολλῶν δὲ χρόνων τοῦ βικαρίου καὶ
τὴν τοῦ λαμπροτάτου τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντος τοῦ
Φρυγῶν Πακατιανῶν ἔθνους παρειληφότος ἀρ-
χήν. ἀδείας οὔσης τοῖς εἰς τὴν βικαριανὴν ἀναφε-
ρομένοις τάξιν, κατὰ πρόσταξιν τοῦ νῦν τε καὶ κα-
τὰ καιρὸν βικαρίου τὰς δημοσίας εἰσπράττειν συν-
τελείας, καὶ παρασκευάζειν αὐτὰς εἰσφέρεσθαι τῷ
δημοσίῳ. ¶ Τοὺς δὲ ὄντας ἐθνικοὺς ἀποδέκ- 3
τας καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν, θεσπίζομεν ἐν ταῖς
παρ' αὐτῶν γινομέναις ἀποδείξεσι διακεκριμέ-
νως τὸ ἐπ' αὐτοὺς καταβαλλόμενον χρυσίον ἐγ-
γράφειν, καὶ διακρίνειν τήν τε καταβαλλομένην
ἐπ' αὐτοὺς ποσότητα, προφάσει τῶν ἀνηκόντων
τῇ τῆς σῆς ὑπεροχῆς τραπέζῃ, καὶ τὴν ἀνήκουσαν
ταῖς θείαις ἡμῶν λαργιτίωσι, καὶ διὰ τῶν τοιού-
των ἀποδείξεων δηλοῦν τὴν καταβαλλομένην
ποσότητα, καὶ μὴ τὰ δὲ ἑτέρων τίτλων ἄδειαν
ἔχειν τινὰς εἰς ἑτέρους μετατιθέναι. ¶ Τὰ τοί- 4
νυν παραστάντα ἡμῖν, καὶ διὰ τοῦ δὲ τοῦ θείου πρα-
γματικοῦ δηλούμενα νόμου, ἡ σὴ ὑπεροχὴ εἰς ἔργον
ἀγαγεῖν προσταξάτω.

Περὶ

2 ¶ *Porròqui in Vicariana cohorte, quæ ſpectabili Aſianæ iuriſdictionis vicario apparet locum & ordinẽ obtinent, ſuo bonorúmq; ſuorum periculo publicorum tributorum illationi incumbant: cùm quidem qui in prouinciali cohorte numerantur (quomodo & id ad noſtram pietatem excellentia tua retulit) deficiant, numerúſq; ipſorum in paucos admodũ coarctetur, ac à longo iam tempore clariſſ. prouinciæ Phrygũ Pacatianorum gentis præſidis magiſtratum etiam vicarius aſſumpſerit. Qui ergo in Vicarianã cohortem referuntur, facultatẽ habeãt, vt ex vicarijs qui nunc eſt, & pro tempore futurus eſt, iuſſu publicas cõtributiones exigant, illáſq; fiſco inferendas curent.*

3 ¶ *Conſtituimus etiam, vt qui in quacunq; prouincia prouinciales tributorũ ſuſceptores ſunt, in apochis quas faciunt, quòd ipſis perfuſum aurũ eſt, diſtinctè deſcribant: diſtinctè etiã ponant, quantũ occaſione eorum quæ excellentia tua menſæ, quæq; ſacris noſtris largitionibus competunt, transfuſum ſibi ſit: vt perſolutam quantitatẽ per huiuſmodi acceptilationes euidenter explicent & manifeſtent: deniq; ne qui facultatẽ habeant, vt quæ ex alijs titulis acceperint, in alios tranſponãt & accepta ferant.*

4 ¶ *Quæ igitur nobis placuerunt, & per hanc ſacram pragmaticam declarantur legem, ea excellentia tua ad effectum deduci præcipito.*

Περὶ τῆς τῶν Ἀρμενίων διαδοχῆς. Ἔδικτον γ.

Καὶ Ἀρμενίους βουλόμενοι τῆς προτέρας ἀπαλλάξαντες ἀδικίας, ἐπὶ τοὺς ἡμετέρους διὰ πάντων ἀγαγεῖν νόμους, καὶ ὅσοι αὐτοῖς ἰσότητα τὴν πίπτουσαν.

ΚΕΦΑΛ. α.

Καὶ ἐπειδὴ μεμαθήκαμεν ἐνάγχος βάρβαρόν τινα καὶ θρασὺν εἶναι παρ' αὐτοῖς νόμον, οὐ Ῥωμαίοις οὐδὲ τῇ δικαιοσύνῃ τῆς ἡμετέρας πρέποντα πολιτείας, ὅπως ἂν ἄρρενες μὲν κληρονομῶσι τῶν γονέων, θήλειαι δὲ μηκέτι· διὰ τοῦτο θεσπίζομεν, τῷ παρόντι θείῳ χρώμενοι νόμῳ πρὸς τὴν σὴν μεγαλοπρέπειαν, ὁμοίας εἶναι τὰς διαδοχὰς, καὶ ὅσα τοῖς Ῥωμαίων διατέτακται νόμοις ἐπί τε ἀνδρῶν ἐπί τε γυναικῶν, ταῦτα καὶ ἐν Ἀρμενίᾳ κρατεῖν. διὰ τοῦτο γὰρ δὴ καὶ τοὺς ἡμετέρους ἑκάστοις κατεπέμψαμεν νόμους, ἵνα εἰς αὐτοὺς ἀφορῶντες, οὕτω πολιτεύοιντο.

¶ Ἐπειδὴ δὲ τὰ ἤδη προειληφότα ἅπαντα ἀ- 1
νακινεῖν τῶν ἀτοπωτάτων ἐστὶ, διὰ τοῦτο θεσπίζομεν, τόνδε τὸν νόμον κρατεῖν ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εὐσεβοῦς ἡμῶν βασιλείας. ὥστε τὰς τῶν ἐξ ἐκείνου τελευτησάντων μέχρι νῦν διαδοχὰς κατὰ τοῦτον πολιτεύεσθαι τὸν τρόπον. πλὴν εἰ

μὴ

DE ARMENIORVM SVCCESSIONE.

EDICTVM III.

PRAEFATIO.

ARMENIOS *priſtina iniuſtitia liberatos, tũ ad noſtras per omnia leges deducere, tum decora æquabilitate donare volumus.*

CAPVT I.

ET quoniam barbaricã quandã inſolentemq́;, & quæ neq; Romanos, neq; noſtræ reip. iuſtitiã deceat, apud ipſos eſſe legẽ nuper didicimus (vt nempe *maſculi in parentum hæreditatẽ ſuccedant, fœminæ verò non) emiſſa præſenti ad magnificentiã tuam ſacra lege, decernimus vt ſucceßiones æquales ſint: & quæ de viris mulieribusq́; Romanorũ legibus conſtituta ſunt, hæc etiam in Armenia obtineant. Sanè idcirco illuc noſtras etiã leges tranſmiſimus, vt in eas oculos conuertentes, ad præſcriptum illarum rempublicam gubernarent.*

¶ Quoniam verò quæ præceſſerunt, ea omnia cõmouere abſurdiſsimũ eſſet. ſtatuimus, vt hæc lex inde ab initio pij noſtri imperij vim & vigorem habeat: vt ab eo tempore hucuſq; defunctorũ ſucceßiones hunc ad modum fiant, præ-

terquam

μὴ ἔτυχον διαλυσάμεναι, ἢ ἄλλως πρὸς ἀλλήλους
ἀπαλλαγέντες. εἰ γάρ τι τοιοῦτον γέγονε, τοῦτο ἐπὶ
τῆς οἰκείας μένειν ἰσχύος, καὶ μηδαμῶς ἀνακι-
νεῖσθαι θεσπίζομεν. ¶ Μετέχειν δὲ αὐτὰς καὶ 2
τῶν καλουμένων γενεαρχικῶν χωρίων ἀπὸ τοῦ εἰ-
ρημένου χρόνου βουλόμεθα. Εἰ μέντοι συμβαίσῃ τι-
νὰς εὑρεθῆναι, οἵπερ καίτοι μὴ καλουμένας τὰς
θυγατέρας εἰς τὴν ἐξέτασιν ἀδιαθέτου διαδο-
χῆς, ἔγραψαν ὅμως κληρονόμους. μετεῖναι κἀ-
κείναις καὶ τοῖς ἐξ αὐτῶν γενομένοις τῆς τῶν γε-
νεαρχικῶν πραγμάτων διαδοχῆς. ¶ Τὰ τοί- 3
νυν παραστάντα ἡμῖν, καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου δη-
λούμενα νόμου, ἡ σὴ ὑπεροχὴ καὶ παραφυλάξαι καὶ
πέρατι παραδοῦναι σπουδασάτω. ὥστε τοὺς ἡμετέ-
ρους νόμους διὰ πάντων κρατεῖν καὶ εἶναι κυ-
ρίους, ἀρχομένους μετὰ τοῦ παρόντος νόμου (καθάπερ
εἰπόντες ἔφθημεν) ἐκ τῶν προοιμίων τῆς ἡμετέ-
ρας βασιλείας, τῷ παντὶ δὲ συμπαραταθησο-
μένου χρόνου, καὶ εἰς τὸ λοιπὸν ἅπασι πολιτευσο-
μένου τρόποις, καὶ παρὰ πάντων φυλαχθησο-
μένου. DAT. X. KAL. AVG.
BILISARIO V. C. CONS.

ΠΕΡΙ ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ Φοινίκης Λιβανησίας.

Ἔδικτον δ.

terquam ſi qui iam tranſegerint, alióue modo ſe inuicem liberarint. Si enim tale quippiam factum ſit, id in ſuo robore permaneat, nullóq; modo commoueatur, iubemus.

2 ¶ *Porrò* mulieres *à prædicto tempore eorum etiam prædiorum quæ * genearchica vocantur, participes eſſe volumus. Si verò inueniri nonnullos contingat, qui filias, quanquam non vocarentur * ab inteſtato ad ſucceſsionem, hæredes tamen ſcripſerint, illæ ſimiliter, quíq; ex illis nati fuerint, in res genearchicas ſucceſsionis participes ſint.*

* Id eſt, olim à principe generis familiæ ſuæ aſcripta.

* Lego τὴν ἐξ ἀδιαθέτου.

EPILOGVS.

¶ *Quæ igitur nobis placuerunt, & per hanc ſacram declarantur legem, excellentia tua & cuſtodire & fini tradere ſtudeat: vt leges noſtræ per omnia obtineant, authoritatémq; habeant. Ac præſens quidē lex ab initio imperij noſtri (vt iam diximus) incipiat, & ſimul in omne * tempus extenſa, in poſterum omnibus modis in republica vim habeat, atq; ab omnibus obſeruentur. Dat. x. K. Aug. Biliſario v. c. Conſ.*

* Lego χοίνῳ.

DE MAGISTRATV PHOENICIAE LIBANICAE.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΙΩΑΝΝῌ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς ἕω πραιτωρίων, τὸ δεύτερον ἀπὸ ὑπάτων, καὶ πατρικίῳ.

Ἀμισθοὺς μὲν χρῆναι γίνεσθαι τὰς ἀρχὰς ἤδη νόμος ἡμέτερος λέγει, ὃν δὴ καὶ κύριον εἶναι διὰ παντὸς τίθεμεν.

ΚΕΦΑΛ. α.

Ἐπειδὴ δὲ πάντα προϊσχόμενοι πρός τε τὴν τῶν ὑποτελῶν εὐγνωμοσύνην, πρός τε τὴν τῶν τόπων φυλακὴν, τὰς ἀρχὰς τὰς μὲν συνήψαμεν, τὰς διείλομεν, τὰς δὲ εἰς ἄλλο καὶ ἄλλο μετεστήσαμεν σχῆμα, τινὰς δὲ αὐτῶν ὑψηλοτέρας τε ἅμα ποιήσαντες, καὶ ὀνόμασι μείζοσι τῶν νῦν ὄντων καταχοσμήσαντες, καὶ πραίτωράς τε καὶ ἀνθυπάτους καὶ μοδεράτορας καὶ κόμητας, παρὰ τὸ πάλαι κεκρατηκὸς, εἰς τὴν πολιτείαν εἰσαγαγόντες, καὶ πάντα ἐπ' ὠφελείᾳ ταύτης πράξαντες· διὰ τοῦτο ᾠήθημεν χρῆναι καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς πρὸς τῷ Λιβάνῳ Φοινίκης ἐκ τῶν ἡγεμονικῶν εἰς σπεκταβιλίαν ἐνεγκεῖν, καὶ τὸ τοῦ μοδεράτορος αὐτῇ δοῦναι σχῆμα, καὶ σιτήσεις αὐτῇ ἄχρι δέκα λιτρῶν ἀφορίσαι χρυσίου. αὐτοῦ μὲν μηδὲν τῷ δημοσίῳ παρέχειν ὀφείλοντος προφάσει τῆς τοιαύτης προσηγορίας· τοῦ δὲ τὸ Φοινίκης σκρίνιον φαντάζοντος, δέκα μόνας χρυσίου λίτρας τρεῖς διδόντος, ἀπὸ τοῦ ἱκανοῦ τῆς αὐτῆς

ἐπαρ

Idem IMPERATOR Ioanni glorioſiſs. ſacrorum per Orientē prætoriorum pręfecto, iterū ex conſule & patricio.

PRAEFATIO.

MAGISTRATVS creari oportere gratuito, iam lex noſtra præcipit, quam ſanè & authoritatē per omnia obtinere volumus.

CAPVT I.

POſteaquam verò omnia ad ſubditorū beneuolentiā demerendam, *locorumq́; cuſtodiā & munitionē vndiq; indagantes, magiſtratus partim coniunximus, partim diuiſimus, alios in aliam atq; aliam formā tranſmutauimus, nonnullos vero ſublimiores fecimus, nominibusq́; maioribus quā quæ tunc eſſent decorauimus, prætores, proconſules, moderatores & comites præter priſtinā conſuetudinē in rempub. introducentes, omniaq́; ad ipſius vtilitatem facientes: oportere etiā putamus, vt magiſtratum Phœniciæ ad Libanū ex ducalibus in ſpectabilē transferamus, & moderatoris formam illi demus, tum etiam annonas ad decem auri libras aſsignemus: ipſe verò iſtius prouentus occaſione fiſco nihil præbere debeat. Interim apud Phœnices ſcrinij tractator, pro nuper attributo illi munere, quod & beneficium nuncupatur, ex canone eiuſdem*

prouin

ἐπαρχίας, τῷ κατὰ καιρὸν λαμπροτάτῳ πριμικηρίῳ τῶν περιβλέπτων τριβούνων νοταρίων, ὑπὲρ τῆς πρώτης αὐτῷ διδομένης δωρεᾶς, ὅπερ καὶ βενεφίκιον ὀνομάζεται. καὶ ταύταις δὴ καὶ μόναις ἀρκεῖσθαι αὐτόν. τοῦ μοδεράτωρος καθαρὰ δόσεως πάσης φυλαττομένου, καὶ ἔχοντος μετὰ καὶ τὴν τῶν ἄλλων στρατιωτῶν ὑπουργίαν, καθ' ὅσον αὐτῷ δίδωσιν ἡ θεία ἡμῶν διάταξις.

ΚΕΦΑΛ. β.

ΠΑλιν ἀλλ' ἐξαίρετον αὐτῷ δίδομεν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀνδρειοτάτων τερτιοδελμάτων, ὡς ἐπὶ τῆς Φοινίκων χώρας ἐστὶν, ὥστε αὐτοῦ κατακούειν, ἕπεσθαί τε αὐτῷ, καὶ ταῖς αὐτοῦ πείθεσθαι κελεύσεσιν, ὁπόσα προΐοιεν ἐπί τε ταῖς τῶν δημοσίων εἰσπράξεσι, ἐπί τε ταῖς τῶν δημοσίων καταστάσεσι, ἐπί τε ταῖς τῶν πόλεων ἀπαθείαις. Ταῦτα τοίνυν ἅπαντα θεσπίζομεν τὴν σὴν ὑπεροχὴν ἐπισταμένην, διότι καὶ σύμβολα παρ' ἡμῶν γίνεσθαι προσετάχθη, πρὸς τῷ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἡγουμένου, τὰς decē librarū auri, τὰς ὑπὲρ σιτησιῶν ἐκ τῆς ἐπαρχίας φέρειν ἐκτάττειν, οὐδὲν ἐλαττουμένων τῶν διατετυπωμένων δίδοσθαι ἔτους ἑκάστου τῷ περιβλέπτῳ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, παρὰ τοῖς δημοσίοις ἐφεστῶτος λογισμοῖς· ἀλλ' οὐδὲ πλείονος τι- I
νος γινομένης προσθήκης αὐτῷ. ¶ Ἔχειν δὲ αὐτὴν προτέραν μὲν σπουδὴν τὴν περὶ τὸ δημόσιον εὔνοιαν, δευτέραν δὲ τὴν περὶ τῆς εὐταξίας τῶν πόλεων, καὶ τρίτην τὴν πρὸς τοὺς ἰδιώτας δικαιοσύνην, πάντων, ὡς εἴρηται, τῶν γεγραμμένων παρ'

*prouinciæ clariſ.pro tempore ſpectabilium tribunorum notariorum primicerio denas auri libras in ſingulos annos dabit, quibus ille ſolis contentus eſſe debebit. Moderator porrò à muneribus * omnia pura conſeruet: & quatenus ipſi ſacra noſtra conſtitutio permittit, militum miniſterio vtatur.* * Lego πάντα.

CAPVT II.

VErumtamen eximium illi fortiſſimorum Tertio delmatorum numerū, vt in Phœnicum regione eſt, aſſignamus, qui præcepta ipſius exaudiant, qui ipſum inſequantur: qui denique iuſſis ipſius, quæ aut de vectigalium exactionibus, aut de reipub.ſtatu, aut de ciuitatū incolumitate procedent, pareant. Qua de re cùm inſtrumenta etiā confici iuſſerimus, ſtatuimus vt excellētia tua hæc omnia cognoſcens, huius magiſtratus præfecto decē libras auri in annonas aſſignatas, ex prouinciæ tributis perſoluendas conſtituat. Interim quæ cōſtituta ſunt, vt quotannis à publicarū rationū procuratore ſpectabili clariſ. tribunorum notariorū primicerio darentur, imminuenda non ſunt: neque verò præterea quicquam illi eſt addendum

1 *¶ In primis autem* moderatori *ſtudio ſit, vt fiſco faueat: dehinc, vt diſciplina & conueniens ordo in ciuitatibus conſeruetur: tertiò, vt iuſtitiam inter plebeios exerceat. Quæ verò (vt dictū eſt) ſcripta ſunt à*

ἡμῶν ἐν τῇ θείᾳ ἡμῶν διατάξει προφάσει τῆς καταστάσεως τῶν μοδερατόρων, καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων, καὶ ἐπ' αὐτῷ χώραν λαμβανόντων. ¶ Εἰ μὲν 2
τοίγε ὁ ῥηθεὶς ἀριθμὸς τῶν καθωσιωμένων τοξιωδελμάτων κατὰ κέλευσιν ἡμετέραν εἰς ἑτέρους μετασταίη τόπους, φροντιοῦμεν ἡμεῖς ἕτερον αὐτῷ ἀντικαταστῆσαι, ὥστε μηδὲν αὐτῷ παντελῶς ἐλλείπειν τῆς νενομισμένης τε καὶ ἀρκούσης βοηθείας. τοῦ περιβλέπτου δουκὸς πρὸς τὸν εἰρημένον λόγον οὐδεμίαν ἔχοντος μετουσίαν, οὐδὲ γὰρ ἐπικοινωνῆσαι αὐτὸν βουλόμεθα οὐδὲ τοῖς ῥητῶς διδομένοις στρατιώταις τῷ περιβλέπτῳ μοδεράτωρι, οὐδὲ ἰδιωτῶν οὐδενί, οὐδὲ ταῖς ἐκείνων δίκαις, ὅταν ἔχοιεν πρὸς ἀλλήλους, οὔτε εἰ τῶν ἰδιωτῶν τις ἐνάγοιτο, πρὸς οὓς οὐδεμίαν δεδώκαμεν αὐτῷ μετουσίαν. ἐπεὶ πολὺ τὸ μέσον ἐστὶ στρατιωτικῆς τε φροντίδος καὶ πολιτικῆς διοικήσεως. καὶ δεῖ διακεκρίσθαι ταῦτα, καθάπερ οἱ πατέρες τε πολλάκις ἡμῖν ἔταξάν τε καὶ κατεστήσαντο εἰδότων τῶν περιβλέπτων δουκῶν ὡς εἴπερ ἐμβαλεῖν ἑκόντες θαῤῥήσαιεν πράγμασι πολιτικοῖς, οὐδὲ τῶν στρατιωτικῶν ἀντιλήψονται, καὶ ὑπὸ τὴν ἀρχὴν ταύτην τετάξονται. βουλόμεθα γὰρ κατὰ μηδὲν ἐλάττονα τὴν ἀρχὴν ταύτην τῆς τοῦ δουκὸς ἀρχῆς καθεστάναι, ἀλλ' ἀντέχεσθαι μὲν, ὡς εἴρηται, τῆς τῶν δημοσίων εἰς πράξεως σὺν σφοδρότητι πάσῃ, ἀντέχεσθαι δὲ καὶ τῆς τῶν ἰδιωτῶν ἀπαθείας καὶ μὴ συγχωρεῖν μηδὲ τοῖς περιβλέπτοις δουξί, μηδὲ τοῖς λαμπροτάτοις φυλάρχοις, μηδὲ τινι τῶν δυνατῶν οἴκων,

ἀλλὰ

nobis de moderatorum reliquorumq; magiſtratuum ſtatu in ſacra noſtra conſtitutione, ea omnia & in illo locum habeant.

2 ¶ *Sanè ſi dictus deuotorũ Tertio delmatorum numerus noſtro iuſſu in alia transferatur loca, alterum illi* in eius locũ *ſurrogatũ & ſubijciendũ curabimus: vt ne quid ex ſolenni plenoq; auxilio omnino illi deſit. In his porrò iam dictis rebus ſpectabilis dux nihil communionis habebit. Nolumus enim quicquã illi cõmercij eſſe aut cum militibus ſpectabili moderatori certò aßignatis, aut cum plebeiorũ quoquam; aut cum illorũ controuerſiis quas inter ſe habuerint: aut ſicut plebeiorũ, in quos illi nullum ius conceßimus, dica impingatur: propterea quòd inter rei militaris curam & ciuilem adminiſtrationẽ permultum interſit, ac diſcerni hæc oporteat, quemadmodum patres reipub. id nobis ordinarunt & conſtituerunt. Ac ſciant ſpectabiles duces, quòd ſi rebus ciuilibus ſe ingerere audeant, militarem magiſtratum non retinebunt, & huic magiſtratui ſubijciendi erunt. In nulla namq; re inferiorem hunc magiſtratum ducis magiſtratũ eſſe volumus. Volumus inſuper, vt (quomodo dictum eſt) quàm vehementißimè publicarũ contributionũ exactioni incumbat, plebiſq; incolumitati inuigilet, & ne ſpectabilibus ducibus, neque clariß. tribunis, neque cuiquam potentium domuum,*

ἀλλὰ μήτε τῷ θείῳ ἡμῶν πατριμωνίῳ, ἢ τοῖς θείοις ἡμῶν πριβάτοις, ἢ τῷ θείῳ ἡμῶν οἴκῳ, τὴν οἱανοῦν ἐπαγαγεῖν τοῖς ἡμετέροις ὑποτελέσι ζημίαν. οὐ δὲ κατακλίνεσθαι, οὐδὲ τρέμειν, ἀλλ' ἀνδρικῶς τῶν ὑπηκόων ἡγεῖσθαι, καὶ πάντα πράττειν ὁπόσα ἐπὶ τοῖς ἄλλοις μοδεράτορσι νενόμισται. καὶ οὕτω τὰ περὶ τῶν ὅλων αὐτῷ διοικεῖσθαι.

ΚΕΦΑΛ. γ.

Ἐκεῖνο μέντοι γίνεσθαί τε καὶ κρατεῖν βουλόμεθα, τὸ τὰς σιτήσεις τῶν περιβλέπτων δουκῶν ἐκεῖθεν αὐτοὺς κομίζεσθαι, ὁπόθεν ἂν ὁ περίβλεπτος τῆς ἐπαρχίας μοδεράτωρ ἐκτάξει. πρόδηλον οὖν ὡς οὐ μετὰ τοσαύτης ἀδρανίας προσέξουσι τοῖς πράγμασιν, ὡς μηδὲ τὰς οἰκείας αἰτήσεις ἰσχύειν ἀπαιτῆσαι. εἰδότες ὡς εἰ παρὰ ταῦτά τι πράξαιεν, ποινὴν viginti librarũ auri καταθήσουσι. ¶ Τὰ τοίνυν παραστάντα ἡμῖν, καὶ 1
διὰ τοῦδε τοῦ θείου δηλούμενα νόμου, ἡ σὴ ὑπεροχὴ ἔργῳ καὶ πέρατι παραδοῦναι σπουδασάτω.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ τῶν ἁρμοζουσῶν ἀγωγῶν τοῖς εὐαγέσι τόποις.

Ἔδικτον ε.

imò ne ſacro quidem noſtro patrimonio, aut ſacris noſtris priuatis, aut ſacræ noſtræ domui, qualecunque tributarijs noſtris damnum inferre permittat: vt ne etiam demiſſo animo neque pauidus ſit, ſed virilem in modum ſubditis præſit, omniáq; faciat quibus alij moderatores ex præſcripto obſtricti ſunt. Atque ita quidem *rerum ſumma ab ipſo adminiſtretur.*

CAPVT III.

ILlud ſanè etiam fieri & obtinere volumus, vt ſpectabiles duces inde annonas auferant, vnde ſpectabilis prouinciæ moderator eas auferendas conſtituerit: propterea quòd manifeſtum ſit eos non tam ſocorditer ad res animum aduerſuros eſſe, vt quæ ſibi competant, petere non poſsint. Sciant verò, quòd ſi præter hæc quippiam fecerint, viginti librarum auri mulctam perſundent.

EPILOGVS.

¶ Quæ igitur nobis placuerunt, & per hanc ſacram declarantur legem, excellentia tua effectui & fini tradere ſtudeto.

DE TEMPORE ACTIONVM QVAE SACRIS LOCIS competunt.

EDICTVM V.

Ὅπερ τὰ φάρμακα τοῖς νόσοις, τοῦτο παρέχουσι τὰ νόμιμα τοῖς πράγμασι. καὶ τὰ ἑξῆς.

ΕΔΙΚΤΟΝ ΤΟΥ ΕΥσεβεστάτου ἡμῶν δεσπότου Ἰουστινιανοῦ, ϛ.

Ἔγνωμεν ὡς μετὰ τὴν παίδευσιν τὴν κατὰ φιλανθρωπίαν τοῦ δεσπότου θεοῦ γενομένην, οἱ τὰς πραγματείας καὶ τὰς μεθοδείας μετερχόμενοι, καὶ οἱ διαφόρων τεχνῶν καὶ οἱ περὶ τὴν γῆν ἐργάται, ἔτι γε μὴν καὶ οἱ ναῦται, ὀφείλοντες μᾶλλον καλλίονες γίνεσθαι, εἰς πλεονεξίαν δεδώκασι, καὶ διπλασίονας καὶ τριπλασίονας τιμάς τε καὶ μισθοὺς παρὰ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν ἐπιζητοῦσι.

ΚΕΦΑΛ. α.

Συνείδομεν τοίνυν διὰ θείου ἐδίκτου πᾶσιν ἀπαγορεῦσαι τὴν τοιαύτην πλεονεξίαν, καὶ μηδένα τοῦ λοιποῦ τολμᾷν πραγματευτὴν, ἢ ἐργάτην ἢ τεχνίτην ἢ οἵας δήποτε μεθόδου, ἢ ἐμπορίας, ἢ γηπονίας, πλείονα τῆς παλαιᾶς συνηθείας ἐπιζητεῖν τιμήματα, ἢ μισθούς. κελεύομεν δὲ καὶ τοὺς τὰς μετρήσεις τῶν οἰκοδομικῶν καὶ γηπονικῶν καὶ τῶν ἄλλων ἔργων ποιοῦντας, μηδὲν

πλεῖον

PRAEFATIO.

QVOD *medicamenta morbis, hoc ius præſtat controuerſiis, &c.* Extat ſupra Nou. III.

EDICTVM PIENTISSIMI DOMINI NOSTRI Iuſtiniani, VI.

PRAEFATIO.

COGNOVIMVS, *quomodo poſt caſtigationẽ domini Dei benignitate immiſſam, qui negotiationes & ludos literarios exercent, diuerſi etiã generis artifices & agricolæ, inſuper & nautæ, cùm potius meliores fieri deberent, lucri cupiditati ſe dediderint, & duplicia tripliciaq́; precia ac mercedes præter veterẽ conſuetudinem requirant.*

CAPVT I.

V*Iſum igitur eſt per ſacrum edictũ omnibus interdicere deteſtandam iſtiuſmodi auaritiam, & nequis in poſterum cuiuſcunq; diſciplinæ aut artis magiſter, qualiſcunq; etiã negociationis negociator, qualiſcunq; demum agriculturæ agricola, quàm vetus conſuetudo ferat, plus precij mercediſue nomine exigat. Iubemus verò etiam, vt ædificiorum, & colendæ terræ, aliorúmque operum menſores nihil*

πλέον λογίζεσθαι τοῖς ἐργαζομένοις ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν φυλάττειν. Ταῦτα δὲ παραφυλάττειν κελεύομεν καὶ τοὺς ἐπιτάττοντας οἱασδήποτε ἔργα, ἢ καί τινα ἄλλη ὠνουμένους. οὐδὲ γὰρ αὐτοῖς ἐξεῖναι πλέον τοῦ ἔθους τοῦ διατεταγμένου παρέχειν συγχωροῦμεν. γινωσκόντων τῶν πλέον τι τῆς παλαιᾶς συνηθείας ἐπιζητούντων, ὡς τριπλασίονα ποσότητα εἰσκομίσαι τῷ δημοσίῳ ἀναγκασθήσονται, εἰ παρὰ τὸ ἐξ ἀρχῆς διατεταγμένον λαβόντες ἢ δεδωκότες φανείησαν. Ταῦτα δὲ ζητεῖσθαι καὶ ἐκδικεῖσθαι κελεύομεν παρά τε τῆς σῆς ὑπεροχῆς, καὶ τοῦ ἐνδοξοτάτου ἐπάρχου ταύτης τῆς εὐδαίμονος πόλεως. βουλόμεθα γὰρ δὴ ὑμῶν τοὺς παραβαίνοντας ταύτην ἡμῶν τὴν διατύπωσιν, ἀπαιτεῖσθαι τὴν ὁρισθεῖσαν ποινὴν, καὶ τιμωρίαις ὑποβάλλεσθαι. ποινῆς ἐπικειμένης πέντε χρυσίου λιτρῶν ταῖς πειθομέναις ἡμῖν τάξεσιν, εἴ τι τῶν παρ' ἡμῶν διατεταγμένων ἀμεληθείη.

DAT. II. K. APR. CONSTANT. DN. IVST. PP. AVG. POST BILIS. V. C. CONS.

ΤΥΠΟΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚὸς περὶ ἀργυροπρατικῶν συναλλαγμάτων.

Ἐδίκτον ζ.

*amplius operarijs imputent, & illis antiquam conſuetudinem conſeruent. Hæc autem obſeruare iubemus & eos qui qualiacunq; opera demandant, & eos qui aliqua redimunt. Siquidem nec ipſis amplius quàm more conſtitutum ſit dare concedimus. Sciant verò qui quicquam amplius quàm pro veteri conſuetudine requirunt, quòd triplicem quantitatẽ in fiſcum inferre cogentur, ſi ſupra id quod ab initio conſtitutum fuerit, cæpiſſe illos quicquam aut dediſſe oſtenſum ſit. Hæc porrò inquiri ac vindicari iubemus & ab excellentia tua, & à glorioſiſſ. fœlicis huius vrbis præfecto. Volumus enim per vos ab huius noſtri edicti trãſgreſſoribus conſtitutam mulctam exigi, pœniſque illos ſubdi: ita vt quæ vobis parent cohortibus, quinque librarum auri mulcta incubitura ſit, ſiquid ex ijs quæ à nobis conſtituta ſunt neglectum fuerit. Dat.*II.*Kal. April. Conſtant. Dn. Iuſt. P P. Aug. Poſt Biliſ.*V.C.* Conſ.*

FORMA PRAGMATICA DE ARGENTARIORVM CONtractibus.

EDICTVM VII.

ΕΝ ΟΝΟΜΑΤΙ ΤΟΥ δεσπότου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν, Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Φλάβιος Ἰουστινιανὸς, Ἀλαμανικὸς, Γοτθικὸς, Φραγγικὸς, Γερμανικὸς, Ἀντικὸς, Ἀλανικὸς, Οὐανδαλικὸς, Ἀφρικὸς, εὐσεβὴς, εὐτυχὴς, ἔνδοξος, νικητὴς, τροπαιοῦχος, ἀεισέβαστος, αὔγουστος, Ἰουλιανός.

Ὥσπερ ἀεὶ ἡ τῶν ἀρετῶν δύναμις ἐν τοῖς ἐναντίοις διαφαίνεται, οὕτω καὶ ἡ βασιλικὴ πρόνοιά τε καὶ διοίκησις ἐν ταῖς τῶν ὑπηκόων ἐνστάσεσι φανεροῦται. καὶ εὐκταῖον μὲν ἡμῖν μηδέποτε τῇ ἡμετέρᾳ πολιτείᾳ ἐναντίον τι συμβαίνειν. εἰ δὲ ἢ τὸ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἀμετάβλητον, ἢ ἡ τοῦ θείου νεύματος κίνησις τοῖς ἀνθρωπίνοις ἐνσκήπτει κακοῖς, ἡ ἐπαγομένη ἄνωθεν μετὰ φιλανθρωπίας παιδεία, τῆς βασιλικῆς προνοίας τε καὶ φιλανθρωπίας ὑπόθεσις γίνεται. ὅπερ καὶ ἐν τῷ παρόντι συμβέβηκε χρόνῳ, οὐ δεόμενον διηγήματος. ἡ γὰρ εἰς πάντας τοὺς τόπους διελθοῦσα τοῦ θανάτου περίστασις, οὐδενὶ ἀναγκαῖον εἶναι ποιεῖ ἐκεῖνο ἀκούειν ὅπερ ἕκαστος ὑπέμεινεν. πολλῶν τοίνυν, οἷα δὴ ἀπροόπτου, γενομένων ἅπερ δυσκόλως ἂν ἄλλος ἐπήγαγε χρόνος, οἱ ἐν τῷ τῶν ἀργυροπρατῶν σωματείῳ καταλεγόμενοι,

πρό

In nomine domini IESV CHRISTI Dei noſtri:

Imperator Cæſar Flauius IVSTINIANVS, Alemanicus, Gotthicus, Francicus, Germanicus, Anticus, Alanicus, Vandalicus, Africanus, pius, felix, inclytus, victor, triumphator, omni æuo adorabilis, Auguſtus.*

*Quod in Græco Iulianus his adiicitur, vitioſum iudico.

PRAEFATIO.

QVEMADMODVM *virtutis vis in rebus aduerſis ſemper elucet, ita etiam Imperatoria cura & gubernatio in ſubditorum controuerſiis manifeſta fit. Et optandum quidem nobis eſt, nequid vnquam reipublicæ noſtræ aduerſi eueniat: verùm ſi aut rerum humanarum mutabilitas, aut commota ad id diuina voluntas mortalibus mala immittat, deſuper benignè inducta caſtigatio Imperatoriæ curæ benignitatiſq; occaſio fit. Quod ſanè hoc tempore* ita euidenter *accidit, vt opus expoſitione non ſit. Cùm enim mortis aculeus & periculum omnia loca peruagata ſint, quod quiſq; ſenſit, nemini audire neceſſe eſt. Quando itaq; multa ex improuiſo inciderunt, quæ non temerè tempus aliud induxiſſet, qui in corpore ac collegio argentariorum recenſentur nos acceſſerunt, dicentes hæredes nonnullos ac*

ſucceſſo

προσῆλθον ἡμῖν, φάσκοντες τινὰς κληρονόμους καὶ διαδόχους τινῶν ἀγράφως παρὰ τῶν ἀργυροπρατῶν χρυσίον ἢ καὶ ἄργυρον ἢ καὶ ἕτερα εἴδη κομισαμένων, εἰς ἀγνωμοσύνην ὁρᾶν. οἷα μηδὲ τῶν λαβόντων περιόντων, μηδὲ αὐτῶν τῶν κληρονόμων ἢ διαδόχων δυναμένων δὲ ἀγράφων ἐλέγχεσθαι.

ΚΕΦΑΛ. α.

Τοῦτο τοίνυν θεραπεῦσαι σπουδάζοντες, θεσπίζομεν, τοὺς κατὰ τοῦτον ὀχλουμένους τὸν τρόπον, πρό γε πάντων πρὸς τὸ ὀρθὸν συνειδὸς ἀποβλέποντας, ἀνενδοιάστως ὁμολογεῖν τὰ δοθέντα παρὰ τῶν ἀργυροπρατῶν ἐκείνοις ὧν αὐτοὶ ὑπῆλθον τὰ δίκαια. ταυτὸ δὲ τοῦτο καί τινας περιόντας περὶ τοὺς ἐκ τοῦ κατ' αὐτοὺς συστήματος πράττειν. ὅπερ καὶ παρὰ τῶν οἰκείων ὀχλουμένων παρὰ τῶν αὐτῶν διαδίκων γίνεσθαι προστάττομεν. εἰδότος ἑκατέρου μέρους ὡς εἰ ἐλεγχθείη ἢ διὰ τῆς τῶν ὑπουργησάντων φωνῆς, ἢ διὰ τῆς τῶν ἡμερησίων καταγραφῶν μεθ' ὅρκου γινομένης προσαγωγῆς, ἢ δι' ἄλλης τινὸς ἱκανῆς ἀποδείξεως. ἐν διπλῷ οἱ ἀγνωμονοῦντες καταθήσουσιν ἀπεριδολίως καὶ κατὰ ἀγνωμοσύνην ἠρνοῦντο, ἢ κρύψαντες, ἢ γνῶναι τὸ τοῦ πράγματος ἀληθὲς ἀμελήσαντες.

ΚΕΦΑΛ. β.

Δεύτερον ἡμῖν παρὰ τῶν ἐκ τοῦ αὐτοῦ τῶν ἀργυροπρατῶν σωματείου ἀνηνέχθη κεφάλαιον, ὥστε μὴ ἀναγκάζεσθαι αὐτοὺς ταῖς προσ-

ſucceſſores quorundam, qui ſcriptura non interueniente ab argentarijs aurũ, aut argentum etiã, aut alias ſpecies accepiſſent, ad perfidiã improbitatemq; ſpectare: quòd videlicet neque qui cæperunt ſupereſſent: neque ipſi hæredes, ſiue ſucceſſores, cùm contractus conſcripti non ſint, conuinci poßint.

CAPVT I.

HVic igitur rei mederi conantes, ſtatuimus, vt qui ad hunc modum iudicium ſubeunt, oculis in conſcientiã defixis, expreßè ac plenè quæ illis in quorum bona & ius ſucceſſerunt, ab argentarijs data ſint, confiteantur: vt etiã qui adhuc ſuperſtites ſunt, eius collegij quod ipſis actionẽ intendit, argentarijs idipſum faciant. Idem etiã à ſeruis, qui ab iiſdem iudicibus examinantur, fieri iubemus. Sciat verò vtraque pars, ſi miniſtrorũ teſtimonio, aut quæ cũ iureiurando fiat, diariorũ productione, aut alia etiã aliqua ſufficienti probatione res conuincetur, quòd qui improbè egerint, quæ fraudulenter & per improbitatem negauerint, in duplũ dependent, ſiue rei veritatem occultauerint, ſiue illam cognoſcere neglexerint.

CAPVT II.

ALterum ad nos ab eiuſdem corporis argentarijs relatum caput eſt, vt ne teneantur quæ ab illis cum quibus contraxerunt,

προσφερομέναις παρ' αὐτῶν τῶν συναλλακτῶν ὁμολογίαις, ἢ πιττακίοις, ἢ λογοθεσίοις τῇ ἐκείνων καταγραφείσαις χειρὶ, εἶτα ἀμφιβαλλομένοις, διὰ τῆς τῶν ἀγοραίων συμβολαίων συγκρίσεως τὴν πίστιν ἐπιτίθεναι. διὰ τὸ τὸ καθ' αὐτοὺς σύστημα πολλοῖς μὲν, μάλιστα δὲ τοῖς συγγενέσιν ἀνθρώποις πιστεύειν, μὴ ἀνεχομένοις τὰ ἑαυτῶν δημοσιεύεσθαι συναλλάγματα, ἢ τὴν τῶν οἰκείων πραγμάτων φανεροῦσθαι κατάστασιν, καὶ βουλομένοις, ὡς εἰκὸς, τοῖς ἔξωθεν μείζονας ἢ ἐλάττονας φαίνεσθαι· ἀλλὰ χρῆναι τὰ γενόμενα εἰς αὐτὰ ἰδιόχειρα, καθὰ εἴρηται, γράμματα, τὴν ἴσην τῶν ἀγοραίων συμβολαίων δύναμιν ἔχειν.

¶ Καὶ ἐν τούτῳ τοίνυν ἡμᾶς ὁδὸν τινα μέσην I
βαδίζοντες, ἥπερ καὶ τοὺς ἀργυροπράτας κατὰ τῶν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις κεφαλαίοις δικαίων, καὶ αὖθις ἐκείνους κατ' αὐτῶν βουλόμεθα χρήσασθαι. θεσπίζομεν, εἰ τοιαῦτα προφέρουσιν ἰδιόχειρα τῶν συναλλαξάντων γράμματα, εἴπερ ἢ αὐτὸς οὗ τινος εἶναι λέγεται, ἢ οἱ αὐτοῦ κληρονόμοι τε καὶ διάδοχοι οὐ δύνανται μεθ' ὅρκου δόσεως ἀπαρνήσασθαι, οἷα παρ' ἐκείνου γεγράφθαι οὗπερ ὄνομα φέρουσι, τὴν ἀναργυρίαν μὴ προβαλλόμενοι· ἀλλὰ κἂν δυνηθείη πρὸς τούτοις ὁ ἀργυροπράτης ἐξ ἀγοραίου γραμματείου τὸ ἄγραφον πιστώσασθαι, ἢ αὐτὸς μὲν τοῦτον καθομολογήσει, ὁ δὲ ἀντίδικος μὴ δυνηθείη ἐκ τῆς ἄλλου ἀγοραίου συγκρίσεως ἐλέγξαι τὸ ψεῦδος· τηνικαῦτα ἐκ τῆς ὁμο-

λογί

runt, confeſsiones, tabulæ, aut ratiocinia ipſorum manu conſcripta, ſibi exhibita ſunt, poſteaq́; in dubium deuocantur, iſta ipſi per publicorum inſtrumentorũ collationem probare: propterea quòd ipſorum collegium multis & præcipuè nobilibus credat, qui contractus ſuos publicari, aut ſtatum rerum ſuarum manifeſtum fieri non ſuſtinent, maluntq́; (vt conſentaneum eſt) diuites quàm obærati aliis videri: ſed vt propria manu (vt dictum eſt) in ſe conceptæ literæ eandem cum publicis inſtrumentis vim obtineant.

1 ¶ *Et in hoc mediam quandam nos viam ingreßi, qua & argentarios aduerſus eos qui de talibus capitulis litem mouebunt, & rurſus hos aduerſus illos vti volumus, ſtatuimus, vt ſi iſtiuſmodi illorum qui contraxerunt propria manu ſcriptas literas argentarij proferant, quas aut ipſe cuius eſſe dicuntur, aut ipſius hæredes ſucceſſoréſue non poſſunt cum iureiurando abnegare, tanquam* proculdubio *ab illo cuius præ ſe nomen ferunt ſcriptæ ſint, numeratam pecuniam non eſſe opponi nequeat. Inſuper verò ſi argentarius ex publico inſtrumento*† *propriæ manus ſcripturam confirmare poßit, aut ipſe quidem id negligat, aduerſarius vero ex alterius publici ſcripti comparatione ſcripturam illam vt falſam redarguere nequeat: tunc ex inſtrumentis, quæ illorum*

† Non ἄγραφον, ſed ἰδιόγραφον, aut potius ἰδιόχειρον lego.

λογημένων καὶ ἀναμφιβόλων καὶ τῇ τῶν μαρτύρων ὑπογραφῇ βεβαίων ἰδιοχείρων συμβολαίων, πρὸς τὰ παρὰ τῶν ἀργυροπρατῶν ἢ κατ' αὐτῶν προφερόμενα τῶν συναλλαξάντων ἰδιόχειρα γράμματα τὴν σύγκρισιν γίνεσθαι. καὶ εἶναι αὐτὰ βέβαια, οὐκ ἐλάττονα τῶν ἀγοραίων συμβολαίων ἔχοντα δύναμιν, οἷα οὐκ ἀσφαλείας αὐτοῖς ἐνούσης, ἀλλὰ μόνου τοῦ σχήματος. οὐδενὸς τοῖς ἐκδιδοῦσι γινομένου προκρίματος ἐκ τοῦ μὴ ἐγκεῖσθαι ὑποθήκας ἢ κληρονόμων ἢ διαδόχων ὄνομα τοῖς παρ' αὐτῶν συναλλαξάντων εἰς αὐτοὺς ἐγγράφοις γενομένοις.

ΚΕΦΑΛ. γ.

Ἔξουσι δὲ οἱ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τῶν ἀργυροπρατῶν σωματείου, ἐξ ἴσου δὲ καὶ οἱ συναλλάκται, τὰς ὁμοίας κατ' αὐτῶν ἀγωγὰς κινοῦντες, ἄδειαν, εἴπερ τινὲς τῶν τετελευτηκότων δι' ἀπορίαν κληρονόμους μὲν οὐκ ἔσχον, χρεώστας δὲ κατέλιπον, ἢ καὶ πράγματά τινα ἐκείνοις διενεγκόντα ἐν παραθήκῃ ἢ ὑποθήκῃ παρά τισιν εὑρίσκεται. κινεῖν κατ' ἐκείνων τὰς ἁρμοζούσας αὐτοῖς ἀγωγὰς, καὶ τὸ ἱκανὸν ἐξ αὐτῶν ἑαυτοῖς περιποιεῖν. τὰ ὅμοια δὲ αὐτοῖς φυλαχθήσεται καὶ ἐπὶ ταῖς τῶν ζώντων συναλλακτῶν καὶ χρωστούντων αὐτοῖς, ὥστε ἐξεῖναι τοῖς ἐνάγουσιν ἢ καὶ ἐναγομένοις βουλομένοις, κἂν μὴ τοῖς συμβολαίοις ὑποθήκης ἐμφέρεται μνήμη, ὑποθηκαρίας ὅμως κινεῖν ἀγωγὰς, ὡς φύσει τοῖς τῶν ἀργυροπρατῶν καὶ τῶν συμβαλλόντων αὐτοῖς συναλλάγμασιν ἑπομένας, καὶ ἔχειν κατὰ τῶν ὑστέ-

illorũ manu de quibus agitur *conſcripta eſſe certò conſtat, & teſtium ſubſcriptione ſtabilita ſunt, ad ea* eorundẽ *ſcripta, quæ ab argentarijs, aut aduerſus eos ab ijs qui contraxerunt, proferuntur, cõparatio fiat, firmaq́; ſint, nec minorem quàm publica inſtrumenta vim & authoritatem habeant, non ex firmitate & vigore qui illis inſit, ſed ex ſola forma.* N*ihil etiam præiudicij in hoc ſupplicibus ſit, quòd in ſcripto ab ijs qui contraxerunt ipſis dato, hypothecæ, aut heredũ ſucceſſorúmve nomina non inſint.*

CAPVT III.

E*Iuſdem porrò corporis argentarij, ſimiliter etiam qui cum illis contrahunt, dummodo ſimiles aduerſus illos actiones moueant, facultatem habebunt, vt ſiqui defuncti propter inopiam hæredes non habuerint, debitores verò reliquerint, aut res aliquæ quæ ad ipſos pertineant, apud aliquos depoſitæ oppigneratæve inueniantur: aduerſus illos cõpetentes actiones moueant, & ex illis ſatisfactionem ſibi parent.* Idem *etiam ipſis in"bonis illorũ qui cũ ipſis contraxerunt, & debent, dũ illi adhuc viuunt, ſeruabitur, vt ipſis, ſiue actores, ſiue rei ſint, ſi velint, tametſi in inſtrumentis hypothecæ nulla mentio inſit, hypothecarias tamẽ actiones mouere liceat: quaſi eæ naturaliter argentariorũ, eorumq́; qui cũ ipſis contrahunt contractus comitentur.* H*abebũt verò id etiã, vt tẽpore poſte-*

Poſt αὐτοῖς addo περιεστίαις quod latinis reſpondeat.

ρων τῷ χρόνῳ δηλονότι δικαιοῦν τὴν προτίμησιν. ἄδικον γὰρ τυγχάνει καὶ παρὰ τῶν ἡμετέρων χρόνων δικαιοσύνης ἀλλότριον, τοὺς μὲν δανειστὰς τῶν ἰδίων στερεῖσθαι πραγμάτων, τοὺς δὲ χρεωστοῦντας τοῖς ἀλλοτρίοις ἐντρυφᾷν.

ΚΕΦΑΛ. α.

Κἀκεῖνο δὲ τῇ ἡμετέρᾳ περὶ αὐτοὺς ἐπικουρίᾳ προστίθεμεν. ἐπειδὴ γὰρ τοῖς παρ' αὐτοῖς γενομένοις συναλλάγμασι σφόδρα ἐναντίος ἡμῶν νόμος ἀνθίσταται, ὁ παρακελευόμενος τοὺς δανειστὰς μὴ χωρεῖν κατὰ τῶν πριαμένων τινὰ παρὰ τοῦ χρεωστοῦντος, πρὶν ἂν οἱ πρωτότυποι χρεῶσται ἄποροι διὰ τῆς ἐκστάσεως ἀποδειχθῶσιν (ὅπερ αὐτοῖς πάνυ καθέστηκε φορτικὸν, διὰ τὸ τοὺς ἀγοράζοντας, ὡς ἔκ τινος ἔθους, καὶ βεβαιωτὰς ζητεῖν, καὶ τὴν ἄλλην ἑαυτοῖς ἀσφάλειαν περιποιεῖσθαι, αὐτοῖς δὲ τοῦτο μήτε ἔθος μήτε τὴν ταχεῖαν τῶν συναλλαγμάτων ἔκβασιν συγχωρεῖν) θεσπίζομεν διὰ τοῦ παρόντος θείου πραγματικοῦ τύπου, κατ' ἰδικὴν αὐτοῖς διδομένην φιλοτιμίαν, μὴ δυναμένην ἑτέρῳ προσώπῳ, ἢ μισθοδίῳ, ἢ σωματείῳ, ἢ ἐπιτηδεύματι παντελῶς ἁρμόζειν, τοιαύτης αὐτούς τε καὶ τοὺς αὐτῶν συναλλάκτας, ἡνίκα κατ' αὐτῶν ἀγωγὰς κινοῦσι, προνομίας ἀπολαύειν, ἐν τῷ ἐπιζητεῖν τε καὶ διώκειν τὰ πράγματα, ἐφ' οἷς αὐτοῖς ὁ χρόνος παρέχει προτίμησιν, ὁποῖα πρὸ τῆς ἡμετέρας ἔσχον νομοθεσίας.

rioribus creditoribus præſtrantur. Non æquũ enim eſt, à noſtrorumq; temporum Iuſticia alienum, eos qui bene de aliis merentur, rebus ſuis priuari: qui verò debent, ſuperbire de alieno.

CAPVT IIII.

ILlud ſanè etiam in illorum ſubſidium adiicimus. Quoniam enim quæ ab ipſis ineuntur contractibus vehementer nouella noſtra lex repugnat, quæ iubet ne creditores aduerſus eos qui aliquid à debitoribus emerint, prius iudicio agant quàm principales debitores per ceſſionem bonorum non ſoluendo eſſe conſtet, (id quod admodum illis graue & moleſtum fuit, propterea quòd qui emunt, velut ex conſuetudine quadam & ob euictionem *fideiuſſores quærant, & aliam ſibi omnem ſecuritatem parent: ipſis verò id neque conſuetudo, neque in conficiendis contractibus celeritas permittat) per præſentem ſacram pragmaticam formam, eam ſpeciali munificentia ipſis elargimur, quæq; alteri perſonæ, collegio, corpori, aut officio nullo modo competat, ſtatuimus, vt & ipſi & qui cum ipſis contrahunt, quando aduerſus ipſos actiones inſtituunt, in inquirẽdis perſequendisq; rebus in quibus ipſis tempus prærogatiuam præbet, tali priuilegio vtantur, quale ante legis noſtræ lationem ha-*

σίας. ὥστε αὐτοὺς μὴ βαρουμένους τῇ ἀποδεί-
ξει τῆς τῶν χρεωστούντων ἐκστάσεως, εἴπερ μὴ δυ-
νηθῶσι παρὰ τοῦ πρωτετύπου τὸ ἱκανὸν ὑπομεῖ-
ναι, χωρεῖν κατὰ τῶν ἐκποιηθέντων ὑπ' ἐκεί-
νων πραγμάτων, καὶ δὴ ἰδικῆς ἢ γενικῆς ὑποθήκης
αὐτοῖς ὑποκειμένων, ἐφ' ὧν, καθὰ εἴρηται, προγε-
νέστερα τῶν ἄλλων δανειστῶν ἔχουσι δίκαια. οἰό-
μεθα γὰρ τὰ τῷ προειρημένῳ σωματείῳ καὶ τοῖς
αὐτῶν συναλλάγμασι παρεχόμενα, ἐς τὴν κοινὴν
συντείνειν εὐεργεσίαν· οἷα αὐτῶν οὐκ ὀλίγοις τι-
σὶν ἀλλὰ τοῖς ἐν πάσῃ σχεδὸν τῇ πολιτείᾳ γινο-
μένοις συναλλάγμασιν ὑπουργούντων.

ΚΕΦΑΛ. ι.

ΚΑὶ τοῦτο δὲ αὐτοῖς παρασχεῖν αἰτοῦσι συνεί-
δομεν, ὥστε ἡνίκα αὐτοῖς ἐπάγωσι δί-
κας καὶ εἰς τὴν τῆς δεκατημοιρίας ὁμολογίας
συνελκύωνται, μὴ ἀπαιτεῖσθαι ἐγγύας, ἀλλὰ ἀρ-
κεῖν τὴν αὐτῶν ἐπὶ τούτῳ γινομένην κατάθε-
σιν. οἷα ἀξίων ὄντων ὑπὲρ ἑαυτῶν πιστεύεσθαι,
ὧν ἡ πίστις καὶ ὑπὲρ ἑτέρων ἀρκεῖν νομίζεται.
πρόδηλον δὲ ὡς εἰ τῷ νόμῳ ὑποπεσοῦνται, οὐδὲν
αὐτοὺς ὠφελήσει τὸ ἐγγυητὴν μὴ παρασχεῖν.
ἀλλὰ καὶ οὕτως καταθήσουσι τὴν τῆς δεκατη-
μοιρίας ποινήν, ὥσπερ καὶ οἱ ἐνάγοντες αὐτοῖς·
καὶ πρός γε οἱ παρ' αὐτῶν ἐναγόμενοι, ταῖς
ὁμοίαις ὑποτεθήσονται ποιναῖς. ταύτης καὶ
μόνης τῆς διαφορᾶς ἐπὶ τούτῳ τῷ κεφα-
λαίῳ οὔσης, ὥστε, καθάπερ ἔμπροσθεν
εἴρηται,

buerunt: vt probatione debitores bonis ceßiſſe non grauati, ſiquidem ſatisfactionem à principalibus conſequi nequeant, aduerſus res ab illis abalienatas, & ex ſpeciali generalíve hypotheca ipſis obnoxias, in quibus (vt dictum eſt) antiquius quàm alij creditores ius habent, actionem mouere poßint. Exiſtimamus enim, quæ prædicto argentariorum corpori, & qui cum ipſis contrahunt conceduntur, in communem ſe beneficentiam extendere: ideò quòd illi non paucis quibuſpiam, ſed omnibus ferme quæ in vniuerſa republica fiunt contractibus miniſterium præſtent.

CAPVT V.

HOc quoque illis ad petitionem ipſorum concedere viſum eſt, vt quando dicam aliquibus impingunt, & ad promißionem decimæ partis adiguntur, ne ab illis fideiußiones exigantur, ſed ſufficiat ipſorum hac de re factum promiſſum: quippe qui digni ſint quibus per ſe credatur, quum ipſorum fides & pro alijs ſufficere exiſtimetur. Illud manifeſtum ſit, quòd ſi legi ſuccubuerint, nihil illis proderit fideiuſſorem non dediſſe: ſed nihilominus decimæ partis pœnam depenſuri ſunt, quemadmodum & qui illos in ius vocant, ipſis. Inſuper & qui ab illis in ius vocantur, ſimilibus pœnis ſubijcientur. Hoc vnum diſcrimen in hoc capite fuerit, quòd (quemadmodum iamiam di-*

ἔρηται, τοῖς ἐκ τοῦ συστήματος τῶν ἀργυροπρατῶν ἐνάγουσι τὴν τῶν ἐγγυητῶν δόσιν ἐπὶ τῇ δεκατημοιρίᾳ κατ' ἰδικὴν ἡμῶν τινα φιλοτιμίαν συγκεχωρῆσθαι.

ΚΕΦΑΛ. ϛ.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ εἰς διάφορα τοὺς ἱκέτας ἕλκεσθαι δικαστήρια (καὶ μάλιστα πλείστους ὄντας συναλλάκτας, καί, οἷα συμβαίνει, ὀλίγους εὐγνώμονας) οὐ μόνον αὐτοῖς βλάβην ἀλλὰ καὶ τοῖς κοινοῖς πράγμασιν ἐμπόδισμα φέρειν εὑρίσκεται· καὶ ἐν τούτῳ τῷ μέρει τὴν προτέραν ἡμῶν περὶ αὐτοὺς μιμούμεθα προμήθειαν, καὶ παρακελευόμεθα αὐτοῖς εἶναι ἰδικοὺς δικαστάς, εἴτε ἐνάγουσιν, εἴτε ἐνάγοιντο, τήν τε σὴν λογιότητα, καὶ Πέτρον τὸν ἐνδοξότατον κόμητα τῶν θείων ἡμῶν λαργιτιώνων, ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρίκιον· ὥστε παρὰ θατέρῳ τούτων, τὰς κινηθησομένας μεταξὺ αὐτῶν τε καὶ ἑτέρων οἱασοῦν δίκας, ἢ καὶ ἤδη παρὰ τοῖς πρότερον αὐτοῖς παρ' ἡμῶν δεδομένοις δικασταῖς, εἶτα ἀποβιώσασιν ἐναρχθείσας, σκοπεῖσθαι, καὶ σύντομον καὶ τοῖς ἡμετέροις νόμοις συμβαῖνον δέχεσθαι πέρας· καὶ τοὺς ἱκέτας τῆς τῶν πραιτωρίων τριβῆς ἀπαλλαττομένους σχολάζειν τῷ οἰκείῳ ἐπιτηδεύματι, τοσοῦτόν τε εὐγνωμονέστερον φέρεσθαι περὶ τὰ τῶν ὑπηκόων συναλλάγματα, ὅσον οἱ αὐτοὶ ἧττον ἀγνωμοσύνης πειρῶνται, ἢ ἀγνωμονεῖν ἐπιχειροῦντες, οὐ συγχωροῦνται ἀδίκους αὐτοῖς ἐπιφέρειν βλάβας.

Ἀλλ'

ctum eſt) qui è collegio argentariorum actiones inſtituunt, fideiuſſorum datio in decima parte per ſpeciale noſtrum beneficium his condonata & remiſſa ſit.

CAPVT VI.

QVoniam verò quòd ſupplices ad diuerſa tribunalia protrahuntur (idcirco quòd eorum qui cum ipſis contrahunt infinitus numerus ſit, & , vt contingit, pauci probi ſint & grati) non ſolùm ipſis damnum, verumetiam communibus rebus impedimentum inferri compertum eſt: etiam in hac parte priorem noſtram circa illos prouidentiam imitamur, ac iubemus vt ſpeciales illis iudices ſint, ſiue in ius vocent, ſiue vocentur, & prudentia tua, & Petrus glorioſiſſ. ſacrarum noſtrarum largitionum comes, conſularis & patricius: vt apud vtruncumque horum mouendæ inter ipſos & alios qualeſcunque controuerſiæ, aut etiam apud iudices antehac à nobis illis datos ac deinde defunctos iam motæ, examinentur, atque breui finem, qui noſtris legibus conueniat, capiat: & ſupplices prætoriorum vexatione liberati, officio & rebus ſuis vacent: tantoq; candidius & libentius ſubditorum contractibus operam nauent, quanto minore improbitate & ingratitudine tentantur, aut qui improbi eſſe conantur, iniqua illis damna inferre non ſinuntur.

ΚΕΦΑΛ. ϛ.

Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡμῖν καὶ ἄλλον τινὰ τῶν δολερῶν ἀνθρώπων ἐφανέρωσαν δόλον, ἀπαγγείλαντες ὡς τινὲς μὲν δανεισάμενοι ἢ δανειζόμενοι παρὰ τῶν ἐκ τοῦ εἰρημένου συστήματος χρήματα, ἠγόρασαν ἢ ἀγοράζουσι κτῆσιν ἀκίνητον, ὀνόματι τῶν οἰκείων γαμετῶν ἢ ἄλλων τινῶν περὶ αὐτοὺς ὄντων, πρὸς περιγραφὴν τῆς γενικῆς ὑποθήκης τῶν ὄντων αὐτοῖς καὶ ἐσομένων πραγμάτων· τινὲς δὲ τὰ ἑαυτοῖς κεχρεωστημένα παρὰ τῶν ὑπευθύνων ἀναλαμβάνοντες, ἢ ἐν χρήμασιν ἢ ἐν ἀκινήτοις προσόδοις τοῖς πράγμασιν, οὐκ εἰς ἴδιον πρόσωπον, ἀλλά, καθὰ εἴρηται, ἢ εἰς τὸ τῶν συμβιουσῶν ἢ συγγενῶν τὴν τοιαύτην καταβολὴν ἢ ἐκχώρησιν τῶν πράξεων γίνεσθαι παρὰ τῶν ἐποφειλομένων παρασκευάζουσιν· ὥστε διὰ τῆς τοιαύτης μεθόδου ἐκείνους μὲν ἀπορίαν προΐσχεσθαι, αὐτοὺς δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων τῶν ἀργυροπρατῶν σωματείου εὐεργέτας τυγχάνοντας, μὴ δύνασθαι ἐκείνοις ἐνάγειν πρὸς οὓς οὐ δοκοῦσι πεποιηκέναι συνάλλαγμα· καὶ ἐν τούτῳ τῷ κεφαλαίῳ ἴσην φιλοτιμίαν τοῖς τε ἀργυροπράταις, τοῖς τε κατ' αὐτῶν ὁμοίας ὑποθέσεις κινοῦσι παρέχοντες, κελεύομεν ὥστε εἰ δειχθείη τῶν ἐποφειλόντων τις δόλῳ τὸ μὴ νέμεσθαι τὰ αὐτῷ προσήκοντα ποιησάμενος, καὶ ἐς ἕτερον σιωπηρῶς τὰ οἰκεῖα μεταγαγὼν δίκαια, ἐξεῖναι τοῖς ἐνάγουσι διὰ τῆς in rem ἢ δι' ἄλλης νομίμου ἀγωγῆς, καὶ ἐλέγχειν τὸ γινόμενον, καὶ χωρεῖν κατὰ τῶν εἰρημένων πραγμάτων, ὡς τῶν χρεωστῶν τυγχανόντων καὶ πάντα

CAPVT VII.

PORrò poſtquam & aliam nobis doloſorum hominum fraudem expoſuerunt, denunciantes quomodo quidam à dicti collegij argentarijs pecunias mutuati aut mutuantes, emerint aut emant poſſeßiones immobiles, ſuarum vxorum aliorúmve quorumpiam familiarium nomine, quò videlicet generalem illam acquiſitorum acquirendorumq; bonorum oppignerationem circumſcribant: nonnulli etiam quæ ſibi debentur, à debitoribus aut in pecunijs, aut omnino in immobilibus rebus recepturi, non in ſuam perſonã, ſed (quemadmodum dictum eſt) aut vxorum, aut cognatorum iſtiuſmodi ſolutionem, ceßionem, aut venditionem faciendam curent, quò per iſtiuſmodi rationem inopiam prætendere poſſint: ipſi verò qui ex dicto argentariorum corpore de illis benemeriti eſſent, hos quibuſcum contractum ijſſe non videantur, in ius vocare nequeant: in hoc quoque capite parem munificentiam argentarijs, & qui aduerſus ipſos ſimiles controuerſias mouent exhibentes, iubemus, vt ſi debitorum quempiam dolo feciſſe quominus res ſuas poßideat, aut ius ſuũ clàm in alium transtuliſſe demonſtretur, liceat actoribus in rem, aliáve legitima actione id factum eſſe oſtendere, aduerſusq; dictas res, quaſi debitoris ſint, procedere, & vndique

χθὲν τῆς μηχανῆς ἀπολλυμένης, τὸ ἀζήμιον αὐτοῖς ἐπί τε τῷ χρέει ἐπί τε τοῖς ἐπὶ τούτῳ γενομένοις δαπανήμασι περιποιεῖν. ἴσμεν γὰρ τὴν τῆς σῆς λογιότητος καὶ τοῦ μνημονευθέντος ἐνδοξοτάτου ἀνδρὸς ἀκρίβειαν τοιαύτην ὑπάρχειν, ὥστε οὕτω τὰς κινηθείσας καὶ οὔπω πέρας δεξαμένας, ἢ καὶ ὕστερον κινηθησομένας ὑποθέσεις διαθεῖναι, ἐφ' ᾧτε μήτε τοὺς ἱκέτας ἐκ τῆς τῶν χρεωστῶν ἀγνωμοσύνης ἢ ῥᾳδιουργίας ἄδικον ὑπομεῖναι βλάβην, μήτε δὲ τοὺς ἀθῴους διὰ τῶν ἀδίκων στρεβλώσεων ἀκαίρους ὑποστῆναι διαστροφάς. ἀλλὰ καὶ τὰ πρώην τοῖς δεηθεῖσι παρασχεθέντα, κύρια καὶ ἀσάλευτα μένειν, καὶ τὰ διὰ τοῦ παρόντος θείου ἡμῶν φιλοτιμηθέντα πραγματικοῦ τύπου, κατὰ τὸν ἡμέτερον ἐκτελεσθῆναι σκοπόν· οἵπερ σπουδάζομεν τοὺς ὑπηκόους ἅπαντας ὀρθῶς καὶ ἀρραδιουργήτως τοῖς πράγμασι προσιέναι, καὶ τοὺς ὀφείλοντας, διὰ τὸ τοῖς τῆς πολιτείας πράγμασιν ὑπουργεῖν, ἡσύχου ἀπολαύειν βίου, μὴ διὰ τὰς τῶν ἀγνωμονούντων μηχανὰς δικαστηρίοις καὶ ταῖς ἐξ αὐτῶν προσομιλεῖν δυσχερείαις τε καὶ ζημίαις.

ΚΕΦΑΛ. ε.

Ὅπερ δὲ ἐν ἑκάστῳ τῶν εἰρημένων κεφαλαίων ἰδικῶς ἐθήκαμεν, τοῦτο γενικῶς ἐν τῷ τοῦ λόγου ἐπισφραγίσματι θεῖναι συνείδομεν, ἐφ' ᾧ τε ἐν ἅπασι τοῖς προλεχθεῖσιν ἴσα προνόμια τοῖς ἐν τῷ προειρημένῳ τῶν ἀργυροπρατῶν σωματείῳ καταλεγομένοις, καὶ τοῖς αὐτῶν κληρονόμοις καὶ διαδόχοις,

ἐφ'

technis pulſis, indemnitati ſuæ & in debito & in hoc factis expenſis conſulere. Eam *autem prudentia tuæ memoratiq; glorioſiſs. viri diligentiam eſſe ſcimus, vt iam motas, nondum autem finitas, aut in poſterum etiam mouendas controuerſias ita dijudicaturi ſitis, vt neque ſupplices ex debitorum improbitate aut fallacia iniuſtum diſpendium ſubeant, neque innoxij ex iniquis obliquisq; commentis importunas euerſiones ſuſtineant.* Ita *verò etiam, vt quæ nuper ipſis petentibus præbita ſunt, rata & inconcuſſa maneant, & quæ per præſentem ſacram noſtram pragmaticam formam liberaliter conceduntur, ad mentis voluntatisq; noſtræ ſcopum perficiantur: qui hoc agimus, vt omnes ſubditi rectè & non captioſè in negotijs verſentur, & "quibus debetur, quòd miniſterium reipub. negocijs præbeant, quieta vita fruantur, ac neutiquam per improborum machinationes iudicijs, quæq; inde manant difficultatibus & diſpendijs implicentur.*

"Pro ὀφείλοντας lego ὀφειλομένους, quo Iuſtinianus frequētiſsimè vtitur.

CAPVT VIII.

C*AEterum quod in quoque dictorum capitum ſpecialiter poſuimus, id in orationis obſignatione & fine generaliter ponere viſum eſt, vt in omnibus prædictis, his qui in prædicto argentariorum corpore recenſentur, eorumq; hæredibus & ſucceſſoribus,*" tum etiā illis qui cum ipſis contrahunt, ac eorum

"Quod deeſt (deeſſe autem

hære

ἐφ᾽ οἷς κατὰ τῶν ἀργυροπρατῶν κινοῦσιν, ὑπάρ-
χειν. πρέπει γὰρ ἐκείνην ἑκάτερον μέρος τὴν ἀ-
κεραιότητα ἐν τοῖς οἰκείοις συναλλάγμασί τε
καὶ πράγμασι διαφυλάττειν, ἣν ἑαυτῷ ζητεῖ
παρὰ τοῦ ἑτέρου φυλάττεσθαι. ¶ Ταῦτα τοί- 1
νυν διὰ τοῦ παρόντος θείου ἡμῶν πραγματικοῦ
τύπου κελεύοντες, καὶ τοῦτο προστίθεμεν, ὥστε
τὴν σὴν λογιότητα καὶ ἅπαντας τοὺς μεγά-
λους ἄρχοντας συνελθεῖν τοῖς ἐν τῷ προειρημένῳ
συστήματι καταλεγομένοις· ὥστε εἴτε διὰ προσ-
ταγμάτων, εἴτε διὰ γραμμάτων, εἴτε δι᾽ ἑτέρου
οἱουδήποτε συνήθους τρόπου, μετὰ τῆς τοῦ νόμου
ἀκολουθίας, τυχεῖν αὐτοὺς τῆς δεούσης ἐπικουρίας,
καὶ δυνηθῆναι κατὰ τῶν ἀγνωμονούντων
βοηθηθῆναι, καὶ μὴ ἀναγκασθῆναι καὶ αὐτοὺς
ἀγνώμονας ἑτέροις φαίνεσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον ἐν-
δείξασθαι τὸ συγγνωμονικὸν καὶ σύγγνωμον πρὸς
τοὺς ἑαυτῶν συναλλάκτας· οἷα τοῦ σοῦ καὶ τῇ
τῶν ἡμετέρων χρόνων ἀγαθότητι, καὶ τοῖς ἁπά-
σης τῆς πολιτείας συναλλάγμασι πρέποντος.
ὧν τὰ μέγιστα καὶ ἀναγκαιότατα διὰ τοῦ προ-
ειρημένου ἀεὶ συστήματος γίνεται. ¶ Τὰ τοί- 2
νυν παραστάντα ἡμῖν, καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου πρα-
γματικοῦ δηλούμενα τύπου, ἥ τε σὴ λογιότης καὶ
πᾶς ἕτερος δικαστὴς τῆς ἡμετέρας πολιτείας βέ-
βαια φυλαξάτω, ἀδείας οὔσης τοῖς ἱκέταις ἐν παν-
τὶ δικαστηρίῳ, μείζονί τε καὶ ἐλάττονι, ἐμφανίζειν
τόνδε τὸν θεῖον πραγματικὸν τύπον, καὶ τοῦτον
ἀναλαμβάνειν, καὶ τῆς ἐξ αὐτοῦ τυγχάνειν βοηθείας,
τοιαύ-

hæredibus & ſucceſſoribus, *in quibus rebus aduerſus argentarios actiones mouent, æqualia priuilegia ſint.* Conuenit *enim, vt vtraque pars eam ſimplicitatem integritatemq; in contractibus ac negocijs ſuis ſeruet, quam ſibi ab altera ſeruari velit.*

quiddam, non orationis ſtructura modò, verum etiam ſenſus indicat) tale eſſe certò mihi colligere videor.

1 ¶*His demum per præſentem ſacram noſtram pragmaticam formã iuſſis & hoc addimus, vt prudentia tua omneſq; magni magiſtratus eos qui in prædicto collegio recenſentur iuuent, vt ſiue per edicta, ſiue per literas, ſiue per alium quencunq; conſuetũ modum ſeruato iuris ordine competens ſubſidium conſequantur, poßitq; illis aduerſus improbos ſuccurri, neq; cogantur & ipſi aduerſus alios improbi eſſe, ſed æquos atq; bonos ſe illis, qui cum ipſis contrahunt, exhibeant: quippe quũ "id noſtrorum temporũ bonitati vniuerſæq; reip. contractibus, quorũ præcipui quiq; & maximè neceſſarij ſemper per prædictum collegium fiunt, conueniat.*

" Pro τῶ σῶ, lego τέτω

EPILOGVS.

¶*Quæ igitur nobis placuerunt, & per hanc ſacram pragmaticam declarantur formam, prudentia tua, & quicunq; alius reip. noſtræ iudex, firma ſeruato. Supplicibus verò hanc ſacrã pragmaticã formã in quocunq; iudicio, & maiori & minori, producendi, illamq; recipiendi, ac inde ſubſidium conſequendi facultas eſto:*

vtpote

τοσαύτην ἐν τῇ παρούσῃ ὑποθέσει καὶ τοῖς προειρημένοις κεφαλαίοις δύναμιν ἔχοντος, ὅσην ἐπὶ τοῖς ἄλλοις πράγμασιν οἱ γενικοὶ ἡμῶν ἔχουσι νόμοι. DAT. V. K. MART. CONST. IMP. DN. IVST. P P. AVG. ANN. XV. POST BASIL. V. C. CONS.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΒΙΚΑΡΙΟΥ τῆς Ποντικῆς.

Ἐδικτον η.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΒΑΣσῷ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν πραιτωρίων.

ΗΜΕΙΣ μὲν ἀφικῶν τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς ταῖς κατὰ τὴν Ποντικὴν διοίκησιν ἐπαρχίαις νομίσαντες, τὸν αἰώθεν ἐπινενοημένον κατ' ἐκείνους τοὺς τόπους βικάριον κατὰ τὸν ἐν μέσῳ τοῦτον ἐπελθόμενον χρόνον, ἐλέγχειν τῶν ὕστερον γενομένων παρ' αὐτῶν ἁμαρτηθήσεσθαι προσδοκήσαντες. ἀλλ' ἐπεὶ περὶ δὲ αὐτῶν ἔγνωμεν τῶν πραγμάτων ὡς ἄνδρες οἰκοῦσι τὰς ἐπαρχίας ταύτας λῃστείαις τε καὶ φόνοις ἐντεθραμμένοι, καὶ ἄνδρας * φορεῦντας ἀεὶ * θροΐζοντες καὶ * λων χρώμενοι, * * καὶ σύστεις, διαφεύγουσί τε τὰς ὑπὲρ τούτων ποινὰς, τῷ τὰς ἐπαρχίας ἀμείβειν ἐν αἷς ἁμαρτήσουσιν, ἐκδιδοὺς τῶν ἐπιχωρίων ἀρχόντων τὴν ἐπιδεδομένην χώραν ἐμβαίνειν τολμῶντος·

ὡς

vtpote quæ tantã in præſenti propoſito & prædictis tractatulis vim habeat, quãtam in alijs negocijs generales noſtræ leges obtinent. Dat. v. Kal. Mart. Conſtantinop. Imp. Dn. Iuſt. PP. Auguſt. Ann. x v i. poſt Baſil. v. c. Conſ.

DE PONTICI TRACTVS VICARIO.

EDICTVM VIII.

Idem IMPERATOR Baſſo glorioſiſs. ſacrorum prætoriorum præfecto.

PRAEFATIO.

SVFFECTVROS ciuiles magiſtratus Pontici tractus prouincijs exiſtimantes, præpoſitũ quondam illis locis vicariũ medio poſt tempore inhibuimus: nihil eorũ quæ poſtmodũ ab illis facta ſunt, commiſſum iri expectantes. Atqui poſteaquam ex rerũ experientia cognouimus, in prouincijs hiſce homines habitare latrocinijs & cædibus innutritos, & homines *ferentes ſemper * congregãtes & * armis vtentes * * & his, effugiuntq; in has res conſtitutas pœnas, dum prouincias in quibus deliquerint deſerunt, neq; prouincialium magiſtratuũ quiſquã ex attributa ſibi prouincia egredi audet:*

ὡς πολλάκις μὲν ἡμᾶς ἄνδρας ἐκπέμψαι κατὰ τὴν χώραν, καὶ βαρῦναι μισθοῖς τὸ δημόσιον, πρᾶξαι δὲ πλέον οὐδὲν, μὴ παρούσης ἀρχῆς τῆς δὲ ἑτοίμου βοηθούσης, καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἀτοπημάτων ἀναστελλούσης.

ΚΕΦΑΛ. α.

Συνείδομεν ἀνακαλέσασθαι τὴν τοῦ βικαρίου πάλιν ἀρχὴν, καὶ τὸν μὲν τῆς Γαλατίας πρώτης ἄρχοντα, μηδὲν ἕτερον ἢ πολιτικὸν ἄρχοντα, καθὰ πρότερον ἦν, πρὶν ἡμεῖς τὴν τοῦ βικαρίου περιελόντες ἀρχὴν, ἀξίᾳ τε καὶ σιτήσει μείζονι τὸν ἐπὶ τῆς πρώτης Γαλατίας ἐτιμήσαμεν ἄρχοντα· τὸν βικάριον δὲ πάλιν ἐπιστῆσαι πάσαις ταῖς τῆς Ποντικῆς διοικήσεως ἐπαρχίαις, ὥστε αὐτὸν μὴ τὸν τόπον πληροῦν τῆς ἐπαρχότητος μόνης, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐνδοξοτάτου μαγίστρου τῶν θείων ἡμῶν ὀφφικίων, καὶ πρός γε τῶν ἐνδοξοτάτων στρατηγῶν· ἔτι γε καὶ τῶν μεγαλοπρεπεστάτων ἀρχόντων, οἳ τῷ θείῳ ἡμῶν πατριμωνίῳ, καὶ τῷ ταμιείῳ γε μὴν, καὶ πρός γε δομεστίκοις καὶ προτίκτορσιν ἐφεστᾶσι· καὶ τοιαύτην ἔχειν ἄδειάν τε καὶ ἐξουσίαν, ὁποίαν αὐτοὺς τοὺς ἄρχοντας δι' ἑαυτῶν γινομένους ἐπὶ τῶν τόπων ἔχειν συνέβαινεν. ὥστε μηδὲ ἀξίᾳ, μηδὲ ἱερωσύνῃ, μηδὲ ζώνῃ, μηδὲ στρατείᾳ, μηδέ τινι τῶν πάντων ἔξω τῆς δικαιοδοσίας ταύτης ἐξῃρῆσθαι τινά· ἀλλὰ πάντας ὑποκεῖσθαι κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον, εἴτε ἐν ἰδιώταις τελοῖεν, εἴτε τινὰ περιβέβληνται ζώνην, ἢ ἀξίαν, ἢ στρατηγίαν, ἢ καὶ ἱερωσύνην. καὶ οὐκ ἐπὶ μόνοις ἐγκλήμασιν

vt nos etiam, quanquam perſæpe homines in prouinciam emiſerimus, fiſcumq́; ſtipendijs grauauerimus, nihil tamen amplius effecerimus, quòd ad manum is magiſtratus non eſſet, qui auxilium ferre, & iſtiuſmodi inſolentiam reprimere poſſet.

CAPVT I.

REuocare vicarij magiſtratum viſum eſt, & Galatiæ primæ magiſtratu ad priſtinum ſtatum redacto, *vt nō niſi ciuilis ſit, quemadmodum antè erat quàm nos illū, ſubſlato vicarij magiſtratu, dignitate annonaq́; maiore decorauimus: vicariū denuò omnibus Pontici tractus prouincijs præficere:* ita verò, *vt non ſolius præfecti locum adimpleat, verum etiam glorioſiſſ. magiſtri ſacrorū noſtrorū officiorū, glorioſiſſ. etiam ducum, magnificentiſſ. deniq;* eorum *magiſtratuum qui ſacro noſtro patrimonio, cubiculo etiam, & domeſticis protectoribusq́; præfecti ſunt: deinde iſtiuſmodi poteſtatem habeat qualem cuiuſque prouinciæ magiſtratus in ſua prouincia habere ſolet: vt neque per dignitatem, neque per ſacerdotium, neque per cingulum, neque per militiam, neq; demum per quodcunq; aliud quiſquam huius iuriſdictioni eximatur: ſed ad conſimilem modum omnes illi ſubſint, ſiue plebeij ſint, ſiue etiā cingulo, dignitate, militia, aut ſacerdotio etiam decorati fuerint: idq́; non in criminibus*

Vt non temerè hæc adiecta, ita neq; temerè mox quædā omiſſa eſſe concedes.

μασιν (οὐ γὰρ μόνον στρατιωτικὸν τὸν ἄρχοντα τοῦ-
τον ποιοῦμεν) ἀλλὰ καὶ εἴ τις ὑπὲρ χρημάτων ἐθε-
λήσοι μέμψασθαι. κοινὴν γὰρ τὴν ἀρχὴν ταύτην
πᾶσί τε προσώποις καὶ παντοίοις πράγμασι ποιοῦ-
μεν. ¶ Ἀποδίδομεν δὲ αὐτῇ καὶ ὃ πρώην εἶχε 1
θεῖον ἀκροατήριον, ὥστε τὰς ἄχρι πεντακοσίων
χρυσῶν ὑποθέσεις ἀναρτωμένας ἐκκλήτῳ κατά
τινα τῆς Ποντικῆς διοικήσεως ἐπαρχίαν, μὴ κα-
τὰ ταύτην ἄγεσθαι τὴν εὐδαίμονα πόλιν, ἀλλὰ
παρ' αὐτῷ κατὰ τὸ τῶν σάκρων ἐξετάζεσθαι σχῆ-
μα, εἴτε ἐξ αὐτῆς τῶν πολιτικῶν ἀρχόντων
ἐκινήθησαν δικαιολογίαι, εἴτε ἐκ ψήφου τινὸς τῆς
ἐπὶ ταύτης τῆς μεγάλης πόλεως ἀρχῆς, ἢ καὶ
ἐξ ἡμετέρας κελεύσεως· οὐδενὶ παρρησίαν διδόν-
τες, ἐπειδὰν ἐκκληθεῖσα δίκη κινοῖτο, ἐφέσει δευ-
τέρᾳ κεχρῆσθαι. εἰ μέντοι γε δίκη παρ' αὐτῷ κι-
νηθείη πρωτότυπος, ἔφεσίς τε κατ' αὐτῆς ἐπι-
δοθείη, προβήσεται τὰ τῆς ἐφέσεων καθὰ πρότερον,
πρὶν ἡμᾶς ἑνῶσαι τὴν ἀρχὴν, ὡς μηδενὸς ἐν μέ-
σῳ γεγονότος καινοῦ. τοῦτο γὰρ δὴ καὶ ἐπὶ τῷ Γα-
λατίας ἡγουμένῳ κελεύομεν, ὃν γε ψιλὸν ἀποδε-
δώκαμεν ἄρχοντα, ὡς δὴ μηδενὸς ἐπ' αὐτῷ
καινισθέντος ἐν μέσῳ.

ΚΕΦΑΛ. β.

Ἄδειαν τε τῷ βικαρίῳ τούτῳ παρέχομεν,
καθ' ἣν ἂν ἐπαρχίαν ἐθέλοι τῆς Ποντικῆς
διοικήσεως γίνεσθαι, ἀπὸ τῆς γείτονος ταύ-
της ἀρξαμένῳ Βιθυνίας, μέχρις Ἀρμενίων αὐ-
τῶν, καὶ Τραπεζοῦντος, καὶ τῆς ἡμετέρας
πολιτ

ſolùm (*non enim militarem tantùm hunc magiſtratum facimus*) *verumetiam ſiquis de re pecuniaria litem inſtituere velit. Omnibus etenim hominibus, omnimodisq; rebus magiſtratum hunc communem facimus.*

1 ¶ Reddimus *autem illi, quod & antea habuit, ſacrum auditorium, vt controuerſiæ in aliqua* Pontici *tractus prouincia prouocatione ſuſpenſæ, dummodo quingentos aureos non exuperẽt, nõ in fœlicem hanc vrbem deduci, ſed apud ſe ipſum ad ſacrarũ formam examinari debeãt, ſiue ex ipſa ciuilium magiſtratuũ iuriſdictione* prouenerint, *ſiue etiam ex ſententijs cuiuſpiam magnæ huius vrbis magiſtratuũ, aut ex noſtra iuſsione motæ ſint.* Nemini *verò poteſtatẽ facimus, vt poſtquã prouocatione ſuſpenſa cõtrouerſia mota fuerit, altera prouocatione vtatur.* At *ſanè ſiqua cõtrouerſia ab initio apud illũ cœpta ſit, eamq; prouocatio conſecuta fuerit, procedet prouocatio quemadmodum ſolebat, antequã magiſtratũ vniſſemus, tãquam ſi medio tempore nihil noui interueniſſet. Quòd ſanè & in* Galatiæ *præſide iubemus: quem ſimplicem denuò magiſtratum facimus, quaſi in illo nihil medio tempore innouatum eſſet.*

CAPVT II.

F*Acultatem etiam huic vicario damus, vt à vicina hac* Bithynia *incipiens, vſque ad* Armenios *ipſos,* Trapezunta *etiam, & noſtræ*

πολιτείας πρὸς Πέρσας ὁρίαν· ἔστι αὐτὸν πρωτοτύπως μὲν τὰ μέχρι νῦν ἡμαρτημένα ταῖς προσηκούσαις μετελθεῖν τιμωρίαις· (καὶ γὰρ δὴ καὶ ξίφους αὐτῷ παρέχομεν ἄδειαν) μάλιστα δὲ τοῖς στρατιώταις ἐπεξελθεῖν, οἵτινες αὐτῶν τοὺς οἰκείους ἀπολελοιπότες τόπους τοῖς τοιούτοις ἑαυτοὺς ἐκδεδώκασιν ἀτοπήμασιν. εἴ τινα δὲ καὶ ἐγκλήμασιν ὑποκείμενον εὕροι, τοῦτον γυμνάσει τῆς ζώνης, ὁποίαν περ ἂν ἔχων τυγχάνοι· οὐκ ἀναμένων τοῦτο δῆλον ποιῆσαι τῇ ἐφεστώσῃ ταῖς τοιαύταις στρατείαις ἀρχῇ, ὡς ἅπαξ καὶ τὸν ἐκείνης τόπον πληρῶν, καὶ κατὰ πάντων ἐφεξῆς ἄδειαν ἔχων. Ἐφίστασθαί τε αὐτῷ παρέχομεν ἄδειαν πᾶσι τόποις τὲ καὶ χωρίοις, εἴτε ἁγιωτάτων ἐκκλησιῶν ἢ καὶ συναγωγῶν εἴτε μοναστηρίων, ἢ τῶν θείων ἡμῶν πριβάτων, ἢ καὶ τοῦ θείου πατριμωνίου, ἢ καὶ τῆς ἡμετέρας οἰκίας· καὶ, ἁπλῶς εἰπεῖν, οὐδένα τόπον τῆς αὐτοῦ δικαιοδοσίας καταλιμπάνων.

ΚΕΦΑΛ. γ.

Ἐπιτηρήσει δὲ καὶ τὰς στρατιωτικὰς παρόδους, εἰ μετὰ τῆς προσηκούσης εὐταξίας προέρχονται· καὶ εἴ τι κατ' αὐτὰς ἁμαρτανόμενον εὕροι, τοῦτο ἐπανορθώσει, τούς τε στρατιώτας σωφρονίζων αὐτοὺς, τοῖς τε ἡμετέροις ὑποτελέσι τὸ ἱκανὸν ἐφ' οἷς ἂν ἠδικημένοι τύχοιεν παρασκευάζων γενέσθαι. Παῤῥησίαν τε αὐτῷ παρέχομεν, καὶ ὅπλων γυμνοῦν τοὺς μὴ διά τινα στρατείας ἀνάγκην ταῦτα κτωμένους,

καὶ

reipub. Perſas verſus fines, in quamcunq; Pontici tractus prouinciam velit proficiſcatur: vt velut ab initio ac primariò quæ hucuſque commiſſa ſunt, competentibus pœnis perſequatur: (quorſum ſanè & gladij ius illi concedimus) præcipuè verò milites adoriatur, ſiqui deſertis ſtationibus ſuis iſtiuſmodi ſe nequitiæ dediderint. Et ſi quidem criminibus obnoxiũ quempiam inuenerit, hunc cingulo priuet, qualecunque etiam habeat: non expectans donec eum magiſtratum ſub quo is militat, ea de re certiorem fecerit, tanquam qui iſtius magiſtratus locum adimpleat, & in omnes omnino ius & poteſtatem habeat. In quæuis etiam loca & latifundia, ſiue ad ſanctiſſ. eccleſias, aut ad religioſa pertineant monaſteria, ſiue etiam ad ſacra noſtra priuata, aut ad ſacrum patrimonium, aut etiam ad noſtram domum, aditum illi & introitum concedimus: & (vt ſimpliciter loquamur) nullum omnino locũ ipſius iuriſdictioni" eximimus. Scriptum fortaſſe fuit. καταλιμπάνομεν ἄμοιρον.

CAPVT III.

INſpectabit verò etiam militares tranſitus, an ſatis ordinatim procedant: & ſi quicquã in illis cõmitti inueniat, id corriget tum milites ipſos caſtigando, tũ etiã ſubditis noſtris, in quibus iniuria affecti fuerint, ſatisfactionẽ curando. Poteſtatẽ item concedimus, vt armis priuet qui illa ad nullam militiæ neceſſitatem habẽt,

καὶ παύτας εἰσάγειν ταῖς δημοσίαις τῆς μεγάλης
ταύτης πόλεως ὁπλοθήκαις. ¶ Ανακόψει τε 1
μοιχείας καὶ ἀνδροφονίας καὶ λῃστείας, μάλιστα
πάντων γυναικῶν ἁρπαγὰς, καὶ πραγμάτων ἀ-
φαιρέσεις, ἐφόδους τε καὶ βίας, καὶ πάντα τῶν τοιού-
των ἁμαρτημάτων κατάλογον, ὥστε τοῦτο μάλιστα
εἶναι δεδομένης αὐτῷ παρ' ἡμῶν ἀρχῆς κεφάλαιον.
Ανασταλεῖ καὶ τοὺς ἀδικοῦντας, εἴτε ἱερεῖς, εἴτε ἄρ-
χοντες εἶεν, εἴτε καὶ κέντορες, ἢ καὶ ἰδιῶται τυχόν· καὶ
οὐδενὶ συγχωρήσει πρᾶξαί τι τοῖς ἡμετέροις μὴ
γνωριζόμενον νόμοις.

¶ Εφέξει δὲ καὶ τὰς τῶν δικῶν ἐξετάσεις τε καὶ 2
κρίσεις. ἕξει δὲ ἰδίαν μὲν τάξιν, ἀνδρῶν μὲν
βικαριανῶν ſeptuaginta, στρατευσαμένων
διὰ θείων ἡμῶν προβατοριῶν, ἐξ ἐκείνου τοῦ
σκρινίου παρεχομένων ἐξ οὗ καὶ πρότερον ὁ, τε
βικάριος ἦν. Αποδίδομεν δὲ καὶ τὰς ἡμιόνους,
ὅσας πρότερον τῷ βικαρίῳ δεδομένας, νῦν ὁ
τῆς ἐπαρχίας ἡγούμενος ἔλαβε πρὸς τὴν αὐτοῦ
ὑπηρεσίαν. ἐπείγε ἐκείνῳ μὲν οὐδὲν ἕτερον ἢ
ἄρχοντι μόνον ὄντι πολιτικῷ περιττὴ τῶν τοιού-
των ἡ χρεία, τῷ δὲ περιβλέπτῳ βικαρίῳ, περι-
νοστεῖν ἀναγκαζομένῳ, ἀναγκαῖα τὰ εἰς ἐν-
τεῦθεν ὑπηρεσίας ἐστίν.

¶ Υπακούσεται δὲ αὐτῷ πᾶσα στρατεία ὑπ' ἐκείνους 3
ὄσα τοὺς τόπους, καὶ ὑπουργήσουσι τοῖς παρ' αὐτοῦ
λεγομένοις δομέστικοί τε καὶ προτίκτορες, σχολά-
ριοί τε καὶ στρατιῶται οὐ δεόμενοι προστάξεως ἀρχι-
κῆς, ἢ κελεύσεως ἑτέρας, ἀλλ' αὐτῷ τῷ τῆς ἀρχῆς
ὑπερ

illaq́; "*omnia in publica magna huius vrbis* "Lego πάντα.
armamentaria inferat.

1 ¶ *Inhibebit etiam adulteria, homicidia, latrocinia, præcipuè verò mulierum raptus, rerum ereptiones, infeſtationes etiam & vim, deniq; vniuerſum iſtiuſmodi delictorũ cumulum, tan quam id præcipuum à nobis illi aſsignati magiſtratus caput ſit. Refrænabit quoq; iniurioſos ſiue ſacerdotes, ſiue magiſtratus ſint, ſiue etiã nobiles, ſiue plebeij: neque cuiquam quod leges noſtræ non probent, facere permittet.*

2 ¶ *Suſtinebit autem controuerſiarum & examinationes & dijudicationes, habebitq́; propriam cohortem virorum vicarianorũ ſeptuaginta, qui per ſacra noſtra* "*probatoria ſtipendia facient, quæ ex illo ſcrinio præbebuntur ex quo & olim ſolebant* "*quum vicarius eſſet.* "Lego προβατεία εἰων. "Lego πρότερον ὄντα.
Reddimus illi mulas etiam, quot quondam vicario aſsignatas, nunc prouinciæ præſes in vſus ſuos & miniſterium percepit. Quum enim hic aliud nihil quàm ciuilis magiſtratus ſit, ſuperfluus ipſi illarum vſus eſt: ſpectabili verò vicario, vt qui hac illac circumcurſare debeat, neceſſarium illarum miniſterium eſt.

3 ¶ Obediet verò ipſi vniuerſus in illis locis conſtitutus exercitus, dictoq́; illi audientes erunt domeſtici & protectores, ſcholares etiam & milites: ita vt præſidali mandato noſtróve iuſſu non indigeant, ſed ipſi iure magiſtratus

ὑπουργοῦντες δικαίῳ. ὑπουργήσουσι δὲ καθ' οὓς ἕκαστοι διάγουσι τόπους, πλὴν εἰ μή τις δικαία καὶ ἀπαραίτητος χρεία μείζονος βοηθείας δεομένη, πρὸς ἀνάγκην αὐτὸν καταστήσει τοῦ καὶ διὰ ἑτέρων τόπων εἰς ἑτέρους τόπους μεταγαγεῖν.

¶ Χρήσεται δὲ κήρυκος φωνῇ, καὶ λαμπάσι quatuor, ὡς καὶ δαπανῆσαι παρ' ἡμῶν ὑπὲρ τούτου ὁρισθείσης, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπισήμοις ὅσα πολιτικῆς τε καὶ στρατιωτικῆς ἐστιν ἀρχῆς. ἕξει δὲ καὶ ad reſpō ſum αὐτῷ κελευόμενον ὑπουργεῖν, κατὰ μίμησιν τῶν ἐνδοξοτάτων ἡμῶν στρατηγῶν. δι' οὗ καὶ σωφρονιεῖ στρατιώτας, εἴπου καλέσειε καιρὸς, καὶ συνέξει πρὸς τὰς ἀναγκαίας τοῦ πράγματος ὑπουργίας. Ὅσας δὲ σιτήσεις ἀφωρίσαμεν αὐτῷ τε καὶ παρέδρῳ καὶ τῇ ὑπ' αὐτὸν τάξει, καὶ ὅσας δεῖ τοῦ λοιποῦ τὸν τῆς πρώτης Γαλατίας ἡγούμενον ἔχειν, ὑπὲρ αὐτοῦ τε καὶ παρέδρου καὶ τῆς πειθομένης αὐτῷ τάξεως, ὅσα τε αὐτὸν ὑπὲρ τῶν τῆς ἀρχῆς συμβόλων προσήκει παρέχειν, ἢ ἐν τῷ θείῳ ἡμῶν παλατίῳ, ἢ ἐν τῷ πραιτωρίῳ τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων, διὰ τῆς ὑποτεταγμένης ἀπογραφῆς πᾶσι γενήσεται δῆλα. Ταύτην ἡμεῖς τὴν ἀρχὴν τοῖς τόποις ἐκείνοις ἀποδεδώκαμεν, ὥστε τοῖς ἀδικουμένοις ἐκ προχείρου τὴν βοήθειαν εἶναι, καὶ πάντας τοὺς κατ' ἐκείνους οἰκοῦντας τοὺς τόπους, ἀπαλλάχθαι μὲν τῶν ἄχρι νῦν κατεχόντων αὐτοὺς δυσχερῶν, ἡσυχίας δὲ καὶ εὐνομίας ἀπολαύειν ἀπὸ πάσης ἀρχῆς,

obedientiam miniſteriumq́; præſtent. Præſta-bunt autem miniſterium quo loco degūt, extra quàm ſiqua iuſta ineuitabiliſq́; neceßitas, maioris auxilij indiga, ipſum huc adigat, vt ex vno loco in alium transferre ipſos *neceſſe habeat.*

4 ¶ *Vtetur porrò præconis voce, & lampadibus quatuor, quippe cū in hanc rem ſumptus à nobis conſtitutus ſit: quin & alijs omnibus, quæcunq; ciuilis ſimul & militaris magiſtratus ſunt, inſignijs. Vnde ad glorioſiß. noſtrorum ducum imitationem, & ad reſponſum miniſtrare illi iubemus: per quos milites, ſi quando ita tempus poſtulabit, compeſcet, & in neceſſarijs rerum miniſterijs ac officio continebit. Quantum verò illi, aſſeſſori quoq; eius, & cohorti annonarum nomine aßignauerimus: quātum etiam de reliquo Galatiæ primæ præſidem pro ſe, aſſeſſore ſuo, & obediente ipſi cohorte habere oporteat: item quantum ipſum aut in ſacro noſtro palatio, aut in religioſiß. præfectorum prætorio pro magiſtratus codicillis dare conueniat, per ſubiectam deſcriptionem omnibus fiet manifeſtum.* Hunc *autem nos magiſtratum illis locis reddimus, vt ijs qui iniuria afficiuntur in promptu auxilium eſſet, omneſq́; qui in illis locis habitant, quibus hactenus preßi ſunt difficultatibus liberarentur: & verò quiete ac recta legum moderatione fruerentur, magiſtratuum opera quos tales*

τοῖς τόποις ἐπιστησάντων ἡμῶν πρὸς πᾶσαν ἐφεξῆς ἀδικίαν ἔτι καὶ προνομίαν δυναμένην ἀρκεῖν. ¶ Ταῦτα τοίνυν δῆλα τῇ σῇ ἐνδοξότητι καταστῆσαι συνείδομεν, ὥστε αὐτὴν γινώσκουσαν τὰ περὶ τούτου νῦν ἡμῖν παραστάντα, παραφυλάττειν εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον, καὶ τὰς σιτώσεις αὐτῶν χορηγεῖν, καθὰ τῇ ὑποταγείσῃ παρ' ἡμῶν ἀπογραφῇ περιέχεται. DAT. XV. K. OCT. CONST. IMP. DN. PP. AVG. ANN. XXV. POST BASIL. V. C. CONS. ANNO VI.

ΠΕΡΙ ΑΡΓΥΡΟΠΡΑΤΙκῶν συναλλαγμάτων.

Ἐδικτον θ.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΙΟΥΣΤΙνιανὸς αὔγουστος Τριβουνιανῷ ἐπάρχῳ πόλεως.

Τὸ κοινὸν τοῦ συστήματος τῶν ἀργυροπρατῶν τῶν ἐπὶ ταύτης τῆς μεγάλης πόλεως ὄντων ἱκέτευσε τὸ ἡμέτερον κράτος, πρὸς τοῖς ἄλλοις ἅπασιν οἷς αὐτοῖς πεφιλοτιμήμεθα, καὶ νῦν καθ' ἕτερον αὐτοῖς βοηθῆσαι τρόπον διδάξαντες, τινὰς ὑποφλήσαντας τὴν

ὑποφ

illis locis præfecimus, vt ad omnem iniuriam ac aliena inuadendi cupiditatem reprimēdam ſufficere queant.

EPILOGVS.

¶ *Hæc igitur gloriæ tuæ manifeſta facere viſum eſt, quò ipſa cognoſcens quid hac de re nobis nunc placuerit, id in omne deinceps tempus obſeruet: & quemadmodum in ſubiecta à nobis deſcriptione comprehenditur, annonas illi præbeat.* Dat. XV. *Kal. Oct.* Conſt. *Imp. Dn. Iuſt.* PP. *Aug. An.* XXV. *poſt Baſil.* V. C. *Conſ. anno* VI.

DE ARGENTARIORVM CONTRACTIBVS.

EDICTVM IX.

Imperator IVSTINIANVS A. Tribuniano præfecto vrbis.

PRAEFATIO.

COMMVNE *collegij argētariorum qui in hac magna vrbe ſunt, libello ſupplici à potentia noſtra petijt, vt ſupra alia omnia quæ ipſis munificè largiti ſumus, alio nunc etiam modo ſibi opitulari velimus. Expoſuerunt autē quomodo nonnulli, quum debuerint, aut etiam*

deb

ὑποφείλοντας, καὶ ἀπαιτουμένους χρυσίον ἢ πράγματα, καὶ οὐκ ἔχοντας ὅθεν τοῦτο διαλύσειαν, αὐτοὺς καθαρὰς ἀντιφωνήσεις ὑπὲρ αὐτῶν ὑπεισιέναι· καὶ ποτὲ μὲν αὐτὸ τοῦτο ἐν ὁμολογίαις συγγράφειν, ποτὲ δέ, διὰ τὴν ἐκ τοῦ συμβάλλοντος πίστιν, καὶ ἀγράφως αὐτοῖς ἐντείλασθαι τοῦτο ποιεῖν· ἑαυτοὺς δὲ ταῖς ἐκείνων αἰτήσεσιν ἐνδιδόντας, ὁρίζειν χρόνον ῥητὸν πρὸς τοὺς ἐνοχλοῦντας αὐτοῖς, ὥστε εἴσω τούτου πάντως τῆς ἀντιφωνητὴν καταθεῖναι τὸ ὄφλημα· ἑαυτὸν δὲ ἐκείνοις ἀντιφωνεῖν, εἶτα τῆς προθεσμίας ἐνστάσης, ἀπραγμόνως ποιεῖν τὸ ἱκανὸν τοῖς τὰς ἀντιφωνήσεις δεχομένοις, ἀναλαμβανόντων τῶν ὑποσυνθηκῶν ἴσως καὶ τὰς δανειστικὰς συγγραφὰς καὶ τὰς ὁμολογίας τὰς αὐτῶν, ἢ καὶ διαλύσεις λαμβανόντων, ὡς τὸ ἀσφαλὲς διὰ τῆς ἀντιφωνήσεως πεποιηκότων. πολλοὺς δὲ καὶ ἐπιτυχεῖν τινὸς βουληθέντας ἢ καὶ βουλομένους πράγματος, ἐντείλασθαι αὐτοῖς ὑπὲρ αὐτῶν ἀντιφωνῆσαι χρημάτων τινῶν ἢ πραγμάτων δόσεις· καὶ τοῖς μὲν κατορθοῦσθαι τὸ σπουδαζόμενον, αὐτοὺς δὲ ἀμελητὶ καταλιθέναι τὸ χρυσίον, ἢ τὰ πράγματα· καὶ ἁπλῶς οὕτω γίνεσθαι τὰς ἀντιφωνήσεις, οὐκ ἐντελλομένων αὐτῶν· καὶ μὴ ἄλλως τὸ χρυσίον ἢ τὰ πράγματα καταβάλλειν, πρὶν ἂν ὁ τὴν ἀντιφώνησιν λαμβάνων, ἀπόδειξιν τῶν χρημάτων ἢ τῶν πραγμάτων ποιήσοιτο, ἢ κατάθοιτο ταῦτα εἰληφέναι. καὶ αὐτοὺς μὲν παρέχειν τὸ χρυσίον ἢ τὰ πράγματα· ὕστερον δὲ ἀμφισβήτησιν ἔχειν, ἐκείνων ἀποδείξεις ζητούντων τοῦ τὸ χρυσίον ἢ

debeant, quando pecuniæ aut res ab ipſis repetuntur, quòd ſoluendo non ſint, à ſe petant vt puras ſpõſiones pro ipſis ſubeant: & aliàs quidem hoc ipſum in obligatorijs ſchedulis conſcribant, aliàs verò, propter contrahẽtis fidem, & ſine ſcripto hoc facere ſibi mandent: ipſi autem, illorum petitionibus cedentes, ijs qui illis moleſti ſunt certum tempus conſtituant, intra quod ſponſor omnino debitum transfundat: "ſe itaque ad hunc modum *illis ſpondere,* ac *deinde ad diem liberaliter ijs qui ſpõſiones ſuſceperũt ſatisfacere: debitores* autem interea, *quaſi per ſponſiones ſatis cauerint, aut mutui fortè ſyngraphas obligationisq́; ſuæ ſchedulas recipere, aut apochas capere.* quomodo item *multi, quũ parare ſibi rem aliquam voluerint aut velint, ſibi mandent vt pro ipſis pecuniam aut rem aliquã ſe daturos ſpondeant: & illis quidem quod affectarint obtingat, ipſi verò promptè pecunias aut res transfundant.* denique quomodo quum *ita ſimpliciter* "*mandantibus illis ſponſiones fiant, pecunias tamen aut res nõ aliter ſoluere velint quàm qui ſponſionem accepit, pecunias aut res oſtendat, aut eas* ſe *accepiſſe probet.* vnde, quum *ipſi pecunias aut res dederint, quòd illi probationes, pecunias aut res datas eſſe depoſcant, poſtmodum contentionibus ac controuer-*

"Lego ιων τὸς.

"ἐκ expungo.

ſiis

τὰ πράγματα δεδόσθαι. πρᾶγμα παντοίως ἀμήχανον καὶ φοβερὸν αὐτοῖς ὑπάρχον, ὁμοίως μὲν τὸ παρῳχηκὸς, ὁμοίως δὲ τὸ ἐλπιζόμενον. ὅπερ τῶν ἀδυνάτων ἐστί. τίς γὰρ αὐτῶν τὸ χρυσίον ἢ πράγματα κἀντιφωνηθέντων ἢ ἀντιφωνουμένων, μὴ ἐπὶ τὸ ποιήσασθαι τῶν διδομένων ἀπόδειξιν, ἢ κατάθεσιν ἐν ὑπομνήμασιν ὡς ταῦτα εἶχε λαβὼν, ἕλοιτο ἂν πρὸς τοῦτο ἐλθεῖν; πολλάκις δὲ αὐτοὺς ταλαιπωρουμένους καὶ ἐνεχυράζειν ἑτέροις τὰς ἀγωγὰς, καὶ αἰτιᾶσθαι ταῦτα οὐκ αὐτοῖς μόνοις ἐνάγουσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς τὰς ἀγωγὰς ἐκχωρηθεῖσιν ἢ ἐκχωρουμένοις. καὶ ᾔτησαν ταύτης ἀπαλλαγῆναι τῆς δυσκολίας, καὶ εἴπερ ὅλως καθαρὰ γέγονεν ἢ γενήσεται ἡ ἐντολὴ, ὡς τὸ χρυσίον ἢ τὰ πράγματα ἐκτὸς ἔσω προθεσμίας καταβάλλειν, αἱρέσεως οὐδεμιᾶς προκειμένης· ἅμα τῷ παρελθεῖν τὴν προθεσμίαν, ἔνοχον τὸν ἐντειλάμενον καθεστάναι τῇ τοῦ χρέους ἐκτίσει, αὐτοῖς τε καὶ τοῖς παρ' αὐτῶν ἐκχωρηθεῖσιν ἢ καὶ ἐκχωρουμένοις· μὴ μόνον εἰ τοῦτο ἐγγράφως ἐντειλάμενοι τύχοιεν, ἀλλὰ καὶ εἰ ἀγράφως ἅπαν τὸ πρᾶγμα πραχθείη.

ΚΕΦΑΛ. α.

Ἡμεῖς τοίνυν βοηθῆσαι τῷ πράγματι βουλόμενοι (μετὰ μέντοι πάσης ἰσότητος καὶ δικαιοσύνης, καὶ ὥστε τοῖς λοιποῖς πᾶσι ῥόθοις ἀσφαλῶς προϊέναι ταῦτα) θεσπίζομεν μὴ ἄλλως αὐτοὺς αἱρεῖσθαι τὰς ἀντιφωνήσεις ὑπεισιέναι, πρὶν ἂν ἔγγραφος αὐτοῖς περὶ τούτων γένηται ἐντολὴ, ἅπαν τὸ πρᾶγμα ὅπως ποτὲ πραχθῆναι δέοι σαφῶς διορί-

ſijs irretiantur. Quæ res ſimul in præteritis,ſimul in futuris ſane quàm perplexa illis eſt & formidabilis,imò & impoßibilis. Quisnam eorū enim, pro quibus aut pecuniæ aut res ſponſæ fuerint,vel ſpondentur, quando is cui ſpōſæ fuerint,*quæ data ſunt oſtendere, aut ea ſe accepiſſe,apud acta probare* debeat:*ad eam* tergiuerſationē *deuenire non velit?* Ac idcirco *perſæpe ſe fatigatos alijs cedere actiones: neq; hæc ſibi actionē intendentibus opponi ſolùm,verumetiā quibus actiones ceſſæ ſunt aut ceduntur.* Ac verò *petierunt, vt ab hac difficultate liberentur: vt etiā ſi quidem* nulla *omnino* appoſita conditione *purè mandatū factū ſit, aut fiat,vt pecunias aut res intra certū tempus transfundant, ſimulatq; præſinitū tempus elapſum ſit,mandator ſibi,& quibus à ſe actiones ceſſæ ſunt,aut etiā ceduntur, ad debiti perſolutionem teneatur: idq; non ſolùm ſi hoc interueniente ſcriptura mandauerit, verumetiam ſi ſine ſcripto totum negocium confectum ſit.*

CAPVT I.

N*Os ergo ſuccurrere iſti rei volentes (cum omni æquitate tamen & iuſticia, atque vt in poſterum omnibus citra periculum hæc procedant) ſtatuimus, ne aliter ipſi ſponſiones ſubire velint quàm ſcripto comprehenſum de his mandatum ipſis detur, quod quomodo quanque rem fieri oporteat, luculenter*

expl

διορίζουσα, μηδὲ ἐκ τῶν καλῶν τούτων πίστεων εἰς ὄλεθρον προφανῆ καθαρῶς ἐμπίπτειν. Εἰ δέ γε κατά τινα τρόπον ἔγγραφον μὲν μὴ γίνοιτο, χρόνος δὲ ὁρισθείη, καὶ σιωπήσειεν ἐφ' ἅπαντα τὸν χρόνον ἐκεῖνος ὑπὲρ οὗ τὰ τῆς ἀντιφωνήσεως γένοιτο, καὶ μὴ μέμψοιτο, διαδράμοι δὲ καὶ ὁ χρόνος, εἶτα μηδὲ μετὰ ἄλλην δίμηνον αὐτὸ τοῦτο ἐν μέμψει ποιήσειε· πάντως τὸν ἐντειλάμενον καταβαλεῖν τῷ ἀντιφωνήσαντι τὸ χρέος, ὅπερ ἂν ἀποδειχθείη κατὰ γνώμην αὐτοῦ παρά τινος τῶν ἀργύρου τραπέζης προεστώτων ἀντιπεφωνημένον, καὶ μὴ δύνασθαι μηδὲ αὐτοῖς, μηδὲ τοῖς αὐτῶν κληρονόμοις, ἢ τοῖς παρ' αὐτῶν ἐκχωρηθεῖσιν ἢ ἐκχωρουμένοις τὸν τοιοῦτον ἀντιτίθεσθαι λόγον, ἀλλ' ἐκεῖνο κρατεῖν ὅπερ ἂν ἡ τῶν ἐντολῶν δείξειε πίστις· εἰ μὲν ἐν γράμμασιν αὐτὴ προέλθοιεν, τοῦ δικάζοντος τοῖς γράμμασιν ἀκολουθοῦντος· εἰ δὲ ἄγραφον εἴη τὸ σύμφωνον, ταῖς ἐπὶ τούτῳ διδομέναις κατὰ τὸν νόμον ἀποδείξεσιν ἑπομένου: τούτων κρατούντων ἐπί τε τῶν ἤδη γινομένων κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον, ἐπί τε τῶν ἐσομένων ἀντιφωνήσεων.

ΚΕΦΑΛ. β.

Εἰ δὲ καί τις αὐτοῖς ὑπεσχέθη ἢ ὑποσχεθείη θεραπεία διὰ γραμμάτων ἢ καὶ γραμμάτων χωρίς, ἀπόδειξις δὲ αὐταρκὴς καὶ νόμιμος δοθείη ἢ διὰ τῆς τῶν γραμμάτων ἀναγνώσεως, ἢ διὰ τῆς ἐκ τῶν μαρτύρων πίστεως· καὶ ταύτην ἔχειν τὴν οἰκείαν ἰσχὺν βουλόμεθα καὶ ἀπαιτεῖσθαι τὸ συμπεφωνημένον

explicet: ne ex bona ſcilicet *fide in euidens exitium manifeſtè incidant. Verùm ſi quomodo ſcriptura non interueniente mandatum factum ſit, tempus autem determinatum ſit, & tacuerit per omne tempus ille pro quo ſpõſio facta eſt, neq; querelam mouerit: decurrat verò etiam conſtitutum tempus, neq; tum demũ intra alios duos menſes hoc ipſum in querelam deduxerit: omnibus modis mandator ſoluat ſponſori debitum, quod ex ipſius voluntate ab aliquo eorum qui argentariæ menſæ præpoſiti ſunt, ſponſum eſſe conſtiterit: & neque ipſis, neque ipſorum hæredibus, aut quibus ceſſæ ab ipſis ſunt vel ceduntur actiones, iſtiuſmodi quiddam opponi queat: ſed illud obtineat quod mandati oſtenderit tenor: qui quidem ſi literis comprehenſus ſit, literas iudex ſequetur: ſin in literas contractus relatus non ſit, probationibus ea de re ſecundum leges prolatis inſiſtet. Atque hæc quidem teneant & in iam factis ad hunc modum, & in faciendis etiamnum ſponſionibus.*

CAPVT II.

SI *quis verò ipſis interueniente ſcriptura, aut ſine ea, famulatus promiſſus fuerit, aut promittatur, probatio verò aut ex ſcripto, aut ex teſtium fide ſufficiens & legitima producatur, hunc ſuam vim obtinere volumus, & vt quod pacto conuenerit, exigi poßit,*

παντελῶς μηδενὸς ἀντικειμένου νόμου, ὡς ἐχρῆν
προῖκα ταῦτα, ἀλλὰ μὴ ἐπιδόσει τινί· διὰ τὸ τὸν
πάντα βίον αὐτῶν ἐκ τούτου συνίστασθαι, καὶ τό-
κους αὐτοὺς τελεῖν, καὶ στεγονόμια διδόναι, καὶ δὴ
κοινῆς λυσιτελείας προβεβλῆσθαι· οὐχ ἵνα ζημι-
οῖντο, οὐδὲ ἵνα παντελῶς ἄποροι μένοιεν, ἀλλ᾽
ἵνα ταύτην ἔχοιεν τῶν οἰκείων πόνων παραμυ-
θίαν.

¶ Εἰ μὲν τοίνυν λογισμοὺς ἢ ἀντισυγγρά- 1
φους ἢ αὐτογράφους πεποίηνται ἢ ποιήσοιντο,
ἢ αὐτοὶ πρός τινας τῶν αὐτοῖς συμβαλόν-
των, ἢ ἐκεῖνοι πρὸς αὐτοὺς, ἐν οἷς ἡ εἰσκομιδὴ
τῶν χρημάτων καὶ δαπάνη καταγέγραπται,
καὶ γράμματα φέροι αὐτοῦ τοῦ δὴ τραπέζης προε-
στηκότος, τοῦ γε ὑπογραφέως αὐτοῦ, οὓς σαμα-
ρείτας καλοῦσι, καὶ αὖθις τῶν συμβαλόντων
πρὸς αὐτοὺς, ἢ διὰ παντὸς ὑπὸ τῆς τοῦ συμβα-
λόντος χειρὸς γεγραμμένους, ἢ ὑπογραφὴν ἔχον-
τας· μὴ δύνασθαι τοὺς συμβάλλοντας τὴν μὲν
εἰσκομιδὴν τῶν χρημάτων, ἣν οἱ ἀργυροπρᾶται
καταγράφουσιν ἐν τοῖς ἀντιγράφοις ἢ αὐτο-
γράφοις βεβαίοις, δέχεσθαι, κἀντεῦθεν αὐτοὺς
ἀπαιτεῖν, πρὸς δὲ τὴν τῆς ἐξόδου καταγρα-
φὴν ἀντιλέγειν, ὡς οὐ γενομένην· μηδὲ αὖθις
τοὺς ἀργυροτραπέζης προεστῶτας τὴν μὲν δα-
πάνην ἀπαιτεῖν, τὴν δὲ εἰσκομιδὴν μὴ δέ-
χεσθαι. ¶ Ἀλλ᾽ εἴπερ ἐκ τῶν ἑκατέ- 2
ρωθεν προκομιζομένων ἀντισυγγράφων ἢ λο-

γοθε

ita vt nulla prorſus lex obſiſtere queat, quaſi id gratis & non "pro mercede fieri oporteat: propterea quòd omnis illis ex eo viuendi facultas pendeat, quòd vſuras pendant, quòd mercedem pro habitatione dent, & velut propugnaculum communis vtilitatis ſint: vt ne damnum ſentiant, neque alimonia deſtituantur, ſed hanc habeant ſuorum laborum conſolationem. "Lege ἐπὶ δόσει.

1 ¶ *Sanè ſi vel rationes, vel mutuas ſyngraphas, vel propriæ manus ſcripta quæpiam ediderint, edántve, aut ipſi illis qui cum ipſis contrahunt, aut illi ipſis, in quibus pecuniarum illatio & ſolutio deſcripta ſunt, quæq; ipſius menſæ præpoſiti, ipſius etiam amanuenſis (quos Samaritanos vocant) & eorum rurſum qui cum ipſis contraxerunt, literas præferunt, aut per omnia illius qui cum ipſis contraxit manu ſcripta ſunt, ſubſcriptionémve habent: non poterunt qui cum ipſis contraxerunt, pecuniarum quidem illationem, quam argentarij in commentarijs aut à ſe ſcriptis breuibus deſcripſerunt, agnoſcere, atque inde in ipſos exactionem conſtituere: expeditionis vero ſolutionisq́;, tanquam facta non ſit, deſcriptionem refellere. neque rurſum poterunt argentariæ menſæ præpoſiti ſolutionem quidem exigere, illationem verò non agnoſcere.*

2 ¶ *Verùm ſi aut ex antiſyngraphis, aut ex ra-*

γοθετίων ἢ αὐτογράφων μαρτυρηθείη ἢ τι τῆς εἰσκομιδῆς ἢ τι τῆς δαπάνης τῶν γραμμάτων πίστις, πάντως ἑκάτερον εἶναι πιστὸν, καὶ μὴ τὸ μὲν κατ' αὐτῶν κρατεῖν, τὸ δὲ ὑπὲρ αὐτῶν ἄκυρον εἶναι, ἀλλὰ ἀπαιτεῖσθαι ὅσα τὰ λογοθέσια δείξει· πλὴν εἰ μὴ θάτερον ἢ ἑκάτερον μέρος πλάνην ψήφου ἢ περὶ τόκον βλάβην ὑπομεμενηκέναι δείξειε. εἰ γάρ τι τοιοῦτο προφανῶς δειχθείη, τῆς κατὰ νόμον διορθώσεως τοῦτο ἀξιοῦσθαι θεσπίζομεν, ὥστε ἕκαστον τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἰσότητος ἀπολαύειν.

ΚΕΦΑΛ. γ.

Καὶ τοῦτο δὲ ἐδίδαξαν, ὥς τινες δὴ αὐτῶν ὁμολογίας παρὰ πλειόνων κομισάμενοι, καὶ ταύτας ἀλληλεγγύως ἢ κατὰ μανδάτον, εἶτα τὸ πλεῖστον τοῦ χρέους εἰληφότες, καὶ ὀλίγου τινὸς ὄντος τοῦ ὑπολελειμμένου, ἐπὶ τῷ τοῦ χρέους ἐλλείμματι, ἔξωθεν παρ' ἑνὸς αὐτῶν ἢ δύο λαβόντες ὁμολογίας ὡς εἴσω ῥητοῦ χρόνου ταῦτα καταθήσουσι, διαλύσεις τυχὸν ἢ ὁμολογίας ἔθεντο πρὸς ἅπαντας· συμβέβηκε δὲ ἢ τὸν ἕνα ἢ καὶ πλείονας τῶν πεποιηκότων τὴν τῆς λοιπάδος ὁμολογίαν τελευτῆσαι, καὶ τοὺς κληρονόμους μὴ αἱρεῖσθαι τὸ παρ' αὐτοῦ ἢ αὐτῶν διομολογηθὲν χρυσίον δοῦναι. Θεσπίζομεν οὖν, εἰ ταῦτα οὕτως ἔχοι, τὸ ταῖς ὁμολογίαις περι-

ιχόμεν

tiociniјs, aut ex propriæ manus ſcriptis probetur & de illatione & de ſolutione literarum veritas, vtrumque omnino firmum & ratum erit: neque vnum quidem aduerſus ipſos obtinebit, alterum verò pro ipſis irritum fuerit. exigetur autem quantum ratiocinia perhibebunt: niſi altera aut vtraque pars in calculo ſe erraſſe, aut in vſuris diſpendium ſuſtinuiſſe demonſtret. Si enim tale quiddam euidenter commonſtretur, id, quò quiſque iuſticia & æquitate fruatur, correctione dignandum eſſe ſtatuimus.

CAPVT III.

HOc verò etiam nos docuerunt, quomodo quidam illorum, poſtquam à pluribus aut vice mutua inter ſe fideiubentibus, aut aliјs pro aliјs mandantibus, obligationis confeſſiones abſtuliſſent, deinde debiti longè maximam partē percepiſſent, vt reliqua perquàm iam exigua eſſent, reliquorum nomine extrinſecus ab vno aut duobus illorum obligatione capta, quòd intra certum tempus iſthæc perſoluent, apochas fortè aut liberationis confeſſiones omnibus ediderint: & quiū aut vnum aut plures eorum qui reliquorum obligationem ſubiјſſent, mori contigiſſet, hæredes quæ ab illo aut ab illis pecuniæ pacto promiſſæ eſſent, eas exoluere noluerint. Statuimus igitur, vt ſi hæc ita ſeſe habeant, quæ pecuniæ in obligatio-

ἐχόμενον χρυσίον, καὶ παρὰ τοῦ τελευτήσαντος ἢ τῶν τελευτησάντων διομολογηθὲν ἐν γράμμασιν, τοὺς αὐτῶν εἰσπράττεσθαι κληρονόμους, μετὰ τοῦ συμπεφωνημένου τόκου. ΚΕΦΑΛ. δ.

Εἰ δέ τινες ἐδανείσαντο ἢ δανείσοιντο παρ' αὐτοῦ ἐνέχυρα δόντες, εἶτα ἐν ταῖς δανειακαῖς συγγραφαῖς ἐπέτρεψαν ἢ ἐπιτρέψαιεν, τῆς ἐκ διαπράσεως τῶν ἐνεχύρων πίστει αὐτῶν γενομένης, τὸ τούτων τίμημα εἰς τὸ χρέος λογίζεσθαι, οἱ δὲ τοῦτο πράξαιεν· μὴ πολυπραγμονεῖσθαι αὐτοὺς, μηδὲ πράγματα ὑπὲρ τούτων ἔχειν, ἀλλ' ὀμνύντας ὁπόσους τιμῆς τὰ ἐνέχυρα πεπράκασι, πιστεύεσθαι, καὶ ἀρκεῖν τοῦτο αὐτοῖς πρὸς πᾶσαν ἀγνωμοσύνης ἀναίρεσιν. Εἰ δέ τις ἀγράφως δανειζόμενος, ἐνέχυρα δοίη, ἢ σφραγίσας αὐτὰ, ἢ καὶ σφραγίδων χωρὶς, ἀνάγκην ἔχειν τὸν δανεισάμενον ἢ λαμβάνειν τὰ ἐνέχυρα, ἐπιγινώσκοντα τὰς σφραγῖδας, ἢ καὶ αὐτὰ μὴ ῥαδιουργηθέντα, καὶ ἀποπληροῦν τό, τε κεφάλαιον τόν τε συμφωνηθέντα τόκον· ἢ, εἴπερ οὐκ ἔχει χρυσίον ὁ ὀφειλέτης, εἰς τὴν ἀξίαν διατίμησιν ταῦτα καταλιμπάνειν, καὶ τὸ ὑπόλοιπον πληροῦν· ὁ δυνάμενον λέγειν ὡς δεῖ αὐτὸν ἀρκεσθῆναι τοῖς ἐνεχύροις, κἂν εἰ ἐλάττονος εἶεν ποσότητος, ἀλλ' ἐκ ῥοπῆς παντὸς πληροῦν πᾶν τὸ χρέος, ὅσον ἂν μετὰ τοῦ συμφωνηθέντος λογισθείη τόκου. Εἰ δὲ καὶ ὁρισθείη χρόνος ἐπὶ τῷ δανείσματι, ἐνεχύρων ἅπαξ διδομένων, ἢ ἐσφραγισμένων ἢ ἀσφραγίστων, ἔσω δὲ τοῦ χρόνου μὴ γένηται τὸ ἱκανὸν, ἄλλος δὲ τοσοῦτος παρέλθοι χρόνος· ἐξεῖναι αὐτοὺς, ἀκριβοῦς διατιμήσεως γενομένης, παρόν-

nibus comprehenſæ ſunt, & quas defunctus aut defuncti ſcripto pacti fuerint, hæ ab hæredibus cum pactis vſuris exigantur.

CAPVT IIII.

*QVod ſi qui datis pignoribus ab illis mutuati fuerint, aut mutuentur, deinde etiam in mutui ſyngraphis permiſerint aut permittant vt pignoribus pro ipſorum bona fide diuenditis, eorum precium in debiti ſolutionem imputaretur: ipſi verò hoc fecerint: ne moleſtijs illi implicentur, neque propter hoc negotia ſuſtineant: ſed iuratis quanti pignora vendiderint, credatur, idq; ipſis ad omnis improbitatis abolitionem ſuppeditet. At ſi quis nõ interueniente ſcriptura mutuatus, pignora obſignata aut non obſignata det, neceſſe habebit qui mutuatus eſt, vt aut pignora recipiat, agnoſcens ſigilla: vel ipſa etiam pignora non *obſignata, & adimpleat ſortem pactasq; vſuras: aut ſi pecunias non habet, ad iuſtam æſtimationem illa relinquat, & reliqua expleat. neque dicere poterit, pignoribus, quanquam minus valeant, creditorem contentum eſſe oportere: ſed omne debitum quod cum pactis vſuris in rationem deductum fuerit, omnibus modis adimplebit. Si vero datis pignoribus, ſiue obſignatis ſiue non obſignatis, mutuationi tempus præfinitum ſit, ac intra id non ſatisfiat, tantumq; elabatur alterum: liceat ipſis, præſenti-*

*Non ſφραγισθέντα, ſed σφραγισθέντα, lego.

τῶν καὶ ταβουλαρίων, καὶ τῶν θείων προκειμένων λογίων, καὶ διατιμητῶν παραλαμβανομένων, διατιμᾶσθαι ταῦτα, καὶ ἑαυτοῖς λογίζεσθαι, εἴτε ἐξαρκεῖ εἰς τὸ χρέος, εἴτε καὶ εἰς μέρος τοῦ χρέους.

ΚΕΦΑΛ. ε.

ΚΑΙ τοῦτο μέντοι ἰάσασθαι ᾐτήσαντο ὥστε, διὰ τὸ τὸν βίον αὐτοῖς ἐν τῷ δανείζειν καὶ δανείζεσθαι καθεστάναι, καὶ ἀντιφωνεῖν ὑπὲρ ἑτέρων, καὶ τόκους τελεῖν, μὴ ἀντιτίθεσθαι αὐτοῖς τὴν ἡμετέραν διάταξιν τὴν ἐν τοῖς δανείσμασιν, ἣν ἐγράψαμεν, μηδενὶ συγχωροῦντες ὑπὲρ τὸ διπλάσιον κομίζεσθαί τι, εἴπερ τοσαύτην καταβάλοι ποσότητα ἴσην τε, τε ἀρχαῖον οἵ τε τόκοι πληρῶσιν. Ἡμεῖς τοίνυν τὴν μὲν διάταξιν εἰς τὸ ἑξῆς παραβαθῆναι παντελῶς οὐ βουλόμεθα. τὸ δὲ παρελθὸν, ὅπερ οὐκέτι δέχεται παντελῶς ἐπιβολὴν οὐδεμίαν, τοῦτο αὐτοῖς θεραπεύοντες, θεσπίζομεν, ἐπὶ τῶν ταῖς ἀληθείαις ἀργυροπρατικῶν συναλλαγμάτων, τῶν μέχρι τήμερον πραχθέντων, ἄδειαν αὐτοῖς εἶναι, καὶ εἰ τύχοιεν τόκοι ὑπὲρ τὸ διπλάσιον ἐπὶ τούτοις τοῖς χρέεσι διδόμενοι, εἰσπράττειν αὐτοὺς τὰ ὀφειλόμενα μετὰ τῶν ὡρισμένων τόκων, οὐκ ἀναγκαζομένων ὑπολογίζεσθαι ἔτι εἰς τόκον ἔτι εἰς ἀρχαῖον ὅσα ἤδη ὑπὲρ τὸ κεφάλαιον καταβεβλημένα· καὶ μὴ ἀντικεῖσθαι αὐτοῖς ἐπὶ τούτῳ καὶ μόνῳ τὴν ἡμετέραν διάταξιν τὴν τοῦ διπλασίονος, ἀλλὰ κατὰ τὴν φύσιν τῶν συμβολαίων ταῦτα αὐτοὺς ἀπαιτεῖν. ἀλλ' οὐδὲ αὐτῶν ἀποχρῆσθαι δυναμένων πρὸς τοὺς ἤδη συμβεβληκότας αὐτοῖς τῇ παρ' ἡμῶν τεθείσῃ διατάξει, οὐδὲ δυναμένων

bus tabularijs, ſacriſq; eloquijs in mediũ propoſitis, & æſtimatoribus adhibitis, diligẽti æſtimatione facta illorũ precium conſtituere, ac ſiue ad plenum debitum ſiue ad eius aliquam partem ſufficiant, ſibi imputare atq; aßignare.

CAPVT V.

H*Vic ſanè etiam medicinam adhiberi cupierũt, vt quoniam mutuò & dando & accipiendo, pro alijs etiam ſpõdendo, & deniq; vſuras pendendo vitã tolerent, ne ipſis in mutationibus noſtra opponatur cõſtitutio, qua nemini vltra duplum accipere quicquã permittimus, ſi quidem quantũ ſors & vſuræ faciant perſolutũ ſit.* Nos *igitur in poſterũ eam legem omnino violari nolumus. quod verò præceßit, quia nõdum inſidijs obnoxiũ ſit, huic ipſis medentes, ſancimus vt in contractibus qui reuera argentariorũ ſunt, ad hodiernũ diem factis, facultas ipſis ſit, vt licet in ijs debitis vſuræ ſupra duplũ datæ ſint, nihilominus tamen quæ debentur cum conſtitutis vſuris exigant: ita vt neq; in vſuras, neq; in primitiuum debitum, quæ ſupra ſortem iam ſoluta ſunt, imputare compellantur: & ne ipſis in hac ſpecie & quidem ſola noſtra de duplo conſtitutio obſtet, quominus ſecundum contractuum naturam hæc exigant.* Verùm *neq; ipſi aduerſus eos qui cum ipſis iam contraxerunt, noſtra conſtitutione abuti, neq;*

λογίζεσθαι τοὺς ἤδη καταβεβλημένους τόκους ἢ εἰς
τὸ διπλοῦν τοῦ τόκου, ἢ εἰς τὸ ἀρχαῖον ὄφλημα.

ΚΕΦΑΛ. ς.

Ἐπειδὴ δὲ συνεχωρήσαμεν χωρὶς ἐνέπλου στρα-
τείας τοῖς ἀργύρου ῥαπίζους προεστῶσιν, ἐπὶ
ταύτης τῆς εὐδαίμονος πόλεως τὰς ἄλλας πάσας
μετιέναι στρατείας, εἶτα ἐκεῖνοι δανείσματα πρά-
ξαντες ἢ καὶ πράττοντες, τόκον ἐπηρώτησαν τὸν ἐκ
διμοίρου μέρους, ὁποῖον τοῖς ἀργυροπράταις ἐφή-
καμεν· οἱ δὲ ἀγνώμονες ταῦτα πάντα ἀντιτι-
θέασιν αὐτοῖς τὰς στρατείας, λέγοντες προσήκειν
αὐτοὺς οὐ τὸν ἀργυροπράταις ἀλλὰ τὸν στρατευομέ-
νοις πρέποντα τόκον κομίζεσθαι· ταύτην αὐτῶν
τὴν ἄλογον καὶ ἀγνωμονεστάτην ἀντίθεσιν παντε-
λῶς σχολάζειν θεσπίζομεν, καὶ τὰ συμπεφωνημένα
ἢ καὶ συμφωνούμενα κρατεῖν. ¶ Ἀλλ᾽ οὐδὲ ἡ- 1
μῖν ἀρέσκει περὶ τῶν ἀργυροπρατικῶν συναλλα-
γμάτων αἰτεῖν τινὰς, ἢ παντελῶς μὴ διδόναι κε-
φάλαια, ἢ τόκους, ἢ, τὸ ἔτι τούτων χεῖρον λόγῳ, ὥστε
νομίμων τόκων διδομένων εἰς τὸ ἀρχαῖον λογίζε-
σθαι. καὶ τοῦτο γὰρ ἐπὶ τῶν συναλλαγμάτων τῶν
πρὸς ἀργυροπράτας γενομένων ἢ γινομένων κρα-
τεῖν βουλόμεθα.

ΚΕΦΑΛ. ζ.

Ἓν δὲ δὴ καὶ τοῦτο τῶν αἰτουμένων ἐστὶ παρ᾽ αὐτῶν,
ὅτι περ πολλάκις τινὲς τῶν ὑπευθύνων αὐ-
τοῖς καθεστώτων, εἶτα ἑτέρους ἔχοντες ὑπευθύνους, οὐχ
ἑαυτοὺς ἐκεῖθεν πληροῦσιν, ἀλλὰ παρασκευάζουσι
ταῖς αὐτῶν γαμεταῖς, προφάσει προικὸς ἢ παραφέρ-

νων

imputare poterunt ſolutas iam vſuras aut duplo vſurarum, aut primitiuo debito.

CAPVT VI.

*Quandoquidem verò poſtquam argentariæ mēſæ præpoſitis, excepta armata militia, cum omnibus alijs militijs in hac alma vrbe cōmercium inſtituere permiſimus: illiq́; deinde quum mutuū dediſſent, aut etiam darēt, beſſales vſuras (quantas argentarijs conceßimus) ſtipulati ſint: hi illiberaliter hoc *ipſis opponant, quòd dicant, ipſos non quæ argētarijs, ſed quæ militantibus cōueniant, vſuras capere oportere: hāc eorum iniquam & improbißimā obiectionem vacare, nulliusq́; momenti eſſe, & quæ pacto conuenerint aut etiam conueniant, obtinere volumus.* Neq; verò id nobis placet *quod de argentariorum contractibus nonnulli petunt, vt omnino nō dētur aut ſortes aut vſuræ, vel (id quod ijs etiam peius eſt) vt quæ legitimæ vſuræ dantur, ſorti imputentur.* Etenim *hoc quoq; in contractibus qui cum argentarijs initi ſunt aut ineuntur, obtinere volumus.*

*Expungo hic πάνλα, & mox τὰς ςρατείας.

CAPVT VII.

Vnum certè & hoc eorum eſt quæ illi inter ſupplicandum propoſuerunt, quòd perſæpe nonnulli qui ipſis obnoxij ſunt, quum illi alios obnoxios habeant, ab iſtis ſibi non ſatisfaciant: ſed id ſuis vxoribus ſoluendum, prætextu dotis, eorūmve quæ præter do-

tem

νων. ἢ χρεῶν δήποθεν ἄλλων, τοῦτο καταβάλλειν,
καὶ διαλύσεις παρ' αὐτῶν, ἤγουν ἀποδείξεις, κο-
μίζεσθαι. ἐκείνων δὲ εἰς ἐλάττωσιν ἐλθόντων ἢ ἐρ-
χομένων, ἢ καὶ τελευτησάντων, ἢ καὶ μετὰ ταῦ-
τα τελευτώντων, εἶτα αὐτῶν βουλομένων τὸ
χρέος ἀπολαμβάνειν τοῦτο, τῶν γαμετῶν ἐκεῖ-
να μὲν λεληθότως κομισαμένων ἢ καὶ μετὰ ταῦ-
τα κομιζομένων, ὁλόκληρα δὲ ἀντιτιθεισῶν αὐ-
τοῖς τὰ ὀφλήματα, ὥστε ἐντεῦθεν αὐτοῖς δια-
πίπτειν τὰ τῆς ἐλπίδος. καὶ ἤτησαν εἴ τι τοιοῦ-
το γέγονεν, ἢ μετὰ ταῦτα, ὡς εἰκὸς, γενήσεται, ἀ-
νάγκην ἔχειν τοὺς τὰς διαλύσεις παρὰ τῶν γυ-
ναικῶν κομιζομένους, ἢ τὰς ἀπαλλαγὰς, ἢ εἴ τι
συμβόλαιον γέγονεν ἢ γενήσεται ὅλως, τοῦτο προ-
κομίζειν, καὶ κληρονόμων αὐτῶν εἰς ἔλεγχον τῶν
γενομένων· ὥστε μὴ τὰς μὲν γαμετὰς καὶ μὴ ὀ-
φειλομένας λαβεῖν, καὶ αὐτοὺς δὲ καὶ ὀφειλο-
μένους ἀποστερηθῆναι. θεσπίζομεν, εἴ τι τοιοῦτον
γέγονεν ἢ γενήσεται, ἀνάγκην μὲν ἔχειν αὐτοὺς
προκομίζειν τὰ συμβόλαια, βλάβης μέντοι πά-
σης χωρίς. καὶ οὐ δυναμένων αὐτῶν ἐκ τῆς προκο-
μιδῆς οὐδεμίαν ὑπομένειν ζημίαν· (μεμνήμε-
θα γὰρ τῆς ἡμετέρας διατάξεως, ὑπὲρ τὰς ἠναγ-
κασμένας τῶν δικαιωμάτων προκομιδὰς ἀβλα-
βεῖς βούλεται γίνεσθαι τοῖς προκομίζουσιν) ἀλλ' ἐκεί-
νους μὲν τὰ συμβόλαια προκομίζειν, καὶ αὖθις αὐτὰ
λαμβάνειν· εἰ δέ τινα ἐντεῦθεν ὄνησιν ἔχειν δυνηθεῖεν
οἱ τὴν προκομιδὴν ἀναγκάσαντες γενέσθαι πρὸς
τὰς γυναῖκας, ταύτην παρ' αὐτῶν κατὰ τὸν νόμον

εὑρί

tem data eſſent, aut aliorũ etiam debitorũ, ab ijsq; apochas ſiue ſolutionis probationes ferendas curent: & quòd quum illi ad inopiam deuenerint aut deueniãt, vel mortui ſint etiam, aut poſtmodum moriantur: ipſi verò tum debitum accipere velint: vxores, licet latenter illa acceperint, aut poſtea acceptura ſint, integra tamen ipſis debita opponant, vt ipſorum prorſus omnis ſpes concidat. petierunt autem, vt ſi quid iſtiuſmodi factum ſit, aut poſthac (vt conſentaneum eſt) fiat, neceſſe habeant qui apochas liberationémve à mulieribus acceperint, aut etiã ſi quis contractus factus ſit, aut omnino faciendus eſt, hæredibus ad probationem eorum quæ geſta ſunt deuocatis, eas *eúmve proferant: ne vxores, quibus nihil debetur, emolumentum ſentiant: ipſi verò quibus debetur, defraudentur.* Statuimus nos verò, *vt ſi tale quippiam factum ſit, aut fiet, neceſſariò illi inſtrumenta proferant: attamen abſq; omni ſuo incõmodo, & vt nullum damnum ex prolatione ſuſtineant (memores enim ſumus noſtræ conſtitutionis, quæ ad actus literarum, ex quibus quis ius quodpiam ſuum tueatur, prolationes innoxias ijs qui proferunt eſſe vult) ſed proferant illi quidem inſtrumenta, & recipiant.* Et *ſi quidem inde aliquam vtilitatem qui aduerſus mulieres prolationem fieri coegerint, habere poſſint, hanc ſecundum legem*

ex

εὑρίσκειν, οὐδὲν παντελῶς τῶν προκομισάντων βλαβῆναι διὰ τὴν προκομιδὴν συγκεχωρημένων.

¶ Εἰ δὲ ἀντισυγγράφους ἔθεντο πρός τινας ὁμολογίας, ἢ διαλύσεις, ἢ καὶ οἱασοῦν συνθήκας, ἢ καὶ μετὰ ταῦτα ποιήσαιεν, καὶ αἱ παρ' αὐτοῖς κείμεναι κατὰ διαφόρους τρόπους ἀπώλοντο· ἀναγκάζεσθαι τοὺς ἔχοντας τὰ ἀντισύγγραφα προκομίζειν, ἢ ὅρκον παρέχειν ὡς οὐδὲν τοιοῦτον ἔχουσιν, οὔτε προκομίσαι δυνατοὶ καθεστήκασιν. εἰ γὰρ τοιοῦτον τὸν ὅρκον ἐν ὑπομνήμασι παράσχοιεν, αὐτοὺς οὐ χρὴ περαιτέρω πολυπραγμονεῖσθαι. οὐδεὶς δὲ ὑπερβήσεται τὸ μέτρον τῆς ἡμετέρας διατάξεως, προφάσει σπορτούλων, ἢ δικαστικῶν δαπανημάτων, τὴν ποινὴν εὐλαβούμενος τὴν ἐπικειμένην τοῖς τὰ τοιαῦτα πράττουσιν. 1

ΚΕΦΑΛ. ς.

Ἐπεὶ δὲ ἀρχόμενοι τῶν δεήσεων, ᾔτησαν ὥστε καὶ τὴν σὴν ὑπεροχὴν προνοεῖν αὐτῶν, καὶ ἀκροᾶσθαι τῶν ὑποθέσεων τῶν ἐπαγομένων αὐτοῖς, καὶ ἅτινας ἐνοχὰς ἔχουσιν, ἢ ἕτεροι πρὸς αὐτούς, τούτων ἀκούειν κατὰ τὸ τοῦ ἰδικοῦ δικαστοῦ σχῆμα· διὰ τὴν περὶ τοὺς νόμους ἀκρίβειαν, καὶ τὴν τοῦ δικαίου τήρησιν, καὶ τὸ τρόπους ἐξευρίσκειν ῥᾳδίους δι' ὧν ἔξεστι καὶ τὰ σφόδρα δοκοῦντα δύσκολά τε καὶ ἑτέροις οὐκ ἐφικτὰ διαλύειν· θεσπίζομεν, κατὰ

τὰ

ex ipſis ſentiant: nulloq́; prorſus damno, qui protulerint, ob prolationem afficiantur.

1 ¶ *Quod ſi mutuis ſyngraphis cum aliquo pacta, liberationes, aut etiam qualeſcunque conuentiones inſtituerint; aut poſthac etiam inſtituant, & quæ apud ipſos manſerint, modo aliquo (quod facile eſt) perierint: volumus, vt qui aduerſarias ſyngraphas habent, eas proferre, aut ſe nihil iſtiuſmodi habere, vel proferre poſſe, iuſiurandum dare cogantur. Quòd iuſiurandum vbi apud acta monumentorum præſtitum fuerit, non vlterius illos moleſtia affici oportet.* Nemo verò in exigendis *ſportulis, iudicialibusq́; expenſis, pœnam quæ talia committentibus imminet reueritus, conſtitutionis noſtræ modum tranſcendat.*

CAPVT VIII.

QVoniam *deinceps quando petere ſemel cœpiſſent, hoc etiam petierunt, vt tua excellentia curam ipſorum ſuſcipiat, quibusq́; ipſi controuerſijs impetuntur, eas audiat: & ſi quos obligatos habeant, aut *alij ipſos, his velut peculiaris iudex audientiam præbeat (propterea quòd exacta cura quæ ad leges pertinent tractes, ac cuique ſuum ius tribuas, & facilè rationem inuenias qua quæ valde difficilia videntur, quaq́; alij non aſſequuntur, nec intelligunt, diſſolui queant) ſancimus, vt ſecund.*

*Lego ἔτι ἢ αὐτοὺ

τὰ παρ' ἡμῶν θεσπισθέντα, καὶ ἀκροᾶσθαι αὐτῶν κατὰ τὸ τοῦ ἰδικοῦ δικαστοῦ σχῆμα, ἐναγόντων τε καὶ ἐναγομένων, καὶ τὰ παρῳχηκότα διαθεῖναι κατὰ τόνδε τὸν νόμον, καὶ, καθάπερ ἂν ὀρθῶς ἔχειν συνίδοις, καὶ τοῦ μέλλοντος προνοεῖν, ὥστε νενομισμένην τινὰ καὶ πρέπουσαν βοήθειαν παρ' ἡμῶν αὐτοῖς ἐπιδοθῆναι. Δεῖ γὰρ τοὺς ἐνόχους γινομένους ὑπὲρ ἁπάντων, καὶ χρησίμους ἑκάστῳ φαίνεσθαι σπεύδοντας, καὶ ἐξαιρέτου τινὸς ἀπολαῦσαι βοηθείας, πάντων δηλαδὴ τῶν τε ναυτῶν τε πρῴην πεπορισμένων αὐτοῖς, ἢ δὲ ἡμετέρων νόμων, ἢ ἐκ θείων πραγματικῶν τύπων, ἀκεραίων φυλαττομένων, καὶ χώραν ἐχόντων ἐπί τε τῶν προγεγενημένων φάκτων, ἐπί τε τῶν μετὰ ταῦτα γενησομένων.

¶ Τὰ τοίνυν παραστάντα ἡμῖν, καὶ διὰ τοῦ- I
δε τοῦ θείου πραγματικοῦ δηλούμενα νόμου,
ἥ τε σὴ ἐνδοξότης καὶ πᾶς δικαστὴς ἕτερος
τῆς ἡμετέρας πολιτείας βέβαια φυλαξάτω.

ΠΕΡΙ ΤΑΞΕΩΤΩΝ.

Ἔδικτον ι.

ΤΗΝ

ſecundum ea quæ à nobis conſtituta ſunt, & ipſos, ſiue actores ſiue reos, in peculiaris iudicis modum audias, & præterita ſecundum hanc legem componas, & quomodo æquum eſſe videbitur, futuris curam adhibeas: vt legitimum quoddam ipſis ac decens à" *nobis accedat auxilium.* Conuenit enim, *vt qui pro omnibus ſe obſtringunt, ac cuique vtiles ſe exhibere ſtudent, eximio etiam aliquo fruantur auxilio.* Et certè *quæcunque*" *& hoc tempore & olim, aut ex noſtris legibus, aut ex ſacris pragmaticis formis conceſſa ipſis ſunt, illæſa rataq́; conſeruantor: ac in ſpeciebus rerum iam geſtarum, atque etiam gerendarum, locum habento.*

" Malim ὑμῶν vobis.

" Lego τῶν τε νῦν, τῶν τε πρώην.

EPILOGVS.

¶*Quæ igitur nobis placuerunt, ac per hanc ſacram pragmaticam declarantur legem, ea gloria tua, & quicunque alius reipublicæ noſtræ iudex, firma ſeruato.*

DE APPARITORIBVS PRAESIDVM.

EDICTVM X.

Τὴν τῶν ἐπιχωρίων βουλευτῶν ἐπιβουλὴν, ἣν περὶ τὸ δημόσιον ἔχουσιν ἐξ αὐτῶν πολλάκις ἐγνωμένην τῶν πραγμάτων.

ΚΕΦΑΛ. α.

Ἐπειδὴ τοίνυν ἐδιδάχθημεν καὶ τοῦτο ἓν εἶναι τῶν αὐτῶν θρασύτητος, τὸ τὰ δημόσια μὴ ἐν χερσὶ λαμβάνειν, ἔσω δὲ τῶν ἱερῶν χωρίων ἑαυτοὺς κατακρύπτειν, καὶ οἴεσθαι ταύτῃ διαδιδράσκειν τὰς ἐφ' αἷς εὐθυνθῆναι δίκαιοι καθεστᾶσι ποινάς· θεσπίζομεν τὴν σὴν ὑπεροχὴν, τοῦτο ὅπερ δὴ καὶ τοῖς θεοφιλεστάτοις τῶν ἐπαρχιῶν ἐπισκόποις ἐγράψαμεν, ὥστε εἴ τινες αὐτῶν προσφύγοιεν εἰς τοὺς θείους περιβόλους, ἄδειαν εἶναι τῇ σῇ ὑπεροχῇ τούτους προστάττειν ἔξω γίνεσθαι τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης, εἶναί τε ἐν ᾧπερ ἂν βουληθείης τόπῳ. τούτου δὲ προσταχθέντος, ἀνάγκην ἔχειν τοὺς θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους ἔξω καθιστᾶν αὐτοὺς τῶν ἱερῶν χωρίων, τὸν καλούμενον λαμβάνοντας λόγον, ὅτι περ ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις, ἐν οἷς ἀπελθεῖν αὐτοὺς τοὺς δημοσιεύοντας ἄγειν ἐπὶ τοὺς εἰρημένους τόπους χωρὶς τῆς οἱασοῦν δυσκολίας. Κατὰ τοῦτο τοίνυν ἡ σὴ ὑπεροχὴ ταῖς κατὰ τὴν τάξιν τὴν χρήσθω προστάξεσι. κἀκεῖνο γὰρ ἠπείληται τοῖς τε θεοφιλεστάτοις αὐτῶν κληρικοῖς, ὡς εἴπερ μὴ βουληθεῖεν αὐτοὺς μετὰ τοῦ καλουμένου λόγου τῆς ἐπαρχίας ἐκβαλεῖν, καὶ εἰς τοὺς τόπους εἰς οὓς ἀπεστάλησαν, ἄγειν μετὰ τοῦ λόγου πίστεως, καὶ τῷ ἴσῳ τῶν ἱερῶν χωρίων ἑκάστῳ διαφέρειν· οἴκοθεν

PRAEFATIO.

CVIVSMODI *inſidias prouinciales*" *apparitores ſeu cohortales fiſco ſtruant, perſæpe ex ipſis rebus didicimus.* "Pro βουλευτῶν legοταξιωτῶν.

CAPVT I.

P*Oſteaquam autem & hoc vnum ipſorum audaciæ caput eſſe edocti ſumus, quòd ſiſcalia inuolent, ac deinde in ſacris locis ſe occultent, hac ratione meritas pœnas ſe effugituros exiſtimantes: ſtatuimus (id quod & Dei amantiſſ. prouinciarum epiſcopis ſcripſimus) vt ſi qui illorum in ſacra ſepta confugiant, in poteſtate tuæ excellentiæ ſit, vt hos ex illa prouincia exire, & in quocunque velis loco eſſe iubeas: hoc adiecto, vt Dei amantiſſ. epiſcopi neceſſe habeant, vt illos ex ſacris locis producant: vbi tamen fidem publicam acceperint, ſe* 1 *ex illis locis vnde diſcedunt, ſine aliqua diſtortione à publicis miniſtris ad conſtituta loca ducendos eſſe. Ad hunc igitur modum in cohortales excellentia tua imperio vtitor. Illud ſanè etiam Dei amantiſſ.* 2 epiſcopis & religioſiſs. *ipſorũ clericis interminati ſumus, ni è prouincia, data fide publica, illos eijcere, & in conſtituta loca cum fide publica ducere velint:* 3 ob *ſacrorum autem fortaſſe locorum* priuilegium illos *illic morari* ſinant: *ipſos de*

1 Quin huius valde deprauati loci hic ſenſus ſit, non dubito.

2 Quĕ defectũ Græca innuunt, ita expleas.

3 Hic etiã locus ita ſanitati reſtituatur.

θεῷ, ἀλλ' οὐχὶ ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πόρων, οὕτοι τὸ ἀζήμιον τοῖς δημοσίοις περιποιήσουσιν, οὐδὲ αὐτοῦ τοῦ περὶ τὴν ἱερωσύνην διῃρημένοι κινδύνου. ¶ *Ἡ τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ παραστάντα ἡμῖν, καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου πραγματικοῦ δηλούμενα νόμου, ἔργῳ καὶ πέρατι παραδοῦναι σπουδασάτω.* 1

ΩΣΤΕ ΜΗΔΕΜΙΑΝ ἈΔΕΙΑΝ ἔχειν τοὺς παρ' Αἰγυπτίοις ζυγοστάτας τε καὶ χρυσώνας τοῦ λοιποῦ ὑπὲρ ὀβρύζης τι ἀπαιτεῖν, ἀλλὰ καθ' ὁμοιότητα τῆς μεγάλης ταύτης πόλεως τὸ χαραττόμενον ἐκεῖσε χρυσίον γίνεσθαι, τὰς δὲ σφραγῖδας ἐντιθέναι αὐτοὺς κατὰ τὸν σωζόμενον ἐν τῷ χαράγματι σταθμόν.

Ἔδικτον ια.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΠΕτρῳ *τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἀνατολικῶν ἱερῶν πραιτωρίων τὸ δεύτερον, καὶ ἀπὸ κομήτων τῶν θείων λαργιτιώνων τὸ δεύτερον, καὶ ἀπὸ ὑπάτων.*

ΤΗΝ

ſuo, minimè vero de eccleſiaſticis prouentibus, fiſco indemnitatem præſtituros, neque à ſacerdotij ademptione liberos futuros.

EPILOGVS.

¶ *Tua igitur excellentia, quæ nobis placuerunt, quæq; per hanc ſacram pragmaticam exprimuntur formam, effectui ſimul & fini tradere ſtudeto.*

VT PONDERATORES ET MONETARII APVD AEGYPTIOS

quicquam pro obryzo exigendi nullam de reliquò facultatem habeant: ſed, quemadmodum in magna hac vrbe, ita illic quoque ſignatum aurum æſtimetur: & illi ſigna pro pondere, quod in ſignatura ſeruatum eſt, imponant.

EDICTVM XI.

Idem IMPERATOR Petro glorioſiſs. ſacrorum Orientalium prçfectoriorum iterum præfecto, iterum etiam ſacrarum largitionum comiti, & exconſule.

PRAEFATIO.

QVOD obryzum apud AEgyptios ſermone hominum celebre eſt, quod idem, ſuperioribus ſeculis quum prorſus incognitum fuiſſet, admodum nuper in AEgypto cōtractus inuoluere & turbare cœpit, ad tantamq; abſurditatem proceſſit, vt in vnamquamque libram noueni aurei dentur, in poſterum reprimi, ac ex communi vſu tolli oportere putauimus. Ideo id autem, ne rempub. obladat, neu ſubditorum contractus obturbet ac inuoluat: præcipuè verò, quòd huius abſurditatis longè maxima pars (quantum cognoſcere potuimus) in ipſa Alexandria ſolùm conſederit, neque ſimiliter per AEgyptum aut illius tractus alias ciuitates in publicum vſum peruenerit.

CAPVT I.

SAncimus itaq;, vt ſecundum id quod olim obtinuit, tametſi medijs poſtmodum temporibus in ſignatura quæ apud Alexādrinos abſoluta dicitur, vitiatum ſit, in AEgyptiaco tractu de auri tractatione & valore ſtatuatur: ita vt non poſſit à quoquā pro malè adinuento atq; excogitato obryzo quicquam exigi.

¶ Item, vt quod aurum per AEgyptum ratum & receptum eſt, ſic in contractibus computetur, quomodo quod in hac magna ſigna-

μένος πόλιν. παραφυλαττομένου τούτου κινδύνῳ τῆς τε κατὰ καιρὸν παρὰ Ἀλεξανδρεῦσιν αὐγουσταλίου, καὶ τῆς ὑπηρετουμένης αὐτῷ τάξεως.

ΚΕΦΑΛ. β.

Ἐπειδὴ δὲ κεφάλαιον τοῦ κακουργήματος οἵ τε ζυγοστάται καὶ οἱ χρυσῶναι τυγχάνουσιν, ἐπισκεψάμενοι τοῖς νῦν ἐκείνας ἔχουσι τὰς ἀρχὰς, ὑπὸ τὴν προσήκουσαν αὐτοὺς ἀσφάλειαν καταστήσασθαι, ὡς δεῖ ἀπολύτου χαράγματος ὑπουργήσωσι τοῖς συναλλάγμασι· καὶ εἴγε καὶ σφαγῖσαι δέοι ποτὲ, τοσοῦτον ἐπιγράψωσι μόνον ὅσον ταῖς ἀληθείαις ἐστὶν ὁ τοῦ ταῖς σφραγῖσιν ἐμβληθέντος χρυσίου σταθμός· οὐ δυναμένου πλέον τοῦ ταῖς ἀληθείαις ἐμβεβλημένου σταθμοῦ ταῖς σφραγῖσιν ἐγγράφειν, κατὰ τοῦτο δὴ τὸ κακῶς ἄχρι τοῦδε πολιτευσάμενον. εἰ γάρ τι τοιοῦτο τολμήσουσι, καὶ δημοσίας αὐτῶν τὰς οὐσίας ποιοῦμεν, καὶ ταῖς εἰς σῶμα ποιναῖς ὑποτίθεμεν, ὡς μηδὲ κατὰ κέλευσιν ἡμετέραν τὰς συνήθεις αὐτοῖς κακουργίας ἐκταύτας· ἀλλὰ καὶ ἀνάγκην ἕξουσιν πᾶσαν χορηγεῖν χρυσίον· τοῦτο μὲν, τῷ τε παρὰ Ἀλεξανδρεῦσιν αὐγουσταλίῳ καὶ τοῖς κατὰ καιρὸν ἔχουσι τὴν ἀρχὴν ἐπὶ ταῖς συνειθισμέναις ἐκπομπαῖς· τοῦτο δὲ, τῷ τε νῦν κατὰ καιρὸν ἀλαβάρχῃ, τῷ τε πραιποσίτῳ τῶν θείων ἡμῶν θησαυρῶν· οὐδὲν διάφορον ὑπὲρ ὀβρύζης παντελῶς κομιζόμενοι.

ΚΕΦΑΛ. γ.

Οὕτω δὲ αὐτοῦ ἐπισκεψάμενοι τοῦ πράγματος προνοεῖν, καὶ τοὺς μετ᾽ αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν παραληψομένους,

*um eſt vrbe: idq́; periculo pro tempore præfe-
ti apud Alexandrinos Auguſtalis, & quæ ipſi
arent cohortium, ſeruetur.*

CAPVT II.

*QVoniam verò fraudulēti huius facinoris
ponderatores monetariiq́; authores ſunt,
niunximus illi qui illos magiſtratus nunc ob-
inet, vt ad dandam idoneam cautionē ſe per
bſolutā ſignaturā contractibus miniſtratu-
ros, &, ſiquādo ſignare oporteat, tantū ſolum-
nodo ſe inſcripturos, quantum reuera quod ſi-
gnauerint aurum pendeat, ipſos adigat: vt pro
o more qui perperam hactenus obtinuit, nō li-
eat illis amplius quàm reuera ſignati auri pō-
dus ſit, ſignaturæ inſcribere. Si namq; tale
quippiam auſi fuerint, & bona illorū publica-
nus, & corporalibus pœnis ipſos ſubiicimus, vt
qui ſecundum iuſſa noſtra ab vſitato ſibi &
onſueto ſcelere non deſtiterint. Sed & neceſſe
mnino habebunt, vt tum præfecto apud Ale-
andrinos Auguſtali, quiq́; pro tempore eum
nagſtratum habebunt, in conſuetis frumenti
miſſionibus, tum verò etiam alabarchæ qui
unc eſt, quiq́; pro tempore futurus eſt, & ſacro
rum noſtrorum theſaurorum præpoſito, nullo
orſus accepto lucro, aurum ſuppeditent.*

CAPVT III.

*ITa verò illi huius rei curam iniunximus,
iisq́; qui magiſtratum poſt ipſum ſuſcepturi*

μένους, καὶ τὰς πειθομένας αὐτοῖς τάξεις, ὡς ἀδείτας ὅτιπερ ἔτι φανεῖεν ὑπὲρ ὀβρύζης ἀπαιτηθέντες, ἢ οἱ τῶν θείων ἡμῶν προεστῶτες ἀλλαβαρχίων, ἢ ὁ τῶν θείων ἡμῶν λαργιτιώνων πραιπόσιτος, οἴκοθεν καταθήσουσι, τοῦτο μὲν, ἐκ τῶν χορηγουμένων αὐτοῖς τε καὶ τάξεσιν ἀννωνῶν, τοῦτο δὲ, τῶν οὐσῶν αὐτοῖς περιουσιῶν· οὐ μόνον ἐφ' ὅσον ἔχονται τῶν ἀρχῶν, ἀλλὰ κἂν εἰ ταύτας καταθέμενοι τύχωσι· καὶ, εἴτε γράψαντες ὁμολογίας, τούτου τοῦ μέρους ἀντιλάβοιντο τῆς ἀρχῆς, εἴτε καὶ τοιοῦτο μηδὲν ὡμολογηκότες. ἐπεί γε μάλιστα μηδὲ ἀρχαῖον τὸ τῆς ὀβρύζης ἐστὶν, ἀλλ' ἐκ νεωτέρων ἀρξάμενον χρόνων.

¶ Καὶ τοῖς ἄλλοις δὲ ὅσοι τὰς ἐμπορίας ποιοῦν- 1
ται, καὶ μέχρι νῦν λαμβάνειν τι διάφορον εἰώθεισαν, προαγορεύομεν ὁμοίως ὡς εἴτε φανεῖεν ἐν τοῖς συναλλάγμασιν ὑπὲρ ὀβρύζης λαμβάνοντες ἢ ὑπολογιζόμενοι, καὶ οὐσίας ἔκπτωσιν καὶ τὰς εἰς σῶμα ποινὰς ὑποστήσονται. πρᾶγμα κακῶς ἀρξάμενον, εἰς τοσοῦτον δὲ προελθεῖν, καὶ ὅλῳ τῷ πολιτεύματι λυμαινόμενον, ἀνασταλῆναι πρὸς τὸν ἔπειτα χρόνον διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν κελεύομεν νόμου, καὶ μὴ παρενοχλεῖν λοιπὸν τοῖς συναλλάγμασιν· ἀλλ' οὕτως αὐτὸ παραφυλαχθῆναι, κινδύνῳ τοῦ παρὰ Ἀλεξανδρεῦσιν αὐγουσταλίου, καὶ τῶν κατὰ καιρὸν τὴν αὐτὴν διοικούντων ἀρχὴν, καὶ τάξεων ἑκατέρων· ὥστε καὶ αὐτὴν αὐτοῦ τὴν μνήμην ἀναιρεθῆναι, καὶ ζημίας τοσαύτης

ἐλευ

ſunt, & cohortibus quæ ipſis parent, vt ſciant, ſi pro obryzo aut à ſacrarum noſtrarū alabarchiarum præfectis, aut à ſacrarum noſtrarum largitionum præpoſito quicquam exactum eſſe manifeſtum fiat, ſibi id de ſuorum ex ſuppeditatis ipſis & cohortibus annonis, tum etiam ex facultatibus ſuis dependendum fore: idq; non ſolùm donec in magiſtratu fuerint, verùm etiam poſtquam magiſtratum depoſuerint: deinde etiam, ſiue initis ab initio pactis (vetus enim illud de obryzo non eſt, cœpitq; temporibus admodum nuperis & recentibus) participes iſtius lucri fuerint, ſiue etiam nihil iſtiuſmodi pacti ſint.

1 ¶ *Aliis porrò qui mercaturam faciunt, & hactenus lucri aliquid capere conſueuerunt, interdicto ſimiliter denunciabis, quòd ſi quid in contractibus capere pro obryzo, aut in computationem deducere comperiantur, & bonis excaſuri, & corporales pœnas ſubituri ſunt. Rem peruerſè cœptā, tantoq; "progreſſu facto vniuerſam rempub. diſpendiis inuoluentem, per præſentem legem in reliquū tempus tolli iubemus, ne decæterò cōtractus afficiat & obturbet: idq; ita obſeruari periculo præfecti apud Alexandrinos Auguſtalis, quiq; pro tempore eundem magiſtratū geſturi ſunt, & vtrorūq; cohortiū.* A deò autem id iubemus, *vt vel eius memoriā aboleri* velimus, *quò à tanto incōmodo &*

" Lego προιὸν.

dam

ἐλεύθερα εἶναι τὰ κατὰ τὴν Αἰγυπτιακὴν διοίκησιν συναλλάγματα. ¶ Τὰ τοίνυν παραστάντα ἡμῖν, καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου δηλούμενα νόμου, ἡ σὴ ἐνδοξότης ἔργῳ καὶ πείρατι παραδοθῆναι καὶ παραφυλαχθῆναι προσταξάτω. DAT VI. K. IANVAR. CONST. IMP. DN. IVST. PP. AVG. ANNO XVII. POST BASIL. V. C. CONS. ANNO XVIII. ι

ΠΕΡΙ ΕΛΛΗΣΠΟΝΤΟΥ.

Ἐδικτον ιϛ.

Ἐδιδάχθη τὸ ἡμέτερον κράτος, Ἰωάννην σπεκουλάριον κατὰ τὴν Ἑλλήσποντον, ὡς δὴ τύπους τινὰς ἐγκεχειρισμένον, προφάσει λογοθεσίων πολιτικῶν ἔργων, ἤτοι τῶν καλουμένων σολεμνίων· καὶ ὡς ἐν τῇ χώρᾳ γενόμενος, οὐδενὸς ἀπέσχετο παντελῶς τῶν εἰς ἁρπαγὴν ἐσχάτην ἡκόντων, τάς τε πόλεις λῃϊσάμενος, καὶ ἐπανελθὼν εἰς ταύτην τὴν εὐδαίμονα πόλιν, αὐτὸς μὲν χρυσίου μεστὸς, τὴν δὲ Ἑλλησποντίων χώραν πᾶσαν ἀπολιπὼν πενίαν. τὰ μὲν οὖν κατ' ἐκεῖνον, ὁποῖον προσήκει διατεθῆναι τρόπον, καὶ θεραπευθῆναι τοὺς ἠδικημένους, διώρισται παρ' ἡμῶν.

lamno per AEgyptiacum tractum contractus aliquando liberi fiant.

EPILOGVS.

Quæ igitur nobis placuerunt, & per hanc ſacram exprimuntur legem, gloria tua effectui finiq́; tradi & obſeruari iubeto. Dat. VI.Kal. *Ianuar.* Conſtant.*Imp.* Dn.*Iuſt.*PP.*Aug.anno* XVII.*poſt Baſil.*v.c.*Conſ.Anno* XVIII.

DE HELLESPONTO.

EDICTVM XII.

PRAEFATIO.

EDOCTA *noſtra eſt potẽtia, quomodo* Ioannes *ſcriniarius per* Helleſpontum, *vt cui nomine ratiociniorũ ciuilium, ſiue (vt vocantur) ſolennium prouentuum cõmiſſæ formæ eſſent, quum in regionẽ illam veniſſet, à nulla re quæ ad ſummã depradationem ſpectaret abſtinuerit, ciuitates populatus ſit, & reuerſus in almã hanc vrbem, ipſe quidem auro abundauerit,* Helleſpontiorum*verò regioni omnẽ ſummamq́; paupertatem reliquerit. Ac ſanè quomodo* idcirco *cum illo agi oporteat, & iniuria affectis reſarciri damnum poßit,* iam *à nobis definitum eſt.*

CAP

ΚΕΦΑΛ. α.

Ἐπειδὴ δὲ ὠήθημεν χρῆναι, διὰ τὴν τῶν τὰ τοιαῦτα ἐγχειριζομένων ἀπληστίαν, τύπῳ γενικῷ τὸ πᾶν θεραπεῦσαι· θεσπίζομεν, εἴ τις γένηται κατὰ τὴν χώραν προφάσει τοιαύτης τινὸς ζητήσεως, ἢ ἐπὶ τῶν Ἑλλησποντίων, ἢ ἐφ' ἑτέρας οἱασδήποτε χώρας, εἰ μὲν ἀρχικὴν ἔχοι πρόσταξιν, μηδένα παντελῶς αὐτῷ προσέχειν, ἀλλ' ἀκινδύνως ἀποσείεσθαι τὸν ἐκβιβασμὸν τὸν παρ' αὐτοῦ· εἰ δὲ μετὰ θείου πραγματικοῦ γένηται τύπου, εἰ μὲν κομμονιτώριον εἴη τὸ δεικνύμενον, ἢ γράμματα περὶ τούτου γραφόμενα, μηδὲ τούτοις προσέχειν, οἷα κατὰ συναρπαγὴν καὶ παρὰ γνώμην ἡμετέραν προελθοῦσιν· εἰ δὲ πραγματικὸς εἴη τὸ δεικνύμενον τύπος, μηδὲ οὕτως δεῖ αὐτοῦ τι πράττεσθαι προχείρως, τὸν δὲ τοιοῦτον πραγματικὸν τύπον λαμβάνειν, καὶ μηνύειν τὸν τῆς ἐπαρχίας ἡγούμενον εἰς ἡμᾶς τὰ περὶ τούτου, καὶ ἀναμένειν ἡμῶν δευτέραν κέλευσιν· ὥστε εἰ μὲν ἐπιγνοίημεν αὐτὸν καὶ τὸν ἐγχειρισθέντα τὸν τοιοῦτον τύπον, δεύτερον ἡμῶν γενέσθαι πραγματικὸν τύπον, ἐπιτρέποντα γενέσθαι τὴν ζήτησιν· εἰ δὲ ἀποδοκιμάσαιμεν ἢ τὸ πρᾶγμα ἢ τὸ πρόσωπον, μηδὲν ἐντεῦθεν γίνεσθαι, ἀλλ' ἀναπέμπεσθαι τὸν θεῖον τύπον παρὰ τοῦ τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντος· γινώσκοντος ὡς εἰ ῥαθυμήσειε τούτου, καί τις ἐπιστῇ τοῖς ὑπηκόοις τοῖς ἡμετέροις ἐντεῦθεν ζημία, ταύτην αὐτὸς οἴκοθεν ἐπιγνώσεται.

ΚΕΦΑΛ. β.

Ἄδειαν δὲ δίδομεν καὶ τοῖς ἐπισκόποις, εἰ ῥαθυμήσειεν ὁ τῆς ἐπαρχίας ἡγούμενος, καὶ μὴ τὸν πραγματικὸν

CAPVT I.

AT quoniam, propter eorum quibus iſtiuſ-modi demandantur, inſatiabilem auariciam, generali legis *forma vniuerſale iſti ei remedium adhiberi debere putauimus, ſanimus, vt ſiquis iſtiuſmodi rei cauſa in prouiniam quampiā ſiue* Helleſpontiorū, *ſiue aliam uamlibet profectus, præſidale iuſſum habeat, e quiſquam illi obtemperet, citraq; periculū pſius exactio propulſetur: ſi verò cum ſacra ragmatica forma venerit, & quod profert ōmonitorium ſit, aut literæ de hoc cōceptæ, neq; is obtemperetur, vti quæ ad deprædationem, ræterq; noſtrā notitiam & voluntatem proierint: ſin quod oſtenditur pragmatica forma it, vt ne ſic quidē ex eo confeſtim aliquid fiat, ed talem pragmaticam formā**prouinciæ præſes apprehendat, de eaq; ad nos referat, & alerā à nobis iuſsionē expectet: vt ſi illam, cuiq; alis forma cōmiſſa eſt, agnoſcamus, altera noſtra pragmatica forma, quæ exactionē fieri demādet, procedat: ſin aut rem aut perſonā reproemus, nihil iſtinc ſiat, ſed ſacra forma à prouinciæ præſide remittatur. qui ſciat, quòd ſi hāc rem neglexerit, indeq; damnū aliquod ſubdiis noſtris proueniat, iſtud ipſe de ſuo reſarciet.*

*Lego λαμβάνειν τὸν ἐπαρχίας ἡγούμενον, καὶ μηνύσειν.

CAPVT II.

FAcultatem verò etiā epiſcopis damus, vt ſi prouinciæ præſes pragmaticā formā inhibere

ἐπισχεῖν τύπον, ἀλλ' ἐνδεῖν τῷ τοῦτον μεταχειριζομένῳ, αὐτοὺς ταῦτα μηνύειν εἰς ἡμᾶς. ἵνα ταῦτα μάθοιμεν, ὡς κοινωνὸν τῆς αἰτίας καταστάντα καὶ τῆς ἀρχῆς παραλύσομεν, καὶ τῆς ζώνης αὐτὸν καὶ τῆς οὐσίας στερήσομεν, καὶ τοῖς καθ' οἱανοῦν ἠδικημένοις αἰτίαν τὸ ἀβλαβὲς περιποιήσομεν.

¶ Ἡ τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ παραστάντα ἡ- I
μῖν, καὶ διὰ τοῦ παρόντος θείου πραγματικοῦ μανθάνουσα τύπου, ἔργῳ καὶ πέρατι παραδοῦναι σπουδασάτω. DAT. XV. K. SEPT. CONSTANT. BILIS. V. C. CONS.

ΝΟΜΟΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ Ἀλεξανδρέων καὶ τῶν Αἰγυπτιακῶν ἐπαρχιῶν.

Ἐδικτον ιγ.

Εἰ καὶ τὰ σμικρότατα τῶν πραγμάτων τῆς ἑαυτῶν ἀξιοῦμεν προνοίας, πολλῷ μᾶλλον τὰ μέγιστά τε καὶ συνέχοντα τὴν ἡμετέραν πολιτείαν οὐκ ἐγκαταλείψομεν, οὐδὲ ἀπρονόητα οὐδὲ τοῦ προσήκοντος χηρεύοντα κόσμου ἐάσομεν. καὶ μάλιστα τῆς σῆς ἡμῖν ὑπουργούσης ὑπεροχῆς, ἥπερ μέλει τῆς τε ἡμετέρας διὰ πάντων θεραπείας, τῆς τε αὐξήσεως τῶν δημοσίων, τῆς τε τῶν ὑποτελῶν

ere negligat, cuiq; illa demãdata eſt concedat & conniueat, eam rem nobis ſignificent. Ac ſi hoc didicerimus, illum tanquam criminis ſocium, de magiſtratu deÿciemus, cingulo quoq; & facultatibus priuabimus, & qui quacunq; in re iniuriam paßi fuerint, ÿs indemnitatem recuperabimus.

EPILOGVS.

Tua igitur excellentia, quæ nobis placuerũt, ex præſenti ſacra pragmatica forma diſcens, effectui ſimul & fini tradere ſtudeto. Dat. XV. *Cal. Sept. Conſt. Biliſ.* V. C. *Conſ.*

EX DE ALEXANDRINIS ET AEGYPTIACIS PROVINCIIS.

EDICTVM XIII.

PRAEFATIO.

QVVM *vel minima quæq; noſtra cura dignemur, certè multo minus quæ maximi ponderis & momenti ſunt, ac rempub. noſtram contint & conſeruãt, pro derelicto habere, aut nerecta competentiq; ornatu vidua eſſe debemus ere: præſertim quũ tua excellentia miniſtra nobis ſit, cui per omnia noſtra incolumitas, rumpublicarum incrementũ & ſubditorum*

τῆς ἡμετέρας φροντίδος. ἐννοήσαντες τοίνυν ὡς ἐπὶ τῶν ἔμπροσθεν χρόνων, εἰ καὶ τὰ ἄλλα τῶν δημοσίων εἰσπράξεων ἐδόκει πως τετάχθαι, ἀλλ' οὖν κατὰ τὴν Αἰγυπτιακὴν διοίκησιν οὕτως ἦν συγκεχυμένα, ὥστε μηδὲ ὅ,τι πράττεται κατὰ χώραν ἐνταῦθα γινώσκεσθαι, καὶ ἐθαυμάσαμεν τὴν μέχρι νῦν τοῦ πράγματος ἀταξίαν. ἀλλ' ἔδωκεν ὁ θεὸς καὶ τοῦτο τοῖς ἡμετέροις φυλαχθῆναι καιροῖς καὶ ταῖς σαῖς ὑπουργίαις. ὥσπερ γὰρ ἡμῖν τὸν σῖτον τὸν ἐκεῖθεν προσρίπτοντες, οὕτως οὐδὲ μέτρον ἠξίουν εἰσφέρειν. ἀλλ' οἱ μὲν συντελεῖς καθάπαξ ἰσχυρίζοντο πάντα εἰς ὁλόκληρον ἀπαιτεῖσθαι, οἱ πάγαρχοι δὲ καὶ οἱ πολιτευόμενοι καὶ οἱ πράκτορες τῶν δημοσίων, καὶ διαφερόντως κατὰ καιρὸν ἄρχοντες, οὕτω τὸ πρᾶγμα μέχρι νῦν διετίθεσαν, ὡς μηδενὶ δύνασθαι γενέσθαι γνώριμον, αὐτοῖς δὲ μόνοις ἐπικερδές. ἐπειδὴ τοίνυν ἕωσπερ καταλίποι μὲν ἐνεμάδας τὸ πρᾶγμα διοικούμενον, οὐκ αὖ ποτε ἰσχύσαμεν αὐτὸ διακαθᾶραι καὶ τάξαι προσηκόντως, διὰ τοῦτο συνείδομεν τὴν ἀρχὴν ἥπερ ἐφέστηκε τοῖς Αἰγυπτίοις πράγμασιν (φαμὲν δὲ τὴν τῶν αὐγουσταλίων) μετέρας ἐπιστῆσαι φροντίσιν. οὐ γὰρ ἂν δύναιτο ῥᾳδίως εἷς ἄνθρωπος νοῦς τοσαύταις ἀρκέσαι μερίμναις, καὶ τὸ πρᾶγμα οὕτως διαθεῖναι ὥστε αἴσθησιν ἡμῖν ἀγαθὴν ἐν αὐτῷ καταστῆσαι.

ΚΕΦΑΛ. α.

Διὰ τοῦτο τοίνυν θεσπίζομεν, τὴν σὴν ὑπεροχὴν τήνδε ἡμῶν τὸν ἐπὶ τούτῳ νόμον παραλαμβάνουσαν

ſtrorum gubernaculum curæ eſt. Conſiderantes itaque, quomodo ſuperioribus temporibus, tametſi alijs locis publicæ exactiones ſic ſatis conſtitutæ viderentur, in AEgyptiaco tamen tractu adeò confuſæ fuerint, vt quid in prouincia ageretur hic cognoſci non poſſet: eius rei conturbatum modum atque ordinem, qui hucuſque durauit, valde admirati ſumus. Sed Deus hoc etiam temporibus noſtris, tuoq; officio ſeruatum voluit. Vt enim nobis frumentum inde "adijciebant, ſic nihil aliud contribuere volebant. verùm ſubditi omnia plenè à ſe exigi omnino affirmabant: pagorum autem præfecti, & reipub. adminiſtratores, publici exactores etiam, & præcipuè pro tempore præſides, hactenus eam rem ita adminiſtrarũt, vt nemini innoteſcere poſſet, ac ipſis ſolis lucroſa eſſet. Quoniã igitur, ſi rem "in genere ac promiſcuè adminiſtrari ſinamus, haud vnquã illam perpurgare decenterq; cõſtituere poſſimus: ideò magiſtratum qui AEgypti rebus præeſt (præfectorum *Auguſtalium nempe) moderatioribus curis præficere viſum eſt. Non temerè enim vnius hominis induſtria tantis curis par ſit, nec ita rem adminiſtrare valeat, vt inde cuiuſpiam boni ſenſus ad nos reſultet.*

"Lego περισσὸν.

"Scriptũ fuiſſe arbitror ἐν ὁμάδι, aut καθ' ὁμάδα.

CAPVT I.

PRopterea igitur ſtatuimus, vt excellentia tua hãc noſtrã ea de re legem ad ſe receptã

οὕτως αὐτὸν δεχθῆναι ὡς ἄξιόν ἐστιν ἡμᾶς μὲν θεσπίσαι, τὴν δὲ σὴν ὑπεροχὴν ὑπουργῆσαι. Τίνα οὖν τὸν περίβλεπτον αὐγουστάλιον βουλόμεθα αὐτῆς τε Ἀλεξανδρείας ἄρχειν, καὶ ἁπάντων τῶν κατ' αὐτὴν φροντίζειν, καὶ πρός γε δύο Αἰγύπτων καὶ μόνων· ὑπῃρημένου τοῦ λεγομένου Μενελαΐτου τῆς πόλεως, ἥτις ἐστὶ πρὸ τῆς Αἰγύπτου, καὶ πρός γε τοῦ Μαρεώτου. ἐπ' ἐκείνοις γὰρ τὰ εἰκότα διατυπώσομεν.

¶ Βουλόμεθα δὲ αὐτὸν, ὡς εἴρηται, μὴ μόνης Ἀλε- 1
ξανδρείας, ἀλλὰ καὶ τῶν δύο Αἰγύπτων (μετὰ τὴν εἰρημένην ἐξαίρεσιν τοῦ τε Μαρεώτου καὶ τοῦ Μενελαΐτου) ἄρχοντα καθιστάναι. ὥστε τὸν ἄρχοντα τὸν ἐπιχώριον τῶν εἰρημένων δύο ἐπαρχιῶν ἐπ' αὐτῷ τετάχθαι καὶ μόνῳ, καθάπερ καὶ μέχρι νῦν σχήματος ἔχει. ταυτὴν δὲ εἰπεῖν, τὸν περίβλεπτον αὐγουστάλιον, διὰ τὸ τῆς εἰρημένης μεγίστης πόλεως πολυάνθρωπον, ἔχειν τὰ δίκαια καὶ τῆς στρατιωτικῆς ἀρχῆς· οὐ διῃρημένου τοῦ πράγματος, οὐδὲ εἰς ἄρχοντας δύο καθεστῶτος· τοῦτο γὰρ ἡγούμεθα τῷ παντὶ συμφέρειν· ἀλλ' ὥστε ἕνα μὲν ἄνδρα προεστάναι τοῦ εἰρημένου θρόνου, ἔχειν δὲ ἐξουσίαν κατὰ πάντων τῶν ἐκεῖσε στρατιωτῶν, τῶν ἱδρυμένων εἴτε ἐπ' αὐτῆς τῆς Ἀλεξανδρέων μεγάλης πόλεως, εἴτε ἐπὶ τῶν δύο Αἰγύπτων, καθάπερ εἴρηται.

ΚΕΦΑΛ. β.

ΔΕῖ γὰρ καὶ τῆς εὐκοσμίας τῆς πόλεως προνοεῖν σε, καὶ τοῦ μηδὲν ταραχῶδες γίνεσθαι

σθαι

c formet * *atque ordinet, vt illam nos tuliſſe, uam verò excellentiam miniſterium adhiuiſſe dignum ſit.* *In primis autem ſpectabim* præfectum *Auguſtalem ipſi Alexandriæ ræeſſe, & omnium eius rerum curam habere olumus, & inſuper duabus* AEgyptis, *ac ijs lis, excepto oppido* Menelaita *dicto, quod* AE*pto præiacet, & præterea* Mareota. *De illis im quæ videbuntur conſtituturi ſumus.*

* Quũhinc diſcas hoc edictũ ita eſſe editũ vt primũ à legiſlatore tumultuariè cõceptũ eſt, confuſum eius ordinẽ minus mirari debebis.

Volumus autem, *ipſum (vt dictum eſt non ni* Alexandriæ, *verumetiam duabus* AEgy*is, dictis* Mareota Menelaitaq; *exceptis,* ita *æeſſe, vt magiſtratus prouincialis dictarum arum prouinciarum (quomodo etiam hucſque obtinuit) ipſi ſoli ſubſit.* Et (*quod in em recidit*) volumus *ſpectabilem* præfecum *Auguſtalem propter dictæ maximæ vrs populoſitatem, magiſtratus militaris ius abere: non vt res diuidatur, in duóſve maſtratus diſtrahatur: (id enim conducibile e omnino* * *non putamus) ſed vt vnus homo cto ſolio præſit, & in omnes qui illic ſunt mies, ſiue in ipſa magna Alexandrinorum vr ſiue in duabus (vt dictum eſt)* AEgyptis *ſtanes habeant, ius & poteſtatem habeat.*

* Quáquã in Græcis negatio nõ eſt, ponendã tamen mihi fuiſſe, concedi debebit.

CAPVT II.

Vrare enim etiam te oportet, vt decorum in ciuitate ſeruetur, neq; tumultus quiſ

σθαι κατὰ τὸν εἰρημένον δῆμον· ἀλλ' ἔχοντα τὸν ἐπὶ τῆς εἰρημένης ἀρχῆς τεταγμένον τήν τε ἐκ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς δύναμιν, τήν τε ἐκ τῶν στρατιωτῶν ἰσχὺν θεοῦ πρὸ πάντων ἡγουμένου, τῆς εἰρημένης εὐταξίας τῆς πόλεως προνοεῖν, ἐπέχοντα τὸν τόπον ὅσον ἐπ' αὐτοῖς τοῖς στρατιώταις τοῖς τε ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, τοῖς τε ἐφ' ἑκατέρας Αἰγύπτου· καὶ τὸν ἐνδοξότατον καὶ ἀνδρειότατον στρατηγὸν τῶν πραισενταλίων, τόν τε τῆς ἑῴας τε * καὶ ad respõsũ παρεῖναι αὐτῷ, καὶ ὑπαργεῖν εἰς ἂν ἐπιτάξειεν. Ἔστι δὲ αὐτῷ ἡ τάξις ἥτε αὐγουσταλιανὴ, ναὶ μὴν καὶ ἡ δουκική, ἄχρι μέντοι ἑξακοσίων· οὐχ ὥστε ἰδίᾳ μὲν εἶναι τοὺς δουκικοὺς, ἰδίᾳ δὲ τοὺς αὐγουσταλιανοὺς, ἀλλ' ὥστε μίαν γενέσθαι τάξιν, καὶ κατάλογον ἕνα, ὅπερ ἄνδρες ἑκατὸν πρατοῦσι, πεντήκοντα μὲν τῆς αὐγουσταλιανῆς τάξεως, πεντήκοντα δὲ οἱ πρῶτοι τῶν δουκικῶν, ἀμοιβαδὸν ἐν ἀλλήλοις ταττομένων· ὥστε πρῶτον μὲν εἶναι τὸν αὐγουσταλιανὸν, δεύτερον δὲ τὸν δουκικόν· καὶ τοῦτο ἐφεξῆς παραφυλαχθῆναι τὸ σχῆμα τῶν ἑκατὸν τῶν ἐν αὐτοῖς πρωτευόντων. τὸ δὲ λοιπὸν ἅπαν ὡς ἂν ὁ τὴν ἀρχὴν ἔχων συνίδοι, οὕτω καταστῆναι· μηδὲν μέντοι ὑπερβαίνειν τὴν πᾶσαν τάξιν, τὴν ἀναμὶξ ἔκ τε τῶν αὐγουσταλιανῶν ἔκ τε τῶν δουκικῶν συγκειμένην, ἄνδρας ἑξακοσίους.

ΚΕΦΑΛ. γ.

Πάντων τῶν ἐπὶ τούτῳ πραττομένων, εἴς τε τὸν θρόνον τὸν σὸν, εἴς τε ἡμᾶς διὰ τῆς σῆς ὑπεροχῆς ἀναφερομένων· ὥστε καὶ τὸ παρ' ἡμῶν, εἴ γε ὀρθῶς γένηται, προσδέξασθαι κῦρος· καὶ ἐπειδὰν ἡ τάξις

κατα

piam in dicto populo oboriatur: & quum dicti magiſtratus præfectus, & ciuilis magiſtratus vim & militum robur in ſubſidium habeat (quòd quantum ad ipſos milites, tum qui in Alexandria, tum qui in vtraque AEgypto ſunt, vicarius ſit) ille Deo duce & auſpice dicti decori per ciuitatem ſeruandi curam gerat: illiq́; glorioſiſſ. generoſiſſimusq́; dux præſentalium, Orientalis etiam * & Ad reſponſum præſtò ſint: & quæ is iubeat, in ijs obſequioſi ſint. Eſt autem ipſi cohors & Auguſtaliana & Ducalis, militum plus minus ſexcentorũ: non vt ſeorſum Ducales ſint, ſeorſum etiã Auguſtaliani: ſed vt vna cohors, vnaq́; recenſio ſit, in qua centũ primates ſint, quinquaginta in Auguſtaliana cohorte, totidem inter Ducales: quorum inter ipſos ordo alternet, vt priores partes Auguſtalianus, alteras Ducalis habeat. quam centũ inter ipſos primatum formã deinceps conſeruari volumus. Cætera, vt ei qui magiſtratum obtinet videbitur, conſtituantur: vt tamen cohortis mixtim ex Auguſtalianis & Ducalibus cõſtantis numerum ſexcentorum militum ſcilicet, non excedat.

CAPVT III.

Omnia verò quæ ſub illo fiunt, & ad tuum ſolium, & per excellentiam tuam ad nos referuntur: vt quod à* vobis fit, ſi rectum & bonum ſit, authoritatem accipiat: & vbi cohors

*Nõ ἡμῶν ſed ὑμῶν lego.

καταστῇ, μηδένα τῶν αὐγουσταλιανῶν γίνεσθαι χωρὶς τῶν προβατερίων, ἐκ τῆς ἡμετέρας χειρὸς ὑπογραφομένης, καθάπερ μέχρι νῦν. ἔσαι δὲ αὐτῇ πάσῃ τῇ τάξει τὸ τῆς αὐγουσταλιανῆς πρόσχημα. Ἄρχων δὲ ὁ παρὰ τῆς βασιλείας προχειριζόμενος, βασιλικῆς ἄξιος κρίσεως· ὃς παραλήψεται τὴν ἀρχὴν, καὶ καθαρὰς φυλάξει τὰς χεῖρας, καὶ πανταχόθεν ἑαυτὸν ἄξιον τῆς βασιλικῆς δείξει κρίσεως. οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς ἐκ τοῦ δημοσίου αὐτῷ ταύτην μόνην δώσομεν τὴν παραψυχὴν ἣν μέχρι νῦν ὁ περίβλεπτος αὐγουστάλιος ἔχει, τὰς πεντήκοντα μὲν ἀννόνας καὶ τὰ πεντήκοντα κάπιτα· ἀλλὰ μεγάλῃ τῇ παραυξήσει χρησάμενοι, quadraginta li brarũ auri ἔτους ἑκάστου λαμβάνειν ὑπὲρ σιτήσεων βουλόμεθα, καὶ ὑπὲρ συνηθειῶν, καὶ καλανδικῶν, παρὰ βίνδικος, ἐκ τῶν ὑποτεταγμένων τῷδε τῷ τύπῳ τόπων τε καὶ αἰτιῶν.

ΚΕΦΑΛ. δ.

ΟΙ δέ γε αὐτῷ παρεδρεύοντες quinque librarũ auri λήψονται ἐκ τῶν αὐτῶν, καὶ ἑτέρους mille ſolidos, καὶ ἡ κατ' αὐτῶν τάξις, καίτοιγε πρότερον τὴν τρίτην αὐτῶν ἔχουσα ποσότητα. καὶ ἔσται τὸ πρᾶγμα λαμπρόν τι καὶ τῶν ἡμετέρων ἀξίως διῳκημένον χρόνων. ¶ Πρώτην τε εἶναι 1
φροντίδα τῷ τὴν τοιαύτην ἀρχὴν ἔχοντι βουλόμεθα τὴν τῆς αἰσίας ἐμβολῆς διοίκησιν· ὥστε αὐτὸν μὲν τὸν περίβλεπτον αὐγουστάλιον καὶ τὴν

πει

conſtituta fuerit, abſque probatorijs, quibus noſtra manu ſubſcriptum ſit, vt hactenus obtinuit, nemo Auguſtalianus fiat. Ipſa autem vniuerſa cohors Auguſtaliana appellabitur. Enimuerò qui ab Imperatore deſignatus, Imperatorioq; indicio dignus habitus, magiſtratum aſſumet, & puras manus conſeruabit, & ſe in omnibus Imperatorio iudicio dignum exhibebit. Neque enim nos tantam ſolummodo conſolationem, quantam vſque ad hunc diem ſpectabilis Auguſtalis habet (quinquaginta annonas, & quinquaginta capita videlicet) ex publico illi dabimus: ſed magno auctario adiecto, quadraginta auri libras pro annonis, cōſuetudinibus, & cal.indicis quotannis ipſum accipere volumus: idq; à vindice, & ex ſubiectis huic formæ locis & cauſis.

CAPVT IIII.

A*ſſeſſores autem eius ex eiſdem quinque libras auri accipient,* " *quæque ipſis aparet cohors, mille ſolidos: quanquam antehac tertiam eius ſummæ partem ſolummodo habere ſolet. Ita res iſta per ſe ſplendida erit, proq; noſtrorum temporum dignitate adminiſtrabitur.*

1 ¶ *Vt porro* "*ſolennis ſtataq; frumenti illatio rectè procedat, id eius qui iſtiuſmodi magiſtratum tenebit, primam curam eſſe volumus: vt ipſe ſpectabilis* præfectus *Auguſtalis, & quæ*

" Natura loci hanc lectionem poſtulare videtur.

" Αἰσία ἐμβολὴ, Theodoſius fœlicem embolam vocat, lib.11. De nauibus nō excuſand.C.

πειθομένην αὐτῷ τάξιν, κινδύνῳ οἰκείῳ καὶ τῶν
ὄντων αὐτῷ καὶ ἐσομένων πραγμάτων, καὶ κινδύνῳ
τῆς αὐτοῦ τάξεως, οὐ περὶ ταῦτα μόνον ἀλλὰ καὶ τὴν
σωτηρίαν αὐτὴν ἀγωνιώσης· πᾶσαν γίνεσθαι πρό-
νοιαν τοῦ τὸν εἰρημένον τῆς αἰσίας ἐμβολῆς σῖτον
καὶ ἀπαιτεῖσθαι καὶ κατὰ τοὺς νενομισμένους και-
ροὺς ἐκπέμπεσθαι. ¶ Ἀλλὰ τοῦτον μὲν εἰσπράτ- 2
τειν ὅστις δὴ ἑκατέρας ἐστὶν Αἰγύπτου, τὸν δὲ ἄλ-
λον ἀνυπερθέτως ὑποδέχεσθαι, ἢ καὶ ἐμβάλλεσθαι
τοῖς πλοίοις· παρασκευάζειν τε εἰς ταύτην ἐκπέμ-
πεσθαι τὴν εὐδαίμονα πόλιν ὅσος τοῦ κανόνος τῆς
αὐτῆς αἰσίας ἐμβολῆς ἐστι, τῆς ἐνταῦθα πλωϊζομέ-
νης. ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ τὸν παρ' ἡμῶν φιλοτιμού- 3
μενον τῆς μεγάλης τῶν Ἀλεξανδρέων πόλεως, τοῦ
μὲν ἀπαιτεῖν ὅσος δὴ Αἰγύπτου καθέστηκεν ἑκατέ-
ρας, οἰκείῳ κινδύνῳ καὶ τῆς αὐτοῦ τάξεως· τὸν δὲ ἀ-
ποδέχεσθαι ὁπόσος δὴ ἑκατέρων ἀφίκοιτο τόπων·
καὶ αὐτὰ παραδοθείη, κατὰ τὸ μᾶλλον ἔτι σαφέστε-
ρον ἐν τοῖς ἐφεξῆς δηλωθησόμενον· καὶ δαπανᾶν,
καθάπερ εἴθισται, περὶ τὸ τρόφιμον τῆς αὐτῆς πό-
λεως, ὥστε τὸ ἄφθονον αὐτὴν ἐκλήσει θεοῦ διὰ παν-
των ἔχειν. συγκινδυνευόντων τῷ αὐτῷ περιβλέ-
πτῳ αὐγουσταλίῳ ὅσων εἰς τὴν πρᾶξιν καὶ τῶν
στρατιωτῶν τῶν ὑπ' αὐτὸν τεταγμένων, καὶ τῶν
λαμπροτάτων τριβουνῶν, καὶ πάσης πολιτικῆς
καὶ δημοσίου βοηθείας, ὥστε πανταχόθεν ἀνεμπό-
διστον τὸ πρᾶγμα γίνεσθαι.

illi cohors apparet, ſuo bonorumq; ſuorum quæ in præſentia habet, quæq; aliquando habiturus eſt periculo: cohortis verò etiam tanto periculo, vt non de his modò, verumetiam de ſalute & vita iudicium ſubitura ſit, omnem curam & diligentiam ſubire debeat, vt dictum felicis ſolennisq; illationis frumentum & exigatur, & conſuetis temporibus emittatur.

2 ¶ *Atq; hoc quidem, quod ex vtraq; AEgypto contribui debet, exiget: aliud vero citra dilationem ſuſcipiet, aut etiam nauibus inijciet: quantumq; canon eiuſdem ſolennis illationis quæ in hanc almam vrbem aduehi ſolet, poſtulat, huc emittendum curabit.*

3 ¶ *Volumus inſuper, vt ſimiliter quod à nobis magnæ Alexandrinorũ vrbi donatũ eſt, quantum quidem ex vtraq; AEgypto pendi debet, exigat ſuo cohortisq; ſuæ periculo: quantum verò ex vtriſq; locis prouenit ſuſcipiat: quod tradatur modo, quàm qui hactenus obtinuit, lõgè explicatiore, qui in ſequentibus declarabitur: & (quo modo conſueuit) in eiuſdẽ vrbis alimoniã expendat, quò illi Deo propitio per omnia ſatis ſit. Quò autẽ huic rei nullum omnino impedimẽtum adferatur, cũ ipſo ſpectabili Auguſtali eidem periculo ſubijci placet, quotcunq; in militũ ſub ipſo conſtitutorũ, clariſs. etiam tribunorum, & cuiuſcunq; ciuilis publiciq; auxilij officium atq; numerum aſcripti ſunt.*

CAP

ΚΕΦΑΛ. ε.

Τὸν δὲ ἐκ τῶν τόπων τῶν μὴ ὑπ' αὐτὸν ὄντων ἐκκομιζόμενον, θεσπίζομεν κατὰ τοσοῦτον ἐπάγειν αὐτῷ τὸν κίνδυνον, ὥστε, ἐπειδὰν ἐκκομισθείη, αὐτόν τε ὑποδέχεσθαι πάσης μελλήσεως χωρὶς, καὶ τὴν πειθομένην αὐτῷ τάξιν οἰκείῳ κινδύνῳ πλωΐζειν πρὸς ταύτην τὴν εὐδαίμονα πόλιν· πανταχοῦ πρόνοιαν ποιούμενον τοῦ μηδὲν ἐκφόριον γίνεσθαι ἐκ τῶν ὑποτεταγμένων αὐτῷ πόλεών τε καὶ ἐπαρχιῶν, καὶ τόπων, καὶ ὅρμων, καὶ σημείων, πρὶν τὴν αἰσίαν ἐμβολὴν ἀποπλεῦσαι τῆς Ἀλεξανδρέων πόλεως· μηδὲ μετὰ ταῦτα· πλὴν εἰ μὴ κατὰ τὸ παρ' ἡμῶν ἐπιτετραμμένον ἢ ἐπιτραπησόμενον, ἐκ θείων μετὰ ἡμῶν τύπων, προστάξεων δὲ τῶν θρόνων τῶν σῶν· πρὸς ἅπαντα καὶ τῶν στρατιωτῶν ὑπουργούντων αὐτῷ (καθάπερ ἔμπροσθεν εἴρηται) οἷς ἂν αὐτοῖς προστάξει, καὶ τῶν ναυκλήρων ὑποδεχομένων τὸν σῖτον, καὶ ἐμβαλλόντων ταῖς ναυσί· κἀκεῖθεν ὑφ' ἡγεμόνι θεῷ πρὸς ταύτην τὴν εὐδαίμονα ναυτιλλομένων πόλιν.

ΚΕΦΑΛ. ϛ.

Εἰ μέντοι γε τὸν δὲ ἑκατέρας Αἰγύπτου μὴ εἰσπράξειε σῖτον, καὶ τὸν μετὰ τὸν ἐνταῦθα πεμπομένης αἰσίας ἐμβολῆς εἰσκομισθῆναι παρασκευάσειε τῇ Ἀλεξανδρέων, καὶ πλωϊσθῆναι πρὸς ταύτην τὴν εὐδαίμονα πόλιν καὶ βασιλίδα, πρὸ πέρατος τοῦ αὐγούστου μηνὸς, τὸν δὲ τῆς τροφίμου τῆς παρ' ἡμῶν φιλοτιμουμένου, διὰ τοῦ σεπτεμβρίου μὴ εἰσκομίσειε τῇ τῶν Ἀλεξανδρέων πόλει· ἴστω ὡς

CAPVT V.

CAEterùm quod frumentũ *ex locis ipſius iuriſdictioni non ſubiectis exportatur, id eatenus inducere ipſi periculum & neceßitatẽ volumus, vt poſtquam exportatum ſit, ipſe ſine vlla mora id ſuſcipere, & quæ ipſi paret cohors ad hanc almam vrbem ſuo periculo deuehere debeat. Summa etiam cum diligentia curabit, ne ex ſubiectis ipſi ciuitatibus, prouincijs, quibuſcũque locis, portubus etiam aut oſtijs, prius frumenti quicquam exportetur, quàm ſtata illatio Alexandria ſoluerit: ac verò vt ne tum quidem, extraquàm ſi id à nobis per ſacras noſtras formas, aut ſoliorum tuorum iuſſa permiſſum fuerit, aut permittendum ſit.* In *omnibus autẽ cohortales quæ ipſis iniunxerit (quo modo prius dictum eſt) ipſi miniſterium præſtent: nauicularij verò frumentum ſuſcipiant, nauibusq; imponant, atque* Deo *duce ad hanc almam vrbem nauigent.*

CAPVT VI.

S*Anè ſi ex vtraque AEgypto frumentum nõ exegerit, neque illud huc mittendæ felicis ſolitæq; illationis* Alexandriam *importandum, neque ante finem menſis Auguſti ad almam hanc regiamq; vrbem vehendum curarit: ſi etiam frumentum Alexandrinis à nobis in alimoniam elargitum, menſe* Septembri *in ipſorũ vrbem non importarit: ſciat, quòd quantum*

illat

κατὰ τριῶν ἀρταβῶν ὑπὲρ ἑκάστου νομίσματος ἀπαιτηθήσεται παρὰ τοῦ σοῦ θρόνου τὸ λεῖπον ἢ τῇ ἐμβολῇ, ἢ τῷ τροφίμῳ, κατὰ τὸ δὲ ἑκατέρας Αἰγύπτου εἰσφερόμενον, αὐτός τε ὁ ἄρχων, καὶ ἰδιώτης γενόμενος, κληρονόμοι τε αὐτοῦ καὶ διάδοχοι, καὶ τὰ αὐτοῦ πράγματα κατ' οὐδένα τρόπον ἐλευθερούμενα, ἕως ἅπαν τὸ ἐντεῦθεν ὄφλημα κατὰ τριῶν ἀρταβῶν ἀποτιμωμένων εἰσκομίσειε ταῖς τραπέζαις ταῖς σαῖς· ἀλλὰ προσήκει πάντως αὐτὴν καὶ τὴν δὲ ἑκατέρας Αἰγύπτου πληναρίαν πρᾶξαι, κατὰ τοὺς εἰρημένους καιρούς.

ΚΕΦΑΛ. ζ.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐπὶ τῆς αἰσίας ἐμβολῆς φροντὶς συνημμένον τε καὶ ἀχώριστον ἔχει τὸν τῶν ναύλων τίτλον, βουλόμεθα καὶ τὰ περὶ τούτου διατυπῶσαι, ὥστε ὁλόκληρον τῷ πράγματι καὶ προσήκουσαν ἐπιθεῖναι τὴν πρόνοιαν. τέως οὖν τὸν τῶν ναύλων ἀποδέκτην βουλόμεθα μὴ ἄδειαν ἔχειν πᾶσιν ἑαυτὸν ἐπεμβάλλειν τοῖς δημοσίοις τέλεσι, καὶ τισὶ μὲν τῶν ὑπευθύνων ἐνδιδόναι, καὶ τὰ καλούμενα ἐνδοματικὰ κομίζεσθαι, καὶ ἐντεῦθεν τοῦ δημοσίου ῥαθυμεῖν· ἑτέρους δὲ παρὰ τὸ προσῆκον εἰσπράττειν, καὶ πλείονας ὡς βιότερον, καὶ παρὰ τοὺς νενομισμένους· καὶ ἐντεῦθεν λαμβάνειν ἀφορμήν τε καὶ ἀρχὴν τῆς τοῦ πράγματος συγχύσεως, τὸ μὲν ἀπαραίτητον τῶν ναύλων ἀεὶ προτεινόμενον, τῷ δὲ συγκεχυμένῳ τὴν ἑαυτοῦ θεραπείαν

θης

illationis alimoniæve frumento, pro eo modo qui ex vtraq; AEgypto inferri conſueuit, deeſt, in ternas artabas pro ſingulis ſolidis à ſolio tuo & ipſe, ſiue magiſtratum adhuc obtineat, ſiue priuatus factus ſit, & hæredes ſucceſſoresq; ipſius exigentur: nulloq; modo bona ipſius libera erunt, antequam quicquid inde debet, ad ternas æſtimatum artabas tuis menſis intulerit. Interim conuenit omnino vt ad prædicta tempora ipſe ex vtraque AEgypto plenariam etiam exigat.

CAPVT VII.

QVandoquidem vero de ſolenni illatione tractatus connexum & inſeparabilem habet portoriorum titulum, volumus etiam, quæ ad ipſum pertinent (quò iſti negotio plenè conuenienterq; proſpiciatur) certa iuris forma comprehendere. Volumus igitur, ne in poſterum portoriorum ſuſceptor facultatẽ habeat, vt ſe quibuſcunq; publicis vectigalibus immiſceat, ac nonnullis ſoluendo vectigali obnoxijs illud remittat: itaq; quæ ἰνδεματικὰ *nuncupantur* (quæ per indulgentiá & gratuitò data dixeris) *accipiat, & publica inde negligat: ab alijs verò plus quàm par ſit exigat, & plures vt* "*violentius & * ſupra cõſuetos,* ac hinc confundendæ rei occaſionem initiumq; capiat, portoria quidem recuſari non poſſe prætendens, ex rei verò confuſione ſuum commodum* "Lego βιαιότερον.

capt

θηρῶντα· καὶ ὑπερφρονοῦντα μὲν τῶν τραπεζῶν τοῦ δικαστηρίου τοῦ σοῦ, ὁμοίως δὲ ἅπαντα κέρδους χάριν ὑφ' ἑαυτὸν ποιεῖσθαι σπουδόντα.

ΚΕΦΑΛ. Η.

Ἐπειδὴ τοίνυν ἡ σὴ ὑπεροχὴ πάντα ἀγρύπνως διοικουμένη, ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὅσος συλλογίζεται τῶν ναύλων κανὼν ὁ ἐκ τῆς Ἀλεξανδρέων χορηγούμενος, εἰς νομισμάτων μυριάδας ὀκτώ, οἷα καὶ τῆς εὐτυχοῦς σιτοπομπείας εἰς ὀκτακοσίας μυριάδας συνιούσης, βουλόμεθα τὰς ὀκτὼ ταύτας μυριάδας τῶν νομισμάτων δίδοσθαι τῷ τῶν ναύλων ἀποδέκτῃ, ἐκ τῶν ὑποτεταγμένων ἐπαρχιῶν, καὶ πόλεων καὶ τόπων καὶ προσόδων. διὰ τοῦτο γὰρ ἐν εὐπόροις ἐποιησάμεθα τὴν τοιαύτην ἐνταγήν, ὥστε μηδὲν παντελῶς μήτε διὰ ἀναβολῆς μήτε διὰ ἐλλείψεως τῆς ὁσίας σιτοπομπείας γενέσθαι. ὁ μέντοι περίβλεπτος αὐγουστάλιος, καὶ ἡ πειθομένη τάξις αὐτῷ, κατὰ μίαν, ὡς εἴρηται, γινομένην συστροφήν τε καὶ ἔνωσιν ἔκ τε τῶν αὐγουσταλιανῶν ἔκ τε τῶν προτέρων δουκικῶν, τὰς εἰσπράξεις ποιήσονται τῶν πόλεων καὶ τῶν τόπων, καὶ τῶν προσώπων τῶν ἀφωρισμένων ἔκ τε τῆς Ἀλεξανδρέων καὶ ἑκατέρας Αἰγύπτου, τῷ ἀποδέκτῃ τῶν ναύλων· ὁμοίως καὶ αὐτοῦ τοῦ τῶν ναύλων ἀποδέκτου τὴν τοιαύτην εἴσπραξιν ποιουμένου· ἐφ' ᾧτε οἰκείῳ κινδύνῳ τόν τε αὐγουστάλιον, ὡς εἴρηται, τήν τε αὐτοῦ τάξιν ταῦτα ἀπαιτεῖν, ἅμα τῷ ἀποδέκτῃ τῶν ναύλων, καὶ αὐτῷ κινδύνου ἐπέστη τῆς τούτων εἰσπράξεως, ὥστε ἀμέμπτως καὶ

captans: & menſas quidem tui tribunalis deſpiciens, ſimul autem lucri cauſa cuncta ad ſe trahere conans.

CAPVT VIII.

QVoniam etiam tua excellentia vigilanter cuncta gubernans, nos docuit, quantum portoriorũ canon qui ex Alexandria *ſuppeditatur, ſubducta ratione conſiciat, ſolidorum* videlicet *octoginta millia (quippe quũ quod frumentum tranſmittitur, in octogies centena millia exurgat) volumus, ex ſubiectis prouincijs, locis & prouentibus portoriorum ſuſceptori octoginta hæc ſolidorum millia dari. Quam largam liberalitatem ideo fecimus, vt nequid omnino ex dilatione defectúve ſolennis frumenti tranſmiſſionis cõficeretur.* Spe*ctabilis autem* præfectus Au*guſtalis, & quæ ipſi cohors ex* Au*guſtalianis, prioribusq́; Ducalibus (vt dictum eſt) in vnam coitionem coniunctionemq́; conflata paret, portoriorum ſuſceptori per ciuitates atque loca, & ab hominibus ex* Alexandria *& vtraque* AE*gypto in hoc delectis, exactiones facient.* Cuiuſmodi *exactionem ipſe etiam portoriorum ſuſceptor ſimiliter faciet. Vt ſuo periculo (quo modo dictum eſt)* præfectus Au*guſtalis ac ipſius cohors vnà cum portoriorum ſuſceptore hæc exigant. Ipſi verò harum rerum exactionis periculum etiam incumbit, vt irreprehenſibiliter*

καὶ ἀπαιτεῖν τὸ χρυσίον, καὶ ἐπιδιδόναι τῇ εἰρημένῃ χρείᾳ, καὶ διανέμειν τοῖς ναυκλήροις κατὰ τὸ μέχρι νῦν εἰθισμένον, συνανύοντος καὶ συγκινδυνεύοντος τῷ αὐτῷ ἀποδέκτῃ τῶν ναύλων πρὸς ἅπαντα τοῦ περιβλέπτου αὐγουσταλίου, τῆς τε πειθομένης αὐτῷ τάξεως, καὶ τῶν ἀνδρειοτάτων ταγμάτων τῶν ἐν τοῖς τόποις ὄντων, σὺν τοῖς αὐτῶν τριβούνοις. οἷα προσῆκεν ἐκ ῥοπῆς παντὸς τοῦ τῶν ναύλων ἀποκληροῦσθαι λόγον, καὶ δίδοσθαι τοῦτον τῷ ἀποδέκτῃ, καὶ δι' αὐτοῦ κατὰ τὰ προσήκοντα καὶ νενομισμένον διοικεῖσθαι τρόπον, καὶ παρέχεσθαι τοῖς ναυκλήροις ὑπὲρ πάσης τῆς αἰσίας ἐμβολῆς. καὶ αὕτη μὲν πρώτη φροντὶς καὶ διοίκησις ἑαυτῇ συνημμένη γινέσθω, ἥ τε τῆς αἰσίας ἐμβολῆς, ἥ τε τῶν ναύλων.

ΚΕΦΑΛ. θ.

ΕΝ δευτέρᾳ δὲ τάξει βουλόμεθα τήν τε σὴν ὑπεροχὴν καὶ τοὺς κατὰ καιρὸν ἄρχοντας ταύτης τῆς ἀρχῆς, καὶ τοὺς τε σκρινιαρίους καὶ ῥακτευτάς, δύο τε ἀπ' Αἰγύπτου καὶ Ἀλεξανδρείας, προνοεῖν τῆς εἰσπράξεως τῶν δημοσίων φόρων, τῶν εἰς ἑκατέραν τράπεζαν εἰσφερομένων τοῦ δικαστηρίου τῆς σῆς ὑπεροχῆς, τῇ τε ἰδικῇ τῇ τε γενικῇ. δηλαδὴ δὲ ἐκείνων τῶν πόλεων καὶ τῶν προσώπων, καὶ τῶν τούτων ἐγκτητόρων, καὶ τῶν τόπων τῶν εἰς τοῦτο τὸ μέρος ἀφοριαθέντων, ὑποτεταγμένων καὶ αὐτῶν τῇδε τῇ θείᾳ νομοθεσίᾳ. οὐ δυναμένων παντελῶς, οὐδὲ τοῦ περιβλέπτου αὐγουσταλίου, οὐδὲ τῆς πειθομένης αὐτῷ τάξεως, οὐδὲ τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου τῶν Ἀλεξανδρέων, λόγον παρέχειν ἢ ἐξαιτεῖσθαι τῆς εἰσπράξεως τῆς δημοσίας τινάς,

aurum exigat, & in dictum vſum expendat, & prout hactenus moris fuit, nauicularijs diſtribuat: vnà cum ipſo portoriorum ſuſceptore in omnibus labores & pericula ſuſtinente ſpectabili præfecto Auguſtali, *cum ipſi parente cohorte, & fortiß. per illa loca conſtitutis cohortibus cum ſuis tribunis: quippe quia cõueniens ſit, vt omnibus modis portoriorũ ratio per contributionem ſuppleatur, hæcq; ſuſceptori dentur, qui conuenienti conſuetoq; modo illa diſperſet, ac pro omni ſolenni illatione nauicularijs præbeat. Atque hæc quidem prima illi cura adminiſtratioq; applicanda eſt ſolennis illationis & portoriorum.*

CAPVT IX.

SEcundo deinde loco excellentiam tuam, & pro tempore huius magiſtratus præfectum, ſcriniarios etiam & tractatores, & duos ex AEgypto *&* Alexandria *curam habere volumus exactionis publicorum tributorum, in tribunalis tuæ excellentiæ vtranq; menſam, & priuatam & publicam, inferendorum, ex illis ſcilicet ciuitatibus, & ab illis perſonis, horumq; fideiuſſoribus, & è locis quæ in hoc ſelecta ſunt, & ſacræ huic legiſlationi ſubiecta: vt nullo modo neque ſpectabilis* præfectus Auguſtalis, *neq; quæ ipſi paret cohors, neque* Dei *amantiß.* Alexãdrinus *epiſcopus cuiuſpiam publicæ exactionis rationem reddere vel exigere, aut*

ἢ ἐπικοινωνεῖν καθ' οἱανοῦν αἰτίαν τῇ εἰρημένῃ
εἰσπράξει, τῇ ἀνηκούσῃ ταῖς τραπέζαις περὶ τῆς
ὑπεροχῆς, ἢ τοῖς προσώποις τοῖς ἀφωρισμένοις
αὐτῷ. πλὴν εἰ μὴ βοηθείας ἕνεκα τοῦτο αἰτήσειαν
γενέσθαι οἱ τρακτευταὶ, καὶ οἱ τὸν αὐτῶν πληροῦν-
τες τόπον κατὰ χώραν. ¶ Εἰ γὰρ τοῦτο αἰτήσου- 1
σιν, ἢ εἴπερ προστάξαιεν ἡ σὴ ἐνδοξότης, καὶ οἱ κα-
τὰ καιρὸν τὴν αὐτὴν ἔχοντες ἀρχὴν, ἀνάγκην
ἕξει ὅ, τε κατὰ καιρὸν αὐγουστάλιος, καὶ οἱ ὑπ' αὐ-
τὸν καθωσιωμένοι στρατιῶται, καὶ οἱ τούτων τριβοῦ-
νοι, καὶ ἡ πειθομένη τάξις τῷ αὐτῷ μεγαλοπρεπε-
στάτῳ αὐγουσταλίῳ, καὶ πᾶσα πολιτικὴ καὶ δημοσία
βοήθεια, καὶ ἐπαμύνειν τοῖς σκρινιαρίοις τοῖς
σοῖς, καὶ παρασκευάζειν ἅπαντας τοὺς ὑποκειμέ-
νους ταῖς τοιαύταις εἰσφοραῖς, ταῖς ἁρμοζούσαις
ἑκατέρᾳ τραπέζῃ τοῦ δικαστηρίου περὶ τῆς ὑπεροχῆς,
δίχα περὶ οἱασοῦν ἀναβολῆς τοὺς ἐπικειμένους αὐ-
τοῖς εἰσφέρειν δημοσίους φόρους, καὶ μὴ τολμᾶν ἀντι-
λέγειν. ¶ Εἰ γὰρ τῶν ἐξ ἑκατέρας Αἰγύπτου, ἢ τῶν 2
κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν οἰκούντων, καὶ ὑποκει-
μένων ταῖς τοιαύταις εἰσφοραῖς (ἐξῃρημένου τοῦ
Μαρεώτου καὶ τοῦ Μενελαΐτου τῆς πόλεως, περὶ ὧν
ἐν τοῖς ἐφεξῆς τὰ προσήκοντα διατυπώσομεν)
τολμήσειεν ἀντιβλέψαι πρὸς τὴν δόσιν, ἢ κατά
τι ἐναντιωθῆναι, καὶ μὴ ὁ περίβλεπτος αὐγουστά-
λιος, ἔχων καὶ τὴν στρατιωτικὴν καὶ τὴν πολιτικὴν
ἀρχὴν, καὶ οἱ τῶν ταγμάτων πρωτεύοντες καὶ τριβοῦ-
νοι καταναγκάσουσιν αὐτὸν ἢ αὐτοὺς τὰ ὀφειλό-
μενα εἰσενεγκεῖν, καὶ τὴν ἀγνωμοσύνην τὴν
πρὸς τὸ δημόσιον ἀγαπῆσαι· ἴστωσαν ὡς αὐτὸς

etiam per qualemcunq; cauſam indicta exa-ctione, quæ ad excellentiæ tuæ menſas, aut ad homines ab illa delectos pertinet, communio-nem habere poßit: præterquam ſi tractatores, quiq; in prouincia illorum locum ſupplent, au-xilij cauſa id fieri petierint.

1 ¶ *Si enim hoc petant, aut ſi gloria tua, quiq; pro tempore eundem magiſtratum obtinebunt, id iubeant, neceſſe habebit* præfectus *pro tem-pore Auguſtalis, quiq; ſub ipſo ſacramento ob-ſtricti milites ſunt, & horum tribuni, cohors etiam quæ eidem magnificentiß. Auguſtali ap-paret, & quodcunque ciuile publicumq; auxi-lium, vt ſcriniarijs tuis ſuppetias veniat: & vt omnes iſtiuſmodi illationibus vtrique ex-cellentiæ tribunalis tuæ menſæ competentibus obnoxij, citra omnem dilationem impoſita ſibi publica tributa inferant, neque contradicere audeant, faciat.*

2 ¶ *Si enim qui in vtraq; AEgypto (excepta* Ma*reota &* Menelaita *vrbe, de quibus in ſequen-tibus conuenientia ſtatuemus) aut Alexandriæ habitāt, iſtiuſq; modi illationibus obnoxij ſunt, ad dationem vultum obuertere, in aliquóve aduerſari audeant: & ſpectabilis* præfectus *Auguſtalis militarē ſimul & ciuilem magiſtra-tum obtinens, cohortiumq; primores & tribu-ni, illū aut illos qui debēt, inferre atq; in fiſcum beneuolos eſſe non coegerint: ſciant & ipſe ma-*

μὴ ὁ μεγαλοπρεπέστατος αὐγουστάλιος, καὶ πᾶσα
βοήθεια ἧς ἔμπροσθεν ἐμνήσθημεν, κινδυνεύσου-
σιν ἐπί τε ταῖς ζημίαις εἰς τὸ δημόσιον, καὶ εἰς μέρος
τῶν ὀφειλομένων καταλεγεσομέναις· οἵτε αἰτια-
πᾶν θαρρήσαντες, δημοσίαν ἔφοντι τὴν ἑαυτῶν
παρρησίαν γινομένην, καὶ ἑαυτοὺς ἔξω τῆς χώρας ἐν-
λαυνομένους. πρόδηλον δὲ ὡς πᾶσι τοῖς διαταχθη-
σομένοις παρὰ τῆς σῆς ὑπεροχῆς ὁ κατὰ καιρὸν
αὐγουστάλιος ὑποκείσεται τῆς σῆς ὑπεροχῆς ἐξου-
σίᾳ τε καὶ ἀρχῇ, καθάπερ μέχρι τοῦ παρόντος
πεφύλακται.

ΚΕΦΑΛ. ι.

ΕΙ μέντοι βουληθῇ ἡ σὴ ἐνδοξότης, ἢ οἱ σκρινιά-
ριοι, ἢ οἱ τρακτευταί, ἢ οἱ τὸν ἐκείνων πλη-
ροῦντες τόπον, κατὰ χώραν λόγον τισὶ δοῦναι
προσώποις, ὑπὲρ αὐτῶν αὐτοὶ κινδυνεύσουσι. δώ-
σει μέντοι τοῦτον ὁ θεοφιλέστατος πατριάρχης, ἐπὶ
τοσαύτας ἡμέρας ἐκτεινόμενον, καὶ ἐπὶ τούτοις τοῖς
ὅροις ἐφ' οἷς ἂν παρὰ τῆς ἀρχῆς τῆς σῆς ὑπεροχῆς
προσταχθείη, ἢ παρὰ τῶν τρακτευτῶν αἰτηθείη. εἰ δὲ
παρὰ ταῦτα γίνοιτό τις λόγου δόσις, αὕτη παντε-
λῶς ἔσται κυρία. οὔτε γὰρ δίδομεν δή ποτε γοῦν ἀσ-
τίας λόγου τινὰ παρὰ ταῦτα παρέχειν τοῖς προ-
σώποις, τοῖς ἑκάστῃ ἀφωρισμένοις αἰτίᾳ συγχω-
ροῦμεν· πλὴν εἰ μὴ ἐπὶ τούτῳ τὸν λόγον λάβοιεν, ἐφ'
ᾧ τε δημοσίᾳ φαίνεσθαι, καὶ πάντως εἴσω ῥητῶν
ἡμερῶν πᾶν ὅσον ὀφείλουσι τὸ δημόσιον ἐκπλη-
ρῶσαι, ἢ τὴν ἀποχρῶσαν τοῖς τρακτευταῖς ἢ σκρι-
νιαρίοις παρέχειν ἀσφάλειαν. πρὸς τὸ τὸν παρὰ
ταῦτα εἰληφότα λόγον παρ' οἱουδήποτε προσώπου

magnificētiſs. præfectus *Auguſtalis,& quodcunque auxilium cuius paulò antè mentionem fecimus, ſe in cingulis* "*fiſco in partem eorum quæ debentur adiudicandis periclitaturos: qui verò contradicere auſi fuerint, bona ſua publicanda, ſeq; è prouincia eijciendos eſſe.* Manifeſtum *verò ſit, quòd in omnibus quæ ab excellentia tua decernentur,* præfectus *pro tempore Auguſtalis tuæ excellentiæ poteſtati ac imperio, prout haſtenus moris fuit, ſubfuturus eſt.*

"Lego δ̓ημόσιον εἰς μέρος.

CAPVT X.

CAEterùm *ſi gloria tua, aut ſcriniarij, aut tractatores, aut qui illorum locum ſupplent, in prouincia fidem publicam nonnullis dari voluerint, pro illis ipſi periclitabuntur.* Dabit tamen *illam* Dei *amantiſs. patriarcha in tot dies, atque in hunc modum, in quem ab excellentiæ tuæ magiſtratu iuſſum, aut à tractatoribus petitum fuerit.* Et *ſi præter hæc publica fides detur, erit illa omnino* "*irrita.* Non *enim quenquā præter hæc hominibus in quanq; cauſam delectis fidem publicam dare concedimus: præterquam ſiquis in hoc fidem publicam capiat, vt in publico verſetur, & intra certos dies quicquid debet omnino fiſco perſoluat, aut ſufficientem tractatoribus ſcriniariisve cautionem præſtet.* Ad hoc, *qui præter hæc fidem publicam quocunque modo*

" Pro κυρία, lego ἄκυρος.

ἴσως τοῖς ἀπολαμβάνουσιν εἶναι, καὶ ὑπομένειν τὴν εἴσπραξιν καὶ ἔνδον τῶν ἁγίων περιβόλων.

1 ¶ Εἰ δὲ ὁ θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος παρὰ τὰ εἰρημένα δοίη λόγον, ἀνάγκην ἕξουσιν οἱ θεοφιλέστατοι οἰκονόμοι καὶ οἱ ἐκκλησιέκδικοι τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας, τὴν ἐντεῦθεν συμβαίνουσαν τῷ δημοσίῳ ζημίαν ἐπιγνῶναι οἴκοθεν, καὶ ἐκ τῆς ἰδίας αὐτῶν ὑποστάσεως. εἰ δὲ μὴ εὐπορήσειαν, ἐκ τῶν τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας χρημάτων τε καὶ πραγμάτων τὸ ἱκανὸν τῷ δημοσίῳ γενήσεται.

2 ¶ Εἰ δὲ τολμήσουσι παρὰ γνώμην τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου αὐτοὶ δοῦναι λόγον, οὐ μόνον ἔσται τὸ λεγόμενον παντελῶς ἄκυρον, ἀλλ' αὐτοὶ τὴν ζημίαν θεραπεύσουσι τῷ δημοσίῳ, τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου, εἴτι τὸ παρὰ γνώμην αὐτοῦ πράξειαν, πάντως αὐτοὺς καὶ ἀποκινοῦντος τῆς φροντίδος ὧν ἔχουσι, καὶ τῆς ἱερωσύνης ἐκβάλλοντος.

3 ¶ Εἰ δὲ ἄρχων παρὰ τὰ διηγορευμένα δοίη τινὶ λόγον, ὀφείλοντι δημόσια ταῖς σαῖς τραπέζαις ἀφωρισμένα, τουτέστιν ἢ ὁ αὐγουστάλιος, ἢ οἱ λαμπρότατοι τριβοῦνοι, οἱ πρωτεύοντες τῶν ταγμάτων τῆς τε ἀξίας καὶ τῆς ἀρχῆς παραλυθήσονται, καὶ θεραπεύσουσι τῷ δημοσίῳ τὴν αὐτὴν ζημίαν, καὶ ἰδιῶται γενόμενοι, καὶ οὐ περιόντες μόνον, ἀλλὰ δὴ καὶ τελευτήσαντες. ἐνέξονται γὰρ αὐτοὶ καὶ κληρονόμοι ταῖς τοιαύταις ἀπαιτήσεσι, καὶ τὰ αὐτῶν πράγματα, ὥστε εὐλαβείᾳ τῶν ποινῶν μηδὲν ἁμαρτάνεσθαι τοιοῦτον,

μηδ

ceperit, æqualis cum ijs qui "*non acceperunt conditionis ſit, intraq́; ſacra etiam ſepta exactionem ſuſtineat.*

"Lego τοῖς οὐκ ἀπολαμβάνουσι.

1 ¶ *Verùm ſi* Dei *amantiß. archiepiſcopus extra dictum modum fidem publicam dederit, neceſſariò* Dei *amantiſſimi œconomi, & ſanctiß. eccleſiæ defenſores, quod damnum fiſco hinc obortum fuerit, id agnitum de ſuo & de facultatibus ſuis reſarcient. Qui ſi ſat diuites non fuerint, ex ſanctiſſimæ eccleſiæ pecunijs & rebus fiſco ſatisfiet.*

2 ¶ *Quòd ſi præter noticiam & voluntatem* Dei *amantiß. epiſcopi fidem publicam ipſi dare auſi fuerint, non modò ea omnino irrita erit, verumetiam ipſi fiſco damnum rependent: & beatiſſimus patriarcha, ſiquid præter voluntatem ipſius fecerint, omnino ipſos & ab officijs quæ habent remouebit, & è ſacerdotio eijciet.*

3 ¶ *Si verò magiſtratus quiſpiam cōtra vetita, cuipiam qui publica tributa tuis menſis aßignata debeat, fidem publicā dederit, ſiue præ*fectus *Auguſtalis, ſiue clariß. tribuni qui cohortibus præſunt ſint, & à dignitate magiſtratuq́; remouebitur, & fiſco priuatus factus damnū reſarciet: idq́; non modò quū adhuc ſupererit, verumetiā vbi mortuus fuerit.* Ob*noxij enim ipſi hæredesq́; & facultates ipſorum huiuſmodi exactionibus erunt: vt* videlicet *pœnarum metu iſtiuſmodi nihil committatur,*

μηδὲ διαφεύγειν τὴν ποινὴν, ἄχρις ἂν τὸ πᾶν
ὄφλημα διαλυθείη. ¶ Εἰ δέ τις ἐναγόμενον ἀφέ- 4
λοιτο πρόσωπον ἐκ τῶν αὐτῶν πόλεων, ἢ τόπων, ἢ καὶ
ἐμποδὼν τῇ ἀπαιτήσει ἔσται, δεῖ καὶ τοῦτον ὁμοίως
πάντως, ἅπερ ὁ ἀφαιρεθεὶς ὑπεύθυνος γέγονεν, ἔνο-
χον εἶναι καὶ ἀπαιτεῖσθαι σὺν κληρονόμοις ἰδίοις
καὶ διαδόχοις, καὶ τοῖς αὐτοῦ πράγμασιν. ἀλλ' αὐτοὺς,
ὡς εἴρηται, τοὺς καὶ τὸν πάντα κίνδυνον ἔχοντας, καὶ
τούτῳ, φαμὲν δὴ τοὺς τρακτευτὰς καὶ σκρινιαρίους
αὐτοὺς, καὶ τὴν πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ τὴν διοίκησιν τοῦ
πράγματος ἔχειν, καὶ πάντα τὸν κανόνα ταῖς τρα-
πέζαις ταῖς σαῖς ἐκ τῶν εἰρημένων διαφέροντα πό-
λεών τε καὶ ἐπαρχιῶν καὶ τόπων, ἐκπέμπειν ταῖς
τραπέζαις τῆς σῆς ὑπεροχῆς, τῇ γενικῇ τῇ τε ἰδικῇ,
καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιδιδόναι οἷς ἂν αὐτὸς διατυπώ-
σειας. ΚΕΦΑΛ. ια.

Ἡμεῖς δὲ θεσπίζομεν, ἀνάγκην ἔχειν τὸν περί-
βλεπτον αὐγουστάλιον, καὶ ἐπαμύνειν τοῖς
τε παρὰ τοῦ σοῦ θρόνου στελλομένοις εἰς τοῦτο, καὶ τοῖς
τρακτευταῖς, καὶ σκρινιαρίοις, ἤτοι τῷ πληροῦν-
τι τὸν αὐτῶν τόπον, ἐπὶ ταῖς εἰσπράξεσι ταῖς ὁρώ-
σαις αὐτοὺς, καὶ εἰς τὴν γενικὴν καὶ ἰδικὴν ἀναφερο-
μένων τράπεζαν. ¶ Εἰ δέ τινα συμβαίη τῶν ἐκ τῶν εἰρη- I
μένων χωρῶν ἀγνωμονεῖν περὶ τὸ δημόσιον, καί τι-
να ταραχὴν πειρᾶσθαι ποιεῖν, ἵνα διαφύγειν τὴν
εἴσπραξιν· θεσπίζομεν ἄδειαν ἔχειν τὸν τρακτευ-
τὴν ἤτοι τοὺς σκρινιαρίους, ἤτοι τὸν ἐπέχοντα τὴν
τάξιν αὐτῶν, δῆλα ταῦτα καθιστᾶν τῷ με-
γαλοπρεπεστάτῳ αὐγουσταλίῳ. τὸν δὲ οἰκεῖον
κινδ

neque quiſquam, *priuſquam omne debitum perſolutum ſit, pœnam effugiat.*

4 ¶ *Item ſiquis ex ijſdem ciuitatibus locísve in ius vocatum exemerit, aut exactioni impedimento ſit, oportet & hunc in quantum exemptus tenebatur, obnoxium eſſe, eiuſq; exactionem cum hæredibus ſucceſſoribusq; ſuis & in bonis ſuſtinere.* Cæterùm *quibus (vt dictum eſt) omne periculum incumbit,* "(*tractatoribus nempe & ſcriniarijs) omnem ipſi poteſtatem procurationemq; huius rei habeant, totumq; canonem qui ex dictis ciuitatibus, prouincijs, atque locis menſis tuis infertur, ad menſas tuæ excellentiæ, tum publicam tum priuatam, emittant, & quibus tu dari conſtitueris, tradant.* " ἐξ τούτο expungo.

CAPVT. X.

STatuimus *porrò, vt ſpectabilis* præfectus *Auguſtalis ijs qui à ſolio tuo in hoc mittuntur, ſiue tractatoribus, ſiue ſcriniarijs, ſiue qui ipſorum locũ ſupplent, in exactionibus ipſos reſpicientibus, & in publicã priuatámve menſam inferendis, neceſſariò opem ferant.*

1 ¶ Et *ſi quem ex dictis locis in fiſcum improbum eſſe, atque vt exactionem effugiat, tumultum ciere contingat, volumus tractatori, ſiue ſcriniario, ſiue qui illorum locum obtinet, facultatem eſſe, vt hoc magnificentiſſimo* præfecto *Auguſtali manifeſtũ faciat: qui ſuo*

coh

κινδύνῳ καὶ τῆς πειθομένης αὐτῷ τάξεως καταναγκάζειν τοὺς στρατιώτας ἀμύνειν τῷ πράγματι, καὶ συνέχειν τοὺς ἀγνωμονοῦντας, καὶ ἀπαιτεῖν τὰ ταῖς τραπέζαις ὀφειλόμενα, οἰκείῳ κινδύνῳ. ὥστε διά τε τῆς πολιτικῆς διά τε τῆς στρατιωτικῆς χειρὸς ταῦτα κινούμενα ἀνυπέρθετον ἔχειν τὴν εἴσπραξιν, τήν τε ἐπὶ τὴν μεγάλην ταύτην πόλιν εἰσφοράν. εἰδότων τῶν λαμπροτάτων τριβούνων, τῶν τε ἀνδρειοτάτων στρατιωτῶν, καὶ μάλιστα τῶν ἐν αὐτοῖς πρωτευόντων, ὅτι τούτου εἰ ῥαθυμήσειαν, καὶ μὴ παρασκευάσουσιν αὐτοὺς ἅπαντα πρᾶξαι ὁπόσα εἰρήκαμεν, καὶ περὶ τῶν σιτήσεων κινδυνεύσουσι. παρακατασχεθήσονται γὰρ αὐτῶν παρὰ τοῦ κατὰ καιρὸν αὐγουσταλίου, καὶ εἰσκομισθήσονται ταῖς σαῖς τραπέζαις οἰκείῳ κινδύνῳ, καὶ δήμευσιν ὑποστήσονται οἵ τε λαμπρότατοι αὐτῶν τριβοῦνοι, καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς πρωτεύοντες· (οἵπερ καὶ κεφαλικὴν τιμωρίαν εὐλαβείσθωσαν) καὶ τὸ πᾶν τάγμα μεταστὰν ἐκ τῆς χώρας ἐν τοῖς πορρωτέρω τοῦ ἴστρου ἤτοι δανουβίου ποταμοῦ τόποις μετατεθήσεται, τοῖς ἐκεῖσε λιμιτάναις τῆς παραφυλακῆς ἕνεκα προσκαρτερῆσον. ¶ Αὐτοί τε οἱ πρὸς 2
τὸ δημόσιον ἀγνωμονήσαντες, καὶ τὴν τοιαύτην ἀναγκαίαν ἀναμείναντες, δήμευσίν τε καὶ ἐξορίαν ὑποστήσονται διηνεκῆ, τῇ Σεβαστουπολιτῶν καὶ Πιτυουύντων, ἥπερ ἐστὶν ἐπ' ἐσχάτου τοῦ * τοῦ Εὐξείνου Πόντου, κατοικήσοντες. τὴν δὲ αὐτὴν καὶ ὁμοίαν φροντίδα τῷ περιβλέπτῳ αὐγουσταλίῳ ἐπιτίθεμεν, καὶ προφάσει τῶν largitionalicῶν τίτλων, καὶ πάντων τῶν προσηκόντων εἰς τὰς θείας ἡμῶν λαργιτιώνας, ἀνυομένων παρ' αὐτοῦ καὶ τῆς αὐτοῦ τάξεως, ἔτι κατὰ τὴν

cohortiſq; ſibi apparentis periculo milites ſuccurrere rei,inhibereq; improbos,& quæ menſis debentur exigere cogat: vt dum hæc per ciuilẽ militaremq; manum perficiuntur, citra dilationem exigi, & in magnam hanc vrbem importari poſsint. Sciant autem clariſs. tribuni fortiſsimiq; milites,& maximè qui inter illos principatum obtinent, quòd ſi hoc neglexerint,neq; vt illa omnia quæ diximus facerẽt curarint,de annonis etiam periclitabuntur. Retinebuntur enim illæ à præfecto pro tempore Auguſtali,ipſiuſq; periculo menſis tuis inferentur. * Tum & bonorum publicationem ſuſtinebunt clariſs. ipſorum tribuni, quiq; inter ipſos primas tenent, qui ſanè & capitale ſupplicium metuant: & vniuerſum agmen è prouincia motum vltra Iſtrum flumen ſiue Danubium transferetur, vt in illorum locorũ limitibus cuſtodiæ cauſa perſeueret.

*Quin aliquid deſit, mihi dubiũ eſſe nõ poteſt.

2 ¶ Illi verò qui in fiſcum improbi fuerint,atque iſtiuſmodi " neceſsitatem expectarint,publicationem ac perpetuum exilium Sebaſtiam & in Pityuſam (quæ in extremis * Euxini Ponti finibus eſt) deportati ſuſtinebunt. Eandem verò ſimilemq; curam & occaſione largitionalium titulorum, omniumq; quæ ad ſacras noſtras largitiones pertinent, ſpectabili præfecto Auguſtali imponimus, quæ quidem ab ipſo atque etiam eius cohorte &

" Lego ἀτάχτων.

Alex

Ἀλεξανδρ. χώραν, ἔτι κατὰ Αἰγύπτους ἀμφοτέρας. καὶ γὰρ τούτων ἡμῖν αὐτὸς καθίστησι φροντίς. καὶ προσῆκόν ἐστιν αὐτόν τε καὶ τὴν αὐτοῦ τάξιν κινδύνῳ οἰκείῳ προνοεῖν τῆς εἰσπράξεως τῶν λαργιτιωναλικῶν τελῶν, καὶ τῶν αἰτιῶν ἁπασῶν τῶν εἰς τὰς θείας ἡμῶν ἀνηκουσῶν λαργιτιώνας· ὥστε τὰς τοιαύτας δημοσίας εἰσφορὰς, τὰς τοῖς θείοις ἡμῶν ἁρμοττούσας θησαυροῖς, καὶ εἰσπράττεσθαι καὶ ταῖς θείαις ἡμῶν εἰσφέρεσθαι largitiosi, μετὰ παντὸς κινδύνου τοῦ περιβλέπτου αὐγουσταλίου καὶ τῆς πειθομένης αὐτῷ τάξεως. εἰ γάρ τι τούτων ἀμεληθείη, κίνδυνος αὐτὸν περιστήσεται ἐπί τε τῇ ἀρχῇ, ἐπί τε τῇ περιουσίᾳ τῇ οἰκείᾳ· καὶ οὐ μόνον ἕως ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ὕστερον, καὶ ἐπειδὰν ταύτην ἀπόθοιτο, καὶ κατὰ διαδόχων αὐτοῦ καὶ κληρονόμων. ἐνέξεται γὰρ ταῖς τοιαύταις εἰσπράξεσιν οὐκ αὐτὸς μόνος, ἀλλὰ καὶ κληρονόμοι αὐτοῦ καὶ διάδοχοι, ἕως ἂν πάντα ἐκπληρώσειαν τὰ ταῖς θείαις ἡμῶν largitiosin ἐκ τῶν ὑποτεταγμένων αὐτῷ τόπων ὀφειλόμενα.

¶ Καὶ ἔτι λόγον ἀσυλίας τὶς παρέξει τοῖς 3
ὑποκειμένοις αὐτῷ, πλὴν ἐκείνων οἳ καὶ τὸν κίνδυνον τῆς εἰσπράξεως, καθάπερ εἴρηται, γινομένης κινδύνῳ τοῦ κατὰ καιρὸν περιβλέπτου αὐγουσταλίου καὶ τῆς πειθομένης αὐτῷ τάξεως· τῶν δὲ χρημάτων μεταβαλλομένων ἐπὶ τοὺς καθωσιωμένους τῶν θείων λαργιτιώνων παλατίνους, οἷς τούτου μέλει τοῦ μέρους, καὶ τοὺς ἄλλως στελ-

λομ

Alexandriæ & per vtramque AEgyptum debeant expediri. Etenim harum rerum hæc à nobis conſtituta procuratio eſt. Et conueniens eſt, vt ipſe eiusq; cohors ſuo periculo largitionalium tributorum, omniumq; cauſarum ad ſacras noſtras largitiones pertinentiũ exactionẽ curet: vt huiuſmodi publicæ illationes, quæ ſacris noſtris theſauris applicantur, omni periculo ſpectabilem præfectum *Auguſtalem, ipſiq; obſecundantem cohortem concernente & exigantur, & ſacris noſtris largitionibus inferantur. Si enim horũ quicquã neglectum fuerit, periculum illi & de magiſtratu & de bonis imminebit: idq; nõ ſolùm dum in magiſtratu erit, ſed poſtmodum etiam, quando magiſtratum depoſuerit: adeò vt illud periculum ad ſucceſſores quoq; eius & hæredes tranſiturum ſit. Donec enim quæcunq; ex locis ipſi ſubiectis ſacris noſtris largitionibus debentur, expleta fuerint, nõ ipſe tantũ huiuſmodi exactionibus obſtrictus erit, verùm hæredes etiam eius & ſucceſſores.*

3 ¶ *Sed neq; aſylum dabit quiſquã ijs qui ipſius iuriſdictioni ſubſunt, præterquam ij qui exactionis periculum (vt dictum eſt)* "ſuſtinent, *quæ fit periculo ſpectabilis pro tẽpore præfecti Auguſtalis, & obſecundantis ipſi cohortis. Pecuniæ autem deuotis ſacrarum largitionũ palatinis transfundendæ ſunt, quorum hæc res curæ incumbit, aut qui alioqui ad hoc à glorioſiſſ.*

" ὑφιςᾶσι, aut ſimile quiddam, haud dubiè hic omiſſũ eſt.

λομένους ἐπὶ τούτῳ παρὰ τοῦ πραιτωρίου τῆς αὐτῆς δουκικῆς ἀρχῆς ἐνδοξοτάτου ἄρχοντος. καὶ ὅτι λόγον συγχωρήσεως δοῦναι τινὰ παρὰ τὰ ἔμπροσθεν διηγορευμένα, οὔτε ἐμπόδισμά τι γενέσθαι περὶ τὰς εἰσπράξεις. ¶ Οἵτε καθωσιωμένοι 4
στρατιῶται, ἢ οἱ ἐν ταῖς χώραις ἐκείναις καὶ ἐν ταῖς πόλεσιν ὄντες, τὰ αὐτὰ πείσονται, εἰ μὴ κἀκεῖνοι ἀμύνοιεν, καὶ ἐκ τρόπου παντὸς ἀνυσθείη τὰ λαργιτιωναλικὰ χρήματα, καὶ ἐπὶ τοὺς εἰς τοῦτο στελλομένους καταβληθείη, καὶ γίνηται ἐπ' αὐτοῖς πᾶσα προθυμία καὶ εἴσπραξις, ὅσην καὶ ἐπὶ τοῖς ἀρκαρίοις γενέσθαι διετάξαμεν.

ΚΕΦΑΛ. ιβ.

Δίδομεν δὲ καὶ ἐκεῖνο τῷ περιβλέπτῳ αὐγουσταλίῳ, ὥστε ἐφ' ἅπασι διακελεύεσθαι καὶ στρατιώταις καὶ παγάρχαις, καὶ τοῖς τὰ δημόσια πράττουσι τὰ ὑπὸ τὴν αὐτοῦ καθεστῶτα διοίκησίν τε καὶ ἐξουσίαν· οὐ μέντοι δύνασθαι τοὺς παγάρχας ἀγνωμονοῦντας ἢ περὶ τὸν σῖτον, ἢ περὶ τὰ ναῦλα, ἢ περὶ τὰ ἄλλα δημόσια τὰ ἀνήκοντα ταῖς εἰρημέναις αἰτίαις, ἢ ταῖς κατὰ χώραν δαπάναις, ἀποκινεῖν κατ' ἐξουσίαν. ἀλλ' εἴτι πράττοιεν κακὸν, οὐκ ἀποκινήσει μὲν αὐτὸς, ἐν ἀσφαλείᾳ δὲ καταστήσει, καὶ περισκοπήσει ἑτέρους τοὺς τῷ πράγματι χρησομένους ὀρθῶς· καὶ ἅπαντα μηνύσει ἐνταῦθα τῷ θρόνῳ τῷ σῷ, καὶ διὰ τούτου τῇ βασιλείᾳ. ὥστε ἡμᾶς ταῦτα γινώσκοντας, τὰ προσήκοντα πράττειν ἐπί τε τῇ τῶν οὐκ ὀρθῶς τῷ πράγματι χρησαμένων ἐκβολῇ, ἐπί τε τῇ τῶν ἐπιλεγέντων παγαρχῶν, εἴτε

σιωπ

ſiß.præfecto,inclyto huic magiſtratui præpoſito emittuntur. Neq; *contra ea quæ antè excepta ſunt,fidem publicã dare quiſquam,aut in exactionibus impedimento eſſe* poterit.

¶ *Deuoti autem "milites, & qui in agris & qui in vrbibus illis ſunt,paſſuri eadem ſunt,niſi ipſi quoq; opem tulerint: omnibusq; modis largitionales pecuniæ collectæ,ac ijs qui in hoc miſſi fuerint transfuſæ ſint, & deniq; tanta cum alacritate exactionem exercuerint, quantam in ea ab arcarijs exhiberi præcepimus.*

"Lego ϛρατιῶται, καὶ οἱ ἐν : & mox rurſũ καὶ οἱ ἐν.

CAPVT XII.

ILlud *item ſpectabili præfecto* Auguſtali *tribuimus,vt ipſi & militibus, & regionis primoribus,& rerum fiſcalium ſub ipſius iuriſdictione & poteſtate conſtitutarum exactoribus, in omnibus imperare licitum ſit:vt tamẽ regionis primores, ſi aut circa frumentum,aut circa portoria, aut alias fiſcales res, quæ vel dictas cauſas vel ſumptus per prouinciam faciendos concernant, improbuli atq; refractarij ſint, pro imperio remouere non poßit. Siquid autem mali fecerint, non remouebit quidem illos, ſed in cuſtodia conſtituet: delectisq; circunſpectè alijs qui rectè in negotio verſentur, omnia huc ſolio tuo,& per "hoc porrò Imperatori nunciabit: quò nos omnia cognoſcentes,& de illorum qui rectè in negotio verſati non ſunt eiectione, & delectorum regionis primorum ("ſi vi-*

"Malim τούτου.

"Lego εἴγε.

i

συνείδοιμεν ἐγκαταστάσει καὶ παραδόσει τῶν τε εἰς τὰς παραρχίας ἀνηκόντων, τῶν τε εἰς τὰς οὐσίας τὰς αὐτῶν.

¶ Ἀλλὰ καὶ πολιτευομένων, οἵ τε κατὰ Ἀλε- I
ξάνδρειαν, οἵ τε κατὰ τὰς δύο Αἰγύπτους ὑποκείσονται αὐτῷ, καὶ πάντες ὅσοι δημόσια χειρίζουσιν ἐν ταῖς ὑποκειμέναις αὐτῷ χώραις ταῖς εἰσπράξεσιν ἀπονενεμημένα ταῖς αὐτοῦ. ἄδειαν ἔχοντος καὶ εἰς ἑτέρας τινὰς εἰ ἐν χώρας τὰς μὴ ὑποκειμένας αὐτῷ, καὶ ἄγειν πρὸς ἑαυτὸν, καὶ εἰσπράττειν τὰ δημόσια. καὶ εἴ τινες τῶν κεκτημένων ἐπὶ Ἀλεξανδρείας ἢ ἐν Αἰγύπτοις δύο, ἑτέρωθι διάγοιεν, ἢ οἰκεῖεν ἐπαρχίαις οὐχ ὑποκειμένων αὐτῷ, καὶ τούτους ἐπαναγαγεῖν εἰς τὴν ἀπέλιπον χώραν· ὥστε μηδὲν ἐμπόδισμα τοῖς δημοσίοις γενέσθαι τοῖς ὑποκειμένοις τοῖς αὐτοῦ, ταὐτοῦ τούτου πραττομένου, εἰ καί τινες ὀφείλοιεν δημόσια ἀνήκοντα ταῖς τραπέζαις ταῖς σαῖς, καὶ οἱ τραπεζῖται, καὶ οἱ τῶν ἐκείνων πληροῦντες τόπον, καὶ ἐπικείμενοι ταῖς εἰσπράξεσι ταῖς γενικαῖς καὶ ἰδικαῖς τραπέζαις, τοιοῦτό τι δῆλον αὐτῷ καταστήσειαν· καὶ ἐπὶ τούτῳ γὰρ ὁμοίως καὶ ἐκπέμψει καὶ ἄξει τούτους, ὥστε καὶ αὐτοὺς παρὰ τῶν τραπεζιτῶν τῶν σῶν ὑπομένειν τὴν εἴσπραξιν. οὐ δυναμένων τῶν ὀφειλόντων καὶ ἐν ἑτέροις ὄντων τόποις, παραγράφεσθαι τὸν αὐγουστάλιον ἐπὶ τῇ τῶν δημοσίων αἰτίᾳ, ὡς μὴ πρόσφορον αὐτοῖς δικαστὴν καθεστῶτα. ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν λαργιτιωναλίων ἀπαιτήσεων γίνεσθαι βουλόμεθα.

Κ.Ε.Φ.

debitur) inſitione, eorumq́; quæ ad regionis primatum ac primorũ bona pertinent traditione, quod æquum & conueniens ſit, ſtatuamus.

1 ¶ *Sed & qui Alexandriæ & per vtranq; AEgyptum rempublicam" adminiſtrant, omnesq́; etiam qui tributa ipſius exactionibus aßignata in locis ipſi ſubiectis tractant, ipſius imperio ſuberunt. Quin & in alias quaſcunque prouincias ipſi non ſubiectas, vt & debitores ad ſe adducat, & fiſcalia exigat" concedere: & ſi qui, quum Alexandriæ aut in duabus AEgyptis poſſeßiones habeant, alibi degant, aut in prouincijs ipſi non ſubiectis habitent, hos in prouinciam quam deſeruerunt (quò rebus fiſcalibus ipſi ſubiectis nihil impedimenti obueniat) reducere illi liberum fuerit. Quod idem faciet, ſi qui ad menſas tuas pertinentia debeant, & tractatores, quive illorum locum ſupplent, aut qui exactionibus publicis priuatisve tuis menſis inferendis incumbunt, tale quippiam ipſi ſignificarint. Nam & tunc ad eundem modum & emittere & adducere hos debebit, vt à tractatoribus tuis exactionem ſuſtineant. Non poterunt autem debitores, quum in alijs locis ſunt, in fiſcalium rerum cauſa præfectum Auguſtalem exceptione ſubmouere, quaſi competens ipſorum iudex non ſit. quod ſanè & in largitionalibus exactionibus fieri volumus.*

" Lego οἱ πολιτευόμενοι.

" Legendo pro εἰ ἐν (quæ hic locũ non habẽt) ἰέναι, hũc locũ ita reſtitui.

ΚΕΦΑΛ. ιγ.

Υπόλοιπος δὲ ἐν ταῖς εἰσπράξεσιν ἔσται φροντὶς τῷ περιβλέπτῳ αὐγουσταλίῳ καὶ τῇ πειθομένῃ αὐτῷ τάξει, ἥτις ὑπέρ τε τῆς στρατιωτικῆς ἔσται δαπάνης, τῆς τε ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, τῆς τε ἐπὶ τῶν δύο Αἰγύπτων, τῶν τε ἐπὶ πολιτικῶν καὶ σολεμνίων τελῶν τῆς μεγάλης τῶν Ἀλεξανδρέων πόλεως, καὶ τῆς ἑκατέρας Αἰγύπτου. εἰ τοίνυν ταῦτα κινδύνῳ τοῦ περιβλέπτου αὐγουσταλίου καὶ τῆς πειθομένης αὐτῷ τάξεως καὶ ἀπαιτεῖσθαι καὶ ἐπιδίδοσθαι, οὐκ ἔτι τοῦ πράγματος πραττομένου διὰ τοῦ σκρινιαρίου τῆς σῆς ὑπεροχῆς· ὃν, ἐκ τοῦ στρατιωτικὰ διοικεῖν, στρατιωτὸν καλοῦσιν Αἰγύπτιοι. ἀλλ᾽ οὗτος μὲν καθάπαξ πεπαύσεται· ὁ δὲ περίβλεπτος αὐγουστάλιος, καὶ ἡ πειθομένη τάξις αὐτῷ, δι᾽ ὁποίων ἂν βουληθείη προσώπων οἰκείῳ κινδύνῳ τὴν εἴσπραξιν ποιήσεται, καὶ τὴν δαπάνην χορηγήσει τοῖς καθωσιωμένοις στρατιώταις ἅπασι τοῖς ἐπὶ τοῖς Ἀλεξανδρέων ἱδρυμένοις, τὴν ἐπιβάλλουσαν αὐτοῖς ἐκ τάξεως δαπάνην, ἐκ τῶν ὑποτεταγμένων τόπων τε καὶ πόλεων, κινδύνῳ οἰκείῳ τὴν εἴσπραξιν τούτων τῶν καθωσιωμένων στρατιωτῶν ποιούμενος.

ΚΕΦΑΛ. ιδ.

Αναγκάσεις δὲ καὶ τὸν κατὰ καιρὸν βίνδικα τοῖς Ἀλεξανδρέων, πάντα τὰ παρ᾽ αὐτοῦ γενόμενα δαπανήματα ποιῆσαι ἐπί τε τῆς ἐκπυρώσεως τῶν δημοσίων βαλανείων, ἐπί τε τοῖς ἄλλοις σολεμνίοις ἅπασι τοῖς πολιτικοῖς, ἅπερ πάντα ὑπόκειται ῥητῶς τῷδε ἡμῶν τῷ θείῳ νόμῳ. ὅτις

CAPVT XIII.

REſtat ea exactionum cura quam ſpectabilis præfectus Auguſtalis ipſiq; obſecundans cohors militaribus impenſurus eſt ſumptibus, ijs qui Alexandriæ, quiq; in duabus ſubibuntur AEgyptis, tum " etiam ciuilibus ſolennibusq; magnæ Alexandrinorum vrbis & " vtriuſque AEgypti tributis. Erit igitur ſpectabilis præfecti Auguſtalis ipſiq; obſecundantis cohortis, vt hac ſuo periculo & exigant & tradant. neque eam rem amplius tuæ excellentiæ ſcriniarius exequetur, quem quòd res militares adminiſtret, " στρατιωτὸν AEgyptij nũcupant. Atque hic quidem in vniuerſum deſinet: ſpectabilis autem præfectus Auguſtalis, ipſiq; obſecundans cohors, quibuſcunq; voluerit modis, ſuo periculo exactionem faciet, omnibusq; deuotis militibus qui Alexandriæ ſtationem habent, ſumptus ſuppeditabit, " eos ſuo periculo à ſubiectis locis & ciuitatibus exigens.

" Pro ἐπὶ. malim ἔτι.

" Lego ἑκατέρας αἰγύπτου.

" Ducē, fortaſſe rectè Latinè dixeris.

" Hic ferè huius loci mirè mendoſus eſt.

CAPVT XIIII.

COges porrò pro tempore Alexandrinum vindicem, vt quos ſumptus facit, eos omnes in accendendis calefaciendisq; publicis balneis, ac alijs omnibus ciuilibus ſolennibus faciat: qui quidem ſumptus ſacræ huic noſtræ legi expreſſè omnes ſubiecti ſunt. quæ

ἀπογραφὴ δηλώσει σαφῶς ἐκ ποίων τε ταῦτα συνάγεται τόπων καὶ τίτλων, ἤτοι προφάσεων καὶ προσώπων, καὶ πόσα ἐστί, καὶ ὅντινα προσήκει διοικεῖσθαι τρόπον, δηλαδὴ τῶν σολεμνίων, καὶ ὅσα πολιτικὰ καθέστηκε δαπανήματα, ἐπὶ δύο Αἰγύπτων, κινδύνῳ τοῦ ἐπιχωρίου τῶν ἐπαρχιῶν τούτων ἄρχοντος ἐπιδιδομένου ταῖς αὐταῖς πόλεσιν. ἐπὶ δέ γε τοῖς ὑπὸ τοῦ περιβλέπτου αὐγουσταλίου κινδύνῳ οἰκείῳ καὶ τῆς αὐτοῦ τάξεως διοικηθησομένοις, ἄδειαν ἕξει καὶ λόγον διδόναι, καὶ πάντα πράττειν ἅπερ ἂν λυσιτελεῖν τῷ πράγματι νομισθείη· οἷα τοῦ κινδύνου παντὸς εἰς αὐτόν τε καὶ τὴν αὐτοῦ τάξιν φερομένου· δηλαδὴ τῶν δαπανημάτων τῶν γινομένων ἐπὶ τῆς Ἀλεξανδρέων πόλεως, κατὰ τὸ σύνηθες γινομένων δι' ἐκείνων οἳ μέχρι νῦν ταῦτα πράττουσι.

❡ Μηδενὸς κατὰ πρόφασιν, τοῦ δῆθεν μὴ ὑποκεῖσθαι τῷ περιβλέπτῳ αὐγουσταλίῳ, μηδὲ αὐτοῦ τοῦ περιβλέπτου αὐγουσταλίου καὶ τῆς αὐτοῦ τάξεως ἐθελοκακούντων, καί τινα δόλον ἢ ἐν ταῖς εἰσκομιδαῖς ἢ ἐν ταῖς πλωΐσεσι τῆς αἰσίας ἐμβολῆς ποιουμένων, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα καθαρῶς πραττόντων, καὶ ὑπὲρ τῆς τοῦ κοινοῦ φροντίδος τε καὶ λυσιτελείας· εἰδότων τὸ τοῦ πράγματος ἀπαραίτητον, καὶ γινωσκόντων ὡς ὑπὸ τὴν ἐσχάτην ἔσονται τιμωρίαν, οὐ μόνον εἴ τι κακουργήσειαν, ἀλλὰ κἂν εἴ τινα περίνοιαν περὶ τὸ πρᾶγμα πράξειαν. I

deſcriptio hoc quoq; euidenter declarabit, ex cuiuſmodi locis, atq; titulis ſiue cauſis, & perſonis hi colligantur, deinde quanti ſint, quemq; ad modum diſpenſari debeãt: ſolennes ſumptus videlicet, & quotquot in duabus AEgyptis ciuiles ſunt, qui ciuitatibus periculo peculiaris harum prouinciarũ magiſtratus porriguntur. In ijs verò quæ à ſpectabili præfecto Auguſtali ipſius cohortisq; periculo diſpenſabuntur, fidem publicam dandi, & quæcunq; negocio conducere putauerit, faciendi facultatem habebit: quippe quum periculum in ipſum eiusq; cohortem omne concedat, vt tamen qui ſumptus Alexandriæ ſiunt, per illos qui hactenus eos faciunt, ſeruata conſuetudine ſiant.

1 ¶ *Nullus autem hoc prætextu, quòd ſpectabili præfecto Auguſtali nõ ſubſit, neque verò etiam ipſe ſpectabilis Auguſtalis, neq; eius cohors improbitatem aliquam incœptent, fraudémve quampiam aut in illationibus aut in frumenti ſolenniter illati tranſuectionibus* [x] *committant: ſed purè rem tractent, eoq; modo quo quam maximè reipublicæ & proſpiciant & commodent: expendentes quàm ea res neceſſaria atq; inevitabilis ſit: & ſcientes etiam, quòd extremo ſupplicio obnoxij erunt, ſiquid hac in re non ſolùm maleficiosè perpetrarint, verumetiam vafrè quicquam & per commentum egerint.*

[x] Lego ποι κιμίων.

ΚΕΦΑΛ. κ.

Κἀκεῖνο δὲ ἀνενεχθὲν ἡμῖν παρὰ τῆς σῆς ὑπεροχῆς δεῖν ᾠήθημεν ἐγγράψαι τῷδε τῷ νόμῳ. ἅπαν γὰρ ἀνθρωπινωμένα ἡ σὴ ἐνδοξότης κατὰ τὴν εἰρημένην τῶν Ἀλεξανδρέων πόλιν, εὗρεν ἐν τῇ πυκτῇ τῇ ἐπὶ τῶν χρόνων Ἀναστασίου τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως, ἡνίκα Μαριανὸς ὁ τῆς ἐνδόξου ἐπ' αὐτῷ τὰ πράγματα ἔπραττε, κατασκευάσαι δημοσίαν πυκτὴν, Ποταμῶνος τηνικαῦτα τῶν δημοσίων τῶν Ἀλεξανδρέων προεστῶτος, κατὰ τὸ τοῦ βίνδικος σχῆμα. ἐν ᾗ πυκτῇ ἀπεγράψατο ὑπὲρ τοῦ ἐξαγωγίου τίτλον ἐκφέροντα διαφόροις αἰτίαις χιλίους χρυσοῦς, οὕτω· τετρακοσίους μὲν ἐνενήκοντα δύο χρυσοῦς τοῖς δημοσίοις βαλανείοις τῆς αὐτῆς πόλεως, τετρακοσίους δὲ ἐννεακαίδεκα τῷ καλουμένῳ ἀντικανθάρῳ, καὶ πεντακοσίους πεντήκοντα ὀκτὼ χρυσοῦς πρὸς τῷ ἡμίσει, τῷ ἀποδέκτῃ τῶν ναύλων· ὡς εἶναι τὸ ἀπογεγραμμένον, ἐν χιλίοις τετρακοσίοις ἑξήκοντα ἐννέα χρυσοῖς. γενέσθαι δεύτερον καὶ περιποίησιν παρὰ τῶν πολιτευομένων τῇ αὐτῇ αἰτίᾳ τοῦ ἐξαγωγίου νομισμάτων ρ. τὸν δὲ κατὰ καιρὸν αὐγουστάλιον διακοσίους εἴκοσι χρυσοῦς κομίζεσθαι ὑπὲρ πώλων τριάκοντα ἕξ. ὡσαύτως παρέχειν τῇ ἱπποδρομίᾳ τῆς εἰρημένης τῶν Ἀλεξανδρέων πόλεως, καὶ τοῦτο τὸ σχῆμα εἶναι οὐ μόνον τοῦ στρατηγίου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀρχῆς, ἀλλὰ καὶ μέχρι τῆς δευτέρας ἐπινεμήσεως τοῦ παρῳχηκότος κύκλου, τῆς πρὸ ἐτῶν

πεντε

CAPVT XV.

ENimuerò illud etiam quod ab excellentia tua ad nos relatum eſt, in hac lege inſcribendum eſſe duximus. Gloria enim tua, in dicta ciuitate Alexandria omnia perſcrutata, inuenit in tabula quæ temporibus Anaſtaſij pientiſſ. Principis confecta fuit, quando Marianus vir inclytus ſub ipſo res adminiſtrabat, extitiſſe tabulam publicam, quum vindicis in modum Potamon fiſcalibus Alexandrinis præeſſet, qua in tabula deſcriptus eſſet rerum exportandarum titulus, qui diuerſis cauſis mille * aureos ita expenſos ferret, quadringentos nonagintaduos publicis eiuſdẽ ciuitatis balneis: quadringentos item & vndeuiginti " anticantharo, vt vocant: quingentos poſtremò & quinquagintaocto cum dimidio, portoriorũ ſuſceptori: vt deſcripta ſumma in mille quadringentos ſexagintanouẽ aureos exurgat. Deinde verò ab ijs qui rempub. adminiſtrant, in eandem rerum exportandarum cauſam aureos centum perceptos eſſe. Præfectum autem pro tempore Auguſtalem pro triginta ſex pullis equinis trecentos & viginti aureos accepiſſe. Similiter * præbere dictæ Alexãdriæ ciuitatis equeſtribus ludis. Atque hanc quidem formam eſſe non ſolùm magiſtratus illuſtriſſ. Strategij, verumetiam vſque ad ſecundam indictionem præteriti circuli (quæ fuit ante annos quin-

" Ἀντικάνθαρος, nauigii genus, vt κάνθαρος.

προτεκάλεκα. ἐξ ἐκείνων δὲ, τινῶν μὲν ῥαθυμίᾳ, τινῶν δὲ κακουργίᾳ, τῶν δὲ πλείστων κλοπῇ, τὸ πρᾶγμα κατὰ μικρὸν ἐλαττωθῆναι, καὶ ἀποστερῆσθαι καὶ τὰ δημόσια βαλανεῖα τῆς τῶν τετρακοσίων ἐννενήκοντα δύο τῶν νομισμάτων ποσότητος, καὶ τὰ ναῦλα τῆς τῶν πεντακοσίων πεντήκοντα ὀκτὼ ἡμίσεος νομισμάτων εἰσφορᾶς. προφάσεως αὐτοῖς δοθείσης ἐκ τοῦ τινὰς τοῦτο μὲν ἐκ τῆς αὐλῆς, τοῦτο δὲ ἐκ τῶν θρόνων τῶν σῶν, ἔδοξαν ἑαυτοῖς κατασκευάσαι, καὶ περαιτέρω ἐκφέρειν κεράμους τῆς εἰρημένης τῆς Ἀλεξανδρέων πόλεως, καὶ ἕτερα ἤδη ἀπὸ ὑπονοίας τῷ τοιούτῳ τέλει· καὶ οὕτως ἐλαττωθῆναι κατὰ μικρὸν τὴν εἰρημένην πόλιν.

ΚΕΦΑΛ. ιϛ.

Ἀποδεχόμεθα τοίνυν τὴν σὴν ὑπεροχὴν, καὶ τούτοις ἐπιστήσασαν, θεσπίζομεν, μήτε τῶν προειρημένων τισὶ παντελῶς τοιοῦτον θεῖον ἀρχικὸν τύπον ὄφελός τι καθιστάναι, ἀλλὰ πάντας ἐπιγινώσκειν τοῦτο ὃ μέχρι τῶν χρόνων στρατηγίας τοῦ ἐνδοξοτάτου ἐδίδοσαν· μηδὲ τὸν περίβλεπτον αὐγουστάλιον πλείονα δαπανᾶν τινὰ ποιεῖν παρὰ τὴν ἔμπροσθεν καὶ ἐπὶ τῶν χρόνων στρατηγίας τοῦ ἐνδοξοτάτου πολιτευσαμένην, μηδὲ κατὰ καινοτομίαν τινὰ προσάπτεσθαι τῶν τελῶν ἐκείνων, καὶ ἐὰν τῷ ἐκδικεῖν· ἀλλὰ καὶ τὸ ἀρχαῖον φυλαχθῆναι σχῆμα τὸ μέχρι στρατηγίας τοῦ ἐνδοξοτάτου καὶ αὐτοῦ. μήτε φιλονεικίας ἀφορμὴν δοθῆναι τῷ τε κατὰ καιρὸν αὐγουσταλίῳ, καὶ τοῦ μὲν ὡς οὐ λάβοι λέγειν, τοῦ δὲ ὡς ἐλατ

decem) duraſſe. Ex eo autem tempore quorundam negligentia, aliorum autem dolo malo, plurimorum vero etiam furto eam rem paulatim imminutam, & publicas balneas illas quadringentorum nonaginta duorum aureorum ſumma, portoria autem quingentorum quinquaginta octo & ſemiſsis aureorum illatione defraudata eſſe: idq́; occaſione illis data, quòd nonnulli partim ex Principis aula, partim ex ſolijs tuis facultatem ſibi pararent, vt gratis è dicta ciuitate Alexandria tegulas aliasq́; ſpecies quæ iſtiuſmodi tributo obnoxiæ ſunt, exportarent. Atq; ita quidem memoratã ciuitatem paulatim eſſe depauperatam.

CAPVT XVI.

E[a]*Xcellentiam itaque tuam & in his animum intendentem amplexati, ſtatuimus, ne aliquibus iſtiuſmodi ſacra Principalis forma data quicquam vtilitatis adferat: ſed omnes agnoſcant, quod vſque ad illuſtriſs. illius Strategij tẽpora dare conſueuerunt: ne etiã ſpectabilis præfectus Auguſtalis maiores ſumptus faciat, quàm antea & tẽporibus illuſtriſs. Strategij fieri ſoliti ſunt: neq; nouo aliquo commento tributa illa attingat, ſibiq́; vendicet: ſed vetus forma, quæ vſq; ad Strategium illuſtriſs. illum & ipſum obtinuit, cuſtodiatur. ne deniq; pro tempore Auguſtali contentionis occaſio detur, vt hic quòd nihil ceperit, ille verò quòd*

[a] Lego ὑπεροχὴν.

minus

ἔλαττον λάβοι. ἀλλ' ἐκ τῆς ὅλης ποσότητος τῶν χιλίων ὀκτακοσίων ὀγδοήκοντα ἐννέα νομισμάτων κεφαλαίου τριακοσίους ἑξήκοντα ἐννέα χρυσοῦς. βουλόμεθα γὰρ καί τι φιλανθρωπότερον τῆς ἀκριβείας πρᾶξαι, καὶ διὰ τὴν τοῦ κατὰ καιρὸν αὐγουσταλίου συγκρότησιν ἄλλους χιλίους πεντακοσίους εἴκοσι χρυσοῦς μόνους ἐκ τοῦ τίτλου εἰσφέρεσθαι, ἐξ ὧν τοὺς τριακοσίους εἴκοσι χρυσοῦς ἑαυτῷ λογιεῖται ὁ περίβλεπτος αὐγουστάλιος προφάσει τῶν τριάκοντα ἓξ πυλώνων, οὓς ἀνάγκη παρασχεῖν αὐτῷ ἐπὶ τῇ ἱπποδρομίᾳ τῶν Ἀλεξανδρέων, κατὰ τὸ σύνηθες κρατοῦν ἔθος· τοὺς δὲ ὑπολοίπους χιλίους διακοσίους καταλογίζεσθαι αὖθις αὐτῷ εἰς τὰς σιτήσεις τὰς ἑαυτοῦ· οὕτω τε τὸ πρᾶγμα ἄλυτον εἶναι, καὶ τὴν ἀρχαίαν φυλάττομεν ὁδὸν, καὶ μηδενὶ παντελῶς ἄδειαν κακουργίας παρεχόμενον. τῇ γὰρ τῶν δημοσίων βαλανείων ἐγχύσει, καὶ τῷ αἰτικανθάρῳ τοῖς δημοσίοις ναύλοις, ἐξ ἑτέρων αἰτιῶν ἀπογραφὴ τῷδε τῷ θείῳ νόμῳ δηλοῦται.

ΚΕΦΑΛ. ιζ.

Ἐπειδὴ δὲ τὴν Μαρεώτην ὑπεθήκαμεν τῷ Λιβυκῷ κλίματι, καὶ εἰκὸς τινὰς τῶν ἐκ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐπὶ δημοτικαῖς στάσεσιν ἁλισκομένους, φεύγειν ἐκεῖσε, διαδιδράσκοντας τὰς ἐπαγομένας αὐτοῖς παρὰ τοῦ περιβλέπτου αὐγουσταλίου ποινάς· θεσπίζομεν, ἄδειαν εἶναι τῷ κατὰ καιρὸν περιβλέπτῳ αὐγουσταλίῳ στέλλειν ἐκεῖσε, ἐπὶ ταύτῃ καὶ μόνῃ τῇ αἰτίᾳ, κομμενταρύσιον, μετὰ δη-

minus ceperit dicat: ſed ex vniuerſa ſumma mille octingẽtorum & vndenonaginta aureorum aurei trecenti & vndeſeptuaginta leuentur & demantur. Aliquanto enim benignius quàm pro exactiore iure agere, & ob copias præfecto pro tempore Auguſtali colligendas, alios mille quingentos & viginti aureos ſolos ex titulo inferri volumus: quibus ex aureis trecentos illos & viginti aureos occaſione triginta ſex *pullorum, quos ex antiqua conſuetudine Alexandrinis equeſtribus ludis ſuppeditare tenetur, ſpectabilis præfectus Auguſtalis ſibi imputabit. Reliquos verò mille ducentos aureos, eidem in annonas ipſius annumerari volumus. Atq; ita quidem ea res nõ difficilis ſolutu fuerit, & priſtinã rationẽ ſeruabit, neq; vlli prorſus ad dolum malũ feneſtra aperietur. De publicarum autem balnearum calefactione, & anticantharo, & publicis portorijs, ex alijs cauſis deſcriptio in hac ſacra lege adhuc inſtituetur.

*Lego πώλων.

CAPVT XVII.

QVoniam verò Mareotam Libyco tractui ſubiecimus, & nonnullos Alexandrinos in popularibus ſeditionibus deprehenſos, quò ſibi inferendas à ſpectabili præfecto Auguſtali pœnas effugiant, illuc profugere conſtat: ſtatuimus, vt pro tempore ſpectabili Auguſtali facultas ſit, vt ob hanc cauſam, & quidem ſolã, cõmentarienſem illuc mittat, qui ad eum qui

clar

μοσίας ἐπιστολῆς γινόμενον, πρὸς τὸν ἐφέξοντα τὸν τόπον τοῦ λαμπροτάτου ἄρχοντος τῆς Λιβύων ἐπαρχίας, ὥστε καὶ συνέχειν αὐτοὺς καὶ παραδιδόναι διὰ τῶν ὑφ᾽ ἑαυτὸν ταξεωτῶν τε καὶ στρατιωτῶν. ἵνα μηδεὶς τοὺς δημοσίους θορύβους κατὰ τὴν Ἀλεξανδρέων ποιούμενος, ἐκεῖσε διαδιδράσκοι, καὶ τὰς τῶν περιβλέπτων αὐγουσταλίων διαφεύγοι ποινάς. πρὸς τῷ καὶ αὐτῷ τῷ τοῖς ἐκεῖσε μέρεσιν ἐφεστῶτι, ἄδειαν εἶναι, εἴ τινας εὕροι τοιούτους, καὶ συνέχειν καὶ κολάζειν, καὶ κοινοῦ τὴν χώραν ἐλευθεροῦν αὐτοῖς. Ἐπὶ τούτοις τοίνυν τὴν εἰρημένην ἀρχὴν ὁρίζομεν, καὶ συνιστῶμεν ταῦτα πράξουσαν ἅπερ ἐν τῷδε τῷ νόμῳ διωρισάμεθα. ἔσται γὰρ οὕτως καὶ ἀσφαλὴς ἡ φροντὶς τῷ πράγματι, καὶ πανταχόθεν περιεσταλμένη καὶ διευκρινηθεῖσα, καὶ μηδεμίαν παρέχουσα τοῖς βουλομένοις συγχύσεως καὶ κλοπῆς ἀφορμήν.

ΚΕΦΑΛ. ιη.

Ἐντεῦθεν ἡμᾶς καλεῖ ἡ τοῦ Λιβυκοῦ λιμιτοῦ φροντίς, ὅνπερ ἐπὶ τοῦ Παρατονίου ἱδρυσάμεθα, δόντες αὐτῷ καὶ στρατιωτικὴν χεῖρα τῶν κατ᾽ ἐκεῖνα βαρβάρων ἀρκοῦσαν. βουλόμεθα γὰρ καὶ τὸν Λιβύης περίβλεπτον δοῦκα ἱδρῦσθαι μὲν ὡς εἴρηται, κατὰ τὸ Παραιτόνιον, καὶ τὰς ὑποτεταγμένας αὐτῷ πόλεις, ἐν αἷς ἔσονται ὑπ᾽ αὐτὸν στρατιῶται ταῖς αὐτοῦ κελεύσεσιν ὑπηρετούμενοι. λήψεται δὲ καὶ αὐτὸς τὰς ἀφωρισμένας αὐτῷ σιτήσεις, ὑπὲρ μὲν τῶν ἐν εἴδει ἀννόνων ἐννενήκοντα, καὶ καπίτων ἑκατὸν εἴκοσι, νομίσματα χίλια πέντε τέταρτον· ὑπὲρ

δὲ

*clariß. prouinciæ Libyæ præſidis locum obtinebit, cum publicis literis proficiſcatur, quò illos & comprehēdat, & per cohortes militesq́; qui ſub ipſo ſunt tradat: vt nemo qui Alexandriæ publicos tumultus mouerit, illuc confugiat, & ſpectabilis præfecti Auguſtalis pœnas euitet. Inſuper & illi ipſi qui iſtis partibus præfuerit, facultas erit, vt ſi quos tales inueniat, eos & comprehendat, & caſtiget, atq; etiam ** publicè manu emittat & liberet. In his itaq; dictum magiſtratum circunſcribimus, quæq; in hac lege explicauimus, hæc illi facienda iniungimus. Sic enim cura ipſi rei facilè par, contracta etiam vndiq; neq; confuſa fuerit, nullamq́; ad confuſionem furtumq́; propenſis maleficij occaſionem præbebit.*

CAPVT XVIII.

HInc nos cura Libycorū limitum vocat, quos ad Paratonium conſtituimus, collocata inibi militari manu, quæ in illis locis barbaros compeſcat. Spectabilem enim Libyæ ducem (vt dictum eſt) per Paratonium, & per ſubiectas illi ciuitates (in quibus qui ſub ipſo ſunt milites, ipſius iußis obſequūtur) velut ſtatiua caſtra obtinere volumus. Percipiet autem ipſe attributas ſibi annonas, vt pro annonis quæ in ſpeciebus ſunt, nonaginta, proq́; capitibus centum & viginti aureos conſequatur ſupra mille quinque & quadrantem: pro

anno-

δὲ τῶν ἐν χρυσῷ ἀννόνων, πεντήκοντα, καὶ καπίτων πεντήκοντα, νομίσματα τετρακόσια. καὶ πρός γε ἡ πειθομένη τάξις αὐτῷ, νομίσματα ρπζ. καὶ οἱ στρατιῶται γε μὴν, τουτέστιν οἱ ἐκ τούτων Λιβύων Ἰουστινιανῶν, καὶ παρά τινι τῶν Ἰουστινιανῶν τῶν ταγμάτων ἀφωρισμένων τοῖς εἰρημένοις τόποις, τὰς οἰκείας σιτήσεις, καθάπερ αὐτοῖς ὥρισε τὸ δημόσιον, λήψονται. δῆλον δὲ ὅτι καὶ ἅπαντα τὰ σολέμνια τὰ ἐν ταῖς πόλεσι ταῖς αὐτῶν ἐπιδοθήσεται, καθάπερ καὶ μέχρι νῦν ἐπεδίδοτο. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἐπιχώριος ἄρχων καὶ ἡ πειθομένη τάξις αὐτῷ τὰς οἰκείας ἕξουσι σιτήσεις.

¶ Ἀλλ᾽ ἐπειδήπερ εἴτις ἅπασαν ταύτην συλ- I
λογίσαιτο τὴν δαπάνην, οὐκ ἂν αὐτάρκης εἴη ἡ ἐκ τῶν τόπων τῶν ὑπ᾽ αὐτὸν τεταγμένων, ἤτοι τῆς Λιβύων ἐπαρχίας, εἰσκομιδή· διὰ τοῦτο ἀναγκαῖον ᾠήθημεν προσθεῖναι αὐτῷ καὶ τὸν καλούμενον Μαρεώτην, καὶ τὸν Μενελαΐτην πόλιν, ἥτις πρὸ τῆς Αἰγυπτίων ἐπαρχίας ἐστίν. οὐδὲ γὰρ ἄλλως ἰσχύσει τοῖς στρατιώταις τοῖς ὑπ᾽ αὐτὸν τεταγμένοις ἐκ τοῦ δημοσίου παρασκευάζειν χορηγεῖσθαι, εἴπερ ἑτέρωθεν τὰ τῆς δόσεως ἤρτηται, καὶ ὑφ᾽ ἕτερον ἄρχοντα τελοίη· καὶ μυρίαι ἐντεῦθεν ἀναστήσονται φροντίδες καὶ ταραχαὶ ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν ἀρχόντων. ἀλλ᾽ αὐτὸς μὲν ἄρξει τῶν εἰρημένων τόπων, αὐτὸς δὲ κινδύνῳ οἰκείῳ καὶ ἡ πειθομένη σοὶ τάξις, καὶ

ὁ πο

annonis autem, quæ in auro conſiſtunt, quinquaginta: ac pro totidē capitibus, aureos quadringentos. Ipſi item obſecundans cohors habebit aureos centum octogintaſeptem. Et milites, qui videlicet ex his Libybus Iuſtinianeis, quiq́; apud aliquam Iuſtinianearum cohortium dictis locis aſsignatarū ſunt, ſuas annonas, quemadmodum reſpub. ipſis conſtituit, percepturi ſunt. Manifeſtum interim ſit, *quòd & omnia ſolennia quæ ciuitatibus ipſis aſsignatis* dari ſolent, *quo modo hactenus data ſunt, deinceps* ipſis *dabuntur. Similiter verò & prouincialis magiſtratus, obſecundansq́; ipſi cohors, ſuas annonas habebit.*

1 ¶ *Verùm quoniam, ſi quis omnes hoſce ſumptus ſupputet, non paria neq; ſufficientia futura ſint quæ ex locis ipſi ſubiectis, ſiue ex* Libyū *prouincia inferuntur: idcirco neceſſarium eſſe duximus, vt* Mareotam *(quo modo dicitur) &* Menelaitam *vrbem (quæ ante* AEgyptiacam *prouinciam ſita eſt) ipſi adijceremus. Efficere enim alioqui nequeat, vt è publico militibus ſub ipſo conſtitutis ſalarium ſuppeditetur, ſi quæ danda ſunt, aliunde pendeant, ac ſub alio magiſtratu contribuātur: tum etiam hinc ex diuerſitate magiſtratuum innumeræ ſolicitudines atq; tumultus eſſent exorituri. Atque ille quidem dictis locis præerit: tu verò tuo periculo, tibiq́; obſecundans cohors, & ci-*

ὁ πολιτικὸς ἄρχων ἅμα τῇ οἰκείᾳ τάξει, καὶ εἰσπράξουσι καὶ ἐπιδώσουσι τὸ συναγόμενον τοῖς τε στρατιώταις καὶ ἑαυτοῖς, ὥστε καὶ τὰς δαπάνας αὐτοῦ καὶ τὰς σιτήσεις ἐντεῦθεν γίνεσθαι, οἰκείῳ κινδύνῳ τῆς εἰσπράξεως αὐτῶν γινομένης.

ΚΕΦΑΛ. ιθ.

Ὅπως δὲ ἂν μηδὲ ἐνταῦθα δοίη μὲν τινὶ τεχνάζειν, μηδὲ πλείονα δαπάνην βούλεσθαι ποιεῖν, ἢ ἐλάττονα λέγειν τὴν εἰσκομιδὴν· καὶ τοῦτο διοικούμενοι προσηκόντως, τῇ ὑποκειμένῃ ἀπογραφῇ τῷδε τῷ θείῳ νόμῳ σαφὲς καθιστάμενον, διαλύσαντες πόσος μέν ἐστιν ὁ κανὼν ὁποῖος ὁ ἀνήκων εἰς τὸ δικαστήριον τῆς σῆς ὑπεροχῆς, καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων ἐπαρχιῶν τε καὶ τόπων εἰσκομιζόμενος ἐκ τῆς Λιβύης αὐτῆς καὶ τοῦ Μαρεώτου καὶ τοῦ Μενελαΐτου τῆς πόλεως· πόσα δὲ τὰ δαπανήματα, ἅπερ προσῆκόν ἐστιν ἐντεῦθεν γίνεσθαι περί τε ἄρχοντας καὶ τὰς τάξεις καὶ τὰ σολέμνια, περί τε τὴν τροφὴν τῶν καθωσιωμένων στρατιωτῶν. τοῦ περιβλέπτου αὐγουσταλίου παντελῶς οὐδεμίαν ἔχοντος μετουσίαν, οὐδὲ τῆς αὐτοῦ τάξεως πρὸς τὸν εἰρημένον δοῦκα, ἢ τὰς ὑποτεταγμένας αὐτῷ ἐπαρχίας τε καὶ πόλεις καὶ τόπους, οὐδὲ ἄλλου τῶν ἐπιχωρίων ἀρχόντων τινός· ἀλλὰ αὐτοῦ τοῦ περιβλέπτου δουκὸς, καὶ τοῦ τῶν Λιβύων πολιτικοῦ ἄρχοντος, ἔχοντος πᾶσαν ἐξουσίαν τοῖς εἰρημένοις τόποις, χρημάτων τε ἕνεκα καὶ ἐγκλημάτων καὶ δημοσίων εἰσπράξεων· ὥστε μέντοι τὰ τῆς ἐπὶ Λιβύης ὑποκεῖσθαι τῷ περιβλέπτῳ δουκὶ, καὶ πάντας τοὺς τὰς αὐτὰς χώρας οἰκοῦντας κτήτορας, ἐφ' οἷς κέκτηνται, καὶ τοὺς τούτων οἰκήτορας.

uilis magiſtratus, vnà cum cohorte, exactionẽ perficietis: & quod collegeritis, militibus, vobisq; ipſis diſtribuetis, vt ipſorum & ſumptus & annonæ hinc conficiantur, proprio periculo exactione illorum facienda.

CAPVT XIX.

NE verò hic cuiquam excogitandi, quomodo aut maiores ſumptus faciat, aut minorem illationem colligat, occaſionẽ demus: hac etiam re decenter conſtituta, per ſubiectam huic ſacræ legi deſcriptionem manifeſtum fecimus quantus ſit canon * qui & ex dictis prouinciis locisq;, & ex Libya ipſa, Mareota etiã, Menelaitaq; vrbe illatus, ad tribunal tuæ excellẽtiæ defertur: tum etiã quanti ſint ſumptus quos circa magiſtratus, cohortes, ſolennia, & deuotorum militũ alimoniam fieri cõueniret. Spectabilis autẽ præfectus Auguſtalis, ipſiúſve cohors, aut quicunq; alius prouincialis magiſtratus, cum dicto duce 1 in ſubiectis ipſi prouinciis, ciuitatibus & locis nullam omnino cuiuſquam rei communitatem habebit. Verùm ipſe ſpectabilis dux, & ciuilis 2 Libyæ magiſtratus 3 in dictis locis, tum in pecuniariis & criminalibus cauſis, tum etiam in publicis exactionibus omnem poteſtatem obtinebit: vt 4 quæcunque in Libya ſunt, & omnes qui illa loca poſſident, in ſuis quiſque poſſeſſionibus, & qui incolæ ſunt etiam, ſpectabili duci ſubiecti ſint.

* Expungo ὁπόσος.

1 Pro τὸν, fortè κατά.

2 Lego καὶ τῶν τῶν λιβύων.

3 τοῖς præpono ἐν.

4 Lego ἀμφὶ τὰ ἐκεῖ.

εἰ γὰρ καὶ ἐν ἄλλαις ἐπαρχίαις οἰκοῦσι, κέκτηνται δὲ ὑπὸ τὰς εἰρημένας πόλεις ἢ τόπους, οἷς ἐφέστηκεν ὁ περίβλεπτος δοὺξ, καὶ τούτους ὁμοίως ἐπὶ ταῖς δημοσίαις εἰσπράξεσιν ὑποκεῖσθαι αὐτῷ βουλόμεθα, ὡς παῤῥησίαν ἔχειν καὶ ἐκπέμπειν αὐτοὺς καὶ ἀπαιτεῖν, καὶ πάντα πράττειν ὁπόσα ὁ τῆς εἰσπράξεως βούλεται τρόπος.

ΚΕΦΑΛ. κ.

ΕΠειδὴ δὲ καὶ αἱ θεῖαι ἡμῶν λαργιτίωνες ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν τούτων, καὶ τόπων τῶν ὑπακουόντων τῷ εἰρημένῳ τῆς Λιβυκοῦ λιμιτοῦ δουκικοῦ τινὰ κομίζονται, ἡμεῖς δὲ τὴν ἴσην καὶ ὁμοίαν καὶ ἐπ' αὐτοῖς φροντίδα ποιούμεθα· θεσπίζομεν, τὸν εἰρημένον τῆς Λιβύης καὶ τῆς Μαρεώτου καὶ τῆς Μενελαΐτου τῆς πόλεως, καὶ ταῦτα παρ' αὐτῷ προσεθήκαμεν, τὸν περίβλεπτον δοῦκα, καὶ τὸν τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντα, καὶ τὴν αὐτῷ πειθομένην τάξιν, κινδύνῳ οἰκείῳ τὴν τῶν λαργιτιωνατικῶν χρημάτων εἴσπραξιν ποιεῖσθαι, τῶν ἐκ πάντων τῶν εἰρημένων τόπων ὀφειλομένων· ὥστε κατὰ μηδεμίαν ἔλλειψιν ταῦτα καθ' ἕκαστον ἔτος εἰσπράττεσθαι, καὶ ἐκπέμπεσθαι παρ' αὐτῶν ἐπὶ τὴν Ἀλεξανδρέων, καὶ παραδίδοσθαι τῷ κατὰ καιρὸν ἐκ τῶν καθωσιωμένων παλατίνων ἐπιτρεπομένῳ τὴν τοῦ πραιποσίτου πληροῦν ἐκεῖσε χρείαν· ἐπαμύνειν τε αὐτοὺς, εἰδότας ὡς εἰς τὸν αὐτὸν ἐλεύσεται κίνδυνον, τουτέστι τοῦ τε ἀεὶ δουκὸς, τοῦ τε ἄρχοντος, τῶν τε πειθομένων αὐτοῖς τάξεων, εἰ μὴ τούτων πᾶσι προνοήσειε τρόποις· ἀμυνόντων εἰς τοῦτο καὶ τῶν στρατιωτῶν, καὶ τῶν κινδυνευόντων, εἰ μὴ ἐπαμύναιεν, ταύτας ὑποστῆναι τὰς ποινὰς, ἅς

τε

Adeò vt, tametſi qui ſub dictis ciuitatibus aut locis quibus ſpectabilis dux præeſt, poſſeſſiones habent, in alijs prouincijs habitent, ſimiliter tamen in publicis exactionibus ipſi ſubijci volumus: vt poteſtatem habeat, vt 5 *ad ipſos* exactores *emittat, omniaq; quæ exactionis ratio poſtulat, faciat.*

5 Lego πρὸς αὐτούς.

CAPVT XX.

Porrò quia etiam ſacræ noſtræ largitiones ex his prouincijs atq; locis quæ dicto Libycorum limitum duci parēt, nonnulla recipiunt, nosq; æqualem atq; ſimilem illis curam impendimus: ſancimus, vt dictus Libyæ, *&* Mareotæ, Menelaitæq; *vrbis (hæc* 6 *enim illi adiecimus) ſpectabilis dux & prouinciæ præſes cum obſecundante ipſi cohorte ſuo periculo largitionalium pecuniarum, quæ ex omnibus dictis debentur locis, exactionem faciat: ita vt plenæ illæ, citraq; vllum defectum quotannis exigantur, & ab ipſis* Alexandriam *emittantur: porroq; cui pro tempore ex deuotis palatinis, vt illic præpoſiti officium adimpleat, commiſſum fuerit, tradantur:* 7 *qui ipſis auxilium ferre debebit, ſciens quod niſi has res omnibus modis curauerit, in idem cum duce, præſide, & obſecundantibus ipſis cohortibus periculum incidet. In hoc etiam milites ſuppetiras venient: & niſi id fecerint, in periculo erunt ne eaſdem pœnas ſubeant quas*

6 Pro πὰρ lego γάρ.

7 Lego αὐτὸν εἰδότα.

τε ἐπιθήκαμεν καὶ τοῖς ἐπὶ τῆς Ἀλεξανδρέων καὶ ἑκατέρας Αἰγύπτου καθημένοις στρατιώταις, εἰ μὴ καὶ αὐτοὶ τὸ πρᾶγμα τῆς ἴσης ἀξιώσειαν φροντίδος· οὐδὲ λόγου τινὸς ἐπὶ ταῖς λαργιτιωναλικαῖς αἰτίαις παρὰ τὰς ἔμπροσθεν διηγορευμένας αἰτίας παρέχεσθαι δυναμένου τισὶ παρὰ γνώμην τῶν καθωσιωμένων παλατίνων τῆς εἰρημένης ἀρχῆς, τῆς ὅλως στελλομένων ἐπὶ τῇ τῶν λαργιτιωναλικῶν δημοσίων εἰσπράξει παρὰ τοῦ κατὰ καιρὸν αὐτῶν ἄρχοντος· ἀλλὰ καὶ ἔνδον τῶν ἀσύλων χωρίων τῆς εἰσπράξεως γινομένης, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὁμοίως ἐπὶ Λιβύης καὶ τοῦ Μαρεώτου καὶ τοῦ Μενελαΐτου τῆς Αἰγυπτιακῆς πόλεως, εἰσπραττομένων ἐπὶ ταῖς λαργιτιωναλικαῖς εἰσπράξεσι, καθάπερ εἰρήκαμεν δεῖν γενέσθαι ἐπὶ τῆς Ἀλεξανδρέων, καὶ ἑκατέρας Αἰγύπτου, προφάσει τῶν ἀρκαρικῶν εἰσπράξεων.

ΚΕΦΑΛ. κα.

Οὔτε δὲ τὸν τῶν ναύλων λόγον, οὔτε τὸν τῆς ἰδιωτικῆς καὶ γενικῆς τραπέζης τοῦ δικαστηρίου τῆς σῆς ὑπεροχῆς, ἔχειν τινὰ μετουσίαν παντελῶς πρὸς τὴν εἰρημένην τοῦ Λιβυκοῦ λιμίτου ἀρχήν τε καὶ εἴσπραξιν οὔσας, τάς τε νῦν προστιθεμένας, τουτέστι τὸν Μαρεώτην καὶ τὸν Μενελαΐτην τὴν πόλιν, τῶν Αἰγυπτίων ἐπαρχίας. διότι φθάσαντες ἤδη διῳκησάμεθα, καὶ δὴ πάντα τὸν κανόνα τόν τε ἐκ Λιβύης καὶ τοῦ Μαρεώτου καὶ τοῦ Μενελαΐτου τῆς πόλεως συντελούμενον καθ' οἱονδήποτε τρόπον ἢ οἱονδήποτε τίτλον

Alexandria & in vtraque AEgypto conſtitutis militibus, niſi & ipſi eam rem æquali cura dignarentur, impoſuimus. Neque verò præter cauſas ſuperius exceptas, præterq; deuotorum dicti magiſtratus palatinorum voluntatem, qui à ſuo pro tempore præfecto ad exactionem publicorum largitionalium omnino emittuntur, aliquæ ſecuritatis promiſſiones in largitionalibus cauſis dari poterunt: ſed è diuerſo, in iis etiam locis quæ aſyla appellantur, exactio exercebitur; omniaq; alia ſimiliter per Libyam, Mareotam, Menelaitamq; AEgyptiacam ciuitatem in largitionalibus exactionibus exigentur, quemadmodum Alexandriæ atque in vtraque AEgypto arcariorum exactionum occaſione fieri oportere diximus.

CAPVT XXI.

CAEterùm neq; portoriorũ, neq; priuatæ publicæ've tribunalis excellentiæ tuæ menſæ rationes cum dicto Libycorum limitum magiſtratu & exactione (eo autem magiſtratu eaque exactione, 8 qui quæq; hactenus *fuit, & qui quæpiam adiicitur, Mareotæ nempe, & Menelaitæ ciuitatis, quæ AEgyptiacæ prouinciæ ſunt) nihil prorſus cõmune habeant: propterea quòd iam antè conſtituimus vt vniuerſus canon qui ex Libya, Mareota, Menelaitaq; vrbe quocunque modo, & ex quocunque*

8 Lego εἰσπράξει. τάστινῶν περιέσας.

τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς σῆς ὑπεροχῆς, εἰς ταύτας προχωρεῖν τὰς δαπάνας ἃς ἔμπροσθεν εἰρήκαμεν, τουτέστι τάς τε ἀποτροφὰς τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν τάξεων, τάς τε στρατιωτικὰς, τάς τε τῶν σολεμνίων· πάντων τῶν προφάσει τῶν λαργιτιωναλικῶν εἰσφορῶν εἰρημένων ἡμῖν, ἐκ τρόπου παντὸς κρατούντων.

¶ Ἐπειδὴ δὲ καὶ τούτου τιθέμεθα πρόνοιαν, τοῦ μὴ τοὺς ἡμετέρους ὑπηκόους πολλὰ διαστήματα καὶ τὴν ἐντεῦθεν συντριβὴν ὑπομένειν ἀδικουμένους, ἀλλ' ὥστε διὰ τὸ τὸν Μαρεώτην καὶ γείτονα εἶναι τῆς Ἀλεξανδρέων, καί τινας τῶν ἐκεῖσε ταραττόντων ἀφικνουμένους ἀνάγκην πράττειν τὸν πληροῦντα τὴν τῆς ἀρχῆς χρείαν, ἐπιδοθήσονται δὲ αὐτῷ λόγῳ παραμυθίας χρυσοῖ ἑκατόν. Ταῦτα μὲν ἡμῖν πέρας ἐχέτω, καὶ τὰ περὶ τῆς Λιβύης διοικήσεως διαταχθέντα.

ΚΕΦΑΛ. κβ.

Ἀκόλουθον τοίνυν ἐστὶν ἐντεῦθεν διαβῆναι ἡμᾶς ἐπὶ τὸ Θηβαϊκὸν λιμιτὸν, τουτέστι δύο Θηβαΐδας, ἅσπερ ἐπίστη μὲν ὁ περίβλεπτος δοὺξ, ὁ ταύτην παραλαμβάνων παρ' ἡμῶν τὴν διοίκησιν, ἐπακούσονται δὲ τούτου καὶ οἱ τούτων τῶν ἐπαρχιῶν ἐπιχώριοι ἄρχοντες· καὶ ἔσται καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῆς τῆς αὐγουσταλίου τιμῆς, ὥσπερ ἂν εἶχε καὶ εἰ αὐγουστάλιος ἦν, ὑποκείμενος ταῖς διατυπώσεσι τῆς σῆς ὑπεροχῆς, καὶ τῷ δικαστηρίῳ τῷ ἔσω κατὰ πάντα, ὅπως καὶ νῦν ὁ περίβλεπτος αὐγουστάλιος ἐστί. ¶ Δίδομεν γὰρ καὶ πᾶσαν δικαιοδοσίαν τε καὶ ἐξ 1

ουσίαν

eorum quæ ad excellentiæ tuæ magiſtratū referuntur titulo cōtribuitur, ad hos ſumptus quos ſuprà diximus procedat, nempe ad alimoniam magiſtratuum, cohortium & militum, ac deniq; ad ſolennia. Quæcunq; autem occaſione largitionalium illationū dicta nobis ſunt, omnibus modis obſeruentur.

1 ¶ *Quoniam verò hoc etiam in curam noſtram ſuſcipimus, ne ſubditi noſtri ex magnis locorū interuallis colliſionem ſubeāt, itaq; iniuria afficiantur, *ſed vt quia* Mareota *Alexandriæ vicina ſit, & nonnulli qui illic turbant, veniant neceſſe eſt facere adimplētem magiſtratus officium,* tradentur autem ipſi conſolationis cauſa aurei centum.* Atque *" hic quidem etiam quæ à nobis de Libyæ adminiſtratione conſtituta ſunt, finem habento.*

*Lego ταύτῃ μὲν ὑμῖν πέρας ἐχέτωσαν.

CAPVT XXII.

S*Equitur dehinc, vt tranſeamus ad limites* Thebaicos, *hoc eſt, duas* Thebaidas, *quibus præeſt ſpectabilis* Dux, *qui à nobis hanc adminiſtrationem accipit: cui etiam harū prouinciarū peculiares magiſtratus obedient, quiq; in eodem honore in quo præfectus* Auguſtalis *eſt, tanquā ſi is ipſe eſſet, futurus eſt: ac per omnia tuæ excellentiæ ſtatutis tribunaliq;* Orientali *ſuberit, quemadmodum nunc etiam ſpectabilis præfectus* Auguſtalis *ſubeſt.*

1 ¶ *Damus enim illi omnē iuriſdictionem & po-*

οὐσίαν, ἣν ὁ περίβλεπτος αὐγουστάλιος ἔχει, * τοῖς ταῖς ἄνωθεν ἀφωρισμέναις αὐτῷ, τουτέστι ἐν βεβαίῳ δύο. ἔστι δὲ αὐτῷ φροντίς τε καὶ κίνδυνος, ὥστε πρότερον μὲν παντοίως εἰσπράττειν τὸν σῖτον τῆς αἰσίας ἐμβολῆς, καὶ ἐκπέμπειν καὶ παραδιδόναι τῷ περιβλέπτῳ αὐγουσταλίῳ τῶν Ἀλεξανδρέων, καὶ παρασκευάζειν ἀνελλιπῶς κατὰ τὰς εἰρημένας προθεσμίας καὶ αὐτῷ τῷ ἔργῳ, οἰκείῳ κινδύνῳ ἅπαντα τὸν σῖτον ἐπιβάλλοντα ταῖς αὐτοῦ ἐπαρχίαις τε καὶ πόλεσι καὶ τόποις, καὶ ἀνήκοντα τῇ τε ἐμβολῇ τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως καὶ τῷ παρ' ἡμῶν φιλοτιμουμένῳ τροφίμῳ τῶν Ἀλεξανδρέων· οὐδεμιᾶς ἀναβολῆς περὶ τούτων γινομένης· οἷα καὶ παντὸς καὶ τὴν πειθομένην αὐτῷ τάξιν κινδυνευόντων καὶ τῶν στρατιωτῶν τῶν ἐπὶ τοῖς τόποις ὄντων, καὶ τῶν τριβούνων, καὶ πάσης πολιτικῆς καὶ δημοσίας βοηθείας, εἰ μὴ πρὸς ταῦτα ἀμύνοιεν· δέον τὸ μὲν τῆς ἐνταῦθα ἐκπεμπομένης αἰσίας ἐμβολῆς μέρος ἐμβληθῆναι μὲν παρ' αὐτοῦ ταῖς ποταμίαις ναυσὶν, αὐτῷ τῷ ἔργῳ, μέχρι τῆς ἐννάτης τοῦ αὐγούστου μηνὸς, καὶ τὴν ὑπ' αὐτῷ πληναρίαν παρ' αὐτοῦ πραχθῆναι, καὶ κατακομισθῆναι δὲ αὐτὸν τὸν σῖτον εἰς τὴν Ἀλεξανδρέων, μέχρι τῆς δεκάτης τοῦ σεπτεμβρίου μηνὸς, καὶ παραδιδόναι τῷ περιβλέπτῳ αὐγουσταλίῳ, ἢ τοῖς παρ' αὐτοῦ εἰς τοῦτο προβαλλομένοις· τὸν δὲ παρ' ἡμῶν φιλοτιμουμένου τῇ μεγάλῃ τῶν Ἀλεξανδρέων πόλει τροφίμου, μέχρι τῆς πεντεκαιδεκάτης τοῦ δεκεμβρίου μηνός.

¶ Ἐκεῖνο γὰρ τῶν ἀνωμολογημένων ἐστὶν, ὡς εἰ μὲ 2

κατὰ

*teſtatem quam ſpectabilis Auguſtalis habet * iam olim ipſi attributis, hoc eſt duabus Thebaidis. Hoc ipſius curæ ſuo periculo incumbit, vt primùm ſumma diligentia frumentum ſolennis illationis exigat: deinde emittat, traditq; ſpectabili Alexandrino Auguſtali: & omne frumentũ quod ad ipſius prouinciam, ciuitates atq; loca pertinet, quodq; etiam ad illationem felicis huius vrbis, & ad alimoniam à nobis Alexandriæ benignè donatam refertur, vt ad iam dictas conſtitutas dies citra defectum & cum effectu paratum ſit, ſuo periculo operam det: ita vt nulla in his dilatio fiat: quippe cùm omne * etiam obſecundantem ipſi cohortem. * Periclitabuntur etiam milites qui in illis locis ſunt, & tribuni, omneq; ciuile atque publicum auxilium, niſi in his ſuppetias ferant. Oportebit autem ſolennis illationis quæ hinc emittitur, menſuram ante diem nonum menſis Augusti ab ipſo cum effectu fluuialibus nauibus imponi, & quæ ſub ipſo eſt plenariam ab ipſo exigi: deinde idem frumentum ante decimum menſis Septembris Alexandriam deportari, atque ſpectabili præfecto Auguſtali, aut qui ab illo in hoc deſignati ſunt, tradi: alimoniam autem à nobis per liberalitatem magnæ vrbi Alexandriæ donatam, ante decimum quintum menſis Octobris.*

2 ¶ *Illud enim in confeſſo eſt, quòd niſi ad*

dictas

κατὰ τὰς εἰρημένας προθεσμίας πᾶς ὁ σῖτος τῆς τε δημοσίας ἐμβολῆς, τῆς τε ἐνταῦθα στελλομένης, τῆς τε τροφίμου τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκπεμφθείη κατὰ τὴν Ἀλεξανδρέων, καὶ ἅπας παραδοθῇ τῷ περιβλέπτῳ αὐγουσταλίῳ, καὶ ὃ παῦ αὐτὸς προστήσοιτο, παντὸς κατὰ τριῶν ἀρταβῶν ἑκάστου νομίσματος, τοῦ σίτου τὸ ἐλλεῖπον καὶ μὴ παραδοθὲν μέτρον· ὁ δὲ κίνδυνος οὗτος οὐ μέχρι τῆς αὐτοῦ στήσεται ζωῆς, οὐδὲ μέχρι τῆς ἀρχῆς, ἀλλὰ καὶ ἰδιώτης γενόμενος καὶ τελευτήσας μακροτέραν τῆς αὐτοῦ τελευτῆς ἕξει τὴν ἀπαίτησιν. κληρονόμοι τε γὰρ αὐτοῦ καὶ τὰ αὐτοῦ πράγματα ταῖς τοιαύταις ἐνέξονται δυσκολίαις· τῆς ἐκείνου ῥαθυμίας διηνεκῆ δεδώσης κατ' αὐτῶν κίνδυνόν τε καὶ φροντίδα καὶ εἴσπραξιν, ἕως ἡ τοῦ παντὸς χρέους κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον γένηται διάλυσις.

ΚΕΦΑΛ. ιγ.

ΚΑΙ οὐδὲ καινίζομέν τι τῶν μὴ μέχρι νῦν γινομένων ἐπιζητοῦντες. ἴσμεν γὰρ ὡς καὶ Ἰωάννης ὁ ἐνδοξότατος κόμης τῆς τῆς μεγαλοπρεποῦς μνήμης παῦς, πρὸ τῆς συμπληρώσεως τῆς αὐτοῦ μηνὸς τῆς ἄρτι παρελθούσης πρώτης ἐπινεμήσεως, τὸν πάντα σῖτον εἰσήνεγκεν εἰς τὴν Ἀλεξανδρέων, καὶ τὸ τηνικαῦτα τῷ τὴν αὐγουσταλίαν ἔχοντι παρέδωκεν ἀρχὴν εἰς τὸν Μαρεώτην. μηκέτι διαλείναι τὸν τῆς Ἀλεξανδρέων περίβλεπτον αὐγουστάλιον, θεσπίζομεν ὥστε τὸν κατὰ καιρὸν λαμπρότατον τῶν Λιβύων πολιτικὸν ἄρχοντα, ἄνδρα ἐπιλέγεσθαι οἰκείῳ κινδύνῳ σπουδαῖον, καὶ τοῦτον ἐκπέμπειν τὸν αὐτὸν τόπον

ὑφέξον

*dictus dies omne ſolennis illationis huc mittendæ, atque Alexandrinis in alimoniam datum frumentum Alexandriam emiſſum, ſpectabiliq; præfecto Auguſtali traditum fuerit, ipſe quod frumenti menſuræ deeſt, quodq; traditum non eſt, id omne in ternas artabas * ſingulis ſolidis apponere debebit.* Hoc *autem periculum non ad vitam, neq; ad magiſtratum ipſius modò durabit, verumetiam priuatus factus, & mortuus productiorem vita ſua exactionem ſentiet. Hæredes ſiquidem & res ipſius iſtiuſmodi difficultatibus obnoxiæ erunt: cùm negligentia illius continenter aduerſus ipſos periculum, curã & exactionẽ dabit, quoad omnis debiti ad dictum modum diſſolutio ſiat.*

CAPVT XXIII.

N*Eq; verò eorum quicquam* 1 *quæ hactenus facta ſunt, conquiſitis alijs innouamus. Scimus enim, quomodo* Ioannes *glorioſiſ. comes illius magnificæ memoriæ filius, ante completum eundem menſem primæ indictionis iam nunc præteritæ, omne frumentum* Alexãdriam *intulerit, eiq; qui eo tempore Auguſtalem* 2 *magiſtratũ obtinebat, tradiderit* Mareotæ. 3 Ne *autem ſpectabilis* Alexandrinus *Auguſtalis amplius metuat, ſtatuimus, vt clariſ. pro tẽpore* Libyæ *ciuilis magiſtratus ſuo periculo hominem induſtrium eligat, atque emittat huic*

1 Malim τῶν μέχρι. expuncto μή.

2 Lego ἴσχοντι ἀρχὴν παρέδ.

3 Lego ὥστε δὲ μηκέτι.

vic

ὑφέξοντα, ὃς καθεστάναι μὲν ἐν τῷ Μαρεώτῃ καὶ τῇ Μενελαΐτῃ τῇ πόλει, τῶν τε δικῶν χρηματικῶν καὶ ἐγκληματικῶν καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τῶν ἐν τῇ περιοικίδι τοῦ Μαρεώτου καὶ τοῦ Μενελαΐτου τῆς πόλεως πραττομένων ἀκροάσεται, καὶ τὰ προσήκοντα πράξει· καὶ εἴτινες τῶν Ἀλεξανδρέων στασιώδεις φύγοιεν, τούτους καὶ συλλήψεται, καὶ στελεῖ πρὸς τὸν περίβλεπτον αὐγουστάλιον, δημοσίαν ἐπιστολὴν πρὸς ἐκεῖνον ποιούμενος, ὥστε μηδὲν ἀνεκδίκητον τῶν οὕτως πραττομένων παραλιμπάνεσθαι. Εἰ μέντοι φυγόντων τινῶν στασιωδῶν εἰς τὴν Μαρεώτην, ὁ περίβλεπτος αὐγουστάλιος βουληθείη τούτους συσχεῖν, ἄδειαν ἕξει ἕνα τῶν ὑπ' αὐτοῦ κομμενταρησίων ἐκπέμπειν, ἅμα δημοσίᾳ ἐπιστολῇ, πρὸς τὸν πληροῦντα τὸν τόπον τοῦ λαμπροτάτου τῆς Λιβύων ἐπαρχίας ἄρχοντος· ὥστε προνοίᾳ αὐτοῦ καὶ κινδύνῳ συνέχεσθαι καὶ παραδίδοσθαι τοὺς ἀτακτήσαντας, καὶ ἐπὶ τὴν Ἀλεξανδρέων ἐκπέμπεσθαι. ἀφορίζομεν γὰρ τῷ εἰρημένῳ τοποτηρητῇ καὶ εἴκοσι ταξεώτας τῆς τάξεως τῆς πειθομένης τῷ ἐπιχωρίῳ τῶν Λιβύων ἄρχοντι, καὶ στρατιώτας τῶν ἐκεῖσε ἱδρυμένων ἄχρι πεντήκοντα τὸν ἀριθμόν· ὥστε αὐτὸν ἔχειν καὶ τοὺς ὑπακούοντας καὶ τοὺς ὑπουργοῦντας, καὶ ἱκανὸν εἶναι τὰ προσήκοντα εἰσπράττειν.

¶ Ὑπουργήσουσι δὲ αὐτῷ οἱ εἰρημένοι ταξεῶται 1
καὶ στρατιῶται, ἐπί τε τῇ καταστάσει, ἐπί τε τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἅπερ ἢ τοῖς παρ' αὐτοῦ προβαλλομένοις εἰς τοῦτο, ὅπερ καὶ φθάσαντες διετυπώσαμεν. πράξει δὲ τὴν πληνχρίαν κατὰ τὸ ἄνωθεν παρ' ὑμῶν διατεταγμένον. ἔπειτα, ὅπερ

vicarium, qui Mareotæ & Menelaitæ reſidebit, pecuniariaſq; atque criminales cauſas, necnon alia omnia quæ in vicinis circa Mareotam & Menelaitam ciuitatem locis aguntur audiet, ac quæ deceant faciet: tum etiam ſi qui Alexandrini ſeditioſi fugerint, hos comprehendet, &, vt eorum quæ ita committuntur nihil inultum relinquatur, ad ſpectabilem præfectum Auguſtalem, ſcriptis ad illum publicis literis, mittet. Sanè ſi, quum ſeditioſi aliqui Mareotā fugerint, hos ſpectabilis præfectus Auguſtalis prehendere velit, facultatem habebit, vt vnū aliquem ex cōmentarienſibus ſuis cum publicis literis ad eum qui clariſs. Libycæ prouinciæ præſidis locū ſupplet, emittat, quo ipſius cura & periculo ordinis honeſtatisq; turbatores comprehēdantur, tradantur, & Alexandriam emittantur. Aſsignamus enim dicto vicario viginti cohortales, ex ea cohorte quæ prouinciali Libyæ præſidi paret: & milites ex illis qui illic ſtatiua habent, numero ad quinquaginta, vt & qui pareant & miniſtrent habeat, & ad exigenda ea quæ competunt par ſit.

1 ¶ *Miniſterium autē ipſi præbebunt dicti cohortales & milites, tum in conſeruatione ordinis, tum in alijs omnibus quæ illorum officij eſſent, qui ab ipſo in hoc quod iam conſtituimus deſignari ſolent. Exiget etiam plenariam, prout quondam à nobis conſtitutum eſt. Deinde quod*

huic

ἑπόμενόν ἐστι τῷ πράγματι (φαμὲν δὴ τὸ τῶν ναύλων) ἐν φροντίδι καὶ κινδύνῳ παντὶ αὐτῷ τε καὶ τοῖς ἐπιχωρίοις ἄρχουσι καὶ ταῖς πειθομέναις αὐτῷ τάξεσι κείσεται, ὥστε τὰς πόλεις καὶ τοὺς τόπους καὶ τὰ πρόσωπα ὅσα ὑπεθήκαμεν τῇ ὑποτεταγμένῃ τῷδε τῷ νόμῳ ἀπογραφῇ, καὶ ἀφωρίσαμεν τῷ τῶν ναύλων τίτλῳ εἰσπράττειν, πάσης μειώσεως χωρὶς, καὶ ἀπαιτεῖν τὸ ἐντεῦθεν χρυσίον ἅπαν, καὶ διδόναι τῷ τῶν ναύλων ἀποδέκτῃ, ἔσω τῶν τεταγμένων καιρῶν, καθ' οὐδὲν αὐτοὺς ὑπερβαίνοντα. ὥστε μὴ ἐμποδίσαι τῷ τῶν ναύλων λόγῳ, ὅπερ ἐστὶν αὖθις ἐμπόδισμα τῆς αἰσίας ἐμβολῆς. καὶ γὰρ δὴ καὶ ὁ ἐντεῦθεν κίνδυνος οὕτως αὐτὸν ὄψεται, ὥστε ἀναγκασθῆναι πᾶν ὅπερ ἂν μὴ ἐμπροθέσμως καταβάλοι τῷ τῶν ναύλων ἀποδέκτῃ, τούτου διπλάσιον ἀπαιτῆσαι αὐτόν τε καὶ τὴν αὐτοῦ τάξιν. ¶ Τὰ δὲ ὅσα ἐκ τῆς 2
παραδιδομένης αὐτῷ παρ' ἡμῶν χώρας εἰσφέρεται ταῖς τραπέζαις τῆς σῆς ὑπεροχῆς, ταῦτα διά τε τῆς τάξεως τῆς σῆς ὑπεροχῆς, διά τε τῶν σκρινιαρίων καὶ τρακτευτῶν τῶν εἰρημένων ἐπαρχιῶν, οἰκείῳ αὐτῶν κινδύνῳ ἀπαιτεῖσθαι βουλόμεθα, ἐκ τῶν τόπων καὶ τῶν πόλεων καὶ προσώπων τῶν ὑποκειμένων τῷδε ἡμῶν τῷ θείῳ νόμῳ, καὶ σαφεστέραν ποιούντων τὴν τῆς εἰσπράξεως εὐκολίαν. αὐτοὶ γὰρ ταῦτα πράξουσι, καὶ ἐνταῦθα πέμψουσι. καὶ οὔτε λόγον ἀσυλίας δώσει τις, εἴτε ὁ τὴν ἀρχὴν ἔχων, εἴτε πόλεως ἐπίσκοπος, εἴτε ὁ τῶν Ἀλεξανδρέων περίβλεπτος αὐγουστάλιος· εἰ μὴ πρόσταξις γένηται τοῦ θρόνου τοῦ σοῦ ταῦτα βουλομένου, ἢ καὶ αὐτοὶ οἱ τρακτευταί.

ταυτὸ

huic rei annexum eſt, (de portorijs loquimur) omnino ipſius, prouincialiumq́; magiſtratuū, & obſecundantium ipſi cohortium curæ atque periculo ſubiacebit: vt quotcunq; ciuitates, loca atq; homines ſuppoſitæ huic legi deſcriptioni ſubiecimus, portoriorūq́; titulo aßignauimus, ab his citra vllam imminutionem omne aurū quod inde prouenit, & exigat, & portoriorum ſuſceptori tradat: idq́; intra conſtituta tempora, in nulloq́; prorſus illa transgreſſus: ne videlicet portoriorū rationi impedimentum inferat, quod rurſum ſolennem illationem impediat. Certè enim ita ipſum huius rei periculum reſpiciet, vt quodcunq; portoriorum ſuſceptori ad diem perſolutū non fuerit, huius duplum ab ipſo eiusq; cohorte 4 depoſcendum ſit. 4 Malim ἀπαιτεῖσθαι.

2 ¶ *Quæcunque verò ex prouincia ipſi à nobis tradita excellentiæ tuæ menſis inferuntur, hæc per excellentiæ tuæ cohortem, & ſcriniarios, dictarumq́; prouinciarum tractatores à locis, ciuitatibus & perſonis huic ſacræ noſtræ legi ſubiectis, euidentioremq́; * exactionis facilitatem facientibus, proprio ipſius periculo exigi volumus.* Illi *enim hæc exigent, atq; huc tranſmittent.* Neque *ſecuritatis promißiones dabit quiſquam, ſiue magiſtratū gerat, ſiue ciuitatis epiſcopus ſit, ne ſpectabilis quidem Alexandrinus Auguſtalis, niſi iußio à ſolio tuo procedat, quæ id velit, aut etiam ipſi tractatores.*

ταυτὸ δὲ τοῦτο ἔπραξε καὶ ὁ νῦν τῆς αὐτῆς ἀρχῆς ἀντεχόμενος, τουτέστιν Ὡρίων ὁ ἐνδοξότατος ἀστίνας πλωιαρίας, τήν τε ἐπὶ Ἰωάννου τήν τε ἐπὶ Ὡρίωνος γενομένην ἐκπεμφθεῖσαν, ἡ σὴ ὑπεροχὴ καὶ ἡμεῖς ἐφειδόμεθα. ῥαθυμίας οὖν ἐστι μόνης προδοσίας, τὸ μὴ καὶ τοσούτοις γινομένοις ἀπολυθῆσαι. ὥστε καὶ μείζονα καὶ ἰσχυρότερον αὐτὸν ἐποιήσαμεν, καὶ τὴν τοῦ αὐγουσταλίου δεδώκαμεν αὐτῷ τάξιν τε καὶ δικαιοδοσίαν. οὐ γὰρ ἂν εἴη φορητὸν τὸ μείζονος μὲν ἐξουσίας δράξασθαι, ἐλάττονα δὲ καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ καταστῆναι, καὶ ὑποθεῖναι τήν τε ὅλην πολιτείαν κινδύνῳ, ἑαυτόν τε ὀλέθρῳ διωκεῖ, καὶ τῆς ἀρχῆς ἐκπίπτοντα καὶ ἐναγόμενον, καὶ ἰδιώτῃ βίῳ, καὶ μετὰ τὴν τελευτὴν διὰ τῶν αὐτοῦ κληρονόμων καὶ τὸ χρέος ἐκλύοντα, ἕως κατὰ τριῶν ἀρταβῶν σίτου ἅπαν τὸ μέτρον τὸ μὴ ἐκκομισθὲν, ἀποσωθείη τῷ δημοσίῳ διὰ τοῦ θρόνου τῆς σῆς ὑπεροχῆς εἰσπραξαμένου.

ΚΕΦΑΛ. κδ.

Ἄρξει δὲ καὶ στρατιωτῶν καὶ ἰδιωτῶν, τῶν μὲν κατὰ τὸ τῆς στρατιωτικῆς ἀρχῆς δίκαιον, τῶν δὲ κατὰ τὴν τοῦ αὐγουσταλίου δικαιοδοσίαν, δηλαδὴ ὑποκειμένων αὐτῷ (καθάπερ ἀπόντες ἔφθαμεν) τῶν ἐπιχωρίων ἀρχόντων, οἷς τῶν εἰρημένων ἐπαρχιῶν μέλει, καὶ τῶν πειθομένων αὐτοῖς τάξεων, καὶ πάσης πολιτικῆς καὶ δημοσίας βοηθείας, καὶ πᾶς

ἀρχ

* *Hoc ipſum etiam fecit qui in præſentia eundem magiſtratum obtinet,* Orion *videlicet glorioſiſſ.* * *Vrbicas plenarias, & quæ ſub* Ioanne, *& quæ ſub* Orione *collecta emiſſa eſt, tua excellentia noſq; inſpeximus. Socordiæ igitur ſolummodo fuerit* 1 *& proditionis, eos qui tanti fuerint, nolle imitari: præſertim quum maiorem potentioremq; illum fecerimus, & Auguſtalis dignitatem atque iuriſdictionem ipſi dederimus. Et profectò tolerabile non eſſet, ſi qui maiorem poteſtatem indeptus ſit, ſuperioribus ſe inferiorē exhibeat, vniuerſamq; rempub. periculo ſubijciat, ſe verò perpetuo exitio implicet, dum magiſtratu excidit, atque in iudicium protrahitur: dum* 2 *in priuata vita, & poſt mortem per ſuos hæredes debitum diſſoluit, donec in ternas artabas frumenti omnis menſura quæ exportata non fuerit, per ſolium excellentiæ tuæ exacta, fiſco plenè admenſa ſit.*

1 Lego καὶ προδοσίας.

2 Lego ἐν ἰδιώτῃ.

CAPVT XXIIII.

IMperiū verò habebit & in milites & in paganos: in illos quidem, pro iure militaris magiſtratus: in hos autem, pro ratione iuriſdictionis Auguſtalis: inſuper in ſubiectos ipſi (quemadmodum antea diximus) prouinciales magiſtratus, quibus dictæ prouinciæ curæ ſunt, atq; in obſecundantes illis cohortes: in omne item ciuile publicumq; auxilium, & 3 *in omnem*

3 Lego καὶ παντὸς ἄρχοντος καὶ πολιτευο-μένου.

ἄρχων καὶ πολιτευομένων, καὶ ἁπλῶς ἁπάντων κατὰ τὰς ἐπαρχίας ἐκείνας ἢ ὄντων, ἢ οἰκούντων, ἢ παγαρχούντων, ἢ δημόσια καθ' οἱονοῦν τρόπον χειριζόντων. ὃς ἕξει παρρησίαν καὶ ἄγειν πρὸς ἑαυτὸν, καὶ εἰς ἑτέρας ἐπαρχίας οἰκοῦσιν ὑποκειμένας αὐτῷ· ἐπὶ μόναις μέντοι ταῖς δημοσίαις εἰσπράξεσιν. ὅπερ ποιήσας, κἂν οἱ ἐν τοῖς αὐτοῦ τόποις ὄντες, εἴτε ἀποφύγοιεν. οὕτω γὰρ ἔσται πανταχόθεν ἡ τῶν δημοσίων εἴσπραξις ἀπρόφασιστος.

1 ¶ Εἰ δέ τινες τῶν παγάρχων, ὑπὲρ ὧν καὶ κινδυνεύσει, ἀγνώμονες περὶ τὴν αἰσίαν σιτοπομπείαν, ἢ περί τε τοῖς ναύλοις καὶ ταῖς κατὰ χώραν δαπάναις, καὶ διδόμενα εὕροι, τούτους οὐκ ἀποκινήσει μὲν, ὑπὸ ἀσφάλειαν δὲ καταστήσει, καὶ ἑτέρας ἀναζητήσεις πρὸς τὸ πρᾶγμα ἐπιτηδείους· καὶ μηνύσει ταῦτα τῷ θρόνῳ διὰ σῆς ὑπεροχῆς, ὥστε παρὰ σοῦ καὶ τῶν ἀεί σοι καὶ τὴν αὐτὴν ἐχόντων ἀρχὴν εἰς τὴν βασιλείαν τὸ πρᾶγμα φερόμενον, δέξασθαι τὴν ἐκεῖθεν διοίκησιν· τῶν μὲν ἐπ' ἀγνωμοσύνῃ κατεγνωσμένων, εἰ συνίδοιμεν, ἀπελαυνομένων, τῶν δὲ ἐπιλεγέντων ἐν τῇ χώρᾳ τούτου, εἰ δὲ ἡμεῖς ἐπιτηδείους εἶναι κρίναιμεν, ἀντικαθισταμένων, καὶ εἰς τὰς ἐκείνων παγαρχίας τε καὶ οὐσίας ἐμβαινόντων, θείας τε ἡμῶν καὶ εὐσεβοῦς προστάξεως τοῦ θρόνου τοῦ σοῦ περὶ τούτου γινομένης.

2 ¶ Βουλόμεθα τοίνυν κατὰ πρώτην τάξιν αὐτὸν προνοεῖν τῆς αἰσίας ἐμβολῆς καὶ τοῦ τροφίμου τῶν Ἀλεξανδρέων,

magiſtratum,quiq; rempub.tractat : breuiter, in omnes qui in illis prouincijs aut ſunt,aut habitant,aut pagos gubernant, aut quoquo modo remp.adminiſtrant. Quos facultatē habebit vt ad ſe adducat, 4 quāquam in alijs prouincijs ipſi non ſubiectis habitent, in ſolis tamē publicis exactionibus. Quod faciet,tametſi qui in ipſius locis ſunt, aufugerint. Ita enim in publicorum tributorum exactione vndiq; excuſationes atq; prætextus excludentur.

4 Lego εἰ καὶ ἑτέρας ἐπαρχίας οἰκοῦσιν οὐχ ὑπηκ.

1 ¶ *Quòd ſi quos illorum qui pagos gubernant (pro quibus etiam periclitatur) circa ſolennem frumenti tranſmiſsionem, aut circa 5 ea quæ portoriorum prouincialiumq; ſumptuum nomine dantur, refractarios experiatur, non hos remouebit,ſed incuſtodia cōſtituet, 6 aliosq; ad eam rem idoneos quæret, atque hæc tuæ excellentiæ ſolio indicabit: quò res per te, & qui in poſterum eundem quem 7 tu magiſtratū obtinebunt, ad aulam* Imperatoriam *relata, inde diſpoſitionem dijudicationemq; ſuſcipiat: ita vt improbitatis accuſati, ſi ſic nobis videbitur, repellantur: qui verò in horum locum delecti ſunt, ſi idoneos eſſe iudicabimus, ſufficiantur, & diuina ſacraq; noſtra atque ſolij tui de hoc iuſsione facta, in illorum 8 pagarchias atque bona ſubeant.*

5 Lego περὶ τοῖς ναύλοις καὶ ταῖς κατὰ χώραν δαπάναις διδομ.

6 Lego ἑτέρους ἀναζητήσει.

7 Lego σοὶ τὴν αὐτήν.

8 Pagorū gubernationem recté dixeris.

2 ¶ *Ante omnia itaq; curare ipſum volumus ſolennem illationem atq; alimoniam* Alexandriæ

δρέων, ὥστε ἐκπέμπειν αὐτὸν οἰκείῳ κινδύνῳ, καὶ τῶν ἐπιχωρίων ἀρχόντων καὶ τῶν πειθομένων αὐτοῖς τάξεων κατὰ τὴν Ἀλεξανδρέων, καθ' ὅσον ἐπ' αὐτὸν τεταγμέναι χῶραί τε καὶ πόλεις· κινδυνευόντων καὶ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων καὶ πάσης πολιτικῆς καὶ δημοσίας βοηθείας περί τε τὴν ζώνην καὶ τὴν περιουσίαν καὶ τὴν σωτηρίαν αὐτῶν, εἰ μὴ ἐπαμύνοιεν. ἀλλὰ τῆς μὲν ἐνταῦθα εὐτυχοῦς σιτοπομπείας, μέχρι δεκάτης τοῦ σεπτεμβρίου μηνὸς ἑκάστης ἐπινεμήσεως, εἰ μὴ ἐκπέμψει καὶ παραδώσει κατὰ τὴν Ἀλεξανδρέων πόλιν, τῷ ταύτης αὐγουσταλίῳ, ἢ τοῖς παρ' αὐτοῦ προβαλλομένοις.

3 ¶Τὸν δὲ φιλοτιμούμενον παρ' ἡμῶν τῷ τροφίμῳ τῆς Ἀλεξανδρέων πόλεως, μέχρι πεντεκαιδεκάτης τοῦ ὀκτωβρίου μηνὸς, στέλλειν, καὶ παραδώσειν τῷ αὐτῷ περιβλέπτῳ αὐγουσταλίῳ, ἢ οἱ σκρινιάριοι, ἢ οἱ τὸν τόπον αὐτῶν ἐπέχοντες τοῦτο αἰτήσουσιν· ἐπὶ δὲ αὐτῆς μέντοι προθεσμίας, καὶ ἐπὶ τούτοις τοῖς ὅροις ἐφ' οἷς ἂν ὁ θρόνος ὁ σὸς προστάξειεν, εἰ καὶ αὐτοὶ βουληθεῖεν ταῦτα γενέσθαι. πλὴν εἰ μὴ τὸν λόγον ἐπὶ τούτῳ δοῖεν, ἐφ' οἷς εἰσφερητὸν ἐξελθόντας αὐτοὺς ἐκτὸς τῶν ἱερῶν χωρίων, πρόνοιαν θέσθαι τοῖς πᾶσι τρόποις πληρῶσαι τὸ δημόσιον, ἢ τὸ ἱκανὸν αὐτῷ ποιῆσαι· ὡς ἂν τοῦτο λάβοιεν σκρινιάριοι τοῦ δικαστηρίου τοῦ σοῦ, οἱ περὶ τούτου κινδυνεύοντες ἕλοιντο. τὸν γὰρ παρὰ ταῦτα διδόμενον λόγον, οὐδὲ λόγον εἶναι βουλόμεθα, ἀλλὰ πανταχόθεν τὴν εἴσπραξιν καὶ ἔνδον τῶν ἱερῶν χωρίων ὑπομένειν τὸν λαβόντα μάτην τὸν τοιοῦτον λόγον. πρὸς τῷ καὶ

*norum, vt ſuo prouincialiumq́; magiſtratuum & obſecundantium ipſius cohortium periculo illam Alexandriam emittat, quatenus ſub ipſo conſtitutæ prouinciæ & ciuitates * periclitaturis etiam clariß. tribunis cum omni ciuili publicoq́; auxilio circa cingulum, bona, & ſalutem ipſam, niſi auxiliati fuerint. Verùm hue * felicis frumenti tranſmißionis vſq; ad decimum menſis Septembris, vniuſcuiuſque indictionis * niſi Alexandriam emiſerit, & huius Auguſtali, quive ab ipſo deſignati ſunt, tradiderit.*

3 ¶ *Donatam autem à nobis Alexandrinæ vrbi alimoniam vſq; ad decimumquintum menſis Octobris mittet, tradetq́; ſpectabili præfecto Auguſtali * aut ſcriniarij, aut qui ipſorum locum obtinent, hoc petierint: verũtamen ad eandem diem, & in hos terminos, quos ſolium tuũ præſtituerit, ſi & ipſi hæc fieri velint: extra quàm ſi nonnullis in hoc fidem publicam dent, vt è ſacris locis egreßi res ſuas inſpiciant, omnibusq́; modis explendum fiſcum, illive ſatisfaciendum curent: quo hoc tribunalis tui ſcriniarij, qui huius rei periculum in ſe receperunt, accipiant. Nam quæ præter hæc fides publica datur, eam nullam eſſe: atque vbicunque, in ſacris etiam locis, eum qui eo modo fruſtra fidem publicam acceperit, exactionem ſuſtinere volumus. Inſuper &*

τὸν παρασχόντα τοῦτον, ὑποκεῖσθαι ταῖς ἐντεῦ-
θεν εἰσπράξεσί τε καὶ μεθοδείαις, καὶ κληρονόμους
τε αὐτοῦ καὶ διαδόχους καὶ πράγματα.

¶ Εἰ δέ τις τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων 4
παρὰ τὰ εἰρημένα δοίη λόγον, ἀνάγκην ἕξουσιν
οἱ τῆς ὑπ' αὐτὸν ἐκκλησίας θεοφιλέστατοι οἰκονό-
μοι τε καὶ ἔκδικοι τὴν ἐντεῦθεν συμβαίνουσαν θε-
ραπεῦσαι τῷ δημοσίῳ ζημίαν, πρότερον μὲν οἴ-
κοθεν, καὶ ἐκ τῆς ἰδίας αὐτῶν ὑποστάσεως· εἰ δὲ ἀ-
ποροῖεν, καὶ τῶν τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας πρα-
γμάτων. Εἰ δὲ τολμήσειε παρὰ γνώμην τοῦ θεοφι-
λεστάτου ἐπισκόπου δοῦναι τινὰ λόγον, οὐ μόνον ἄ-
κυρον παντελῶς ἔσται τὸ γινόμενον, ἀλλὰ καὶ αὐ-
τοὶ τὴν ζημίαν θεραπεύσουσι τῷ δημοσίῳ. πρὸς
τῷ, εἴ τι τοιοῦτο πράξαιεν παρὰ γνώμην τοῦ αὐ-
τῶν ἐπισκόπου, πάντως αὐτοὺς καὶ ἀποκινεῖσθαι τῶν
φροντισμάτων ὧν ἔχουσι, καὶ τῆς ἱερωσύνης ἐκ-
βάλλεσθαι.

¶ Εἰ δὲ ἄρχων παρὰ τὰ διηγορευμένα δοίη 5
τινὶ λόγον, ὀφείλοντι δημόσια ταῖς τραπέζαις ταῖς
σαῖς ἀφωρισμένα, ἢ οἱ τριβοῦνοι, ἢ οἱ πρωτεύον-
τες ὄντες, * *

ΑΥΤΟ

qui ita fidem dederit, quæ hinc exactiones & damna obueniēt, ijs ipſe & hæredes ipſius atq; ſucceſſores & bona ſubiacebunt.

4 ¶ *Quòd ſi quis* Dei *amantiſs. epiſcoporum contra iam dicta fidem publicam dederit; neceſſe habebunt* Dei *amantiſs. eccleſiæ ipſi ſubiectæ œconomi & defenſores, vt inde proueniens damnum fiſco reſarciant: ac primùm quidem de ſuo & ex bonis ſuis: deinde verò, ſi inopes ſint, ex ipſis etiam ſanctiſs. eccleſiæ rebus.* Verùm *ſi præter voluntatem Dei amantiſs. epiſcopi aliquo modo* " *ipſi dare fidem publicam auſi fuerint, non modò quod factum eſt omnino irritum erit, verumetiam ipſi damnum fiſco reſarcient.* Ad *hoc etiam, ſi tale quippiam præter epiſcopi ſui voluntatem fecerint, & ab officijs quæ habent remouebuntur, & è ſacerdotio eijcientur.*

" Lego τολμήσωσιν αὐτοί.

5 ¶ *Ac ſi præſes contra vetitum modum cuipiam, qui publica tributa tuis menſis aſſignata debeat, fidem publicam dederit, aut tribuni, aut primores,* ****

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ

αὐγούστου νεαραὶ διατάξεις.

ΠΕΡΙ ΣΥΓΧΩΡΗΣΕΩΣ

λοιπάδων δημοσίων.

Διάταξις α.

ΟΣΗΝ περὶ τὰ κοινὰ τῶν πραγμάτων εὐθὺς ἐκ προοιμίου τῆς ἡμετέρας βασιλείας ἐποιησάμεθα πρόνοιάν τε καὶ σπουδὴν, καὶ τὰ ἑξῆς.

ΩΣΤΕ ΔΥΝΑΣΤΑΙ

κατὰ συναίνεσιν λύειν τὸν γάμον.

ΔΙΑ

IVSTINI IMPERATORIS AVGVSTI NOVELLAE CONSTITVTIONES,

HENRICO AGYLAEO INTERPRETE.

DE INDVLGENTIA TRIBVTARIORVM RELIQVORVM.

CONSTITVTIO I.

QVANTVM *ſtudij & prouidentiæ iam inde ab Imperij noſtri primordijs in commoda publica contulerimus. & quæ ſequuntur.* Eſt inter Iuſtiniani conſtitut. conſt.148.

VT CONSENSV MATRIMONIVM SOLVI POSSIT.

CONST

Διάταξις β.

ΓΑΜΟΥ σεμνότερον ἀνθρώποις οὐδὲν ἐστιν, ἐξ οὗ παῖδες καὶ τῶν ἐφεξῆς γενῶν διαδοχαί. καὶ τὰ ἑξῆς.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΟΣΡΟηνῇ καὶ Μεσοποταμίᾳ γάμους ἀθεμίτους συναλλαξάντων.

Διάταξις γ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΠΕτρῳ κόμητι τοῦ θείου ταμείου.

ΤΗ τῶν νόμων ἀκρίβεια καὶ βασιλικὴν ἐγκαταμίξαι φιλανθρωπίαν, ἐστὶν ὅτε τῶν προσηκόντων καθέστηκε, καὶ μάλιστα ἡνίκα τοὺς ὑπηκόους πολλοὺς ζημίας τε καὶ βλάβης ἐξαιρεῖται τοῦτο πραττόμενον· ὅπερ ἡμῖν κατὰ τὸ παρὸν τῷ ἡμετέρῳ ποιεῖν ἔδοξε κράτει. τῷ γὰρ ἡμετέρῳ πατρὶ μετὰ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν καὶ σωφροσύνης ἀντεχομένῳ

πολ

CONSTITVTIO II.

NIHIL *in rebus mortaliũ perinde venerandum eſt, atque matrimonium: quippe ex quo liberi, omniſq; deinceps ſobolis ſeries exiſtat. & quæ ſequuntur.* Poſita eſt ſupra nouel.140.

DE IIS QVI IN OSROENA ET MESOPOTAMIA ILLICITAS nuptias contraxerunt.

CONSTITVTIO III.

Idem IMPERATOR Petro ſacri ærarij comiti.

PRAEFATIO.

LEGVM *ſeueritati interdũ* Imperatoriam *clementiam immiſceri conuenit, præcipuè verò quando ſubditos multis damnis atque incommodis ea res eximit: quale profectò quiddam in præſentia noſtræ potentiæ facere viſum eſt. A patre enim noſtro, qui vnà cum alijs virtutibus pudicitiam mirificè amplexatus*

γῳ πολλοὺς, νόμος γέγραπται, τοὺς ἀθεμίτοις ὁμιλοῦντας γάμοις κολάζων τε καὶ ζημιῶν, καὶ πρὸς τὸ δίκαιον ἐπανάγων, ὡς μὴ τῆς φύσεως αὐτῆς ἐπιθυμεῖν ὑπερόρια. καὶ καλὸς ὁ νόμος καὶ σφόδρα ἡμῖν ἀρέσκων· ὥστε καὶ κύριον ἡγούμεθα τοῦτον, καὶ κρατεῖν κελεύομεν πάντως. ἀλλὰ προσῆλθον ἡμῖν πολλοὶ ἐκ Μεσοποταμίας τε καὶ Ὀσροηνῆς καὶ Εὐφρατησίας τῶν ἐπαρχιῶν (οὐ πολὺ δὲ τοὺς Περσῶν ταύτας διεστάναι) διδάσκοντες, τινὰς μὲν ἀγνοίᾳ τοῦ νόμου, τινὰς δὲ νικηθέντας τῷ πάθει τῆς ἐπιθυμίας, τῇ τε Περσῶν ἐπιμίξει καὶ τῶν ἐπ' αὐτοῖς Σαρακηνῶν, παρανόμοις συναφθῆναι γάμοις, ὥστε τούτων ἐνίοις παῖδάς τε καὶ ἐγγόνους γενέσθαι· ταύτην τε πρόφασιν τινὰς μὲν τῆς σφῶν αὐτῶν πλεονεξίας λαβόντας, βραχύ τι καταβάλλειν καθ' ἕκαστον ἔτος ἐπὶ τὴν τῆς σῆς ἐνδοξότητος ἀρχὴν, καὶ προστάξεις κομίζεσθαι, ἀναζητεῖν τὰ τοιαῦτα καὶ ἐκδικεῖν βουλομένας. τοὺς δὲ ἐπιτετραμμένους ταῦτα ποιεῖν, αἰσχροῦ κέρδους ἕνεκα συκοφαντίαις τοὺς πολλοὺς ἀδικεῖν, ἐπηρεάζειν, καὶ πράγματα τοῖς ἀνδυζύγοις παρέχειν. καὶ τελευτησάντων πολλάκις τῶν ἀθεμίτως συναφθέντων ἀλλήλοις, τοὺς ἐκείνων παῖδάς τε καὶ ἐγγόνους καὶ ἐπιγόνους οὐδὲν ἡμαρτηκότας εἰσπράττειν δίκας ὑπὲρ ὧν οἱ τούτων γονεῖς καὶ πρόγονοι συνῆλ-

tus eſt,cōſcripta lex eſt,quæ eos qui illicita matrimonia ineunt, & punit, & mulctat, & ad honeſtatem reducit, vt ne quæ extra ipſius naturæ fines poſita ſunt concupiſcant. Ac *ſanè perpulchra ea lex eſt, mirumq́; in modum nobis placet: adeò vt eam & ratam habeamus, & omnibus modis vigorem ſuum obtinere iubeamus.* Ver*ùm multi ex* Meſopotamia, Oſroena *quoque &* Euphratica *prouincia nos adierunt,qui docerent, quomodo nonnulli,dum conſuetudinem cum* Perſis *(à quibus hæ prouinciæ non multum diſtant) & qui inter illos ſunt* Saracenis *habent, partim per ignorantiam legis,partim amoris affectu victi,* illorum imitatione *illegitimis matrimonijs coniuncti fuerint, ita vt nonnullis horum liberi atque nepotes nati ſint:* quomodo item *nonnulli, hac cupiditatis ſuæ occaſione capta, quòd paullulum quiddam pro acceptis iuſſionibus quæ iſtiuſmodi inueſtigari atque vindicari velint, gloriæ tuæ magiſtratui quotannis depenſuri ſint: poſt huius rei faciendæ commiſſionem turpis lucri cauſa per calumniam multos iniuria afficiant, vexent, ac innocentibus negocium faceſſant: adeò vt ſæpe mortuis illis qui illicitè inter ſe iuncti fuerant, ab horum filijs, nepotibus, & vlterioris ſeriei liberis, qui nihil deliquerint, quòd parentes maioresq́; ipſorum illicitè in matrimonium*

coier

θον εἰς γάμον ἀλλήλοις. καὶ, ταῦτα λέγοντες, τῆς τοῦ ἡμετέρου κράτους ἠξίουν φιλανθρωπίας τυχεῖν.

ΚΕΦΑΛ. α.

Ἡμεῖς τοίνυν τὰς τούτων δεήσεις προσιέμενοι, θεσπίζομεν, μηδένα καθάπαξ ἐν ταῖς φρασὶν ἐπαρχίαις τῶν ἀθεμιτογαμίαις περιπεσόντων, ἄχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ὁ θεὸς τὴν τῶν Ῥωμαίων ἡμῖν ἐχαρίσατο βασιλείαν, πολυπραγμονεῖσθαι, ἢ διὰ τοῦτο δυσκολίαις τε καὶ ζημίαις ὑπάγεσθαι. τὸ γὰρ παρελθὸν ἄχρι τότε συγχωροῦμεν ex ſpeciali beneficio, κἂν τὸ ἱερώτατον ἡμῶν ταμεῖον ζημιοῦται, καὶ στερῆται τῆς ἐκ τοῦ νόμου κατὰ ταύτην αὐτῷ διδομένην τὴν πρόφασιν. τοῦτο δὲ πράττομεν, οὐχ ὡς ἀμελοῦντες τῆς σωφροσύνης, ἢ τοῦ περὶ ταύτης τεθέντος νόμου, ἀλλὰ τοῖς ἐπὶ μικροῖς ἐκλαμβάνουσιν ἐκ τῆς φύσεως τὰ τοιαῦτα, βίους τε καὶ οὐσίας πολλῶν ἐν ταῖς εἰρημέναις ἐπαρχίαις διασείουσι, καὶ κοινὰς ἀπεργαζομένοις συμφοράς, πᾶσαν πλεονεξίας ἀναιροῦντες πρόφασιν. ὅθεν τὸν νόμον κελεύομεν, καὶ τὰ διωρισμένα τούτῳ κατὰ τῶν ἀθεμιτογαμούντων ἐπιτίμια πανταχόσε τῆς ἡμετέρας πολιτείας, ἔν τε ταῖς μικρῷ πρόσθεν εἰρημέναις ἐπαρχίαις, ἀπὸ ἀρχῆς τῆς ἡμετέρας βασιλείας. φιλανθρωπίας γὰρ ἅμα καὶ συγγνώμης ὑπὲρ τοῦ φθάσαντος ἐκείνοις μεταδεδώκαμεν, ὡς τῶν ἐν αὐταῖς οἰκούντων, Πέρσαις πλησιαζόντων, καὶ τοῖς

ὑπ'

coierint, pœnas exigant. Atque hæc quidem quum dicerent, ſimul à potentia noſtra clementiam petierunt.

CAPVT I.

NOs igitur horum precibus admiſſis, ſtatuimus, vt nullus omnino eorum in tribus iſtis prouincijs, qui ante eum diem quo Deus nobis Romanorum imperium eſt largitus, in illicitas nuptias inciderit, ob id negotijs irretiatur, vel difficultatibus ac diſpẽdijs ſubdatur. Quanquam enim ſacratiſ. noſtrum ærarium ita damno afficiatur, & ijs quæ ex lege per hanc occaſionem ipſi dabantur, priuetur, nihilominus tamen quod præterijt, ex ſpeciali beneficio vſque ad id tempus cõdonamus. Quod profectò facimus, non quaſi pudicitiam aut quæ de hac lata lex eſt negligamus: ſed quò ijs qui paruo redempta talia ex fiſco ſubtrahunt, multorumq; facultates ac ſubſtantias in dictis prouincijs quaſſant, & communes calamitates cient, omnem quæſtus occaſionẽ ſuccidamus. Quocirca ſanè legem illam, & quæ in illa aduerſus eos qui illicitè nuptias contrahunt pœnæ conſtitutæ ſunt, vbiq; per noſtram rempub. & in paulò antè dictis prouincijs inde ab initio Imperij noſtri vim & authoritatem habere iubemus. Prouincijs autem iſtis ideo benignitatem ſimul & veniam elargiti ſumus, quòd qui in illis habitant, Perſis & qui

ὑπ' αὐτοὺς τελοῦσι βαρβάροις Σαρακηνοῖς, καί τι καὶ παθόντων ἀνθρώπινον, καὶ μιμνησαμένων ἐκείνους, καὶ τῶν τῆς φύσεως κρατῆσαι παθῶν εὖ διωσθέντων.

¶ Τὰ τοίνυν παραστάντα ἡμῖν, καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου πραγματικοῦ δηλούμενα τύπου, ἡ σὴ ἐνδοξότης καὶ ὁ κατὰ καιρὸν τῆς αὐτῆς ἡγούμενος ἀρχῆς, ἔργῳ καὶ πέρατι παραδοῦναι καὶ παραφυλάξαι σπουδασάτω. DAT. KAL. IAN. CONSTANT. IMP. DN. IVST. PP. AVG. ANNO I.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΡΟΙΚΑ τοὺς τῶν ἐπαρχιῶν ἄρχοντας γίνεσθαι. καὶ τὰ ἑξῆς.

Διάταξις δ.

ΤΗΣ παρὰ τοῦ θεοῦ δεδομένης ἡμῖν πολιτείας κηδόμενοι, καὶ ἐν πάσῃ δικαιοσύνῃ ζῆν τοὺς ἡμετέρους σπουδάζοντες ὑπηκόους, καὶ τὰ ἑξῆς.

ΠΕΡΙ

ſub ipſis agunt barbaris Saracenis finitimi & vicini ſint, itaque humanis affectibus tacti, illos imitati ſint, neque naturæ motum atque vim ſuperare valuerint.

EPILOGVS.

¶ Proinde quod *nobis viſum eſt, & per hanc ſacram pragmaticam declaratur formam, gloria tua, quiq; pro tempore eidem magiſtratui præerit, effectui atque fini tradere & obſeruare ſtudeto.* Dat. K. Ian. *Conſtant.* Imp. *Dn. Iuſt.* PP. *Aug.* *Anno* I.

VT DEI AMANTISS. EPISCOPI, CVM PROVINCIARVM indigenis. & quæ ſequuntur.

CONST. IIII.

DVM *reipublicæ à* Deo *nobis datæ* Poſita eſt *curam gerimus, ſimulq; vt ſubditi* ſupra nou. *ti noſtri in omnibus iuſticiæ bono* conſt.149. *fruantur operam damus. & quæ ſequuntur.*

ΠΕΡΙ ΣΑΜΑΡΕΙΤΩΝ.

Διάταξις ε.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ *Διομήδει ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν πραιτωρίων.*

ΤΗΝ ἀσεβῆ τῶν Σαμαρειτῶν αἵρεσιν καὶ τὴν παράλογον τούτων μανίαν πολλάκις ὅ, τε τῆς εὐσεβοῦς λήξεως ἡμῶν πατὴρ, καὶ ἡμεῖς. καὶ τὰ ἑξῆς.

DE SAMARITANIS.

CONST. V.

Idem IMPERATOR Diomedi ſacrorum prætoriorum præfecto.

V*T impiam Samaritanorum hæreſin, & omni ratione carentem horum vęſaniam, ad meliorem frugem perduceremus. & quæ ſequuntur.*

Eſt inter Iuſtiniani cōſt. cōſt. 144.

n: 3

ΤΙΒΕΡΙΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ περὶ τῶν θείων οἴκων διάταξις.

ΕΝ ΟΝΟΜΑΤΙ ΤΟΥ δεσπότου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν, αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Φλάβιος Τιβέριος Κωνσταντῖνος, πιστὸς ἐν Χριστῷ, ἡμερώτατος, μέγιστος εὐεργέτης, εἰρηνικὸς, Ἀλαμανικὸς, Γοτθικὸς, Φραγγικὸς, Γερμανικὸς, Ἀλανικὸς, Οὐανδαλικὸς, Ἀφρικὸς, εὐσεβὴς, εὐτυχὴς, ἔνδοξος, νικητὴς, τροπαιοῦχος, ἀεισέβαστος, αὔγουστος, Τῇ ἱερωτάτῃ συγκλήτῳ.

Βασιλείας γνώρισμα θεῷ τι πρέπον, ἀνθρώποις τε συγγενὲς ἡγούμενοι, τοὺς δεομένους εὖ ποιεῖν, τὰς ἀδικίας τε ἐκκόπτειν, ὅσα τε τοῖς ὑπη-

κόοις

TIBERII IMPERATORIS DE DIVINIS DOMIBVS CONSTITVTIO,

HENRICO AGYLAEO INTERPRETE.

In nomine Domini IESV CHRISTI Dei noſtri.

IMPERATOR Cęſar FLAVIVS TIBERIVS CONSTANTINVS, fidelis in CHRISTO, clementiſs. beneficētiſs. pacificus, Alamanicus, Gothicus, Francicus, Germanicus, Alanicus, Vādalicus, Africanus, pius, fœlix, inclytus, victor, triumphator, ſemper colēdus, Auguſtus, Sacratiſs. Senatui.

PRAEFATIO.

CVM opera ſint quæ Deo conueniant, ſimulq́; eundem cum humano genere ortum habeant, in ſupplices beneficum eſſe, maleficia extirpare, & quæcunque ſubditis vtilia ſunt,

κόοις χρήσιμα βουλεύεσθαί τε καὶ πράττειν ἡμέρας, ὡς εἰπεῖν, ἁπάσης καὶ νυκτὸς, ὅλην ἔμπροσθεν τῆς περὶ ταῦτα πεποιήμεθα σπουδῆς, δι' οὗ τῆς πολιτείας ἡμῖν τὸ κράτος δέδωκεν ὁ θεός. ἔνθεν τοι πολλῶν ἡμῖν διαφόρως προσεληλυθότων, τῶν τε ἐπὶ τῆς ἐνδόξου ταύτης πόλεως οἰκούντων, τῶν τε δὴ ἁπασῶν σχεδὸν τῶν ὑπηκόων ἐπαρχιῶν, κτήσεις τινὰς ἢ οἰκήσεις βασιλικὰς περὶ τὴν οὖσας ἐχόντων, πράγμασί τε ἑτέροις καὶ δίκαις περιβεβλημένων, ποικίλων ἀδικημάτων προσαγγελλόντων τρόπους παρά τε προνοητῶν καὶ χαρτουλαρίων καὶ μισθωτῶν, καὶ τῶν ἄλλως προσηκόντων ταῖς βασιλικαῖς οἰκίαις, κατ' αὐτῶν ἁμαρτάνεσθαι, τῶν φέρεσθαι δυναμένων πραγμάτων, ἔστι δὲ ὅπη κτήσεως, καὶ γηδίων, καὶ γεωργῶν ἀφαιρέσεις ὀδυρομένων· τῶν δὲ ἐνδρογολαβεῖσθαι παρ' αὐτῶν προτασίαν ἄλογον τοῖς ἀλλοτρίοις χωρίοις τε καὶ ἀγροῖς ἀπονεμόντων, σανίδας τε βασιλικὰς ἢ σήμαντρα ἐπιτιθέντων, καὶ, ἁπλῶς εἰπεῖν, τὰ μὴ προσήκοντα οἰκειουμένων· τάς τε πρὸς ἑτέρους ἀμφισβητήσεις παραλόγους ἀναδεχομένων, καὶ τοὺς τε ἐνάγειν βουλομένους μηδὲ τῶν οἰκείων ὀφλημάτων ἀπολαύειν συγχωρούντων, τοῖς τε ἐναγομένοις δίκης χωρὶς καὶ σὺν βίᾳ τὰς ἀπαιτήσεις ἐπαγόντων

ἀκρο-

ea & meditari & facere: tum ea ipſa nos præcipuum Imperatoriæ Maieſtatis inſigne eſſe arbitrati, ex quo Deus nobis reipublicæ imperium atque gubernacula dedit, nulla (vt ita loqui liceat) neque die neque nocte quicquam earum rerum ſtudio antiquius cariusq; habuimus. Hinc *certè quum permulti qui partim in inclyta hac vrbe habitarent, partim ex omnibus fermè ſubditorum noſtrorũ prouincijs* alij aliunde prodirent, *diuerſimodè nos adierint*: qui iidem *quum* "*propè poſſeſſiones domúsve quaſpiam Imperatorias prædia & bona ſua haberent, alijſq; rebus & controuerſijs inuoluti eſſent, varijs iniuriarum modis à procuratoribus, chartularijs, conductoribus, & qui alioqui ad Imperatorias domus attinent, in ſe peccari annunciarent*, atque *res mobiles, interdum etiã poſſeſſiones, agros & agricolas ſibi ereptos lamentarentur*: ea autem ratione, quòd *illi aliquid faciendum conducere ab ipſis* " *alienis prædijs & agris defenſionem quæ illis non competat tribuãt, tabulasq; Imperatorias ac ſignacula affigant, & (vt vno verbo dicamus) quæ ad ipſos non pertinent, ſuo dominio ſubijciant*: quòd *aliorum aduerſus alios nulla ratione nitentes lites ſuſcipiant, itaque & actores rebus ſibi debitis potiri non ſinant, & reis citra iudicium indictaq; cauſa debiti exactionem vi*

" Lego ἐπαρχιῶν περὶ κτήσεις, & mox, τὰς ἑαυτῶν οὐσίας.

" Saucij huius loci intellectus euidẽs in ſubſequẽtibus eſt.

ἀκρίτως τινὰς δὲ καὶ χρεῶν συγγραφὰς εἰς τὰς
αὐτὰς θείας οἰκίας συντεθεῖναι στρεβλουμένους
παρασκευαζόντων, συμβολαίοις τε ἀλλοτρίοις ὠ-
νῶν, ἢ δωρεῶν, εἰ τύχοι, παρεμβαλλόντων εἰς τὴν
τῶν ἑτέροις ὀφειλομένων περιγραφὴν, τὰ μὲν ὅσα
εἰς ἡμετέρας ἦλθεν ἀκοὰς, εὖ διατεθείκαμεν,
τοῖς μὲν ἀποδοθῆναι τὰ ἀφῃρημένα κελεύσαν-
τες, τάς τε ἀλόγους προστασίας εἴρξαντες, τοῖς
δὲ τὰς εὐθύνας ἀφέντες, καὶ τὰ γραμματεῖα
τῶν χρεῶν ἄκυρα καταστήσαντες, τάς τε ἐπὶ
τοῖς συναλλάγμασι γινομένας περινοίας κεκω-
λυκότες, τοῖς νόμοις καὶ τῷ δικαίῳ τῆς ἡμετέρας
εὐσεβείας σκοπῷ καὶ τοὺς τῶν βασιλικῶν οἴ-
κων προνοητὰς ἀκολουθῆσαι προστεταχότες. Ἐ-
πειδὴ δὲ οὐχ οἷόν τε ἦν καὶ τοὺς ἔξω καὶ πόῤῥω-
θεν ἅπαντας εἰς ταυτὸν ἐνθάδε συνελθεῖν, ἡμῖν
τε ἕκαστα ἁπανταχοῦ κατὰ τοῦτον πεπραγμέ-
να τὸν τρόπον φανερὰ καταστῆσαι, νόμῳ σαφεῖ
τὰ περὶ τούτων διορίσαι συνείδομεν, ὡς μὴ
μόνον τοῖς ἐφ' ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐς ὕστερον ἀν-
θρώποις τὰ τῆς ἡμετέρας δικαιοσύνης γενέσθαι
κατάδηλα, καὶ ὡς οὐδὲ τῶν βασιλικῶν ἡμῶν
οἴκων ἢ τῶν τούτοις ἐφεστώτων, εἴ τι περὶ ἀδι-
κοῖεν, φειδόμεθα· εὐπορίαν τε καὶ εὐδαιμονίαν ἡ-
μετέραν ἡγούμεθα τὴν τῶν ὑπηκόων εὐπάθειαν,
οὐδέν τε τὰς αὐτῶν περιουσίας, ὅσα γε εἰς πρόνοιαν,
τῶν βασιλικῶν διιστάναι. ἐπεὶ μηδὲ τὰ τῶν θείων οἴκων
πράγ

inducant: ad extremum verò, quòd *vt nonnulli fraude inducti, rerum debitarum ſyngraphas in ipſas diuinas domus concipiant & conſcribant, efficiant, alieniſq; emptionum, aut fortaſſe donationum contractibus in eorum qui alijs debent circunſcriptionem immiſceant*: inde (inquam) factum eſt vt *quæcunq; ad noſtras aures peruenerint, de ijs rectè & competenter ſtatuerimus, quum his quidem reſtitui ablata iuſſerimus, ac incompetentes defenſiones interdixerimus: illos verò à iudicijs liberauerimus, debitorumq; ſyngraphas irritas indicauerimus, & fraudes in contractibus fieri ſolitas prohibuerimus: quum denique Imperatoriarum domuum procuratores leges iuſtumq; pietatis noſtræ propoſitum ſequi iuſſerimus.* Verùm *quoniam impoſsibile eſt, vt extranei, quiq; procul hinc habitant, pariter omnes huc conueniant, vtq; nos ſingulatim omnia quæ hunc ad modum fiunt, vbique manifeſta faciamus: quæ ad hæc attinent, euidenti lege explicare viſum eſt, quò non ſolùm noſtræ ætatis, verumetiam omnis futuri æui hominibus noſtrum æquitatis iuſticiæq; ſtudium innoteſcat.* Innoteſcat verò *etiam quàm* Imperatorijs *noſtris ædibus, quive illis præſunt, ſiquid delinquant, non parcamus*: quomodoq; *ſi ſubditis bene ſit, id noſtram eſſe opulentiam felicitatemq; » & ("quia non " ſolùm diuinarum domuum* "Lego *pij*ver.

neq

πράγματα μόνοις ἡμῖν, κοινὰ δὲ τοῦ καθ' ἡμᾶς πολιτεύματος ἐννοεῖσθαι προσήκει.

ΚΕΦΑΛ. α.

Θεσπίζομεν τοίνυν, μηδένα τῶν ἐνδοξοτάτων ἢ μεγαλοπρεπεστάτων κουρατώρων τῶν θείων ἡμῶν ἢ δὴ εὐσεβεστάτης βασιλίδος οἴκων (οἷς συναριθμητέον τήν τε πατριμονιαλικήν, τήν τε τῶν νέων ἐκκλησιῶν προεστῶσαν βασιλικὴν οἰκίαν) ἢ χαρτουλαρίων αὐτῶν, ἢ προνοητῶν, ἢ μισθωτῶν, ἢ ἄλλων τῶν ταῖς θείαις αὐταῖς προσηκόντων οἰκίαις, θαῤῥεῖν τοῦ λοιποῦ σανίδας τὴν ἡμετέραν προσηγορίαν φερούσας, ἢ εἰκόνας, ἢ χαρακτῆρας βασιλικοὺς ἀλλοτρίοις οἴκοις ἢ χωρίοις ἐπιτιθέναι, ἢ σύμαντρα κινητοῖς πράγμασι τελευτώντων ἢ περιόντων, ἢ γεωργοὺς ἑτέρων ὑποδέχεσθαι, ἢ καταθέσεις τινὰς παρασκευάζειν ποιεῖσθαι εἰς τὴν βασιλικὴν οἰκίαν, αὐτοὺς ἢ καὶ τὰς αὐτῶν προσόδους μεταφερούσας. μηδὲ εἰ μοιραῖόν τινα συμβαίη τῶν αὐτῶν οἰκήσεων, ἢ χωρίων, ἢ πραγμάτων, ἢ γεωργῶν, τοῖς τῶν θείων οἴκων προσήκειν δικαίοις· ὡς ἂν μὴ ταύτην ἔχοιεν τῆς κατὰ τῶν συγκεκτημένων ἐπηρείας τὴν πρόφασιν.

ΚΕΦΑΛ. β.

Ἀλλὰ καὶ εἴ τινας γεωργοὺς ὑπὸ τὴν ἑτέρων τυγχάνοντας νομὴν νῦν ἔχοντες φανεῖεν, ἢ καταθέσεις οἵας ἔφαμεν εἰληφότες,

negocia, verumetiam communia præſentis reipub.nos cognoſcere par eſt) ſubditorum facultates, quantum ad curam, nihil ab Imperatorijs differre exiſtimemus.

CAPVT I.

STatuimus igitur, vt nulli glorioſiſſ. magnificentiſſ.ue diuinarum noſtrarũ, aut pientiſſ. Auguſtæ domuum (quibus & patrimonialis & regia domus, quæ ante nouas eccleſias ſita eſt, annumeranda eſt) curatores, aut chartularij, aut prouiſores, aut conductores, aut quicunque alij ad eaſdem diuinas domus pertinent, vel tabulas quæ noſtram appellationem contineant, vel effigies inſigniáve Imperatoria alienis ædibus aut prædijs, vel mobilibus defunctorum, aut etiamnum ſuperſtitum rebus ſignacula imponere, vel aliorum ruſticos ſuſcipere, vel ſolutiones aliquas quæ ipſos aut etiam ipſorum prouentus transferant, in Auguſtalem domum faciendas curare in poſterũ auſint: neque ſi etiam earundem domuum, prædiorum, rerum, aut ruſticorum partem aliquam ad Auguſtas ædes pertinere contingat, hinc aduerſus eos qui vnà cum ipſis poſſident, fraudis læſionisq; occaſionem capiant.

CAPVT II.

QVin & ſi quos ruſticos, qui in aliorum mancipio ſunt, in præſenti ipſos habere, aut quales diximus ſolutiónes accepiſſe conſtet.

τις, καὶ αὐτοὺς ἀποδοθῆναι τοὺς γεωργοὺς, καὶ τὰς καταθέσεις αὐτῶν ἀκύρους καταστῆναι κελεύομεν. Εἰ δὲ περὶ τούτων ἢ καί τινων συμβολαίων πρὸς ἑτέρους ἐναγωγὴν ἔχειν λέγοιεν, μηδαμῶς τὸν ἐναγόμενον παρ' αὐτοῖς ἕλκειν, δικαστάς τε τῶν οἰκείων ὑποθέσεων καθέζεσθαι (τοῦτο γὰρ τῶν ἀτοπωτάτων τε καὶ παρανομωτάτων ἡγούμεθα) ἐξεῖναι δὲ αὐτοῖς ὑπὸ τῷ προσφόρῳ δικαστῇ, ὑφ' ὃν αὖ οἱ τὰς εὐθύνας ὑφιστάμενοι τελοῖεν, τὴν δίκην κινεῖν, καὶ τῶν δικαίων τυγχάνειν. εἰ δὲ καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐνδοξοτάτους καὶ μεγαλοπρεπεστάτους κουράτωρας ὀνόματι τῶν παρ' αὐτῶν προνοουμένων θείων οἴκων ὑφ' ἑτέρων ἐνάγεσθαι συμβαίη, εἰ μὲν ἐνθάδε τὰ τῆς ἐναγωγῆς κινοῖτο, κοινῇ γνώμῃ τοῦ τε ἐγκαλουμένου καὶ τοῦ τῆς θείας οἰκίας κουράτωρος, ἕνα τῶν ἐνδοξοτάτων ἡμῶν ἀρχόντων ἐπιλεγῆναι πρὸς τὴν τοῦ πράγματος ἐξέτασίν τε καὶ κρίσιν· καὶ ἀμφισβητήσεως, οἷα εἰκὸς, ὡς τοῦτο γινομένης, τῆς βασιλείας δεῖσθαι, καὶ τὸν ἐκεῖθεν διδόμενον προσδέχεσθαι δικαστήν· εἰ δὲ ἐπὶ χώρας, τὸν ταύτης ἡγούμενον τὴν τῆς ὑποθέσεως παραλαμβάνειν ἀκρόασιν. εἰ δέ γε τῇ τῶν βασιλικῶν πραγμάτων προφάσει τῶν χαρτουλαρίων τις, ἢ ἐμφυτευτῶν, ἢ μισθωτῶν, ἢ καὶ γεωργὸς ἐνάγοιτο, ἄδειαν ἔχειν τὸν ἐγκαλοῦντα, εἴγε βούλοιτο, ὑπ' αὐτῷ τῷ τῆς θείας οἰκίας κουράτωρι, ἤ, εἴπερ ὑπόπτως ἔχει πρὸς αὐτὸν, ἐν γοῦν ἑτέρῳ δικαστηρίῳ τῷ κοινῇ δοκοῦντι, ἢ καὶ τοῦ θείου κελεύσει αὐτοῦ κἀνταῦθα κρατούντων, εἴπερ ἐν ἐπαρ-

χίαις

ſtet, ſimul ipſos ruſticos reſtitui, ſimul [a] *ipſas ſolutiones irritas eſſe iubemus. Quòd ſi de his rebus, aut etiam de aliquibus cõtractibus actionem ſe habere aduerſus alios dicant, nequaquam reum ad ſe trahant, neque (id quod & abſurdiſſimum & iniquiſſimũ putamus) ſuarum controuerſiarum iudices ſedeant: liceat autem ipſis vt coram competente iudice, ſub quo ſunt qui actiones ſuſtinent, litem moueãt, ſimulq́; ius ſuum obtineant. At ſi ipſos glorioſiſſ. magnificentiſſ. q́; curatores, diuinarum domuum quarum curam gerunt nomine ab alijs in ius vocari cõtingat, tum quidem ſi hîc actio inſtituatur, communi & actoris & Auguſtalis domus curatoris conſenſu vnus ex glorioſiſſ. noſtris præfectis ad rei examinationem dijudicationemq́; eligatur: & ſi (vt fieri aſſolet) contentio huc inſurgat, libellus ſupplex Principi offeratur, datusq́; ab ipſo iudex ſuſcipiatur. ſi verò in prouincia aliqua, eius præſes controuerſiam ſibi audiendam ſumat. Cæterùm ſi quis chartularius, emphyteuta, conductor aut colonus Auguſtalium rerum occaſione in ius vocetur, facultas ſit actori, ſi velit, vt coram ipſo Auguſtalis domus curatore, aut (ſi ſuſpectum illum habeat) in alio foro coram eo coram quo communiter viſum ſit, aut etiam quem ex Imperiali iuſſu hîc nacti fuerint, actionem inſtituat. Quæ verò iſtiuſmodi*

[a] Malim αὐτάς.

cont

χίαις τὰ τῶν ἀμφισβητήσεων τούτων κινοῖτο· τῆς κατὰ χώραν ἀρχῆς τὴν ἀκρίβειαν παραλαμβανούσης· τῶν ἤδη πεπορισμένων ταῖς αὐταῖς θείαις οἰκίαις προνομίων οὐκ ἐπὶ τούτοις, ἐπὶ δέ τε τοῖς τῶν δικῶν δαπανήμασι φυλαττομένων, ὑπέρ τε τῶν λεγομένων ἰνδουκίντων, ἀναγνωσίμων τε ἐκδοσίμων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν περὶ τὰς δίκας δαπανημάτων. ὥστε μηδένα θαῤῥεῖν τὸ τεταγμένον τούτων ὑπερβαίνειν μέτρον. ἀρκεῖσθαι δὲ τούτῳ τοὺς τῶν δικαστηρίων ὑπηρέτας. ἀδείας οὔσης καὶ τοῖς τὰς δίκας πρὸς τὰς αὐτὰς θείας οἰκίας, ἢ τοὺς αὐτῶν κουράτωρας, ἢ προνοητὰς, ἢ μισθωτὰς, ἢ χαρτουλαρίους, ἢ γεωργοὺς λέγουσι, ταῖς αὐταῖς προνομίαις χρῆσθαι· ὡς μηδὲ εἰς τοῦτο γοῦν πλεονεκτούμενοι φαίνοιντο, κατὰ τοῦτο δὴ τὸ τοῖς ἡμετέροις διωρισμένον νόμοις.

ΚΕΦΑΛ. γ.

Ἐπειδὴ δὲ ἴσμεν καί τινας ἀποστερεῖν τῶν οἰκείων ὀφλημάτων βουλομένους, πραγμάτων οἰκείων τοῖς χρεώσταις ὑποκειμένων ὠνὰς ἢ δωρεὰς ἢ ἕτερα συμβόλαια πρὸς ἐνίας τῶν ἡμετέρων οἰκιῶν ποιουμένους· καὶ διὰ μέσων αὐτῶν εἰς ἑτέρους τῶν συγγενῶν ἢ συνήθων παρασκευάζοντας κατά τινα συναλλάγματος μεταφέρεσθαι τρόπον, ὡς ταύτῃ τὰς ὑποθήκας ἐλεεινῶς τοῖς τὰ οἰκεῖα προϊεμένοις χρήματα σχεδὸν ἀναιρεῖσθαι· μηδὲ τοῦ προεστῶτος τῆς θείας οἰκίας, δι' οὗ ταῦτα πεπρᾶχθαι λέγεται, διὰ τὴν οὖσαν αὐτῷ δύναμιν, τὴν ὑπὲρ τούτων ἐναγωγὴν

controuerſiæ in prouincijs mouebuntur, eas cuiuſque prouinciæ præſes audiendas aſſumet. Sanè quæ ijſdem diuinis domibus priuilegia iam conceſſa ſunt, ea non in his, ſed in litium ſumptibus obſeruentur, pro inducendis nempe *(quo modo dicitur) legendis, & edendis, atque in alijs quæ circa lites fiunt ſumptibus: vt nemo conſtitutum horum modum tranſgredi audeat, iudiciorumq́; miniſtri eo contenti eſſe debeant. Illis verò etiam qui aduerſus ipſas auguſtas ædes, earum curatores, prouiſores, conductores, chartularios aut colonos actionem dictant, vt ijſdem vtantur priuilegijs facultas fuerit: vt ne in hoc quidem (quo tamen legibus noſtris conſtitutum eſt modo) illis eſſe inferiores videantur.*

CAPVT III.

Porrò quia nonnullos eſſe ſcimus, qui quum creditores ſuos debitis fraudare volunt, res ſuas illis oppigneratas alicui noſtrarum ædium aut vendunt, aut donant, aut alio quocunque contractu perſcribunt, & per illas medias in alios vel cognatos vel familiares aliquo contractus modo transferendas curant: vt hac ratione hypothecæ ius miſerum in modum ijs qui pecunias ſuas erogarint, ferè diſpereat: dum diuinæ domus præfectus (per quem hæc facta eſſe dicuntur) propter poteſtatem quam habet, mouendam de his re-

ἀποδεχομένου, καὶ τοῦ τὸ πρᾶγμα εἰληφότος τὸ πρὸς θείαν οἰκίαν συνάλλαγμα προτεινομένου, καὶ κατὰ τὴν δεδομένην αὐτῇ προνομίαν ἐγκαλεῖσθαι παρ' οὐδενὸς ἀξιοῦντος· τινὰς δὲ οἴκους, ἢ τόπους, ἢ καὶ ἐργαστήρια μιᾶς τῶν θείων οἰκιῶν ἐπὶ μείζονι ἢ καὶ τῷ τυχόντι μισθῷ παραλαμβάνοντας, τῇ ἐκεῖθέν τε ἰσχύϊ χρωμένους, τοῖς χρήσταις ἢ καὶ τοῖς τὰς εὐθύνας αὐτοῖς ἐπάγουσι μὲν πράξειν εἴργοντας· καὶ ταύτῃ κελεύομεν μηδένα τοῦ λοιποῦ τῇ κατὰ τῶν οἰκείων δανειστῶν περινοίᾳ χρῆσθαι τολμᾶν, καὶ διὰ μέσης θείας οἰκίας πρὸς ἕτερον δωρεὰν ἢ συνάλλαγμα πράττειν· ὡς οὐδὲν τῆς οἰκείας πονηρίας ὠφεληθησόμενον, τοῦ πράγματος ἔνθα ἂν τύχοι καθεστῶτος, εἴτε παρὰ τῇ θείᾳ οἰκίᾳ, εἴτε παρ' ἑτέρῳ τινὶ, οὐδὲν ἧττον ἐκδικουμένου, πάντων τε ἐπ' ἀκεραίῳ τῷ τὰς εὐθύνας ἢ καὶ ὑποθήκας ἔχοντι φυλαττομένων, ὡς οὐδενὸς ἐπ' αὐτῷ μεταξὺ προεληλυθότος. πρὸς τῷ καὶ εἴ τι ταύτης ἕνεκα τῆς περινοίας τῇ αὐτῇ θείᾳ οἰκίᾳ ἢ τῷ ταύτης προνοοῦντι θεραπείας τρόπῳ δεδόσθαι συμβαίη, ἐκπεσεῖν τοῦτον τὸν δόντα, καὶ τῆς παρανομίας ταύτην, εἰ καὶ τῆς ἀξίας ἧττονα, λαβεῖν ἀμοιβήν.

ΚΕΦΑΛ. δ.

Ἀλλ' οὐδ' ἐνοίκους τῶν ταῖς βασιλικαῖς οἰκίαις προσηκόντων οἰκημά-

των,

bus actionem non ſuſcipit: & qui rem percepit, contractum cum diuina domo initum prætendit, per datumq; domui priuilegium à nemine actione conueniri ſuſtinet : inſuper etiam quia eſſe ſcimus, *qui domibus, locis, aut aliquibus vnius cuiuſpiam auguſtarum ædium officinis maiore aut quacunque mercede conductis, illarum rerum prærogatiua vtantur: itaque creditores, aut etiam qui ipſis actiones intentant, & arceant & oblædant: idcirco iubemus nequis dereliquò ſubdolis commẽtis aduerſus creditores ſuos vti audeat, neque per diuinam domum mediam cum alio donationem aut contractum inſtituat*: ſciens *quòd nullum fructum ex verſutia ſua percepturus eſt, quum res alienata vbicunq; fuerit, ſiue penes diuinam domum, ſiue penes alium quempiam, nihilominus vendicari poterit, & omnia ei qui actiones aut etiam hypothecæ ius habet, integra atq; illæſa, perinde acſi nihil interueniſſet, ſeruabuntur. Ad hoc etiam, ſiquid huius commenti cauſa ipſi diuinæ domui, eiusve procuratori captandæ beneuolentiæ ratione datum eſſe contingat, eo qui dedit excidet, hancq; (quanquam minorem quàm pro merito) remunerationem feret.*

CAPVT IIII.

CAEterùm *neque per earum ædium quæ ad* Imp*eratorias domus pertinere inquiſi*

των, οὐδὲ γεωργοὺς ἀλλοτρίους, ἢ ἕτερόν τινα τῶν πάντων, ἐνεργολαβεῖν τοὺς τῶν θείων οἴκων προεστῶτας, καὶ προστασίαν αὐτοῖς ἀπονέμειν, ἢ τὸ λεγόμενον πατρωνίκιον ἀπὸ χωρίων τινῶν ἐλευθερικῶν, ἢ ὀξαντωρικῶν, ἢ βουλευτικῶν, ἢ ἑτέροις ὅλως προσηκόντων, λαμβάνειν, ἀποστῆναι δὲ τούτων ἁπάντων. καὶ εἴ τινες ἤδη σανίδες ἢ χαρακτῆρες βασιλικοὶ τοιούτοις ἐπετέθησαν χωρίοις, ἢ οἴκοις, ἢ ἐργαστηρίοις, ἢ τόποις, ταῦτα καθελεῖν, ἢ καὶ ὑφ' ἑτέρων καθαιρουμένων μηδαμῶς ἀντιλέγειν, ὡς καθ' ἡμετέραν τούτου κέλευσιν γινομένου. τὰς δὲ ἡσυχίας ἄγειν, καὶ συγχωρεῖν τὰς κατὰ τῶν ἐνοίκων τῶν τε ὁπωσοῦν ὑπευθύνων ἐναγωγὰς ἐν τοῖς προσφόροις κινεῖσθαι δικαστηρίοις, μηδεμίαν τε πάροδον ἔχειν πρὸς τὰς ἀλλοτρίας δίκας, ἢ πράγματα, ἢ δίκαια, ἢ χωρία, ἢ τοὺς τούτων γεωργούς, μηδὲ ἐκχωρεῖσθαι κατά τινων ἀγωγάς· ταύτας τε οἰκειοῦσθαι, καὶ ἐγκαλεῖν ἑτέροις ὡς δὴ ὑπευθύνοις ταῖς τοιαύταις ἀγωγαῖς καθεστῶσι. καὶ τοῦτον γὰρ τὸν τρόπον τῆς ἀδικίας παντελῶς ἀναιρεθῆναι κελεύομεν, εἰ καὶ δωρεᾶς τρόπῳ τὰς τοιαύτας ἀγωγὰς ὁ τούτων κύριος εἰς ἡμᾶς καὶ τὰς θείας ἡμῶν οἰκίας ποιούμενος φαίνοιτο, δίκαιά τε νενομισμένα ὀφλήματα ἔχειν λέγοιτο· ὡς ἂν μὴ τῇ σκήψει ταύτῃ, καί τι παρανομίας ἐχόμενον καθ' ἑτέρων ἀπαντήσῃ. ἡμῖν γὰρ οὐδὲ δωρεῶν τοιούτων μέλει, οὔτε συκοφαντίας δόξαν ἀποφέρεσθαι τοὺς τῶν θείων ἡμῶν οἴκων

προ

linos, neq; per alienos colonos, aut aliũ quempiam omnium, diuinarum ædium præfecti aliquid faciendum conducant, neque illis patrocinium tribuant, aut quod "χαρωνίκιον dicitur," ex liberis aliquibus, exactionibúsve obnoxijs, aut decurionum etiam, quæ ve in vniuerſum ad alios pertinent, prædijs capiant: ac verò ab his omnibus deſiſtant. Et ſi tabulæ aut inſignia Imperatoria iſtiuſmodi prædijs, domibus, officinis aut locis iam affixa ſint, hæc detrahant: alijsq; qui illa detrahunt, quaſi noſtro iuſſu id faciant, nequaquam contradicant. Ad hæc quietem agant, aduerſusq; inquilinos, & qui quocunq; modo tenentur, coram competentibus tribunalibus moueri actiones ſinant: ac nullum ad alienas controuerſias, aut res, aut ius, aut prædia, horúmve colonos acceſſum habeant, neq; aduerſus aliquos actiones cedant, aut has ab aliis *aſſumant: itaque alios, vt iſtiuſmodi actionibus obnoxios, in ius vocent. Etenim hanc iniuriæ rationem omnino tolli iubemus, etiamſi donationis modo iſtiuſmodi actiones ipſarum dominus in nos diuinusq; noſtras ædes transferat, & quæ iuſta videantur, debita ſe habere dicat: ne* videlicet *hoc commento alijs iniquitatis quicquam obueniat. Iſtiuſmodi ſiquidem donationes nobis curæ non ſunt, neq; calumniæ opinionem auferre & ſubire noſtrarum diuinarum domuum*

Mercedē patrocinij ſignifica - re puto.

Quomo do aliter ἐλευθερικῶν ἢ ἐξακτωρικῶν exprimi poſsit, nō video.

προνοητὰς βουλόμεθα, οἵ γε καὶ τὰ ἡμέτερα τοῖς ὑποτελέσι δωρούμενοι ἡμέρας, ὡς εἰπεῖν, ἑκάστης, κινητῶν τε καὶ ἀκινήτων πολλῶν πραγμάτων χρημάτων τε πλῆθος σχεδὸν ἅπασι φιλοτιμούμενοι, ἀδείας οὔσης τῷ βουλομένῳ, ἃς ἔχειν φασὶν ἀγωγὰς τοῖς ὑπευθύνοις, κατὰ τὴν ἐπὶ τούτῳ κρατοῦσαν ἀκόλουθον κινεῖν τάξιν, μηδενὸς τῶν ταῖς βασιλικαῖς οἰκίαις ἐφεστώτων παραβάλλοντος· ἡνίκα δὲ τὰ οἰκεῖα κατὰ τὸν νόμον ἀπολάβοι, ταῦτα καθ' ὃν ἂν ἐθέλοι διατιθέναι τρόπον. αὐτὰς γὰρ τὰς τῶν ἀγωγῶν ἐκχωρήσεις, περινοίας τε καὶ συκοφαντίας αἰτίαν ἐχούσας μισοῦμέν τε ἅμα καὶ ἀποστρεφόμεθα. ὥστε καὶ εἴ τινες τοιαῦται εἰς τοὺς αὐτοὺς θείους οἴκους ἤδη συγγεγράφαται, ταύτας ἀκύρους καθιστῶμεν. οὐδεμίαν ἀπαίτησιν ἔχειν αὐτὰς συγχωροῦντες, ἐλευθεροῦντές τε τῶν ἐντεῦθεν ἀγωγῶν τοὺς καθ' οὓς γεγόνασι, ποινήν τε ταύτην ἐπιτιθέντες τοῖς τὰς ἐκχωρήσεις ταύτας πεποιηκέναι τεθαῤῥηκόσιν.

ΚΕΦΑΛ. ε.

Εἰ δὲ καὶ αὐτῶν τῶν βασιλικῶν οἴκων οἱ προεστῶτες, ἢ χαρτουλάριοι, ἢ ἐμφυτευταί, ἢ μισθωταί, ἢ διοικηταί, ἢ ἄλλως αὐτοῖς διαφέροντες, ὑπὲρ πραγμάτων ἰδίᾳ προσηκόντων αὐτοῖς, ὑπό τινων ἐγκαλοῖντο τοῖς προσφόροις ἄρχουσιν· αὐτοὺς ἑτοίμως ὑπακούειν κελεύομεν, τάς τε δίκας παρ' αὐτοῖς ὑποδέχεσθαι, κατὰ τὴν τοῦ νόμου προϊοῦσαν τάξιν, καὶ τοῖς ἐκεῖθεν ἐκβιβασμοῖς εἴκειν,

ἀρ

procuratores volumus: vtpote qui ſingulis (vt dicitur) diebus noſtra ſubditis donemus, magnamq; rerum mobilium immobiliumq;, & pecuniarum vim propè omnibus elargiamur. Facultas verò cuiq; ſit, vt quas ſe habere actiones dicit, eas aduerſus obnoxios ſecundum conſentaneè in hoc obtinentem modum, nullo Auguſtarum domuum præfecto interpoſito, moueat: & quando ſua per legẽ recuperarit, de his quoscunq; velit modo ſtatuat. Ipſas enim actionum ceßiones, quòd fraudis & calumniæ anſam cõplectantur, & odimus & auerſamur. Quapropter etiam ſiquæ huiuſmodi in ipſas diuinas domus iam conſcriptæ ſunt, has irritas conſtituimus, & nullam illas petitionẽ exactionemq; habere concedimus, vt hi aduerſus quos factæ ſunt, inde prouenientibus actionibus liberentur, hancq; pœnam ijs qui has ceßiones facere auſi fuerint imponimus.

CAPVT V.

SI verò etiam ipſarum Auguſtarum domuũ præfecti, aut chartularij, aut emphyteutæ, aut conductores, aut diſpenſatores, aut qui alioqui ad illas pertinent, ob res priuatim ad ipſos pertinentes ab aliquibus coram competentibus magiſtratibus in ius vocentur, ipſos promptè obedire iubemus, & ſecundum procedendi ex lege ordinem actiones ſuſcipere, indeq; manantibus exactionibus cedere,

ὡς οὐδὲν ταῖς θείαις οἰκίαις προσήκοντας· ὡς μηδὲ τῇ δυνάμει ταύτῃ τοῖς κατ' αὐτῶν ἔχουσι τὰς ἐναγωγὰς ἐπεξεργάζειν δοκοῖεν, ἀποστρέφειν τε τὰ παρ' αὐτῶν ὀφειλόμενα. Οὕτω δὲ ἄρα τῶν τοιούτων ἀδικημάτων τὰς θείας ἡμῶν οἰκίας ἀλλοτριῶσαι συνορῶμεν, ὅτι οὐδὲ τὰς ἤδη παρὰ τοῖς τούτων μεγαλοπρεπεστάτοις ἢ ἐνδοξοτάτοις κουράτωρσι κεκινημένας ὑποθέσεις, εἴτε ἐν γράμμασιν, εἴτε καὶ γραμμάτων χωρίς, ἔτι πορρωτάτω προβαίνειν συγχωροῦμεν, εἰ μὴ μέρος ἑκάτερον ἑκόντι τοῦτο πράττειν εἵλετο. θατέρου δὲ μὴ βουλομένου, ἵνα τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων, ἐφ' ὧνπερ αὖ τὰ μέρη συμβαίνειν, ἢ καὶ ὃν αὖ ἡμεῖς ἀπονείμωμεν. κατὰ τοῦτο δὴ τὸ παρ' ἡμῶν ἀρτίως διατεταγμένον, τὴν παρ' ᾡτινιοῦν τούτων ἐξεταζομένην ὑπόθεσιν παραλαβεῖν τά τε, οἷα εἰκός, ἐπ' αὐτῇ πεπραγμένα, τῶν ἐφεξῆς τε ἀκροᾶσθαι, καὶ τὰ νενομισμένα τυπῶσαι. ΚΕΦΑΛ. ϛ.

ΚΑκεῖνο γε μὴν διορίσαι συνείδομεν, τὸ τῶν συνωνῶν τε καὶ μιτάτων, καὶ ἀγγαρειῶν, καὶ ὁδοστρωσιῶν, καὶ γεφυρῶν, καὶ διαγραφῶν, καὶ ἐπιβολῶν· ὡς ἂν μὴ καὶ ταῦτα ἀδιάκριτα μένοι, ἀκόλουθος δέ τις τῷ ἡμετέρῳ δικαιοτάτῳ σκοπῷ καὶ ἐπ' αὐτοῖς διατύπωσις προέλθοι. τῶν γὰρ προνομίων τῶν ἐκ παλαιοῦ ταῖς βασιλικαῖς οἰκίαις πεπορισμένων, τούτων αὐτὰς ἐξαιρουμένων, ὀρθῶς ἡμῖν παρέστη χρειώδη τε καὶ ἀναγκαίαν ἐπιθεῖναι τῷ πράγματι τάξιν. εἰ μὲν γὰρ βασιλικῶν στρατευμάτων τῶν ἐπὶ βαρβάρους ἐκπεμπομένων

παρ'

idq́; perinde acſi ad diuinas domus nihil pertinerent: ne hac poteſtate eos qui aduerſus ipſos actiones habent oblædere, ijsq́; quæ debent fraudare videantur. Adeò autem ab iſtiuſmodi iniurijs diuinas noſtras domus alienare cogitamus, vt controuerſias apud illarum magnificentiſſ. glorioſiſſ.úe curatores, ſiue in ſcriptis, ſiue ſine ſcriptis iam motas, "vlterius procedere non ſinamus, extraquàm ſi vtraq; pars ſponte id facere velit. Quod ſanè ſi vtraq; pars non velit, volumus vt vnus aliquis noſtrorum magiſtratuum, in quem partes conſenſerint, quémve etiam nos aſſignauerimus, ſecundum hoc quod recens à nobis conſtitutum eſt, controuerſiam à quocunq; horum examinatam, quæq́; in illa fortè acta ſunt, ſuſcipiat, ac deinceps audiat, quæq́; legibus conueniant de ea ſtatuat.

"Lego προϛ ϛωτέρω.

CAPVT VI.

DE oneribus profectò etiã, & metatis, & angarijs, & viarum pontiumq́; inſtaurationibus, de deſcriptionibus quoq; & indictionibus tractare nobis viſum eſt. ac, ne hæc indiſtincta maneãt, conſentanea quadã iuſtiſſimo noſtro propoſito de illis deſcriptio procedat. Quum enim priuilegia iam olim auguſtalibus domibus data, ab his illas eximant, rectè animũ noſtrum ſubijt, vt rei vtilem & neceſſariũ ordinem imponeremus. Si etenim ob Imperatoriorũ exercituum, qui in barbaros emittũtur,

πάροδον, ἢ καὶ καθ' ἡμετέραν κέλευσιν, σωτηρίας
ἕνεκα τῆς ἐνδόξου ταύτης πόλεως, ἢ καὶ ἑτέρων προ-
φάσεων χάριν, συνωνήν τινὰ εἰδῶν γενέσθαι συμ-
βαίη, τούτοις ἅπασιν οὐ μόνον τοὺς ἄλλους ὑποτε-
λεῖς, ἀλλὰ γὰρ δὴ καὶ τὰς τῶν βασιλικῶν οἴκων κτή-
σεις καὶ οἰκήσεις ὑποκεῖσθαι βουλόμεθα. τῶν γὰρ αἰτιῶν
τούτων χωρὶς οὐδὲ τὰς θείας οἰκίας, οὐδὲ ἕτερόν
τινα τῶν ὑποτελῶν ἐνοχλεῖσθαι κελεύομεν, οὐδὲ εἰς ἀν-
άγκην τοιοῦτό τι γενέσθαι συγχωροῦμεν.

ΠΕΡΙ ΚΛΗΡΟΝΟΜΩΝ.

Διάταξις β.

ΘΕοῦ τι καὶ δικαιοσύνης μεῖζόν ἐστιν οὐδέν. τού-
των γὰρ χωρὶς οὐκ ἄν τι τῶν δεόντων πρα-
χθείη ποτὲ, καὶ διαφερόντως ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς
πολιτεύματι. καὶ τὰ ἑξῆς.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΡΧΟΝΤΩΝ.

Διάταξις γ.

ΟΥ τὸ νομοθετεῖν τὰ πρέποντα μόνον
ἐστὶν ἀγαθὸν μέγιστον, ἀλλὰ καὶ τὸ τὰ
θεσπισθέντα φυλάττειν ἀκριβῶς, καὶ
πρὸς ἔργον ἄγειν. καὶ τὰ ἑξῆς.

tranſitum, aut etiam noſtro iuſſu, quò abundè huic inclytæ ciuitati annonæ ſit, aliarúmve occaſionum cauſa, ſpecierum quandam contributionem fieri contingat: his omnibus non modò alios ſubditos, verùm auguſtarum domuum poſſeſſiones & habitacula profectò etiam obnoxia eſſe volumus. Ac ſanè citra has cauſas, ne diuinæ domus, neq; alius ſubditorum quiſquã moleſtia afficiantur, iubemus: neq; vt tale aliquid illata neceſſitate fiat permittimus.

DE HAEREDIBVS.

CONSTITVTIO II.

DEO *ſimul & iuſticia nihil maius exiſtit. abſque his enim nihil vnquam commodè geri poteſt, & præcipuè in noſtra hac republica. & quæ ſequuntur.* Eſt inter Iuſtin. cõſtit. nouel. conſt. 164.

DE PROVINCIARVM PRAESIDIBVS.

CONSTITVTIO III.

NON *tantùm decenter leges ferre ſummo bono eſt, ſed etiam ſancita accuratè cuſtodire, & ad effectũ deducere. & quæ ſequuntur.* Eſt inter Iuſtinia. cõſti. nou. conſt. 161.

Non

Διάταξις Δ. ἐλλείπει ὅλη. * * *

ΠΕΡΙ ΚΟΥΦΙΣΜΩΝ δημοσίων.

Διάταξις ε.

Μέγιστα τῶν ἐν ἀνθρώποις ἐστὶν ἀγαθὰ δικαιοσύνη τε καὶ φιλανθρωπία, ἡ μὲν τὸ ἴσον ἑκάστῳ νέμουσα, καὶ τῶν ἀλλοτρίων οὐκ ἐφιεμένη, ἡ δι' ἐκ τάξεως.

Nouella quarta deeſt integra. * * *

DE RELEVATIONE TRIBVTORVM PVBLICORVM.

CONST. V.

PRAESTANTISSIMA *inter homines bona ſunt, iuſticia & benignitas: quarum altera æquabiliter ſuum cuique tribuit, neque appetit aliena: altera ad. & quæ ſequuntur.* Hæc poſita eſt ſuprà Nou. 163.

ALIAE

ALIAE ALIQVOT CONSTITVTIONES IVSTINIANI, IVSTINI, ET Tiberij, ex libro Iuliani Anteceſſoris.

PRAGMATICA SANCTIO IVSTINIANI IMP. COMPLEctens varia capitula.

Imp. IVSTINIANVS Aug. vt omnia firma ſint, quæ Amalaſiunta, vel Atalaricus, vel Theodatus conceſſerunt.

PRO petitione Vigilij venerabilis antiquioris Romæ epiſcopi quædam diſponēda eſſe cenſuimus ad vtilitatem omnium pertinentia, qui per Occidentales partes habitare noſcuntur. In primis itaq; iubemus, 1

bemus, vt omnia quæ Atalaricus, vel Amalaſiunta regia mater eius, vel etiam Theodatus Romanis vel Senatu poſcente conceſſa ſunt, inuiolabiliter conſeruentur: ſed & ea quæ à nobis, vel à pia memoria Theodora Auguſta quondam coniuge noſtra conlata ſunt, volumus illibata ſeruare, nulla cuicunq; danda licẽtia contra ea venire, quæ à prædictis perſonis pro quibuſcunq; rebus vel titulis data vel conceſſa eſſe noſcuntur, excepta videlicet donatione à Theodato in Maximum pro rebus abita Marciani. ex quibus dimidiam portionem Liberio viro glorioſiſſ. dediſſe meminimus, reliquam dimidiam Maximo viro magnifico relictam, quas apud vtrunq; firmiter manere cenſuimus.

Vt per Totilanem factę donationes irritæ ſint.

2 ¶ S I *quid à Totilane tyranno factum vel donatum eſſe inuenitur cuicunq; Romano ſeu cuiq; alio, ſeruare, vel in ſua firmitate manere nullo modo concedimus: ſed res ablatas ab huiuſmodi detentatoribus antiquis dominis reformari præcipimus. quod enim per illũ tyrannidis eius tempore factum eſſe inuenitur, hoc legitima noſtra notare tempora non concedimus.*

Nemini noceat in captiuitate gentiũ amiſsio inſtrumentorum.

3 ¶ L I C E T *enim generali lege proſpectum*

eſt, ne inſtrumẽtorum amiſsio dominis, pro quibus inſtrumenta conſcripta ſunt, quodcunque præiudicium rerum poſsit inferri: tamen ſpecialiter etiam per illa loca hoc renouare cenſuimus, cùm ſciamus per diuerſas calamitates & hoſtiles peruaſiones tam in ipſa ciuitate Romana, quàm in alijs locis hominibus inſtrumenta periſſe. Nequaquam igitur ex hoc quicunq; patiantur calumniam, aut aliquod ſuſtineant detrimentum, ſancimus, vt inſtrumentorum quidem amiſsionem vel corruptionẽ nullus præiudicium pro dominio vel poſſeſsione, pro credito, dominis rerum, vel poſſeſſoribus, aut creditoribus, pro quibus inſtrumenta conſcripta fuiſſe inferre pragmatum.

¶ S E D *& ſi quis res abſentis vel etiam capti, forſitan greges, per ſuã aut cuiuſlibet auctoritatẽ inuaſit, vel petendo eas tenuit, reuerſo eo vel liberato, ſine vlla dilatione iubemus reſtitui ipſi, vel etiam hæredibus eius. Et ſi fortè ille fatale munus ſubijt, etiam hæredibus eius reſtituatur legis auctoritas ſuggerit.* 4

Non præſumat quis alienum.

¶ Q V I À *antẽ veriſimile putamus diuerſo tyrannidis tẽpore res ſuas per metũ alienaſſe hominibus, vel officium quodcunq; gerentibus, vel aliam à Totila cõmiſſam actionem, vel potentiam vel gratiã apud eum habentibus, ſiue* 5

venditiones, vel cui quibuſcunq; contracti titulos, modo vero quod factum eſt prius reſcindi deſiderare, vtpote per violentiam vel per metũ tyrannici temporis factum: ſancimus, omnibus eſſe licentiam ſui recipiendi ſiue vindicãdi, vel poſſeſſionis à iudice adipiſcendæ, prædijs tantummodo videlicet reſtitutis, qui tamen eo qui ſe dediſſe perhibet adprobante veraciter cõſtiterit exſoluta, nec aliquo poſtea modo vel fraude ſubtracta, vel ab eo recepta: cùm non abſq; ratione eſſe putamus multa tunc tempore per metum vel violentiam facta eſſe, quæ noſtris temporibus reſcindi expoſcit iuſtitia, pœna videlicet inſtrumentis inſerta propter prædictas ſanctiones, modis omnibus quieſcente.

De tempore poſtliminij, id eſt, poſt captiuitatem.

6 ¶CVM *autem* Deo *propitio noſtro imperio ſint omnes reſtituti, ſancimus pro noſtrarũ legũ auctoritate triginta nec non & quadraginta annorũ præſcriptionẽ, alias inſuper, legibus locũ habere, & ſuam tenere per omnia firmitatem: his duntaxat temporibus, quæ ab aduentu tyrannorũ bellica confuſio comprehẽdit, nullatenus in præſcriptionum curriculis imputandis.*

Vt inſtrumenta irrita reuocentur.

7 ¶COGNOVIMVS, *dum hoſtilis ferocitas*

Romanam ciuitatē vel alias obſideret, diuerſos cōtractus eſſe factos inter Romanos qui obſidebantur, vel etiam inſtrumenta conſcripta: in præſenti verò quoſdam prædictos contractus reſcindere vel etiam inſtrumenta irrita reuocare ſancimus: & ſi poſtea per hoſtilem "incuſſionem huiuſmodi documēta perierunt, nullam eſſe licentiam quæ facta ſunt, infirmandi, ſed omnes contractus obſidionis tempore factos in ſua firmitate durare, inſtrumenti etiam competentem vim habituri, ſed nullum per eorum amiſſionem dominis præiudicium generādum. quod enim rite perfectum eſt, per fortuitos belli caſus verti, ſubtilitatis non patitur ratio.

"R. incurſionem

De rebus mobilibus vel immobilibus.

8 ¶Res *inſuper mobiles vel immobiles ſeſeq; mouētes, quas à Theodorici regis tēporibus vſq; ad nefandiſſimi Totilæ ſuperuentum quocunq; iure vel titulo Romani poſſediſſe noſcuntur per ſe vel vſufructuarias vel alias perſonas, per quas vnumquenq; præcepit poſſidere, in poſterum ſine aliqua cōcuſſione apud eos ſeruamus, eo videlicet ordine quo per prædicta tempora eaſdem res poſſediſſe noſcuntur.*

Pro immunitate tributorum.

9 ¶Ne *autē tributorū exactionis intuitu habitatores patiantur moleſtias quarūcunq; prouin*

uinciarum, ſancimus nullius maioris dignitatis officia pro" exigẽdis functionibus dirigi, ſed per prouinciarũ iudices & eorũ Officia quodcunq; damnũ collatores ſuſtinere pro tributorum videantur exactione, licentia non deneganda maioribus iudicibus & eorũ Officijs, ſi minus inlatæ fuerint functiones, ipſos iudices & eorum Officia conuenire, & quòd minus eſt illatum exigere, & tã publicæ rationes, quàm collatoris vtilitas procuretur. Dat. anno, die, & Conſ. ss. "R. exerendis

De confirmatione abſolutionis tributorum.

10 ¶IPSARVM *enim functionũ ſolutionem per cõſueta loca vel tẽpora ſollemniter præcipimus fieri, nulla innouatione per hoſtilẽ aduentum ſolutioni tributorũ penitus inferenda; ſed pro ſua conſuetudine vel noſtrorũ beneficiorum tenore ſiue ad arcam ſiue in prouincia, vnumquenq; ſolutionem in poſterũ etiam celebrare.*

Vt leges Impp. per prouincias ipſorum dilatentur.

11 ¶IVRA *inſuper vel leges Codicibus noſtris inſertas, quas iam ſub edictali prográmate in Italiam dudum miſimus, optinere ſancimus. ſed & eas, quas poſtea promulgauimus conſtitutiones, iubemus ſub edictali propoſitione vulgari ex eo tempore quo ſub edictali prográmate*

euulgatæ fuerint, etiam per partes Italiæ obtinere, vt vna deo volẽte facta repub. legũ etiam noſtrarum vbique prolatetur auctoritas.

De ſuffragio collatorum.

¶PROVINCIARVM *etiã iudices ab epiſcopis & primatibus vniuſcuiuſq; regionis idoneos eligendos & ſufficientes ad locorũ adminiſtrationẽ, ex ipſis videlicet iubemus fieri prouincijs quas adminiſtraturi ſunt, ſine ſuffragio, litis etiam codicillis per cõpetentem iudicem eis præſtandis: ita videlicet, vt ſi aliquam collatoribus læſionem intuliſſe inueniantur, aut ſupra ſtatuta tributa aliquid exegiſſe, vel in coemptionibus menſuris enormibus alijsq; præiudicijs vel grauaminibus, aut iniquis ſolidorum ponderibus poſſeſſores damnificaſſe, ex ſuis ſatisfaciant facultatibus. Quod etiam ſiquis de adminiſtratoribus aut actionarijs de præteritorum nefandorum tyrannorũ tempore feciſſe inuenitur, ex ſuis facultatibus ei à quo abſtulit reſtituere iubemus, cùm nos indemnitatem ſubiectorum vndiq; volumus procurari.* 12

Vt proprietas vnicuique reſtituatur.

¶CVM *autẽ cognouimus inimicis deo propitio diuerſis expulſis prouincijs quoſdam greges inuenientes ab illis relictas, et ſuo eas vindicare dominio, licet ad alios antea pertinebãt: ſancimus;* 13

mus, cauſa diſcuſſa, quantū quidem ad eos pertinet, eis præſtari. Siquid verò ab alijs agnoſcetur, dominū ſua recipere: quòd verò excepto domino non cognoſcitur, inter illos diſtribui, qui per eandē prouinciam greges amiſiſſe inueniuntur, diuiſione pro rata portione ſcilicet faciēda.

De eo cui aliquid ablatum eſt, vt reſtituatur.

14 ¶ S I *qui etiam collatorum per occaſionem tributorū exactiones vel cuiuſlibet oneris prætextu, aut alio inrationabili modo à quibuſdā in auro vel in ſpeciebus læſi eſſe noſcuntur: hoc etiam competenter ei cui ablatum eſt, iubemus ſine ambiguitate reſtitui, vt vndiq; prouinciarum habitatores legitimè ſua recipiant, & noſtri temporis poßint felicitatem ſentire.*

De ſeruis, qui tyrannorum tempore liberas duxerunt vxores.

15 ¶ I L L V D *etiā præteritis capitulis inſerendum eſſe cenſuimus, vt ſiqui per Gotthicæ ferocitatis nefandißima tēpora ſerui conſtituti liberas vxores inueniantur duxiſſe, vel etiā liberis hominibus ancillæ cōiunctæ, licentiā quidem liberæ perſonæ diſcedendi per præſentes noſtros mereantur affectus, ancilla videlicet vel ſeruo in dominorum ſuorum iura remanētibus nullo præiudicio dominis ſeruorum vel ancillarū*

ex præterito tempore generando. Si verò in poſterum etiam coniugia tenenda eſſe putauerint, nullum præiudicium circa libertatem propriam patiantur, filij verò maternam conditionē ſequantur. quod etiam in illis, qui ex tali coniugio nati ſunt, optinere iubemus.

De ſeruis & colonis, ab alio detentis.

¶ SERVOS *etiam vel colonos, quos ab aliquo contigit detineri, ſuis reſtitui dominis vnà cum medij temporis prole iubemus.* 16

De deo dicatis virginibus.

¶ CVM *autem tyrannicæ ferocitatis præſumptionem res etiam inlicitas quaſi permiſſas egiſſe ſine dubio ſit: ſancimus, vt ſi quis mulieres deo ſacratas vel habitum religioſum habentes ſibi coniunxiſſe inueniantur, nullam eis tenendi, vel dotes fortè conſcriptas iterum monaſterijs, vel eccleſijs, aut ſancto propoſito cui dedicatæ ſunt, reſtituantur.* 17

Ne pro comparatione ſpecierum collatores grauentur.

¶ NE *verò per coemptiones etiā quodcunq; collatores detrimentum ſuſtinere inueniatur, ſancimus per vnamquanq; prouinciam illarum fieri ſpecierum coemptionem, quæ per eandem prouinciam abundare noſcuntur. neque* 18

enim

enim eius quod ibi non abundè naſcitur, coemptionem non fieri patimur: pretijs videlicet pro ſpecierum venalitate. quæ tunc temporis in foro rerum venalium optinere noſcuntur, ſtatuendis ipſis tamen pretijs ſpecierum vnicuique collatorum in tributorum imputandis exactionē, commercijs videlicet nauium nullo modo prohibendis, vt & noſter feliciſſimus exercitus poſſit nutriri, & collatores aurarias functiones ex abundantium ſpecierum commercio infundere valeant, diſtributione coemptionis pro arbitrio tam locorum antiſtites quàm primatum vniuſcuiuſque celebranda, ne collatores ex Officiorū auaritia per quemcumque modum opprimi videantur.

De menſaris & ponderibus.

19 ¶ V T *autem nulla fraudis vel læſionis prouinciarū naſcatur occaſio, iubemus in illis menſuris vel ponderibus ſpecies vel pecunias dari vel ſuſcipi quæ beatiſſimo papæ vel ampliſſimo ſenatui noſtra pietas in præſenti contradidit.*

De mutatione ſolidorum, id eſt, monetæ.

20 ¶ C V M *autem ſcimus veterum* Romanorum *principum ſolidos per illa loca facilè inueniri, comperimus autem negotiatores vel alios quoſdam propter mutationem ſolidorū diſpen-*

dium aliquod collatoribus noſtris inferre:ſancimus,ſolidos Romanorum principum forma ſignatos ſine permutationis diſpendio per omnes prouincias ambulare, & per eos celebrari contractus:eum, qui diſpendium aliquot permutationi ſolidorum inferre præſumpſerit, pro vnoquoque ſolido alterum tantum ei cum quo contraxerit, inferat.

Vt pretium ſatisfaciat & quod tulit quis.

21 ¶ S I *quis etiam de rebus immobilibus ad alium pertinentibus aliquem ornatum vel materiam abſtuliſſe inueniatur, modis omnibus reſtituere: vel ſi iam alicui iniuncti ſint ædificio, pretio ſatisfacere coartetur, vt vndique noſtrarum legum conſeruetur auctoritas. Inſtrumenta etiam quæ ad alios pertinentia, fortè ab alijs detinentur, prioribus dominis iubemus reſtitui, vt omnes vndique noſtrarum legum adiutorio potiantur. Si verò inſtrumentũ periſſe inueniatur, cuius exemplar apud alterũ inuenitur, vt pote duobus ſcriptis authenticis, prout in contractis ſolitum eſt, ex eo quod apud partem alteram inuenitur, aliud conſcribi iubemus, & parti dari, cuius iam inſtrumenta perierunt, vt competentem poſſit habere cautelam. Sed & ſi quis inſtrumentum alienum ſiue ipſe tollendo, ſiue quocumque caſu inuenien-*

dum

dum malignitate vel incendit, vel abſcondit, aut corrupit, aut quocunque modo habere deſierit, tunc quanti intereſt eius, ad cuius iure inſtrumenta pertinebunt, is qui dolum fecit ſatisfacere compellitur. DAT. DIE, ANN. ET CONS. SS.

Vt annona miniſtretur medicis & diuerſis.

22 ¶ ANNONAM *etiam quam & Theodoricus dare ſolitus erat, & nos etiam Romanis indulſimus, in poſterum etiam dari præcipimus, ſicut etiam annonas, quæ grammaticis ac oratoribus, vel etiam medicis, vel iuriſperitis antea dari ſolitum erat, & in poſterum ſuam profeſſionem ſcilicet exercẽtibus erogari præcipimus, quatenus iuuenes liberalibus ſtudijs eruditi per noſtram rempublicam floreant.*

Vt ciuiliter inter ſe cauſas audiant.

23 ¶ LITES *etiam inter duos procedentes Romanos, vel vbi Romana perſona pulſatur, per ciuiles iudices exercere iubemus, cùm talibus negotijs vel cauſis iudices militares immiſcere ſe ordo non patitur.*

Vt mutationes in ſuo ſtatu ſtent.

24 ¶ REIPVBLICAE *permutationes etiam vel comparationes ſiue competitiones cum pu-*

publico factus vſque ad aduentum ſceleratæ memoriæ Totilæ in ſua firmitate firmamus, ſi tamen nulli aliquid alio poſsidente competit.

Vt fabricæ publicæ ſeruentur.

¶ CONSVETVDINES *etiam & priuilegia Romanæ ciuitatis vel publicarum fabricarum reparationi, vel alueo Tiberino, vel foro aut portui Romano ſiue reparationi formarum conceſſa ſeruari præcipimus: ita videlicet, vt ex hiſdem tantummodo titulis, ex quibus delegata fuerunt, præſtentur.* 25

Vt per negotiatores coemptiones fiant.

¶ SVPER *hæc cognouimus Calabriæ vel Apuliæ prouinciæ poſſeſſoribus pro coemptionibus non inferendis ſuperindictitium titulum impoſitum eſſe pro vna quaque millena, vnde coemptiones per negotiatores annis ſingulis exerceri, in præſenti verò negotiatoribus ſpecierum coemptiones recuſare temptantes tam ſuperindictitium titulum, quàm coemptionis onus prouinciæ poſſeſſoribus imminere, cùm abundè mercatores ſint, per quos poſsit exerceri coemptio: ſancimus magnitudinem tuam hæc examinantem, ſi poſsibile ſit, per negotiatores ſpecies comparatas inferri collatores prouinciæ nullatenus prægrauari, cùm ſuperindictitio titulo ſemel eis impoſito, coemptionis etiam onus* 26

inferre

inferre ſit impoßibile. DAT. DIE, ANNO, CONS. SS.

Vt qui voluerit ad præſentiam Imp. nauigare, non impediatur.

27 ¶ VIROS *etiam glorioſißimos ac magnificos Senatores ad noſtrum accedere comitatum volentibus, ſine quocumque impedimento venire concedimus, nemine prohibendi eos habituro licentiam, ne Senatoribus noſtris vel collatoribus debitus introitus quodammodo videatur excludi, ſed etiam ad* Italiam *prouinciam eundi eis, & ibi quantum voluerint tempus commorandi pro reparandis poſſeßionibus aperimus licentiam, cum dominis abſentibus recreari poſſeßiones aut competentem mereri culturam difficile ſit. Quæ igitur per hanc diuinam pragmaticam ſanctionem noſtra ſtatuit æternitas, magnitudo tua modis omnibus effectui mancipare obſeruareque procuret, pœna decem librarum auri imminente contra temeratores noſtrarum ịußionum.* PRAGMATICA DATA IDIB. AVG. CONST. IMP. DOM. N. IVSTINIANO PP. AVG. ANNO XXVIII. P. C. BASILII V. C. ANNO XIII. NARSI VR. ILL. PRAEPOSITO SACRI CVBICVLI, ANTIOCHO VR. MAGNIFICO PRAEFECTO PER ITALIAM.

DE ASCRIPTICIIS ET COLONIS.

*PP. Illyrici.

Imperator IVSTINIANVS Aug. Dominico "præfecto.

In exẽplari Ligdinenſium legitur.

DOcuerunt noſtram ſerenitatem "Lygdunenſium habitatores, & hoc nos docuerunt, quià ante propoſuimus legem per quam iuſsimus adſcripticios vel colonos commiſcentibus ſe liberis mulieribus procreare filios ad ſimilitudinem liberorum, & ex hoc detrimentari fundos & eorum functiones, recedentibus agricolis, velut ex vtero libero procedentes." ex hoc corrigentes, ſancimus, ſecũdùm veterem legem de adſcripticijs & colonis conſtitutis agricolis, quod naſcitur, adſcripticium & colonum fieri. ſed ſi ſola fuerit mulier libera conſtituta cùm procreauerit filios, tunc ergo nullo modo patimur lædi ex hoc penitus liberum vterum, vtq; talis mulier tali viro ſociata fuerit, neque adſcripticio, neque colono, in hoc tantummodo caſu obtinente lege. Sancimus ergo generalem legem, vt qui ex adſcripticio & colono natus eſt, patris naturam ſequatur. Sic ergo & indemnitas fiſco collatoribus erit P C. *In hoc ergo medẽ-*

*:Et

tes

tes; præſentem diſpoſitionẽ diſpoſuimus, quam obſeruare tuam celſitudinem ſancimus in omnibus Illyricianis *partibus, vt non exinde deminutio aliqua dominis inferatur. Tua igitur gloria quæ nobis viſa ſunt per hanc legem diuinã* " *ſignificantem effectui mancipare feſtinet, multa imminente decem librarum auri, qui eam violauerit, aut conceſſerit violandam.* DAT. SVB. ID. APRILIS CONSTANTINOPOLI, IMP. DOM. N. IVSTINIANO AVG. ANNO XIIII. IVSTINO CONSVLE. " *ſignificanta, δηλώματα.*

CONSTITVTIO IVSTINI IMP. DE FILIIS liberarum, in Africam directa.

Imperator Cæſar Fl. IVSTINVS, fidelis in Chriſto, manſuetus, maximus benefactor, Alamanicus, Gotthicus, Frãcicus, Germanicus, Anticus, Vvandalicus, Africanus, Pius, Felix, Inclytus, victor ac triumphator, ſemper Auguſtus, Theodoro.

D*Ie noctúque pro vtilitate reipublicæ ſubtiliter cogitãtes, illa properamus renouare* " *quanta in locis opportunis ſunt neceſſaria, & maxime:* " ὅσα quæ:

me pro tributis atque reditibus, ſine quibus impoſſibile eſt aliquid agere proſperum. Suggeſſit autem tua magnitudo maximam partem poſſeſſorum Africanæ prouinciæ precibus ſuis intimare deſolatos agros remanſiſſe, cùm diuina lex promulgata fuiſſet conſtituens creatos ex libera matre & adſcripticio marito liberos eſſe. quod contrarium eſt legibus antiquis: cùm illæ manifeſtè decreuerunt talem ſubolem adſcripticiam eſſe. ex hac enim licentia filij adſcripticiorum, prædia in quibus nati ſunt, dimittentes, & in alijs habitantes locis tam fiſcum quàm dominos prædiorum minuere, & hæc dicentes ſupplicauerunt corrigere hoc capitulum apud illam prouinciam, ſicut & pater noſter prædictæ legis lator in Illyricia*nam prouinciam fecit, conſtituens filios qui naſcuntur ex libera matre atque adſcripticio patre, liberos eſſe cum ſuis rebus, ſed tamen colonos vt non liceat terrulas vbi nati ſunt relinquere & alienas colere.* His *igitur noſtræ ſerenitati ſuggeſtione tua relatis, neceſſarium eſſe perſpeximus poſſeſſores ſubiectos noſtros atque functiones publicas adiuuare.* Vnde *ſancimus in* A*fricana prouincia filios ex libera matre & adſcripticio patre productos liberos quidem eſſe, & res proprias habere, in ordine tamen colonorum eſſe, & non poſſe eos dimittere prædia, in quibus nati ſunt, & excolere*

aliena,

aliena, ſed vicos ipſos in quibus orti ſunt, cum libertate colere. ſic etenim nec fiſcus, nec poſſeſſor læditur, neq; prædicti imminuuntur, terras vbi nati ſunt excolentes, Theodore parens cariſsime atque amantiſsime. Quæ igitur per hanc diuinam pragmaticam ſanctionem noſtra ſanxit æternitas, tam tua magnitudo, quàm qui poſt te eandem adminiſtrationem adepti fuerint, vnà cum Officio ſuo effectui mancipare obſeruareque procurent. DAT. KAL. MART. CONST. IMP. DOM. N. PP. AVG. IVSTINI ANNO V. INDICTIONE TERTIA. Et *ſubſcriptio* Imperialis, VALE THEODORE PARENS CARISSIME ATQVE AMANTISSIME. *&, Quæſtor legi.* DAT. KALEND. MAR. CP. IMP. DOM. NOSTRO IVSTINO PP. AVG. ANNO V. POST CONS. EIVSDEM DOMINI NOSTRI ANNO SECVNDO.

SACRVM PRAGMATICVM TIBERII AVGVSTI, DE CONfirmatione cõſtitutionum Iuſtini Imperatoris de filiis colonorum & liberarum.

In nomine domini IESV CHRISTI.

Imperator Cæſar Fl. TIBERIVS Conſtantinus, in Chriſto manſuetus, maximus benefactor, & Fl. Nob. Tiberius Mauritius feliciſsimus Cæſar, Alamanicus, Gotthicus, Francicus, Germanicus, Anticus, Alanicus, Vvandalicus, Africanus, Pius, Felix, Inclytus, victor ac triumphator, ſemper Auguſtus, Theodoro.

COnſuetum & peculiare noſtræ manſuetudinis remedium neceſsitatibus ſubiectorum noſtrorum imponere cupientes, ſuggeſtionem viri beatiſsimi Pub.

Publiani, antiſtitis Karthaginienſium ciuitatis & poſſeſſorum eiuſdem Africanæ proconſularis prouinciæ, libenter ſuſcepimus, per quas pragmaticam ſanctionem Iuſtini diuæ memoriæ patris noſtri pro conditione ſubolis ab adſcriptitio patre & ingenua matre ad Theodorum tunc præfecturam tuam agentem ante tempus emiſſam, firmam inlibatamq́; noſtris etiam adfatibus conſtitui ſupplicauerunt, vt cultura terrarum permaneat nulla lege vel machinatione & ab ea ſeparari valitura. Conſulentes itaque conlatoribus Africani tractus, ſancimus eandem pragmaticam ſanctionem, & eius diſpoſitionem, omnibus modis ex quo data eſt, ſuas vires habere, & incertam ei auctoritatem vniuerſis dominis terrarum opitulari, vt liberi procreati à matre ingenua & patre adſcripticio vel colono ruſticitatem paternam cognoſcant, & operibus ſuis conſuetos reditus his quibus ſuppoſiti ſunt, ſubminiſtrent. deterioris quidem conditionis alieni, ipſius autem ceſpitis vbi nati ſunt, recedere, & in alijs quibuſcunque locis degere non permiſſuri, Theodore parens cariſſime atque amantiſſime. Illuſtris igitur & magnifica auctoritas tua hanc pragmaticam ſanctionem in æternum valituram edictis propoſitis omnibus habitatoribus Africanarum partium innoteſcat, vt omnibus pateat, qualem pro vti-

litate eorum prouidentiam gerimus.

& ſubſcriptio Imperialis,

DIVINITAS TE SERVET PER MVLTOS ANNOS PARENS CARISSIME ATQVE AMANTISSIME. & Quæſtor legi. DATA III. ID. AVG. CPL. IMP. DOMINI NOSTRI TIBERII CONSTANTINI PP. AVG. ANNO OCTAVO, ET PCL. EIVS ANNO TERTIO ET R. NOB. TIBERII MARC. FELICISS. CAESAR. ANNO PRIMO.

IMP.

IMPERATORIS LEONIS AVGVSTI NOVELLAE CONSTITVTIONES:

Siue,

CORRECTORIAE LEGVM repurgationes:

HENRICO AGYLAEO INTERPRETE.

ILLVSTRISS. HEROI GVLIELMO, DEI GRATIA AVraicenſium Principi, Naſſouiæ & Buræ comiti: Bredæ, Grauiæ, ac Dieſthemi domino, &c.

HENRICVS AGYLAEVS, S. P. D.

CVM quæ mihi donaria obuenere, ob dignitatem ſuam non niſi maiorum gentium diis ſuſpendi atq; conſecrari debeant: tum

tu, Princeps illuſtriſsime, is es, cui ſi inter primos votiuam aliquam tabulam nõ figam, ſcelere me obſtringam. Es enim in Belgis, popularibus meis, poſt Principem, ſiue ſpectetur genus, nobiliſsimus: ſiue ditionum numerus & opulentia, potentiſsimus: ſiue rerum geſtarum magnitudo, nulli ſecundus. Tuis præcipuè auſpiciis vtrunque tempus, & pacis & belli, gubernatur: tu quicquid eſt maximorum munerum, aut primarius aut ſolus obis. Tum priuatim ea in patriam meam, quæ Syluaducis eſt (barbaries Buſcumducis nuncupauit) tua beneuolentia eſt, eaque illa abs te in dies beneficia ſentit, vt ſi quum noſtrorum ciuium nomine commune quodpiam gratitudinis pignus edere poſsim, id primo quoq; tempore non faciam: ingratus aduerſum parentes, cõgnatos, vniuerſam ciuium ſocietatem, atque adeò ipſum natale ſolum, ac nefarius eſſe meritò iudicandus ſim. Dum enim ditionibus tuis propemodum nos cingis, commodiſsimum te vicinum exhibes, & vt amiciſſimè cum tuis viuamus, ſedulò operam das: totum te publicè nobis offers: ac ſæpe ſoceri tui Maximiliani incomparabilis Principis exemplum imitatus, ſingu-

lis

lis conſulis, ſubuenis, opem fers. Nam quemadmodum ille honeſtiſsimã quandam olim matronam (quam poſtmodum naturali morte extinctã, ipſi etiam aduerſarij luxerunt) iniquis criminationibus in capitis periculum pertractã, reis magno tandem cum negotio exemit: ita tu quoque proximis annis, optimæ exiſtimationis ac canicie venerandum quendam ciuem, perſonati cuiuſdam nebulonis ac ſanguinarij ſcurræ rictibus eripuiſti. Qua re vel ſola, qui noſtrum ſe totos tibi deuinctos eſſe non agnoſcunt, næ illi aut improbi ſunt: aut præ mentis hebetudine, quanti reipublicæ proborum hominum ſalus atque conſeruatio eſſe debeat, non vident.

Sed ad ea quę in præſens Celſitudini tuæ offerimus, quod attinet, vt qualia illa ſint melius cognoſci poſſit, quædam mihi altius repetenda ſunt. Quum itaque Iuſtinianus Princeps ius ciuile ex veterum variis multiplicibusque ſcriptis in compendium redegiſſet, ac inſuper pro rerum poſtmodum emergentium natura Conſtitutiones ſcripſiſſet, eæque in eam quam videmus multitudinem atq; molem excreuiſſent: is verò eius labor Baſilio Macedoni Oriẽtis Principi mul-

tis de cauſſis diſpliceret: communicata ipſe cum Conſtantino ac Leone filiis ſuis opera, quæcunque ille eiuſdem argumenti diuerſis locis tractaſſet, ſub ſuis titulis collectim digeſſit: quæ obſcuriora viderentur, apertiùs perſcripſit: verboſitatem reſecauit: ac denique prout mutatum reipublicæ ſtatum poſtulare putabat, alia reiecit, alia reformauit, alia nouiter introduxit. Quo ipſo in opere quum poſt patris fratriſque obitum ſceptra Leo ſolus obtinens, nonnulla partim non probaret, partim requireret: continua (vt facilè coniicere eſt) ſcriptione correctis adiectiſque quæ viderentur, velut Colophonē illi addidit, ſummamq; manum impoſuit. Singulas autem res ſingulis fere conſtitutionibus incluſit, atque ita diligenter quaſque rationibus communiuit, vt non iubere leges, ſed perſuadere voluiſſe videatur. In quo ille profectò cognomini ſuo reſpondere voluit, ne quum aliis in rebus omnibus philoſophus dici mereretur, vbi præcipuè prudentiam ſuam exerere deberet, ſui diſſimilis eſſet. Qui Princeps vtinam in noſtra hæc tempora incidiſſet, quo melius nonnulla cognoſcere potuiſſet: aut nunc Principes eius ſimiles eſſent.

Dij boni, quãtum inde commoditatum, quantum tranquillitatis ſalutisq; in commune mortalium generi turmatim accederet! Verùm (quæ hodie corruptela eſt) fruſtra iſtiuſmodi iampridem ab optimis quibuſque optantur. Scripſit autem ille Græcè, vt Latino orbi hactenus eſſe vſui non potuerit: quocirca quũ me verſurum illum publicè recepiſſem: poſteaque vt id maturarem, Ioachimus Hopperus Friſius, & Iacobus Cuiacius, profeſſionis noſtræ eximia duo luminaria, propter ſummam haud dubiè eius vtilitatem, hortati eſſent: inter peregrinandum etiam, liberãdam fidem, iſtisq; tantis viris parendum putaui. Quo in labore quantum mihi tædij ac moleſtiarum deuorandum fuerit, qui Latina noſtra cum Græcis conferent, non poterunt ignorare. Tam altus hunc authorem ſitus occuparat, vt ei detergendo, tanquam Augiæ ſtabulo repurgando, Hercule opus fuerit: tot vulnera adeoq; grauia temporum iniuria idem acceperat, vt quaſi AEſculapij medicam quandam requiſierit manum. Cuius vtriuſq; rei præſtitæ laudem quenque candidum libenter mihi adſcripturum cõfido. Certè vt illum priſtino nitori ſanitatique re-

ſtituerem, mihi non peperci, nullum non lapidem moui, vnamquamq; Conſtitutionem ad eiuſdem ſimiliſve argumenti iuris noſtri loca ſumma cum diligentia expendi. Quod dum facio, ſtudioſis iuris facili animo hoc donaui, vt quæ Leo abrogaret vel prorogaret, quibúsve derogaret vel ſubrogaret, in margine ſuo quodque loco indicarem. Quæ opera cùm vicem commentarij, qualem quidem in hoc ſcripto quiſquam deſideret, ſupplebit: tum verò etiam in omnẽ poſteritatem Leoni Mithridatici medicaminis inſtar erit. Ex quibus profectò tantum abeſt vt quicquam in Henrici Scrimgeri, vt qui ita illum vulgandum curauit, ignominiam rapi velim, vt potius ipſi, quemadmodum ſæpe aliàs, ita hic quoque optimè de republica merito, quantas maximas gratias agam, qui tam vtilia, vti eſſent, ſtatim in publicum emittere, quàm dum ſibi caſtigare vacaret, premere & occultare maluerit.
Leonis itaque cognomento Philoſophi, inclyte Princeps, nõ contemnendæ neq; elegantiæ neque vtilitatis, Latinas à me factas, multiſque locis illuſtratas Conſtitutiones, tuo nomini inſcribo: quas ſiue tanquam donarium, ſiue tanquam

ciuium

ciuium noſtrorum gratitudinis pignus atque ſignum in ſacrario tuo reponere dignaberis, rem mihi longè gratiſſimam feceris. Vale, Veſontione. Calend. Aprilis. Anno inſtauratæ Salutis,

1 5 6 0.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟ-
ΡΟΣ ΛΕΟΝΤΟΣ ΑΥ-
ΓΟΥΣΤΟΥ ΝΕΑ-
ραὶ διατάξεις·

ἤ,

ΑΙ ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ ΕΠΑ-
νορθωτικαὶ καθάρσεις.

ΤΟ ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

ΤΟ ποικίλον τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, καὶ τὸ πολύτροπον τῆς τοῦ βίου καταστάσεως, πολλοῖς καὶ παντοδαποῖς νόμοις παρέσχε λαβεῖν γένεσιν, οἳ τῷ πλήθει τοῖς πράγμασι συνεπεκτεινόμενοι, τῇ πρὸς ἑαυτοὺς παραθέσει, πᾶν ὅ,τι τε καλῶς ἔχει καὶ ὃ μή, διακρίνουσιν. εἰσὶ τοιγαροῦν ὥσπερ τινὲς φύλακες τῆς ζωῆς ἡμῶν, καὶ ἰατροί, ἃ μὲν κωλύοντες παντελῶς εἰς τὸν βίον ἐλθεῖν τῶν κακῶν, ὧν δὲ λαθόντων καὶ παρεισδεδυκότων τὴν βλάβην ἐπανορθούμενοι, καὶ οἷον ῥιζοτομοῦντες τὴν κακίαν, καὶ οὐκ ἐῶντες ταύ-

IMPERATORIS LEONIS AVGVSTI NOVELLAE CONSTITVTIONES:

AVT,

Correctoriæ legum repurgationes.

PROOEMIVM.

RERVM *humanarũ viciſsitudo, vitaq́; inconſtãs atq; multiformis ſtatus, permultis ac omne genus legibus ortum præbuere: quæ* leges *quia ſua multitudine ad quaſcunq; ſe facilè res protendunt, quum illas ſibi admouent, quicquid rectè aut ſecus ſeſe habeat diiudicant. Sunt itaque tanquam cuſtodes quidam vitæ noſtræ & medici, dum mala, partim ne oriantur ac in communem vitam promanent, impediunt: partim verò, quæ mala occulta ſunt, inſinuanterq́; irrepſerunt, eorum noxam corrigunt, ac velut radicitus vitioſitatem euellunt, eamq́; non ſinunt corroborari.*

τὴν κρατύνεσθαι. Ἀλλὰ γὰρ ἡ ἀνθρωπίνη φορὰ καὶ παλίῤῥοια ἄνω τε καὶ κάτω πάντα στρέφουσά τε καὶ μεταφέρουσα, καὶ πολλὰ μὲν τῶν κειμένων καλῶς μετατιθεῖσα, πολλῶν δὲ λήθην καταςκεδάζουσα, ὥστε εἰ μηδὲ τὴν ἀρχὴν ὤφθησαν λαχόντα γένεσιν, καὶ ἐπίγνωστα εἶναι, οὐ μικρὰ τούτους ἐλυμήνατο, οὓς μὲν σιγῇ κρύψασα βαθείᾳ, οὓς δὲ ἀλλήλοις ἀντιφθέγγεσθαι παρασκευάσασα· τοῦτο μὲν, αὐτῶν ἐκείνων τῶν ἐκτεθεικότων αὐτοὺς, οὐ μεινάντων ἐπὶ ταῖς πρότερον διανοίαις, ἀλλὰ σφίσιν αὐτοῖς ἀντειπόντων· τοῦτο δὲ καὶ τῶν μεταγενεστέρων, ὅπου μὲν ἔθει, ὅπου δὲ δόγματι τούτοις ἐναντιωθέντων. καὶ ἐντεῦθεν συμβῆναι μὲν πολλὴν τοῖς νόμοις τὴν σύγχυσιν, οὐκ ὀλίγον δὲ βλάβος τοῖς πράγμασιν, ἄλλων πρὸς ἄλλας μετατιθέντων, καὶ κατὰ κύβους πεττευόντων. Τοιγαροῦν οὐκ ἄξιον παριδεῖν κρίναντες, ἐν τοσαύτῃ συγχύσει καὶ ταραχῇ φέρεσθαι ὧν ἡ γαλήνη καὶ ἀταραξία τῆς πολιτείας ἐξήρτηται, ἐπισκέψεώς τε ὡς ἔνι μάλιστα ἐπιμελεστάτης τοὺς νόμους ἠξιώσαμεν, καὶ ὧν λυσιτελὲς ὑπάρχειν τὸ κράτος κατεγνώσαμεν, τούτων ἐκλογὴν ποιησάμενοι, δόγματι ἐγγράφῳ τῆς βασιλείας ἡμῶν τὴν εἰς τὴν πολιτείαν αὐτοῖς παῤῥησίαν ἐβεβαιώσαμεν, καὶ τοῖς πράγμασι διαιτᾷν ἐπεψηφισάμεθα· οὓς δ' ἔγνωμεν ἀσυμφόρους, τούτων δὲ ἄρα ἐνίους μὲν καὶ αὐτοὶ δόγματι, τῆς τῶν νόμων τιμῆς καὶ τάξεως ἐξωστρακίσαμεν, εἰς σιγὴν διηνεκῆ συνελάσαντες· ὧν δὲ οὐδ' εἰς μνήμην ὅλως κατέστημεν,

διὰ

borari. Atqui earundem *humanarũ rerũ curſus, velutiq; reciprocus quidã æſtus, dum ſurſum deorſum omnia vertit ac voluit, & multa quæ rectè cõſtituta eſſent in peius cõmutat, permulta item obliuione obruit, vt perinde ac ſi in rerum natura viſa nunquam eſſent, incognita ſint: nõ mediocrẽ illis labem intulit, has profundo ſilentio tegendo, in illis verò vt inter ſeſe diſſentiant efficiendo: idq; aliàs, dum illi ipſi qui illas tulerunt, in priore ſententia ac voluntate nõ perſiſtunt, verùm ſibi ipſi contradicunt: aliàs etiam, dum poſteriores modò conſuetudine, modò lege illis cõtraria ſuſtinent: "vt hinc confundi leges, nec exiguũ rebus mortalium inferri detrimentum cõtingat, "alijs cum alijs commutatis, talorumq; inſtar huc illuc temerè voluentibus. Illas itaq; res, ex quarum tranquillo & imperturbato ſtatu ſalus reip. dependet, in tanta confuſione perturbationeq; verſari, indignũ neglectu rati, quàm accuratiſsima leges inſpectione ac conſideratione dignati ſumus: & quas obtinere cõducibile fore animaduertimus, illis ſelectis, ſcripto Imperatoriæ noſtræ maieſtatis decreto in rep. authoritatẽ confirmauimus: vtque cõtrouerſias dijudicarẽt, inſuper etiã ſciuimus: quas verò inutiles iudicauimus, harũ nõnullas in perpetuũ ſilentium coniecimus; decreto & ipſas à legum honore atq; ordine exulare iuſsimus: quarũ autem nullã prorſus mentionẽ fecimus,*

has

" Lego ὥστε καὶ ἐντεῦθεν συμβῆναι.

" Lego ἄλλων πρὸς ἄλλους, referens ad νόμους.

διὰ τῆς ἀμνηστίας καὶ αὐτοὺς παραπλησίως ἐκείνοις συνεξασφαλισάμεθα. ἐπεὶ δὲ καὶ ἐν ταῖς κρατούσαις συνηθείαις ἐφάνησάν τινες οὐ παράλογοι, οὐδὲ τοιαῦται οἵας ἂν νοῦς συνετὸς ἀτιμάσειε, καὶ ταύτας νόμου προνομίῳ τετιμηκότες, ἀντὶ δὲ συνηθείας ἀλόγου, εἰς νόμου πρόσταξιν καὶ τιμὴν ἀνηγάγομεν. Τούτων ἡμῖν οὕτως διῳκημένων, ἴστω πᾶς τις ὡς ὅσοι μὲν διὰ τοῦ ἐγγράφου τῆς βασιλείας ἡμῶν δόγματος ἔλαβον κῦρος νόμοι, ἢ τετίμηνται ἀξιώματι νόμου συνήθειαι, οὗτοι καὶ πολιτεύσονται, καὶ εἰς ἑαυτοὺς ἀνηρτημένα τὰ πράγματα ἕξουσιν· ὅσοι δὲ πρὸς ἐναντίωσιν αὐτοῖς ἀποφερόμενοι, ἢ μνήμης τὴν ἀφωνίαν αὐτοῖς ἀΐδιον ἐπιβαλούσης ἠξίωνται, ἢ καὶ χωρὶς ταύτης ὡς ὁμότιμοι τῶν ἠτιμωμένων συνητίμωνται, οὗτοι δὴ καὶ ἀπόβλητοι ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ τοῦ πολιτεύματος εἰσὶν ἐκδρόμοι.

ΟΤΙ ΧΡΗ ΠΑΝΤΑ τὸν κρίνειν λαβόντα προνόμιον, καθὼς ἡ ἐγκειμένη τῶν νομίμων κεφαλαίων ὑφ' ἡμῶν ἐκλογὴ διατέτακται, διαλύειν τὰ ἀμφίβολα· ἃ δὲ τῆς ἀποκρίτου τάξεως ἠξίωται, κατὰ ταῦτα μηδεμίαν διοικεῖσθαι δίκης ἀμφιβολίαν.

Διάταξις α.

EN

has etiã, hoc ipſo quòd earũ non meminerimus, iuxta atq; illas in exiliũ eiecimus. Deniq; *quoniam & inter receptas conſuetudines nõnullas ratione nõ deſtitui, talesq; quales prudens aliquis non cõtemnat, vidimus, has quoq; legis prærogatiua honeſtantes, ex inſcriptæ cõſuetudinis ſtatu ad legis imperium atq; honorẽ eueximus. Quum ergo hæc ita à nobis cõparata ſint, ſciat quiſq;, quòd quæ leges per ſcriptũ* Imperatoriæ *noſtræ maieſtatis decretũ authoritatem nactæ, aut quæ conſuetudines legis dignitate honoratæ fuerint: hæ & in rep. obtinebunt, & controuerſias in ſe ſuſpenſas habebunt. quæ autem ab illis in contrarium vergunt, aut mentione ſempiternam illis taciturnitatẽ iniungente, citráve hanc etiam, vt quæ cum deſpectis eiuſdem conditionis ſint, eodem decore dignæ habitæ ſunt: hæ verò dehinc & reiectæ & à republica exules atque extorres erunt.*

QVOD VNVMQVEMQVE, QVI IVDICANDI PRAEROGAtiuã acceperit, quemadmodum legalium capitulorum à nobis habitus delectus ſtatuerit, dirimere cõtrouerſias oporteat: quæ verò inter reprobata habita ſunt, vti ex illis nulla litis ambiguitas diiudicetur.

CONSTITVTIO I.

De

ΕΝ ΟΝΟΜΑΤΙ ΤΟΥ ΠΑσιν ἀνθρώποις νομοθετήσαντος τὰ σωτήρια Χριστοῦ, τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ ἡμῶν, αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Φλάβιος Λέων, εὐσεβὴς, εὐτυχὴς, ἔνδοξος, νικητὴς, τροπαιοῦχος, ἀεισέβαστος, αὔγουστος, πιστὸς βασιλεὺς, Στυλιανῷ τῷ περιφανεστάτῳ μαγίστρῳ τῶν θείων ὀφφικίων ἡμῶν.

Ὁ Μὲν δὴ περιώνυμος ἐν βασιλεῦσιν Ἰουστινιανὸς, ἀρίστης καὶ λυσιτελεστάτης τῇ πολιτείᾳ γνώμης γενόμενος, ὥσπερ τινὰ ὕλην λαβὼν τὰς ἐξ ἀρχῆς καὶ μέχρις ἐκείνου κατὰ διαφόρους χρόνους τῇ Ρωμαϊκῇ ἐπικρατείᾳ διατάξεις τεθεσπισμένας, οἰκείαις φροντίσι καὶ πόνοις ἔργον ἀξιοθαύμαστον, τὴν τῶν νόμων ὅλην σωματοποιΐαν, εἰς εὐεργεσίαν τῆς ὑπηκόου ἐφιλοτιμήσατο κατασκευάσασθαι· καὶ εἴ τι μὲν ὑπεναντίον μὲν καὶ ἀνάρμοστον διεφαίνετο, ἀνακαθάρας, δι' ὧν δὲ τὴν συναρμοστίαν ἐμπολιτευομένην ἐγνώκει, ταῦτα εἰς ἓν συνυφηνάμενος καὶ στοιχειώσας, καὶ ὥσπερ εἰς στάθμην δίκης μίαν καταστησάμενος, ἐφ' ἧς τό, τε δίκαιον καὶ τὸ μὴ τοιοῦτον ἐν διεκρίνετο. ἀλλὰ γὰρ, ὡς ἔοικε, πανταχοῦ κάλλιστον τὸ μηδὲν ἄγαν. καὶ γὰρ οὕτω καλῶς εἰς ἕν σῶμά τι ποιησάμενος τὴν καταμεμερισμένην τῶν

νόμων

In nomine eius qui vniuerſo humano generi ſalutares leges tulit, CHRISTI veri Dei noſtri, Imper. Cæſar FLAVIVS LEO, pius, fœlix, inclytus, victor, triumphator, omni æuo venerabilis Auguſtus, fidelis Rex. Styliano Illuſtriſſimo ſacrorum noſtrorum officiorũ magiſtro.

CELEBERRIMI ille inter Imperatores nominis Iuſtinianus, quũ animo eſſet erga rempub. & optimo, & eius vtilitatum ſtudioſiſſ. velut ſiluam quandam, conſtitutiones in Romano Imperio inde ab initio vſque ad ſuam ætatem diuerſis temporibus editas accipiens, quo bene de ſubditis mereretur, induſtria & laboribus ſuis opus admiratione dignum, vniuerſarum nempe legum illam incorporationem, ſumma cum contentione efficere eſt conatus. Si quid contrarium aut inconueniens appareret, repurgauit: ex quibus verò compoſitum reipublicæ ac decorum ſtatum extiturum crederet, hæc in vnum contexuit, atque velut in artem aliquam informauit. quaſique in vna iuſticiæ libra, à qua iuſtum à diuerſo & iniuſto diſcerneretur, conſtituit & collocauit. Atqui (vt conſtat) vbique eſt pulcherrimam, VT NE QVID NIMIS. *Quum nanque in multas partes diuiſam legum ſubſtantiam ac materiam in*

νόμων ὑπόστασιν, καὶ τὰ ἐξ ὧν τὸ ἐναρμόνιον τῆς νομικῆς οἰκονομίας πολλάκις παρεκινεῖτο, διασκεψάμενος, καὶ πρὸς μίαν συμφωνίαν, ἐκ τοῦ πρὸς ἐκεῖνα μόνα τὴν πάντων ἀπευθύνεσθαι ψῆφον, τοὺς δικάζοντας καταστήσας, καὶ ἀμάχως κρίνειν συμβιβάσας, τῇ εἰρηναίᾳ καὶ ἀμάχῳ τῶν νομίμων κεφαλαίων καταστάσει· οὐ στέρξας ἐπὶ τούτοις, ἀλλὰ ἄμεινόν τι διανοηθεὶς τῇ πολιτείᾳ μετὰ ταῦτα χαρίζεσθαι, ἔλαθεν εἰς ὕστερον ἐνομοθέτησε καὶ τῷ πρώτῳ λυμηνάμενος ἔργῳ, καὶ τὸ δεύτερον οὐκ ἐργασάμενος ἀμέμπτον, ἀντιλογίας καὶ ἔριδος, ἐκ τῆς ὕστερον αὐτῷ πεπραγμένης ὑποθέσεως, οὐκ ὀλίγης πρὸς τὴν προτέραν ἀνακεκινημένης. τῷ μὲν οὖν οἰκείῳ καμάτῳ οὕτως αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ ὁ Ἰουστινιανὸς ἐλωβήσατο. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐξ ἐκείνου τοῦ καιροῦ, ἄρτι μὲν ὑπὸ νεωτέρων θεσπισμάτων, ἄρτι δὲ ὑπὸ συνηθειῶν ἀθεσπίστων, καὶ μόνην προβαλλομένων ἰσχὺν τὴν τῶν ὄχλων ἀρέσκειαν, πολλῆς ἐπιγινομένης καινοτομίας, μικροῦ τὰ τῶν νόμων συγκέχυται, καὶ ἄνω καὶ κάτω πεττευόμενα τὰ πράγματα φέρεται. Διὰ τοῦτο, εἴπερ τι ἄλλο, καὶ τούτου ἡμῖν τῶν ἀναγκαιοτάτων εἰς τὸ προνοίας ἀντιλαμβανούσης τυχεῖν ἄξιον * * πραγματείαν. ἔτι δὲ καὶ τὰς εἰς τὴν τῶν πραγμάτων διοίκησιν

παρ

vnum corpus tanta cum laude"*coagmentaſſet, præterea etiam quæ legalis regiminis ordinem ac conuenientiam ſæpenumero labefactarent, in concordiam redegiſſet, itaque quòd ad hæc ſola omnes ſententiæ ferendæ eſſent, in vnum conſenſum iudices compuliſſet, eoſque ad pacificè iudicandum, legalibus capitulis in tranquillo & ab omni contentione libero ſtatu conſtitutis, inter ſe conciliaſſet: his ille non contentus, ſed præſtantius quippiam in reipublicæ gratiam poſtmodum conficere cogitans, imprudens iis quæ poſtea ſtatuit, primum opus euertit: neque alterum vituperationi non obnoxium fecit, quum ex poſteriore ipſius inſtituto non paucæ aduerſus prius ſuſcitatæ contradictiones & controuerſiæ ſint. Atque ad hunc ſanè modum ipſe Iuſtinianus à ſe ipſo vitium paſſus eſt. Certè quidem quum vſque ad hodiernum diem nunc ex recentioribus ſanctionibus, nunc ex inſcriptis, & non aliunde quàm quòd multitudini placeant, authoritatem præ ſe ferentibus conſuetudinibus, permulta ab illo tempore innouata ſint: parum abeſt, quin res legalis prorſus turbata confuſaque ſit, & communis vitæ negotia ſurſum deorſum ſubſultim ferantur. Quapropter quum ſiquid aliud, hoc certè quòd opitulatrice noſtra induſtria & cura neceſſariò potiatur dignum ſit, * * tractatum. Inſuper & conſuetudinibus quæ ad rerum*

" Lego σωματοποιησάμενος.

παρελθούσας συνηθείας ἐπισκεψάμενοι, τῶν μὲν νόμων τὴν ἀντιλογίαν ἀπεσκευασάμεθα, πᾶν ἀντίπαλον, καὶ πρὸς τὴν φέρουσαν ἀγωγὴν τῶν πραγμάτων ἀθέμιτον, τῆς νομικῆς ἀξίας ἀποχειροτονήσαντες, τὰς δ' ὅσαι συνήθειαι οὐ φαύλως ἐδόκουν οὐδ' ἐπιβλαβῶς ῥυθμίζειν τὰ πράγματα, ταύτας μηκέτι συνηθείας ἀλόγους εἶναι καταλιπόντες, ἀλλ' εἰς ἐξουσίαν θεσπίσματος καταστήσαντες, ἔστι δ' ὅπου καὶ πρὸς τὸ ἁπλοῦν καὶ ἀποτομώτερον ὁρῶντα τὸν νόμον, καὶ ὥσπερ ἐξιστάμενον τῆς δίκης, εἰς τὸ οἰκεῖον καὶ πρέπον συστείλαντες σχῆμα, καὶ τῇ ὀφειλομένῃ τοῖς νόμοις δικαιοσύνῃ. Τούτων μὲν οὖν ἡμῖν οὕτω διῳκημένων, ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸν ἔπειτα ἅπαντα χρόνον, ἅπασιν, εἰς οὓς ἀνήρτηται τὰ τῆς δίκης ζυγὰ, ἄρχουσι καὶ δικασταῖς ἐντελλόμεθα, τοὺς μὲν ὅσοι νόμοι παρὰ τῆς βασιλείας ἡμῶν τοῦ νομίμου ἐδάφους τὴν ἀπαλλοτρίωσιν κατεψηφίσθησαν, τούτους ἀχρήστους ἡγουμένους ἐᾶν ἐρρίφθαι· κατὰ δὲ τοὺς λοιποὺς ἐγγράφους τοὺς ἀρχαίους, καὶ τοὺς μικρῷ μὲν πρόσθεν παρὰ τοῦ ἀειμνήστου πατρὸς ἡμῶν, νῦν δὲ παρ' ἡμῶν ἐγκεχειρισμένους ἢ τεθεσπισμένους, ταῖς δίκαις βραβεύειν τὰς διαλύσεις. οὐδενὸς συγχωρουμένου ἔτι πρός τινα τῶν ὑποβορίων τῆς νομικῆς ἀξίας κεφαλαίων ἀπονεύειν, ἀλλ' οὐδ' εἰς συνήθειαν ἀποδέχειν, ἥτις οὐχὶ παρὰ τοῦ ἡμετέρου κράτους λαβοῦσα τὸ ἔγκριτον, ἀντὶ τοῦ συνήθεια εἶναι καὶ λέγεσθαι πρὸς νόμου δόξαν καὶ τιμὴν ἀνηνέχθη.

ΠΕΡΙ

gubernationem deueniſſent, diligenter excuſſis, legũ inter ſe contradictionem ſuſtulimus: quicquid aduerſarium & ad præſentem rerũ conſtitutionem rationemq́; illicitum eſſet, huic legalem authoritatẽ abrogantes: quæcunq; verò conſuetudines non malè neq; noxiè de rebus conſtituere viderentur, has non amplius inſcriptas & neglectas cõſuetudines manere ſiuimus, ſed ad legis vim ac poteſtatẽ extulimus: alicubi autem & ad ſæuitiam quiddamque præfractius ſpectãtem, ac ceu iuſtitiæ penitus oblitam legẽ, ad ſuum decentemq́; modum legibus debita cũ æquabilitate contraximus. His *itaque hoc pacto diſpoſitis & conſtitutis, omnibus quibus iuſticiæ trutinæ commiſſæ ſunt, & magiſtratibus & iudicibus mandamus, vt quæ leges ab* Im*peratoria noſtra maieſtate à legali ſolo exulare iuſſæ ſunt, has inutiles iudicantes, dehinc in omne æuum reijci ſinant: ſecundum reliquas verò ſcriptas atque veteres, & quæ haud ita pridem à ſempiternæ memoriæ patre noſtro, atque nunc à nobis ſelectæ aut latæ ſunt, controuerſiis dijudicationes ſuppeditent: neminiq́; poſthac ad aliquam à legali authoritate exterminatam iuris ſpeciem declinare, neq; ad conſuetudinem quampiam, quæ accepta prærogatiua, pro eo quod conſuetudo eſſet ac diceretur, ad legis maieſtatem & honorem à potentia noſtra ſubuecta non ſit, recurrere permittatur.*

ΠΕΡΙ ΤΟΥ, ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ἱεροὺς καὶ θείους κανόνας τὸν ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος μαρτυρούμενον ἄξιον τῇ ἄλλῃ τοῦ βίου ἀρετῇ, μηδὲν εἰς τὴν τιμὴν ἐμποδίζεσθαι ἕνεκα τῆς ἐκ νομίμου γάμου παίδων συναφείας, εἰ παῖδες πάρεισιν αὐτῷ.

Ἄλλως,

Περὶ τοῦ μὴ ἐμποδίζεσθαι τὸν ἄξιον ἀρχιερωσύνης, εἰ παῖδες νόμιμοι αὐτῷ παρεῖσι.

Διάταξις β.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΕφάνῳ τῷ ἁγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

ΤΩΝ ἱερῶν καὶ θείων κανόνων, τῶν τε ἄλλων καὶ ὅσοι περί τε ἱερωσύνης καὶ χειροτονίας ἐπισκόπων ἐθέσπισαν, εἰς τὸ ἄριστόν τε καὶ ἀκριβέστατον ἐκπεφωνημένων (πῶς δ' οὐκ ἔμελλον ἀκριβῶς ἐκπεφωνῆσθαι, θείας ἐπιπνοίας ἐν τοῖς φθεγγομένοις ἐνεργούσης;) θαυμάζειν ἔπεισί μοι πῶς οὐκ εὐλαβήθησαν τινὲς, ὥσπερ ἐνδεῶς ἐκείνων ἐχόντων, τολμᾶν, ἕτερον ἐκθέσθαι νόμον,

VT QVI CAETERA SECVNDVM SACROS DIVINOSQVE CAnones Epiſcopali dignitate dignus eſſe probatur, ſi liberi ex legitimo matrimonio illi ſint, ob illos in conſequendo honore nullum impedimentum ſentiat.

Aliter,

VT QVI ALIOQVI PRINCIPE SACERDOTIO DIGNVS eſt, ſi legitimi illi liberi ſint, non impediatur illum conſequi.

CONSTITVTIO II.

Idem IMPERATOR Stephano ſanctiſs. Conſtantin. Archiepiſcopo, & Patriarchæ vniuerſali.

QVVM *ſacroſancti diuiniq́; canones, & quicunque alij de ſacerdotio ac epiſcoporum creatione ſtatuere, in optimum numeriſq́; omnibus plenum editi ſint modum (& quidem quomodo illi non exactè perfectéque editi ſint, quum diuina inſpiratio in authoribus efficaciter operata ſit?) mirari ſubit, quomodo non "veriti nonnulli ſint, ſacras diuinaſq́; leges, tanquam illæ abſolutæ non eſſent, pro-* Taxatur Iuſtin. Nouel. 6. itē Nouella 123. in initio. & Nouel. 157. Se quētes igitur.

νόμων, τοὺς ἱεροὺς καὶ θείους ἀθετεῖν νόμους. καὶ γὰρ ἐν οἷς τὰ περὶ χειροτονίας ἐπισκόπων διατάττουσι, τῶν ἱερῶν θεσπιζόντων κανόνων, τὸν ὃς ἐκ νομίμου γάμου παῖδας ἔχει, εἴ γε ἡ ἄλλη τοῦ βίου ἀρετὴ ἐμποδὼν οὐχ ἵσταται, εἰς ἀρχιερωσύνην προάγεσθαι. οὗτοι ἀντιθεσπίζοντες φασὶ, μὴ εἶναι πρὸς ἐπισκόπου ἀξίωμα τοῖς ἔχουσι παῖδας, κἂν δῶρον ὦσι γάμου νομίμου, ἀναβαίνειν ἀκώλυτον· ἴσως μὲν (τί γὰρ ἄν τις ἄλλο εἴποι;) ἐκεῖνο ἐπὶ νοῦν λαβόντες, ὡς τῇ πρὸς τέκνα διαθέσει ταῖς ἱεραῖς ὑπάρξεσι λυμανεῖται ὁ χειροτονούμενος· πλὴν οὐκ ἔχει καλῶς ἡ αἰτία. οὕτω γὰρ ἂν καὶ ἀδελφῶν ἢ συγγενῶν ἑτέρων προσόντων, οὐχ ἕξει τις χώραν πρὸς ἐπισκόπου χειροτονίαν. ἡ γὰρ συγγενὴς διάθεσις καὶ πρὸς τούτους ὁρᾷ. ἀλλὰ προειδότες τοῦτο οἱ θεῖοι κανόνες, ἔδοσαν τοῖς ἐπισκόποις ἐξουσίαν, εἰ συγγενεῖς εἶεν ἄποροι, ἐκ τῆς ἱερᾶς ὑπάρξεως τούτων παραμυθεῖσθαι τὴν ἀπορίαν. Ἡ οὖν ἐκ θεοῦ βασιλεία ἡμῶν τοῦτο ἁρμοδιώτερον καταινοῦσα τοῖς θείοις ἕπεσθαι ἐντάλμασι, σύμφωνον ἐκείνοις ἐκφέρει νόμον, ὥσπερ αὐτοῖς δοκεῖ τὸ πρὸς ἀρχιερωσύνην ἀνάγεσθαι τὸν ἄξιον τῆς τιμῆς, κἂν ὦσι γοναὶ νόμῳ τετιμημέναι· οὕτως ὁρίζουσα, τὸ

ἀντιφ

mulgatis alijs legibus abrogare. Etenim *quum ſacri canones, quibus locis de epiſcoporum creatione præſcribunt: ſtatuant, eum qui ex legitimo matrimonio liberos habeat, ſi modò in reliqua vitæ ratione nihil impedimenti ſit, ad primarium ſacerdotium promoueri poſſe: hi in contrarium ſtatuentes, aiunt, vt ij qui liberos habent, tametſi legitimi coniugij munus ſint, ad* Epiſcopalem *dignitatem euadant, ſuo impedimento non vacare. Quod ideo fortaſſè in animum induxerunt, quòd iſtiuſmodi affectione quadam erga liberos (quid enim quis aliud dicat?) ſacras facultates obleſurus videatur.* Verùm *non rectè ſeſe illa ratio habet.* Sic *nanque nec fratribus alijsúe cognatis ſuperſtitibus acceſſum quiſquam ad* Epiſcopatum *haberet: ſiquidem & ad hos ſanguinis propinquitatisq́; affectio reſpicit. Quin & hoc præuidentes diuini canones, fecerunt epiſcopis poteſtatem, vt ſi ipſis pauperes cognati eſſent, illorum inopiam ex ſacris facultatibus ſubleuarent.* Noſtra *igitur* Imperatoria *quæ ex* Deo *eſt maieſtas, ſi mandatis diuinis inſiſtatur, id longè conuenientius fore animaduertens, conſonam illis profert legem, vt quemadmodum ipſis videtur ad primarium ſacerdotiū promoueri poſſe qui illo honore alioqui dignus ſit, tametſi liberi ipſi lege tamen honorati ſint: id ita liceat: & quidem ita cenſens, vt à*

ἀντιφθέγγεσθαι θρασυνθέντα νόμον, δίκην τοῦ θρασύναντος τὴν εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον διηνεκῆ ἀφωνίαν εἰσπράττεσθαι.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ, ΚΑΤΑ ΤΟΝ τῆς ἐκκλησίας θεσμὸν, τοὺς μέλλοντας παραγγέλλειν εἰς ἱερέας, ἢ διὰ βίου τὴν ἀγαμίαν ἐπαγγείλασθαι, ἢ (εἰ βούλοιντο γάμῳ προσομιλεῖν) πρότερον ἁρμόζεσθαι, καὶ οὕτω τῇ χειροθεσίᾳ προσέρχεσθαι.

Ἄλλως,

Περὶ τοῦ ὀφείλειν γαμεῖν πρὶν τῆς ἱερωσύνης.

Διάταξις. γ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΕφανῷ τῷ ἁγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ κωνσταντινουπόλεως, καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

ΚΑλῶς δὲ ἀρχῆς τὰ περὶ τῶν ἱερᾶσθαι ἀξίων θεῷ τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως ὁρισαμένης, οὐκ ὀρθῶς, κατά γε ἐμὲ, τῇ νῦν κρατούσῃ ἑπόμενοι συνηθείᾳ.

lege quæ contradicere auſa fuit, in audaciæ pœnam, perpetuũ in futurum exigatur ſilentium.

VT QVI SACERDOTES CREANDI SVNT SECVNDVM Eccleſiæ ritus, ea lege creentur, vt omnem deinceps vitam cœlibem agãt: aut ſi matrimonium contrahere velint, prius id faciant, ac deinde ad creationem procedant.

Aliter,

QVOD ANTE INEVNDVM SACERDOTIVM MATRIMONIVM contrahi debeat.

CONSTITVTIO III.

Idem IMPERATOR Stephano ſanctiſs. Conſtantin. Archiepiſcopo, & vniuerſali Patriarchæ.

QVVM *decenter inde ab initio de ijs qui faciẽdis* Deo *ſacris digni eſſent, eccleſiaſticus ordo cõſtituerit, nõ rectè (meo quidẽ iudicio) qui præſentis temporis cõſuetudinẽ ſeq*

θέαν· ἐνίοτε καταλιγωροῦσι τοῦ ἱερατικοῦ παραγγέλματος. καὶ γὰρ ἐκείνου προστάσσοντος τοῖς μέλλουσι παραγγέλλειν εἰς ἱερέας, ἔτι διὰ βίου παντὸς (εἰ τεθαῤῥήκασι τὴν ἐπαγγελίαν μὴ ψεύσασθαι) ἀγαμίαν ἐπαγγείλασθαι, ἢ (εἰ μὴ τοῦτο δυνατὸν αὐτοῖς φαίνεται) νομίμοις γάμοις ἁρμόζεσθαι, καὶ οὕτω τῆς θείας λειτουργίας ἀντιλαμβάνεσθαι· ἡ ἐπὶ τοῦ παρόντος κρατοῦσα συνήθεια, τοῖς πρὸς γάμον συνάπτεσθαι λογισμὸν ἔχουσι, δίδωσιν εἰς ἱερέας πρὸ τῆς μνηστείας τελεῖν, εἶτα μέχρις ἐτῶν δύο τῷ βουλομένῳ γήμασθαι περαίνειν ὁρίζει τὸ βούλημα. τοῦτο τοίνυν ἐπεὶ μὴ πρέπον ὁρῶμεν, κελεύομεν, κατὰ τὸ ἄνωθεν καὶ ἀρχαῖον τῆς ἐκκλησίας διάταγμα τὰς χειροτονίας προβαίνειν. οὐδὲ γὰρ ἄξιον, τοὺς μετὰ τὸ ἀνυψωθῆναι τῆς σωματικῆς ταπεινώσεως ὑπὸ τῆς πνευματικῆς ἀναβάσεως, τούτους πάλιν ἐπὶ τὴν σαρκικὴν ταπεινότητα καταπίπτειν· τοὐναντίον δὲ μᾶλλον χρὴ ὡς εἰς ἀνάβασιν ὑψηλὴν, τὴν θείαν λειτουργίαν, ἐκ τῆς σωματικῆς ταπεινότητος ἀναβαίνειν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΕΙΝ ΜΗ μόνον τοὺς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἱερεῖς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν ἑκάστῃ οἰκίᾳ διαφέροντας προσκαλουμένους, ἀδεῶς τὰς ἱερὰς μυσταγωγίας καὶ λατρείας οἴκοι ἐπιτελεῖν. Διάταξις δ.

o

ſequuntur, interdum eccleſiaſticã traditionem contemnunt. Nam vbi illa mãdat, vt qui creandi ſacerdotes ſunt, aut per omnem vitã, ſi promiſſum non falſum fore fidant, cœlibatum voueant: aut ſi illum ſeruare impoßibile ipſis videatur, legitimè matrimoniũ ineant, ac deinde diuinum miniſteriũ ſuſcipiant: conſuetudo quæ in præſenti obtinet, ijs quibus matrimonio coniungi in animo eſt, concedit, vt antequã vxorẽ duxerint, ſacerdotes fieri poßint, & deinde biennium ad perficiendam voluntatẽ iungi matrimonio volenti præſtituit. Id igitur quia indecorũ eſſe videmus, iubemus, vt ad vetus eccleſiæ & antiquitus traditũ præſcriptum dehinc creationes procedãt. Neq; enim dignum eſt, vt qui ſpirituali aſcenſu ſupra corporis abiectionẽ & ſordes euecti ſunt, hi rurſum ad carnis ſordes delabantur: ſed è diuerſo, vt diuinum miniſterium ex corporis ſordibus tanquam in altũ aliquẽ gradũ conſcendat, conuenientius fuerit.

Nou. Inſt. 6. At contrà.

VT NON MODO VNIVERSALIS ECCLESIAE SACERDOTES, verumetiam qui ad quamcunq; ſacram ædem pertinent, ſi in hoc vocentur, licitè ſacra myſteria exponere, diuinumq́; cultum celebrare domi priuatæ poſſint.

CONST. IIII.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΕφάνῳ τῷ ἁγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

ΤΟῖς μὲν ἀρχαιοτέροις ἔδοξε τὰς κατ' οἴκους ἱερατείας καὶ συνάξεις ὑπὸ μόνων ἐκτελεῖσθαι τῶν ταῖς καθολικαῖς ἐκκλησίαις διαφερόντων ἱερέων, ἐφ' ἑτέρων δὲ, οἳ τῷ οἴκῳ προσανάκεινται, καὶ ἰδιαζούσης τυγχάνουσι βίου καταστάσεως, μήτε λειτουργίαν, μήτε τινὰ ἱερατείαν ἐπιτελεῖσθαι. τοῦτο δ' ἔοικεν ἕνεκά γε τῆς περὶ τὴν πίστιν ἀσφαλείας εἰς ἐνθύμιον αὐτοῖς ἐπελθεῖν ἀποθεσπίσαι· ὡς ἂν μὴ, ὡς εἰκὸς, τινῶν ὑποκρυπτόντων ἀποστασίας ὄλεθρον μὲν τῷ τῆς ἱερωσύνης σχήματι, συμβαίνοι, ἀντὶ τοῦ ἁγιάζεσθαι, μᾶλλον πλέον βεβηλοῦσθαι τοὺς τῆς ἐκείνου μετέχοντας ἀνιέρου τελετῆς. Ὁ μὲν οὖν σκοπὸς τῶν ἐπὶ νοῦν βαλομένων τὴν τοιαύτην ἀσφάλειαν, ἐπαινούμενός τε καὶ ἀποδοχῆς ἄξιος κατὰ τοῦτο ὅτι τὸ ἀσφαλὲς τῆς εὐσεβοῦς προὐνόησαν πίστεως. πλὴν οὐ καθ' ὅσον ἐνόμισαν παρασχεῖν τὴν ἀσφάλειαν, ἐπὶ τοσοῦτόν ἐστιν ἰδεῖν ἐκ τοῦ νόμου περιγινομένην αὐτὴν καὶ ἐκπεισομένην· τοὐναντίον δ' ἔστιν ὅτε καὶ τοῖς εὐσεβέσι καὶ περὶ τὰς θείας λειτουργίας σπουδὴν κεκτημένοις ἐναντιούμενος ὁ νόμος ὁρᾶται. τὸ μὴ γὰρ

τὴν

Idem IMPERATOR Stephano ſanctiſs. Conſtantin. Archiepiſcopo, & Patriarchæ vniuerſali.

PLACVIT *veteribus, vt quæ ſacrificia & communiones in priuatis ædibus fiunt, ab illis ſacerdotibus, qui ad generales eccleſias pertinent, ſolis celebrentur: ab alijs verò* " *qui alicui alij ſacræ ædi addicti deſeruiunt, priuatoq; vitæ in ſtatu ſunt, vt nullum neque officium neq; ſacrificium perficiatur.* Atque *hoc quidem vt ſtatuerent, religionis conſeruandæ cauſſa in mentem illis veniſſe videtur, quò videlicet (vt conijcere eſt) dum nonnulli ſacerdotij prætextu lethale defectionis malum tegunt, vſu non veniat, vti qui profanati ſacrificij participes fuerint, longè magis contaminentur quàm expientur. Qui profectò eorū qui iſtiuſmodi religioni cautionem excogitarunt, propoſitus finis, hoc ipſo nomine quòd ſacroſanctæ fidei ſtabilimentū adinuenerint, ſimul laudabilis, ſimul commendatione dignus eſt. Veruntamen quatenus ſe firmitatem allaturos exiſtimarunt, eatenus illam ex lege promanaſſe atq; ſe extendiſſe nō videas. E' diuerſo verò ſubinde illam ipſam legem religioſis & diuinis miniſterijs operam nauantibus etiam aduerſari conſpicitur.* Vt *autem*

Iuſtin. Nouel. 57.

" Hæc explanatius in fine huius eiuſdē cōſti. & in conſtit. 15. habes.

poſt

τὸν ἄνιερον ἱερέα, μὴ γνώριμον καθιστάμενον, μεταδοῦναι τινί ποτε τῆς ἑαυτοῦ ἀνιέρου βεβηλώσεως, εἰκὸς συμβαίνειν ἂν ἴσως. πλὴν οὐχ οὕτως, ὥστε τρόπῳ παντὶ τὴν τοιαύτην γίνεσθαι σύμβασιν. τίς γὰρ οὕτως δύσκολος τὴν γνώμην καὶ ἀδιάφορος, ὡς ἱερᾶσθαι προσκαλεῖν ὃν οὐκ οἶδεν ἱερέα, καὶ οὗ τοῦ σεβάσματος καὶ τῆς πολιτείας καθέστηκεν ἀμαθής; πάλιν δὲ καὶ οἱ τὴν ἀποστασίαν θάλποντες, καὶ ἀνιέρως ἱερατεύοντες, οὐκ ἂν μὴ πρὸς τοὺς οἰκείους τῆς δυσσεβείας βουλήσονται συνελθεῖν. ὥστε ὃ μὲν ἀσφαλίζεσθαι ὁ νόμος δοκεῖ, οὐ καθὼς ἔδοξεν ἀσφαλίζεται· ἄλλως δὲ τοῖς δυσσεβέσι πολλῆς ὠφελείας εὑρίσκεται γινομένης ἐμποδών. θείᾳ γὰρ χάριτι μικροῦ καὶ τὰ πάντα οἶκον οὐ μόνον τῶν περιφανεστέρων, ἀλλὰ καὶ τῶν εὐτελεστέρων, εὐκτηρίων οἴκων ἀνεγηγερμένων θεῷ, τῆς δὲ περὶ τοὺς ἱερεῖς χορηγίας καὶ θεραπείας οὐχ ὁμοίως παρὰ πάντων οἵας τε οὔσης γίνεσθαι, συμβαίνει, διὰ τὸν νόμον, τοὺς, ὥσπερ εἶπον, ἀπορωτέρους πρὸς ἰδιάζουσαν ἱερέων κατάληψιν, ἀμετόχους μὲν αὐτοὺς πλειστάκις διαμένειν τῶν θείων μυστηρίων, ἀποστερεῖσθαι δὲ καὶ τὰ ἱερὰ τεμενίσματα τῶν ἐπ' αὐτοῖς ὀφειλόντων ἁγιασμῶν ἐπιτελεῖσθαι. οὐ μὴν ἀλλ' εἰκὸς καὶ μνείας ἐφισταμένης ἐνίοτε κεκοιμημένων, ἀπορίᾳ ἱερέως,

τὴν

pollutus ſacerdos, qui notus non eſt, pollutæ ſuæ inquinationis aliquem participem faciat, veriſimile fortaſſe eſt aliquando id euenire. Verùm non ita, vt ſemper & omnino tale quiddam contingat. Quis enim animo tam facili eſt, tamque omnia promiſcua habet, vt quem non norit ſacerdotem, neque cuius religionis, neque quibus moribus ſit, hunc ad ſacrificandum aduocet? Rurſum verò qui defectionem moliuntur, remq; ſacram prophananter faciunt, ne illi cum alienis ab impietate conuentus agere non velint. Vt vnde ſtabiliri lex videtur, non inde quemadmodum exiſtimatum ſit, ſtabiliatur. Tum & religioſis in multis vtilitatibus conſequendis eandem impedimento eſſe comperitur. Siquidem cum diuina gratia in omnibus ferè omnium non modò potentiorum, verùm etiam tenuiorum domibus ſacraria Deo erecta ſint, & verò ſumptus reliquaq; ad rem familiarem neceſſaria ſacerdotibus ab omnibus ſimiliter ſuppeditari non poßint: euenit propter legem, vt (quemadmodum dixi) qui tenuiores ſunt quàm vt priuatim ſacerdotes ſuſcipere poßint, perſæpe diuinorum myſteriorum expertes maneant, & ſacra delubra, quæ in illis ſacrificia fieri debeant, his defraudentur. Quin veriſimile etiam eſt, nonnunquam defunctorum memoria inſtante, ob defectum ſacerdotis præſentem

τὴν παρουσίαν τῆς μνήμης παραδραμεῖν ἀνίερατον· ὡς ἐκ τούτου οὐ μικρὰν τοῖς τε βιοῦσιν ἐνταῦθα καὶ τοῖς οὓς ὁ ἐκεῖθεν ἔχει βίος, συμβαίνειν ζημίαν. ὁρίζομεν οὖν, οὐ μόνον τοὺς ἑκάστης καθολικῆς ἐκκλησίας ἱερέας, ἀλλὰ καὶ τοὺς οἰκείους τῶν ἱερῶν ἑκάστης οἰκίας, ἄδειαν ἔχειν ἐν πάσαις ταῖς οἰκίαις ἱερᾶσθαί τε καὶ μυσταγωγεῖν οὓς ἂν προσκαλεῖν ἀξιοῖτο ὁ ἑκάστης δεσπόζων οἰκίας, καὶ διδόναι τὴν ἐν τοῖς ἱεροῖς σηκοῖς πάροδον καὶ ἱερατείαν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ, ΤΟΥΣ ΜΕτὰ τὸ ὑπελθεῖν τὴν μοναδικὴν πολιτείαν, πραγμάτων εὐπορήσαντας, μὴ καθόλου ἀπείργεσθαι περὶ αὐτῶν διατίθεσθαι· ἀλλ' εἰ μὲν ὤφθησάν τι προκαταβεβλημένοι τῷ μοναστηρίῳ κατὰ τὸν καιρὸν ὅτε τούτῳ προσήρχοντο, εἶναι αὐτοὺς περὶ τῶν ὕστερον προσεκτημένων κυρίους, καθὼς προαιροῖντο πάντα διοικεῖν· εἰ δὲ οὐδὲν προκαταβάλοιντο, αὐτοὺς μὲν περὶ τοῦ διμοίρου ἔχειν ὁρίζειν ἄδειαν, τὸ μοναστήριον δὲ τὸ ἄλλο μέρος, ἤτοι τὸ τρίτον, ἀναλαμβάνεσθαι.

ΑΛΛ

memoriæ diem nullo facto ſacrificio elabi: vt inde & qui hic viuunt, & quos altera vita tenet, vtriſq; non exiguum damnum obueniat. Statuimus igitur, vt non ſolùm generalis eccleſiæ ſacerdotes, ſed etiam qui ad quamcunque aliam ſacerdotum domum pertinent, quibuſcunq; cuiuſq; domus dominus accerſitis acceſſum ad ſacra oratoria & ſacrarum rerum functionem dare voluerit, in quibuſlibet ædibus ſacrificandi, Deiq; arcana enarrandi facultatem habeant.

NE QVIBVS, POSTQVAM MONASTICAE VITAE INSTITVtum ſubierint, facultates ſuppetunt, in vniuerſum hi de illis teſtari prohibeantur: ſed vt ſi, quo tempore monaſterium adierunt, in id quidpiam contulerint, in illorū poteſtate ſit, vt quemadmodum velint, de iis quæ ſibi poſtmodum pararunt, in plenum aſſem etiam teſtamentum condant: ſi verò nihil ab initio intulerint, tum vt de beſſe ſtatuendi facultatem habeant: monaſterium autem alteram partem ſiue trientem accipiat.

Ἄλλως,

Περὶ τοῦ διατίθεσθαι τὸν μονάζοντα εἰς τὰ ἐπικτηθέντα.

Διάταξις ε.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΕ-φάνῳ τῷ ἁγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

Ἐπειδὴ περὶ μοναζόντων ὑπάρξεων, ἃς μετὰ τὸν μονάδα βίον περιουσίαν ἠθροίσαντο, πολλάκις ἡμῖν σὺν τοῖς ὑπὸ σὲ θεοφιλεστάτοις ἀρχιερεῦσιν (ὥσπερ φωστῆρας, καὶ καταπυρσεύειν τὸν κόσμον ὑπὸ τοῦ πρώτου φωτὸς ἐν τῷ μεγάλῳ τῆς ἐκκλησίας στερεώματι τεθειμένους) ἀπορεῖν ἔφης, οἷα δὴ νόμους τῶν ἐκεῖθεν ἀμφιβολίας ὑποτρεχούσης τὴν ἀκτῖνα τοῦ λογισμοῦ, πρὸς τὸ φανερὰν ἐκφῆναι διάκρισιν, εἴτε δεήσοι τῆς τοιαύτης περιουσίας κυρίους εἶναι τοὺς μοναστὰς, ποιεῖσθαι διάταξιν, εἴτε κωλύειν ἄξιον αὐτοὺς τῆς ἐπ' αὐτῇ κυριότητος. Ἐπεὶ οὖν περὶ τούτου ἀμφιβάλλοντες, διαφόροις ἡμᾶς διατήσεσι πρὸς τὴν ἐπίσκεψιν συναντιλαμβάνειν προετρέψασθε, τιμῶντες ὡς ἐν τοῖς ἄλλοις, οὕτω κἀνταῦθα τὴν ἡμῶν ἰσότητα, πρὸς

τὴν

Aliter,

VT MONACHVS DE ACQVISITIS TESTARI POSSIT.

CONSTITVTIO V.

Idem IMPERATOR Stephano ſanctiſs. Conſtantin. Archiepiſcopo, & Patriarchæ vniuerſali.

QVONIAM *de monachorum bonis quæ poſt ſuſceptam vitam monaſticam coaceruaſſent, perſæpe nobis vnà cum Dei amantiſs. ſub te primarijs ſacerdotibus dubitare te (ô diuinum, & vt mundo præluceas, in magno eccleſiæ firmamento à principe lumine collocatum lumen) dixiſti, an conſtitutione facta monachos iſtiuſmodi bonorum dominos deſignari oporteret, an verò ipſos ab illorum dominio arceri conueniret: nimirum quòd tanquam nubes, quæ iſtinc ambiguitas exiſtit, rationis radios, quò minus perſpicuè ea res dijudicari poſſit, ſubeat & offuſcet: quoniam (inquam) de hoc dubitantes varijs nos poſtulationibus ad huius rei conſiderationem vnà vobiſcum ſuſcipiendam hortati eſtis: nos, vt in alijs, ita & hic ſacerdotalem tuam dignitatem venerantes, ad*

τὴν ἐκπλήρωσιν καθιστάμεθα τοῦ αἰτήματος. ἐκεῖνα δὲ πρῶτον εἰρήσθω ἡμῖν, ὅσα γε τοῖς πάλαι διώρισθαι περὶ τῶν ἄρτι βουληθέντων πρὸς τὴν μονήρη μετατάξασθαι πολιτείαν. φημὶ δὴ περὶ τοῦ πρότερον αὐτοὺς τὰ οἰκεῖα πράγματα διατίθεσθαι, οὕτω τε πρὸς τὴν ἐπιθυμουμένην προσιέναι πολιτείαν, ἀλλὰ μὴ προλαμβάνειν τὴν μεταβολὴν τοῦ βίου τὴν περὶ τῶν πραγμάτων διάταξιν. ὡς εἴ γε τοῦτο οὕτω συμβαῖνον ὀφθείη, οὐκέτι ἀποκειραμένοις αὐτοῖς ἐπιφανήσεται ἡ διάταξις, ἀλλὰ χωρήσει πᾶσα ἡ ὕπαρξις εἰς τὴν ἐν ᾗ ἀπεκείρατο ἐκκλησίαν. ταῦτα δὴ τὰ περὶ τῶν ἄρτι προσιόντων τῷ μοναδικῷ βίῳ διωρισμένα (εἰ μὴ παῖδες πάρεισι τὴν κληρονομίαν καλοῦντες) ἀρεστά τε καὶ ὡς οὐκ ἄν τις φαίη ἄμεινον δεχθήσεται, καὶ οὔτε τι προσθεῖναι τούτοις, οὔτ᾽ ἀφελεῖν ἀπ᾽ αὐτῶν ἐστίν. καὶ γὰρ ὁ περὶ τοῦ διαμεῖναι τὴν πολιτείαν ἐν τῇ ἐκείνου γνώμῃ κειμένην ἔχων τὴν τῶν ὑπαρχόντων διοίκησιν, τότε μὴ βουληθεὶς διαπράξασθαι, εἰκότως μετὰ ταῦτα ἀπείργεται τῆς ἐπιτροπῆς, αὐτὸς ἑαυτὸν εἰς τοῦτο καταστήσας. δι᾽ ὧν γὰρ οὐκ ἐβουλήθη, ἐξὸν αὐτῷ, προδιοικῆσαι τὰ πράγματα, τὴν μετὰ ταῦτα τῆς ἐξουσίας ἀφαίρεσιν δι᾽ ἑαυτοῦ καταψηφιζομένην εὐλόγως φέρει. ἄλλως τε δὲ καὶ πῶς οὐκ ἄτοπον, τὸν ἀποταξάμενον ταῖς τοῦ βίου φροντίσιν, ἔτι τὸ τῶν φροντίδων φέρειν φορτίον, καὶ τῷ ἐκείνων βάρει πιέζεσθαι; ἄπαιδος μὲν οὖν,

ὥστε

ſatisfactionem petitionis tuæ accingimur. Ac illa quidem primùm à nobis dicantur, quæ à " veteribus de illis qui ſe iam in monaſticam rempublicam adſcribi volunt, conſtituta ſunt: illis nempe de rebus ſuis prius teſtandum eſſe, ac deinde ad concupitum vitæ inſtitutum procedendum, nec diſpoſitionem rerum ſuarum vitæ mutatione anticipandam. Nam ſi hoc ita eueniſſe conſtet, non amplius ipſis iam tonſis vt de rebus ſuis quicquam ſtatuant permittendum eſſe: omnemq; ſubſtãtiam, in qua eccleſia tonſi ſunt, illi ceſſuram. Quod ſanè de iis qui vitam monaſticam iam ſubierunt, decretum (extra quàm ſi liberi qui hæreditatem petant, ſuperſint) & optimum, & ita, vt nemo poßit meliùs, conſtitutum eſt: tum nec addi nec adimi illi quicquam queat. Etenim qui ante mutatam vitæ rationem, quum bonorum diſpoſitionem in arbitrio ſuo poſitam haberet, de iis ſtatuere noluerit: meritò poſtmodum id facere prohibetur, vti qui ſe ipſe in has anguſtias coniecerit. Propterea enim quòd quum licitum ipſi eſſet, prædiſponere res ſuas teſtamento noluerit, eius poſtea faciendi facultatem, tanquã ab ipſo dãnatam, ſibi adimi, id verò iure longè optimo ſuſtinet. Cæteroquin etiam, quomodo nõ abſurdum fuerit, ſi qui ſe ab huius vitæ curis ſeiunxerit, illarum adhuc onus ſufferat, indeq; promanante moleſtia prematur? Liberos igitur

" A Iuſt. Nouel. 123 Si mulier.

ὥσπερ ἔφην, ὄντος τοῦ πρὸς μοναχοὺς μεταταξαμένου, αὕτη ἡ ψῆφος οὐκ ἂν ὑποκείσεται ψήφῳ ἑτέρᾳ· εἰ δὲ παρῆσαν παῖδες (τότε γὰρ οὐχ ὅσιον ζημιοῦν ἐκείνους διὰ τὴν τοῦ γονέως σιγήν) οὐ κωλύσει παντελῶς τὴν διάταξιν τὸ μοναδικὸν σχῆμα, ἀλλὰ δῆλον ὡς διατάξεται μὲν περὶ τῶν μερῶν ἃ τοῖς παισὶν ἴσῃ καὶ νομίμῳ διανομῇ ἀποκληρωθήσεται· τοῦ δὲ μέρους τοῦ πρὸς ἐκεῖνον ὁρῶντος ἀποστήσεται ἡ διάταξις, ὡς ὁλοκλήρως αὐτοῦ τῷ μοναστηρίῳ ἀνήκοντος. ἀλλὰ καὶ εἰ θάνατος (οἷα πολλὰ τὰ ἀνθρώπινα) σύντομος ἐπὶ τὰς τὴν τῶν πραγμάτων μεσολαβήσει διανομήν, οὐδ' οὕτως παντελῶς ἀπαιρεσίαστος ἡ τῶν πραγμάτων τοῖς παισὶ βοηθοῦσα διοίκησις· ἀλλὰ, κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον, τὰ τούτοις προσήκοντα νομίμῳ δικαίῳ ἀφορισθήσεται, τὸ δὲ ἐπίλοιπον τῆς ὑπάρξεως οἰκειώσεται ἡ μονή. ἀλλὰ γὰρ ταῦτα περὶ τῆς πρὸ τοῦ μονάδος βίου τῷ ἀνθρώπῳ προσούσης περιουσίας. Ἐφ' ᾧ δὲ ἡ ἡμῶν πατρικὴ μακαριότης ἠξίωσε τὸ θέσπισμα προελθεῖν (φημὶ δὴ ἐπὶ τοῖς ὕστερον τοῦ μονάδος βίου προσγινομένοις πράγμασι) τοῦτο θεσπίζομεν, τὸ, ἐκ τοῦ καιροῦ τοῦ καθ' ὃν εἵλετο τὴν μονήρη πολιτείαν προϊούσης τῆς διασκέψεως, γίνεσθαι περὶ τῶν μετὰ ταῦτα προσκτηθέντων αὐτῷ τὴν διάκρισιν. οὐ γὰρ διότι ἐκ τῆς λαϊκῆς ἀγωγῆς πρὸς τὴν μοναδικὴν μεθιστάμενος, εἰ μὴ πρότερον

διατί

qui in monachorum numerum adſcriptus eſt (quemadmodum dixi) quando non habet, non profectò hoc decretum decreto alteri cedat. At *ſi liberi ſuperſint (non enim tunc illos propter parentis ſilentium damno affici fas eſſet) non omnino teſtamenti ordinationem monachicus habitus impediat: ſed manifeſtum eſt quòd de liberorum portionibus teſtari poterit, quæ illis æquabili legitimaque diuiſione attribuentur. Quæ verò pars ad ipſum reſpicit, in ea teſtamenti factio deficiat, quippe quæ integra ad monaſterium pertineat. Cæterùm ſi mors etiam (vt multi ſunt rerum humanarum caſus) ſubitò ſuperueniẽs rerum diſtributionem intercipiat, neque tunc quidem quæ liberis ſuccurrat diſpoſitio, omnino conticebit: ſed ſecundum dictum modum, quæ ad illos pertinent legitimo ipſis iure ſeparabuntur: reſiduum autem innouabit monaſterium. Atque hæc quidem de hiſce facultatibus, quas ante ſuſceptam vitam monaſticã habuerit quiſquam.* Verùm *de quo paterna veſtra beatitudo prodire decretum petijt (de ijs nimirum rebus quæ poſt monaſticæ vitæ ſuſceptionem acceſſerunt) de eo hoc ſtatuimus, vt inde ab eo tẽpore ex quo monaſticæ vitæ rationem ſuſceperit, conſideratione procedente, quæ poſtmodum ab ipſo comparata ſunt diſcernantur.* Non *enim quòd qui à prophana vita ad monaſticam tranſit, niſi prius*

διατίθοιτο, τὴν τοῦ μετὰ ταῦτα διατίθεσθαι ἀφαιρεῖται ἄδειαν, διὰ τοῦτο καὶ περὶ τῶν ὕστερον γεγονότων ὁρίζειν καθόλου κωλυθείη. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἀλόγως ἀφῃρεῖτο τὴν ἐξουσίαν, ἐπεὶ ἐν αὐτῷ ὂν βουλεύσασθαι ἔτι χρηματίζοντι λαϊκῷ, τῷ μὴ τοῦτο πρᾶξαι, αὐτὸς ἑαυτὸν εἰς τοῦτο περιέστησεν. ἐνταῦθα δὲ οὐκ ἔστιν ὅμοιον, ὥστε αὐτόν τινα ὑφ' ἑαυτοῦ ἢ ὑφ' ἑτέρου ἀπείργεσθαι. Εἰ δέ τις λέγοι ὅτι διὰ τοῦτο μόνον ὅτι μονάζων ἐστὶν, ἅπαντα λήψεται ἡ μονὴ, οὐκ οἶδα εἰ πρέποντα μοναστοῖς ὁ τοιοῦτος νομοθετεῖ. πρῶτον μὲν, εἰ οὕτω δεῖ κτημάτων ἀντέχεσθαι ἀνθρώπους οἳ τὴν ὑπεροψίαν αὐτῶν ἐπηγγείλαντο· ἔπειτα δὲ καὶ συγγενεῖς τινὲς πένητες ἢ ἄλλως γνώριμοι τυγχάνουσι τῷ ἀνθρώπῳ, χρῄζοντες παραμυθουμένης χειρός· πῶς οὐκ ἀπάνθρωπον, μηδεμιᾶς ἐκείνους ἐκ τῶν τοῦ συγγενοῦς πραγμάτων ἀξιοῦσθαι παραμυθίας; ὥσπερ οὐχὶ ξενηλασίαν, ἀλλὰ συγγενικῶν καὶ φίλων ἐλασίαν δέον ποιεῖν τοὺς μονάζοντας, καὶ πάντα πρὸς ἑαυτοὺς ἕλκειν; καθάπερ τοὺς πολυφάγους ἐστὶν ὁρᾶν οὐ βουλομένους ἀπόμοιράν τινα τῶν παρακειμένων τοῖς ἄλλοις καταλιμπάνειν. οὔτε γὰρ δοῦλος ἐλευθεροῦται δουλείας δεσμῶν, οὐ πένης οἴκτου μεταλαγχάνει, οὐκ ἄλλος τις ἀνάγκαις πιεζόμενος παραμυθίας εὑρίσκει ἀπόλαυσιν, πάσης τῆς τοῦ μονάζοντος περιουσίας τῷ μοναστηρίῳ διδομένης.

teſtetur, teſtandi poſtmodum facultate priuatur: ideò & de ijs quæ poſtmodum conquiſierit, quicquam ſtatuere in vniuerſum prohibeatur. Illic namq; iure teſtamenti factione priuatur, quia quum ipſi in prophano ſtatu res adhuc tractanti aliquid conſtituere integrum eſſet, eo ipſo quòd id non fecerit, ſe ipſe in has anguſtias circũcluſerit. hic verò nihil ſimile eſt, vt quiſquã aut à ſe ipſo, aut ab alio prohibeatur. Quòd ſi quis dicat, hoc ſolo nomine quòd monachus ſit, monaſterium omnia eſſe percepturum, haud ſcio, ſi iſtiuſmodi, quæ monachos deceant, ſtatuat. Primùm enim, an qui homines opum contemptum profeſſi ſunt, hos ita illas amplecti, ac quacũque ratione retinere cõuenit? Deinde ſint alicui cognati pauperes, alioquíue noti, qui conſolatrice manu indigeant: quomodo non ab omni humanitate alienum, nullo illos ex cognati rebus ſubleuamine dignari, tãquam non modò peregrinos, ſed & cognatos amicosq; propellere, atque omnia ad ſe trahere, monachis decorum ſit? quemadmodũ helluones voracesq; homines nullam omnino partem alijs qui vnà accumbunt, relinquere velle videmus. Neque enim ſeruus ſeruitutis vinculis liberatur, neque egenus commiſeratione potitur, non alius quiſquam neceſſitatibus preſſus conſolationis fructum inuenit, quum omnes monachi facultates monaſterio dantur.

Ac

Διὰ τοῦτο δὴ θεσπίζομεν, εἰ μὲν ὤφθη κατὰ τὸν καιρὸν ὅτε τὸν μοναστὴν εἵλετο βίον ὁ ἄνθρωπος ἀφιερωσάμενός τι τῇ ἐκκλησίᾳ, εἶναι αὐτῷ περὶ τῶν ὕστερον προσεκτημένων ἀβίαστον καὶ κυρίαν τὴν γνώμην, καθὼς ἂν προαιροῖτο ταῦτα διοικεῖν· εἰ δὲ μηδὲν ὅλως κατ' ἀρχὰς τῷ μοναστηρίῳ προσενήνεκται, τότε διχῇ τὴν ὕπαρξιν τέμνεσθαι, τῶν μερίδων τῇ μὲν διμοιρίας συγκεφαλαιουμένης, τῆς δὲ τρίτης μέτρῳ. καὶ διατίθεσθαι μὲν ὡς ἄν ποτε δόξειεν αὐτῷ περὶ τοῦ διμοίρου τμήματος τὸν μονάζοντα, τὸ τρίτον δὲ ἀποκληροῦσθαι τῷ μοναστηρίῳ. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν περὶ ὧν ἐζητήσατε τὸ ἡμέτερον ἀπεθέσπισε κράτος. δέον δὲ τὴν ὑμετέραν μακαριότητα τοῖς ὑπ' αὐτὴν ἅπασι θεοφιλεστάτοις μητροπολίταις ἔκδηλα καταστῆσαι τὰ τεθεσπισμένα, αὐτούς τε παραπλησίως τοῖς ὑπ' ἐκείνους ἐπισκόποις ἐμφανίσαι, κἀκείνους ταῖς ὧν ἔλαχον τὴν ἐπιτροπὴν ἐκκλησίαις· ὥστε καὶ νῦν καὶ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ταῦτα καὶ διαγινώσκεσθαι πᾶσι, καὶ οὕτως πράττεσθαι.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΦΥΛΑΤΤΕσθαι ἑκάτερον τὸν καιρὸν ἐπὶ τῶν μονάζειν ἐγνωκότων, ὅν τε ἡ ἁγία ἕκτη σύνοδος ἐξεφώνησε, καὶ ὃν ὁ θεῖος ἀποθεσπίζει Βασίλειος· τὴν δὲ τῶν ὑπαρχόντων διοίκησιν τοῦ κατὰ τὸν χρόνον μονάσαντος ὃν ἡ σύνοδος ἐπέκεινε, κατὰ τὸν ὑφ' ἡμῶν ἐκτεθειμένον τύπον προέρχεσθαι.

Ac propter hoc ſanè ſtatuimus, vt ſi quis, quo tempore monaſticã vitã ſuſcepit, eccleſiæ quidpiam conſecrarit, illi circa res poſtmodum cõparatas liberum ratumq́; iudicium ſit, quomodocunq; de illis ſtatuere velit: ſin nihil omnino ab initio in monaſterium allatũ ſit, tũ vt bifariã ſubſtantia diuidatur, ita vt vna pars in beſſem, altera verò in trientem circumſcribatur: ac monachus quomodocunq; ipſi viſum fuerit, de beſſe teſtamento ſtatuat: triens autem applicetur monaſterio. Atq; hæc quidem, de quibus requiſitis noſtra decreuit potentia. Oportebit autem tuam beatitudinem, quæ decreta ſunt, omnibus ſub ipſa Dei amantiſſ. metropolitanis facere manifeſta: & hos ſimiliter ſub ſe conſtitutis Epiſcopis, illosq́; quarum curam ſortiti ſunt eccleſijs iſta indicare: quò videlicet & in præſens & in futurum hæc ab omnibus tum cognoſcantur, tum hunc ad modum fiant.

VT VTRVNQVE TEMPVS TVM QVOD SANCTA SEXTA conſtituit ſynodus, tum quod decernit diuus Baſilius, in iis qui monachi fieri ſtatuunt, obſeruetur: & bonorum eius qui à ſynodo præſtituto tempore monachus ſit, diſpoſitio ſecundũ editam à nobis formam procedat.

Ἄλλως,

Περὶ τοῦ μονάζειν δεκαετῆ παῖδα.

Διάταξις ϛ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΕφάνῳ τῷ ἁγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

Ο καιρὸς καθ' ὃν δεῖ τοὺς τῷ μονάζοντι βίῳ προσιέναι ἐφιεμένους, τυγχάνειν τῆς ἐπιθυμίας, οὐχ εἷς καὶ ὁ αὐτὸς, ἀλλ' ἕτερος καὶ ἕτερος τοῖς θείοις ἡμῶν πατράσι διωρισμένος, εἰς τὸ καὶ τούτῳ διαιτῆσαι τῷ μέρει, καὶ συμβιβάσαι τὴν δοκοῦσαν ἐναντιότητα, καταστῆναι παρεσκευάσατε. τοιγαροῦν σύν τε τῷ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ καὶ τοῖς θεοφιλεστάτοις μητροπολίταις, ἅ τε ὁ μέγας καὶ θαυμαστὸς ἀποθεσπίζει Βασίλειος, (φημὶ δὲ κατὰ τὸ ἑκκαιδέκατον τῆς ἡλικίας ἔτος ἢ τὸ ἑπτακαιδέκατον ἀξιοῦσθαι τοῦ μοναχικοῦ σχήματος τοὺς ἀσπαζομένους αὐτό) καὶ ἅπερ ἡ ἁγία ἐκεῖ ἐντέλλεται σύνοδος, (δεκάτῳ ἔτει προσφερομένη τὴν εἰς τὸν τοιοῦτον βίον τῶν προσιόντων παραδοχήν) ταῦτα διασκοπήσαντες, εὐδετέραν τῶν ἱερῶν νόμων συνείδομεν κα-

ταχ

Aliter.

VT DECENNIS PVER IN MONACHORVM NVMERVM aſſumatur.

CONSTITVTIO VI.

Idem IMPERATOR Stephano ſanctiſs. Conſtantin. Archiepiſcopo, & Patriarchæ vniuerſali.

QVO tempore eos qui monaſticam vitam ſubire deſiderant, re concupita potiri oporteat, id quia non vnum atq; idem, ſed aliud atq; aliud à diuinis noſtris patribus præſtitutum ſit, vt ad hũc etiam tractatum dijudicandum, & quæ ſubeſſe videtur contrarietatem conciliandam me componerem, effectum eſt. Itaque quæ magnus ille ac admirandus decernit " Baſilius (vt videlicet qui monachicum habitum ambiunt, decimoſexto primum aut decimoſeptimo ætatis anno digni illo habeantur) quæq; ſancta ſexta "mandat ſynodus, anno decimo, qui iſtiuſmodi vitam capeſſerent, ſuſcipiendos eſſe monens: hæc cum ſanctiſſ. Patriarcha Deiq; amantiſſ. metropolitanis diligenter expendentes, neutram ſacrarum legum diximus eſſe

In epiſtolæ ad Amphiloch. canone 18.

" Canone 40.

cont

τολιγωρεῖν, ἀλλ' ἀξιοῦσθαι μὲν τοῦ σεβασμίου προστάσσομεν σχήματος καθ' ἑκάτερον τὸν χρόνον τοὺς ἐξ νομένους αὐτὸ ἐπανηρῆσθαι, ἵνα καὶ δὲ τῶν ὑπαρχόντων διοικήσεως γνώμην ἰδίαν ἀποφαινώμεθα, τῷ μὲν ἑκκαιδεκάτῳ ἢ ἑπτακαιδεκάτῳ ἀποκείρασθαι τινὰ βουληθέντα, περὶ τῶν οἰκείων ὡς ἂν βούληται διατίθεσθαι· (οἶμαι γὰρ διὰ τοῦτο καὶ τὸν μέγαν Βασίλειον τοῦτον ἀποδοῦναι τὸν χρόνον τῇ τοιαύτῃ πράξει, ὡς κατ' ἐκεῖνον τῆς νομίμου ἡλικίας μηδὲν ἐμποδὼν ὄντος εἰς τὸ περὶ τῶν οἰκείων βουλεύσασθαι) τῷ δέ γε τῷ δεκάτῳ ἔτει πρὸς τὸ σεμνὸν τῆς μοναδικῆς πολιτείας μετατάξασθαι διανοηθέντι, μηδὲ τούτῳ κωλύομεν ἀπαντᾶν τοῦ σωτηρίου ἐπιχειρήματος· (τοῦτο γὰρ, ὡς ἔοικε, συνιδοῦσα καὶ ἡ ἱερὰ σύνοδος, συστεῖλαι τὸν χρόνον τῆς εἰς τὸν μονάζοντα βίον προσαγωγῆς) μὴ μέντοι καὶ λαμβάνειν αὐτὸν ὥσπερ τὴν εἰς τὸν τοιοῦτον βίον εἴσοδον, οὕτω καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ περὶ τῶν οἰκείων διατίθεσθαι, ἀλλ' ἐπέχεσθαι τοῦ τὰ ὑπάρχοντα διοικεῖν, μέχρις ἂν ἐκεῖνος ὁ καιρὸς ἐπιστῇ καθ' ὃν τὴν νομίμην συμπλήρωσιν ἡ ἡλικία λαμβάνει τοῦ διατίθεσθαι. εἰ δ' (οἷα τὰ ἀνθρώπινα) πρὸ τῆς συμπληρώσεως ἐκείνου τοῦ χρόνου ἐξ ἀνθρώπων ἀπίοι, οἰκέται μὲν αὐτοῦ πάντες ἀξιούσθωσαν τῆς ἐλευθερίας, ἡ δὲ λοιπὴ διχῇ διαιρείσθω περιουσία, διμοιρία τε καὶ τρίτον μέρος· καὶ τὴν μὲν ἡ μονὴ κομιζέσθω, τὸ δὲ τρίτον τοῖς συγγενέσι διδόσθω τοῦ τελευτήσαντος. εἰ δ' οὗτοι μὴ παρῶσι, κἀπερχέσθω καὶ τοῦτο ἔνθα τὸ δίμοιρον προεχώρησεν.

ΠΕΡΙ

contemnendam: ſed contrà ad vtrumcunq; tempus religioſo habitu qui illum ſumere cupiunt dignos haberi iubemus. De bonorum autem *diſpoſitione peculiarem ſententiam pronunciamus, vt nẽpe qui ſextodecimo aut decimoſeptimo tonderi voluerit, de rebus ſuis quomodo velit, ſtatuere poßit.* Exiſtimo enim, *propterea etiam magnum illum* Baſilium *hoc tempus huiuſmodi actioni tribuiſſe, quòd ad id legitimæ ætatis requiſitio ad ſtatuendũ de rebus ſuis impedimento non ſit.* Qui *verò decimo anno in monaſticæ vitæ ſanctimoniam mutato ſtatu tranſire in animo habeat, vt neq; huic ſalutaris conatus impedimentum aliquod obuiet (hoc enim, vt videtur, & ſacra ſynodus intelligens, ac volens, tempus quo vitam monaſticam adire eſſet, "ampliauit) ne tamen is quo modo iſtiuſmodi vitam ineundi, ſic etiam de rebus ſuis teſtandi facultatẽ accipiat: ſed donec illud tempus, quo legitimam plenamq; ad teſtãdum ætas potestatem caput, aduenerit, à diſponendis rebus inhibeatur.* Quòd *ſi (vt ſunt res humanæ) ante illius temporis completionem è vita exceſſerit, ſerui eius omnes à ſeruitute liberentur: reliqua verò bona bifariam diuidantur, in beſſem & trientem: ac beſſem quidem monaſteriũ auferat, triens autem defuncti cognatis detur.* Quorum *ſi nulli ſupererunt, quò bes proceßit, eò triens quoque abeat.*

" Lego ϭυνέϛειλε, quod ferè contractus cõtrari: vo- ce reddo.

s

ΠΕΡΙ ΤΟΥ, ΟΣΑΚΙΣ ἄν τις ἐκ τοῦ κληρικοῦ σχήματος πρὸς τὸ λαϊκὸν ἀπονοηθείη μεταβαλεῖν, τοῦτον καὶ ἄκοντα πρὸς αὐτὸ πάλιν ἀποκαθίστασθαι.

Ἄλλως,

Περὶ τοῦ κληρικὸν μὴ γίνεσθαι αὖθις λαϊκόν.

Διάταξις ζ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΕφάνῳ τῷ ἁγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

ΩΣΠΕΡ ἡμῖν ἔμπροσθεν σκοπουμένοις τὴν ἀσφαλεστέραν τῶν πραγμάτων κατάστασιν, ἐπείπερ ἐφαίνετο τῆς πολιτείας ὁ νόμος μᾶλλον τοῦ ἱεροῦ νόμου τὸ ἀσφαλὲς τοῖς πράγμασι παρεχόμενος, ἐκείνῳ παρέσχομεν τὴν προτίμησιν· οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὸ ἱερὸν ὁρῶντες διάταγμα λυσιτελέστερον τῇ εὐταξίᾳ τῶν πραγμάτων ὑπάρχον τοῦ πολιτικοῦ διατάγματος, προστιθέμενοι αὐτῷ, σύμφωνον γνώμην δεδώκαμεν· καὶ θεσπίζομεν, κατὰ τὸν τῆς ἐκκλησίας θεσμὸν, τὸν ἔστι τις τοῦ κληρικοῦ σχήματος ἀπονοηθεὶς τὸ λαϊκὸν διαμείψασθαι, τοῦτον, ὁσάκις ἂν πρὸς τοιαύτην ἐξενεχθείη

ἀπο

VT QVOTIESCVNQVE A CLERICORVM HABITV AD prophanorum tranſire per vecordiam aliquis tentarit, in illum is inuitus etiā reſtituatur.

Aliter,

NE CLERICVS DENVO PROPHANVS FIAT.

CONSTITVTIO VII.

Idem IMPERATOR Stephano ſanctiſ. Conſtantin. Archiepiſcopo, & Patriarchæ vniuerſali.

QVEMADMODVM *antehac, quando certiorē firmioremq; rerum conſtitutionem inueſtigaremus, ſi ciuilis lex plus roboris ac firmitatis, quàm eccleſiaſtica præbere videretur, illi prærogatiuā dedimus: eo modo & hic decretū ſacrum rectæ rerum moderationi, quàm" ciuile ſit, conducibilius fore intelligētes, illi per aſſenſionem cōſona præſcriptione edita, ſtatuimus, vt quicunq; clericorum habitum mutare prophanorum habitu improbè inſtituerit, is, quotieſcūq; actus fuerit in iſtiuſmodi* Nouel. 6. Quiporrò ſecund.

ἀπόνοιαν, καὶ ἄκοντα πάλιν εἰς τὸ κληρικὸν ἀποκαθίστασθαι, κἂν μὴ καὶ τοῦ βαθμοῦ τὴν τάξιν δίκαιός ἐστιν ἀπολαμβάνειν· διὰ τὸ αὐτὸν ἑαυτόν, ἐξ ὧν ἔδρασεν, ἀνάξιον τῆς τοιαύτης τάξεως καταστῆσαι.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ, ΤΟΝ ἈΘΕΤΕῖΝ ἀπονοηθέντα τὸ σεβάσμιον τοῦ μονήρους πολιτείας σχῆμα, καὶ ἀντ' ἐκείνου τὸ λαϊκὸν ὑποδυόμενον, ὁσάκις ἂν τοῦτο θρασυνθείη πράττειν, καὶ ἄκοντα αὐτὸν εἰς ἐκεῖνο ἀποκαθίστασθαι, καὶ ἧς κακῶς ἀπέδρα μονῆς, ἐν αὐτῇ παραδίδοσθαι.

Ἄλλως.

Περὶ τοῦ συνταξαμένου καὶ ἀθετήσαντος τὸν μονήρη βίον.

Διάταξις η.

Ὁ ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΕφάνῳ τῷ ἁγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

Τῶν ἀτάκτως ζῆν προῃρημένων, καὶ ἀντὶ τοῦ ἐπαινετοῦ βίου τὸν φαῦλον μετερχομένων, ὁσάκις ἂν πονηρᾶς πράξεως ἐργάται φωραθῶσι

θῶσι

vecordiam, ſecundum eccleſiaſticum decretũ, quantumuis inuitus in clericorum habitũ reſtituatur: tametſi qui eccleſiaſtici ordinis ſtatum recipiat, dignus non ſit, vti qui ſe ipſe illo indignum transfugio conſtituerit.

VT QVI REIICERE VENERANDVM MONASTICAE VITAE habitum in animum induxerit, ac pro illo prophanorum habitum ſuſceperit, quotieſcunq; hoc facere auſus fuerit, etiam inuitus in illum reſtituatur: & ex quo monaſterio improbè aufugerit, eidem reddatur.

Aliter,

DE EO QVI VITAM MONASTICAM DESERIT, QVI præſidum cohortibus aſcribi ſolet.

CONSTITVTIO VIII.

Idem IMPERATOR Stephano ſanctiſs. Conſtantin. Archiepiſcopo, & Patriarchæ vniuerſali.

QVVM *alioqui, qui incompoſitè viuere inſtituunt, ac præ laudatis moribus ſectantur vitioſos, quotieſcũq; flagitij quicquã deſignaſſe deprehẽſi*

θῶσι, τῆς κακίστης γνώμης πολυτρόπως ἀνακοπτομένων, καὶ τῆς μοχθηρᾶς καὶ ἐξαγίστου βουλήσεως καὶ ὁρμῆς οὐ συγχωρουμένης ἀνεπιτιμήτου, θαυμάζω πῶς νόμος ἀρχαῖος τοὺς εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς μοναχικῆς πολιτείας ἐμβεβηκότας, εἶτα λειποτακτήσαντας, καὶ, κατὰ τὸ λόγιον, ὥσπερ κύνας πρὸς τὸν ἴδιον ἔμετον, ἢ σύας πρὸς τὸν τοῦ προτέρου βίου βόρβορον ἐπιστραφέντας, καὶ πρὸς τὸ λαϊκὸν καὶ σχῆμα καὶ τάγμα ἐντάξαντας ἑαυτοὺς, ἀφῆκεν εἰς τέλος τὸ ἀνόσιον ἐπιχείρημα ἄγειν. προστάττει γὰρ, αὐτοὺς ἅπαξ μὲν τὴν μονήρη πολιτείαν λιπόντας, ὅθεν κακῶς ἐξῆλθον ἀνθυποστρέφεσθαι· πάλιν δὲ τοῦτο τολμήσαντας, ἀντὶ μοναχῶν εἰς στρατιώτας ἐξ ἐκείνου καιροῦ ἐπαρχικῆς τάξεως παραγγέλλειν. καίτοι εἰ τοῦτο καλὸν αὐτῷ διορίζειν ἐφαίνετο, τὸ πρὸς λαϊκὸν μεταμφιέννυσθαι σχῆμα τὸν λειποτάκτην, τί μὴ ἀπ' ἀρχῆς αὐτὴν οὕτως ἀμφιεννύει, ἀλλ' ὁρίζει τὸν ἅπαξ ἀθετήσαντα τὸ οἰκεῖον ἐπάγγελμα μοναστὴν, καὶ ἄκοντα πρὸς ἐκεῖνο συνωθεῖσθαι; εἰ δ' ὡς οὕτως πρέπον ἐκέλευσε, τί μὴ φυλάττει τὴν ψῆφον, ἀλλ' ὥσπερ ἐκ μεταμελείας εἰς τὸν στρατιωτικὸν ἄγει βίον τὸν ἄθλιον ἐκεῖνον μοναστήν; Οὐδαμῶς οὖν ἡμῖν τοῦτο θεμιτὸν καταφαίνεται, οὐδὲ τὸν ἐπανῃρημένον τῆς θείας στρατολογίας τὴν τάξιν εἰς κοσμικὰς στρατολογίας ἀφίσησι τι

τάχ

ſint, malum ipſorum inſtitutum multifariam coerceatur, nec improbam ſceleſtamq́; voluntatem ac molitionem correptione vacare toleretur: ſubit mirari, quomodo "lex vetus ijs qui monaſticæ vitæ exercitationi ſe mancipaſſent, deinde verò ſtationem ſuam & ordinem deſeruiſſent, quomodoq́; ſacræ literæ habẽt, tanquã canes ad ſuum ipſorum vomitum, aut ſues ad priſtinæ vitæ cœnoſam cloacam reuerſi eſſent, ac prophanorum in habitu ſtatuq́; ſe ipſi collocaſſent: improbum hoc ſcelus tentari omninoq́; perfici permiſerit. Iubet enim, vt qui ſemel monaſticæ vitæ inſtitutum reliquerint, vnde flagitiosè exiſſent, reuerterentur: qui verò iterum id auſi eſſent, ex eo tempore pulſi monachatu, inter cohortales prouincialis cohortis recenſerentur. Atqui ſi, vt deſertor ordinis prophanorum habitu indueretur, id illi ſtatutu pulchrũ viſum fuit, quid cauſæ eſt, cur ipſum ab initio ita non veſtierit: ſed vt qui monachus profeſſionem ſuam ſemel deſeruerit, is ad illam quamlibet inuitus denuò cogeretur, conſtituerit? Si hoc ita præcipi decorum putauit, quare in eodem decreto non conſiſtit, ſed tanquam ipſum placiti ſui pœniteat, miſerum illum monachum ad militarem vitam protrahit? Nequaquam verò id nobis eſſe fas videtur, neque qui in diuinæ militiæ legiones receptus ſit, hunc in mundanis militijs placet col-

Nouel. 5. Qui porrò.

τάχθαι· ἀλλ' ὅπερ ἡ ἐκκλησιαστικὴ φυλάττειν οἶδε κατάστασις, οὐ συγχωροῦσα λαϊκὸν ἀναλαμβάνειν σχῆμα, κἂν πολλάκις ἀλύῃ τις τοῦ μονήρη βίον ἀθετῶν, τοῦτο καὶ ἡμεῖς νόμῳ κελεύομεν. εἰ γὰρ ὁ τὸν μονάδα βίον ἀποδυόμενος, οἴστρῳ κοσμικῆς ἡδονῆς χαυνούμενος τοῦτο πράττει, πῶς, κἂν ἅπαξ ἐπισχεθῇ τῆς ὁρμῆς, εἰδὼς ὅτι πάλιν ἐπὶ τοῦτο ὁρμήσας, τὸ ἄτοπον βούλημα εἰς πέρας ἕξει προαγόμενον, τῆς λαϊκῆς αὐτὸν ἀπεσχομένης καταστάσεως, οὐχὶ παντὶ τρόπῳ καὶ πάλιν τὰ τῶν λαϊκῶν ἀντὶ τῆς μοναδικῆς πολιτείας ἀλλάξεται;

ΠΕΡΙ ΔΟΥΛΟΥ ΓΕΓΟνότος κληρικοῦ ἀγνοίᾳ τοῦ δεσπότου.

Διάταξις θ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΕφάνῳ τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ οἰκουμενικῷ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως.

Τῇ αὐτῇ περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων εὐταξίας προνοίᾳ ἑπόμενοι, ἃ τοῖς ἱεροῖς ἔδοξε κανόσι καὶ ἡμεῖς συνεπιψηφίζ

locari. At contrà, quod eccleſiaſtico ordini obſeruari debere viſum eſt, vt ſi quis ſæpius vitam monaſticá aſpernatus vagetur, huic prophanum habitum recipere non concedatur, id per legem etiam nos iubemus. Si enim qui vitam monaſticam exuit, mundanæ voluptatis velut aſilo concitus id facit: quæ ratio eſt, tametſi ſemel cupiditatis ſuæ motu prohibitus ſit, quum ſi rurſum ad hoc faciendum animum appellat, ſe ad finem inſolens ſuum conſilium perducturum, ac in prophanorum ſtatum recipiendum eſſe ſciat, vt is non omnibus modis monaſticæ vitæ inſtitutum iterum communi viuendi modo mutet?

DE SERVO QVI IGNORANTE DOMINO CLERICVS factus eſt.

CONSTITVTIO IX.

Idem IMPERATOR Stephano ſanctiſs. vniuerſaliq; Conſtantinopolitano Archiepiſcopo.

EIDEM *recta rerum eccleſiaſticarum conſtitutionis curæ inſiſtentes, quæq; ſacroſanctis canonibus placuerunt, hiſce nos etiã albũ*

ψηφιζόμενοι, τοὺς ἀντιλέγοντας πολιτικοὺς νόμους δίκην τῆς ἀντιλογίας τὴν ἐκ τῶν νομίμων διατάξεων ὑπεξαγωγὴν αὐτὴν εἰσπραττόμεθα. τὸν γὰρ δουλικῆς μὲν ὄντα τύχης, οὐ συνειδότος δὲ τοῦ δεσπότου τὸ τῆς ἱερωσύνης σεμνὸν ἀξίωμα περιβαλλόμενον, κατὰ τὴν σκέψιν τῆς θείας ἐκκλησίας καὶ ἡμεῖς διοριζόμεθα, πάλιν εἰς τὴν προτέραν τῆς δουλείας ἀποκαθίστασθαι τάξιν, ἀπογυμνωθέντα τῆς ἐκεῖθεν σεμνότητος· καὶ τὸν ἀπολύοντα νόμον δουλείας τὸν εἰς ἱερέας παραγγέλλοντα δῆλον οὐ συνεγνωκότος τοῦ δεσπόζοντος, ἀνενέργητόν τι καθιστῶμεν καὶ ἀπαρρησίαστον.

ΠΕΡΙ ΔΟΥΛΟΥ ΜΟΝΑΣΑΝΤΟΣ ἀγνοίᾳ τοῦ δεσπότου.

Διάταξις ι.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΕφάνῳ τῷ ἁγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

ΟΣΟΝ τίμιον τὸ τοῦ μονάδους βίου ἐπάγγελμα, καὶ οἱ τὸν χρηστὸν ἐκεῖνον καὶ μακάριον ζυγὸν ἀναλαμβάνοντες, ὁποίας εἰσὶν αἰδοῦς ἄξιοι καὶ τιμῆς, ἴσμεν καὶ αὐτοί. οὔκουν οὐδ' ἐπ'

ἀδι

calculum adijcientes, ab aduerſarijs ciuilibus legibus hanc contradictionis pœnam, vt ex legitimis constitutionibus ſubtrahantur exigimus. Vt enim qui, cum ſeruilis conditionis eſſet, ignorante domino venerandam ſacerdotij dignitatem aſſumpſerit, nudatus iſtinc promanante honore, in priſtinum ſeruitutis reſtitueretur ſtatum, ſecundum eccleſiæ Dei voluntatē & nos constituimus." Legem autem, quæ ſeruum ignorante domino ſacerdotem factum, ſeruitute liberat, huc vt neq; effectum, neq; fundi facultatem habeat redigimus. Nouel. 123 Si ſeruus.

DE SERVO QVI INSCIO DOMINO MONACHISMVM SVSCEPIT.

CONSTITVTIO X.

Idem IMPERATOR Stephano ſanctiſs. Conſtantin. Archiepiſcopo, & Patriarchæ vniuerſali.

QVAM præſtans monaſticæ vitæ profeßio ſit, quiq; ſuaue illud & beatum iugum ſuſcipiunt, quanta illi reuerentia & honore digni ſint, ſcimus quidem & ipſi. Itaq; non quò illum

ἀθετήσει αὐτοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον ἀθετήσεως ἐξαιρούμενοι, ταῦτα διαθεσπίζειν διέγνωμεν, καὶ ἀποφαινόμεθα. ὅσον γὰρ θαυμαστὸν καὶ θεῖον, τοσοῦτον δεῖ τοῦτο μετὰ θαυμαστῆς ὅσης εὐλαβείας ἐφάπτεσθαι, ἀλλὰ μὴ κακογνωμοσύνης πρόφασιν τὸ τῆς μοναδικῆς πολιτείας ποιεῖσθαι σεβάσμιον. πῶς γὰρ οὐκ ἔστι κακογνωμοσύνης, δρασμῷ τοῦ οἰκείου δεσπότου, πρὸς ἐκείνην τὴν πολιτείαν ἔρχεσθαι τὸν οἰκέτην; Ἐπεὶ οὖν τοῖς πρότερον νενομοθέτηται περὶ δούλων ἀποδιδρασκόντων, καὶ οὕτω πρὸς τὸν μονήρη βίον ἐρχομένων, μέχρι μὲν τρίτου χρόνου, δήλου γεγονότος τοῦ φυγάδος, ἐξουσίαν ἔχειν τὸν δεσπότην τοῦ σχήματος ἀπογυμνώσαντα ἀναλαμβάνειν αὐτόν· τρίτου δὲ παρελάσαντος χρόνου, ἐν τῷ ἀφανεῖ διάγοντος, εἰ μετὰ ταῦτα πρὸς ἐμφάνειαν καταστάιη, κρείττω αὐτὸν ὑπάρχειν τῆς δεσποτικῆς ἐξουσίας, καὶ παρὰ τὴν ἐκείνου γνώμην χρηματίζειν ἐλεύθερον· ἐπεὶ οὖν ἐκ τούτου πολλοῖς ὁρῶμεν ἀφορμὴν ἐγγινομένην εἰς τὸ τῶν οἰκείων δεσποτῶν ἀποδιδράσκειν, καὶ πράγματι σεμνῷ τῷ μοναδικῷ ἐπαγγέλματι εἰς πρόφασιν ἀποχρῶνται κακουργίας (ῥᾴδιον γὰρ παντὶ βουλομένῳ οἰκέτῃ μέχρι τριετίας κρύπτειν ἑαυτὸν, εἶτα τῆς ἐλευθερίας αἰτιποιεῖσθαι) κελεύομεν, ἐὰν αὖ καὶ διαλάθοι ὁ γνώμῃ τοιαύτῃ μονάσας οἰκέτης, κἂν ὁ δεσπότης ἐν οἱῳδήποτε καιρῷ τοῦτον ἀνεύροι, ὅπερ κακούργῳ προαιρέσει περιβέβληται ἀποδύεσθαι σχῆμα, καὶ ὑπὸ τὴν δεσποτικὴν ἐξουσίαν πάλιν αὐτὸν κατατάττεσθαι. οὐδὲ γὰρ ὅσιον εἰπεῖν ὡς εὐλαβεῖ διαθέσει τοῦτο

vituperemus, ſed potius quo vituperationi eximamus, hæc ſtatuere viſum eſt, & cenſemus. Quanto enim illa admirabilior diuiniorq́; eſt, tanto maiore, & quidem quanta maxima attingi cum veneratione, nequaquã verò ingratitudinis & improbitatis velamen ac prætextũ monaſticæ vitæ dignitatẽ fieri oportet. Et certè quomodo improbitas dicenda non eſt, ſi homo ſeruus dominum ſuum fugiens, ad illud vitæ inſtitutum deueniat? Quoniam igitur de ſeruis fugitiuis ad vitam monaſticam deuenientibus, ſtatutum à " ſuperioribus eſt, vt ſi intra tres annos fugitiuus manifeſtus fiat, illum habitu nudatum recipiendi facultatem dominus habeat: ſi verò vſq; in tertium annum incognitus manſerit, tametſi poſtmodum agnoſcatur, vt domini poteſtati non obnoxius ſit, præterq́; illius voluntatem liber nuncupetur: & verò inde multos fugiendi dominos ſuos occaſionẽ cepiſſe, ac re honeſta, monaſticæ vitæ profeſſione, ad tegendam maliciam abuti videmus (cuilibet enim ſeruo perfacile eſt, vt ad triennium ſe occultet, deindeq́; libertatem conſequatur) iubemus, vt quantocunq; tempore ſeruus tali conſilio monachus factus delituerit, ſi ipſum aliquando dominus inueniat, nihilominus is quem malo propoſito habitum ſumpſit, hoc exuatur, rurſumq́; in domini poteſtatem ſubigatur. Nam quòd pio affectu habitum illum A Iuſt.Nouel. 5. Si quis verò..

ſump-

περιβάλλοιτο, κἂν τοῦτο λέγειν αὐτοῖς πλάττοιτο. ἄν τι γὰρ, συνοίας δεσποτικῆς ἀπολαύων, ἀντὶ τοῦ στέργειν, μῖσος ἀναλαβὼν, φεύγειν ἔγνω, ἐσχάτης κακίας ἀπόδειξις· ἄν τι (οἷα τὰ ἀνθρώπινα) λυπηρῶν τινῶν εἰς πεῖραν καταστὰς, οὐκ ἤνεγκεν, ἀλλὰ διὰ τοῦτο τὸν δεσπότην ἀπέλιπε, πῶς ἐκείνην τιμήσει τὴν πολιτείαν, ἧς τοὺς πολίτας διὰ παντὸς ἀφορᾶν πρὸς τὸν τοῦ Χριστοῦ σταυρὸν καὶ τὸν θάνατον βούλεται;

ΠΕΡΙ ΔΟΥΛΟΥ ΓΕΓΟνότος ἐπισκόπου ἀγνοίᾳ τοῦ δεσπότου.

Διάταξις ια.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΕφάνῳ τῷ ἁγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

Ὥσπερ ἐπὶ τοῦ κλέψαντος οἰκέτου τὸ τῆς ἱερωσύνης σεμνὸν ἀξίωμα, τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν εἰς ἀρχιερατικὴν λαθόντων ἀναβεβηκέναι τιμὴν οἰκετῶν παρὰ τὴν γνώμην τοῦ οἰκείου δεσπότου, ὁρίζομεν, τὸ, κατὰ τὸ βούλημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς διατάξεως, ἀποχειροτονεῖσθαι μὲν τούτους τῆς ἐν ᾗ κατέστησαν

ſumpſerit, quantumuis id verbis ipſe fingat, ne dici quidem poteſt. Siue enim cum beneuolo placidoq; domino vteretur, pro amore, odio concepto, fugere decreuerit, extremæ ingratitudinis & improbitatis argumentum habes: ſiue (vt ſunt res humanæ) moleſtijs & iniuria affectus non tolerarit, ac idcirco dominum deſeruerit, quomodo eam remp. magnifaciet, quæ ciues ſuos in CHRISTI *crucem & mortem continenter reſpicere vult?*

DE SERVO QVI IGNORANTE DOMINO EPISCOPVS factus eſt.

CONSTITVTIO XI.

Idem IMPERATOR Stephano ſanctiſs. Conſtantin. Archiepiſcopo, & Patriarchæ vniuerſali.

QVOD *de ſeruo, qui venerandam ſacerdotij dignitatem furatus ſit, idem & de illis ſeruis quibus neſciente domino ad primarij ſacerdotij honores conſcendere viſum eſt, ſtatuimus: vt videlicet ſecundum eccleſiaſticæ conſtitutionis voluntatem, exauthorati, honore in quem clàm irrep*

στησαν λάθρα τιμῆς, πρὸς δὲ τὸ οἰκεῖον καὶ δοῦλον σχῆμα ἐπανάγεσθαι. οὐ γὰρ δὴ τοὺς μὲν ἄλλως ὑφελομένους τι κλοπῇ καὶ ἀπάτῃ, οὐ μόνον οὐ συγχωρήσομεν ἃ ὑφείλοντο ἔχειν ἀναφαίρετα, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ ὡς κακούργους τιμωρησόμεθα. τοὺς δὲ τολμῶντας οὕτω μεγάλων πραγμάτων κλοπάς, τούτους ἐάσομεν σεμνοὺς ἐκ τοῦ κλέψαι διάγειν, καὶ ἑνὸς ἄθλου κακίστου τῆς ἀπάτης δύο κερδαίνειν τὰ τιμιώτατα, ἐλευθερίαν καὶ ἱερωσύνης προνόμιον. τοιγαροῦν καὶ εἴ τις δοῦλος ὤν, ἀγνοίᾳ τοῦ οἰκείου δεσπότου ἐπίσκοπος κεχειροτόνηται, καὶ οὗτος μηδὲν ἐκ τῆς τοιαύτης βοηθείσθω χειροτονίας, εἰς ἀποφυγὴν τῆς δουλείας.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑστηρίων χρείας τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.

Διάταξις ιβ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΕφάνῳ τῷ ἁγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

ΚΩνσταντῖνος ὁ πρῶτος τῇ τοῦ Χριστοῦ κλήσει τὸ στέφος τῆς βασιλείας βασιλικώτερον ἀποφήνας, τῶν ἄλλων αὐτοῦ κατορθωμάτων καὶ τῆς βασιλικῆς προνοίας ἐπάξιον, καὶ τοῦτο προκρινόμενος, τὸ περὶ τὰς τῶν ἀποιχο-

μένων

irrepſerint priuentur, & ad ſuum ſeruilemq́; ſtatum reducantur. Non *enim profectò qui alijs in rebus furto vel fraude aliquid ſubtrahunt, his non modò ea quæ ſubtraxerint retinere non concedemus, ſed interdum etiam vt maleficos puniemus: & qui tantarum rerum furta audent, hos inde honeſtè viuere, & ex vno fraudis peßimo exercitio duo omnium longè precioſißima, libertatem & ſacerdotij prærogatiuam, lucrari ſinemus. Ergo ſiquis ſeruus ignorante domino epiſcopus creatus ſit, inde ad ſeruitutis effugium nil iuuator.*

DE OFFICINARVM MAGNAE ECCLESIAE VSV.

CONSTITVTIO XII.

Idem IMPERATOR Stephano ſanctiſs. Conſtantin. Archiepiſcopo, & Patriarchæ vniuerſali.

CONSTANTINVS, *is qui primus* CHRISTI *nomine* Imperij *coronam ſplendidiorem ac auguſtiorem reddidit, vbi etiam dignũ alijs ſuis præclaris facinoribus* Imperatoriaq́ *cura fore proſpexiſſet, de ſepultura* nempe eo- Vide Nouel. 43.

μένων ταφῆς, οὓς ἡ ἀπορία μέχρι καὶ τούτου συνέχει, ὀργαστήρια τῇ ἁγίᾳ τοῦ θεοῦ ἐπέταξεν ἐκκλησίᾳ, ὧν ἐκ τοῦ τέλους διώκησι τὴν χρείαν τῆς ταφῆς χορηγεῖσθαι. Ταύτην δὲ ἄρα τὴν πρόνοιαν ὕστερον εὐσεβούντων ἀνδρῶν φιλοτιμία διαδεξαμένη, αὐτή τε τοῖς ἀπόροις εἰς ταφὴν ἐπαρκοῦσα, τὴν εἰς ταύτην τὴν χρείαν χορηγίαν ἀνέτειλεν, καὶ νῦν τὸ παράπαν οὐδὲν ἐκεῖθεν ὁρᾶται καθ' ἣν ἐξ ἀρχῆς ἔθετο φροντίδα ὁ τρισμακάριστος βασιλεύς, οἰκονομούμενον. Ἀλλὰ γὰρ εἰδότες ἡμεῖς ὡς ἅπαξ ἡ ἐκκλησία τὰ τῶν ὀργαστηρίων εἰσφερόμενα τέλη, εἰ καὶ μὴ πρὸς ἣν ἐξ ἀρχῆς ὡρίσθη θεραπείαν τοῦ θείου αὐτὰ καταβάλλεται, διὰ τὸ μὴ τὴν χρείαν ἐπιζητεῖν, ἀλλά γε πρὸς ἑτέραν τινὰ πάντως λειτουργίαν, καὶ αὐτὴν θεραπεύουσαν τὸ κρεῖττον, ταῦτα οἰκονομεῖ· ὁρίζομεν, τὴν ἀνέκαθεν περὶ τούτων διάταξιν, ἀκίνητον διαμένειν. Ἔστι δ' ἅμα πάντων τῶν εἰς ταύτην ἀποτεταγμένων τὴν λειτουργίαν ὀργαστηρίων ἑκατὸν ἐπὶ χιλίοις ἡ ἀπαρίθμησις.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΙΗΝΕ-κῶν ἐμφυτεύσεων.

Διάταξις ιγ.

rum mortuorum quos in ea etiam re egeſtas premeret, officinas, ex quarum vectigali neceſſarios ad humandos mortuos ſumptus ſuppeditandos ordinaſſet, ſanctæ Dei *eccleſiæ applicauit.* Hanc *igitur prouiſionem quum piorum hominum æmulatio poſtmodum excepiſſet, quæ & ipſa pauperibus ad ſepeliendum ſufficeret, permultum illa in hunc vſum ſumptus auxit.* Verùm *nunc omnino nihil ea ſolicitudine, qua initiò ter ille quaterq́; beatus* Princeps *voluit, diſpenſari inde videas.* At *nos, & ſcientes quidem quòd poſtquam eccleſia officinarum vectigalia occupauit, tametſi (quòd vſus non poſtulet) in quem ab initio conſtitutum eſt,* Nu*minis cultum illa non expendat, in aliud tamen quodpiam miniſterium, & ipſum ad* Numinis *cultum pertinens, prorſus illa diſpenſet: ſtatuimus, vt quæ de his iam olim edita conſtitutio eſt, immota & inuiolata permaneat.* Officinæ *autem omnes quæ in hoc miniſterium attributæ ſunt, ſupra mille numero ſunt ad centum.*

DE PERPETVIS EMPHYTEVSIBVS.

CONSTITVTIO XIII.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΕφάνῳ τῷ ἁγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

ΠΡΑΓΜΑ πλεονεκτικόν τι καὶ ἄθεσμον, καὶ ὑπὸ τῶν προΐστασθαι λαχόντων τῶν ἀνατεθειμένων οἴκων θεῷ (φημὶ δὴ ἐκκλησιῶν, καὶ ξενοκομείων, καὶ χηροτροφείων, καὶ ὀρφανοτροφείων) ταῖς ἡμετέραις ἀκοαῖς ἀνηνέχθη τολμᾶσθαι. τῶν γὰρ ἐκδιδομένων ἔφασαν οἰκημάτων, ἤδη τοῦ συμπεφωνημένου χρόνου ἐκμετρηθέντος, καὶ περιόδου ἐνστάσης ἀρχῆς, καὶ ἀνανεώσεως τῆς τούτων διακατοχῆς, οὐ γίνεσθαι τὴν καταβολὴν ὡρισμένην τινά, ἣν καὶ ἰδίως εἰσδεκτικὸν καλοῦσιν· ἀλλ᾽ ὡς ἂν παραστῇ τῇ πλεονεξίᾳ τῶν λαχόντων τὴν προστασίαν, οὕτω βαρύνεσθαι ταῖς τοιαύταις εἰσπράξεσι τοὺς τῶν οἰκημάτων διακατόχους. Τοῦτο γοῦν καὶ ἄλλως μὲν χαλεπὸν ἅπασιν ὑπάρχειν συνορῶντες, μάλιστα δὲ γινόμενον χαλεπώτερον ἐν τοῖς ἀπορωτέροις, δι᾽ ὧν αὐτοῖς βαρυτέρα ἡ τῆς ἀπορίας ἀνάγκη καθίσταται, οὐκ ἔτι οὕτω γίνεσθαι νόμον τιθέμεθα, ἀλλ᾽ ὡρισμένῃ ποσότητι περιορίζεσθαι τὴν καταβολήν, πρὸς τὸ διπλάσιον ἀριθμουμένην τοῦ τέλους τῆς ἐμφυτεύσεως· προσγραφομένης δηλονότι τῆς εἰσφορᾶς ἁπάσης ἐν τοῖς τῆς ἐκδόσεως χάρταις, καὶ τῷ οἴκῳ ἀκαινοτομήτου προσαγομένης, ἀλλὰ μὴ πρὸς ἴδιον πορισμὸν τῶν εἰς τὴν προστασίαν καθισταμένων σφετεριζομένης, ὑπόθεσιν ἀνοσίου κέρδους καὶ οὐχὶ τῆς τῶν οἴκων ὠφελείας τὸ πρᾶγμα ποιουμένων αὐτῶν.

Idem IMPERATOR Stephano ſanctiſs. Conſtant. Archiepiſcopo, & Patriarchæ vniuerſali.

REM fraudulentā ſimul & illicitam, conſecratarum Deo ædium (eccleſiarū videlicet, hoſpitiorū, & viduis pupilliſq; alendis deſtinatarum domuum) præfectos etiam audere, ad noſtras delatū eſt aures. Narratū eſt enim, quum domus elocatæ ſint, iamq; tempus pacto conſtitutū decurrat, quando locationis terminus, ac poſſeſsionis renouatio inſtat, non fieri certam aliquam & ſtatutā ſolutionem, quam peculiari nomine εἰσδεκτικὸν *vocant: ſed quomodo præfectis pro ipſorum" auaritia viſum ſit, ita exactionibus domuū poſſeſſores prægrauari.* Lego πλεονεξίᾳ. *Id igitur cùm omnibus graue, tum pauperioribus (quòd ita ipſis durior egeſtatis neceſsitas imponatur) longè eſſe acerbiſsimū videntes, ne id amplius fiat, lege cauemus: ſed vt certa quantitate ad duplum emphyteutici vectigalis conſtituendæ ſolutio definiatur: & inſuper omnis illatio locationis inſtrumentis inſcribatur, domuiq; nulla nouatio adferatur: non verò in præfectorum quæſtum interuertatur, dum illi non vt domuum vtilitati conſulant, ſed ſceleſtè ſibi lucrum parent, hoc agunt.*

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑΛΙπόντων ἀτελὲς μοναστήριον.

Διάταξις ιδ΄.

ΤΩ ΑΥΤΩ.

Τὸ τῆς γνώμης προπετὲς καὶ φιλόνεικον πρὸς ἔνστασιν τὴν ἰσχὺν καταπαλαίουσαν, ὁμοίως νεμεσητόν τε καὶ ἀναπόδεκτον, ἄν τε δήλην ἔχῃ τὴν κακίαν ἡ ἐπιχείρησις, ἄν τε σχῆμα ἐπιεικὲς προβαλλομένη προσέρχηται. τοῦτο καὶ ὁ τὰς παραβολὰς καὶ τὰ ἀπ' ἀρχῆς προβλήματα φθεγγόμενος ὁ κύριος ἡμῶν καὶ σωτὴρ ἐν εὐαγγελίοις βούλεται, ἐν οἷς πόλεως οἰκοδομὴν καὶ ἀπαρτισμὸν καὶ τὰ ὅμοια διαλέγεται. Εἰκότως ἄρα οἵ τε ἱεροὶ θεσμοὶ καὶ ἡ πολιτικὴ ψῆφος σύμφωνα ἀφιᾶσι παρακελεύσματα, τοὺς ὅσοι μὴ πρὸς ἀπαρτισμὸν τοῦ ἔργου ἱκανοὶ ὄντες, μοναστηρίου κατασκευῆς ἐφάπτονται, ἀπείργειν τῆς ἐπιχειρήσεως. δεῖ γὰρ τὰ πράγματα, ὁποῖά ποτ' ἂν ᾖ, πρὶν τελείωσιν ἥκοντα, οὕτω τὴν προσήκουσαν ἐφαρμόζεσθαι κλῆσιν· ἀλλ' οὐχὶ μόνον ἐξαρκεῖ τὸ ὄνομα τῇ τῶν πραγμάτων ἀτελείᾳ παρέχειν τὴν σύστασιν. ὅπερ οὖν εἴρηται, καλῶς ἀπαγορεύοντος τό, τε ἱερὸν τό, τε πολιτικὸν θέσμιον ἐπι-

χειρ

DE IIS QVI MONASTERIVM IMPERFECTVM RELINquunt.

CONSTITVTIO XIIII.

Eidem.

QVI *præcipitanter ambitioſeq́; ad faciendum aliquid fertur, ac ipſo in initio viribus ac facultate deſtituitur, ſiue manifeſtum vitium, ſiue benignitatis ſpeciem conatus præ ſe ferat, ſimul ille reprehenſione dignus, ſimul aſpernādus eſt.* Hoc *ſanè & qui ſimilitudines ab initio prouerbiaq́; loquitur,* Dominus *noſter & Seruator in Euāgelijs vult, vbi de ædificatione vrbis, & abſolutione, ac de ſimilibus ſermocinatur.* Meritò *igitur & ſacræ leges & ciuilia decreta ſimiles edunt, eiuſdemq́; ſenſus admonitiones, vt quicūq; monaſteriū conſtruere inſtituerent, ſi ad perficiendum opus pares non eſſent, id aggredi prohiberentur.* Oportet *enim quaſcunq; res, vbi ad perfectionē peruenerint, tum demū conuenientē appellationem indipiſci: nequaquam verò nomen rebus imperfectis, vt conſummatæ conſtitutionis ſint, præſtare poteſt.* Itaque *(quod dictum eſt) rectè ſacra " ciuiliſq́; lex eos qui ad rem*

Vide Nouel. 67. & 131.

χειρῶν οἰκοδομεῖν μοναστήριον τοὺς οὐκ ὄντας αὐτάρκεις πρὸς τὴν τοῦ πράγματος τελείωσιν. Ἐπεὶ μέντοιγε ἄδηλον ἐκεῖνο, τὸ, μέχρι τίνος ὁ ἱκανὸς ἀπαρτισμὸς εἰς μοναστηρίου κατασκευὴν (οὐ γὰρ διώρισται ῥητῶς παρ' αὐτοῖς ὁ τοιοῦτος ἀπαρτισμὸς) ἔδοξε δῆλον περὶ τούτου ἐκφῆναι δόγμα. φαμὲν οὖν, ὡς ἐπεὶ τὸ θεῖον ἐκεῖνο στόμα, ὅπου εἰσὶ δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι ἐν τῷ ἐμῷ ὀνόματι, ἐκεῖ εἰμὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν· χρῆναι, τὸ ἐλάχιστον, τρισὶν ἐπαρκεῖν τὸ μοναστηρίου κλῆσιν ὑποδυόμενον ἔργον· ὃ δηλονότι καὶ δοξολογίαν ὁρᾷ συνυπαρχούσης τῆς εὐπορίας. τῷ μὲν οὖν πρὸς ἀνιέρωσιν μοναστηρίου ἀκώλυτον ἔχοντι τὴν ἐπιχείρησιν, εἰς τοσοῦτον δεήσει τὸ ἐλάχιστον τὸ ἀφιέρωμα συντελεῖν. Ὅτι δὲ πλεῖστοι πρὸς τὴν τοιαύτην ἐπιχείρησιν ἑαυτοὺς ἐπιδιδόντες, ἐνίοτε ὀπίσω βουλῆς ἀπολείπονται, προλαμβάνοντος τοῦ θανάτου, καὶ τῆς ἐν ἀνθρώποις αὐτοὺς συναναστροφῆς ἐξαφανίζοντος, ἐκεῖνο ἡμῖν θεσπίζεται, ὡς διατυπώσεως προελθούσης, τὰ ἐν ταύτῃ διορισθέντα ἔσται τῆς ἐκκλησίας. εἰ δ' (ὁποῖα πολλὰ φέρει τὸ ἄδηλον) πρὸ τῆς τῶν οἰκείων ἀναρπασθείη διατυπώσεως, παίδων μὲν ὑπόντων ἄχρι τριῶν, τέταρτον μέρος τῆς ὑπάρξεως οἰκειώσεται ἡ μονή· ἐπέκεινα δὲ τοῦ τρίτου ἀριθμοῦ προϊόντος τοῦ τῆς γονῆς πλήθους, συγκαταλέξεται

τὸ

abſoluendam pares non ſint, fabricandi monaſterij inceptione prohibet. Verùm quoniam incognitum illud eſt, quando monaſterium ſufficienter abſolutum iudicari debeat (non enim expreſsè ab illis huiuſmodi abſolutio definita eſt) hac de re certum atque euidens edictum promulgare placuit. Dicimus igitur (quoniam diuinum os loquutum eſt: VBI DVO AVT TRES IN NOMINE MEO CONGREGATI SVNT, IBI IN MEDIO ILLORVM SVM) *quòd opus aliquod monaſterij appellationem ſubiturum, minimùm tribus ſufficere oporteat: quòd nimirū idem opus, ſi facultatibus quoq; abundè inſtruatur, ad celebritatē nominis etiam valeat. Vt ergo quis liberā impedimentoq; carentē ad dedicandū monaſteriū aggreſsionem habeat, in tot minimùm monachos dedicationē concipiat neceſſe fuerit. Porrò quia permulti, qui ſe iſtiuſmodi incœpto dedunt, præueniente morte, ipſosq; hominū conſortio eripiente, interdum propoſito deſtituuntur: illud à nobis ſtatuitur, vt ſi teſtamentū conditum ſit, quæ in illo eccleſiæ aſsignata ſunt, ea illi cedant. Si verò (vt identidem ex mortis incertitudine contingit) antequā de rebus ſuis ſtatueret enectus fuerit, tum ſi ad tres numero liberi ſuperſint, quadrantem bonorum inuolabit monaſterium: ſin vltra ternarium numerum ſobolis multitudo procedet, liberis connumera-*

τὸ μοναστήριον τοῖς παισὶ, καὶ τὰ ἴσα ἑνὶ τούτων ἑκάστῳ λήψεται ἐκ πάσης περιουσίας ἧς οὐχ ἅπτεται χρεία τοῦ τεθνηκότος. ἄπαιδος δὲ ὑπάρχοντος τοῦ τὸν βίον λιπόντος, ἐπὶ γονεῦσι δὲ λιπόντος, δίχα τῶν προσόντων διαιρουμένων, ἡ μὲν τοῖς γονεῦσιν, ἡ δ᾽ ἑτέρα μοῖρα τῷ μοναστηρίῳ παραχωρηθήσεται. Εἰ δ᾽ ἔρημος εἴη κληρονόμων ἀνιόντων καὶ κατιόντων, τοὺς ἐκ πλαγίου δὲ εἰσιόντας ὁ κλῆρος προσίεται, αὐτοὶ μὲν, ὅσοι ἂν καὶ ὦσι, τὸ τρίτον μέρος διανεμήσονται· τὸ δὲ δίμοιρον δὲ προχωρήσει τῇ ἐκκλησίᾳ. εἰ μέν τοίγε ἢ διὰ ἄγνοιαν, ἢ δι᾽ ἑτέραν τινὰ αἰτίαν, εἰς ἐναντίαν γνώμην τὰ διατετυπωμένα ἀποκρίνεται τῆς νομίμου προαιρέσεως, θεσπίζομεν, τὸν κατὰ τὸν τόπον θεοφιλέστατον ἀρχιερέα, ὅσα μὲν ἀποχρῶντα εἰς διοίκησιν ἐκκλησίας, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ μελλόντων παρεδρεύειν, ἀντιλαμβάνεσθαι, τοῖς δὲ λοιποῖς τὴν τῶν νόμων βουλὴν καὶ διάθεσιν διαιτᾷν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΞΕΙΝΑΙ τὸ σωτήριον βάπτισμα ἐν παντὶ εὐσεβεῖ εὐκτηρίῳ τελεῖν.

Διάταξις ιε.

bitur monaſterium, & deducto ære alieno, ex vniuerſa ſubſtantia, quantum ipſorum quiſque, capiet. Quòd ſi defunctus ſine liberis deceſſerit, parentes autem ſuperſtites habeat, rebus bifariam diuiſis, vna pars parentibus, altera monaſterio applicabitur. At ſi neque parentes, neque liberos hæredes habeat, & cognati ad hæreditatem prodeant, ipſi quidem quotcunque fuerint, trientem inter ſe diſtribuent, bes verò eccleſiæ accedet. Verumenimuerò ſi aut per obliuionem, aut aliam quampiam cauſſam, in contrariam laudabili legitimoq; propoſito teſtamentum ſententiam conceptum ſit, vt eius loci antiſtes Dei amantiſsimus, quantum ad eccleſiæ, eorumq; qui in illa aſſeſſuri ſunt, ſuſtentationem ſuffecerit, vendicet: de reliquis verò legum præſcriptio & teſtamentum dijudicent.

VT SALVTAREM BAPTISMVM IN QVOCVNQVE SAcro oratorio peragi liceat.

CONSTITVTIO XV.

Idem

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΕφάνῳ τῷ ἁγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

ΚΑΙ οὗτος ὁ τῆς σεβασμίας ἐκείνης συνόδου κανὼν ἱερὸς, ὃς τὸ θεῖον τῆς ἀναγεννήσεως λουτρὸν ἐν τοῖς κατ' οἶκον εὐκτηρίοις τελεῖσθαι ἰδίᾳ οὐ βούλεται, ἀλλὰ ἐν μόνοις τοῖς πρὸς τὸ κοινὸν ἀνιερωμένοις ναοῖς· ἀδελφὰ παρακελευόμενον τοῖς οἳ τὰς ἱερὰς θυσίας καὶ τελετὰς κατ' οἴκους ἀποδέκοντες γίνεσθαι, ἔτυχον παρ' ἡμῶν ἐπισκέψεως ἔμπροσθεν· ὁμοίως καὶ ἀδελφῶς ἐκείνων ἐπανορθώσεως τεύξεται. Ὁρίζομεν οὖν, καθὼς περὶ θυσιῶν, οὕτω καὶ περὶ σωτηρίου βαπτίσματος, τὸ ἐξεῖναι αὐτὸ ἐν παντὶ εὐσεβεῖ εὐκτηρίῳ τοῖς βουλομένοις τελεῖν. τὴν γὰρ τοιαύτην ἀκρίβειαν δοκεῖ μοι πεποιῆσθαι τὸ ἱερὸν τῆς συνόδου διάταγμα, διὰ τοὺς ἐν ἱερέων ὀνόματι ἀνιέρους καὶ βεβήλους τοὺς ὑπ' αὐτῶν προσαγομένους τῷ λουτρῷ ποιοῦντας, οἳ, ὡς εἰκὸς, ἐν τοῖς τῶν ὁμοδόξων οἴκοις ὑποδυόμενοι, οὐ τελοῦσιν, ἀλλὰ συντελοῦσι τοῖς αὐτοῖς προσερχομένοις. αὕτη δὲ ἡ καὶ θεία καὶ πολὺ τὸ σωτήριον ἔχουσα δεικνύνται πρόνοια, ὅμως οὐκ ἐξαρκεῖ τοὺς τῆς ἀσεβείας ἀναπεπλησμένους, τῆς ἑαυτῶν κακίας ἀναχαιτίζειν. καὶ γὰρ τολμηρὸν

ἡ κακ

Idem IMPERATOR Stephano ſanctiſs. Conſtantin. Archiep. ſcopo, & Patriarchæ vniuerſali.

ETIAM *hic venerandæ ſextæ ſynodi ſacer canon, qui non in priuatarum ædium oratorijs ſeorſum, ſed in ſolis in communē vſum conſecratis templis, diuinam regenerationis lotionem perfici vult, quum ſimilia cum illis* "*iubeat, qui ſacroſancta ſacrificia & myſteria in priuatis domibus celebrari vetant: ideoq; à nobis iampridem conſideratius expenſi ſunt: tanquam illorū germanus ſimiliter correctionem conſequetur. Statuimus igitur, quemadmodū de ſacrificijs, ſic quoq; de ſalutifero baptiſmate, vt & ipſum in quocunq; ſacro oratorio quibuſlibet peragere licitum ſit. Nam hæc tam ſtrictè ſacrum ſynodi decretum conſtituiſſe, mihi quidem videtur, propter eos qui quanquam ſacerdotū nomen gerant, prophani tamen ſunt, & quos ad lauacrum adducunt, pollutos reddunt: qui (vt apparet) domos eiuſdem opinionis hominum ſubeuntes, non rem diuinam faciūt, ſed" cum ijs qui conueniunt, inauſpicati aliquid moliuntur. Hanc verò prouiſionē tametſi & diuinā eſſe, & multa ſalutaria cōtinere conſtet: non tamen illa ad impietatis plenos à ſuis vitijs coercendos ſufficiat. Nā & res audax eſt*

Similis eſt Conſt. 4.

" Lego παρακελευόμενος.

" Quin hæc huius loci de mēdo ſuſpecti, ſententia ſit, non dubito.

mal

ἡ κακία, καὶ παντί γε τρόπῳ χώραν οἰκείαν εὑρήσει, καὶ τῶν συντηρίων ἀποκεκλεισμένων, εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς οἰκείας προαιρέσεως. πλὴν ἀλλά γε νῦν θείᾳ χάριτι πάσης κακοδοξίας ἀπεσκορακισμένης, οὐδὲν καὶ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος ὁρῶ μοι τὸ δόγμα προβαλλόμενον ἀναγκαῖον, εἰς τὸ κωλύειν ἐν τοῖς κατ' οἶκον συντηρίοις τὸ λουτρὸν τῆς ἀναγεννήσεως.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΧΕΙροτονεῖσθαι ὑποδιάκονον κ ἐτῶν, ἀλλὰ κε.

Διάταξις ις.

ΤΩ ΑΥΤΩ.

Ὁ ΠΑΛΑΙΟΣ λόγος, ὃς παρεγγυᾶται τῷ περὶ τῶν οἰκείων λέγοντι ἀναπεταννύειν τὴν ἀκοήν, καλῶς καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἔχων, ἐνταῦθα πολὺ διαδείκνυται καλλίων. τί οὖν ἐστιν ὅ φημι; πολιτικῶς θεσπίζει νόμος τὸν ἐλάττω πέντε καὶ εἴκοσι ἐτῶν μὴ χειροτονεῖσθαι εἰς λειτουργίαν ὑποδιάκονον. ἱερὸν ἀντιθεσπίζει δόγμα, τὸν πρὸς τὴν τοιαύτην διακονίαν προσιόντα, τὸν εἰκοστὸν χρόνον εἰσάγειν εἰς τὴν χειροθεσίαν. Ἄξιον οὖν ἡμῖν ἡ βα-

σιλ

malitia, omniq; modo,clauſis etiam oratorijs, ad explendum propoſitum ſuum, ſuam inueniat viam. Verumtamen quum nunc diuina gratia omnes peruerſæ opiniones ſint profligata,etiam quãtum ad hoc attinet, quamobrem reipub. hoc decretum ad prohibendam in priuatarum ædium oratorijs regenerationis locationem obtrudatur, nullam equidem eſſe neceſſariam cauſam video.

VT QVI VIGINTI ANNOS HABET, HYPODIACONVS creari poſſit.

CONSTITVTIO XVI.

Eidem.

V E T V S *verbum, quod de rebus ſuis dicenti aures eſſe aperiendas monet, cum in alijs omnibus perbellè ſeſe habeat, tum hic longè eſſe pulchrius apparet. At quorſum hoc? Ciuilis lex ſtatuit, ne minor viginti quinq; annis in diuinis officijs creetur hypodiaconus. Decretum ſacrum contrà ſtatuit, vt qui ad iſtiuſmodi miniſterium accedit, hunc vigeſimus annus ad ordinationem perducat. Dignum itaq; ſacrã legem* de

Hoc idẽ conſtituitur conſt. 75.

Noue.123. Clericos autem.

σιλεία ἡγησαμένη τοῦ ἱεροῦ ἀκούειν νόμου ἐν τῇ περὶ τῶν οἰκείων διατάξει, τούτῳ καὶ συμψηφίζεται, καὶ ὁρίζει, τὸν πρὸς ἑκατὸν ἔτος ἐλάσαντα, μὴ δὲ ἄλλης διαγωγῆς τοῦ βίου ἐμπεδὰν ἱσταμένης, ὅσα γε ἐκ δὲ ἡλικίας, μηδὲν εἰς τὴν τοῦ ὑποδιακόνου προχείρισιν ἐμποδίζεσθαι.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΤΕΚΟΥΣΩΝ γυναικῶν, πότε λαμβάνει τῶν θείων μυστηρίων, καὶ πότε τὰ βρέφη βαπτίζονται ἄχρι τῶν μ ἡμερῶν, χωρὶς ἀνάγκης.

Διάταξις ιζ.

ΤΩ ΑΥΤΩ.

ΗΜΕΝ *ἀξίωσις τῆς ὑμετέρας μακαριότητος ὑφ' ὑμῶν μᾶλλον δικαία προέρχεσθαι ἦν, ἢ παρ' ἡμῶν τὴν γένεσιν λαβεῖν. ἔδει γὰρ τῆς ἡμῶν ἱερότητος θέσπισμα εἶναι ὑπόθεσιν ἱεράν. ἐπεὶ δὲ φατὲ ὡς οὐ δέον ἐφ' ἑνὶ κεφαλαίῳ συνοδικὴν γίνεσθαι διάσκεψιν, συνόδου δ' αὖ εἴη ἔργον προάγειν ψήφους, ὑμέτερον δὲ καὶ δίχα συνόδου ἐκτίθεσθαι δόγμα· δεχόμενοι τὴν προβολὴν, ὧν ἀξιοῦτε διάταξιν ἐκφέρομεν. Τοῦ κυ-*

ρίου

de rebus ſuis præcipientem audire Imperatoria noſtra maieſtas rata, & in eandem cum illa ſententiam deſcendit, & ſtatuit, vt qui ad vigeſimum annum peruenit, modò anteactæ vitæ ratio obſtaculo non ſit, quantum ad ætatem, hypodiaconi officiū ſuſcipere non impediatur.

DE PVERPERIS, QVANDO DIVINORVM MYSTERIORVM participes fiant, & quādo infantes baptizentur, poſt quadraginta videlicet dies, extraquàm ſi neceſſitas vrgeat.

CONSTITVTIO XVII.

Eidem.

ID *quod beatitudo tua poſtulat, à vobis procedere, quàm à nobis originem ſumere ac proficiſci, æquius fuerat. De re enim ſacra ſanctitatem tuam ſancire oportebat. Verùm quoniam ſuper vno duntaxat capite concilium conſultare (quum de multis decernere concilij ſit) inconueniens eſſe, nos verò & citra concilium decretum facere poſſe, dicitis: admonitionem ſuſcipientes, quibus de rebus poſtulationem inſtituiſtis, de ijs conſtitutionem emittimus. Quum itaque*

ρὶς τοίνυν καὶ σωτῆρος ἡμῶν, ὥστε τῷ φωτισμῷ τῆς αὐτοῦ δόξης ἐπιλαμφθῆναι τοὺς ἐν σκότει διαπορουμένους, σαρκὸς ἡμῶν καὶ αἵματος παραπλησίως κεκοινωνηκότος, λίαν ἔμοιγε δοκοῦσι φρονεῖν ὑπεναντία τῇ ἐκείνου σωτηριώδει προνοίᾳ, ὅσοι μὴ τοῦ φωτισμοῦ ἀξίαν ὑπολαμβάνουσι τὴν ἄρτι μὲν τετοκυῖαν καὶ ἐπίλοχον, καταλαμβανομένην δὲ ὑπὸ τοῦ θανάτου παρὰ πόδας ἑστῶτος, καὶ τὴν προθεσμίαν ἣν αὐτοὶ ἀναμένειν οἴονται (φημὶ δὲ τὴν μετὰ τὴν λύσιν τῶν ὠδίνων τεσσαρακοστὴν ἡμέραν) οὐκ ἀναμένοντος, ἀλλὰ θᾶττον προαρπάζοντος· καὶ διὰ τὴν σωματικὴν ἀκαθαρσίαν, ἀκάθαρτον ὡς ἀληθῶς δὴ ἀνθρώπων ἀπηνῶς καταπραττόμενοι ταύτην, ἀμυσταγώγητον οὖσαν, καὶ τῆς διὰ τοῦ θείου λουτροῦ καθάρσεως καὶ ἀναγεννήσεως ἀμέτοχον. οὐδ' ἐννοοῦσι τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου καὶ τῆς ζημίας, ἣν τῆς αὐτῶν εὐλαβείας τὸ ἀνευλαβὲς καὶ σφαλερὸν προξενεῖ. καίτοιγε διὰ τὴν ὑπερβολὴν οὐδὲ λόγου δεῖται ἡ τοιαύτη ἀτοπία. πῶς γὰρ θεμιτὸν, ἢ πῶς οὐ λυπηρὸν θεῷ (ὃς διὰ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως καὶ τῆς ἐν τῷ ὕδατι καὶ πνεύματι ἀναγεννήσεως δωρεῖται τὴν σωτηρίαν) ἄπιστον καὶ τῆς ἀναπλάσεως ἔρημον τὸν ἄνθρωπον ἀπελθεῖν, καὶ ἀντὶ τοῦ μετὰ τῶν σεσωσμένων τετάχθαι, εἰς τὴν τῶν ἀπολωλότων ἐρρίφθαι χώραν, ἕνεκά γε τῆς τοιαύτης προφάσεως; Τὴν οὖν τοιαύτην ματαιοφροσύνην ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ἐκποδὼν ποιούμενοι ὁρίζομεν περὶ τικτουσῶν γυναικῶν, καὶ ὅσαι τῇ φυσικῇ καθάρσει καταλαμβάνονται, ἀνυπο-

Dominus & ſeruator noſter, quò ſplendore gloriæ ipſius illuminarentur qui in tenebris ambulant,iuxtà atq; nos carnis atq; ſanguinis noſtrì particeps factus fuerit:valde(mea quidem ſententia) à ſalutifera ipſius prouidentia diuersè ſentiunt, " quotquot eam quæ ex recenti puerperio decũbit, & morte præ foribus conſiſtente, nec diem quem ipſi expectandum autumant (quadrageſimum nempe poſt partum) expectante, citiusq́; obtorto velut collo protrahente, corripitur:illuminatione indignam eſſe opinantur, & vt ob corporis immundiciẽ reuera illa è vita immunda excedat (quippe quæ in ſacris non inſtituatur, nec ſacri lauacri luſtrationis, regenerationisq́; particeps fiat) efficiunt. Neq; *verò illi periculi damniq́; magnitudinem, quã inconſiderata ipſorũ & pernicioſa religio adfert,præ oculis habent.* Verùm *ea illa eſt abſurditas,vt oratione nõ indigeat.* Talem *enim mulierẽ incredulam reformationeq; deſtitutã decedere, & iſtiuſmodi ob cauſam, pro eo quòd inter ſeruandos collocanda eſſet, in perditorum damnatorũq; locũ reijci: quomodo ſ.u,*Deóve, *qui per fidẽ in ipſum & in aqua Spirituq; regenerationẽ,ſalutem donat, nõ graue atq; acerbũ eſt?* V*anã igitur iſtiuſmodi prudentiam dehinc in futurũ è medio tollentes,de mulieribus, quæ recens pepererunt, quæq; naturali expurgatione occupatæ ſunt,ſtatuimus, vt ſi quidem alia*

" Notãtur Theophilus & Dionyſius epiſcopi Alexandrini.

χλέτου μὲν δὲ ἑτέρας τινὸς διαθέσεως νοσηρᾶς τῆς ζωῆς αὐτῶν διατελούσης, ἀμετόχους εἶναι, τὰς μὲν ἀτελέστους, τοῦ φωτισμοῦ, τὰς δὲ μεμυσταγωγημένας, τῶν ἀχράντων μυστηρίων τῆς μεταλήψεως, μέχρι τῆς τῶν τεσσαράκοντα ἡμερῶν προθεσμίας· νοσήματος δέ τινος καταλαβόντος καὶ κατασχόντος, καὶ τὴν διακοπὴν τῆς ζωῆς ἀπειλοῦντος, παντὶ τρόπῳ μεταλαγχάνειν αὐτὰς τοῦ ἁγιάσματος. εἰ γὰρ ἐκείνοις ὅσοι δι᾽ ὑπερβολὰς ἀνοσιουργημάτων ἀπείργονται μακροῖς ἔτεσι τῆς ζωοποιοῦ κοινωνίας, ὁ θάνατος ἐπιστὰς τὸ ἐμπρόθεσμον διακόπτει, καὶ οὐδεὶς αἰσχύνεται τούτους κωλύειν τῆς τῶν ἁγίων μετοχῆς· ἧπου γε αὗται κωλυθήσονται διὰ ῥυπάσματα σαρκὸς φυσικά. καὶ ἀποροῦμαι καὶ τῷ παλαιῷ κεκωλῦσθαι νόμῳ, καὶ τὴν χάριν διαδέξασθαι τὴν παράδοσιν, οὐχὶ τοσοῦτον διὰ τὴν γυναικείαν ταύτην ἀκαθαρσίαν, ὅσον δι᾽ ἑτέρας αἰτίας ἐν τῷ βάθει κρυπτομένας τοῦ νομοθετήματος. λογίζομαι γὰρ, τὸ τῆς ἐπιθυμίας ἀκόλαστον τῶν ἀκρατῶς ἐχόντων κολάζον τὸ θέσπισμα τοῦτο διατάξαι, ὥσπερ καὶ ἄλλα πολλὰ δι᾽ ἑτέρων οἰκονομεῖται προσταγμάτων· ὡς ἂν διὰ τούτων τὸ πρὸς τὸ θῆλυ ἐνίων τῆς ὁρμῆς ἀκατάσχετον χαλινούμενον ἀνακόπτοιτο. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ προνοίας ἐστὶ, τὰ τικτόμενα λώβης καθαρεύειν, οἰκονομούσης τὸ θέσπισμα. ἐπεὶ γὰρ ἅπαν τὸ τῇ φύσει περιττὸν, φθοροποιόν τι καὶ ἄχρηστον, περιττὰ δὲ καὶ ταῦτα ὑπάρχει τὰ αἵματα, τὰς φερούσας αὐτὰ, ἐν ἀκαθαρσίᾳ

κατ᾽

quacunq; affectione morbida ipſarũ vita non tentetur, vſq; ad præfinitum quadraginta dierum tempus expertes maneant,nondũ initiatæ, illuminatione:ad ſacra recepta & initiatæ,ſacroſanctorũ myſteriorum perceptione. at ſi quis ipſis morbus, qui vitæ internecionẽ minitetur, ſuperueniat & incumbat, ſacrarũ rerũ omnibus modis participes fiant. Etenim ſi illis qui propter enormia flagitia multis annis viuifica cõmunione arcentur, mors adobruens præſcriptum tempus incidit, neq; quiſquã hos ſacrorũ participatione prohibere ſuſtinet: qua ratione hæ propter naturales carnis ſordes prohibebuntur? Quod profectò nõ tam propter muliebrem hanc immundiciem, quàm ob alias cauſas in intima legis ratione recõditas, & veteri prohibitũ eſſe lege, & gratiæ tempus traditionis loco ſuſcepiſſe puto. Exiſtimo ſiquidem ſacrã legem id præſcripſiſſe,quò proteruam eorũ qui intemperanter viuerent concupiſcentiam caſtigaret: quemadmodũ & alia multa per alia præcepta ordinantur & præſcribuntur, quò indomitus quorundam in mulieres ſtimulus retundatur. Quin & hæc prouidentiæ quæ legẽ cõſtituit voluntas eſt, vt partus à deprauatione liberi ſint. Quia enim quicquid natura ſuperuacaneũ eſt, idẽ corruptiuũ & inutile eſt, quòd hic ſanguis ſuperfluus ſit,quæ illi obnoxiæ eſſent, in immunditie ad id tẽporis viuere illas lex iubet: " quò :: Lego 3.

κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν διάγειν ὁ νόμος ἐντέλλεται, ὅπερ καὶ ἀπ' αὐτοῦ μόνου τοῦ ῥήματος εἰς τὸ ἀκρατὲς συστελλομένης τῆς ἀκολάστου ἐπιθυμίας, μὴ δὲ ἀχρήστου καὶ διεφθαρμένης ὕλης λαμβάνῃ τὸ ζῶον τὴν σύστασιν. Καὶ περὶ τῶν βρεφῶν δὲ ὁμόφρονα διορίζομεν· εἰ μὲν ἀνενόχλητα εἴη καὶ τῶν τῇ φύσει πολεμίων συμπτωμάτων περίεστιν, πρὸς φωτισμὸν τὴν τεσσαρακοστὴν ἡμέραν ἐκδέχεσθαι. ἀκόλουθον γὰρ, ὥσπερ ἐν ὅλαις ἡμέραις τεσσαράκοντα τὸ πλῆρες ἀπολαμβάνει τῆς μορφώσεως ἐν τῷ τῆς φύσεως καὶ μητρικῷ οἴκῳ, οὕτως ἐν ἴσῳ ἀριθμῷ ἡμερῶν εἰς τὸν οἶκον τῆς θείας δόξης καὶ ἀϊδίου πάντων πατρὸς τὰ τικτόμενα προσιέναι. Εἰ δὲ καὶ τῇ ἀπὸ τῶν ὠδίνων ὀγδόῃ βούλοιτό τις βαπτίζειν, οὐδὲ τοῦτο ἄτοπον· ὁ γὰρ δεσπότης ἡμῶν Χριστὸς ἐν ταύτῃ περιτμηθεὶς, καὶ τὴν λῆξιν τῇ περιτομῇ ἐπιθεὶς, παρέσχεν ἀντὶ ταύτης τῷ ζωοποιῷ τελεῖσθαι βαπτίσματι. ἀλλὰ ταῦτα μὲν, εἰ μηδεμία παρίστησιν ἀνάγκη τὸν θάνατον ἀπειλοῦσα· εἰ δέ τι δεινὸν ἐπιστὰν βιάζεται τὴν ζωὴν, πάσῃ σπουδῇ καὶ δυνάμει καὶ τῆς ὀγδόης ἐντὸς δεήσει καταπράξασθαι μὴ ἀφώτιστον ἀπελθεῖν μηδὲ τοῦ θείου λουτροῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ ἀμέτοχον τὸ τεχθέν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΠΑΙΤΕΙσθαι τὸ γαμικὸν πρόστιμον.

Διάταξις ιη.

ipſo etiam nominis ſono laſciua concupiſcentia ad temperantiã redigatur, ne ex inutili & corrupta materia ipſum animans coagmentetur. Et ſanè de infantibus eundem ad modum conſtituimus, vt ſi non inquietentur, inimicosq́; naturæ caſus ſuperent, antequam gratiæ ſplendore illuſtrentur, quadrageſimus dies expectetur. Conſentaneum nanq; eſt, vt quemadmodũ fœtus quadraginta diebus in naturæ maternoq́; receptaculo plenè informantur, ſic etiam in æquali dierũ numero in diuinæ gloriæ æterniq́; omnium Patris domum procedant. Si tamẽ & octauo à partu die baptizare aliquis volet, neque id abſurdum fuerit. Dominus enim noſter CHRISTVS *octauo die circunciſus, impoſito circunciſioni fine, pro hac viuifico baptiſmate initiari conceßit. Verùm hæc obtineant, ſi nulla neceßitas, quæ mortem minetur, exiſtat. At ſi periculum aliquod emergẽs vim vitæ inferat, omni diligentia omnibusq́; viribus etiam intra octauum diem ſacram lotionem peragi oportebit, ne non illuminatus, neque ſacri lauacri, atque adeò ſummi boni expers partus decedat.*

VT IN SPONSALIBVS CONSTITVTA POENA EXIGATVR.

CONSTITVTIO XVIII.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ ὑπερφυεστάτῳ μαγίστρῳ τῶν θείων ὀφφικίων.

ΤΗΝ τοῦ κρείττονος ἐκλογὴν ἐν πᾶσι καὶ πράγμασι καὶ λόγοις ποιεῖσθαι οὐ νεμεσητὸν, καὶ τότε μὲν πρὸς τοὺς πραγματευομένους, ἢ λέγοντας, πρὸς δὲ τὴν τῶν πραττομένων καὶ λεγομένων κατάστασιν ἢ ἐπαινεῖσθαι, ἢ τὴν ἔγκλισιν προστιμᾷν. διὰ τοῦτο καὶ ἃ τῇ συνηθείᾳ ἤρεσεν ἐν ταῖς τῶν μνηστειῶν ἀθετήσεσιν ἐπικεῖσθαι προστιμήματα, τοῖς ὁρμῶσι πρὸς τὴν ἀθέτησιν, καὶ ταῦτα εἰς νόμου καθιστῶμεν τιμήν. οἶμαι γὰρ, τοῦ ἐπὶ ταῖς τοιαύταις πράξεσι κειμένου νόμου μὴ χεῖρον ἔχειν τὸ δεδογμένον τῇ συνηθείᾳ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἄμεινον ἀναφέρειν τὰ πράγματα. τοῦ γὰρ νόμου ἐν μόνῃ τῇ τοῦ ἀῤῥαβῶνος ἀπωλείᾳ ἢ διπλῇ ἀποδόσει κολάζοντος τὴν προπέτειαν, αὕτη ῥητήν τινα καὶ συμπεφωνημένην βούλεται γίνεσθαι τὴν ἐπὶ τῇ ἀναρμοστίᾳ τῆς μνηστείας ζημίαν. καὶ δοκεῖ μοι, ὥσπερ εἰπεῖν, τοῦτο πλεῖον ἔχειν ἰσχὺν εἰς τὸ μὴ ὡς ἔτυχε πεττεύεσθαι τὰ μνηστεύματα. ἡ μὲν γὰρ τοῦ ἀῤῥαβῶνος ἀπώλεια, ὥσπερ ἐπὶ τῷ δόντι εἶτα μὴ στέργοντι τὴν μνηστείαν ὥρισται, καὶ ἡ διπλῆ δὲ ἀπότισις, ἣν ὁ τὸν ἀῤῥαβῶνα λαβὼν, εἶτα μὴ ἐπιμένων οἷς ὡμολόγησεν, ὑπέχει ζημίαν· τάχα, διὰ τὸ κουφότερον, προπετέστερον δίδωσι τοῖς βουλομένοις εἰς τὴν

ἀθέτη

Idem IMPERATOR Styliano excellentiſs. ſacrorum officiorum magiſtro.

IN omnibus rebus et dictis quod præſtantius ſit ſeligi, reprehendendum non eſt. Atq; tunc quidẽ, vt aliquid ſequare, aut declinandum cenſeas, non eorum qui aliquid aut faciunt aut dicunt, habenda ratio: ſed eorũ quæ fiunt ac dicũtur, cognoſcendus ſtatus eſt. Idcirco quod conſuetudini placuit, vt in ſponſaliorum reprobationibus pœnæ immineren, iis qui reprobare inſtituerent, id in legis authoritatẽ collocamus. Arbitror enim, id quod cõſuetudini viſum eſt, ea lege quæ de huiuſmodi rebus lata eſt, nihil improbabilius eſſe, ac res ipſas referre in melius. Nam quũ lex arrhæ perditione, aut in duplum reſtitutione ſolùm temeritatẽ puniat, hæc definitũ pactoq; conſtitutum in ſponſaliorum reſciſſione ſubiri damnum vult. Ac ſanè, ne (vt fieri aſſolet) ſponſalia ſurſum deorſum ferantur, hoc mihi (quemadmodum dixi) maiorẽ obtinere vim videtur. Solius enim arrhæ perditio, quæ in eum qui dedit, ac deinde ſpõſalibus nõ acquieſcit, cõſtituta eſt: eiusq; in duplũ reſtitutio, quã multam is qui arrham cepit, deindeq; in pacto conuento non perſiſtit, ſuſtinet: vt propter pœnæ leuitatem ad pactorum reſciſſionem, qui id facere cogitant,

Tit.de ſpõ ſa.ff. & C.

ἀθέτησιν ὁρμᾶν τῶν ὁμολογιῶν. ὑπὸ δὲ τῆς συμφωνίας ῥητῶς εἰσπράξεως βαρυτέραν ἀπαντῶσαν αὐτῷ τὴν ζημίαν ὁρῶν ὁ ἀβέβαιος, πάντως ὀκνηρότερος πρὸ τὸ διασπᾶσαι τὴν μνηστείαν γίνεσθαι. ὅπερ καὶ ἡμεῖς ὁρῶντες, τοῖς γαμηλίοις συναλλάγμασι μᾶλλον συμφέρειν εἰς νομίμην διάταξιν τὸ ἀπὸ συνηθείας πραττόμενον καθιστῶμεν. ἐκ μὲν γὰρ τῆς τοῦ ἀρραβῶνος ἀπωλείας ῥᾳδίας ὁρῶ τῶν μνηστρῶν τὰς ἀνατροπὰς, ἐκ δὲ τῆς τοῦ προστίμου καταβολῆς, οὐκ ἔτι. τὸ γὰρ βαρύτερον τῆς ζημίας (βαρύτερον δὲ πάντως τοῦ ἀρραβῶνος τὸ πρόστιμον) καὶ ἄκοντα ἐπέχειν, τὸ τῆς γνώμης παλίμβολον στέργειν ἀναγκάσει τὰ περὶ τῶν μνηστευσάντων προδιειλογημένα. οὕτως οὖν καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν κελεύσμασι νόμιμον τὸ ἀπὸ τῆς συνηθείας βεβαιωθὲν καὶ κρατείτω, καὶ διαιτάτω καθάπερ ἄχρι τοῦ παρόντος, καὶ προστίμου εἰσπράξει ὁ τὴν μνηστείαν ἀνατρέπων ζημιούσθω.

ΠΕΡΙ ΣΥΜΦΩΝΟΥ πατρῴου τοῦ ἐπίσης κληρονομεῖν τὸν παῖδα.

Διάταξις ιθ.

facilius ferantur, facit. At ex pacto definitæ pœnæ grauius damnum ſibi obuenire videns inconſtans ille, tardior omnino ad diuellenda ſponſalia fiet. Quod ſanè nos etiam nuptialibus contractibus magis conducibile fore animaduertentes, quod ex conſuetudine fieri ſolet, in legitimam conſtitutionem traducimus. Ex arrhæ ſiquidem perditione faciles ſponſaliorum euerſiones video: ex pœnæ perſolutione non item. Nam grauius diſpendium (pacto enim conſtituta pœna, arrha maior prorſus atque grauior eſt) vel inuitum inhibens, animi inconſtantiam acquieſcere illis quæ antea de ſponſalibus placuerunt, compellet. Sic igitur quod à conſuetudine confirmatum eſt, quemadmodum hactenus, ita deinceps & obtineto, & cauſas diiudicato: tum etiam qui ſponſalia euertit, pœnæ exactione feritor.

DE PACTO PATERNO, EX AEQVO HAEREDEM FVTVRVM filium.

CONSTITVTIO XIX.

Idem

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ ὑπερφυεστάτῳ μαγίστρῳ τῶν θείων ὀφφικίων.

ΟΠΕΡ καὶ πρόσθεν ἡμῖν εἴρηται, οὐ φαυλίζειν ἑτέρους προαιρούμενοι, εἰς ἐπανόρθωσιν τῶν νόμων κατέστημεν, οὐδ᾽ ἵνα δόξαν ἑαυτοῖς περιποιησώμεθα, ἀλλ᾽ ἵνα τὸ ἀσύμφορον ἐκ τοῦ τῶν ὑποχειρίων, ἐφ᾽ ὅσον δυνατὸν, ἀποσκευασώμεθα βίου· ἐκεῖνο εἰδότες, ὡς πάντων προτιμότερον εἰς κατάστασιν τῆς πολιτείας ἡ τῶν νόμων κατάστασις. ὀφθαλμοὺς γάρ τις εἰπὼν πολιτείας τοὺς νόμους, οὐκ ἂν οἶμαι καλοίη ἔξω τοῦ πρέποντος φάμενος. ὥσπερ γὰρ ζώῳ ἀναγκαιότατον ἐστὶ μάλιστα ὀφθαλμὸς οὐ σφαλλόμενος, οὕτω καὶ πολιτείᾳ νόμων εὐθύτης. Διὸ τῆς τούτων εὐθύτητος ποιούμενοι πρόνοιαν, ἐπεὶ περιετύχομεν ἐν τῇ τοῦ κώδικος ἐκλογῇ κείμενον νόμον, ὃς διὰ τὸ προφανὲς τῆς ἀτοπίας οὐδαμῶς εὗρε ἀποδοχῆς χώραν ἐν τῇ τῶν ἀνθρώπων προαιρέσει, οὐκοῦν οὐδὲ τὸ ἐνεργὸν καὶ ἔμπρακτον ἔχει. βούλεται μὲν ἐναντία τῆς φυσικῆς παρὰ γονέων τέκνοις ὀφειλομένης ἰσονομίας, ἀδικίας δὲ θύραν ἀνοίγει κατὰ τοῦ παιδὸς τῷ πατρὶ οὐ μόνον ἤ, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐκείνῳ ὑπαχθέντα πεισθῆναι γονέα, ψεύδους καὶ ἀπάτης ἐνοχῇ περιβάλλει. ἀλλὰ γὰρ ἐπεὶ τοιοῦτόν τινα κατενοήσαμεν νόμον, εἰ καὶ πρὸ τῆς ἡμετέρου

θεσπ

Idem IMPERATOR Styliano excellentiſs. ſacrorum officiorum magiſtro.

NON contemnẽdi alios ſtudio (vt & antea à nobis dictum eſt) neq; vt gloriam nobis paremus, ad legum correctionẽ proceſſimus: ſed vt, quod conducibile non eſt, quoad eius fieri poteſt, à " ſubditorum conſortio remoueamus: id ſcientes, ad moderandam rempub. legum rectam conſtitutionem omnium eſſe præſtantiſſimam. Nam qui leges reipub. oculos eſſe dixerit, is profectò, mea ſententia, illas ita vocans, nihil indecens pronunciauerit. Quemadmodum enim res maximè neceſſaria eſt animali non titubans oculus, ita & reipub. legum æquus & rectus ſtatus. Huius ergo nos curam gerentes, poſteaquam in ſelecto Codice legem eſſe cognouimus, (quæ propter euidentem abſurditatem in hominum animis neutiquam locum " inuenit, vt ſuſciperetur: nedum vim aliquam & efficaciam habet. Contraria enim ſtatuit naturali, quæ à parentibus liberis debetur, æquabilitati, aduerſusq; filium patri ad iniquitatem feneſtram aperit: quin & parentem vt illi morem gerat obſtrictum, mendacio doloq; obnoxium facit) poſteaquam, inquam, iſtiuſmodi quandam eſſe legem animaduertimus, tametſi etiam ante noſtram ſanct

" Lego ὑπο χειρίων.

" Lego, ὑπῆ.

θεσπίσματος ἀπέκλεισε αὐτῷ τὴν παραδοχὴν καὶ αὐτὴ τῶν ἀνθρώπων ἡ προαίρεσις, ὅμως καὶ ἡμεῖς δόγματι εἰς παντελῆ αὐτὸν ἀπραξίαν περιϊστῶμεν. τί γὰρ φησί; κἂν συμφωνήσῃ πατὴρ, ἐκδιδοὺς πρὸς γάμον παῖδα, ὥστε μετὰ τὴν ἑαυτοῦ ἐξ ἀνθρώπων ἀναχώρησιν ἰσομοιρίᾳ μετὰ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν τὴν πατρικὴν διακληροῦσθαι περιουσίαν, κύριος ἐστὶ βουληθεὶς τὸ τοιοῦτον σύμφωνον ἀτιμάζειν, καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις τῶν παίδων νεῖμαι τὸ πλέον, ἐκείνῳ δὲ ᾧ τὸ ἴσον κληροῦσθαι ἐδίδου τὸ σύμφωνον, ἐλάττω ποιῆσαι τὴν μοῖραν.

Τούτων μὲν οὖν, ὥσπερ ἔφημεν, καὶ ἄλλως οὐ πολιτευομένων, καὶ ἡμετέρῳ ἐξοστρακίζοντες δόγματι, παντάπασιν αὐτῷ τὴν εἰς τὴν πολιτείαν κωλύομεν πάροδον. θεσπίζομεν δὲ, μηδένα τῶν γονέων ἐπιχειρεῖν τὰ δίκαια τῶν παίδων καινοτομεῖν, ὅσοις ἂν ἐν τοῖς γαμηλίοις καθωμολόγησαν συμβολαίοις τὸ ἴσον διατηρηθῆναι τοῦ κλήρου πρὸς τοὺς λοιποὺς τῶν παίδων. ὡς εἴ τις ὀφθείη τῶν ἰδίων συνθηκῶν ἀλογήσας, καὶ περισπῶν πρὸς τὸ ἔλαττον ἐκείνου τὴν μερίδα ᾧ καθωμολόγησεν εἰς τὸ ἴσον τοῖς ἄλλοις τῶν ἀδελφῶν ἕξειν, ἔστω ὡς ἄκυρος αὐτῷ καὶ ματαία ἡ ἐκ μεταμελείας βούλησις. ἐν ἴσῳ γὰρ ὁ παῖς τοῖς ἄλλοις ἀδελφοῖς κατὰ τὸ προλαβὸν σύμφωνον τὴν περιουσίαν διακληρώσεται. οὐ γὰρ δὴ προτιμότερον τῆς ἀληθείας ποιεῖσθαι δίκαιον τὸ ψεῦδος, οὐδ' ἔννομον, οὐδ' ἁρμόζον λογικῷ ζώῳ τὰς ἰδίας τῶν λόγων ὁμολογίας δι' ἀθε-

τήσεως

ſanctionem, ipſam ne ſuſciperetur excluſerit communis hominum voluntas: tamen nos nihilominus omnem illi prorſus functionem & vſum decreto adimimus. At quid dicit? Etiãſi, inquit, *pater, quum in matrimonium collocaret filium, illum poſt deceſſum ſuum ex æqua parte cum alijs fratribus paternorum bonorũ hæredem fore pacto promiſerit: in poteſtate tamen illius, ſi velit, erit, vt pactum eiuſmodi negligat, alijsq; liberis amplius attribuat: & illi cui æquam portionem in hæreditate pactum concedebat, minorẽ aſsignet.* Hoc itaq; *quanquam alioqui (quo modo diximus) in repub. nullum locum habeat, noſtro etiam decreto velut in exilium eiectum, omnibus modis in rempub. ingreſſu prohibemus. Statuimus verò, vt parentum nemo iura filiorum, quibus cum reliquis liberis æqualem hæreditatis portionem ſeruatum iri in nuptialibus contractibus ſpoponderint, innouare tentet. Ac ſi quis pactiones ſuas aſpernari, & illius, cui tantundem, quantum alij fratres habituri ſunt promiſerit, portioni detrahere compertus fuerit: ſciat is, pœnitentia mutatam voluntatem inualidam atque vanam habendam. Ex æquo enim cum alijs fratribus ſecundum initum pactũ filius in bona ſuccedet. Neq; verò mendaciũ veritati præferri vlla ratio patitur, nec æquũ eſt, neq; rationabili animali cõuenit pacta cõuenta per*

Dilatãdo recenſere videtur l. 15. de pactis. C.

φύσεως κιβδηλεύειν. ἀλλ' εἴπερ τι ἄλλο, τοῦτο πρέπον ἀνθρώπῳ, φυλάττειν λόγου ἀλήθειαν, εἴ γε μὴ μέλλοι ἐν τῷ διαφθείρειν ψεύδει τὸ ἀληθὲς, ἔρημος λόγου γινόμενος, ἀπὸ λογικῆς ἐκπεσεῖν τάξεως. οὐ μὴν οὐδ' ἐκεῖνο εἰκὸς, τὸ περὶ τοὺς ἴσως ἐκφύντας μὴ ἴσην τοὺς γονέας δείκνυσθαι πρόνοιαν, μηδὲ περὶ τῆς ἐκείνων ζωῆς ὁμοίως φροντίζειν. ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐθέλειν εὐπορώτερον ἔχειν βίον, τῶν δὲ μὴ φείδεσθαι, μηδ' οἰκτείρειν εἰ ἀπορώτερον διακείμενοι, μέλλοιεν ἐν ταλαιπωρίᾳ βιώσειν, ἀλλὰ δίκαιον, ὥσπερ πᾶσι τοῖς παισὶν ἐπ' ἴσης μετέδοσαν βίου, οὕτω καὶ τῆς πρὸς τὴν εὐπορίας μεταδιδόναι· καὶ μὴ, ὥσπερ ἀνίσῳ πλάστιγγι, τοῖς μὲν κουφοτέραν, τοῖς δὲ βαρυτέραν τῷ ἀνίσῳ τῆς γνώμης τὴν τῶν προσόντων ποιεῖσθαι διανομήν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΛΑΜβάνειν τὸν ἄνδρα, ὥσπερ τὴν γυναῖκα, εἰς τὰ παρὰ τοῦ ὑποβόλου, ἐκ προτελευτῆς θατέρου μέρους.

Διάταξις κ.

per improbationem adulterari. Atqui ſi quid aliud, hoc certè hominem decet, vt verbis ſuis fidem præſtet: niſi mendacijs veritatem corrumpendo, deſtitutus ratione, eorum albo quæ ratione prædita ſunt excidere velit. Quinimo nec illud conſentaneum eſt, vt parentes ijs qui pariter ex ipſis nati ſunt, non parem curam exhibeant, neque æquabiliter ipſorum vitæ proſpiciant: ſed alios quidem vberiores facultates habere, alijs verò nihil parcere, neque illorum miſereri, tametſi inopes in miſeria victuri ſint, velint. Cæterùm æquum eſt, vt quemadmodum omnibus liberis ex æquo vitam impertiti ſunt, ita etiam ad hanc facultates impertiantur: nequaquam verò, velut ancipiti libra, his leuius quiddam, illis verò grauius, pro inæquabilitate animi ſui attribuant.

VT NE MARITVS, QVEMADMODVM VXOR, ILLA PRAEmoriente, præter donationem propter nuptias quicquam capiat.

CONSTITVTIO XX.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ ὑπερφυεστάτῳ μαγίστρῳ τῶν θείων ὀφφικίων.

ΤΟΙΣ πάλαι περὶ συμφώνων γαμηλίων διορίζουσι νόμοις τὸ ἴσον ἀνδρί τε καὶ γυναικὶ ἔν τε τῇ ἐξ ἀρχῆς τοῦ γάμου συστάσει δεδογμένου ἀπονέμειν, καὶ ἐν τῇ διαλύσει ἣν θάνατος ἐπάγων ἑνὶ τῶν προσώπων ποιεῖ, οὐκ οἶδα τί παθόντες οἱ μετὰ ταῦτα νομοθετεῖν προκεκριμένοι, ἀνίσοις διατάξεσι τούτους ὑπέβαλον. οἱ μὲν γὰρ ἀρχαιότεροι νόμοι αὐτίκα καὶ ἐν τῇ τοῦ γάμου συστάσει ἴσους εἶναι τὰς συνεισφορὰς, τήν τε γυναικείαν καὶ τὴν ἀνδρῴαν, διέταξαν, καὶ θανάτῳ τὸν βίον λιπόντος, ἀτεκνίας μεσιτευούσης, καὶ συμφώνου μὴ παρόντος ἐν ᾧ τι περὶ κέρδους ὑποσημαίνεται, ἐπ' ἴσης ἑκάστῳ ἀναστρέφεσθαι τὰ οἰκεῖα· συμφώνου δὲ παρελθόντος, ὥστε ὁποτέρου μέρους τῶν ἀνθρώπων ἀπιόντος, τὸ ὑπολειφθὲν ἐπὶ τῇ τῶν ἰδίων ἀνακομίσει καὶ ἕτερόν τι κερδαίνειν, ὁμοίως ἐπ' ἀμφοῖν τηρεῖσθαι τοῦ κέρδους τὸ ἴσον. καὶ ἀνδρὸς μὲν προαποφθαρέντος, ἀνεκομίζετο ἡ γυνὴ τὴν προῖκα, καὶ τοῦ καλουμένου ὑποβόλου εἴτε τὸ μέρος, εἴτε τὸ ὅλον, εἰ οὕτω συμπεφώνητο· γυναικὸς δὲ τῷ θανάτῳ προσυναστάσης τῷ ἀνδρί, τὸ ὑπόβολον συνετηρεῖτο, καὶ κέρδος ἐπ' αὐτῷ ἠκολούθει, εἴθ' ὅλη ἡ προίξ, εἴτε μέρος αὐτῆς, εἰ τὰ συμφωνηθέντα αὐτοῖς ἐβούλετο.

Idem IMPERATOR Styliano excellentiſs.ſacrorum officiorum magiſtro.

QVVM "*vetuſtis legibus, quæ de pactionibus nuptialibus tractant, tum in prima matrimonij coitione, tum in eius diſſolutione, quam mors in alterũ coniugum irruens efficit, æquabilitatem & viro & mulieri aſsignare viſum ſit: haud ſcio qua re moti, quibus poſtmodum leges condere ſtudio fuit, diuerſis conſtitutionibus has ſubiecerint. Etenim vetuſtiores leges mox à coniugij coitione æquales eſſe collationes, tum muliebrem tum virilem, & vt "altero vita defuncto,quũ liberi nulli ſupereſſent , nec pactum in quo quippiam de lucro ſignificaretur, ſubeſſet, ex æquo ad vtrunq; ſua reuerterentur conſtituerunt. Si verò de lucro pactum initum eſſet, tunc vt vtercunq; vita exceſſiſſet, qui ſuperſtes eſſet,receptis rebus ſuis,* 1 *inſuper quantum pacto comprehenſum eſſet,lucraretur,& in ambobus lucri æqualitas ſeruaretur:ita vt viro præmortuo mulier dotem, propterq; nuptias donationis partem aliquam,eámve* 2 *totam, ſi ita conueniſſet,aſportaret: &,ſi mulier ante virũ in mortem incidiſſet, vir donationem propter nuptias conſeruaret,* 3 *illumq; lucrum, ſiue dos tota,ſiue eius pars, prout pacta vellent,ſeque-*

" Nou. 97.

" Pro θανάτῳ lego θανάτου.

1 Defectũ quẽ καὶ ἕτερόν τι indicat, ita mihi rectè ſupplere videor.

2 Lego τὸ ὅλον.

3 Lego nudè αὐτοῦ.

λεῖτο. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τοῖς ἀρχαιοτέροις δόξαντα, τοῖς μεταγενεστέροις ἀπήρεσεν. τοιγαροῦν καὶ αἵ τινες νομοθετοῦσιν, οὐκ ὀρθῶς ποιοῦντες, καὶ αὐτίκα καὶ ἐν τῇ τοῦ γάμου συνόδῳ ἀνίσας ὁρίζουσι προέρχεσθαι τὰς συνεισφοράς, καὶ ἄνω μὲν ἐπὶ πλέον τὴν προῖκα, ὑπ' ἔλαττον δὲ τὸ ὑπόβολον, καὶ τούτου κυρίαν καθίστασθαι τὴν γαμετὴν ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἣ συνήρμοσε τὸν γάμον· πλὴν, ὡς [illegible], γνῷ δευτέραν ὁμιλίαν ἀνδρός. καὶ τοῦ γάμου δὲ θανάτῳ διασπασθέντος, ἀνίσως δικαιοῦντες, τῷ μὲν, τῷ κέρδει παραμυθοῦνται τὸ ἄλγος, τῷ δὲ, ἐπὶ τῇ ἀποβολῇ τῆς γυναικὸς τῇ ζημίᾳ τῶν ἰδίων πραγμάτων τὸ ἄλγος ἐπαύξουσι. κελεύουσι γὰρ, τὴν γυναῖκα ἐπιβιοῦσαν, μετὰ τῆς ἰδίας προικὸς καὶ τὸ σύμπαν ὑπόβολον κομίζεσθαι, καὶ πρὸς τούτοις, ἐκ τῆς λοιπῆς τοῦ ἀνδρὸς ὑποστάσεως κληρονομεῖν τοσοῦτον ὅσον τῆς τε προικὸς καὶ τοῦ ὑποβόλου εἰς συγκεφαλαιουμένων ἀριθμεῖται τὸ τέταρτον· προτεθνεώσης δὲ τῆς γαμετῆς τῆς γυναικὸς, τοὺς ἐκείνης κληρονόμους κερδαίνειν σὺν τῇ προικὶ τὸ ὑπόβολον, τὸν δὲ ἄνδρα μηδὲν ἔχειν ἕτερον ἀλλ' ἢ ἴσον τῆς τε προικὸς καὶ τοῦ ὑποβόλου τὸ τεταρτημόριον· καὶ προβαίνειν οὕτω τὸ πρᾶγμα, ἄν τε παρῇ σύμφωνον, ἄν τε μηδὲν ὦσι τοιοῦτον συντεθεικότες. ταῦτα μὲν πῶς οὐκ ἄδικα; πῶς δ' ἀντὶ τοῦ νόμου εἶναι, οὐκ ἐσχάτη παρανομία ἐστίν; ἃ μὲν γὰρ προαποφθαρέντος τοῦ ἀνδρὸς ἡ γυνὴ λαμβάνει, ἴσως ἔχει τινὰ λόγον· ἃ δὲ, ταύτης

προκα

retur. Atq; hæc quidem quū vetuſtioribus placuiſſent, poſterioribus diſplicuerunt. Quapropter & contrà ſtatuunt: quanquam non rectè. Statuunt autem, vti ſtatim ab initio coniugij inæquales procedant collationes, & maior dos ſit, donatio verò propter nuptias contractior: eiusq; vxor ab eo die quo matrimonium contractum eſt, ſit domina, quanquam (vt fieri aſſolet) alterius viri conſortio poſtmodū ſe mancipet. Et iniquè iudicantes, vbi matrimonium morte diſtractum fuerit, mulieris mœſtitiā lucro conſolantur: viri verò ſupra amiſſionē vxoris, diſpendio rerum ipſius mœrorem adaugent. Iubent enim, vti mulier ſuperſtes cum ſua dote vniuerſam propter nuptias donationem auferat, & adhæc ex reliqua mariti ſubſtantia tantum quantū dotis donationisq; propter nuptias in 4 vnam ſummam contractarum quadrans cōficit, ceu hæres, capiat. Quòd ſi mulier ante maritum mortem obeat, tum vt illius hæredes vnà cum dote donationē propter nuptias lucrentur: maritus autem nihil aliud quàm quantum dotis donationisq; propter nuptias quadrās facit, habeat: vtiq; res eum ad modū procedat, ſiue ſubſit pactum, ſiue nihil huiuſmodi inter ipſos cōuenerit. Sed hæc quomodo nō iniqua? quomodo pro iure hæc nō extrema iniuria eſt? Quæ quidē præmortuo marito mulier accipit, in his fortaſſe aliqua ratio: quæ verò

4 Lego eis εἰ.

προκαταλυούσης τὸν βίον, εἰς τοὺς κληρονόμους ἔρχεται, πῶς οὐ παντελῶς ἐκδικά τε καὶ ἄδισμα; Διὰ τοῦτο λίαν πρεπόντως καὶ σοφῶς συνιδὼν ὁ ἐν βασιλεῦσιν ἀείμνηστος, καὶ ὁ μετ' ἐκεῖνον τῆς οἰκείας ἀναβλαστήσας ὀσφύος, ἐδικαίωσε τοῖς μὲν ἀρχαίοις νόμοις τὴν τιμὴν ἀνασώσασθαι, τοὺς δὲ φαύλως ἀντιθεσπίζοντας ἐξοστρακισθῆναι τοῦ πολιτεύματος. Ἀλλὰ γὰρ φιλόνεικον ἡ συνήθεια, καὶ πολλάκις τῇ μακρᾷ ὁμιλίᾳ εἰς πῆξιν λαβὸν ἐν ταῖς ἀνθρώπων γνώμαις ἄτοπον δόγμα (καὶ μάλιστα ὅσοις μὴ ὀρθῷ κριτηρίῳ ἐπιμελὲς τὰ δέοντα συνορᾶν) οὐκ ἐθέλει ῥᾳδίως ἐκμοχλεύεσθαι τὴν φθάσασαν πρόληψιν, κἂν ἄτοπος ᾖ, ἀγαπώντων, καὶ μὴ βουλομένων ἀκολουθεῖν τοῖς ἀμείνοσιν. ὡς καὶ νῦν ἡ τοῦ ἀειμνήστου πατρὸς ἡμῶν διάταξις, ὡς τοὺς πάλαι νόμους τῶν γαμικῶν συμφώνων τὴν κατάστασιν ἀναφέρουσα, οὐκ ἴσχυσε τῆς ἀτόπου μεθεῖναι διατάξεως, ἀλλ' ὧν κατεψηφίσατο ἐξοστρακισμόν, τούτοις ἔτι καὶ νῦν πολιτεύονται. Τί οὖν ἡμεῖς φαμέν; ἐπειδήπερ ἅπαξ κρατεῖν ἔδοξε μὴ δὲ ἴσου τὰς ἐν τῇ συστάσει τοῦ γάμου γίνεσθαι συντελείας, ἀλλ' εἶναι τοῦ ὑποβόλου ἐπὶ πλέον τὴν προῖκα, τοῦτο ἔστω πολιτευόμενον· τοῦ θανάτου δὲ φέροντος λύσιν τῷ γάμῳ, εἰ μὲν ὁ ἀνὴρ ἄτεκνος ἀπίοι, καὶ σύμφωνον μὴ παρείη, ἀνακομιζέτω ἡ γυνὴ τήν τε προῖκα καὶ τὸ ὑπόβολον, καὶ μηδὲν ἔτι πλέον· εἰ δὲ τὴν γυναῖκα ὁ θάνατος διασπάσοι,

*illa præmortua ad eius heredes deuoluuntur, in his quomodo nō omnis iniuſticia & enormitas ineſt? E*apropter *decēter valde ſapienterq; perpetuò ille memorandus* Imperator, *& qui ex ipſius lumbis natus poſt ipſum* rebus præeſt, *fecit, qui veteribus legibus authoritatem conſeruandam, quæq; peruerſè contra ſtatuerent, eas è repub. in exilium eijciendas putauit. At enim refractaria contentioſaq; conſuetudo eſt, ac frequenter abſurda aliqua opinio, vbi in hominum animis (eorum præſertim quibus recto iudicio illam expendere cura non eſt) altas velut radices egit, haud facilè extirpari quit. Qui homines anticipatam opinionem, quamuis friuola ſit, amplexātur, noluntq; ſequi meliora.* Adeò *vt ne nunc quidem in æternū commemorādi patris noſtri conſtitutio, quæ ad veteres leges nuptialium pactionum rationē reducit, abſurdam conſtitutionem miſſam eſſe faciendam perſuaſerit, atq; in qua ille exilium decreuerat, in publico hæc etiamnum vſu ſint. Quid nos igitur?* Poſtquam *ſemel preualere viſum eſt, ne in matrimonij coitione ex æquo collationes fiant, ſed maior donatione propter nuptias dos ſit, hoc in repub. obtineto. & ſi mors matrimonium dirimat, tum ſi maritus ſine liberis decedat, pactumq; non ſubſit, vxor dotem donationemq; propter nuptias, nihil autē amplius, auferto: ſi verò mulierem mors abripiat,*

δὲ μὲν οἱ κληρονόμοι τὴν προῖκα λαμβανέτωσαν, τῷ ἀνδρὶ δὲ μὴ γινέσθω τῶν ἰδίων ἡ στέρησις, μηδὲ τὰ ἐκείνου ἕτεροι, ἀλλ' αὐτὸς ἐχέτω. πῶς γὰρ οὐκ ἄδικον, τοὺς μὲν ἀλλοτρίους ἐκ τῶν ἐκείνου πραγμάτων κερδαίνειν, αὐτὸν δὲ, πρὸς τῇ ἀποστερήσει τῆς συζύγου, καὶ τῶν οἰκείων, ἤτοι τοῦ ὑποβόλου, ἀποστερεῖσθαι;

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΦΥΛΑΤτεσθαι τὴν ἐπαγγελίαν τῆς προικὸς ἢ ἐκ πατρῴας ἢ μητρῴας περιουσίας.

Διάταξις κα.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ ὑπερφυεστάτῳ μαγίστρῳ τῶν θείων ὀφφικίων.

ΩΣΠΕΡ ἐπὶ τῶν πλαστίγγων ὁρῶμεν, ὅταν οὐδὲ κατὰ βραχὺ τυγχάνωσιν ἑτεροῤῥεπεῖς, τότε πρὸς τὴν τῶν σταθμωμένων διάκρισιν ἐπιτηδείους οὔσας παραλαμβάνεσθαι· οὕτω καὶ νόμον, ὅτε μηδὲ βραχὺ παρατρέπει τὸ δίκαιον, τότε πρὸς διαίτησιν τῶν πραγμάτων ὄντα προέρχεσθαι ἄξιον. αἱ μὲν γὰρ τὸ ἴσον, ὁ δὲ τὸ δίκαιον ἀῤῥεπὲς, ὀφείλουσι διασώζειν. Τί τοῦτο φημί; ἐν τοῖς κώδιξι διάταξις ἀναγέγραπται, ἣ τοὺς πρὸς γάμον συνάπτοντας τέκνα γονέας, τὰς ὑποσχέσεις,

ἔσω

dotem heredes eius capiunto: maritus autẽ ſuis rebus ne priuator, neq; quæ ipſius ſunt, alij, ſed ipſe habeto. Quomodo enim iniquum non eſt, alios ex illius rebus lucrum ſentire: ipſum verò, ſupra amiſsionem coniugis, bonis etiam ſuis, ſiue donatione propter nuptias, priuari?

VT DOTIS PROMISSIO EX PATERNIS AVT MATERNIS bonis facta præſtetur.

CONSTITVTIO XXI.

Idem IMPERATOR Styliano excellentiſs. ſacrorum officiorum magiſtro.

QVEMADMODVM *in libra videmus, eam tum rectè ad rerum earum quæ ponderantur, dijudicationem deſumi, quando lances æquales ſunt, neq; vel tantillum in alteram partem proclinant: ita quoq; lex, quum ne tantillum quidẽ ius intorquet ac deprauat, digna eſt quæ ad rerũ dijudicationẽ procedat. Illius enim partes ſunt, vt æquabilitatẽ: huius autẽ, vt ius ſtabile cõſeruet. At quorſum hæc?* In Codicibus *deſcripta* " *conſtitutio eſt, quæ dum à parẽtibus, qui in matrimoniũ liberos collocarũt, promiſſa*

" L. vlt. De dot. promiſs. C.

ὅσαι προικὸς ἢ πρὸ γάμου δωρεᾶς ἐκτελεῖν ὑπόσχεσιν ἀπαιτοῦσαι, οὐκ οἶδ' ὅντινα τρόπον φύγει τὸ δίκαιον. βούλεται γὰρ κατεσχημένον παιδίον προῖκα, ἢ πρὸ γάμου δωρεὰν τοῦ πατέρα, ἀδιορίστως μὲν ταύτην πεποιημένον, πᾶσαν ἐκ τῶν οἰκείων πληροῦν τὴν ὑπόσχεσιν, καὶ ἐκ τῆς αὐτοῦ μόνης περιουσίας ὅλην αὐτὴν καταβάλλεσθαι· διορισάμενον δὲ, καὶ οὕτως εἰπόντα, ὡς ἔκ τε τῶν ἐμῶν καὶ τῶν τοῦ παιδὸς τὰ ὑποσχεθέντα παρέξω, ἀπορίας μὲν αὐτὸν κατεχούσης, μηδὲν ἐκεῖνον εἰς τὴν ὑπόσχεσιν συντελεῖν, τοῦ δὲ παιδὸς μόνην τὴν ὕπαρξιν ἐκπληροῦν ἃ ὑπέσχετο κοινῇ συμπληρώσειν ὁ γονεύς. εὐπόρου τοῦ πατρὸς ὄντος τὸ ἀνάπαλιν γίνεσθαι, μόνου αὐτοῦ ἐκ τῶν οἰκείων ἃ ὑπέσχετο πληροῦντος, καὶ τοῦ παιδὸς οὐ κοινωνοῦντος. ἐπεὶ μὴ μόνος ἀλλὰ σὺν τῷ παιδὶ τὴν ὑπόσχεσιν ἐκπληρώσειν ἐπηγγείλατο, οὐκ ἄξιον οἴεται τὸν παῖδα παρέχειν, διὰ τὸ μὴ καὶ αὐτὸν ὑποσχέσθαι. Τοῦτο οὖν ἡμῖν παρατροπή τις εἶναι τοῦ δικαίου νενόμισται. οὔτε γὰρ, ὁποίᾳ ἂν καὶ περισχεθῇ ὁ γονεὺς ἀπορίᾳ, μόνον τὸν παῖδα καταβάλλειν τὰ ὑπεσχημένα ἐκ τῶν οἰκείων, δικαιοσύνης νόμος· οὔτε πάλιν, οὔσης εὐπορίας, ἔξω δεῖ τὸν παῖδα παντελῶς εἶναι τῆς συνεισφορᾶς, χορηγουμένης ἐκ τῶν τοῦ γονέως διὰ ὅλης ὑποσχέσεως. διὸ καὶ θεσπίζομεν, κατὰ τοὺς τοῦ γονέως λόγους οὕτω προβαίνειν καὶ τὴν τῶν λόγων ἐκπλήρωσιν, καὶ μόνον μὲν ἀπαιτεῖσθαι τὴν ὑπόσχεσιν, ἐπειδὰν μόνος ὑπόσχηται παρασχεῖν, σὺν τῷ παιδὶ δὲ, ἐπειδὰν ἐκείνῳ εἴη διὰ ἴσου τῶν μερῶν λαμβανομένων,

ἔτι

"*dotis donationíſve propter nuptias nomine facta exigit, haud ſcio quomodo ius commiſceat. Vult nanq; vti pater, qui* " *pro liberis dotem donationémve propter nuptias promiſerit, ſi promiſsionem indiſtinctè fecerit, illam totā de ſuo expleat, ſuiſq; ſolis ex bonis perſoluat: ſin diſtinxerit, huncq; ad modum locutus ſit,* EX MEIS FILIIQVE BONIS PROMISSA EXHIBEBO: *tum ſi inops ſit, nihil ille in promiſſum contribuat, ſed filij facultates, quæ ſe vnà cum filio daturum pollicitus eſt parens, ſolæ expleāt: ſed ſi diues ſit, cōtrariū ſtatuatur, vt ipſe ſolus de ſuo quæ pollicitus ſit expleat, filiuſq; nihil cum illo cōmunicet: tametſi non ſe ſolum, ſed cum filio promiſſum expleturum pollicitus ſit: quòd filium, qui ipſe non promiſerit, dare quippiam indignum putetur.* Hoc *itaq; æquitatis ſubuerſionem eſſe rati ſumus.* Nam *quantacunq; inopia teneatur parens, ſi filius ſolus de ſuo promiſſa ſoluat, nulla iuſticia legis apparet: neq; rurſum, quū ſatis affluens rerum patri copia eſt, filium cōtributionis omnino eſſe expertē, vniuerſumq; promiſſum à parente exhiberi cōuenit. Quamobrem etiam ſtatuimus, vt ſecundum parentis verba promiſſorū ſolutio procedat, ab ipſoq; ſolo, quādo ſe ſolum daturū pollicitus eſt, promiſſum exigatur: quando verò cum filio ſe daturum promiſit, filius etiam ſolutioni obnoxius ſit: eaq; ex æqualibus partibus,*

quando

" Ita deprauati huius loci ſenſū rectè exprimere videor.

" Lego τὰ σχηματίων ὑπὲρ παίδων.

ὅτι μὴ καὶ ταῦτα προσδιωρισμένα ἦ· εἴτε ἀνίσως, ὅτι μὴ ἀπροσδιόριστα ἦ ἃ τὴν ὑπόσχεσιν μέρη ἀποπληροῖ. τοῦτο γὰρ οὔτε δικαίου παραδεκτὸν, καὶ πρός γε τοῖς παισὶ τὸ συμφέρον ὁρᾷ. ἐπεὶ δ' ἡ μὲν τοῖς κώδιξιν ἐκτεθειμένη διάταξις οὐ ποιεῖ τι περὶ πολλοῦ. πῶς πολλάκις τὴν ζημίαν ὑφορώμενος ὁ γονεὺς, καὶ μένων ἐκεῖνον τὸν χρόνον εἰς τὸ τὰ γαμήλια συναλλάγματα προελθεῖν, ἐς τὸν παῖδα κύριον τοῦ ὑποσχέσθαι ποιεῖ, ἀπόλλυσι τῷ παιδὶ τὸ λυσιτελές. ἵν' οὖν πρὸς ἀμφοτέρους δεξιῶς τὸ γινόμενον ἔχῃ, καὶ μήτε τὸ δίκαιον παρακρίνοιτο, μήτε τὸ συμφέρον τοῖς παισὶ παραβλάπτοιτο, τὸ μὲν τοῦ κώδικος ἀργείτω δόγμα, τοῦτο δὲ πολιτευέσθω καὶ ὑπὸ τῆς συνηθείας γνωριζόμενον. ἤδη γὰρ προτετίμηται τοῦ ἐν τοῖς κώδιξιν ὑπ' αὐτοῦ διατάξεως, καὶ πρὸ δόγματος νόμου πολιτευόμενον.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΔΕΥτερογαμήσασαν γυναῖκα λαμβάνειν παιδὸς μοῖραν κατὰ δεσποτείαν, ὁμοίως καὶ πατέρα.

Διάταξις κβ.

-ando illæ definitæ non ſunt, fiat: ac tum ex æqualibus etiam, quum vtrique certa par dinersè aßignatæ ſunt. In hoc nulla æquitis euerſio eſt, inſuperq; id ad liberorum vtilatem ſpectat, quam in codicibus edita conſtitutio "non magnopere curat. Quid ita? Quoniam ſæpenumero parens, quum ad diſpendium reſpicit, ideoq; illud tempus quod ilio efficaciter promittendi poteſtatem facit, neundo nuptiali contractui expectat, quod conducibile filio ſit perdit. Vt igitur ea res ambobus commoda fœlixq; ſit, neque æquitas iniquo iudicio inuoluatur, nec verò denique liberorum vtilitati noceatur, Codicis decretum vacato: hoc verò iam etiam conſuetudini cognitum in republica obtineto. Quum "etenim pro decreto legis in republica habeatur, iam prælatum eſt, quæ in Codicibus eſt conſtitutioni.

" Lego οὐ ποιεῖται περὶ πολλ. πῶς; πολλ.

" Hic ὑπ' αὐτοῦ, & καὶ, ſuperuacanea iudico.

VT MVLIER QVAE MATRIMONIVM NON ITERAT, vnius liberorum portionem proprietatis iure capiat: ſimiliter & pater.

CONSTITVTIO XXII.

Idem

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ ὑπερφυεστάτῳ μαγίστρῳ τῶν θείων ὀφφικίων.

ΩΣΠΕΡ καὶ ἐπ' ἄλλων πλείστων, οὐδενὸς ἀτόπου συμβαίνοντος, οὐδὲ τοῖς πράγμασι βλάβης, εἴξαμεν τῇ συνηθείᾳ, μᾶλλον δὲ, προθυμίως αὐτῇ νόμου παρέσχομεν, ἤδη τοῦ πλήθους οἰκείως πρὸς αὐτὴν ἔχοντος, καὶ ταύτης ἀποσπᾶσθαι οὐκ ἀνεχομένου· οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ μέρους τῆς δωρεᾶς, ἣν παίδων οὖσα μήτηρ γυνὴ λαμβάνει, καὶ μὴ δευτέροις γάμοις ἀναγομένη τὴν συμφιλὴν συμφέρει κοίτην, ποιεῖν ἐγνώκαμεν. ἀρχαιοτέρου γὰρ νόμου τὴν τοιαύτην δωρεὰν ὁριζομένου, ὡς δοθέντος τοῦ ὑποβόλου εἰς χρῆσιν τῇ γυναικὶ, μοῖραν παιδὸς ἑνὸς δὲ αὐτοῦ τοῦ ὑποβόλου κατὰ δεσποτείαν ἰδίαν, μετὰ τῆς ἄλλης χρήσεως, τὴν γυναῖκα λαμβάνειν· εἶτα δὴ μεταγενεστέρου νόμου πάλιν ταύτην δὴ τὴν ἑνὸς παιδὸς μοῖραν οὐκ ἐκ τοῦ ὑποβόλου τῆς γυναικὸς τὸ κέρδος, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἄλλην ἀνδρῴαν περιουσίαν ταύτην χωρεῖν· τούτων γὰρ ὑπὸ τῶν νόμων διατεταγμένων, ἡ συνήθεια μηδενὶ τῶν νόμων ὀρθῶς ἑπομένη, ἀλλ' ἐν μέρει μὲν, τούτῳ, ἐν μέρει δὲ, ἐκείνῳ, οὔτε ἐκ μόνου τοῦ ὑποβόλου τὴν παιδικὴν μοῖραν ἀξιοῖ διδόναι τῇ γυναικὶ, οὔτε τῆς ἔξω κειμένης τοῦ ὑποβόλου ἄλλως ὑπάρξεως τοῦ ἀνδρός· ἀλλ' ὁμοῦ πάσης αὐτῆς τῆς περιουσίας ἐκείνην ἀνταλλαξαμένη

τὴν

Idem IMPERATOR Styliano excellentiſs. ſacrorum officiorum magiſtro.

SICVT in plerisq; alijs, quando abſurdi nihil incideret, neq; rebus noxium quicquam inferretur, conſuetudini ceßimus: quin & legis prærogatiuam illi dedimus, quum iam plebs aſſuefacta illi eſſet, nec ab illa ſe auelli ſineret: ita etiam in parte donationis propter nuptias, quam mulier liberos habens, nec animo alteris nuptijs applicito ſponſalem torum commiſcens accipit, faciendum putauimus. Quum enim" antiquior lex id donum ita circumſcribat, vt donatione propter nuptias mulieri in vſumfructum data, illa præter vſumfructum ex eadem propter nuptias donatione, vnius liberorum portionem proprietatis iure capiat: ac deinde poſterior lex rurſum hanc vnius liberorum portionem non ex donatione propter nuptias duntaxat lucrum mulieri adferre, ſed in alia etiam mariti bona procedere illã velit: his ita per leges conſtitutis, conſuetudo neutram legem directè, ſed partim hãc, partim illam ſequens, neq; ex ſola donatione propter nuptias, neq; ex alijs extra donationem conſiſtentibus mariti facultatibus, vnius liberorũ portionem mulieri dari dignum putat: verùm immutata illa portione, omniũ ſimul ipſius bonor.

"Nou.127. Quoniã verò.

τὴν μοῖραν χαρίζεται. Ταύτην οὖν τὴν συνήθειαν, ἐπείπερ οὐ λυπηρὰν ὁρῶμεν τοῖς πράγμασιν, ὥσπερ ἐπ᾽ ἄλλων ἐδικαιώσαμεν, νόμου τιμῶμεν ἀξιώματι. καὶ ἔστω γε ἀπὸ τοῦ νῦν νόμου ἰσχὺν ἀλλ᾽ οὐ συνηθείας κεκτημένη. Εἰ μὲν τοίγε μόνῳ τῷ ὑποβόλῳ ἡ τοῦ ἀνδρὸς ἀριθμεῖται ὑπόστασις πᾶσα, μετὰ τῶν παίδων τούτου συνδιακειμένη ἡ μήτηρ τὴν μὲν διαφέρουσαν αὐτῇ μοῖραν εἰς ὁλόκληρον ἀπολήψεται δεσποτείαν, τοῦ δ᾽ ἄλλου τὴν χρῆσιν ἕξει. εἰ δὲ μὴ ἐξαρκεῖ πρὸς σύστασιν τοῦ ὑποβόλου ἡ περιουσία, τὴν μοῖραν ἡ γυνὴ λήψεται, οὐ κατὰ τὴν διωρισμένην τοῦ μνησθέντος ὑποβόλου ποσότητα, ἀλλὰ τοσοῦτον ἔχουσαν ὅσον ἂν ἔσχεν εἰ μηδὲν ἠλαττωμένον ἀλλὰ πλῆρες ὂν τὸ ὑπόβολον ἐγνωρίζετο. τοιαύτης οὖν διδομένης τῇ γυναικὶ μερίδος, τὰ περιλειπόμενα ἔστω τῶν παίδων· εἰ δὲ μηδὲν ὑπολείποιτο, ὡς κλῆρον τὴν ἀκληρίαν ἀποίσονται. ἀλλὰ ταῦτα μὲν περὶ γυναικός. Ὁ ἀνὴρ δὲ ἄπαις μὲν ὢν (καθάπερ ἐν ἄλλοις διώρθωται καὶ διατέτακται) οὐδὲν οὔτε λήψεται, οὔτε ζημιωθήσεται· παίδων δὲ πατὴρ γεγονώς, καὶ μὴ δευτέροις γάμοις τὸν πρὸς τὴν γυναῖκα πόθον μαράνας, καὶ αὐτὸς λήψεται μοῖραν παιδὸς, τεκνοτροφίας τε ἕνεκα καὶ τῆς διασεσωσμένης αὐτῷ πρὸς τὸν πρῶτον γάμον καὶ αἰδοῦς καὶ τιμῆς.

Περὶ

bonorum illi partem largitur. Hanc *igitur conſuetudinem quoniam acerbam eſſe rebus mortalium non videmus, vt in aliȷs etiam faciendum putauimus, legis dignitate hone-ſtamus: illaq́; quidem dehinc vim legis, non autem conſuetudinis obtineto.* Ac *ſi quidem omnes mariti facultates in ſola donatione propter nuptias numerentur, cum huius li-beris ſuperſtes mater portionem quæ ad ipſam pertinet, pleno dominio accipiet, reſiduiq́; v-ſumfructum habebit.* At *ſi ad donationem propter nuptias facultates non ſufficiant, non pro quantitate imminutæ donationis portio-nem mulier accipiet, ſed quæ tantundem ha-beat, quantum haberet, ſi nihil imminuta & plena donatio propter nuptias eſſet.* Huiuſmo-*di igitur portione mulieri data, reliqua libe-rorum ſunto: &, ſi nihil ſuperfuerit, tan-quam hæreditatem, ſucceßionis priuationem & egeſtatem illi auferunto.* Atque *hæc qui-dem de muliere.* Vir *autem, ſi liberos non habeat (quo modo" alibi correctum & con-ſtitutum eſt) nihil neque accipiet, neq; per-det: ſi habeat, neque alteris nuptȷs vxoris deſiderium inaniat, liberorum educationis, exhibitæq́; priori matrimonio reuerentiæ & honoris gratia, & ipſe vnius liberorum por-tionem capiet.* Sup. cõſt. 20.

Y

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΜΝΗΣΤΕΙΑΣ ποιεῖν ἰδίας τοὺς κατὰ τὸν τόπον ἄρχοντας.

Διάταξις κγ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩ αὐτῷ Στυλιανῷ.

Ἦν μὲν οὖν ἄξιον καὶ ἀνθρωπίνης διανοίας καὶ ἀρχικῆς ἀρετῆς, τοὺς εἰς ἀρχὴν προβαλλομένους, ἀνθ' ὧν ὑπὲρ πολλοὺς τοὺς ἄλλους ἀξίας ἀπέλαυσαν καὶ τιμῆς, εὐλαβεῖς εἶναι περὶ τὴν συντήρησιν καὶ φυλακὴν τῶν τοῦ θεοῦ προσταγμάτων, καὶ προνοητικῶς περιέπειν τὸ ὑποχείριον, ἀλλὰ μὴ συνθλίβειν αὐτοὺς χειρὶ βαρείᾳ· ἐπεὶ δ' ἐστὶν οὓς ἡ βίαιος καὶ ἄδικος γνώμη δι' εὐθείας ἐκφέρειν σαφίβειν τῶν ἐντολῶν, ἄγει εἰς τὴν διεστραμμένην καὶ τυραννικὴν πλεονεξίαν, καὶ ἀντὶ προνοίας ἀρχικῆς ἐπιδείκνυσθαι παρασκευάζει τὴν βιαίαν προαίρεσιν· ὥσπερ ἀναχαιτίζων παλαιὸς ἐθέσπιζε νόμος, τοὺς ἐν ἑκάστῃ ἐπαρχίᾳ ἡγεμονεύοντας μὴ ἔχειν ἄδειαν συναλλάγματα καὶ μνηστείας ποιεῖν. καὶ τὴν ἀκρίβειαν ταύτην ἐπὶ υἱῶν καὶ ἐγγόνων καὶ τῶν ἄλλων ὁρισάμενος ἀρρένων συγγενῶν, θυγατέρων ἔκδοσιν οὐκ ἐκώλυσε. Τοῦτο οὖν ὡς ἐλλεῖπον τῇ ἀρίστῃ νομοθεσίᾳ προστιθέντες ἡμεῖς, θεσπίζομεν, ὥσπερ τοὺς υἱοὺς καὶ τοὺς ἄλλους ἄρρενας συγγενεῖς καὶ οἰκείους, οὕτω καὶ

θυγ

NE PRAESIDES IN PROVINCIIS SVIS DOMESTICA ſponſalia contrahant.

CONSTITVTIO XXIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

DIGNVM *hercle humano ingenio magiſtratuumq; virtute eſſet, ſi, qui in magiſtratum aſſumuntur, eo quòd ſupra multos alios gloria & honore fruuntur, religiosè præcepta* Dei *obſeruarent & cuſtodirent, prouideq; ſubditorum res curarent, nequaquam verò illos graui manu opprimerẽt. At quia ſunt quos ferox iniquusq; animus è recta præceptorũ ſemita exorbitans, in peruerſam tyrannicamq; cupiditatẽ ducit, & pro reip. cura efferati animi propoſitum exhibere facit, tanquam illos refrenatura "lex vetus ſtatuit, ne præſides in ſuis prouincijs cõtractus & ſponſalia ineundi facultatẽ haberent. Atq; hanc quidẽ iuris rationẽ quũ in filijs, nepotibus, & alijs" cõſtituiſſet, filiarũ elocationẽ nõ prohibuit.* Hoc igitur *nos, tanquã quod deſit, optima legi adijciẽtes, ſtatuimus, vt quibus præſidatus obuenit, quemadmodũ filios aliosq; virilis ſexus cognatos & domeſticos, ita quoq;*

" Tit. ſi rect. prou. vel ad eũ pert. ſpõſ. C.

" Qui hic defectus eſſe videtur, mox ſuppletur.

θυγατέρας καὶ τὰ ἄλλα τοῦ θήλεος μέρους πρόσωπα τῶν ἐν ἑκάστῃ ἐπαρχίᾳ διαλαχόντων ἄρχειν, εἰς μνηστείαν διδόναι κωλύεσθαι. διὰ τί γὰρ υἱὸς μὲν, καὶ εἴ τις ἕτερος τῶν ἀῤῥένων προσώπων, ὑποκείσεται τῷ ψηφίσματι, θυγάτηρ δὲ τοῦ νόμου κρείττων διαμενεῖ; καίτοι πολλάκις τοῦ ἄῤῥενος μέρους πολλοῖς καὶ τρόποις καὶ ἐπιτηδεύμασιν ἑαυτῷ τε καὶ τῇ μεμνηστευμένῃ, καὶ τοῖς ἄλλοις οἷς ἡ κηδεία συνῆψε, δυναμένου χρησίμου γενέσθαι. τάχα γὰρ ἢ ἀξιώματος ἐπιβατεύσας, ἢ ἐμπορίαν τινὰ μετιὼν, ἢ ἄλλως τοῦ οἰκείου βίου ἐπιμέλειαν ἀναλαβὼν, ὥσπερ ἔφην, οὔθ' ἑαυτῷ οὔτε τοῖς ἄλλοις οἰκείοις ἀχρήσιμός ἐστιν. ἃν οὐδὲν τὸ θῆλυ μετέρχεσθαι γένος ὡς τὰ πολλὰ ἐπιτηδείως ἔχει.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΓΑμεῖν τὰ τέκνα τὰ φυσικὰ τὰ θετά.

Διάταξις κη'.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩ αὐτῷ Στυλιανῷ.

ΠΟΛΛΟΙ τῶν πρεσβυτέρων χρόνων ἀπομνημονεύοντες, βούλονται πρεσβεῖα νέμειν αὐτῷ τῆς τῶν πραγμάτων τάξεώς τε καὶ καταστάσεως. ἐγὼ δὲ οἶδα μὲν αὐτὸν τοῦ νεωτέρου χρόνου κρατεῖν ἐν πλείστοις, οὐ μὴν ἀλλὰ ἐλαττούμενον ἔν τισι καθορῶ. ὄντων δὲ οὐκ ὀλί-

filias aliasq; fœminini ſexus perſonas, in ſuis quiq; prouincijs in matrimoniū collocare prohibeantur. Quid enim cauſæ eſt quare filius, & ſiquis alius virilis ſexus eſt, decreto obnoxius ſit, filia verò à legis obſeruatione libera permaneat? quum præſertim virilis ſexus ſæpenumero multis & modis & exercitijs ſibi, coniugi, alijsq; quos affinitas coniunxit, vtilis eſſe poſſit. Nā dignitates fortaſſe conſecutus, aut mercatura aliqua inſtituta, aliáve ſuſtentandæ vitæ cura ſuſcepta, neque ſibi (quomododixi) neq; alijs propinquis inutilis fuerit. Quæ vt muliebris ſexus ſubeat, non ferè idoneus eſt.

NE FILII NATVRALES CVM ADOPTIVIS MATRIMOnium contrahant.

CONSTITVTIO XXIIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

MVLTI, *dum priſca tempora laudibus celebrant, prima illis in ordinandis conſtituendisq; rebus tribuere volunt. Atq; illa in pleriſque recentiora vincere, ſcio quidē & ego: veruntamen in nōnullis vinci etiā video. Et cū nō pauca*

γων ἐν οἷς ὑπὸ τοῦ νεωτέρου παρευδοκιμεῖται χρόνου, μάλιστα ἐν τῷ μέρει τῶν υἱοθεσιῶν τοῦτο πάσχων ὁρᾶται· ὡς παντάπασι μὴ κατὰ πρέποντα κόσμον ποιεῖν, ἅτε οὐ τελετῆς θείας καὶ ἱερῶν ὠδίνων ταύτας ποιούμενος, ἀλλ᾽ ἁπλῶς τοῖς βουλομένοις υἱοθετεῖσθαι μόνον διδόντος τοῦ νόμου. ἐξ οὗ συμβαίνει πολλάκις τὴν ἀδελφὴν κλῆσιν εἰς γαμικὸν μεταπίπτειν σχῆμα· καὶ ἡ τέως ἐν θυγατρὸς οὖσα κόρη εἰς τὴν νυμφικὴν μετετίθετο, ὁ υἱὸς ἀντὶ τοῦ εἶναι τοῦ γαμβρὸς ἐγνωρίζετο· γαμικαῖς ὁμιλίαις ἁρμοζομένων τοῦ τε φύσει παιδὸς, καὶ ὃν ἡ υἱοθεσία εἰς τὴν τῶν παίδων ἵστη τάξιν· οὐδὲν ὑπολογιζομένης τῆς πράξεως, διὰ τὸ μὴ τελετῆς ἱερᾶς μεσολαβούσης ἐκεῖθεν τινὰ κώλυσιν ἀπαντᾶν πρὸς τὸ γαμικὸν συνοικέσιον. ἀλλὰ πάλαι μὲν κατὰ λόγον μὴ υἱοθετουμένων προσήκοντα, εἰ καὶ ὁ γάμος ἔχῃ ἢ τὸ ἄδοξον, ὅμως οὐχὶ καὶ παρανομίας ἀνέχεται· νῦν δὲ κατὰ θεσμὰ γινομένης καὶ πρέποντα καὶ δίκαια τῆς υἱοθετήσεως, καὶ διὰ τελετῆς ἱερᾶς τῶν μὲν εἰς γονέων τάξιν καθισταμένων, τῶν δὲ εἰς τὰ τῶν παίδων, οὐκ ἔτι περιλείπεται λόγος, εἰς γάμον συνάπτεσθαι τοῖς κατὰ φύσιν τοῖς υἱοποιησαμένοις παισὶ τοὺς εἰσποιητοὺς παῖδας. Τοιγαροῦν καὶ θεσπίζομεν, μηδαμῶς ἐξεῖναι τοὺς οὕτως ὑποβεβηκότας τὸ τῶν ἀδελφῶν ὄνομα, πρὸς τὸ τῆς συζυγίας ἀντὶ τῆς ἀδελφότητος μεθαρμόζεσθαι.

περὶ

ſint in quibus à recentioribus temporibus illæ ſuperentur, tum verò maximè in adoptionibus id fieri conſpicitur: quas illæ adoptiones neutiquam decenti cum ritu & ornatu faciebant, dum citra diuinum ſacrificium diuinosq; "cantus faciebant: & qui adoptari vellent, id illis "ſimpliciter fieri lex permittebat. Vnde vſuuenicbat perſæpe, vt ſororis appellatio in vxoris tranſiret, & quæ puella paulò antè filia dicta eſſet, nurus nomine cõpellaretur: aut filius qui eſſet, pro eo gener agnoſceretur: quando videlicet naturalis, quemq; adoptio in filiorum ordinem collocarat, matrimoniali commercio inter ſe iungerẽtur: ac ſuſq; deq; iſthæc actio haberetur: quòd quũ ſacrum miniſterium non interueniſſet, nullum inde ad matrimonialem conſuetudinẽ exiſteret obſtaculum. Cæterùm olim quum decenti ratione non adoptaretur, quanquam matrimonium infame" quiddam complecteretur, non tamen nefarium aliquid continebat. Verùm nunc quum adoptio ſecundum ritus tum decoros tum iuſtos fiat, & per ſacroſanctum ſacrificium hi in parentum locum, illi verò in filiorum ius ſubeant, nulla amplius reliqua ratio eſt "vt filij adoptiui cum naturaliter genitis in matrimoniũ connectantur. Quocirca etiam ſtatuimus, vt qui eo modo fratrum nomen ſubierint, ijs nequaquam mutato fraternitatis iure in matrimonium iungi liceat.

" Lego ᾠδῶν.

" Vide tit. de adopt. ff Inſtit. C.

" Pro ἢ τὸ, lego τί.

" Abrogatur l.17. de ric. nup. in.

ΠΕΡΙ ΛΥΣΕΩΣ ΥΠΕξουσιότητος, καὶ ἀναδόσεως προικός.

Διάταξις κϛ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩ αὐτῷ Στυλιανῷ.

ΑΤΟΙΣ ἀρχαιοτέροις τῶν αὐτοκρατόρων περὶ λύσεως ὑπεξουσίων νενομοθέτηται, καλά γε ὄντα καὶ ἄξια καινοτομίας ἀνώτερα συντηρεῖσθαι, οὐκ εἰδ' ὅπως οὐκ ἔτυχε τῆς προσηκούσης αἰδοῦς, ἀλλ' ὁρᾶται ἐν τῷ μὴ παντὶ μέρει, ἀλλ' οὐδ' ἀτιμαζόμενα, οὐκ ὀρθῶς. δούλοις μὲν γὰρ ἐλευθερίας ἠξιωμένοις μὴ καθάπαξ ὁριζόντων ἀναφαίρετον εἶναι τὸ δώρημα, ἀλλ' ἡ γνώμη πονηρίας ἁλοίη τις μιᾶς τῶν ἀπηγορευμένων αἰτιῶν, ἢ τὸ δι' ἐλευθερίας ἀξίωμα ἰσχὺν ἔχει πρὸς σχῆμα δουλείας μεταποιεῖν, πάλιν εἰς τῶν δούλων τὴν χώραν ἄγεσθαι, ἀκούουσιν εὐλαβῶς καὶ τιμῶσι τὸ νομοθέτημα· παῖδας δὲ ἅπαξ τοῖς γονεῦσι ἀπολελυμένους ἐξουσίας ἐπιτρεπόντων τῷ αὐτεξουσίῳ τῆς γνώμης διὰ παντὸς ἀποχρῆσθαι, οὐχ ὁμοίως ἔδοξεν ἀκούειν, οὐδ' ὡς ἀθετήσεως κρείττω θεσπιζόντων τηρεῖν τὸ δόγμα. ἀλλ' ὁρᾶται σήμερον, οὐδενὶ λόγῳ. ἐδεῖ γὰρ νόμῳ κεκαινοτομημένῳ ἠθέτηται

τὸ

DE EMANCIPATIONE, ET DOTIS RESTITVTIONE.

CONSTITVTIO XXV.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVAE à veteribus Imperatoribus de emãcipatione cōſtituta ſunt eximia illa quidē, dignaq́; quæ ab innouatione libera conſeruentur, haud ſcio quomodo non decentē reuerentiam obtinuerint:ſed, tametſi non omnino, at certè deſpici tamen cernantur. Non *rectè ſanè. Quod enim ſtatuerūt, ſeruis libertate donatis* "*nō prorſus non auferri munificentiã poſſe:ſed* 1 *ſiquis in vnã aliquam vetitarū cauſarū, quæ libertatis dignitatē in ſeruitutis habitū transformare poſſunt, malo animo cōmiſiſſe deprehenderetur, vti tum rurſum in ſeruorum locum deduceretur:illos religioſè omnes audiunt, legiſq́; lationē venerantur. Quòd verò liberis* 2 *parentum poteſtate ſemel liberatis, libera animi volūtate per omnia plenè vti permittunt:non viſum eſt audiendum, neq́;, quaſi illi improbanda ſtatuiſſent, decreto acquieſcendum. Sed manifeſtū nunc eſt, nulla id ratione* (3 *neq́; enim lege nouiter lata reprobatū eſt*)

" Vide tit. De libert. & eor.lib. C.

1 Lego ἀλλ' εἰ γνώμῃ, & ἐν μιᾷ.

2 Lego τῆς τῶν γονέων.

3 Lego οὐδὲ γὰρ νόμῳ καινοποιημένῳ ἠθέτησαν.

ὅτι μὴ καὶ ταῦτα προσδιεῤῥέθη· εἴτε αὐίσως, ὅτι μὴ ἀπροσδιόρισται ἢ ἃ τὴν ὑπόσχεσιν μέρη ἀποπληροῖ. τοῦτο γὰρ οὔτε δικαίου παραβατὴ, καὶ πρός γε τοῖς παισὶ τὸ συμφέρον ὁρᾷ. ἔπειρ ἡ ἐν τοῖς κώδιξιν ἐντιθεμένη διάταξις οὐ ποιεῖ τι περὶ πολλοῦ. πῶς πολλάκις τὴν ζημίαν ὑφορώμενος ὁ γονεὺς, καὶ μένων ἐκεῖνον τὸν χρόνον εἰς τὸ τὰ γαμήλια συναλλάγματα προελθεῖν, ἐς τὸν παῖδα κύριον τοῦ ὑποσχέσθαι ποιεῖ, ἀπόλλυσι τῷ παιδὶ τὸ λυσιτελές. ἵν' οὖν πρὸς ἀμφοτέρους δεξιῶς τὸ γινόμενον ἔχῃ, καὶ μήτε τὸ δίκαιον παρακρίνοιτο, μήτε τὸ συμφέρον τοῖς παισὶ παραβλάπτοιτο, τὸ μὲν τῆς κώδικος ἀργείτω δόγμα, τοῦτο δὲ πολιτευέσθω καὶ ὑπὸ τῆς συνηθείας γνωριζόμενον. ἤδη γὰρ προτετίμηται τῆς ἐν τοῖς κώδιξιν ὑπ' αὐτοῦ διατάξεως, καὶ πρὸ δόγματος νόμου πολιτευόμενον.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΔΕΥτερογαμήσαντα γυναῖκα λαμβάνειν παιδὸς μοῖραν κατὰ δεσποτείαν, ὁμοίως καὶ πατέρα.

Διάταξις κβ.

quando illæ definitæ non ſunt, fiat: ac tum ex inæqualibus etiam, quum vtrique certæ partes diuersè aßignatæ ſunt. In hoc nulla æquitatis euerſio eſt, inſuperq́; id ad liberorum vtilitatem ſpectat, quam in codicibus edita conſtitutio "non magnopere curat. Quid ita? Quoniam ſæpenumero parens, quum ad diſpendium reſpicit, ideoq́; illud tempus quod filio efficaciter promittendi poteſtatem facit, ineundo nuptiali contractui expectat, quod conducibile filio ſit perdit. Vt igitur ea res ambobus commoda fœlixq́; ſit, neque æquitas iniquo iudicio inuoluatur, nec verò denique liberorum vtilitati noceatur, Codicis decretum vacato: hoc verò iam etiam conſuetudini cognitum in republica obtineto. Quum "etenim pro decreto legis in republica habeatur, iam prælatum eſt, quæ in Codicibus eſt conſtitutioni.

" Lego οὐ ποιεῖται περὶ πολλοῦ. πῶς; πολλ.

" Hic ὑπ' αὐτοῦ, & καὶ, ſuperuacanea iudico.

VT MVLIER QVAE MATRIMONIVM NON ITERAT, vnius liberorum portionem proprietatis iure capiat: ſimiliter & pater.

CONSTITVTIO XXII.

Idem

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ ὑπερφυεστάτῳ μαγίστρῳ τῶν θείων ὀφφικίων.

ΩΣΠΕΡ καὶ ἐπ' ἄλλων πλείστων, οὐδενὸς ἀτόπου συμβαίνοντος, οὐδὲ τοῖς πράγμασι βλάβης, εἴξαμεν τῇ συνηθείᾳ, μᾶλλον δὲ, προσθήκην αὐτῇ νόμου παρέσχομεν, ἤδη τοῦ πλήθους οἰκείως πρὸς αὐτὴν ἔχοντος, καὶ ταύτης ἀποσπᾶσθαι οὐκ ἀνεχομένου· οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ μέρους τῆς δωρεᾶς, ἣν παίδων οὖσα μήτηρ γυνὴ λαμβάνει, καὶ μὴ δευτέροις γάμοις ἀναγομένη τὴν συμφιλῆ συμφύρει κοίτην, ποιεῖν ἐγνώκαμεν. ἀρχαιοτέρου γὰρ νόμου τὴν τοιαύτην δωρεὰν ὁριζομένου, ὡς δοθέντος τοῦ ὑποβόλου εἰς χρῆσιν τῇ γυναικὶ, μοῖραν παιδὸς ἑνὸς ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὑποβόλου κατὰ δεσποτείαν ἰδίαν, μετὰ τῆς ἄλλης χρήσεως, τὴν γυναῖκα λαμβάνειν· εἶτα δὴ μεταγενεστέρου νόμου πάλιν ταύτην δὴ τὴν ἑνὸς παιδὸς μοῖραν οὐκ ἐκ τοῦ ὑποβόλου τῆς γυναικὸς τὸ κέρδος, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἄλλην ἀνδρῴαν περιουσίαν ταύτην χωρεῖν· τούτων γὰρ ὑπὸ τῶν νόμων διατεταγμένων, ἡ συνήθεια μηδενὶ τῶν νόμων ὀρθῶς ἑπομένη, ἀλλ' ἐν μέρει μὲν, τούτῳ, ἐν μέρει δὲ, ἐκείνῳ, οὔτε ἐκ μόνου τοῦ ὑποβόλου τὴν παιδικὴν μοῖραν ἀξιοῖ διδόναι τῇ γυναικὶ, οὔτε τῆς ἔξω κειμένης τοῦ ὑποβόλου ἄλλως ὑπάρξεως τοῦ ἀνδρός· ἀλλ' ὁμοῦ πάσης αὐτοῦ τῆς περιουσίας ἐκείνην ἀνταλλαξαμένη τὴν

Idem IMPERATOR Styliano excellentiſs. ſacrorum officiorum magiſtro.

SICVT *in plerisq; alijs, quando abſurdi nihil incideret, neq; rebus noxium quicquam inferretur, conſuetudini ceßimus: quin & legis prærogatiuam illi dedimus, qu sm iam plebs aſſuefacta illi eſſet, nec ab illa ſe auelli ſineret: ita etiam in parte donationis propter nuptias, quam mulier liberos habens, nec animo alteris nuptijs applicito ſponſalem torum commiſcens accipit, faciendum putauimus. Quum enim* " *antiquior lex id* "Nou.127. Quoniã verò. *donum ita circumſcribat, vt donatione propter nuptias mulieri in vſumfructum data, illa præter vſumfructum ex eadem propter nuptias donatione, vnius liberorum portionem proprietatis iure capiat: ac deinde poſterior lex rurſum hanc vnius liberorum portionem non ex donatione propter nuptias duntaxat lucrum mulieri adferre, ſed in alia etiam mariti bona procedere illã velit: his ita per leges conſtitutis, conſuetudo neutram legem directè, ſed partim hãc, partim illam ſequens, neq; ex ſola donatione propter nuptias, neq; ex alijs extra donationem conſiſtentibus mariti facultatibus, vnius liberorũ portionem mulieri dai i dignum putat: verùm immutata illa portione, omniũ ſimul ipſius*

bonor.

τὴν μοῖραν χαρίζεται. Ταύτην οὖν τὴν συνήθειαν, ἐπείπερ οὐ λυπηρὰν ὁρῶμεν τοῖς πράγμασιν, ὥσπερ ἐπ' ἄλλων ἐδικαιώσαμεν, νόμου τιμῶμεν ἀξιώματι. καὶ ἔστω γε ἀπὸ τοῦ νῦν νόμου ἰσχὺν ἀλλ' οὐ συνηθείας κεκτημένη. Εἰ μέν τοιγε μόνῳ τῷ ὑποβόλῳ ἢ τοῦ ἀνδρὸς ἀριθμεῖται ὑπόστασις πᾶσα, μετὰ τῶν παίδων τούτου συνδιακειμένη ἡ μήτηρ τὴν μὲν διαφέρουσαν αὐτῇ μοῖραν εἰς ὁλόκληρον ἀπολήψεται δεσποτείαν, τοῦ δ' ἄλλου τὴν χρῆσιν ἕξει. εἰ δὲ μὴ ἐξαρκεῖ πρὸς σύστασιν τοῦ ὑποβόλου ἡ περιουσία, τὴν μοῖραν ἡ γυνὴ λήψεται, οὐ κατὰ τὴν διωρισμένην τοῦ μειωθέντος ὑποβόλου ποσότητα, ἀλλὰ τοσοῦτον ἔχουσαν ὅσον ἂν ἔσχεν εἰ μηδὲν ἠλαττωμένον ἀλλὰ πλῆρες ὂν τὸ ὑπόβολον ἐγνωρίζετο. τοιαύτης οὖν διδομένης τῇ γυναικὶ μερίδος, τὰ περιλειπόμενα ἔστω τῶν παίδων· εἰ δὲ μηδὲν ὑπολείποιτο, ὡς κλῆρον τὴν ἀκληρίαν ἀποίσονται. ἀλλὰ ταῦτα μὲν περὶ γυναικός. Ὁ ἀνὴρ δὲ ἄπαις μὲν ὢν (καθάπερ ἐν ἄλλοις διώρθωται καὶ διατέτακται) οὐδὲν οὔτε λήψεται, οὔτε ζημιωθήσεται· παίδων δὲ πατὴρ γεγονώς, καὶ μὴ δευτέροις γάμοις τὸν πρὸς τὴν γυναῖκα πόθον μαράνας, καὶ αὐτὸς λήψεται μοῖραν παιδός, τεκνοφορίας τε ἕνεκα καὶ τῆς διασωσομένης αὐτῷ πρὸς τὸν πρῶτον γάμον αἰδοῦς καὶ τιμῆς.

Περὶ

bonorum illi partem largitur. Hanc *igitur conſuetudinem quoniam acerbam eſſe rebus mortalium non videmus, vt in alijs etiam faciendum putauimus, legis dignitate honeſtamus: illaq́; quidem dehinc vim legis, non autem conſuetudinis obtineto. Ac ſi quidem omnes mariti facultates in ſola donatione propter nuptias numerentur, cum huius liberis ſuperſtes mater portionem quæ ad ipſam pertinet, pleno dominio accipiet, reſiduiq́; vſumfructum habebit. At ſi ad donationem propter nuptias facultates non ſufficiant, non pro quantitate imminutæ donationis portionem mulier accipiet, ſed quæ tantundem habeat, quantum haberet, ſi nihil imminuta & plena donatio propter nuptias eſſet.* Huiuſmo*di igitur portione mulieri data, reliqua liberorum ſunto: &, ſi nihil ſuperfuerit, tanquam hæreditatem, ſucceſsionis priuationem & egeſtatem illi auferunto. Atque hæc quidem de muliere.* Vir *autem, ſi liberos non habeat (quo modo alibi correctum & conſtitutum eſt) nihil neque accipiet, neq; perdet: ſi habeat, neque alteris nuptijs vxoris deſiderium inaniat, liberorum educationis, exhibitæq́; priori matrimonio reuerentiæ & honoris gratia, & ipſe vnius liberorum portionem capiet.* Sup. cõſt. 20.

NE PRAESIDES IN PROVINCIIS SVIS DOMESTICA ſponſalia contrahant.

CONSTITVTIO XXIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

DIGNVM *hercle humano ingenio magiſtratuumq; virtute eſſet, ſi, qui in magiſtratum aſſumuntur, eo quòd ſupra multos alios gloria & honore fruuntur, religioſè præcepta* Dei *obſeruarent & cuſtodirent, prouideq; ſubditorum res curarent, nequaquam verò illos graui manu opprimerẽt. At quia ſunt quos ferox iniquusq; animus è recta præceptorũ ſemita exorbitans, in peruerſam tyrannicamq; cupiditatẽ ducit, & pro reip. cura efferati animi propoſitum exhibere facit, tanquam illos refrenatura* "*lex vetus ſtatuit, ne præſides in ſuis prouincijs cõtractus & ſponſalia incundi facultatẽ haberent. Atq; hanc quidẽ iuris rationẽ quũ in filijs, nepotibus, & alijs* "*cõſtituiſſet, filiarũ elocationẽ nõ prohibuit.* Hoc *igitur nos, tanquã quod deſit, optima legi adijciẽtes, ſtatuimus, vt quibus præſidatus obuenit, quemadmodũ filios aliosq; virilis ſexus cognatos & domeſticos, ita quoq;*

" Tit.Sl rect.prou. vel ad eũ pert. ſpõſ. C.

" Qui hic defectus eſſe videtur, mox ſuppletur.

θυγατέρας καὶ τὰ ἄλλα τοῦ θήλεος μέρους πρόσωπα τῶν ἐν ἑκάστῃ ἐπαρχίᾳ διαλαχόντων ἄρχειν, εἰς μνηστείαν διδόναι κωλύεσθαι. διὰ τί γὰρ υἱὸς μὲν, καὶ εἴ τις ἕτερος τῶν ἀῤῥένων προσώπων, ὑποκείσεται τῷ ψηφίσματι, θυγάτηρ δὲ τοῦ νόμου κρείττων διαμενεῖ; καίτοι πολλάκις τοῦ ἄῤῥενος μέρους πολλοῖς καὶ τρόποις καὶ ἐπιτηδεύμασιν ἑαυτῷ τε καὶ τῇ μεμνηστευμένῃ, καὶ τοῖς ἄλλοις οἷς ἡ κηδεία συνῆψε, δυναμένου χρησίμου γενέσθαι. τάχα γὰρ ἢ ἀξιώματος ἐπιβατεύσας, ἢ ἐμπορίαν τινὰ μετιὼν, ἢ ἄλλως τοῦ οἰκείου βίου ἐπιμέλειαν ἀναλαβὼν, ὥσπερ ἔφην, οὐθ' ἑαυτῷ οὔτε τοῖς ἄλλοις οἰκείοις ἀχρήσιμος ἐστίν. ἃ μὴν οὐδὲν τὸ θῆλυ μετέρχεσθαι γένος ὡς τὰ πολλὰ ἐπιτηδείως ἔχει.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΓΑμεῖν τὰ τέκνα τὰ φυσικὰ τὰ θετά.

Διάταξις κδʹ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩ αὐτῷ Στυλιανῷ.

ΠΟΛΛΟΙ τὸν πρεσβύτερον χρόνον ἀποσεμνύνοντες, βούλονται πρεσβεῖα νέμειν αὐτῷ τῆς τῶν πραγμάτων τάξεώς τε καὶ καταστάσεως. ἐγὼ δὲ οἶδα μὲν αὐτὸν τοῦ νεωτέρου χρόνου κρατεῖν ἐν πλείστοις, οὐ μὴν ἀλλὰ ἐλαττούμενον ἔν τισι καθορῶ. ἔστιν δὲ οὐκ ὀλί-

γων

filias aliasq; fœminini ſexus perſonas, in ſuis quiq; prouincijs in matrimoniũ collocare prohibeantur. Quid enim cauſæ eſt quare filius, & ſiquis alius virilis ſexus eſt, decreto obnoxius ſit, filia verò à legis obſeruatione libera permaneat? quum præſertim virilis ſexus ſæpenumero multis & modis & exercitijs ſibi, coniugi, alijsq; quos affinitas coniunxit, vtilis eſſe poſſit. Nã dignitates fortaſſe conſecutus, aut mercatura aliqua inſtituta, aliáve ſuſtentandæ vitæ cura ſuſcepta, neque ſibi (quomodo dixi) neq; alijs propinquis inutilis fuerit. Quæ vt muliebris ſexus ſubeat, non ferè idoneus eſt.

NE FILII NATVRALES CVM ADOPTIVIS MATRIMOnium contrahant.

CONSTITVTIO XXIIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

MVLTI, *dum priſca tempora laudibus celebrant, prima illis in ordinandis conſtituendisq; rebus tribuere volunt. Atq; illa in pleriſque recentiora vincere, ſcio quidẽ & ego: veruntamen in nõnullis vinci etiã video. Et cũ nõ pauca*

γον ἐν οἷς ὑπὸ τοῦ νεωτέρου παρευδοκιμεῖται χρόνου, μάλιστα ἐν τῷ μέρει τῶν υἱοθεσιῶν τοῦτο πάσχων ὁρᾶται· ὡς παντάπασι μὴ τὰ πρέποντα κόσμον ποιεῖ, ἄνευ τελετῆς θείας καὶ ἱερῶν ὠδίνων ταύτας ποιούμενος, ἀλλ' ἁπλῶς τοῖς βουλομένοις υἱοθετεῖσθαι μόνον διδόντος τοῦ νόμου. ἐξ οὗ συμβαίνει πολλάκις τὴν ἀδελφὴν κλῆσιν εἰς γαμικὴν μεταπίπτειν σχῆμα· καὶ ἡ τέως ἔτι θυγατρὸς οὖσα κόρη εἰς τὴν νυμφικὴν μετετίθετο, ὁ δ' υἱὸς ἀντὶ τοῦ εἶναι τοῦ γαμβρὸς ἐγνωρίζετο γαμικαῖς ὁμιλίαις ἁρμοζομένων τοῦ τε φύσει παιδὸς, καὶ ὃν ἡ υἱοθεσία εἰς τὴν τῶν παίδων ἴσην τάξιν· οὐδὲν ὑπολογιζομένης τῆς πράξεως, διὰ τὸ μὴ τελετῆς ἱερᾶς μεσολαβούσης ἐκεῖθεν τινὰ κώλυσιν ἀπαντᾶν πρὸς τὸ γαμικὸν συνοικέσιον. ἀλλὰ πάλαι μὲν κατὰ λόγον μὴ υἱοθετουμένων προσήκοντα, εἰ καὶ ὁ γάμος ἔχει δὴ τὸ ἄδοξον, ὅμως οὐχὶ καὶ παρανομίας ἀνέχεται· νῦν δὲ κατὰ θεσμὰ γινομένης καὶ πρέποντα καὶ δίκαια τῆς υἱοθετήσεως, καὶ διὰ τελετῆς ἱερᾶς τῶν μὲν εἰς γονέων τάξιν καθισταμένων, τῶν δὲ εἰς τὰ τῶν παίδων, οὐκ ἔτι περιλείπεται λόγος, εἰς γάμον συνάπτεσθαι τοῖς κατὰ φύσιν τοῖς υἱοποιησαμένοις παισὶ τοὺς εἰσποιητοὺς παῖδας. Τοιγαροῦν καὶ θεσπίζομεν, μηδαμῶς ἐξεῖναι τοὺς οὕτως ὑποβεβηκότας τὸ τῶν ἀδελφῶν ὄνομα, πρὸς τὸ τῆς συζυγίας ἀντὶ τῆς ἀδελφότητος μεθαρμόζεσθαι.

ſint in quibus à recentioribus temporibus illa ſuperentur, tum verò maximè in adoptionibus id fieri conſpicitur: quas illæ adoptiones neutiquam decenti cum ritu & ornatu faciebant, dum citra diuinum ſacrificium diuinosq́; "cantus faciebant: & qui adoptari vellent, id illis " ſimpliciter fieri lex permittebat. Vnde vſuueniebat perſæpe, vt ſororis appellatio in vxoris tranſiret, & quæ puella paulò antè filia dicta eſſet, nurus nomine cõpellaretur: aut filius qui eſſet, pro eo gener agnoſceretur: quando videlicet naturalis, quemq́; adoptio in filiorum ordinem collocarat, matrimoniali commercio inter ſe iungerẽtur: ac ſuſq; deq; iſthæc actio haberetur: quòd quũ ſacrum miniſterium non interueniſſet, nullum inde ad matrimonialem conſuetudinẽ exiſteret obſtaculum. Cæterùm olim quum decenti ratione non adoptaretur, quanquam matrimonium infame " quiddam complecteretur, non tamen nefarium aliquid continebat. Verùm nunc quum adoptio ſecundum ritus tum decoros tum iuſtos fiat, & per ſacroſanctum ſacrificium hi in parentum locum, illi verò in filiorum ius ſubeant, nulla amplius reliqua ratio eſt "vt filij adoptiui cum naturaliter genitis in matrimoniũ connectantur. Quocirca etiam ſtatuimus, vt qui eo modo fratrum nomen ſubierint, ijs nequaquam mutato fraternitatis iure in matrimonium iungi liceat.

" Lego ᾠδῶν.

" Vide tit. de adopt. ff Inſti. C.

" Pro ἢ τὸ, lego τί.

" Abrogatur l. 17. de ric. nup. in.

ΠΕΡΙ ΛΥΣΕΩΣ ΥΠΕξουσιότητος, καὶ ἀναδόσεως προικός.

Διάταξις κε.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩ αὐτῷ Στυλιανῷ.

ΤΟΙΣ ἀρχαιοτέροις τῶν αὐτοκρατόρων περὶ λύσεως ὑπεξουσίων νενομοθέτηται, καλά γε ὄντα καὶ ἄξια καινοτομίας ἀνώτερα σωτηρεῖσθαι, οὐκ εἰδ' ὅπως οὐκ ἔτυχε τῆς προσηκούσης αἰδοῦς, ἀλλ' ὁρᾶται ἐν τῷ μὴ παντὶ μέρει, ἀλλ' οὐδὲ ἀτιμαζόμενα, οὐκ ὀρθῶς. δούλοις μὲν γὰρ ἐλευθερίας ἠξιωμένοις μὴ καθάπαξ ὁριζόντων ἀναφαίρετον εἶναι τὸ δώρημα, ἀλλ' ἡ γνώμη πονηρίας ἁλοίη τὶς μιᾷ τῶν ἀπηγορευμένων αἰτιῶν, ἢ τὸ τῆς ἐλευθερίας ἀξίωμα ἰσχὺν ἔχει πρὸς σχῆμα δουλείας μεταποιεῖν, πάλιν εἰς τῶν δούλων τὴν χώραν ἄγεσθαι, ἀκούουσιν εὐλαβῶς καὶ τιμῶσι τὸ νομοθέτημα· παῖδας δὲ ἅπαξ τοῖς γονεῦσι ἀπολελυμένους ἐξουσίας ἐπιτρεπόντων τῷ αὐτεξουσίῳ τῆς γνώμης διὰ παντὸς ἀποχρῆσθαι, οὐχ ὁμοίως ἔδοξεν ἀκούειν, οὐδ' ὡς ἀθετήσεως κρείττω θεσπιζόντων στέργειν τὸ δόγμα. ἀλλ' ὁρᾶται σήμερον, οὐδὲν ἐν λόγῳ. ἐδεῖ γὰρ νόμῳ κεκαινοποιημένῳ ἠθέτηται

DE EMANCIPATIONE, ET DOTIS RESTITVTIONE.

CONSTITVTIO XXV.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVAE à veteribus Imperatoribus de emācipatione cōſtituta ſunt eximia illa quidē, dignaq́; quæ ab innouatione libera conſeruentur, haud ſcio quomodo non decentē reuerentiam obtinuerint: ſed, tametſi non omnino, at certè deſpici tamen cernantur. Non rectè ſané. Quod enim ſtatuerūt, ſeruis libertate donatis "nō prorſus non auferri munificentiā poſſe: ſed 1 ſiquis in vnā aliquam vetitarū cauſarū, quæ libertatis dignitatē in ſeruitutis habitū transformare poſſunt, malo animo cōmiſiſſe deprehenderetur, vti tum rurſum in ſeruorum locum deduceretur: illos religiosè omnes audiunt, legisq́; lationē venerantur. Quòd verò liberis 2 parentum poteſtate ſemel liberatis, libera animi volūtate per omnia plenè vti permittunt: non viſum eſt audiendum, neq́; quaſi illi improbanda ſtatuiſſent, decreto acquieſcendum. Sed manifeſtū nunc eſt, nulla id ratione (3 neq́; enim lege nouiter lata reprobatū eſt)

" Vide tit. De libert. & cor. lib. C.

1 Lego ἀλλ' εἰ γνώμῃ, & ἐν μιᾷ.

2 Lego τῆς τῶν γονέων.

3 Lego οὐδὲ τῷ νόμῳ καινοποιημένῳ ἠθέτησαν.

τὸ κῦρος ἀφῃρημένον. ἔδοξε γάρ τισι τῶν κρίνειν λαχόντων (καὶ θαυμάζω πῶς ἔδοξε) μὴ τοὺς καταστάντας αὐτεξουσίους τῶν παίδων, ἁπλῶς ἔχειν ἣν ἔλαβον ἐξουσίαν, ἀλλ', εἰ μὴ παῖδας φθάσειεν πατέρες, ἀποχαρίζεσθαι τὸ αὐτεξούσιον, καὶ πάλιν ὑπὸ τὴν τοῦ γονέως ἐπιστροφὴν καθίστασθαι. οὐ τοσοῦτον δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν σπορᾶς ἑαυτοῦ ἀνθήσασαν τοῖς ἰδίοις γονεῦσιν, θάνατος δ' αὐτὴν ἐπειδὴ δριμεῖ ὀφθαλμῷ, καὶ εἰς ἀπαιδίαν περιέστησεν, ἀποβάλλειν μετὰ τῶν παίδων καὶ τῆς γνώμης τὸ αὐτεξούσιον, καὶ μήτε γράφειν διαθήκας, μήτε διοικεῖν ὡς ἂν δέοι τὰ παρὰ τῶν γονέων δεδωρημένα συγκεχωρῆσθαι. τοῦτο τισὶν εἰς δόξαν ἐλθὸν καὶ ῥᾳδίως παραδεχθὲν τοῖς ὕστερον, μέχρι τοῦ νῦν ὁρᾶται πολιτευόμενον, τῆς παλαιᾶς ἀτιμαζομένης νομοθεσίας. Ἀνανεούμενοι οὖν τὴν πάλαι περὶ τούτου κυριότητα τῶν νόμων, ὁδίνα θεσπίζομεν τῶν περὶ προικὸς ἀναδόσεως διαλαμβανόντων, ἀθετούμενον, ἄπρακτον εἶναι. τί οὖν ἐκεῖνοι φασίν; ἀπαιδίας περιστοιχιζούσης τὴν παῖδα, τὴν δὲ ἐκ τοῦ πατρὸς ἥκουσαν αὐτῷ δωρεὰν ἀναστρέφεσθαι πρὸς τὸν δεδωκότα, μηκέτι δὲ κἀκείνην ἢ τῷ παιδὶ πρόσεστιν, ἢ παρὰ τῆς μητρὸς διδομένην, ἢ παρά τινος τῶν ἔξω· εἰ μὴ ἄρα οὕτω παρὰ τῶν διδόντων συμπεφώνηται, ὥστε αὐτὴν ἀναστρέφεσθαι. ἀλλὰ καὶ ἃ τοῖς παισὶν οἱ πατέρες διδόασιν, ἅμα τῷ ἀφεῖσθαι τῆς ἐξουσίας, καὶ ταῦτα τοῖς λαβοῦσιν ἀναφαίρετα μένειν παρακελεύεται, καὶ συνίστασθαι ἐπ' αὐτοῖς διαθήκας·

ἐ

authoritate priuatũ eſſe. Quidam ſaltem *iudex cenſuit (& miror quo pacto cenſuerit) ne, qui liberi ſui iuris facti eſſent, ſimpliciter poteſtatem quã cepiſſent, haberent: ſed niſi ipſis liberi eſſent, liberum arbitrium abrogaretur, rurſumq; patriæ poteſtati ſubijcerentur.* Neq; *verò* ille *hoc vnũ* cenſuit. 4 *ſed etiã ſi quis ex ſemine ſuo efflorеſcentẽ fœtum viderit, ac verò hũc mors toruis oculis inſpexerit, itaq; ad liberorũ orbitatem redactus ſit: vti ille pariter cum liberis liberam voluntatem amitteret, neq; teſtamenti factionem haberet, neq; quæ donata à parentibus eſſent, pro arbitrio adminiſtrare permitteretur. Atque hoc quidem vbi nonnullis placuiſſet, facileq; à poſterioribus ſuſceptũ eſſet, deſpecta veteri legiſlatione, in hodiernum vſque diem in repub. valere conſpicitur.* Nos *itaque priſtinam legum hac de re authoritatem renouantes, ſtatuimus,* 5 *ne quis illorum qui de dotis reſtitutione diſceptant, reijciatur, infectaq; re inanis dimittatur. At quid aiunt illæ? Si filius liberis orbetur, donum quod illi à patre proceſſerit, ad donatorem oportere reuerti: quod verò aut à matre, aut ab extraneo quopiam donatum filius habet, non item, niſi reuerti debere id donatores pacto complexi ſint. Sed quæ filijs patres inter emancipandum dederunt, apud eos qui acceperunt, irreuocabiliter permanere, illosq; de illis teſtari iubent: niſi*

4 Lego ἀλλὰ καὶ.

5 Valde mihi hic locus ſuſpectus eſt.

εἰ μὴ συμφώνου κώλυμα παρῇ, ἐν τῷ δωρεῖσθαι τὸν πατέρα γεγενημένον. Τούτοις οὖν καὶ ἡμεῖς ὁμογνωμονοῦντες, δεῖν εἶναι πάντας παρεγγυώμεθα, ὡς εἰ παῖς πρὸς αὐτεξουσιότητα ἀφειμένος, ἄτεκνος ὢν διαθῆται, ἐκεῖνα μόνα λήψονται οἱ γονεῖς ἃ παρὰ τὸν νόμον δηλαδὴ τὸν φαλκίδιον εἰς αὐτοὺς ἔρχεται· (αὕτη γὰρ μὴ σύμφωνον φθάσῃ προγεγονὸς, ὥσπερ ἔμπροσθεν εἴρηται) οἱ δὲ λοιποὶ συγγενεῖς οὐδὲν παντελῶς, εἰ καὶ ἀδιαθέτους καλοῖεν τε, ὡς τὰ περὶ τῆς ἀναλόσεως καταπεφρονηκότες. Καὶ τοῦτο δὲ ἄξιον ἐπισημειώσασθαι, ὡς μόνῳ ἄῤῥενι προσώπῳ ὑπεξούσιος χρηματίζει ὁ παῖς. ἐπειδὴ δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις τρόποις καὶ οὗτος ἐδείκνυ τὸν παῖδα αὐτεξούσιον, εἴ γε καὶ ὁ τὴν ἐπιτροπὴν ἐγκεχειρισμένος (εἴτε πατὴρ εἴη, εἴτε προπάτωρ) τὸ ἀπόλυτον αὐτῷ οἰκείῳ στόματι ἐδωρεῖτο· ἡμεῖς καὶ τοῦτο προσεπισυνάπτομεν, ὡς εἰ πρὸς διαγωγὴν ἰδιογνωμονοῦσαν ὀφθείη μόνον ὁ παῖς καταστὰς (εἴτε γλώσσῃ τοῦτο ὡμολόγηται, ὃ ὑπ' ἐξουσίαν ἐτέλει· εἴτε γλῶσσα μὲν οὐ παρέσχε τοῦτο· ἄλλως γὰρ γνώμη σιωπῶσα, καὶ ἰδίως ῥυθμιζομένῳ τῷ παιδὶ οὐκ ἐναντιουμένη, ἀλλὰ παραχωρήσασα καθ' ἑαυτὸν διάγειν) κἂν ἡ γαμικῆς ὁμιλίας ἔξω, εἶναι αὐτῷ κεκυρωμένον τὸ αὐτεξούσιον. εἰ γὰρ δοῦλοι ἅπαξ ἀφειμένοι ζυγοῦ, μὴ πονηροὶ ὀφθέντες, οὐχὶ πάλιν ἕλκειν αὐτὸν ἀναγκάζονται, πῶς οὐκ ἄτοπον, ἀπολελυμένους τοὺς παῖδας, πάλιν ἄγειν ὑπὸ ζυγὸν, καὶ μὴ μετεῖναι αὐτοῖς ἀϊδίου ἐλευθερίας, ἧς, ὥσπερ ἔφην, καὶ δοῦλοι ἀπολαύουσιν;

Περὶ

niſi pacti cuiuſpiam, quũ pater donaret, initi, obſtaculum ſubſit. Nos itaq; in harũ ſentẽtiam pedibus euntes, ſcire omnes iubemus, ſi filius ſui iuris factus, nullosq; liberos habens teſtetur, parentes illa duntaxat quæ ex lege Falcidia ad ipſos manant, niſi pactum (quo modo ſuprà dictum eſt) initum ſit, percepturos: reliquos verò cognatos, 6 quanquam ab inteſtato vocarentur, vt qui reſtitutione pactum interponere neglexerunt, omnino nihil. Illud porrò annotatu dignũ, ſolius virilis perſonæ in poteſtate eſſe filium dici. Ceterùm quoniã præter alios modos hic quoq; ſui iuris filium eſſe oſtendebat, ſi qui ipſum in poteſtate habebat, (ſiue is pater, ſiue auus eſſet) libertate ipſum ſuo ore donaſſet: nos hoc inſuper annectimus, vt ſi pro ſuo ſaltẽ arbitratu viuere filius videatur (ſiue id eius verbis cuius ſub poteſtate degit, conceſſum fuerit, ſiue verbis quidẽ conceſſum non ſit, "ſed" conſenſus tacitus filio vitæ rationes ſeparatim inſtituẽti non aduerſatus ſit, verùm ipſum ſuo modo ſeorſum viuere permiſerit) tametſi à coniugij cõmercio liber ſit, ius tamen liberi arbitrij ratum illi & confirmatũ ſit. Etenim ſi ſerui ſemel iugo emiſſi, dum mali non apparent, iterũ illud trahere nõ coguntur: quomodo indignũ non eſt, filios patria poteſtate liberatos, denuò ſub iugũ mittere, ipſosq; perpetua libertate, qua, quomodo dixi, ſerui etiam fruuntur, expertes eſſe?

6 Lego ἐπεὶ καὶ ἐξ ἀδιαθέτου.

Lego ἀλλά.

Abrogatur l. 3. De emancip. lib. C.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΥΙΟΠΟΙΕῖσθαι εὐνούχους καὶ γυναῖκας.

Διάταξις κϛ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥΛΙΑΝῼ τῷ ὑπερφυεστάτῳ μαγίστρῳ τῶν θείων ὀφφικίων.

ΜΕΓΑ καὶ τίμιον ἀνθρώποις παρὰ τοῦ πλάσαντος θεοῦ δῶρον ὁ γάμος. οὐ γὰρ μόνον δαπανωμένῃ θανάτῳ βοηθεῖ τῇ φύσει, καὶ τὴν διανομὴν τοῦ γένους χαρίζεται, οὐκ ἐῶν ὑπ' ἐκείνου κατανεμόμενον παντελῶς διαρρυῆναι, ἀλλὰ καὶ ἄλλως διὰ τῆς παιδοποιίας μεγάλα τῷ ἀνθρωπίνῳ χαριζόμενος βίῳ. τί γὰρ ἡδύτερον εἰς θυμηδίαν ἀνθρώπων, τῆς ἐκ παίδων εὐφροσύνης; τί δ' ὠφελιμώτερον ἐν τοῖς κατὰ τὸν βίον πράγμασι, τοῖς τε ἄλλοις καὶ τὰ πρὸς γῆρας ἡμῖν συναντῶσι; τῇ γὰρ τῶν παίδων ἐπικουρίᾳ κουφότερον τὸ βαρύτατον τοῦ γήρως ὁρᾶται. ἀλλὰ γὰρ ταύτης τῆς ὠφελείας ἐπεὶ μὴ πᾶσιν ἔστι μεταλαχεῖν διὰ τῆς τοῦ γάμου ὁμιλίας, ἐβουλήθη νόμος (καὶ καλῶς ἐβουλήθη) οἰκείᾳ φιλανθρωπίᾳ, τοὺς μὴ παρὰ τῆς φύσεως λαβόντας τὸ δῶρον, συνεργετῆσαι. πλὴν οὐκ εἰς πάντας ἐφύλαξε τὴν προχείρισιν, ἀνελλιπῆ τὴν συνεργεσίαν πεποιημένος. τοῖς μὲν γὰρ

VT EVNVCHI ADOPTARE POSSINT.

CONSTITVTIO XXVI.

Idem IMPERATOR Styliano excellentiſs. ſacrorum officiorum magiſtro.

MAGNVM *ſanè excellensq́; donū à Deo creatore ad mortales promanauit matrimonium.* Non mo*dò enim naturæ mortis ingluuiei obnoxiæ opem fert, humanoq́; generi* "*perpetuitatem elargitur, id dum ab illa depaſcitur, non omnino deperire ſinens: verumetiam per liberorum procreationem permagna alioqui hominum vitæ præſtat.* Nam *quid ea quæ ex liberis percipitur voluptate, ad oblectandos hominum animos ſuauius? aut verò quid in humanæ vitæ negocijs, cùm alijs, tum quæ in ſenectute nobis ſe offerūt, vtilius? Leuari certè ſenectutis moleſtias liberorum miniſterio videmus.* Verùm *quoniam eam vtilitatē per matrimonij cōmercium conſequi non omnes valeant, voluit lex, & rectè quidē, in eos qui id donū à natura nō accepiſſent, ſua benignitate beneficiū conferre, At id propoſitū non ita erga omnes ſeruauit, vt omni defectu vacuū beneficiū daret. Alijs enim etiam*

" Lego διαμονήν.

παρέσχεν ἐξουσίαν καὶ δίχα γάμου ποιεῖσθαι παῖδας, τοὺς δὲ ἀμετόχους τῆς χάριτος εἴασε. καίτοιγε τὸν ἅπαξ εἰς τοῦτο καταστάντα νόμον, ἐφ' ᾧ λῦσαι τὴν ἀπαιδίαν τοῖς στερουμένοις, δι' ἑαυτοῦ δεικνύντα πατέρας οἷς ἐκ τοῦ γάμου τοῦτο εἶναι οὐ γέγονεν, εἰς πάντας ἐχρῆν διαβιβάσαι τὴν φιλοτιμίαν. ἀλλ' οὐχ' οὕτω βούλεται, ἀποπέμπεται δὲ τούτους οἳ τὰ καιριώτατα ἐζημίωνται, καὶ οὓς ἦν εἰκὸς, ἠδικημένους καὶ τῆς παιδοποιοῦ ἀφῃρημένους δυνάμεως, οἰκτείρειν. καὶ ἡ αἰτία τῆς ἀποπέμψεως, ὅτι, φησὶν, οὓς ἡ φύσις οὐκ οἶδε γονῆς κληρονόμους, τούτοις οὐδ' ὁ νόμος τοιαύτης μεταδώσει κληρονομίας. τοὺς δ' ἄρα οὐχὶ ἡ φύσις, ἀλλ' ἡ ἀνθρώπων ἀδικία τὴν κληρονομίαν ἀφείλετο· οὓς ἡ βασιλεία ἡμῶν εὖ ἔχειν ὑπολαμβάνουσα μὴ πρὸς τῇ ζημίᾳ ἣν ἐξ ἀνθρώπων ὑπέστησαν, δευτέραν ὑπέχειν διὰ τοῦ νόμου ζημίαν, θεσπίζει, βουλομένους υἱοποιεῖσθαι, ἀκώλυτον ἔχειν τὴν βούλησιν. οἶμαι γὰρ ἐκεῖ μᾶλλον ἀναγκαίαν ὁρᾶσθαι τὴν εὐεργεσίαν, ὅπου τὸ ἐξ αὐτῆς ὠφέλιμον χρειωδέστερον πέφυκεν. εὐνούχοις δὲ μάλιστα ἡ ἐκ τοῦ νόμου παιδοποιΐα τοσοῦτον χρειωδεστάτη, ὅσον καὶ μόνον τούτῳ λαμβάνουσι τῷ τρόπῳ τὸ εἶναι πατέρες, καὶ τῆς παρὰ υἱῶν θεραπείας οὕτως αὐτοῖς ἀπολαύσειν ὑπάρξει. ἧς οὐκ ἔστι φιλάνθρωπον, ὅτι τῶν γονίμων ἀπεστέρηνται μορίων, συναποστερεῖσθαι. ἀλλ' ὥσπερ ὁ φωνῆς ἀποτετμημένος, οὐ κεκώλυται τὰ τῆς γλώττης ἀναπληροῦν διὰ τῆς χειρὸς, οὐδ' ὁ

ἀπογ

etiam extra matrimonium acquirendi liberos poteſtatem fecit, alios huius beneficentiæ exortes reliquit. Quanquam eius legis, quæ in hoc ſemel edita eſſet, vt liberorum orbitate qui nullos haberent liberaret, ac ſua ope patres, quibus ex matrimonio id eſſe non contigiſſet, efficeret, pertinere ad omnes beneficentiam cõueniebat. Verùm illa id ita non vult: ſed reijcit illos qui lethalia paſſi ſunt. quorum tamen, quòd iniuria affecti, generandiq́; facultate priuati ſint; miſereri par erat. Repulſæ autem cauſam hanc ponit, quòd dicat, Quos natura ad generandum non idoneos nouerit, hos neque legem hoc beneficio affecturã. At verò non natura, ſed hominum iniuria his generandi vim ademit. Qui homines, ſi præter iniuriã quam ab hominibus ſuſtinuerunt, alteram per leges non ſubirent, dignum fore Imperatoria noſtra Maieſtas rata ſtatuit, vt ſi adoptare vellent, " liberam id faciendum poteſtatem haberent. Exiſtimo enim illic beneficiũ magis eſſe neceſſariũ, vbi eius impenſius requiritur vtilitas. Eunuchis autẽ præcipuè liberorũ acquiſitio, quæ per legẽ fit, eſt neceſſaria, eoq́; magis, quòd vna hac ratione, vt patres ſint conſequantur, itaq́; liberorũ miniſterio ipſis frui cõtingat: quo inhumanũ eſſet, ſi, quòd genitalibus priuati ſint, inſup etiã priuarẽtur. Sed quẽadmodũ cui vocis vſus adẽptus eſt, quæ linguæ munia ſũt per manũ adimplere, & qui

v Abrogatur §. Sed & illud. De adopt. Inſtit.

ἀπορεῖ λέγων διὰ χειλέων ὀρύξασθαι, ὅπερ διὰ τῆς γραφῆς εἰς τὴν περὶ τῶν οἰκείων διάταξιν προάγειν ἀπεῤῥίπτετο· τὸ προσήκειν καὶ τοὺς ἀφαιρέσει τῶν παιδοποιῶν μελῶν τε καὶ μορίων γονῆς ἀπορουῦντας, μὴ κωλύειν ἑτέρῳ τρόπῳ παραμυθεῖσθαι τὴν ἀπορίαν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΣ πάντας υἱοθετεῖσθαι.

Διάταξις κζ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΚΑΙ καλῶς πρέπον ὑπάρχει τὴν ὠφέλειαν ἐν κοινῷ κατατίθεσθαι τοὺς ὄφελός τι ἐξευρεῖν τῷ βίῳ σπουδαῖς οἰκείαις προθυμηθέντας, ἢ τὸ βούλεσθαι μέχρις ἐνίων προσώπων περιορίζειν, τοὺς δ' ἄλλους ἀμετόχους ταύτης ἐᾷν· πολὺ δ' ἢ πλέον προσήκει τὴν ἐκ τῶν νόμων εὐεργεσίαν εἶναι κοινήν. ὥσπερ γὰρ ἐπὶ ἄρχοντος ἀρετῆς, οὕτω καὶ ἐπὶ νόμων ὀφείλομεν κοινῇ τοῦ ἐκεῖθεν ἀπολαύειν καλοῦ ἅπαν τὸ ἀρχόμενόν τε καὶ ὑποκείμενον. Τί τοῦτο λέγει τὸ προοίμιον; ὅτι τοῖς ἀτυχοῦσιν ἀπαιδίαν λύειν βουλόμενος τὸ δυστύχημα νόμος, ἐν τῷ υἱοθετεῖσθαι προστάσσειν, καὶ γνώμῃ ἐκεῖνο κτᾶσθαι ὃ μὴ εὔπορον λαβεῖν παρὰ τῆς φύσεως, οὐ πρὸς πάντας ὁμοίως δίδωσι τὴν προαίρεσιν· ἀλλ' ἀνδράσι

ſermonem labris fundere nequit, per ſcripturā ad ordinandas res ſuas procedere non prohibetur: "ita neque qui, quòd genitalibus priuati ſunt, liberos non habent, horum indigentiam alio modo compenſare vetandum eſt.

" Lego οὕτω προσήκει.

VT PARITER OMNIBVS ADOPTARE LICEAT.

CONSTITVTIO XXVII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

Q*VVM eos qui ſua induſtria rem aliquam humanæ vitæ vtilem adinuenire ſtudent, in commune illam proponere, quàm certis hominibus deuouere, aliosq́ eius expertes relinquere, "decentius ſit: tum verò longè magis legum beneficium commune eſſe conuenit. Nam ſicut ſub Principe, virtute: ſic ſub legibus, quotquot illis paremus atque ſubditi ſumus, illarum beneficio in commune frui debemus. At quid ſibi vult hoc proœmium? Quòd quum liberorum orbitate infelices liberare infortunio lex vellet, adoptare, & quod à natura accipi nō poſſet, opinione comparare iubendo, non erga omnes ſimiliter ſeruarit propoſitum: atq; viros*

" Lego μᾶλλον πρέπον.

μὲν, καὶ γυναιξὶν ἃς ἐγνώρισε μὲν ἡ φύσις μητέρας, εἰς ἀπαιδίαν δὲ ἀφαιρέσει τῆς γονῆς παρέστησε, τὸ υἱοθέτημα ἐδωρήσατο· εὐνούχους δὲ καὶ γυναῖκας ὧν οὔπω τῶν κόλπων ὁ τοῦ γένους ἤνθησε στάχυς, οὐκ ἀξίους ἔκρινε τοῦ εὐεργετήματος· οὐκ ὀρθῷ τινα τρόπον οὕτω μικρολογούμενος. οὐ γὰρ ὅτι ἐζημίωνται τὸ εἶναι φύσει πατέρες εὐνοῦχοι, διὰ τοῦτο νόμῳ τὴν ζημίαν ἐπιτείνειν χρή· ἀλλὰ τοὐναντίον μᾶλλον τὸ ἐκ πάθους ἐνδεὲς ἑτέρῳ τρόπῳ μὴ κωλύειν πορίζεσθαι. καθὼς ἐν ταῖς ἄλλαις κολοβώσεσι τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν, οἷον ἐπὶ χειρῶν καὶ ποδῶν, καὶ εἴ τι ἄλλο ἀπεστέρηνται ἄνθρωποι, οὐ κωλύονται τὸν δυνατὸν τρόπον παραμυθεῖσθαι τὴν κολόβωσιν. καὶ μὴν οὐδὲ γυναῖκας, διότι μὴ ὤφθησαν μητέρες, εὔλογόν ἐστιν ἀποτρέπειν υἱοθετεῖσθαι· τίς γὰρ ὁ λόγος τοῦ τὰς μὲν, ὅτι ἀφῃρέθησαν τῶν παίδων, φιλοτιμεῖσθαι πάλιν κτήσει τῶν παίδων, τὰς δὲ, ὅτι παντελῶς ἄποροι τοιούτου γεγόνασι κτήματος, διὰ βίου ταύτῃ τῇ ἀπορίᾳ βούλεσθαι ταύτας συζῆν; εἰ γὰρ τοῦτο μάλιστα τὸ ἀπὸ τῶν παίδων χρήσιμον, λέγω δὴ γηροτροφία, πῶς οὐχὶ καὶ ταύταις κἀκείναις ἐξ ἴσου μετέχειν τῆς εὐεργεσίας ἔπρεπε παρασχεῖν; οὕτω γὰρ ἂν καὶ ὅσαις ὁ βίος πένης καὶ ἄπορος, κουφοτέρα ὑπῆρξεν ἡ πενία, τοῖς παισὶ βοηθουμέναις· καὶ ὅσαι τὸν βίον ἐν ἀφθονίᾳ καὶ πλούτῳ φερόμενον ἔχουσι, καὶ

ταύτ-

quidem & mulieres, quas natura poſtquam matres nouiſſet ademptione ſobolis ad liberorum orbitatẽ redegiſſet, adoptandi iure donarit: eunuchos verò & mulieres, è quarũ ſinu nondum vllus fœtus effloruiſſet, beneficio indignos cenſuerit, tam viliter neſcio quomodo ratiocinata. Non enim quia hoc incommodo, vt natura patres eſſe nequeát, eunuchi affecti ſint, continuò idem incommodum lege augeri oportet: ſed è diuerſo eius rei defectum alio modo compenſari non prohibere, longè magis par eſt: quemadmodum alijs membris, quæ ad actiones naturales requiruntur (vt manibus, pedibus) mutilatis, aut ſiqua alia parte priuati ſint homines, illi quocunq; poſſunt modo, mutilationem ſarcire non prohibentur. Iam verò neque mulieres, quia matres non fuerint, ne adoptent coerceri, rationi conſentaneũ eſt. Quæ enim ratio eſt, vt illis, quòd liberis orbatæ ſint, denuò acquirẽdorum liberorũ ius largiare: has verò, quòd iſtiuſmodi poſſeſſionis prorſus inopes fuerint, per omnẽ vitã in illa inopia viuere velis? Et certè ſi hæc præcipua liberorũ vtilitas eſt, vt parentes in ſenio ſuſtentent: quo pacto non tam his quã illis, ex æquo vt beneficij participes eſſent, concedere æquum fuit? Sic enim quibus tenues artaq; facultates ſunt, filiorum ope & auxilio leuior paupertas eſſet: quæ verò illas omni rerum copia affluentes habent, &

Lego στερήσει.

ταύταις υἱοθεσία συμφέρουσα. ὁ γὰρ εἰς τάξιν υἱοῦ προσφερόμενος εἰς ἐκεῖνα, καὶ ὑπηρετούμενος τῇ μητρὶ, καὶ ὑπὲρ αὐτῆς σπουδάζων ἅπερ ἐπιμελὴς παῖδα φρονεῖν, τήν τε περιουσίαν εἰς τὸ ἀκαινοτόμητον οἰκονομήσει, καὶ τὸ βάρος τῶν φροντίδων συμμεριζόμενος τῇ μητρὶ, εὐθυμότερον αὐτὴν βιῶναι παρασκευάσει. Τοιγαροῦν ἡ ἡμετέρα βασιλεία τοὺς μὴ ἐπιδέχοντας νόμους υἱοθετεῖσθαι ἀποδιεζευγμένα πρόσωπα, τῆς ἐπιτροπῆς ἀποχειροτονοῦσα, πᾶσιν ἐκτίθεται νόμον τοῖς βουλομένοις υἱοποιεῖσθαι, αὐτή τις τὰ ἄρρενα ἀφῄρηται, οὐ τί τινα οὔπω ἥλιος εἶδε μητέρα· ἄδειαν παρεχόμενον, οὐ μόνον διὰ ἅπερ εἶπον καλὰ ἐκ τῆς υἱοθεσίας γινόμενα, ἀλλ' ὅτι καὶ τὸ τῆς παρθενίας σεμνὸν καὶ ἐκ τούτου τιμώμενον καθορῶ. αἱ γὰρ ἔσω μᾶλλον γαμικῆς ὁμιλίας τιμῶσι μὲν τὴν παρθενίαν, προτιμῶσι δὲ ὅμως παίδων ἔρωτι νύττονται, τοῦτο καὶ γαμικῆς ὁμιλίας ἐκτὸς προσγινόμενον αὐταῖς ὁρῶσαι, τὸ σεμνὸν τῆς παρθενίας οὐ περιόψονται. οὐ γὰρ δὴ ἄξιον, διότι θῆλυ πρόσωπον ὑπεξουσίους ἔχειν παῖδας οὐκ ἐφεῖται, διὰ τοῦτο μὴ ἐξεῖναι υἱοθετεῖσθαι. πρῶτον μὲν, ὅτι εἴ τις τοῦτο συγχωρήσει, οὐ μόνον τὰς ἀτέκνους τῆς γυναικῶν τῆς υἱοθεσίας ἀπείργει, ἀλλὰ καὶ τὰς ὀρθείας μητέρας. θῆλυ γὰρ, ὥς φησι, πρόσωπον ὑπεξουσίους οὐ δύναται ἔχειν παῖδας. ἔπειτα δὲ ὁ τοῦτο θεσπίζων νόμος, περὶ ἐκείνων λέγει

ἔσω

his adoptio conduceret. Nam *qui in filij locum aſſumptus eſſet, is & inſeruiens matri, & pro illa quæ par eſt filium facere ſedulò exequens, quum bona illius, ita vt in ſuo ſtatu manerent, adminiſtraret: tum cum matre curarum onus partitus, vt illa trãquillius lætiusq; viueret efficeret.* Noſtra itaq; I*mperatoria* M*aieſtas, ijs legibus quæ adoptare his quos diximus nõ permittunt, adminiſtrationem abrogans, euulgat legem, quæ omnibus qui adoptare velint; ſiue quiſpiam virili facultate orbatus ſit, ſiue aliquam* "*necdum matrem ſol viderit, eius faciendi poteſtatem facit: non ſolùm autem ob commoditates quas ex adoptione manare dixi: ſed etiam, quòd inde virginitatis decus cohoneſtari animaduertam.* "S*iquidem quæ coniugali conſuetudini virginitatẽ anteponunt, interimq; liberorũ deſiderio pungũtur, quũ id extra matrimonij conſuetudinem conſequi ſe poſſe videbunt, virginitatis honeſtatem negligere non ſuſtinebunt.* Neque *porro verum eſt, vt quia mulieri liberos in poteſtate habere permiſſum non eſt, idcirco illi adoptare non liceat.* Primùm *enim, quia ſi quis hoc admittat, non modò mulieres, quæ nunquã pepererunt, verumetiã quæ matres extiterunt, ab adoptione arcet.* "FOEMINA *enim (vt lex inquit)* HABERE IN POTESTATE NON POTEST. *Deinde quæ hoc ſancit lex, loquitur de illis*

"Abrogatur. §. Fœminæ. de adopt. Inſtit.

" Lego καὶ ἀρ, & paulo pòſt προτιμῶσαι.

"Vide §. 1 Qua de cauſa. de here. qual. & fr. Inſti.

ὅσοι προκρίνουσι, τῷ μητέρων διὰ ταύτης, ἰδίως ῥυθμιζόμενον ἔχειν βίον, ἀλλ' οὐ περὶ τούτων ὅσοι τὴν μητρικὴν ἐξουσίαν ἡδέως φέρουσι, καὶ διὰ βίου τὴν ὑποταγὴν αὐταῖς σώζειν ἐγνώκασιν. οὐκοῦν ὁ νόμος τὴν ἀπὸ γνώμης ὑποταγὴν καὶ οἰκείωσιν, ὅπερ καὶ καθὰ συμβαίνῃ, ἀπαγορεύει, ἀλλ' ἐπεὶ τὸ θῆλυ πέφυκεν ἀφαιρεῖται τὴν ἐξουσίαν ὃ γυνὴ πλησιότης εἰς ὑποταγὴν οὐ συνέρχεται. ἐπεὶ εἰ τοῦτο, πῶς πολλαὶ τῶν μητέρων κεχρημέναι παῖδας τε συμβιοῦντας καὶ ὑποταττομένους μέχρι τῆς ἐσχάτης ἔχουσιν ἡμέρας, καὶ ἐν χερσὶν αὐτῶν τὴν ζωὴν καταλύουσαι, τῆς τε μητρικῆς εὐλογίας καὶ τῶν προσόντων καταλιμπάνουσι κληρονόμους; Καὶ τοῦτο δὲ ἡ βασιλεία ἡμῶν τὸ ὑποχρέειν φιλοτιμεῖται, ὥστε μὴ μόνον παρὰ βασιλέως (καθὼς οἱ πρόσθεν ἐπέτρεπον νόμοι) τὸν υἱοθετεῖσθαι βουλόμενον, ἀλλὰ καὶ παρὰ παντὸς τοῦ καθ' ἑκάστην χώραν τὸ ἄρχειν καὶ δίκην λαχόντος τὴν ἐξουσίαν λαμβάνειν.

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΑΙΡΟΥ καθ' ὃν δεῖ τοὺς παῖδας τὴν οἰκείων διοίκησιν ἐγχειρίζεσθαι, καὶ παρὰ τίνος.

Διάταξις κη.

qui à matribus recedentes ſeorſum ſuo arbitratu viuere malunt: non item verò de ijs qui materna imperia libenter tolerant, ipſarumq; præſcriptis per omnem vitam parêre propoſuerunt. Non *igitur obedientiam & famulatum voluntarium, quanquam " is rarus ſit, lex prohibet: ſed illic fœmina poteſtate priuatur, vbi voluntatis aſſenſus ad obedientiam non coit.* Nam *ſi hoc ita ſit, quomodo multæ matres iam viduæ liberos ſecum vnà viuentes & ſubditos ad extremum vſque diem habent, & animam in illorum manibus expirantes, maternæ benedictionis ſuarumq; facultatum illos relinquunt heredes?* Porrò " *& illud etiam Imperatoria noſtra Maieſtas benignè ſubditis largitur, vt non modò ab Imperatore (quemadmodum vetuſtiores leges præcepere) ſed etiam à quocunque, cui cuiuſcunque loci rectio iniuncta erit, qui adoptare volet, id faciendo facultatem accipere poſſit.*

Hunc corrupti huius loci ſenſum eſſe puto.

Lego, τὸν το.

QVO TEMPORE ET A QVIBVS RERVM SVARVM adminiſtratio adultis concedi debeat.

CONSTITVTIO XXVIII.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥ-
λιανῷ τῷ ὑπερφυεστάτῳ μαγίστρῳ τῶν θείων ὀφφικίων.

ΕΠΕΙΔΗ καὶ τοῦτο καλῶς τοῖς νομοθέταις ἔδοξε, τὸ παισὶν ὠρφανισμένοις ἐγκαθιστᾶν ἐπιτρόπους, δι' ὧν ἡ τῶν πατέρων ἀναπληρουμένη αὐτοῖς πρόνοια, διὰ ἐπιμελείας μὲν τὸ τῆς ἡλικίας ποιεῖται ἁπαλόν, τὰ ὑπάρχοντα δὲ ταῖς δεούσαις φροντίσιν ἀβλαβῆ συντηρεῖ· τῷ καλῶς διακειμένῳ τῆς νομοθεσίας συνῳδὰ μὲν ὃ λείπει παρ' ἑαυτῶν προσθεῖναι. τί οὖν τὸ ἐλλεῖπον ἦν; τὸ βούλεσθαι παρὰ μόνου βασιλείας κελεύοντος ἐξίστασθαι τοὺς κουράτωρας τῆς τῶν πραγμάτων διοικήσεως, ἐγχειρίζεσθαι δὲ τοὺς παῖδας αὐτήν, ἀπολαβόντας τῆς ἡλικίας τὸ μέτρον (ὃ τοῖς μὲν ἄρρεσιν ὁ εἰκοστὸς ἀπονέμει χρόνος, ταῖς δὲ θηλείαις ὁ ὄγδοος καὶ δέκατος) ὡς εἰς ὥραν ἐλθόντας φρονήσεως, καὶ τῷ τὰ οἰκεῖα δύνασθαι καλῶς καὶ συμφερόντως οἰκονομεῖν, ἐπὶ τῆς δεσποτείας καθίστασθαι. ἀλλ' ἐπεὶ οὐχ ὁμοίως πᾶσι τὸ φρονεῖν παραγίνεται, ἔδοξε μὴ ἁπλῶς οὕτω διορίζειν, μηδὲ πάντας ὁμοῦ ὑπὸ μόνου τοῦ καιροῦ εἰς τὴν τῶν οἰκείων ἐξουσίαν προάγεσθαι, ἀλλὰ καθ' ὃν ἀπαιτεῖται καιρὸν τῶν τὴν δεσποτείαν προχειριζομένων κατάστασιν. τί γὰρ εἰ ὁ μὲν καὶ ὑπερελάσας τὸν χρόνον, οὔπω εἰς τὸ φρονεῖν ἀφίκετο, τοῦ δεσπόζειν κριθείη ἄξιος, ὁ δέ, εἰ τοῦ

καιροῦ

Idem IMPERATOR Styliano excellentiſs. ſacrorum officiorum magiſtro.

QVANDOQVIDEM *hoc etiã legiſlatoribus rectè placuit, vt minoribus curatores præficerentur, qui parentum de illis curam ſupplentes, & ætatis imbecillitatem curæ haberent, & bona cõuenienti ſolicitudine illæſa conſeruarent: quod legiſlationi rectè ſe habenti deeſt, ex nobis addendum putauimus. At quis ille defectus eſt? Quòd* " *à ſolo Imperatore, iuſſis recedere curatoribus, rerum adminiſtrationem tradi minoribus: idq́; quum iam præfinitæ ætatis modum attigerint, (quem maribus vigeſimus, fœminis verò decimusoctauus annus tribuit) & tanquã ad hãc ætatem, qua ſapere recteq́; atq; vtiliter res ſuas adminiſtrare poſſunt, iam peruenerint, in plenam rerum ſuarum poteſtatem collocari velit. Verùm quoniam, vt ſapiant, omnibus nõ eadem ætate contingit, non ita ſimpliciter ſtatui, neq; ex ſola ætate ad rerũ ſuarum gubernationẽ pariter omnes produci oportebat: ſed erat quam ætatem cuiuſq; eorum qui rerum ſuarũ adminiſtrationem ſuſcepturi eſſent, ſtatus requireret, inſpiciendũ.* " *Quid enim? an quũ hic, poſtquam eam ætatem egreſſus ſit, nondum autem ſatis ſapere cœperit, adminiſtratione dignus iudicatus fuerit: ille, quanquã etiamnum infra*

" Vide tit. C. De iis qui vend. æt. imp.

" Nemo mihi litẽ fecerit, quaſi implicitè huius loci ſenſum nõ ſatis expreſſerim.

καιροῦ ἔλαττον ἔχων, οὐκ ἐλαττοῦται φρονήσεως, καὶ τοῦ ὀρθῶς τὰ πράγματα μεταχειρίζεσθαι, ἀπειρχθήσεται τῆς διοικήσεως; ἐπεὶ οὖν οὐχ ἧττον κατὰ νοῦν ἢ τὸ σῶμα διαφέρουσιν ἄνθρωποι, καὶ οἱ μὲν εὐσταθέστεροι τὸν λογισμὸν καὶ πρὸ τοῦ νενομισμένου καιροῦ, οἱ δὲ καὶ ὑπερβάλλοντες αὐτὸν, ἐν εὐσταθεῖ τὴν διάνοιαν οὐ πεπήγασι, τῷ δὴ ταῦτα βούλεσθαι, ἐλλιπῶς ἔχειν τὴν νομοθεσίαν ἐποίει. καὶ ἄλλως δέ πως· πρῶτον μὲν, ὅτι μὴ ῥᾴδιον, μᾶλλον δὲ, παντελῶς ἀδύνατον πρὸς τοὺς αὐτὰς διαβαίνειν τοῦ νομοθέτου τὸ βούλημα. πῶς γὰρ οἱ γῆς καὶ θαλάσσης μακροῖς διειργόμενοι διαστήμασιν, ἵνα τὰ ἄλλα δυσχερῆ τοῦ βίου ἐάσω, νόσους, καὶ φόβους ἐξ ἐπιβουλῆς ἐχθρῶν, καὶ μικρὰς πηρώσεις· ἃ πολλάκις οὐδ' ἐπὶ χώρας δίδωσι προϊέναι, μὴ ὅτι γε ὑπερορίους στέλλεσθαι πορείας· πῶς οὖν, κωλυόμενοι τούτοις καὶ μυρίοις ἑτέροις, ἃ τὴν ἀνθρωπίνην συνέχει ζωὴν, παρὰ μόνης τῆς βασιλικῆς καταινέσεως τῶν οἰκείων πραγμάτων ἀξιωθήσονται τῆς ἐπιτροπῆς; Ὅπερ οὖν, καθὼς ἔμπροσθεν ἔφημεν, ἐνέλει τῇ νομοθεσίᾳ, προσαναπληροῦντες τοῦτο, κελεύομεν μὲν τοῖς ἤδη διαβεβηκόσι τῶν παίδων τὸν ἀτελοῦς τῆς ἡλικίας καιρὸν (τουτέστι τοῖς μὲν ἀνδράσι τὸν εἰκοστὸν, ταῖς θηλείαις δὲ τὸν ὀκτωκαιδέκατον) καὶ γνώμης καταστάσει ῥυθμιζομένοις, καὶ φρόνησιν συλλεξαμένοις, ὑφ' ἧς τὸ δεσπόζον ἡνιοχούμενον ἀλυμαντεῖ τοῖς πράγμασιν,

οὐδ'

infra eam ætatem ſit, prudentia tamen non deſtituatur, vt rectè res ſuas adminiſtrandas ſuſcipere non poſſit, ab adminiſtratione arcendus erit? Quando igitur nõ minus animo quàm corpore inter ſeſe homines differunt, & alij etiã ante legitimum tempus rationem bene conſtitutam habent: alijs verò etiam id ſupergreſſis mens nondum ſtabilita eſt: quòd lex hæc ita vellet, vt defectuoſa eadem eſſet factum eſt. Quin & alia huius legiſlationis incommoda ſunt. Ac primùm quidem, quòd difficile, imò verò prorſus impoſſibile ſit, vt ad omnes legiſlatoris voluntas pertingat. Quomodo nanque qui longis terra mariq; diſtinẽtur interuallis (vti interim alias vitæ difficultates, vt morbos, inſidiarum hoſtilium metus, membrorumq; mutilationes omittam: " quæ perſæpe difficultates, ne in ipſo quidem domicilij loco prodire, nedum longinquam profectionẽ ſuſcipere permittunt) quomodo, inquam, hiſce, ſexcentisq; quæ mortalium vitã allidunt, rebus alijs adoleſcentes *impediti, rerum ſuarum adminiſtrationem ab vnius* Imperatoris *nutu petent? Quod ergo (ſicut ſuperius diximus) legiſlationi deerat, id adimplentes, iubemus, vt qui puberes imperfectæ ætatis tempus iam ſuperarunt (mares nempe annũ xx. fœminæ verò xviij.) animumq; ad res gerendas idoneum habent, ac prudentiam, qua adminiſtratio refrenata res nõ labefactet,* Lego ἀπολ.

vt

οὐδ' ἐπισφαλῶς αὐτοῖς τὸ δεσπόζειν ὀφθείη παρασχεθὲν) τὴν τῶν οἰκείων ἐπιτροπὴν δίδοσθαι. τοίνυν οὗτοι καὶ λαβέτωσαν, καὶ δεσποζέτωσαν. οἱ δ' ἔτι λογισμοῦ τοῦ κυβερνῶντος ἐνδεεῖς, καὶ διὰ τοῦτο μέλλοντες (κἄν τι τοῦ δεσπόζειν, αὐτοὶ ὑπὸ ἀνοίας δεσποζόμενοι) ἐπιζήμιοι ἑαυτοῖς ὑπάρξειν, κἂν πέρα τοῦ καιροῦ ἥκοντες ὁρῶνται, οὐ λήψονται. εἰ γὰρ ὅπερ ἦν σκοπὸς, τὸ τὰ προσήκοντα καλῶς οἰκονομεῖσθαι, τοῦτο ἔτι οὐκ ἔστιν ἐπίδημον, πῶς, κἂν ἐπίδημος ἡ ἡλικία, ἐπισφαλῶς αὐτοῖς ἐμπιστευθείη ἃ τῇ ἐκείνης ἐπιστασίᾳ οὐ καλῶς διοικηθήσονται; οὕτω δὲ ἄρα καὶ δυνατοὶ ὄντες πράγμασιν ἐπιστατεῖν, κἂν μὴ πρὸς τὸν καιρὸν ἐφθάσωσι τῆς ἐπιστασίας, οὐ κωλυθήσονται. ἓν γὰρ τὸ ζητούμενον, τὸ μὴ λυμαίνεσθαι τοῖς ὑπάρχουσιν· οὗ παρεστῶτος, περιττόν ἐστι τὸν καιρὸν ἀναμένειν. καὶ μὴ μόνον δὲ βασιλεύουσι τὴν τῶν οἰκείων πραγμάτων ἐπιτροπὴν καὶ διοίκησιν ἐγχειρίζειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν ἑκάστῳ ἄρχειν λαχόντας τόπῳ, καὶ κρίνειν τὸ ἀκώλυτον ἔχοντας. οὕτω γὰρ καὶ ἡ τοῦ νομοθέτου πρόνοια πάντας ὀνήσει τοὺς χρῄζοντας, καὶ ὁ νόμος μᾶλλον τὸ οἰκεῖον ἐνεργήσει.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΕΙΝ, ΤΕκούσης θεραπαίνης μὴ παρὰ τῷ οἰκείῳ δεσπότῃ, ἀλλὰ παρ' ἑτέρῳ, τὸν τόκον ἅμα τῇ τεκούσῃ πρὸς τὸν οἰκεῖον δεσπότην ἀπέρχεσθαι. Διάταξις κθ.

vt illa nocẽter conceſſa nõ videatur, collegerũt: his plena rerũ ſuarum authoritas detur. Accipiunto itaq; hi, iuſtaq; poteſtate res ſuas agũto. At quibus rerũ rectè gerendarũ iudiciũ adhuc deeſt, eo quòd ſibi ipſis (vtpote qui quũ gubernare debeãt, imprudentiæ imperio regãtur) damnoſi futuri ſint, etiamſi id tempus prætergreßi fuerint, non percipient. Siquidem ſi, qui propoſitus finis erat, vt bona rectè adminiſtrarentur, is necdum præſens ſit, qua ratione, quanquã ætas aduenerit, cum periculo ipſis cõmittentur quæ ipſius procuratione nõ rectè adminiſtrabuntur? Ad hunc ergo modũ qui rebus prudenter præeſſe poterunt, tametſi ad adminiſtrationis tempus hauddum peruenerint, nõ prohibebũtur. Vnum eſt enim quòd requiritur, ne bona labefactentur, quod quũ adſit, ſuperuacaneũ eſt ætatẽ expectare. Et non tantùm "Imperator rerũ ſuarũ procurationem adminiſtrationemq́; concedet, verumetiã quibus cuiuſq; loci magiſtratus obtigerit, plenamq́; iuriſdictionẽ habent. Ita enim legislatoris prouidentia omnibus qui indigebũt vtilis erit, atq; lex vim ſuam magis exeret.

"Lego βασιλεία.

---

*VT ANCILLAM PARTVS APVD ALIVM EDITVS, AD ipſius dominum ſequatur.

CONSTITVTIO XXIX.

Idem

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Ὥσπερ ἀληθῆ καὶ ὀρθὸν λόγον ἴσμεν τὸν ψεύδους διαστροφὴν οὐκ ἐμφαίνοντα, οὕτω καὶ ἀληθῆ νόμον, ὃς μὴ ἐλέγχεται τῷ ἀδίκῳ παραφερόμενος. ὡς εἴ γέ τις τοῦτο οὐ διασώζει, οὐκ ἂν εἴη νόμος, κἂν τῆς τοιαύτης προσηγορίας ἠξίωται. εἰ γὰρ τοῦτο νόμου τὸ γνώρισμα ὅπερ ἑκάστῳ ἁρμόδιον, πῶς ὁ μὴ τοῦτο ποιῶν, νόμος ἔσται; πεφώραται μὲν δὴ καὶ ἕτεροι καλούμενοι νόμοι τοῦτο παθόντες, οὐχ ἧττον δ' ἐκεῖνος ὁ τὴν γονὴν τὴν μὴ παρὰ τῷ οἰκείῳ δεσπότῃ ἀλλὰ παρ' ἑτέρῳ, ἢ συλλήψεως ῥοπῇ ἢ ἑτέρῳ τινὶ τὰς ὠδῖνας ἀπολυσαμένης θεραπαίνης, ἐπειδὰν τὸ κακούργημα εἰς γνῶσιν ἔλθῃ, παρακελευόμενος μὴ σὺν τῇ μητρὶ πρὸς τὸν οἰκεῖον δεσπότην ἀπέρχεσθαι, ἀλλὰ παρακατέχεσθαι ὑπὸ τούτου ὃς ἀλλοτρίου κτήματος ὤφθη δεσπότης. Τοῦτο οὖν ἐπεὶ μὴ καλῶς ἔχειν δοκεῖ, τῆς προσηκούσης θεραπείας ἀξιοῦντες ὑμεῖς, παρακελευόμεθα τῇ τικτούσῃ τὸν ἴδιον τόκον ἀκολουθεῖν. οὐ γὰρ ὅτι ὁ κλέπτης ὑπέχει ἃ διορίζεται ὁ νόμος αὐτὸν καταβάλλειν τῷ δεσπότῃ, διὰ τοῦτο ἀποστερήσεται μὲν αὐτὸς τὸν τόκον τῆς οἰκείας θεραπαίνης, κερδήσει δὲ τοῦτον ἄλλος. ἀρκεῖ γὰρ τούτῳ πρὸς κέρδος ὅσα εἰς ὑπηρεσίαν αὐτῇ ἀπεχρήσατο. καὶ φησίν, ἀλλ' εἴ τι μὲν ὑπὲρ αὐτῆς καταθέμενος οὕτως ἐκτήσατο, δεῖ τι καὶ τοῦτον κερδαίνειν ἐκ τοῦ τιμήματος. καὶ διὰ τοῦτο τὸ τεχθὲν οὐκ ἄτοπον

παρ'

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVEMADMODVM *hunc ſermonẽ qui nullam præ ſe fert mendacij peruerſitatem, verũ eſſe atq; rectum ſcimus: ita etiã veram legem, quæ iniquitate peruerti non deprehenditur. Atq; adeò ſi qua id non obſeruat, ea lex non eſt, quamuis ea appellatione digna habita ſit. Si enim hoc legis eſt, vt cuiq; ius ſuum tribuat, quomodo quæ hoc non præſtat, lex erit?* At *cùm aliæ etiam nomine tenus leges in id committere deprehenſæ ſunt, tum verò illa maximè,* "*quæ partum ancillæ, quæ non apud dominum, ſed furto alióve modo ſubducta, apud alium quempiam peperit, poſtquam facinus innotuit, non cum matre ad ſuum dominum abire, ſed ab hoc quem alieni mancipij dominum fuiſſe conſtat, detineri iubet.* Hoc *itaq; quia non rectè ſe habere viſum eſt, cõuenienti medela nos dignati, vti ſuus matrem partus ſequatur iubemus.* Non *enim quia fur, quæ lex domino perſolui debere decernit obtinet, idcirco etiam ille ancillæ ſuæ partu priuari, eumq; alius lucrari debet.* Ad *lucrũ autẽ huic ſatis ſit, quòd illa ad miniſteriũ pro arbitrio vſus eſt.* "*At dixerit aliquis:* Sed *ſiquid in illã, dũ poſſedit, impenderit, oportet & ipſum ex precio lucrari: ideoq; alienũ non eſt partũ apud*

" L. 10. de vſucap. & vſurpa. ff.

" Alij legunt, καὶ, φησιν, ἀλλ' εἰ τιμὴν ὤν.

παρ' αὐτῷ διαμένειν. Ἀλλ' εἰ τοῦτό τις εὔλογον εἶναι νομίζει εἰς κατάσχεσιν τοῦ κτήματος, πῶς οὐκ εὐλογώτερον εἰς τὸ ἐπανελθεῖν, ἢ τοῦ πρώην δεσπότου τοῦ τιμήματος προλαβοῦσαν καταβολήν; πῶς δ' οὐκ ἔστιν ἁρμοδιώτερον, τὸν ὑποστάντα τὴν ἀπώλειαν, καὶ ταῖς ἐκεῖθεν ἀλγηδόσι βεβλημένον τὴν καρδίαν, τῷ κέρδει θεραπεύεσθαι, ἀλλὰ μὴ ἐκεῖνον τοῦτο ἔχειν, ὃς, πρὸς τῷ μηδὲν ἀπολωλεκέναι (ἔξεστι γὰρ αὐτῷ ἀναλαμβάνειν τὸ τίμημα παρ' οὗ κλαπεῖσα ἡ θεράπαινα ἀπημπόληται) καὶ τὰ ὅσα ὑπηρετήσατο κερδήσας ὁρᾶται; οὐδαμῶς οὖν ἐν κατοχῇ ἔσται, καθὼς ἔφημεν, τὸ τεχθέν, ἀλλ' ὥσπερ τὴν μητέρα οὕτω καὶ τὸ τέκνον ὁ πρότερος ἕξει δεσπότης. αὖ τε γὰρ ὁ τὴν κλοπὴν ἐργασάμενος τῶν εὐπόρων ᾖ, ἀποδιδοὺς αὐτῷ ὥσπερ κακῶς ἔλαβε τιμὴν, οὐδὲν πλέον πολυπραγμονεῖν ὀφείλει· αὖ τε θανών, ἢ ζῶν μὲν, ἀπορῶν ᾖ εἰς ἔκτισιν ἃ τοὺς κλέπτοντας ὁ νόμος εἰσπράττεται· καὶ οὕτως δικαιότερον, τὸν ἀπολωλεκότα τὴν θεράπαιναν τῇ τοῦ παιδὸς σὺν τῇ μητρὶ ἀναλήψει παραμυθήσασθαι τὴν ἀπώλειαν.

ΠΕΡΙ ΓΑΜΟΥ, ΖΩΝτος τοῦ προτέρου ἀνδρός.

Διάταξις λ.

ipſum permanere. Atqui ſi quiſquam ad detinendum fœtum hoc rationem præbere putat: quomodo vt ille matrem *ſequi debeat, à domino perſolutum precium, non maiorem præbebit? Quin quomodo conuenientius non eſt, ſi qui perdidit, indeq; dolores in corde pertulit, ex acceßione delinimentum ſentiat: quàm ſi ille eam habeat, qui præterquam quòd nihil amiſit (ab illo enim qui furto ſubductam ancillam ipſi vendidit, precium recuperare licet) ancillæ etiam miniſterium lucratus eſt? Neutiquam ergo (quomodo diximus) detineatur partus: ſed quemadmodum matrem, ſic etiam filium prior dominus habeat. Siue enim qui furtum commiſit, diues ſit, tumq; ipſi quod malè accepit, eius precium reddat, nihil amplius negocij reſtet: ſiue mortuus aut viuus adhuc inopia laboret, vt quæ lex à furibus exigit, exoluere nequeat, tum verò quoque qui ancillam amiſit, eius calamitatem filij cum matre receptione deliniri æquius ſit.*

DE MVLIERE QVAE VIVO MARITO ALIOS DE MATRIMONIO compellat.

CONSTITVTIO XXX.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Ὥσπερ τῶν πεφωραμένων νόμων μὴ λυσιτελῶς ἔχειν τῇ πολιτείᾳ ἀναγκαίαν ἐποίει τὴν ἐπὶ τὸ ἄμεινον μετασκευὴν ἡ δικαία τῆς πολιτείας πρόνοια, οὕτω καὶ τοὺς ὀρθῶς ἔχοντας τῶν νόμων, καὶ μηδὲν τοὺς πειθομένους παραλυποῦντας, τῶν μὴ οὕτως ἐχόντων, μηδ' εἰς τὸ ἄλυπον τοὺς ὑπηκόους περιϊστάντων, τῆς αὐτῆς ἂν εἴη προνοίας ἔργον ἐκλέγεσθαι καὶ προκρίνειν, ἐπειδὰν περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος δύο ἀλλήλοις μαχόμενοι ὁρίζουσι νόμοι. πῶς γὰρ ἂν εἴη λόγον ἔχον, στρατηγοὺς μὲν καὶ ἄρχοντας τῶν χειρόνων ἐκλέγεσθαι τοὺς ἀμείνους, καὶ προκρίνειν τούτους ὧν ἡ ἀρχὴ πρὸς τὸ συμφέρον διαθήσει τὸν βίον τῶν ἀρχομένων (καίτοιγε οὐκ ἀεὶ μέλλουσιν ἄρχειν) νόμων δέ, οἷς, μέχρις ἂν ἡ πολιτεία συνίστηται, τὸ ἄρχειν δίδοται, μὴ τοὺς βελτίστους ἀξιοῦν ἀνάγειν εἰς τὴν ἀρχήν, ἀλλὰ τοὺς τῆς χείρονος μοίρας, καὶ οὓς καλὸν ἦν μηδὲ τὸ πρῶτον εἰς γνῶσιν ἐλθεῖν; τί δήποτε ταῦθ' ἡμῖν εἴρηται; Ἰουστινιανὸς ἐκεῖνος, οὗ, μετὰ τῆς εὐσεβείας, καὶ ἡ περὶ τὸ ὑπήκοον φροντὶς ἐστέμμανε τὸ διάδημα, πρότερον περὶ διαλύσεως γάμων θέσπισμα θέμενος, ὡς εἴπερ γυνή, ἔτι τοῦ ἀνδρὸς ἐν ζῶσιν ὄντος, περὶ γάμων αὐτοῦ ἑτέρῳ διαλεγομένη ὀφθείη, μηκέτι ἐξεῖναι αὐτὴν τῷ ἀνδρὶ συναρμόζεσθαι ὡς οἰκεῖον μέλος, ἀλλ' ὡς ἐπίβουλον διαῤῥήγνυσθαι. ὕστερον αὐτὸς ἑαυτῷ ἀντιλέγων, οὐκ ἐπέτρεψε διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν διασπᾶν

τὸν

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

VT quum leges reipub. inutiles deprehenduntur, neceſſariò illas iuſta reipub. prouidētia in melius transformat: ita quoq; eiuſdem prouidentiæ munus ſit, vt leges rectè conſtitutas, nihilq; ſubditos contriſtantes, à malè conſtitutis ſubditosq; contriſtantibus ſeligat, hisq; illas anteponat: præſertim verò quando eadem de re duæ inter ſe pugnantes leges ſtatuunt. Quomodo enim ratione fultum ſit ſi, quum duces atq; præfecti ex peioribus præſtantiores eligantur, & qui in gubernatione ad ſubditorū vtilitatē omnia facturi putantur, præponantur: nō item ex legibus, quibus donec reſpub. conſiſtet, praeſſe datur, quum contrà temporanea ducum præfectura ſit, non præſtantiſſima, ſed peioris notæ, quasq; neque à principio innotuiſſe decuiſſet, ad gubernacula deducantur? At quorſum hæc à nobis dicta ſunt? Iuſtinianus ille, cuius diadema præter religionem ſubditorū cura etiam decorauit, quum "prius de ſolutione matrimoniorum ſanctionem edidiſſet, vt ſi mulier marito etiamnum ſuperſtite de matrimonio cum altero agat, non amplius illam, vt ipſius membrū ipſi iungi liceat, ſed ceu inſidiatrix ab ipſo auellatur:" poſtmodum ſibi ipſe contradicens, ob hanc cauſam dirimi non permittit

"Nou. 22. Si enim tanta.

"Nou. 117. Quia verò.

τὸν γάμον. Ἡμεῖς οὖν μᾶλλον τὴν προτέραν τοῦ ἀνδρὸς γνώμην λυσιτελοῦσαν ὁρῶντες τῷ βίῳ, ὡς δι' ὧν παρακελεύεται ἀσφαλιζομένην, καὶ προαναστέλλουσαν τὰς κατὰ τοῦ γάμου ἐπιβουλάς, ταύτην δὲ ἄρα πολιτεύεσθαι νόμον ἐκφέροντες, ὃν ἐπιπρίται φέρουσαν παλινῳδίαν ὁ ἀνὴρ ᾖσεν, εἰς τὸ τῆς πολιτείας ἡμῶν θάτερον χώραν εὑρίσκειν οὐκ ἐπιτρέπομεν. Εἴτις οὖν, ἔτι τοῦ ἀνδρὸς παρόντος, πρὸς γάμους ἑτέρῳ κοινολογουμένη ὀφθείη, εἶτα δὴ αὐτὴ ἑαυτὴν μιαρῷ φρονήματι ἀπορρηγνῦσα, καὶ τῇ τοῦ γάμου διαλύσει τούτου ἀποῤῥαγήσεται, καὶ δὴ καὶ χρηματικαῖς ὑποβληθήσεται ποιναῖς, αἷς ἐνέχονται αἱ διὰ τοὺς ἄλλους τρόπους τῶν ἀνδρῶν διασπώμεναι. ἡ γὰρ διὰ τῆς γαμικῆς ἁρμονίας εἰς μίαν μετὰ σάρκα τῷ ἀνδρὶ χρηματίσασα, οὐ στέργουσα δέ, ἀλλ' ὁμοῦ μὲν ἐν τῷ πρὸς ἕτερον βλέπειν, τὸν συναρμόσαντα πλάστην ὑβρίζουσα, ὁμοῦ δὲ καὶ τῷ συζύγῳ ἐχθρὸν φρόνημα φέρουσα, πῶς οὐ δικαίως αὐτὴ ἑαυτὴν προαποστεροῦσα παντελῶς τῆς ἑνώσεως, ἀπεσκηπήσεται; τί γὰρ ἂν ἔτι ὀφθείη ἐχέγγυον τοῦ ἐχθρὰ φρονεῖν τῷ ἀνδρὶ τὴν γυναῖκα, ὁπότε ἀσελγεῖ φρονήματι τοῦ οἰκείου μέλους τὸν ὀφθαλμὸν ἀποστρέφουσα, ἀλλοτρίῳ ἐνατενίζειν ἔρωτα φέρει;

---

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟΝ ΑΝδρα χωρίζεσθαι τῆς ἑαυτοῦ γυναικός, ὅταν δι' ἀπέχθειαν τὴν πρὸς αὐτὸν ἀμβλώσκουσα φωραθῇ. Διάταξις λα.

matrimoniū. Nos itaq; priorē hominis voluntatem, vt quæ his ipſis quæ ſtatuit roboretur, et aduerſus matrimonia inſidias præcidat, humanæ vita conducibiliorē eſſe intelligentes, " eam lege lata in repub. obſeruari iubemus: quā verò cantata palinodia inuulgauit, eam in reip. noſtra theatro locum inuenire nō permittimus. Si qua igitur marito adhuc "viuo, de contrahēdo matrimonio cū altero ſermonē habuiſſe deprehendatur, vt quæ ſe ipſa nefario propoſito abruperit, & matrimonij ſolutione ab illo abſtrahetur, & profectò etiam pecuniarijs pœnis, quibus quæ alijs modis à maritis auelluntur, obnoxiæ ſunt, ſubijcietur. Quæ enim matrimonij cōpage in vnā carnem cum marito coijt, non acquieſcit autē, ſed ſimul ad aliū reſpiciēdo, creatorē qui illā cōiunxit, contumelia afficit, ſimul in maritū hoſtili animo eſt: quomodo non iuſtè hæc, quū prius ſe ipſa à cōiunctione prorſus abruperit, abſcindetur? Et ſanè quādo mulier proteruo propoſito oculum à mēbro ſuo auertēs, in alienū reſpicere geſtit: quæ alia ſigna et teſtimonia, ipsā in maritū hoſtilia cogitare, deſideres?

" Quis hic huius loci mirè corrupti ſenſus ſit, non dubito.

" Lego ἐπιμένοντι.

---

*VT QVAE MVLIER MARITI ODIO ABORTAT, REPVdiari ab illo poſſit.

CONSTITVTIO XXXI.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΩΠΛΑΣΑΣ ἄνθρωπον ἀπὸ γῆς, ὁ δὲ οἰκείων μελῶν βοηθὸν αὐτῷ συνάπτει, τὴν πλευρὰν εἰς γυναῖκα διαπλάσας, ἵνα τὴν ἑαυτῆς ἐπισταμένη τῆς πλάσεως αἰτίαν, καὶ ἐντεῦθεν παιδεύηται, οἷόν τινι νόμῳ, τὸ πρὸς τὸν ὁμόζυγον εὔνουν, καὶ σώζῃ αὐτῷ τὸ φίλτρον ἀνόθευτον. ἡ μὲν οὖν οὕτω φρονοῦσα, καὶ γνώμην οἰκείαν τῷ ἀνδρὶ τηροῦσα, βοηθός τε ἐστὶν ἀληθῶς, καὶ τὴν τοῦ πλάσαντος οὐ ψευδομένη ὑπόσχεσιν· ἡ δὲ ἐναντίον φρόνημα κεκτημένη, οὐκ ἔτι οὔτε τοῦτο γνωρίζεται, οὔτε σὰρξ ἐκ τῆς σαρκὸς, ἢ μέλος ἐκείνου καθίσταται· κἂν ἡ συνάφεια πρὸς ἓν ἀγαγεῖν ἐσπούδασε. Διὰ τοῦτο περὶ γυναικὸς δύο κειμένων νόμων, ἢ δι' ἀπέχθειαν τὴν πρὸς τὸν ἄνδρα, τῷ ἐκείνου τῆς σπορᾶς καρπῷ λυμαίνεται, ἀμβλώσκουσα, καὶ πρὸς βίου φῶς οὐκ ἄγουσα τὴν γονὴν ἑκοῦσα· καὶ τοῦ μὴ χαρίζεσθαι τὸν ἀδικούμενον κελεύοντος, τοῦ δὲ οὐκ ἐπιτρέποντος· ἡμεῖς ὡς λυσιτελεστέρῳ καὶ οὐ πολὺ προστιθέμενοι τῷ χαρίζοντι, ἐκείνῳ τὸ κῦρος προσνέμομεν. ἄτοπον γάρ μοι φαίνεται καὶ παντελῶς ἄδικον, τὴν οὕτω προφανῶς τὴν πρὸς τὸν ἄνδρα δυσμένειαν ἐπανῃρημένην, δι' ὧν τῷ ἐκείνου λωβᾶται σπέρματι (ἀφίημι γὰρ ὅτι καὶ τῆς κοινῆς ἐπίβουλος φύσεως) συγκατοικίζειν αὐτῷ. εἰ γὰρ τοὺς εἰς τι ἕτερον ἔργον βλάβην ποιουμένους, ὡς

ἐχθ

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVI *hominem è terra creauit, coſta ipſius in mulierem tranſformata, adiutricē illi ex ipſius membris coniunxit: quò videlicet ſuæ creationis cauſam illa cognoſcens, vel hinc diſcat, qua lege erga coniugem, beneuolentiam atq; amorem incontaminatum conſeruet. Quæ igitur ita animata eſt, beneuolentiamq́; ſuam marito cuſtodit, reuera illa auxiliatrix eſt, neq; conditoris promiſſum fallit: quæ verò diuerſo animo eſt, non amplius neq; hoc eſſe cognoſcitur: neq;, quāquam coniugium in vnū illam cum marito cogere anniſum fuerit, caro ex carne, membrúmve ipſius eſt.* Idcirco *quū de muliere, quæ propter inimicitias quas cū marito habet, de induſtria abortando, neq; in vitæ lucem fœtum producendo, ſeminis ipſius fructū opprimit, duæ leges latæ ſint, quarum* " *vna repudiare iniuria affectū maritum iubeat,*" *altera verò non permittat: nos legi diuortium ſuadenti aſſentientes, illi vt multo vtiliori authoritatē attribuimus. Alienū enim mihi à ratione, prorſusq́; iniquum videtur, vt quæ tam apertū in maritū odium ſuſcepit, vt ipſius ſemen diſperdat (vt interim omittā, quòd communi naturæ inſidiata ſit) ipſi cohabitet.* Nam *ſi qui alicui alij operi damnum inferunt, eos*

∵ Nou.22. Si enim mul.

∵ Nou.117. Quia verò.

ἐχθροὺς ἀποτρεπόμεθα, πῶς ἂν τὴν εἰς τὸ πάντων ἀναγκαιότατον καὶ τιμιώτατον τῆς παιδοποιΐας ἔργον ἂν ἐπὶ τὴν ζημίαν φέρουσαν, ὡς οἰκείαν ἕξει ὁ ζημιούμενος παρ' ἑαυτῷ, ἀλλ' οὐκ ἀποπέμψεται ὡς ἐπίβουλον καὶ πολεμίαν; τί γὰρ ἂν ἐναργέστερον σημεῖον ἐπιζητήσειέ τις, ὥστε ἰδεῖν ὅτι δύσνους ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρί; πῶς δ' οὐχὶ φανερόν ἐστιν ἐν τῷ κατ' ἐκείνου φρονεῖν, τὴν πρὸς τὸ ζῆν πάροδον ἀποστερεῖ τὴν γονήν; ὥσπερ οὖν εἴρηται, ὁ δι' ἴσων αὐτοὺς κρατείτω νόμος, καὶ ἄδειαν ὁ γαμέτης ἐχέτω χωρίζεσθαι τῆς ἐπὶ τοιούτῳ τολμήματι πεφωραμένης γυναικός. εἰ γὰρ καὶ μόνον ἔξω μείνασαν τῆς οἰκίας, ἢ συμποσίου μετασχοῦσαν προσώποις οἷς οὐ νενόμισται, τῆς γαμικῆς συναφείας ὁ νόμος αὐτὴν διΐστησι· (καίτοιγε ἐνταῦθα οὐχ οὕτω περιφανὲς ὁρᾶται μαρτύριον τῆς πρὸς τὸν ἄνδρα δυσμενείας, συγχωρηθῆναι τῷ γε αὐτῇ τοιοῦτον εἰκὸς, καὶ μηδενὸς ἀδικήματος τῷ γάμῳ συμβαίνοντος) τίνα λόγον ἕξει, τὴν εἰς τοσοῦτον μὴ ἐλάσασαν μίσους, οὕτω δὲ ἄδικον καὶ περὶ τὸν ἄνδρα καὶ περὶ τὴν φύσιν, μὴ διαζευγνύειν, εἰ τοῦτο δοκεῖ τῷ ἀνδρί, ἀλλ' ἐπιτρέπειν σύνοικον ἔχειν ἣ ἐφεδρεύει τῇ ἐκείνου ζωῇ;

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΠΑΥΤΟφώρῳ ἁλόντος μοιχοῦ, ἢ μοιχαλίδος.

Διάταξις λβ.

tanquam inimicos auerſamur: quomodo eam quæ procreandorum liberorum operi, tum maximè neceſſario, tum præſtantiſsimo "noxam fecit, ipſe qui damno affectus eſt, vt ſuam apud ſe habere poterit, nec vt inſidiatricem & hoſtē dimittet? Quod inſuper euidentius ſignum requiras, vt mulierem marito inimicam eſſe cognoſcas? quomodo id inde manifeſtum non eſt, quòd dum aduerſus illum hoſtilia cogitat, in vitam "progreſſu fœtum priuat? Quomodo igitur dictum eſt, lex quæ ipſos ſeparat, obtineto, maritusq́; ſecedendi à muliere in hoc facinore deprehenſa, facultatem habeto. Nam ſi quæ ſolùm extra ædes manſit, aut cum hominibus cū quibus non deceret conuiuata eſt, hanc lex à nexu matrimoniali ſeparat (quum tamen hic in maritum odij nullum tam euidens teſtimonium ſit, "& accidiſſe id illi citra matrimonij iniuriam videri etiā poſsit) cuius rationis erit, eam quæ tantum tamq́; in maritum & naturam iniurium odium conceperit, non diſiungere, ſi ita marito videatur, & iubere ipſum vxorem habere quæ ipſius vitæ inſidietur?

" Quicquid pro ἐν ᾧ τῷ legi debebat, omitti poteſt.

" Mallm προόδῳ.

" Lego τῇ συνήθ.

DE ADVLTERIS MANIFESTO DEPREHENSIS.

CONSTITVTIO XXXII.

Idem

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥ- λιανῷ τῷ αὐτῷ.

Τὸ τῆς μοιχείας ἄγος, εἴπερ τι ἄλλο τῶν ἀνοσιουργημάτων, βαρεῖαν καὶ φοβερὰν ἀπαιτεῖ τὴν ποινήν, καὶ, οἶμαι, μὴ ἀνδροφονίας ἐλαττουμένην. ὁ μὲν γὰρ τῆς μιαιφονίας ἐργάτης ἑνός τινος πολλάκις τῇ μιαιφόνῳ χειρὶ ἀναῤῥήπτει τὸν βίον· ὁ δὲ μιαρὸς τῆς μοιχείας ἐργάτης πλειόνων ὅσων ἀνέτρεψε βίους, τοῦ ἀνδρός, παίδων, συγγενῶν, ἄλλων, μιᾷ πληγῇ πάντας τῇ τῶν γάμων ἀναῤῥήξεων διασπαράξει. πλὴν ἀλλ' ἐπεὶ πάλαι φόνῳ τετιμωρημένης τῆς ἀνοσιουργίας, ἔδοξε τοῖς μετὰ ταῦτα φιλανθρωποτέραν ἐκφέρειν ψῆφον, ἀεὶ δέ πως ἡμᾶς ἡ φιλανθρωποτέρα ἐφέλκει γνώμη· ἣν ἐκεῖνοι ὥρισαν τιμωρίαν (φημὶ δὴ τῆς ῥινὸς ἐκτομῇ ἀμφοτέρους τοὺς ἐναγεῖς ὑποβάλλεσθαι) τοῦτο καὶ ἡμεῖς ὁρίζομεν. ἀλλὰ τοῦ μὲν ἀνοσιουργήματος ἔστω τοῦτο ποινή. ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸν ἄνδρα χρὴ αἰτίᾳ τῆς τοσαύτης ἀδικίας μὴ ἀπαραμύθητον ἔχειν, ἐχέτω παραμύθιον ἐκ τοῦ τὴν προῖκα λαμβάνειν τῆς ὀφθείσης ἀδίκου περὶ τὰ γαμικὰ δίκαια γυναικός. αὐτὴν δὲ μηδαμῶς ἀφεῖσθαι τῶν γάμων κατορχεῖσθαι, μηδ' ὥσπερ ἆθλον λαμβάνειν ἐν τῇ τῶν ῥινῶν ἐκτομῇ, ἀδεῶς τὸ λοιπὸν τοῖς ἀκολάστοις συμπλέκεσθαι· ἀλλ' ἐν μοναστηρίῳ περιορίζεσθαι, ὑπὲρ ἧς παρανομίας τετόλμηκεν, ἐν συντριβῇ τῆς ψυχῆς, εὐμενεστέραν ἑαυτῇ τὴν ἐκεῖθεν ἐκθιστῶσα δίκην. καὶ πρὸς ἔρωτα μὲν τοῦ μονήρους βίου καταστάσης αὐτῆς καὶ τοῦτον ἐπανελομένης, τὴν περιουσίαν ὅση κεχώρισται τῆς προι-

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

ADVLTERII ſcelus, ſi quod aliud, grauem horrendamq́; pœnam exigit, & (vt puto) homicidij pœna non minorem. Homicida enim per*ſæpe vnius tantùm ſanguinaria manu vitam euertit : ſceleſtus verò adulterij perpetrator quāplurimos* ferè *de medio tollit, maritū, liberos, cognatos, aliosq́;, dum vno vulnere dilacerato matrimonio omnes proſternit. Verumtamen quia, quū* " *olim id facinus morte puniretur, viſum eſt poſterioribus mitiorē proferre ſententiam : ac verò nos ferè ad benigniora trahimur: quam illi conſtituerunt pœnam, vt nempe naſus deteſtādis illis ambobus abſcindatur, hāc & nos ſtatuimus. atq; hæc quidē nefarij iſtius ſceleris eſto pœna.* Ac *quoniam maritū pro tanta iniuria citra conſolationē relinqui nō oportet, in matrimonij ius iniuriæ mulieris dotem percipiendo ſe conſolator. Inſuper mulieri ad alteras nuptias proſultare, neq;, quaſi in naſi abſciſſione præmium* " *acceperit, liberè in poſterū ſe cum libidinoſis cōmiſcere, nequaquam permittitor: ſed ob ſcelus commiſſum in monaſterium (vbi in contritione animæ leuiorem ſibi pœnam faciat) velut in exilium detruditor.* Et, *ſi monaſticæ vitæ deſiderio correpta, illam ſuſceperit, quæcunq; ipſius bona à dote ſeparata ſunt,*

" L.30. ad l.Iul.de adul.

" Lego λαμβάνουσαι.

κὸς, τούς τε παῖδας καὶ τὸ μοναστήριον συνδιανέμεσθαι· εἰ δὲ μὴ παῖδες παρεῖεν, ἀντ' ἐκείνων εἰς τὴν διανομὴν εἰσάγεσθαι τοὺς γονέας· εἰ δὲ καὶ τούτων ἔρημος εἴη, τοὺς ἄλλους τῶν συγγενῶν. ἐν λαϊκῷ δὲ τῷ σχήματι ἀφανισθείσης τοῦ βίου, πάντως κυρίας οὔσης διατίθεσθαι, καὶ κατὰ τὴν ἐκείνης διάταξιν τὰ προσόντα οἰκονομηθήσονται, ἤτοι τὰ ἐξώπροικα.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΕΞΕΙΝΑΙ τὰς τῶν αἰχμαλώτων γαμετὰς ἑτέροις συνάπτεσθαι. Διάταξις λϛ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥΛΙΑΝῼ τῷ αὐτῷ.

Εἰ μὲν τοὺς πάλαι περὶ νόμων διαλαβόντας τοῦτο φρονεῖν ὑπελάμβανον, μηδαμῶς βούλεσθαι τὰ οἰκεῖα ἐπανορθοῦσθαι, κἄν τι ἐν αὐτοῖς τοιοῦτον εἶεν προσδεῖσθαι διορθώσεως, ἴσως οὐκ ἂν ἐπὶ ταύτην ἦλθον τὴν γνώμην· φημὶ δὴ τοῦ πειρᾶσθαι τοὺς μὴ τῶν νόμων ὑγιῶς ἔχοντας ἐπανορθοῦν· (εἰ γὰρ καὶ οὕτως ἡ περὶ τὸ ὑπήκοον ἀναγκαία φροντὶς τοῦτο πῶς ἂν οὐ πολιτεύοιτο, ἀναγκαίως ἐπέτρεπε τὴν διόρθωσιν, ἀλλ' οὖν ἵνα μὴ δόξωμεν τοὺς ἐξ ἀρχῆς νομοθέτας λυπεῖν, καὶ ἐπέχωμεν τὴν ἐπὶ τούτῳ ὁρμήν.) ἐπεὶ δὲ περὶ αὐτοῖς ἐκείνοις, εἴπερ ἔτι ἐν ἀνθρώποις ἐτρέφοντο, οὐκ

ἂν

ſunt,ea liberi & monaſterium inter ſe diſtribuunto: ſi liberi nulli "ſuperſint, pro illis parentes: &, ſi neque hi ſint, alij cognati ad diuiſionem inducuntor. Quòd ſi in prophano habitu è vita excedat, quum teſtamenti factionē omnino habeat, prout illa conſtituerit, quæ bona extra dotem habuit, diſpenſabuntur. "Lego πα- pieτι.

NE CAPTIVORVM VXORIBVS ALIIS NVBERE LICEAT.

CONSTITVTIO XXXIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

SI qui olim leges tractarunt, eo fuiſſe animo, vt prorſus ſua, quā quam in illis correctione nonnulla indigerent, corrigi tamen nollent, ſuſpicatus eſſem: fortaſſe nunquam hoc conſilium ſuſcepiſſem, vti leges, quæ ſeſe rectè non haberent, corrigere tentarem, & tametſi arcti reipub. cura, "quo videlicet rectè illa adminiſtraretur, neceſſariò correctionē iniunxiſſet: vt ne tamen primos legiſlatores cōtriſtare videremur, qui nos in hoc impetus ferret, inhibuiſſemus. At quoniam illis quoque ipſis, ſi etiamnum in viuis eſſent, non "Lego δι' πῶς ἄν.

ἂν οἶμαι τὴν προαίρεσιν ἀπαρέσκειν τῶν διορθοῦν ἐπιχειρούντων, ἀλλὰ καὶ χάριν ὁμολογῆσαι τοῖς οὕτω διεγνωκόσιν (οὐ γὰρ φιλοτιμίας ἕνεκεν, τὸ δὲ συμφέρον τῇ πολιτείᾳ προσιέμενοι, τὴν τῶν νόμων ἔκθεσιν ἐποιήσαντο) φέρε δὴ καὶ τῇ πολιτείᾳ συμφέροντα καὶ αὐτοῖς ἐκείνοις τοῖς πάλαι νομοθέταις, ὅτι ἀπὸ γνώμης ποιοῦντες, καθάπερ τινὶ παιωνίῳ φαρμάκῳ, τῇ ἀκριβεστέρᾳ διασκέψει τὴν τῶν νόμων ἀρρωστίαν ἐν θεῷ διορθώμεθα. Ἐπὶ τοῖς ἄλλοις οἷς περὶ τῶν αἰχμαλώτων νενομοθετήκασι, κἀκεῖνο τὸ μέρος ἐν ᾧ περὶ τῆς γάμων διαλύσεως ὁρίσαντο, πάνυ δοκεῖ ἀτόπως ἔχειν. φασὶ δὲ οὕτως ἐπ᾽ αὐτοῖς ῥήμασι, Εἴτε ἀνδρὶ συμβαίνει τὸ τῆς αἰχμαλωσίας ἀτύχημα, τῆς γυναικὸς ἐν τῇ πολιτείᾳ μενούσης· εἴτε αὖθις γυνὴ μὲν εἰς αἰχμαλωσίαν ἀπίοι, μένοι δὲ ὁ ἀνὴρ ἐν τῇ πολιτείᾳ· ὁ μὲν ἀκριβὴς καὶ λεπτὸς λόγος διαλύει τὸν γάμον (δουλείας γὰρ ἅπαξ ἐπιγινομένης θατέρῳ, ἡ τῆς τύχης ἀνισότης τὴν ἐκ τοῦ γάμου ἰσότητα μένειν οὐ συγχωρεῖ) πλὴν ἀλλὰ φιλανθρωπότερον τὰ τοιαῦτα θεωροῦντες, ἕως μὲν φανερὸν ᾖ τὸν ἄνδρα περιεῖναι, ἢ τὴν γαμετὴν μένειν, ἄλυτα τὰ συνοικέσια συγχωροῦμεν· καὶ οὐκ ἐλεύσονται πρὸς δευτέρους γάμους οὔτε γυναῖκες, οὔτε ἄνδρες, εἰ μὴ βούλοιντο δοκεῖν κατὰ προπέτειαν τοῦτο πρᾶξαι, καὶ ὑποπεσεῖν ταῖς ποιναῖς, ὁ μὲν τῆς πρὸ γάμου δωρεᾶς τῇ ἐκτίσει, ἡ δὲ τῆς προικός. Οἱ μὲν οὖν προφθάσαντες τοιαύτην περὶ τοῦ γάμου τῶν αἰχμαλώτων ἐξέφηναν γνώμην. ἡμῖν δὲ οὐδ᾽ ἡ αἰτία εὔλογος,

modò illorum inſtitutum qui corrigere conantur, non diſpliciturum, ſed eoſdem etiam qui ita faciendum cenſerent, his gratias acturos arbitror (non enim gloriæ cauſa, ſed quòd reipub. commoda curæ haberēt, leges edidere) age, quæ reip. conducant, neq; illis ipſis veteribus legiſlatoribus diſpliceant, facientes, exactiore conſideratione, ceu medicamento quodam Pæonio, *legum morbos propitio Deo curemus.* "*Supra cætera etiam vbi de captiuis ſanxerunt, hoc caput, in quo de matrimonij diſſolutione ſtatuerunt, valde rationi eſſe diſſentaneū videtur.* Sic *autem & in hæc verba aiunt,* "SI VI *marito captiuitatis infortuniū accidat, manente vxore in ciuitate: ſiue quum vxor in ius captiuitatis peruenit, maritus in ciuitate permaneat: exquiſita quidē & ſubtilis ratio diſtrahit matrimoniū. Semel enim ſeruitute alteri ſuperueniente, conditionis inæqualitas* 1 *æqualitatem, quæ in nuptijs ſpectatur, permanere non patitur.* Nos *tamē humanius talia contēplantes, donec* 2 *certum eſt ſupereſſe maritū vel vxorē, pro nō ſolutis matrimonia haberi ſinimus: neq; ad alias migrabūt nuptias vel mariti vel vxores, niſi petulanter id egiſſe videri velint, & in pœnas incidere, ille quidem exactionis donationis ante nuptias, hæc verò dotis.* Hi *ergo iſtiuſmodi de captiuorū matrimonio pronunciarunt ſententiam.* Nobis *autē neq; cauſa, quā exquiſita*

" In hanc ſententiā primū ſcriptū fuiſſe, orationis tenor indicat.

" Nou. 22. Sed & captiuitas.

1 Lego ἰσότητα.

2 Lego φα νερὸν ᾖ.

λογος, ἣν ὁ ἀκριβὴς, ὡς αὐτοί φασι, καὶ λεπτὸς λόγος δίδωσιν, οὔτε ἡ φιλανθρωπία ἐστὶ καθαρὰ, ἡ ἄδειαν λελύσθαι παρεχομένη τὸν γάμον, ἐν τῷ ὑποβαλεῖν αὐτοὺς τῇ ζημίᾳ. εἰ γὰρ, ὥσπερ λέγουσι, τῆς τύχης ἡ ἀνισότης οὐ συγχωρεῖ μένειν τὸν γάμον, πῶς, εἰ πρὸς ἐλευθερίαν ἐπανακληθείη ὁ αἰχμάλωτος, μετὰ τὴν τοῦ γάμου διάλυσιν πρὸς τὸ ἴσον ἐπανελθούσης τῆς τύχης, καὶ ἀμφοτέρων ἐλευθερίως βιούντων, οὐκ εἰς τὸ ἴσον ὁ γάμος πάλιν ἐπανελεύσεται; ποῦ δὲ τὸ φιλάνθρωπον καθαρὸν, ζημιοῦν μὲν τῇ τῶν οἰκειοτάτων μελῶν ἀφαιρέσει πειρᾶσθαι, τὴν ζημίαν δὲ παραμυθεῖσθαι ἀντεισαγωγῇ τῶν ἄλλων κτημάτων; πῶς δὲ μέχρι καὶ τῶν φαυλοτάτων αὐτῆς περιουσίας τῶν αἰχμαλώτων λογίζεται, φυλαττομένων αὐτοῖς τῶν δικαίων, οὐχὶ πάνδεινον τῷ μείζονι μέρει (φημὶ δὴ τῇ τοῦ οἰκείου μέλους συντηρήσει) κινδυνεύειν αὐτοὺς μὴ ὁμοίως ἀξιοῦσθαι τῶν δικαίων, ἀλλ' εἶναι ἀνεπίσχετον τὴν ζημίαν, εἰ τοῦτο ἐπὶ γνώμην ἤτοι θατέρῳ μέρει, ἀλογῆσαι τοῦ οἰκείου μέλους; Τί οὖν φημὶ ἐγώ; ἐάνπερ τοῦ ἑνὸς μέρους ἐν αἰχμαλωσίᾳ ὄντος, τὸ ἀπείρατον διαμεμενηκὸς τῆς αἰχμαλωσίας, ἑτέρου πρὸς συνάφειαν ἴδοι, ἐπανέλθοι δὲ τῆς αἰχμαλωσίας τὸ ἐν ταύτῃ κατεσχημένον, ἄδειαν εἶναι αὐτῷ τὸ οἰκεῖον, εἰ βούλοιτο, ἐπαναλαμβάνειν μέλος, καὶ μηδαμῶς, διότι ἑτέρῳ συνήφθη, τοὺς ἐξ ἀρχῆς καινοτομεῖσθαι γάμους. εἰ γὰρ ἡ γενομένη πρὸς ἕτερον ὕστερον συνάφεια δόξει τισὶν ἀδιάλυτος ἂν διαμεῖναι,

*(vt ipſi loquuntur) ſubtilisq́; ratio ſuppeditat, rationi eſſe cōſentanea: neq; humanitas, quæ dirimendi matrimonij facultatē præbet, dū ipſos damno ſubijcit, ſincera videtur. Si enim (quēadmodum inquiunt) durare matrimoniū fortunæ non permittit inæqualitas, quomodo ſi ad libertatem reuocetur captiuus, quum poſt matrimonij diſſolutionem ad æquabilitatem fortuna redeat, amboq́; in libertate viuant, ad æqualitatem matrimonium non redibit? Quæ verò illa ſincera humanitas, quæ amiciſſimorū membrorum ſubſtractione damnum inferre, aliorūq́; ſubſtitutione id quaſi ſarcire conatur? Quomodo item, 3 etſi vſq; ad viliſſima quæq; captiuorum 4 ſubſtantia iure ſtatuq́; ipſorum integro taxetur, illos nōn ita præſtantiore parte (ſui nempe membri conſeruatione) atq; rerum ſuarum iure periclitari velle, immēſumq́; damnum fore, ſi altera pars membrum ſuum negligere in animū inducat, non perquam eſt *manifeſtum? Quid igitur ego? Si quum altera pars in captiuitate ſit, altera quæ a captiuitate libera māſit, ad alterius coniugium reſpexerit: poſtliminio verò reuertatur quæ in captiuitate detenta fuit: vt illi, ſi velit, ſuum membrū recipiendi facultas ſit, ac nequaquam quòd alteri coniunctū fuerit, prius matrimoniū innouetur. Si enim coniugiū cum altero poſtmodum initum videbitur aliquibus diſſolui non oportere,*

3 Lego ἐπὶ καὶ μέχρι τῶν.

4 Lego ἡ περιουσία.

* Pro πάνδεινον, lego πάνδηλον.

πῶς οὐ δικαιότερον ἡ ἀρχῆθεν τῶν γάμων συνάφεια πρὸς τὴν οἰκείαν κατάστασιν ἐπανελεύσεται; καὶ εἰ, διότι ἀλλοτρίῳ μέρει συνῆπται, οὐκ ἐπιτρέπει τις διασπᾷν, πῶς οὐκ εὔλογον, διότι τοῦ οἰκείου ἀπερράγη μέρους, τοῦτο πρὸς τὴν ἰδίαν οἰκειότητα συναρμόζειν; καὶ φησὶν, ἀλλὰ κέρδος γίνεται τῶν αἰχμαλώτων ἐκ τῆς κατὰ προπέτειαν τῶν δευτέρων γάμων ὁμιλίας ἡ ἀντεισαγωγὴ τῆς ἐκτίσεως. ἀλλ' οὗτος ὁ λόγος ἄμεινον ἦν μὴ ὅτι γε χειλέων προελθεῖν, ἀλλὰ μηδὲ ἐπὶ διάνοιαν τῶν ταῦτα πεφρονηκότων ἀναβεβηκέναι. πῶς γὰρ οὐκ ἐσχάτως εἰς φρένα δυστυχὴς καὶ ἄπορος, ὃς τοῦ οἰκείου μέλους ἀλλάττεται χρήματα; Θεσπίζομεν οὖν, μηδαμῶς ἔτι πρὸς συνάφειαν ἑτέρου τὸν ἀπείρατον μεμενηκότα τῆς αἰχμαλωσίας ἔρχεσθαι, ἀλλ' ὅσοις ἂν δήποτε χρόνοις ἐν αἰχμαλωσίᾳ ᾖ τὸ ἐκεῖ ταλαιπωρούμενον, περιμένειν τὸ ἕτερον, κἂν μήτε ἔγγραφος δήλωσις μήτε ἄγραφος ἐκεῖθεν καταλαμβάνῃ. Εἰ δὲ παρὰ τόνδε τὸν νόμον βουληθεῖεν τινὲς τῇ πρὸς δευτέρους γάμους ὁμιλίᾳ τῶν προτέρων διαρρήγνυσθαι, καὶ οὐχὶ κατὰ τὴν παρατήρησιν τὴν ἐν τῇ ρξ΄ νεαρᾷ περὶ τῶν γυναικῶν τῶν ἐν ἐξπεδίτοις ὄντων κειμένην, ἴστωσαν ὡς ταῖς ποιναῖς ὑποκείσονται ταῖς ἐν τῇ εἰρημένῃ διατάξει τεταγμέναις· δηλονότι ἀδείας οὔσης, ὡς ἔφαμεν, εἰ ἀναρρυσθείη τῆς αἰχμαλωσίας τὸ ἐκεῖ ταλαιπωρούμενον, τὸ οἰκεῖον, εἰ βούλοιτο, ἐπαναλαμβάνειν μέλος.

Περὶ

quomodo non æquius fuerit, ſi primus matrimonij nexus in ſuum ſtatum reuertatur? Et, ſi eo quòd alienæ parti coniunctum ſit, id quiſpiam auelli non permittat: quomodo quod à ſua parte abruptum ſit, id in ſuum locum reſtitui, rationi nō fuerit conſentaneum? At dixerit aliquis: Sed in lucrum captiuis cedit, quod propter alterum temeritate contractum matrimoniū, per compenſationem pœnæ nomine introductū eſt. Verùm hunc ſermonē non dico non labris exprimi, ſed ne in mentem quidem authoribus eius venire melius fuerit. Nam quomodo ille qui membrum ſuum pecuniјs commutat, non extrema mētis infœlicitate & penuria laborat? Sancimus itaq; vt nequaquam amplius quæ pars à ſeruitute intacta manſit, ad alterius coniugium procedat: ſed quotcūq; annis altera in ſeruitutis miſeria "detinebitur, tametſi inde nullam "neq; de ſcripto, neq; citra ſcriptum ſignificationem accipiat, illā expectet. Et quòd ſi præter hanc legem alterius matrimonij commercio à priore abrumpi aliqui velint, idq; non ſecundum obſeruationem in Nouella " centeſima decimaſeptima de vxoribus eorū qui in expeditione ſunt relatam, fiat: ſciunto illi quòd, poſitis in dicta conſtitutione pœnis ſubiacebunt. Inſuper etiam (quemadmodum diximus) vt ſi qui ſeruitutis ærumnas ſuſtinet, liberetur, ſuum ſi velit membrum recipiat licebit.

"Lego ñ.

"Lego ἔγγραφον ἢ λόγοις, & ἄγραφον.

"§. Cæterū & id.

ΠΕΡΙ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ φθείροντος τὴν ἐπιτροπευομένην παῖδα.

Διάταξις λδʹ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥΛΙΑΝῼ τῷ αὐτῷ.

ΔΕΙΝΟΝ μὲν, τοὺς ὅσοι χρηστοὶ προσδοκηθέντες ἔσεσθαι, ὑπὸ τῶν προσδοκησάντων πίστεως ἠξιωμένοι τινὸς, ἀντὶ τοῦ ἀγαθοὺς καὶ πιστοὺς ὀφθῆναι, ἐχθροὺς ἀποφανθῆναι καὶ ἀπίστους. τοσοῦτον δὲ ὑπέρδεινον τὸ κακὸν ἐπὶ τῶν λαχόντων ὀρφανικῶν παίδων ἐπιτροπὴν, ἀντὶ τοῦ σωτήριον πρόνοιαν τῶν ἐπιτροπευομένων σχεῖν αὐτοὺς, ὀφθῆναι τούτων λυμαντικοὺς, ὅσῳ καὶ μείζονος ἠξιώθησαν πίστεως παρὰ τῶν εἰς τοῦτο καταστησάντων αὐτούς. δῆλον γὰρ ὡς πεπεισμένος ὁ γονεὺς οὓς καταλείπει παῖδας ὀρφανικοὺς πατρικῆς ἀπολαύσειν προστασίας παρὰ τοῦ τὴν ἐπιτροπὴν ἐγχειριζομένου, δίδωσι ταύτην αὐτῷ. καλῶς οὖν οἱ πρὸ ἡμῶν τιμωρούμενοι τὸν ἀντὶ πατρὸς, ἀντὶ σωτῆρος παιδὸς ὀρφανικῆς, δεδειγμένον φθορέα· ἐξορίᾳ γὰρ τοῦτον ὑποβάλλουσι, καὶ τῶν προσόντων ζημιοῦσι τῇ ἀφαιρέσει. οὐκ ἐφύλαξαν δὲ ἐπὶ καλοῦ σχήματος τὸ καλὸν, οὐδ' ἥν τινα περὶ τοῦ ὑβρισμένου καὶ δεινὰ παθόντος γυναίου, ὑπὲρ τοῦ μὴ βοηθεῖν τῇ ταύ-

της

DE TVTORE QVI PVPILLAM SVAM VITIAT.

CONSTITVTIO XXXIIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

NEFARIA *res eſt,ſi illi de quibus ea expectatio fuerat,quaſi probi futuri eſſent,quum ab illis qui talē de ipſis opinionē conceperant,iam aliqua fide digni habiti ſint, pro bonis atq; fidis inimicos & infidos ſe exhibeant.* In *illis autem quibus pupillorum obuenit cura,ſi, quū pupillis ſalutariter proſpicere debeant,ipſorū euerſores exiſtant,tanto id ſcelus grauius eſt, quāto illorum fides ab ijs qui id ipſis iniunxerunt, maior iudicata eſt.* Cōſtat *enim,quòd parens perſuaſum habens, quos pupillaris ætatis relinquit liberos, ab eo cui cura cōmittenda eſt, paternū patrocinium ſenſuros, eam cui ita fidit,demandat.* Recte *igitur ſuperiores fecere, qui pro patre conſeruatoreq; pupillæ deprehenſum vitiatorem punierunt.* "De*portationi enim hunc ſubijciunt,ac bonorū priuatione multant.* Verùm *in decora ſpecie decorum non ſeruarunt, neque vllam iniuria affectæ grauiaq; paſſæ puellæ, vt illius infortunio* Tit.Siq.eā cuitur.fue. corr.C.

της δυστυχίας, λαμβανόντες ὁρῶνται πρόνοιαν, ἐν τῷ διορίζεσθαι τὴν τῆς φθορέως ὕπαρξιν πρὸς τὸ δημόσιον ἄγεσθαι. οὐ συνιδόντες ὡς ἐκ τούτου γίνεται αὐτοῖς νομίζειν ἀδικίαν ἀμύνασθαι, μὴ μέντοι σώζειν τὸ βούλημα. ποῦ γὰρ ἀδικίας ἄμυνα, μὴ τοῦ ἀδικηθέντος ἀπολαμβάνοντος τὸ ἀδίκημα, μηδὲ τὴν κατασχοῦσαν αὐτὸν συμφορὰν διὰ τῆς τοῦ νόμου ἐπικουρίας ἀποφυγόντος; ποία δ' ἀποφυγὴ τῷ γυναίῳ τῆς συμφορᾶς, ὅτι οὐ μόνον παραμύθιον εὑρίσκει τῆς δυστυχίας, ἀλλὰ καὶ ποριζόμενον ὕστερον ἔτισιν κέρδος ὁρᾷ ἐκ τῆς ἰδίας ὕβρεως αἰσχύνης; ἵνα οὖν ὥσπερ κηλῖδα μώμῳ τινὰ τῷ νόμῳ προστριβομένην καθάρωμεν, τὸ προσφέρεσθαι τῷ δημοσίῳ τὴν ὕπαρξιν τοῦ φθορέως ἀποθεσπίζομεν. κελεύομεν δὲ ἐκεῖ ταύτην ἀπιέναι, οὗ τὴν ἀδικίαν καὶ τὸ δυστύχημα ὁ τῆς ὑπάρξεως κύριος κατεβάλετο.

---

*ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ΚΟΡΙΚΟΥ ἅρπαγος τιμωρίας, καὶ τῶν αὐτῷ συνεπειλημμένων, ἢ συνειδότων.

Διάταξις λε.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥΛΙΑΝῼ τῷ αὐτῷ.

ΟΥΤΕ πρὸς τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἀπαυθαδιαζόμενοι νόμον, οὔτε τὸ τῆς πολιτείας ἁπλῶς συγκροτοῦντες, τὴν περὶ τοῦ κορικοῦ ἅρπαγος γνώμην ἐκφέρομεν.

ſuccurrerent,ſuſcepiſſe curã videntur, dum vi "μὴ" *delen tiatoris bona in fiſcũ ſtatuunt eſſe inferenda:nõ animaduertentes hinc fieri,vt vlciſci quidẽ iniuriã velle,ſed in propoſito nõ perſiſtere" exiſtimentur. Vbi enim iniuriæ vltio,quãdo iniuria affecto damnũ iniuria datum non reſarcitur, neq; qua tenetur calamitatẽ legis auxilio effugit? Quale autẽ calamitatis puellæ eſt effugiũ, quando nõ modò infortunij cõpenſationem non inuenit, ſed lucrum etiam "progreſſu ætatis ex ſuo dedecore atq; infamia paratum eſſe videt? Vt igitur"hoc lege,tanquam probrum aliquod reprehenſione affricatum purgemus, vt vitiatoris bona in fiſcum deſerantur, abrogamus:iubemus autem,vt eò concedant, quo ipſorum dominus iniuriam & infortunium proiecerit.*

"μὴ deleatur" dũ puto.

" Lego αὐτὰς νομίζεσθαι.

" Lego ὑστέροις ἔτι. & mox ὕβρεως καὶ αἰσχ.

" Quaſi legatur μώμῳ τῷ τοῦ νόμῳ προστριβόμενον καθ.

---

*DE RAPTORIS VIRGINIS, EORVMQVE QVI IN RAPTV adfuerunt,pœna.

CONSTITVTIO XXXV.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

NEQVE *quòd eccleſiaſticæ legi rebellemus, neq; quòd ciuilẽ ſimpliciter collidamus, hãc aduerſus virginis raptorẽ ſentẽtiã proferimus:*

B 5

ἀλλ' οἷον οὐδὲν ἧττον τοῦ βίου τοῖς πράγμασι τὴν συμφέρουσαν καταστήσαντες, ἐπείπερ εἴδομεν τῇ τοῦ ἱεροῦ συμπαθείᾳ νόμου ὥσπερ αἰδούμενον τὸ κακὸν, τῇ δὲ τοῦ πολιτικοῦ νόμου αὐστηρίᾳ καταστελλόμενον, διὰ τοῦτο τοῦ μᾶλλον ἐπαμυνούσης τῇ καταστάσει τῶν πραγμάτων ἐγενόμεθα προνοίας. βούλεται μὲν γὰρ ὁ πολιτικὸς νόμος οὐ μόνον τοὺς δι' ἁρπαγῆς καὶ βίας φθορέας γεγονότας κόρης θανάτῳ ὑπαγορευθῆναι, ἔτι δὲ καὶ πρὸς τῇ τοῦ θανάτου δίκῃ καὶ τὴν ὕπαρξιν ἀφαιρεῖσθαι, ὅταν εὐγενεῖς ὦσιν αἱ φθειρόμεναι· ἀλλὰ κἀκείνους οἱ συναντιλήπτορες ὤφθησαν τοῦ ἀνοσιουργήματος, τὴν αὐτὴν ὑφίστασθαι ποινὴν καὶ ζημίαν· καὶ τοῦτο γενέσθαι οὕτως, κἂν ἑαυτὴν ἑκοῦσα ἀγνώμων τῷ ἁρπαγι ἐνεχείρισεν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸν ταύτης πατέρα ἐν συνειδήσει καταστάντα τῆς πράξεως, ὑπερορίᾳ κολάζει· καὶ οὐ τοσοῦτον μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰ μὴ παρὰ τὸν καιρὸν καθ' ὃν ἡ ἁρπαγὴ τετέλεσται συνειδὼς ἐλέγχεται, ὅμως δὲ ὀλιγωρίᾳ διδοὺς τὴν τῆς θυγατρὸς διαφθορὰν, καὶ ἀφιεὶς τῆς δίκης τὸν ἔνοχον, ἢ τὸν τοιοῦτον γάμον ἀποδεχόμενος· ποινὴν ἐπέχει τῆς ὀλιγωρίας φυγὴν ὑπερόριον. ταῦτα μὲν ἐδόκει τοῖς πάλαι. Ὁ δ' ἀείμνηστος ἡμῶν πατὴρ οὐκ εἰς μόνην τὴν ἁρπαγὴν τῆς γυναικὸς ἀποσκοπήσας, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ ἄλλα παρακολουθήματα, πρὸς ἐκεῖνα τὴν ψῆφον ἐναρμόζεται· καὶ θεσπίζει, μετὰ μὲν ὅπλων, ἤτοι ξιφῶν, ἢ ἄλλων τινῶν αὐτοῦ ξίφους ἀναιρετικῶν, τῆς ἁρπαγῆς γεγενημένης, ξίφει τιμωρεῖσθαι τὸν βιασάμενον (ὡς δι' ὧν μεθ' ὅπλων ἐπὶ τὴν πρᾶξιν ἐχώρησεν, οὐκ ὄντος αὐτοῦ καὶ μιαιφονίας ἀθώου) τοὺς δὲ συνεπειλημμένους, ἢ συνειδότας, ἢ συνεάσοντας ἀγαγέντας σαχδὴν, ῥινὸς

ſed poſteaquam, velut via quadam rebus humanis conducibili inueſtigata, commiſeratione ſacræ legis id malũ quaſi inſoleſcere, ciuilis verò legis auſteritate ſupprimi cognouimus: in eã ſententiam, vnde rerum ſtatui plus ſubſidij eſſet, inclinauimus. Vult autem ciuilis" *lex, vt nõ ſolùm qui per raptum & vim virginem ingenuam ſtuprauit, morti addicatur, inſuperq́; ſupra mortis adiudicationem bonis priuetur: verumetiam qui in ſcelere adiumento fuerunt, eandem & pœnã & multam ſuſtineant: idq́; tum etiã, quũ voluntariè ſe mulier raptori dedidit. Quin & eius patrẽ, ſi facti conſcius fuerit, deportatione punit.* Neq; *verò tunc ſolùm, ſed etiã, ſi quum quo tẽpore raptus cõmitteretur, eius rei ignarus fuerit, filiolæ vitiationem poſtmodũ paruipendat, reoq́; iudiciũ remittat, aut iſtiuſmodi matrimoniũ approbet, in incuriæ pœnã deportationẽ ſuſtinet. Atq; hæc quidẽ veteribus placuere. Verùm ſempiternæ memoriæ pater noſter non tantùm in mulieris raptũ, verumetiã in circunſtantias oculos dirigẽs, ad illas ſententiam accõmodat: ac ſancit, vt ſi cum armis, ſiue gladijs, aliiſve nonnullis præter gladium lethalibus raptus commiſſus ſit, qui raptũ fecit, gladio puniatur: vtpote qui eo quod cum armis ad id factum proceſſerit, neq; ab homicidio immunis ſit: qui verò ſuppetias tulerint, " factive perpetratores ſuſceperint, naſo mut*

Tit. De rapt. virg. C.

" Corruptũ hũc locũ ex eodẽ titulo ita reſtituo.

ἐκτομῇ καὶ μάστιξι καὶ κουρείᾳ τῇ ἐν χρῷ τιμωρεῖσθαι. ὅπλων δὲ μὴ συμπαρόντων τῇ βίᾳ, μὴ μέχρι φόνου τὴν δίκην ὁρᾶν, (ὡς οὐδὲ τῆς μιαιφονίας χώραν ἐχούσης) ἀλλὰ τὸν μὲν αὐθέντην τῆς ἁρπαγῆς εἰς χεῖρας κινδυνεύειν ἀποκοπήν, τοὺς δὲ συνυπουργήσαντας, ἢ κοινωνήσαντας ἄλλως, μάστιξι καὶ κουρείᾳ καὶ ὑπερορίᾳ τὴν δίκην εἰσπράττεσθαι. περὶ μὲν οὖν τῆς εἰς τὸ σῶμα ζημίας οὗτος ὅρος. ἃ δὲ εἰς χρήματα ἀφορᾷ, ταῦτα τε ἀμετακίνητον καὶ ἐνεργὸν συγκεχώρηται φέρειν τῆς ἀρχῆθεν νομοθεσίας. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὁ ἡμέτερος ἀπουδεπίζει πατήρ, οἷς σύμψηφον γνώμην καὶ ἡμεῖς ἀναλεξάμενοι, τήν τε ἐν τῷ παρόντι καιρῷ καὶ τῷ εἰς ἔπειτα τιμήν τε καὶ ἐνέργειαν τῇ νομοθεσίᾳ ἐπισφραγιζόμεθα.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΛΗΡΟΝΟΜΕΙΝ ΤΟΝ ΤΟΥ ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΥ ΠΑΙΔΑ.

Διάταξις λϛ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥΛΙΑΝῼ ΤΩ ΑΥΤΩ.

Ει τῆς πολιτείας ὀχυρώματα καὶ κρηπῖδες οἱ νόμοι, εἴ γε μέλλοι αὐτὴ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ εἶναι, τοὺς νόμους χρὴ τὸ ὑγιὲς διασώζειν. νόμου δὲ ὑγείαν τί αὖ τις ἄλλο ἢ τὸ δίκαιον φαίη; περὶ τούτου οὖν, ὥστε δικαι

mutilentur, verberētur, & cute tenus tondeantur. Quando autem arma violentiæ adhibita non eſſent, vt mortē ſententia non ſpectet, quòd nempe tunc homicidium locum non habuerit: ſed raptus author manus mutilatione periclitetur. qui verò miniſterium præbuerint, alioquive ſe iſti rei immiſcuerint, verberibus, tonſura & deportatione pœnas pendant. Ac ſanè corporalis pœnæ hæc eſt deſcriptio. Quòd verò ad pecuniariam attinet, ne à primitiua legislatione mutetur, eiusq; effectum retineat, permittitur. Atq; hæc quidem pater noſter ſancit, quorum & nos approbatricem ſententiam ſuſcipientes, legislationē illam & in præſens & in futurū authoritate & effectu obſignauimus.

VT CAPTIVI FILIVS HAERES SIT.

CONSTITVTIO XXXVI.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

*SI reipub. ſuſtentaculum atque fundamentum ſunt leges, certè vt illa in tuto ſit, ſanitatem leges conſeruent oportet. Legis autem ſanitatē quid aliud quàm æquitatem quis dicat? Circa *hanc itaque, quo leges,* ∵ Malim τοῦτο.

δικαίως διακεῖσθαι τοὺς οἳ τὴν ἡμετέραν ἄγουσι πολιτείαν νόμους, ἀεὶ στρέφοντες τὴν διάνοιαν, καὶ τὸν νόμον ἐκεῖνον ὃς βούλεται τὸν ἐκ δύο αἰχμαλωσίαν μηδὲ κληρονομεῖν τῶν διαφερόντων τοῦ ἐν τοῖς πολεμίοις μεμενηκότος· τοῦτον οὖν κατανοήσαντες κινδυνεύοντα διὰ τοῦ νόμιμον ὑγιοῦς (ὅπερ ἐστὶ τὸ δίκαιον) ἀποστερεῖσθαι, μετασκευάζειν αὐτὸν πρὸς τὸ ὑγιὲς προεθυμήθημεν. ὅτι γὰρ οὐκ ἐνδίκως ταῦτα ὁρίζει, οὐ χαλεπὸν συνιδεῖν. τίνα γὰρ ἰσχὺν ἡ τῶν τόπων ἰδιότης ἔχει ὁρίζειν τῷ παιδὶ τὴν κληρονομίαν; οὐ γὰρ δι' ἐκεῖνό τις αὐθυποφέρει, ὡς δούλου χρηματίζοντος τοῦ γονέως, διὰ τὸ δουλικὸν σχῆμα, ὁ παῖς ἀπόκληρος ἔσται. πῶς γὰρ ὁ νόμος τῆς πολιτείας, ὅς, εἰ τῷ αἰχμαλώτῳ λύσις ἐγεγόνει τῆς αἰχμαλωσίας, ἐλεύθερον τοῦτον ἐγνώριζεν, οὐ συγχωρήσει τῷ ἐξ ἐκείνου φύντι ἐλευθέρῳ κληρονομεῖν, ἀλλὰ τῇ ἐν τοῖς πολεμίοις δουλείᾳ τὴν περὶ τούτων ἐπιφορὰν δώσει; τίνι δὲ καὶ διαφέρειν οἰήσεταί τις τὰ τοῦ αἰχμαλώτου; τοῖς συγγενέσι; καὶ πῶς οὐκ ἀπαντῶσα ἡ δουλεία τούτοις εἰς τὴν κληρονομίαν τὴν εἴσοδον ἀποκλείει; ἢ πῶς οὐ πολὺ πρότερον ἐξέσται κληρονομεῖν συγκεχώρηται; ἀλλὰ τῷ δημοσίῳ δοθήσεται; καὶ πῶς οὐ περιφανὲς καὶ ἀδίκημα; εἰ γὰρ ἐκ τοῦ δημοσίου εὔλογόν ἐστι τοὺς αἰχμαλώτων ἐκφύντας βοηθείας τυγχάνειν, πῶς οὐχὶ περιφανὴς ἀδικία, τὸν τοῦ αἰχμαλώτου μὲν παῖδα τῆς περιουσίας ἀποστερεῖν, προσνέμειν δὲ ταύτην τῷ δημοσίῳ; Εἰ δὲ καὶ πολλάκις ἐνίων γονέων πονηρῶς

ἀπο

leges, quæ remp. noſtram gubernant, æquabiliter ſeſe habeant, cogitationes noſtras obuertentes, legem illam, qua eum qui ex duobus" capti " Loci huius defectũ ex l.1. De poſtlim. & redẽpt. ab hoſt. C. ſuppleo.
uis natus eſt heredem bonorum eius parentis
qui apud hoſtes manſit, fieri non vult: hanc (inquam) legem, ne legum ſanitate (quæ æquitas eſt) priuetur, periclitari animaduertẽtes, illam ad ſanitatem transformare voluimus. Nam quòd iniuſtè iſtud ſtatuat, non difficile cognitu eſt. Quam enim vim locorũ natura ad aſcribẽdam filio hereditatem habet? Neque verò hoc quiſquam 1 obijciat, quòd quum parens ſeruus 1 Legõ ἀν-θυποφέροι
ſit, propter ſeruilem conditionem filius exhæres erit. Quomodo enim ciuilis lex, quæ, ſi captiuũ liberari contigiſſet, illum liberum agnoſceret, ex eo natum liberum heredem eſſe non permittet: ſed qui apud 2 hoſtes eſt, ſeruo bonorũ ad- 2 Lego πολεμίοις.
miniſtrationem dabit? tum etiam ad quem captiui bona aliquis pertinere putabit? Ad cognatóſne? At quomodo ſeruitus obſiſtens his ad hereditatem introitum non præcludit? Aut quomodo 3 quibus permiſſum eſt, nõ longè prius he- 3 Lego κληρονομεῖν τοῖς συγκεχώρηται.
redes eſſe licebit? An verò fiſco danda erũt? Verùm quomodo manifeſta 4 illa iniuria nõ eſt? 4 Lego τὸ ἀδίκημα.
Si etenim rationi conſonum eſt, vt captiuorum liberi è publico ſubſidium ſentiant: quomodo captiui filium bonis priuari, illaq; fiſco attribui, non perquàm euidens iniuria eſt? Quòd ſi ſæpenumero, quum nonnulli parentes grauiter

conſe

ἀπεχρησαμένων συνειδότι, καὶ διὰ τοῦτο τιμωρίαις ὑποβεβλημένων, καὶ πικρῶς δὲ ἀνθρώπων ἠφανισμένων, οἱ παῖδες οὐ κωλύονται νόμῳ κύριοι τῆς περιουσίας καθίστασθαι· τίνα λόγον ἔχει, διότι προαίρεσις δυσσεβὴς σεμνύνει τοὺς γονέας (πολλάκις γὰρ καὶ μαρτυρίου αἷμα τὸ λαμπρὸν τοῦ φρονήματος αὐτῶν καὶ ἐν αὐτοῖς θαυμαστωθῆναι τοῖς ἀσεβέσι πεποίηκε) μὴ συγχωρεῖν τοῖς δὲ ἐκείνων φυεῖσι, κυρίους εἶναι τῶν ὑπαρχόντων; οὐδαμῶς οὖν τῷ ἡμετέρῳ κράτει ὑγιῶς ἔχουσα ἡ διάταξις φαίνεται. Διὰ τοῦτο θεσπίζομεν, ἀπὸ τοῦ νῦν, ἄν τε τοῦ τῆς αἰχμαλωσίας ζόφου περικεχυμένου τοῖς γονεῦσι, πρὸς αὐγὰς ἡλίου ἦλθεν ὁ παῖς, ἄν τε ὑπὸ φωτὶ ἐλευθερίας τὰς ὠδῖνας ἀπέλυσε, τὰ τῶν γονέων κληρονομείτω, κἄν τε ἀμφοτέροις τοῖς γονεῦσι τῶν τῆς αἰχμαλωσίας δεσμῶν ἡ λύσις περιέσται, ἢ μή· κἄν τε ἑνὸς τετυχηκότος τῆς λύσεως, θάτερος ἐν τοῖς δεσμοῖς τῆς συμφορᾶς καταστρέψει τὸν βίον· κἄν τε ἀμφότεροι οἱ γονεῖς ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ τελευτήσωσιν. εἰ μὴ ἄρα γε τὴν τελευτὴν προφθάσῃ διαθέμενος. τότε γὰρ ἐκεῖνα κληρονομήσει ἃ ἐν τῇ βουλῇ τοῦ διαθεμένου γονέως κεῖται, φυλαττομένης τῷ παιδὶ τῆς ἐκ τοῦ νόμου τετραουγκίου βοηθείας.

---

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟΝ Ἐλευθερωθέντα δοῦλον οὐ μόνον κατὰ τὰ ἄλλα διάγειν ἐλευθέρως, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν οἰκείων ἐπ' ἀδείας ἔχειν διατίθεσθαι. Διάταξις. λζ.

conſcientia abuſi, atq; ideo pœnis ſubiecti, acerbeq; è viuis ſublati ſunt, liberi eorū ſubſtantiæ domini eſſe lege nō prohibentur: quæ ratio eſt, quamobrē 5 quando pium propoſitū parētes decorat (& quidē in fidei teſtimonium effuſus ſanguis, vt eximius ipſorū animus, magnusq; ſpiritus ipſis etiā impijs miraculo eſſet, perſæpe effecit) liberi facultatū ipſorū domini eſſe non permittantur? Nequaquā *itaq; cōſtitutio illa ſana eſſe noſtræ* Maieſtati *videtur, eaq; propter ſancimus, vti deinceps, ſiue quū captiuitatis caligine circunfuſi parentes eſſent, in lucē prodijt filius, ſiue etiam in libertatis ſplēdore ipſum 6 mater peperit, parentum ſubſtantiæ hæres ſit: idq; ſiue ambobus parentibus è captiuitatis vinculis liberari continget, aut non: ſiue quū vnus eorum libertatem nactus ſit, alter in calamitatis vinculis vitam finiet: ſiue deniq; vterq; parens in captiuitate morietur: extra quàm ſi mortem teſtamento cōdendo præueniant.* T*unc enim illi quos teſtator voluerit, hæredes erunt: tamen vt trientis legitimum ſubſidium filio ſeruetur.*

5 Lego ὅτι προαιρ.

6 Lego ἀπέλυσεν ἡ μήτηρ τα τῶν.

Ex l. 14. Qui teſta. fac. poſ. ff. quæ hic abrogatur hic titulus deſumpt⁹, obſcuram hanc cōſtitutionem intelligibilē reddit.

---

*VT DOMINI TESTAMENTO MANVMISSVS, SI ILLVM deceſſiſſe, aditamq; eius hæreditatem eſſe ignoret, teſtari poſſit.

CONSTITVTIO XXXVII.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥ-λιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΚΑΙ τῷ παρόντι νόμῳ ἐλλείποντι πρὸς τελείαν κατάστασιν, ὅπερ ἐνδεῖ, τοῦτο τῇ προσθήκῃ τὸ πρέπον αὐτῷ ἀποδιδόαμεν σχῆμα. Φησὶ τοίνυν περὶ οἰκέτου ἐν δεσποτικῇ αὐτοῦ διατυπώσει ὁρισθέντος ἐλευθερίας ἀξιωθῆναι, ἀγνοοῦντος δὲ τὸ διάταγμα, καὶ διὰ τοῦτο λογισμοῖς ἀμφιβόλοις ἐλευθερίας ἀντεχομένου, τέως μὲν μηδαμῶς αὐτὸν, διὰ τὴν ἄγνοιαν, τῆς ἐλευθερίας ἀποστερεῖσθαι, ἀλλὰ διάγειν αὐτὸν ἐλευθέρως, διατίθεσθαι δὲ αὐτὸν ὡς ἐλεύθερον ἐπ' ἀδείας μὴ ἔχειν· οἷον μεταγνοὺς μέχρι τέλους τὴν δίδωσιν ἐλευθερίαν αὐτῷ παρεῖναι. μὴ γὰρ οὔσης ἐξουσίας ὡς ἐλευθέρῳ διατίθεσθαι τὰ οἰκεῖα, πῶς οὐχὶ πάλιν πρὸς τὴν προτέραν ἐπανήξει δουλείαν; Ἡμεῖς οὖν φαμὲν, ἐπειδήπερ τάξιν καὶ διαγωγὴν ἐλευθέραν παρέσχετο ὁ νόμος, καὶ τὰ ἄλλα παρέξειν ἃ τῇ ἐλευθερίᾳ συνέπεται. εἰ γὰρ κωλύειν αὐτὸν ἔδει τὰ τῶν ἐλευθέρων πράττειν, οὐκ ἐκώλυσεν, ἀλλὰ τούτων ἄξιον κρίνειν, πῶς οὐχὶ κἀκείνων ἀξιώσει τῶν πραγμάτων, ἃ ποιεῖν κυρίως ἔχει τὸ τῆς ἐλευθερίας ἀξίωμα; Ἔστω τοιγαροῦν ὁ ἠλευθερωμένος, ἀληθῶς ἐλεύθερος, καὶ διατιθέσθω περὶ τῶν οἰκείων, ὅσα δεσποτικὴ γνώμη ἔδωκεν αὐτῷ ἀναφαίρετα, ὡς ἂν βούλοιτο διατίθεσθαι. οὐ γὰρ πρέπον, ἐν τῷ φανερῷ τιμὴν τῆς ἐλευθερίας λαβόντα, δι' ὑπόληψιν ἄδηλον ἀτιμάζεσθαι, καὶ τοῦ διατιθέναι ἀπείργεσθαι.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

PRAESENTI *etiam legi plena abſolutione deficienti, eius quod deeſt additione, decorã formam impo nimus. Ait autẽ, ſeruum qui, quum dominĩ ſui teſtamẽto liber eſſe iuſſus ſit, id ignorat, ideoq; incertis rationibus libertatẽ obtinet, interea nequaquam propter ignorantiam libertate priuari, ſed in libertate viuere: vt autẽ tanquam liber teſtetur, ipſum poteſtatem non habere: quaſi videlicet illam pœniteat, quam libertatem dedit, hanc ipſi perpetuò competere. Quũ enim illi vt libero de rebus ſuis teſtandi facultas nõ ſit, quomodo non ad priſtinã ſeruitutem redit?* Nos *itaq; dicimus, poſteaquam gradum ſtatũq; vitæ liberũ præbuit lex, illam etiã alia quæ libertatem comitantur, præbituram. Nã ſi ipſum facere quæ hominibus liberis duntaxat licent, prohibere oportebat, ipſa verò id non* ''*prohibuit, ſed dignum illum qui iſthac faciat iudicauit: quare item iſtis actionibus, quæ propriè libertatis dignitati competunt, illum non dignabitur? Eſto igitur libertate donatus, reuera liber, ſtatuitoq; de rebus quas illi dominus eximias dedit, quomodocunq; viſum ſit. Non decet enim, vt qui libertatis dignitatem manifeſtè accepit, ob incertam ſuſpicionẽ ignominia afficiatur, atq; à teſtando arceatur.*

'' Lego ἐκώλυσεδὲ, & mox ἔκρινε.

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟΥΣ ΒΑσιλέως οἰκέτας περὶ τῶν οἰκείων ὡς ἂν βούλωνται ὁρίζειν, ζῶντάς τε καὶ τὸν βίον καταλύοντας. Διάταξις λη.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΕΜΟΙ δοκεῖ καὶ τοῦτο πλεονεξία τὶς εἶναι, εἰ καὶ τὸ πρᾶγμα σχῆμα εὐπρόσωπον ὑποδύεται, τὴν ἐκ τοῦ νόμου διάταξιν. λέγω δὴ, τὸ μὴ τοῖς οἰκέταις παραχωρεῖν περὶ τῶν οἰκείων πραγμάτων διατίθεσθαι, ἀλλὰ τῶν καμάτων αὐτῶν, ὡς εἰκὸς, πολυπόνων μόχθων τὴν κτῆσιν, τὴν ἑκάστου δεσποτικὴν χεῖρα συλλέγειν. καὶ θαυμάζω τὸν ἐξ ἀρχῆς θέμενον τὸν νόμον, πῶς οὐδέν τι μέτριον καὶ ἐπιεικὲς τούτῳ προσένειμε. Πλὴν ἀλλ' οἵτινες πατέρες τοῦ τοιούτου νόμου καὶ ὁ νόμος ἐχέτωσαν παρὰ τοῖς ἄλλοις τὸ ἀποδεκτὸν, ὡς ἡ ἑκάστου φέρει γνώμη. ἐγὼ δὲ τούτοις οὐδαμῶς ἀπονέμω χώραν ἀποδοχῆς, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς ἐμοῖς οἰκέταις συγχωρήσω κεῖσθαι τὸ δόγμα, πᾶσαν ἄδειαν παρεχόμενον περὶ τῆς τῶν πραγμάτων διοικήσεως τούτοις παρέχομαι. Τοιγαροῦν ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ πρὸς τὸν μετέπειτα βίον ἔστωσαν οἱ βασιλέως οἰκέται τὰ οἰκεῖα πράγματα ἀληθῶς οἰκεῖα κεκτημένοι, ἐν τῷ μὴ τὴν ἐξουσίαν ἀφαιρεῖσθαι ὡς ἂν βούλωνται περὶ αὐτῶν ὁρίζειν, ἄν τε πρὸς ἡλίου αὐγὰς περιστρέφωνται, ἄν τε τὸν βίον ὥσι καταλύοντες·

μηδ

*VT IMPERATORIS SERVI DE REBVS SVIS QVOMOdo velint, ſtatuere poſſint.

CONSTITVTIO XXXVIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

HOC *quoq; , quanquā plauſibilē præ ſe ſpeciem (legalem nempe ordinationem) ferat: æquitatē mihi tamen excedere videtur.* Dico *autem, quòd ſeruis de rebus ſuis ſtatuere "non permittitur: ſed quæ laboribus ſuis" arduiſq; (vt conijcere licet) moleſtijs quæſierint, ea cuiuſq; domini manus colligunt.* Ac *ſanè mirari ſubit, quomodo ab initio lata lex nihil moderationis neq; æquitatis huic rei attribuerit. Verūtamē ij è quibus nata iſta lex eſt, atq; adeò lex ipſa ab alijs, vt cuiuſq; volūtas feret, approbantor.* Ego *autē nequaquam illos probo, neq; illud placitū in ſeruis meis obtinere ſinā: ſed cōtrà, plenam ipſis adminiſtrandarum rerū ſuarum "poteſtatem facio.* Ex *hoc itaq; tempore in omnem poſteritatem* Imperatoris *ſerui rerum ſuarum reuera domini ſunto: ita ſanè, vt ſiue ſani ſint, ſiue agroti mortem imminere putent, de rebus ſuis pro arbitrio ſtatuēdi poteſtate nō priuētur:*

" L. 16. qui teſta. fac. poſ. ff.

" Lego καὶ πολυπόνων.

" Omiſſo παρεχόμενον pro παρέχομαι, lego παρεχόμενος.

μηδ' ἕνεκα τῆς δουλείας, ὧν ὑπῆρχον κύριοι πραγμάτων ἐξωθούμενοι τῆς κυριότητος. Περὶ μὲν οὖν βασιλέως οἰκετῶν οὗτος κεκαινίσθω καὶ κρατείτω νόμος· τοῖς δ' ἄρχουσι καὶ τῷ ἄλλῳ τῆς πολιτείας πληρώματι, εἴγε μὴ βούλοιντο πρὸς τὴν ἡμετέραν γνώμην ἀφορᾶν, ἔξεσται πρὸς τὸν ἀρχαῖον περὶ τῶν δουλικῶν πραγμάτων νόμον ὁρᾶν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟΝ ΑΣΩΤΟΝ τὰ συμφέροντα διοικεῖν.

Διάταξις λθ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥΛΙΑΝῼ τῷ αὐτῷ.

ΟΥΔΕΙΣ ἐν ἀνθρώποις οὕτως εἰς ἄκρον κατῄντησε τελειότητος, ὡς μηδέποτε ἀσύμφορόν τι ἑαυτῷ πραγματεύεσθαι· καὶ οὐδεὶς οὕτως (οἶμαι) δυστυχὴς ἄκρως εἰς φρένας, ὡς μὴ πολλάκις ἑαυτῷ χρήσιμος γενέσθαι. οὔτε γὰρ τὸν πάντῃ τῇ ἑαυτοῦ συνέσει θαῤῥοῦντα πάντα πράττειν ἀνεμεσήτως ἐᾷ τὸ θεῖον, οὔτε τὸν ἐνδεᾶ συνέσεως (πλάστης ὢν καὶ τοῦ ἰδίου πλάσματος κηδεμὼν) διὰ παντὸς ἀφίησι τῇ ἀσυνεσίᾳ σφάλλεσθαι. Τοῦτο ἐπροοιμιασάμην δι' ἐκεῖνον τὸν νόμον, ὃς παντάπασιν ἀποκωλύει τὸν ἄσωτον περὶ τῶν οἰκείων ἢ βουλεύεσθαί τι ἢ διατίθεσθαι. καίτοιγε ἐχρῆν, ἐνορῶντα εἰς τὰ οἰκονομούμενα, πρὸς τὴν

ἑκά

neq; ſeruitutis nomine ex rerũ quas poſſederint dominio expellantur. De Imperatoris *igitur ſeruis hæc nouiter lata lex eſto, vigoreq́; habeto. Magiſtratibus autẽ reliquæq́; promiſcuæ plebi, ſi huic noſtro placito acquieſcere nolint, ad veterẽ de ſeruilibus bonis legem reſpicere fas eſto.*

VT PRODIGVS, QVAE EX RE IPSIVS SINT, FACERE poſſit.

CONSTITVTIO XXXIX.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

MORTALIVM *nemo ad eã abſolutionẽ peruenit, vt non obnoxiè aliquãdo res ſuas gerat: neq; quiſquam (ni fallor) ita deſipit, quin crebrò ſibi vtilis eſſe poßit. Neque enim qui in omnibus prudentiæ ſuæ fidit, hunc omnia irreprehenſibiliter facere ſinit* Deus: *neq; idem, quũ creator creaturæq́; ſuæ curator ſit, mentis inopem per omnia ex imprudentia fruſtrari permittit.* Præfatus *hoc ſum propter illam* "*legem,* " Vide 1. l. de cura furio. & al. ext. min. dan. l. ff. *quæ prodigum de rebus ſuis quicquã aut velle aut ſtatuere, omnibus modis prohibet. Quam quidem legem, coniectis in res geſtas oculis,*

ἐκείνων θεσπίζειν κατάστασιν, ἀλλὰ μὴ οὕτως ἁπλῶς καὶ μὴ ἀσύμφορόν τι διῳκονόμητο, μὴ δέχεσθαι, εἰ δὲ λυσιτελὲς, καταδέχεσθαι. νῦν δὲ οὐδὲν τοιοῦτον διορίζει, ἀλλὰ καθάπαξ ἀποκλείει τῷ ἀσώτῳ τὴν περὶ τῶν οἰκείων βουλήν. τοῦτο ἡμεῖς ὀρθῇ ψήφῳ μὴ προσήκειν ὑπολαμβάνοντες, διαστειλάμενοι θεσπίζομεν, ἃ μὲν κρίσις ἐσφαλμένη καὶ τὸν ἄσωτον χαρακτηρίζουσα λέγει, μήτε ἀποδοχῆς μήτε κυρώσεως ἀξιούσθωσαν· ἃ δὲ πρὸς τὸ λυσιτελὲς ὁρᾷ, μηδαμῶς ἀναπόδεκτα τυγχανέτω, μηδ' ἀθετεῖσθαι. τί γὰρ εἰ ὁ ἄσωτος κλῆρον τοῖς οἰκείοις ἐβουλήθη καταλιπεῖν, ἢ πένησι τὰ ἑαυτοῦ διανεῖμαι, ἢ οἰκετῶν τὸν βαρὺν τῆς δουλείας ἀπαυχενίσαι κλοιόν; ἆρ' ὅτι ἄσωτος, διὰ τοῦτο μὴ ἐξεῖναι αὐτῷ τοιαῦτα βούλεσθαι; τί δὲ, εἰ χωρίον ἔχων ἑαυτῷ ἐπιζήμιον, ἄλλος δέ τις τῶν δυναμένων θεραπεῦσαι τὴν ζημίαν, βουληθεὶς αὐτοῦ ἐν κτήσει γενέσθαι, πλέον ἢ ὅσου ἄξιον τὸ χωρίον ἀντιδιδοὺς, ἐκείνῳ τὴν ζημίαν κουφίζει; ἆρ' ἡ ἀσωτεία τὴν ἐκείνῳ συμφέρουσαν καὶ βουλὴν καὶ πραγματείαν κωλύει; ἀλλ' οὐχ ὁρῶ τὸν τρόπον. ὅπερ οὖν ἔφην, τῶν πραγμάτων τηρείσθωσαν αἱ καταστάσεις. κἂν μὲν ἐκεῖναι οὐδέν τι τοῦ ἀσώτου ῥέπος ὀφθείησαν ἔχουσαι, εἶναι βεβαίους τὰς διατάξεις· εἰ δ' ἁμαρτάνουσαι τοῦ σώφρονος λογισμοῦ φαίνοιντο, μήτ' ἀποδοχῆς, μήτε βεβαιώσεως ἀξιούσθωσαν.

pro illarum ratione, non autem ita "ſimpliciter ſancire: & ſi quid inutiliter geſtum eſſet, non admittere: in quo verò aliqua vtilitas vertere tur, id ſuſcipere oportebat. Nunc *verò nihil iſtiuſmodi præſcribit, ſed in vniuerſum prodigo de rebus ſuis conſultādi poteſtatem adimit.* Id *nos recto iudicio non conuenire ſuſpicati, legem illam relaxātes, ſtatuimus, vt quæ iudicium erroneum, quodq́; prodigum deſignet, dictet, neq; approbatione, neq; confirmatione digna habeantur: quæ verò ad vtilitatem ſpectent, ſuſcipiantur, atq; nequaquam reprobentur. Quid enim, ſi prodigus aut hæreditatem neceſſarijs ſuis relinquere, aut pauperibus ſua diſtribuere, aut deniq; grauem ſeruitutis torquem ſeruorum ceruicibus adimere velit?* An *ideo quòd prodigus eſt, id illi non" licere velle dicendum? Quid, ſi quum prædium damnoſum habeat, alter quiſpiam, qui vitio mederi poſſit, maiore precio quàm quanti prædium ſit, id emere, ipſumq́; damno leuare velit?* An *prodigalitas, quo minus ille ſibi conſulat, vtiliterq; negocietur, impediet?* At *rationē non video. Quod itaq; dixi, rerum geſtarum conditio obſeruator: & ſi in ea prodigi mores non conſpiciantur, quod actum eſt, ratum eſto: ſi verò à prudenti rerum geſtione aberratum eſſe appareat, id neque approbatione, neque confirmatione dignum habetor.*

" Lego ἁπλῶς καὶ εἰ μὴ ἀσ.

" Lego ἐθέλειν λεκτέον.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΕΙΣκομίζεσθαι τοὺς οἰκέτας τῶν ἀδιαθέτων καὶ τῶν κληρονομησάντων τελευτώντων.

Διάταξις μ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΟΙ πάλαι τῆς τῶν νόμων ἐκθέσεως πεποιημένοι τὴν πρόνοιαν, πολλὰ τῶν τοῦ βίου πρὸς κατάστασιν ἀγαγόντες, καὶ μαρτύριον ἱκανὸν τῆς αὐτῶν φιλανθρώπου γνώμης, τοὺς νόμους καθ' οὓς ἡ πολιτεία διευθύνεται, καταλελοιπότες, οὐκ οἶδα ὅπως τὸ περὶ τῶν αἰχμαλώτων μέρος, οἷς οὐ δίδωσι κυριότητα περὶ τῶν ἰδίων πραγμάτων διατίθεσθαι, οὐχ ὁμοίως τῇ ἄλλῃ τούτων ὁμολογεῖν πεποιήκασι φιλανθρωπίᾳ. ἃ μὲν γὰρ περὶ διαθηκῶν αὐτοῖς ἡ νομοθεσία περιέχει, λίαν φιλανθρώπως νενομοθέτηται. τὸ γὰρ, ἐνίοτε μαρτύρων καταλαμβανούσης ἀπορίας, ὁρίσαι, καὶ ἀριθμῷ ἐλάττονι μαρτύρων ἐπισφραγίζεσθαι τὰ διατετυπωμένα, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἀμαρτύρους πολλάκις οὔσας κυροῦσθαι τὰς διατάξεις (ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἐν παρατάξει πιπτόντων ὡρίσατο) μεγάλη τῆς φιλανθρωπίας ἀπόδειξις. ἡ δὲ περὶ τῶν αἰχμαλώτων νομοθεσία οὐκ ἔτι ἀδελφὴ οὖσα τῶν εἰρημένων ὁρᾶται, οὐδὲ τῆς αὐτῆς ἀπεκυηθεῖσα φιλανθρωπίας.

VT CAPTIVI TESTAMENTI FACTIONEM HABEANT.

CONSTITVTIO XL.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVI olim edendis legibus operã nauauere, quum multa ad res humanas rectè moderandas in medium protulerint, locupleſq́; benignitatis ſuæ teſtimonium (leges nempe, ſecundum quas reſpub. concinno inſtatu conſeruatur) reliquerint: tum haud ſcio qua ratione fecerint, vt de captiuis tractatus, quibus de rebus ſuis ſtatuendi poteſtatem" non faciunt, reliqua ipſorũ benignitati non reſponderet. Quæ enim de teſtamentis ipſorum legislatio complectitur, valde comiter ac benignè conſtituta ſunt. Nam quod *ſtatuerunt, " vt interdum quando inopia teſtiũ laboraretur, à minore etiam teſtium numero teſtamentum obſignaretur: quin & nullis adhibitis teſtibus, perſæpe tamen teſtamentũ ratum haberetur, queadmodum de ijs qui in acie occumbunt " conſtitutum eſt: permagnum ſanè benignitatis eſt argumentum. At de captiuis placitum iam dictorum non eſſe ſimile, neque ex eadem benignitate prognatum videtur.*

L. 8. Qui teſta. fac. poſſ. ff.

"L. vlt. de teſta. & queãd. C.

" Vide tit. de teſta. mil.

Quòd

οἷς γὰρ οὐ παραχωροῦσιν αὐτοῖς περὶ τῶν οἰκείων διατάττεσθαι, οὐ μόνον οὐχὶ φιλάνθρωπόν τι περὶ αὐτῶν ἐγνώκασιν, ἀλλὰ καὶ τρόπον ἕτερον τὴν αἰχμαλωσίαν ἐπιτείνουσι. πῶς γὰρ οὐχὶ τούτους πάλιν αἰχμαλωτίζουσιν; ἢ πῶς οὐκ αὔξεται τὸ δεινόν, καὶ ἄλγος ἀπαραμύθητον, καὶ τοῦ θανάτου κέντρον ἐπωδυνώτερον κατὰ τῆς καρδίας αἰχμάλωτος φέρων ἄπεισι τῶν ἀνθρωπίνων, ὅταν οὐ μόνον ἐν αἰχμαλωσίᾳ καταστρέφῃ τὸν βίον, ἀλλὰ καί, εἴ τινα ἐν τοῖς ὁμοφύλοις οἶδεν ἑαυτῷ προσοῦσαν ὕπαρξιν, περὶ ταύτης οὐκ ἔστι βουλεύεσθαι κυρίως· ἀλλ' ἐξωθεῖται τῶν οἰκείων, ὡς ἀλλοτρίων, καὶ τῶν πόνοις οἰκείοις κτηθέντων τῆς οἰκονομίας ἐκβάλλεται, ὧν ἐκεῖνος προκινδυνεύων εἰς τὰ τῶν δορυλήπτων κατέστη δεινά. πῶς δέ, εἴ τινες εἰσὶ τῷ αἰχμαλώτῳ κατὰ γένος διαφέροντες, ἢ τέκνα, ἢ γυνή, ἢ ἀδελφή, ἢ ἕτεροι οὓς ἐπικλήρους οἶδεν ὁ νόμος, οὐχὶ πάντες ὁμοίως πρὸς τὴν ἐξ ἀδιαθέτου ἐρχομένην αὐτοῖς κληρονομίαν ἀποβλέψαντες, τῇ ταύτης ἐλπίδι τὴν περὶ τοῦ συγγενοῦς αἰχμαλώτου τῆς ἐλευθερίας παρήσουσιν ἐπιμέλειαν; ἴσμεν γὰρ τὸ ἀνθρώπινον, ὡς εὐαρίθμητοι λίαν φίλτρον ἀληθινὸν διασώζουσι, καὶ τούτου μόνου ἕνεκα πρὸς βοήθειαν τῶν ἀλγεινοῖς περιστοιχιζομένων ἡ γνώμη αὐτοῖς ἐπεγείρεται· οἱ πλεῖστοι δὲ προσδοκίᾳ τοῦ τυχεῖν τινὸς χάριτος, ἐπὶ βοήθειαν χωροῦσι τῶν χρῃζόντων τῆς βοηθείας. πόθεν οὖν ὑπὲρ τῶν αἰχμαλώτων ἢ τῶν συγγενῶν τις ἢ ἑταῖρος ἀναλάβοι φροντίδα; εἰ μὲν γὰρ ἦν

ἐπ'

Quòd nanq; de rebus ſuis conſtituere illis non permittunt, non ſolùm non benignum aliquid de ipſis decreuerunt: verumetiam ipſam captiuitatem alio modo intendunt. Quomodo enim rurſum illos in captiuitatem non ducunt? aut quomodo malum irrecreabilisq; triſtitia non adaugetur, & morte acerbiorē in corde captiuus non circunferens aculeum, rebus excedit humanis: quando non modo in captiuitate vitam finit, verumetiā ſi qua apud cōtribules bona habet, de his illi "conſtituendi poteſtas nō eſt: ſed ſuis rebus, tanquā alienis, expellitur: & quæ ſuis laboribus quæſierit, proq; quibus ſuſcepto periculo in captiuorum infortunium incidit, ab horum diſpenſatione eijcitur? Quomodo item, ſi quos neceſſarios captiuus habet, vt liberos, vxorē, fratres, aut alios, quos ad ipſius hæreditatem lex vocat, ij non ſimiliter omnes obuerſis in hæreditatē ab inteſtato ad ſe deuoluendam oculis, curā liberandi captiui, illius conſequēdæ ſpe, non omittent? Nouimus ſiquidem res humanas, vt pauci admodum verum amorē conſeruent, eiusq; vnius gratia ad opitulandum calamitate implicitis perpaucorum animus excitetur. At qui ſpe nanciſcendæ cuiuſdam remunerationis ad ferendum indigentibus auxilium procedant, horū ſanè longè maximus eſt numerus. Quare itaq; moti cognatus "aliusq; quiſpiā captiuorū ſuſcipiāt curam? Si quidem ſtatuēdi

"Lego βελτίνεσθαι κύριος.

"Lego ἕτερος.

fac

ἐπ' ἀδείας αὐτοῖς περὶ τῶν οἰκείων βουλεύσασθαι, ἔμελλόν τινες, ἀναλογιζόμενοι ὡς οὐκ ἀκερδὴς αὐτοῖς ἔσται ὁ πόνος, μὴ ῥαθύμως αὐτὸν ἀναδέχεσθαι. ἐνενόουν γὰρ, ὡς εἰκὸς, ὡς ἢ τῆς σπουδῆς αὐτῶν εἰς πέρας διεξελθούσης, καὶ τῶν αἰχμαλώτων ἐλευθερίας τυχόντων, ἕξουσί τινα χάριν ὑπὲρ ὧν διεσπούδασαν· ἢ, κἂν τὴν ἐκείνων σπουδὴν ὁ θάνατος προφθάσας ἐν δεσμοῖς ἔτι λάβοι τὸν ἄνθρωπον, ἐν τῇ περὶ τῶν οἰκείων διατάξει ἔσται τινὸς πλέονος ἀξιῶν μερίδος τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ πεφροντικότα τῶν ἄλλως ἠμεληκότων. οὐ γὰρ ἀμνημονήσειν αὐτὸν καὶ παρὰ φαῦλον τοὺς πόνους ποιήσεσθαι ὑπελάμβανον. τούτοις οὖν, ὥσπερ ἔφην, τοῖς λογισμοῖς ἔμελλόν τινες οὐ ῥαθύμως εἰς τὴν ὑπὲρ ἐλευθερίας τῶν αἰχμαλώτων σπουδὴν διανίστασθαι. νῦν δὲ, τῶν μὲν κωλυομένων διατάττεσθαι, τῶν δὲ ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομούντων εἰς τὴν ὕπαρξιν ἐμβαινόντων, οὐκ οἶδα εἴ τις εὑρεθείη τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀναῤῥύσεως πόνους ἀναδεξάμενος. ἥ τε γὰρ ἐλπὶς τῆς ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομίας, καὶ ἡ ἐνθύμησις τοῦ μήποτε διακενῆς κάμοι, τὰς εἰς ἑαυτοῦ σπουδὰς τοῦ θανάτου προλαβόντος, καὶ τὸν αἰχμάλωτον ἐξ ἀνθρώπων ἀφανίσαντος, ὀκνηρότερον (ἵνα μὴ λέγω παντελῶς ἀπρόθυμον) ποιεῖ πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν. ὅπερ οὐκ ἔτι ὁμοίως συνέβαινεν, εἰ μὴ ἄκυρον αὐτοῖς ἡ νομοθεσία εἰργάζετο τὴν διάταξιν. Εἰ δὲ καὶ λύτρον ψυχῆς ἡ ἰδία κτῆσις, πῶς οὐχὶ καὶ κατὰ τοῦτο ἀδικίαν ἀκροτάτην ὑπομένουσιν οἱ αἰχμάλωτοι, οὐκ ἐώμενοι παρὰ τοῦ νόμου περὶ τῶν προσόν-

των

facultas de rebus ſuis ipſis eſſet, nonnulli laborē damnoſum ſibi non futurū reputantes, non ſegniter illum ſuſcepturi eſſent. Cogitarēt etenim *(vt veriſimile eſt) ſi aut conatus ipſorum ad finem deduceretur, captiuiq́; libertatē conſequerentur, ſe munus aliquod eſſe pro opera ſua & labore accepturos, aut etiam ſi conatus finem mors praeueniens, captiuum de medio tolleret, illum in teſtamento ſuo eum qui ipſius curā habuiſſet, maiore portione quàm illos qui ipſum neglexiſſent dignaturum.* Non enim immemo*rem fore ipſum, neq; labores nihili facturū arbitrarentur.* Hac *igitur ratione (quemadmodum dixi) futurū eſſet, vti aliqui nō indiligenter ad liberandorū captiuorū curam ſeſe erigerent.* N*unc verò, quum hi teſtari prohibeātur, illi autē ab inteſtato heredes in bona concedāt: haud ſcio ſi, qui pro liberatione labores ſuſcipiat, quiſquā inueniri poſſit.* S*ucceſſionis enim ab inteſtato ſpes, metuſq́; ne in vanum laboretur: ſi fortè *liberationem mors praeuertat, captiuumq́; rebus humanis eximat,* homines *tardiores (vt ne prorſus animo alienos dicam) ad id aggrediendū facit.* Q*uod ſanè nō itidem contingeret, ſi lex illorū teſtamenta irrita non faceret.* I*am verò ſi liberandae animae precium propriae cuiuſq; facultates ſunt, quomodo nō in hoc etiam captiui iniuriam longè maximā ſuſtinent, quòd dum non ſinuntur à lege de rebus ſuis*

*Lego ἰδὲ ἑαυτοῦ, omiſſo εἰς.

τῶν ὁρίζειν, ἂν τοῦτο βούλωνται, ὑπὲρ ψυχῆς αὐτῶν τινὰ διανενεμῆσθαι τῶν πραγμάτων; ἔτι γεμὴν καὶ τὰ περὶ ἐλευθερίας ἀτόπως ἐκ τούτου διακείμενα, καὶ τὸ μᾶλλον ἀτοπώτατον, ὅτι μὴ διδομένης ἀδείας τοῖς αἰχμαλώτοις διατίθεσθαι, ἀνακύπτουσι πολλάκις τῆς ὑπάρξεως κτήτορες οὓς ἡ τῶν ἐχθίστων εἶχε μοῖρα, καὶ οὐδ' ἐνορᾶν αὐτοὺς ἐν ζῶσιν ὄντες ἠνείχοντο. οὗ τί ἂν εἴη φαυλότερον; Τοῦτο οὖν οὕτως ἔχον οὐκ ἔδοξε τῇ βασιλείᾳ ἡμῶν δίκαιον παριδεῖν· ἀλλ' ὥσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις, κατὰ δύναμιν τὴν παρὰ τοῦ κρείττονος διδομένην, ὥστε τὴν ἡμετέραν πολιτείαν εὖ διοικονομεῖσθαι πεφροντίκαμεν, οὕτω πρὸς τὸ ἄμεινον καὶ τὰ περὶ τῶν αἰχμαλώτων ἐπανορθοῦν διεγνώκαμεν. Θεσπίζομεν τοίνυν, ἀπὸ τοῦ παρόντος μηδαμῶς τοὺς ἐν αἰχμαλωσίᾳ τῷ ἀπείργοντι αὐτοὺς διατίθεσθαι νόμῳ, ὥσπερ καὶ τὸ πρότερον, ὑποκεῖσθαι· ἀλλ' ἐξεῖναι τούτοις, εἰ μὲν οἷόν τε, παρουσίᾳ πέντε μαρτύρων, εἰ δὲ μή, τριῶν· εἴτε γραφῇ παραδοῦναι τὴν βούλησιν, εἴτε ἀγράφῳ διατάξει ἐκτίθεσθαι. δηλονότι ὅρκῳ βεβαιούντων τῶν εἰς τὴν μαρτυρίαν παραληφθέντων τὸ ἀπαραποίητον τῇ τοῦ τελευτήσαντος διατυπώσει. ἄν τε, παίδων ὄντων, ἐκείνους καταλείποιτο τῆς περιουσίας κυρίους, ἄν τε, μὴ παῖδας ἔχων, ἑτέρους εἰς τὸν κλῆρον εἰσάγῃ. οὐ γὰρ δίκαιον ἡγούμεθα, τοὺς ἐπίσης μετέχοντας τοῦ κοινοῦ τῆς πολιτείας ὀνόματος, μὴ ἴσῃ μοίρᾳ τῶν τοῦ νόμου δικαίων τιμᾶσθαι, καθ' οὓς τὸ ὁμόφυλον πολιτεύεται, ἀλλὰ

τοὺς

ſuis ſtatuere, etiamſi velint, pro animabus ſuis nihil rerum ſuarum erogare poßint? Ad hæc *porrò quum liberationis ratio hinc abſurditatem contrahat, tum verò multò abſurdiſsimũ eſt, quòd dum teſtandi facultas captiuis non datur, frequenter illi qui inimiciſsimi fuiſſent, quosq; ipſi, ſi viuerent, ne aſpicere quidem ſuſtinerent, illorum facultatum domini exiſtãt. Qua quæſo re quid poßit eſſe turpius? Hoc igitur quum hunc ad modum ſeſe habeat, nõ negligi debere* Maieſtati *noſtræ viſum eſt: ſed quemadmodum in alijs pro viribus diuinitus nobis datis, vt rectè reſpub. noſtra gubernetur ſolicitè egimus: ſic & de captiuis tractatum in melius corrigere decreuimus. Sancimus autem, vt dehinc captiui, quæ ipſos à teſtando arcet, legi neutiquam obnoxij ſint: ſed vt ipſis (ſi poßibile ſit) quinque, ſin minus, tribus teſtibus præſentibus, extremam voluntatem, ſiue literis commendare, ſiue ſine ſcripto pronunciare liceat: tamen vt qui ad teſtimonium aſſumpti ſunt, reuera illam defuncti voluntatem eſſe iureiurãdo affirment: idq; ſiue quum liberi ſubſint, illos bonorũ ſuorum hæredes relinquãt, ſiue quũ liberos non habeant, alios in hæreditatem introducant.* AEquum *enim nõ putamus, vt qui communis reipub. nominis æqualiter participes ſunt, eiuſdemq; eſſe gentis cenſentur, non æquabili ex lege iure honoreatur: vt*

D

τοὺς μὲν ἀπειράτους αἰχμαλωσίας, ἔχειν ἐξουσίαν ὡς αὐτοῖς δοκεῖ περὶ τῶν ἰδίων βουλεύεσθαι, τοὺς δὲ, μὴ, ὥσπερ ἔγκλημα ἔχοντας ὅτι προπολεμοῦντες τῶν ὁμοφύλων εἰς πεῖραν ἁλώσεως ἦλθον. Εἰ μέντοι γέ τις τῶν δορυαλώτων, ἢ ἐθελοντὴς, ἢ ὑφ' ὧν κατέχεται βίαν ὑπομένων ἐπὶ ταύτην ἔλθοι τὴν γνώμην, ὥστε τὰ αὐτοῦ πράγματα εἰς τοὺς πολεμίους χωρεῖν διατυπῶσαι, τότε οὐδαμῶς τὰ διειλεγμένα βέβαια ἔστω, ἀλλ' ὡς μὴ κατὰ τὸ πρέπον τῷ χριστιανῶν πολιτεύματι γεγραμμένη, ἐκπιπτέτω ἡ διάθεσις. Ταῦτα μὲν διωρίσθω περὶ τῶν διαθηκῶν τὸ τῆς ζωῆς τέλος προφθάσας διανοηθέντων. Εἰ δ' ἡ τελευταία ἐπιστᾶσα τοῦ βίου ἡμέρα τῶν ἀνθρώπων ἀδιάθετον ἀφανίσοι τὸν ἄνθρωπον, παρόντων μὲν τινῶν οἷς ὁ κλῆρος διαφέρει, ἀνιόντων ἢ κατιόντων, πρὸς αὐτοὺς ἡ περιουσία πορευέσθω· μὴ ὄντων δέ τινων προσώπων πρὸς οὓς ἡ κληρονομία ὁρᾷ τῶν τοῦ ἐξ ἀνθρώπων ἀφανισθέντος αἰχμαλώτου πραγμάτων (φημὶ δὴ μήτε οὓς ἀνιόντας μήτε οὓς κατιόντας οἰκειοῦται τὸ τοῦ τεθνηκότος γένος) πρότερον [illegible] μὲν κελευόμεθα εἴ τισιν ὑπόχρεως ἦν, τῶν χρεῶν ὑπεξαιρουμένων, τὰ περιλειπόμενα πράγματα διχῇ διαιρεῖσθαι, εἰς τε τρίτον καὶ δίμοιρον· καὶ τὸ μὲν τρίτον εἰς τὴν ὑπὲρ ψυχῆς διανομὴν ἀφορίζειν, τοῦ δὲ ἑτέρου μέρους ἐν τοῖς βασιλείοις ταμείοις γίνεσθαι τὴν ἀνάληψιν· οὕτω μέντοι γε τῶν οἰκετῶν. ταῦτα γὰρ, εἰ μὴ τῶν χρεῶν ἡ ἐκπλήρωσις ἐμποδὼν σταίη, πάντα ἐλευθερίᾳ τετιμῆσθαι βουλόμεθα. τὸν αὐτὸν δὲ τύπον τηρεῖσθαι τῆς τῶν πραγμάτων διοικήσεως καὶ ἐφ' ὧν οὐ παρέ-

videlicet qui liberi à ſeruitute ſunt, ſtatuēdi de rebus ſuis, vti viſum eſt, poteſtatē habeant: quibus verò illa manus intulit, quaſi culpā cōmiſerint, quòd pro tribulibus propugnando in captiuitatis neceßitatē deuenerint, non item. Cæterùm *ſi captiuorum quiſpiā aut ſua ſponte, aut eorum quorū in poteſtate eſt, vi adactus, hoc in animū inducat, vti res ſuas ad hoſtes cōcedere teſtamēto iubeat: nequaquā tunc placitū ipſius ratum ſit: quaſiq́; non pro decoro reip. Chriſtianæ teſtamentum factum ſit, in irritum cōcidat. Atq; hæc quidem de ijs "qui vitæ finē teſtamēto anteuerterunt, ſancita ſunto. Si verò vltimus vitæ dies ſubito illi ſuperuenerit, atq; inteſtatus de medio ſublatus ſit: tum ſi qui, ad quos hæreditas pertinet, ſiue aſcendentes, ſiue deſcendētes "ſuperſint, ad hos illa ſe conferet: ſi verò nulli ſint ad quos bonorū defuncti captiui ſucceßio ſpectet (dico quos neq; aſcendentes, neq; deſcendentes defuncti familia agnoſcit) primùm conſiderari an aliquibus debeat, deindeq́; deducto ære alieno reliqua bifariā in trientē & beſſem diuidi, ac trientem demum in erogationem pro anima faciendam ſeparari, alteram autē partem in fiſcum recipi iubemus: tamē vt ſerui his non immiſceantur.* Hos enim, *niſi æs alienum exolui non poßit, omnes libertate honorari volumus. Quæ eadem rerum d ſponendarum forma cuſtodienda erit, quando nihil æris alieni*

" Lego πε ἐὶ τῶν τῇ διαθήκῃ, & mox πρoφθάσαι.

" Lego περιόντων.

σι χρεία, ὅταν, ὡς εἴρηται, κληρονόμων ἄπορος ἀπίοι τοῦ βίου ὁ τῇ αἰχμαλωσίᾳ κάτοχος. Ἡ μὲν οὖν εἰς ἐπίνοιαν ἡμῶν ἥκουσα περὶ τῆς νομοθεσίας ἣ τοὺς αἰχμαλώτους ἐλύπει, διόρθωσις, διὰ τοῦδε τοῦ θείου ἡμῶν νόμου ἐκτέθειται. ἡ δὲ σὴ μεγαλοπρέπεια τὸ θέσπισμα τοῖς ὑπὸ χεῖρα ἐγνωσμένον καταστησάτω· ὡς ἂν δήλου πᾶσι γεγονέτος, ἅπαντες περὶ τῶν οἰκείων, καὶ οὓς ἡ αἰχμαλωσία ἔχει, ὡς ἂν ἐθέλωσι, διορίζονται.

---

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΜΕΝ ταῖς πόλεσι διὰ πέντε μαρτύρων κυροῦσθαι τὰς διαθήκας, ἐν ὁδοιπορείαις δὲ καὶ ἀγροῖς εὐαπόδεκτον εἶναι καὶ τὴν διὰ τριῶν κύρωσιν.

Διάταξις μα.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥΛΙΑΝῼ ΤΩ͂Ι ΑΥΤΩ͂Ι.

Ἐν πᾶσι μὲν τοῖς κατὰ τὸν βίον πράγμασιν, ὅσα τὴν διὰ μαρτύρων ἀπαιτεῖ πίστιν, ὀφειλόμενόν ἐστι προσεῖναι τὴν διὰ τοῦτο βεβαίωσιν· μάλιστα δὲ χρήζουσι διατάξεων αἳ γίνονται πρὸς τὴν τελευταίαν ἡμῶν τῆς ζωῆς ἡμέραν ἀποβλεπόντων, τῆς τοιαύτης βεβαιώσεως. ὁ γὰρ ἔστι περιλειπόμενος τρόπος ὃς ὀρθῶς αὐταῖς διαιτήσει, εἰ μὴ τὸ ἐκ τῶν μαρτύρων πρέ- ἐστιν ἀσφαλές. ἐπεὶ οὖν, ὅσον ἀναγκαῖον τυγχά-

fuerit,ſeruitutiq́; obnoxius(quemadmodum dictum eſt) ſine hæredibus deceſſerit. Quæ itaque nobis eius legislationis, quæ captiuos contriſtabat, in mentem correctio venit,per ſacram hāc expoſita eſt legem. Tua autem magnificentia ſanctionem ſubditis notam facito:quò quū innotuerit,omnes de rebus ſuis,etiam quos captiuitas detinet,quocunq; modo velint ſtatuant.

---

*VT IN CIVITATIBVS QVINQVE, IN ITINERIBVS verò & agris tres teſtes ad teſtamentorum fidem ſufficiant.

CONSTITVTIO XLI.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVVM *omnibus humanæ vitæ negocijs, quæ teſtium fidem requirunt, inde robur adeſſe oporteat : tum verò maximè 1 quæ vltimi vitæ noſtræ diei contemplatione diſpoſitiones fiunt, iſtiuſmodi corroboratione indigent. Nullus enim reliquus modus eſt, qui rectè ipſis ius dictet, niſi ipſis à teſtibus præſidium adſit.* Oportebat *itaque, quo magis neceſſe eſt ſtatuta ho-*

1Lego χρῄζουσιν ἐκεῖναι τῆς διαθ. & mox γίνεται ἡμῶν πρὸς τὴν τελείαν τῆς ζω.

βεβαίας εἶναι τὰς ἀπὸ τῶν ἐκ τοῦ ζῆν ἀπιόντων ἀν-
θρώπων πραγματευομένων διατυπώσεις, τοσοῦ-
τον αὐτὰς ἀσφαλίσασθαι διὰ τῆς μαρτυρίας. ἀλ-
λ' ἐπεὶ ὁρῶμεν πολλάκις ὑπὸ τῆς ἀπορίας τῆς ἐν
ἐπιζητεῖ ἀκριβείας τὰ πράγματα, πρὸς τὴν ἐνδε-
χομένην κατάστασιν καθιστάμενα (μὴ γὰρ παρόν-
τος χρῆσθαι τῇ ἀκριβείᾳ, ἀνάγκη χρῆσθαι κα-
θὼς ἄν τις εὔπορος ᾖ) οὐκ ἔξω προνοίας ἡμῖν
ἐφάνη καὶ περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ταῖς διαθή-
καις ὀφειλόντων μαρτύρων παρεῖναι διορίσα-
σθαι. Τοῦτο μὲν οὖν εἰς νοῦν ἦλθε καὶ τῷ ἀειμνή-
στῳ ἡμῶν πατρὶ διατυπῶσαι, πλὴν ἔοικεν οὐ πά-
νυ τι ἀκριβῶς ἔχειν τὸ διορισθέν. τῶν γὰρ πρὸ
αὐτοῦ νομοθετῶν οἱ μὲν ἑπτὰ περιλαμβάνεσθαι
μάρτυρας, οἱ δὲ πέντε, γνώμην ἐξενηνοχότων·
(ἑπτὰ μὲν ἐν πόλεσιν ὡς εἰκὸς πολυανδρουμέ-
νας μὴ ἀποχωρεῖν, πέντε δὲ ἐν τοῖς ἀγροῖς καὶ
ὁδοιπορίαις, διὰ τὴν πολλάκις φθάνουσαν τῶν
εἰς πίστιν ἀξίων περιτυγχανόντων ὀλιγότητα)
τούτων οὕτως ἐπ' ἐκείνων διακριθέντων, καὶ ὁ
ἡμέτερος πατὴρ τὸν ὑπερέχοντα ἀριθμὸν παρ-
ελθὼν ἔν τε πόλεσιν ὁμοίως καὶ ἀγροῖς καὶ ὁδοιπορί-
αις ἀπένειμε τὴν διὰ πέντε μαρτύρων ταῖς διαθή-
καις βεβαίωσιν, πρὸς τὴν νῦν κατασχοῦσαν τὸν
βίον ἔνδειαν τῆς ἀρετῆς, ὥς ἔμοιγε δοκεῖ, ἀπι-
δών. ἡμῖν, ὅπερ εἴρηται, οὐ πάνυ τῆς ἀκριβείας
τῷ δόγματι προσεῖναι. τάχα γάρ τις ἐρεῖ ὡς οὐκ
ἴσον ἐχρῆν ἀπονεῖμαι τὸν ἀριθμὸν, ἀλλ' εἰς
τὸ βραχύτερον συστεῖλαι τὴν ἐν ἀγροῖς καὶ
ὁδοι

minum è vita decedentiū 2 firma eſſe, eo quoq; 2 Omitto
magis eadem per teſtimonia ſtabiliri. Verùm πραγμα-
quoniam frequenter res propter eorū quæ ſtri- τευομένων.
ctius requiruntur penuriam, ad poſsibilem mo
dum deduci videmus (quum nanq; ſtricto iure
vti non datur, quenq; quo modo poteſt vti ne-
ceſsitas eſt) de teſtium numero, quot teſtamentis
adeſſe debeant, ſtatuere non alienum à proui-
dentia nobis viſum eſt. Atq; hoc quidem etiam
ſempiternæ memoriæ patri noſtro in mentē ve-
nit: verùm quòd ſtatuit, nō valde id exactè ſta-
tutum eſſe iudicatum eſt. Quum enim ſuperio-
rum legiſlatorum 3 alius ſeptem, alius verò 3 Vide l.
quinq; 4 aſſumendos eſſe teſtes cenſuiſſet (ſeptē vlt. de teſt.
quidem in ciuitatibus, quippe vbi propter homi & quēad.
num multitudinem, vt conſentaneum eſt, teſtes teſt.or.C.
5 defuturi nō ſunt: in agris verò & itineribus, 4 Lego πα-
quinq;, quòd magna illic plerunq; hominū fide ραλαμβά-
dignorum raritas ſit) quum hoc (inquam) ita νεσθαι.
de illis conſtitutum eſſet, pater noſter exuperan 5 Quid pro
tem numerum deſpiciens, ſimul in ciuitatibus, ἀποχωρεῖν
ſimul in agris & itineribus per quinq; teſtes pœna, non
teſtamētis vigorē attribuit: idq; ideo (mea qui- occurrit.
dem ſententia) quòd quanta nunc virtutis ino
pia humanā vitam occupet, conſiderarit. Atta-
men (id quod dictū eſt) non admodum exacta
ratione placitum illud nititur. Dicat enim for-
taſſe aliquis, æqualē numerū attribui non opor
tuiſſe, atq; teſtimonium quod in agris, & itine-

ὁδοιπορίαις γενομένην μαρτυρίαν. Ὃ οὖν ἐκεῖνος παρεῖδεν, τοῦτο ἡμεῖς οὐ παριδόντες, θεσπίζομεν, ἐν μὲν ταῖς πόλεσι τὴν διὰ πέντε μαρτύρων κεκηρυγμένην ταῖς διατάξεσι κύρωσιν τυγχάνειν ἀποδοχῆς· ἐν ὁδοιπορίαις δὲ καὶ ἀγροῖς καὶ ταῖς ἄλλαις ὀλιγανδρούσαις χώραις, εὐαπόδεκτον εἶναι καὶ τὴν διὰ τριῶν.

ΠΕΡΙ ΑΓΡΑΦΟΥ ΔΙΑΤΥΠΩΣΕΩΣ, ἢ τῆς ἤδη γραφείσης.

Διάταξις μβ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΕΟΙΚΕΝ ἡ πολλάκις ἐν τοῖς λόγοις ἐπικαθημένη ἀσάφεια, δεινή τις εἶναι σφάλλειν τὰ πράγματα, ὥσπερ τις ἀχλὺς ἐφηπλωμένη, καὶ τὸ νοερὸν συμφέρουσα τῆς ψυχῆς, καὶ τῆς ὀρθῆς τῶν πραγμάτων παρατρέφουσα διοικήσεως. ταύτην οὖν τὴν τῆς ἀσαφείας ἀχλὺν ἐπεὶ καταχεχυμένην ἐγνώκαμεν τῶν διατάξεων ἐκείνων αἳ τὰ περὶ διαθηκῶν ὁρίζουσι, καὶ βλάβην οὐ τὴν τυχοῦσαν τοῖς πράγμασι φέρουσι· καλῶς ἔχειν

ribus 6 *adhibetur, arctius contrahendum fuiſſe. Nos igitur quod ille neglexit, non negligendū putantes, ſancimus, vt in ciuitatibus, quinq; teſtibus ſtabilitum teſtamentum approbetur: in itineribus verò & agris, aliíſq; inhabitatis locis, trium teſtium confirmatio ſuſcipiatur.* 6 Lego γε νομίμων.

VT SVFFICIENS NVMERVS TESTIVM TESTAMENtum ratum faciat, tametſi id neq; illorum ſubſcriptiones neque ſignacula habeat.

CONSTITVTIO XLII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVAE *in verbis reſidet obſcuritas, multum quod tractatur inuoluere videtur: quippe quæ, tanquam expanſa quadam nubes, tum intelligendi vim animo auferat, tum à recta rerum adminiſtratione auertat.* Hanc *igitur obſcuritatis caliginem vbi illis conſtitutionibus quæ de teſtamentis agunt, neque mediocrem noxam rebus adferunt, circumfuſam eſſe cognouimus: pulchrum*

ἔχειν ὑπελάβομεν τοῦτο ἀνακαθᾶραι, καὶ ὅπως δεῖ κυροῦσθαι διαθήκας, ἢ μὴ, τῷ ἀναμφισβητήτῳ διορίσαι νόμῳ, καὶ μὴ ἀντιλαβὰς ἑκατέρωθεν ἔχοντι. Ἤδη γὰρ οἱ πρὸ ἡμῶν περὶ διαθετικῶν διαλαβόντες, διχῇ τὰ περὶ τούτων διεῖλον, καὶ ἃς μὲν ἐγγράφως γίνεσθαι, ἃς δὲ ἀγράφως ὡρίσαντο, καὶ τρόπον ὑποθέμενοι δι' οὗ ἂν ἑκάστη κυρωθείη τῶν διαθετικῶν, ἥ τε ἔγγραφος, φημὶ, καὶ ἡ ἄγραφος. καὶ ἡ μὲν τῆς ἐγγράφου κύρωσις, ἐν τῷ τὴν διατύπωσιν ἀπαρτισθῆναι καὶ ταῖς μαρτύρων ὑπογραφαῖς καὶ τοῖς σφραγίσμασιν, ἔτι παρόντος ἐν ἀνθρώποις τοῦ διαθεμένου· ἡ δὲ τῆς ἀγράφου, ἐν τῷ πέντε μάρτυρας εἰς ἀξιοπιστίαν οὐκ ἀμφιβόλους συνομολογῆσαι λαβεῖν ἀκοαῖς τὰ διατεταγμένα αὐτὰ ἐκείνου τῇ τοῦ διατιθεμένου γλώσσῃ. τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων, προστάττουσι τὴν ἔγγραφον διαθήκην, εἰ μὴ πάντα ὁμοῦ συνέλθοι εἰς τελείωσιν τῆς γραφῆς ἡ μηνύουσα τὴν βούλησιν τοῦ διαθεμένου, καὶ μαρτύρων ὑπογραφαὶ ταύτῃ μαρτυροῦσαι τὸ γνήσιον, καὶ σφραγῖδες ἀξιοπιστίαν παρεχόμεναι ταῖς ὑπογραφαῖς· εἰ μὴ ταῦτα πάντα ὁμοῦ συνδράμῃ πρὶν ἢ ἐξ ἀνθρώπων ἀφανισθῆναι τὸν οὗ ἡ διαθήκη, ἀκυροῦσθαι αὐτὴν καὶ ἐγγράφως καὶ ἀγράφως. Ἐκ τούτου δὴ τοῦ προδιωρισμένου, πάνυ ἁπλῶς (ἵνα μὴ λέγω κακῶς) ἔχοντος, σύγχυσις ἔχει καὶ ἀπορία τὰ περὶ διαθηκῶν πράγματα. οἷς μὲν γὰρ δοκεῖ παν-

τελῶς

fore rati ſumus, ſi illas repurgaremus, quomodoq; teſtamenta confirmari, aut non oporteat, lege non ambigua, neq; quæ variè apprehendi poſſit, definiremus. Qui ante nos de "teſtamentis tractarunt, bifariam illa diuiſerũt, & alia quidem ſcriptis, alia verò ſine ſcriptis confici tradiderunt. Quin & modum quo vtrunq; teſtamentum (& ſcriptum nempe, & nõ ſcriptũ) ratum fiat ſubiecerunt: vt "ſcripta confirmatio in eo conſiſtat, quòd viuente etiamnum teſtatore teſtium ſubſcriptione obſignationeq; omnibus numeris abſolutum ſit: nuncupatiui verò, ſiue non ſcripti, quòd "ſeptem non indigni fide teſtes, ſe audiuiſſe, quum ita teſtator lingua ſua de rebus ſuis pronunciaret, confiteantur. Atq; his hunc admodum conſtitutis, annectũt, ſcriptum teſtamentum, niſi ad ſcripturæ qua teſtatoris voluntas ſignificatur perfectionem ſimul omnia conueniant, & teſtium ſubſcriptiones, nempe quæ illis de ſynceritate teſtimonio ſint, & ſignacula, quæ ſubſcriptionibus fidem præbeant: niſi hæc ſimul omnia (inquam) priuſquam is cuius id teſtamentum eſt è vita excedat, concurrant, omnino id irritũ eſſe, vt neque tanquã ſcriptum, neq; tanquam nuncupatiuũ valeat. Ex quo ſanè præoccupatiuo placito, quũ non admodum cautè (ne interim dicã malè) conceptum ſit, confuſio atq; ambiguitas rem teſtamẽtariã inuadit. Alijs enim videtur teſtament

" Lego διαθηκῶν.

" Vide.l. 21. de teſt. & quẽad. teſt.or. C.

" Pro πίντε lego ἑπτά.

τελῶς ὥσπερ τὰ νόθα τῶν σπερμάτων ἐκρίπτειν τὴν διαθήκην καὶ ἄλλοις μὲν ἐκ τῆς περιουσίας ἐπιτρέπειν ὠφελεῖσθαι, τῷ θανόντι δὲ οὐδὲ τὸ βραχύτατον ὠφελείας ἐκ τῶν οἰκείων μετεῖναι, εἴ περ τις θανοῦσιν ὠφέλεια γίνεται. γίνεται δὲ ἀναζώντων ἐνίων εὐεργεσίας ἐλέῳ ἐκ τῆς ἐκείνου ἀποβιώσεως. ἀλλὰ γὰρ, ὥσπερ εἶπον, οἱ μὲν οὕτως ἀξιοῦσι παντελῶς εἴργειν τὸν ἄνθρωπον τῆς τῶν οἰκείων ὠφελείας· οἱ δὲ φιλανθρωπότερον διακείμενοι νέμουσι τῇ μὴ λαβούσῃ διαθήκῃ τὸ τέλειον διὰ τῶν σφραγίδων, εἰ καὶ μὴ ἔγγραφον, ἀλλ' ὁποίαν ἂν ἡ ἀγράφως κυρουμένη διαθήκη λαμβάνοι βεβαίωσιν. Οὕτως οὖν τὴν ἀμφισβήτησιν ταύτην πρὸς βλάβην οὖσαν ὁρῶντες τοῖς πράγμασι, τῆς φιλανθρωποτέρας τῶν δικαστῶν μερίδος γινόμεθα, καὶ τὸ παλαιοῦ νόμου τὸ ἀχλυῶδες καὶ ἀμφίδοξον εἰς ἁπλῆν καὶ φανὴν μεταβάλλομεν εἴδησιν. τοιγαροῦν θεσπίζομεν, τὴν, κατὰ τὰ ὀφείλοντα ταῖς ἐγγράφοις διαθήκαις παρακολουθεῖν, ἀτελῆ διαθήκην, εἰ δὲ τῆς μαρτυρίας ἀγράφου πίστεως οὐκ ἀπορεῖ, βεβαίαν εἶναι κατὰ τὴν τῶν ἀγράφων διαθηκῶν κύρωσιν· εἰ δ' ἀπορεῖ τῆς διὰ μαρτύρων πίστεως, τότε, ὡς μηδὲν ἔχουσαν ἀληθείας ἔλεγχον, ἀκυροῦσθαι. τίς γὰρ ἀκολουθία, μᾶλλον δὲ, πῶς οὐ παντάπασιν ἄλογον καὶ ἀδύνατον, νῦν μὲν τοὺς μάρτυρας τοιαύτης ἀξιοῦσθαι ἀποδοχῆς, ὡς καὶ τὰ μηδ' ὅλως γραφῇ δοθέντα κυ-

ροῦν

mentum velut adulterina ſemina, prorſus abijciendum: vt alijs quidem ex bonis vtilitatẽ capere permittatur, defunctus verò ne minimũ quidem vtilitatis ex rebus ſuis accedat: ſi tamen defuncti vtilitatem aliquã ſentiunt. Sentiunt autem, quum ex ipſorũ morte per beneficij erogationem nonnulli reuiuiſcunt. Atq; *hi quidem (quo modo dixi) hunc in modum à rerum ſuarum vtilitate hominem prorſus arcere volunt. Quibus verò benignior ſententia animo reſidet, hi teſtamento, quod ſigillorum impreſſione perfectionẽ non accepit, ſi non vt ſcriptum cenſeatur, certè tamen qualem non ſcriptum & nuncupatiuum accipit, talem vigorẽ tribuunt.* Nos *itaq; perplexitatẽ hanc adeò rebus humanis eſſe nocumento videntes, in benigniorum iudicum ſententiã pedibus imus, veteriſq; legis caliginem & ambiguitatem in ſimplicem atq; apertam cognitionem cõuertimus, ac ſancimus, vt quod teſtamentum, reſpectu eorũ quæ ſcripto teſtamento adeſſe debent, imperfectum eſt: ſi tamen nuncupatiui teſtamẽti teſtimonio non indigeat, vigore nuncupatiui teſtamẽti firmum ſit: ſin teſtium fide indigeat, vt quod nihil ad faciẽdam fidem idoneũ habeat, in irritũ concidat. Quæ enim ratio eſt, imòquomodo non omnino abſurdũ nimiũq; craſſum eſt, aliàs teſtes iſtiuſmodi approbatione dignari, vt quæ nulla ſui parte ſcripto mandata ſunt,*

confir

ροῦν; νῦν δ' αὐτοὺς παρὰ φαῦλον τίθεσθαι, ὡς μὴ ὄντας ἀξίους τὰ παρὰ γραφῆς δηλούμενα βεβαιοῦν; καίτοι ῥόπον τινὰ ἐνταῦθα ἰσχυροτέρα γίνεται ἡ πίστις. πῶς δὲ οὐχὶ μετὰ ταῦτα παράλογον τῇ ἀναιδείᾳ τοῦ δικαίου προδοσίαν ἔχει; τί γὰρ εἰ τῆς διατάξεως ἀρχὴν μὲν λαβούσης γραφῇ δίδοσθαι, καὶ τὰ διατεταγμένα ἀκοαῖς ἐνηχήθησαν οἱ τούτοις τὴν ἀξιοπιστίαν χαριζόμενοι μάρτυρες, εἶτα ἢ τὸν γραφέα νόσος κατέσχεν, ἢ καὶ θάνατος αὐτὸν προανήρπασε, μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ τὸν διαθέμενον; οἷα πολλὰ τοῖς ἀνθρώποις ἀπροόρατα συμπτώματα ἔρχεται. διὰ τοῦτο ἄδικα πείσονται, στερούμενοι τῆς ἐν τῇ βουλῇ τοῦ θανόντος κειμένης εὐεργεσίας, οἱ ταύτης ἀπολαύειν παρ' αὐτοῦ ἠξιωμένοι. καί, τὸ σχετλιώτατον, οὐ μέχρι τῶν ζώντων ἵστησι τὸ κακόν, ἀλλὰ καὶ τὸν θανόντα διώκει, καὶ ἀποστερεῖ τοῦτον (ὅσον ἥκει εἰς γνώμην τῶν ἀκυρούντων τὴν διαθήκην) τῆς παρὰ τοῦ οἰκτίρμονος θεοῦ συμπαθείας, ἧς μηδὲ ἔχειν αὐτὸν ἐλπὶς ἐκ τοῦ δι' ἑτέροις γενέσθαι ἐκείνου τῶν ἀνθρωπίνων ἀπογινομένου. Διὰ τοῦτο, ταῦτα συνεγνωκὸς τὸ ἡμέτερον κράτος, σαφῆ καὶ ἀναμφίβολον ἐθέσπισε τύπον, ὡς εἴπερ μόνον οἱ μαρτυροῦντες φαῖεν οἰκείαν τοῦ ἀνθρώπου τὴν διαθήκην, μὴ ἀθετεῖσθαι αὐτήν, ἀλλὰ βεβαίαν εἶναι· κἂν μὴ μόνον αἱ σφραγῖδες ἐνδεήσωσιν ἐπικεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ αἱ τῶν μαρτύρων ὑπογραφαὶ μετὰ σφραγισμάτων ἐλλείπουσιν.

Περὶ

confirment? aliàs verò, quaſi qui per ſcripturam declarata confirment, indigni ſint, ita illos vilipendere? præſertim verò, quum hic aliquo etiam modo fides corroboretur. Quomodo inſuper id deteſtandam inuerecundamq; æquitatis proditionem non continet? Quid ſi teſtamentum ſcripto tradi cœperit, quodq; conſtitutum eſt, dignorum fide teſtium auribus inſonuerit, deinde verò aut ſcribam morbus corripuerit, aut mors etiam ipſum ſuſtulerit, & mox teſtator quoque enectus ſit: (vt multa hominibus ex improuiſo contingunt) num propterea quos is moriens beneficio dignos cenſuit, illi eo priuati iniuriam ſuſtinebunt? Et verò, quod indigniſſimum eſt, non modò non cum vita id mali teſtatorem deſerit, verumetiam mortuum inſectatur, priuatq; (quantum quidem ad eorum qui teſtamentum irritum faciunt, ſententiam attinet) miſericordis Dei commiſeratione, cuius participem illum fore, ex eo quòd ipſo defuncto alij beneficijs ſubleuentur, ſpes eſt. Idcirco ſimulatque noſtra poteſtas hæc animaduertit, euidentem atque indubitatam formam ſancijt, vt ſi teſtes tantùm dicant illius hominis proprium id eſſe teſtamentum, id non improbetur, ſed firmum atque ratum ſit: tametſi non ſolùm ſignacula, ſed etiam cum illis teſtium ſubſcriptiones deſint.

VT

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΥΡΟΥ τῶν διὰ ἰδιογράφων τὰς διαθήκας. καὶ Περὶ τοῦ εἰ καὶ τρεῖς τυγχάνοιεν μάρτυρες.

Διάταξις μγ΄.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Οὐχ ὑπὲρ ὧν οἱ προλαβόντες ἡμᾶς τὴν ἀσφάλειαν τοῖς πράγμασιν ἐσολεύηκαντο, μέμφεσθαι τούτους ἔχοντες, νόμον εἰσάγομεν, ἀλλὰ κἀκείνους ἐν ἀποδοχῇ ποιούμεθα τῆς ἀκριβείας, καὶ τὰ πράγματα ὅτι μὴ οἷόν τε πρὸς τὸ τῆς γνώμης αὐτῶν ἀκριβὲς ἔσεσθαι, ἐφ' ὅσον ἐγχωρεῖ μὴ ἐκπίπτειν τῆς ὀφειλομένης ὁρίζομεν καταστάσεως. Τί οὖν ἐστιν ὃ φημι; ἐκρίθη τοῖς πάλαι περὶ διαθηκῶν ἐπισκεψαμένοις, ὑφ' ἑπτὰ μάρτυσι, πέντε δὲ τὸ ἔλαττον, ταῖς ἀποβιωσίμοις διατάξεσι προσεῖναι τὸ κῦρος· καὶ οὐδὲ τοῦτο ἁπλῶς, ἀλλ' ὑπάρχειν καὶ γραμμάτων μὴ ἀμαθεῖς τοὺς τὴν μαρτυρίαν κατατιθεμένους, καὶ ἐν πόλεσιν εἴησαν αἱ διατάξεις πεποιημέναι, ἐν αἷς οὐκ ἔστιν ἀπορία γραμμάτων· ἐν ταῖς ἄλλαις δὲ χώραις, οὗ μὴ πάνυ τὰ τῆς παιδείας καὶ μαθήσεως ἐπιχωριάζει, ἐκεῖ τὰ τῶν μαρτύρων μὴ ἀκριβολογεῖσθαι, μηδὲ μόνους ἐκείνους ἐπικτεῖν οἳ διὰ παιδείας ἤχθησαν, ἀλλ' εἶναι πρὸς τὸ μαρτυρεῖν εἴσοδον καὶ γραμμάτων ἀμνημονοῦσι,

Τοῦτο

VT PER SCRIBENDI IGNAROS TESTAMENTA ETIAM confirmentur.

CONSTITVTIO XLIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

NON *quòd ſuperiores, quia cõmunis vitæ negocijs diligentem cautionem attulerunt, reprehendere velimus, legẽ proferimus: ſed potius, vt exacta ipſorum ratio in vſum recipiatur operam damus, reſq́; ipſæ (quòd illas exacto ipſorum præſcripto "reſpondere impoßibile ſit) ne, quoad eius fieri poteſt, debito ſuo ſtatu excidant, ſanctione cauemus.* "Lego ἰξὶ δζ. *At quid eſt quod dico? Decretum eſt à veteribus de teſtamentis tractantibus, vt per ſeptem teſtes, minimũ autem per quinq;, defunctorũ ſtatutis authoritas accedat. Neq; verò id ſimpliciter, ſed "ne ignari literarũ teſtes eſſent, "ſi quidem in ciuitatibus, vbi non ferè peritorũ penuria eſt, teſtamenta facta ſint: ſed ſi alijs in locis in quibus literarum ſtudia diſciplinæq́; non admodum vſitatæ ſunt, illic teſtium non exactè haberetur ratio: neq; illi ſoli qui ad literarum ſtudium educati ſunt, quærerentur, ſed ad teſtandum & literarũ rudibus aditus eſſet.*

"L.vlt. De teſt.& qué ad.C.

"Lego εἰ μὲν ἐν.

Τοῦτο μὲν οὖν ὅπερ ὁ νόμος διώριζε μόναις γίνεσθαι χώραις, ἐν αἷς οὐκ ἔστιν εὐθηνία γραμμάτων, ἡ συνήθεια πανταχοῦ λαβοῦσιν ἔδωκεν πράττεσθαι καὶ τόποις καὶ πόλεσι, κἂν διὰ μαθήσεως πεπαιδευμένων ἀνδρῶν ὦσιν εὔποροι. ὃ καὶ τῇ βασιλείᾳ ἡμῶν ἄριστον ὤφθη καὶ νόμων ἀξιοῦσθαι τῆς βεβαιώσεως. Θεσπίζομεν τοίνυν, ἐν πάσῃ χώρᾳ καὶ πόλει καὶ ὑπ' ἀμαθῶν κυροῦσθαι τὰς διαθήκας, εἰ μόνον ἐκ τοῦ τρόπου τὸ ἀξιόπιστον οἱ μάρτυρες ἀποφέρονται. καὶ τὸν ἀριθμὸν δὲ οὐ μόνον ἄχρι τῶν πέντε περιορίζομεν, ἀλλ' ἐν τόποις ἐν οἷς, ὡς εἰκὸς, συμβαίνει σπάνιν ἀνδρῶν εἰς μαρτυρίαν ἀξίων εἶναι, καὶ μέχρι τριῶν φθάνοντα, τὸ ἀναπόδεκτον ἔχειν, καὶ εἶναι ἀθετήσεως κρείττω τὴν μαρτυρίαν.

---

*ΠΑΡΑ ΤΙΝΩΝ ΕΠΙσφραγίζεσθαι δεῖ τὰς διαθήκας.

Διάταξις μδ'.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΚΑΙ πάντα μὲν ἄλλα ὅσα γραφῇ πραγματεύονται ἄνθρωποι, ἀναγκαίως ἐπιζητεῖ τὴν ἀκριβῆ τῆς μαρτυρίας παράστασιν, μάλιστα δὲ ἐκεῖνα, ὅσα τῆς ἀνθρωπίνης πλάσεως εἰς διάλυσιν ὁρῶσι, καὶ διὰ τὸ ἐκ τοῦ σαρκίου παρι-

σταμένου

Quod itaq; illis in locis, in quibus hominũ ſcribendi peritorum abundantia non eſt, lex fieri ſtatuit, id conſuetudo omnibus vbiq; locis & ciuitatibus, quanquam magna doctorum hominum copia eſſet, ita facere volentibus conceßit. Quod ſanè & Imperatoriæ noſtræ Maieſtati legum authoritate dignandũ eſſe placuit. Sancimus igitur, vt quocunq; in loco & ciuitate, etiã ab imperitis teſtamenta confirmẽtur: dummodo mores teſtium fidem mereantur. Quin & numerum non ſolùm ad quinq; contrahimus, ſed ijs in locis in quibus raros fide dignos prodire conſtat, tres quoq; admitti, ac teſtimoniũ illorum non reprobari volumus.

---

*A QVIBVS OBSIGNARI TESTAMENTA OPORTEAT.

CONSTITVTIO XLIIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVVM omnes alij hominum actus ac negocia, quæ in literas referuntur, neceſſariò exquiſitum teſtimonij ſubſidium requirant: tum maximè id faciunt, quæ homines natura ſua ad interitum vergente, diſceſſuque è carne

σταμένης ἐκδημίας, γράμμασιν ἐντιθέντες, τούτοις τοὺς ἑαυτῶν λογισμούς, ἀναχωροῦντες τῶν ἀνθρωπίνων, καταπιστεύουσιν. ἃ μὲν γὰρ ἔτι παρόντων ἐν βίῳ ἐγγράφει, κἂν ᾖ ἐσφραγισμένα, τούτων φωρᾶται τὰ σφάλματα ἐκ τῆς τῶν λόγων συνεξετάσεως αὐτοῦ τε τοῦ γράψαντος καὶ τῶν περὶ ὧν τὴν γραφὴν ἐποιήσατο· ἃ δὲ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς ἀπιόντων διατυποῦται, ταῦτα οὐκ ἂν ᾖ φαύλως ἔχοντα καταμαθεῖν, εἰ μὴ παρῇ ἡ ἐκ τῶν μαρτύρων ἀσφαλὴς ψῆφος. ἀλλὰ γὰρ ἄριστον καὶ τοῦτο τὸ μέρος τῷ νομοθέτῃ διατέτακται, ἐν οἷς βουλόμενος μὴ εἰς ἀνάγκην ὅρκων πολλάκις καθίστασθαι τοὺς μαρτυροῦντας ταῖς διαθήκαις, τὸ βέβαιον αὐτὰς κελεύει σφραγῖδι περιζῶσθαι τοῦ λαχόντος τὴν τῶν κλεισῶν ἐπιστασίαν, ὃς νῦν τὴν τοῦ γενικοῦ προσηγορίαν ἀποφέρεται. καὶ γὰρ τὴν μὴ ὥσπερ ὁμαλὴν καὶ ἕτοιμον ἐν τοῖς ὅρκοις παρέχειν τὴν εἴσοδον, ἀλλ' ἐπισήμῳ σφραγῖδι δεῖ ταῖς διαθήκαις δόντα τὸ βέβαιον, τὴν τῶν ὅρκων ἐπίσχεσιν προνοηθῆναι ποιήσασθαι, οὐ βέλτιστόν τε καὶ ἄριστον. ταῦτα μὲν ἐπὶ τῶν πρόσθεν. Ἡ δὲ συνήθεια μετὰ ταῦτα ἐπὶ τοῖς μάρτυσι τὴν σφραγῖδα τῇ διαθήκῃ προσμαρτυρεῖν μετήγαγεν ἐκείνου, ὃς δὲ πρὸς τὸ τοῦ κοιαίστωρος ἀναβεβηκὼς ὁρᾶται ἀξίωμα. οὕτω μὲν καὶ τοιαύτη τοῖς πρὸ ἡμῶν ἀρίστη ἀσφάλεια ἔδοξεν. Οἷς ἑπόμενοι καὶ ἡμεῖς, ἵνα μᾶλλον ἀμείνων ᾖ, κελεύομεν τῇ μὲν σφραγῖδι τοῦ ἐπὶ τῶν κλεισῶν καθεστηκότος ἀνδρός, ὅτι μηδὲ μέτεστιν αὐτῷ νῦν τῆς τῶν νόμων ἐπιμελείας καὶ διοικήσεως, μηδέν τι πρὸς τὴν ἐπισήμανσιν τῶν διαθηκῶν μετεῖναι· ὥσπερ

οὐδέ.

imminente, literis exponũt, his in ipſo è vita exceſſu rationes ſuas & voluntatem committentes. Quæ enim inter viuos conſcripta ſunt, quãquam obſignata ſint, nihilominus tamen illorũ vitia ex verborum eius qui ſcripſit, eorumq́; de quibus ſcriptum confectum eſt, examinatione deprehenduntur. Quæ verò à morientibus ſcripto conſtituuntur, ea ſe minus rectè habere, ſi nullum certum teſtium ſuffragium adſit, impoßibile diſcere eſt. Verumenimuero & hic tractatus longè "optime à legislatore" conſcriptus eſt, dum ſæpe teſtamentorum teſtes ad iuſiurandum adigi nolens, illis cenſus magiſtri qui nũc generalis appellatur, ſigillo parari firmitatẽ iubet. Etenim "quòd tanquam leuem prõptumq́; ad iurandum aditum non præbet, inſigniq́; ſigillo ambiguis teſtamentis vigorem tribuendo, vt iuramenta reprimerentur, fecit: ea ſanè res & prudẽtißimi cõſilij & præſtãtißima eſt. Atq; hoc quidem obtinuit olim. Poſtmodum autem conſuetudo id mutauit, vt ſupra teſtes, eius qui ad quæſtoris dignitatẽ perueniſſet, ſigillũ teſtamento teſtimonium ferret. Et quidem illa etiã confirmatio maioribus noſtris optima viſa eſt. Quos & nos ſequentes, quo illa validior ſit, iubemus, vt ſigillo magiſtri cenſus (quòd nunc ad illum neq; legum cura neq; adminiſtratio pertineat) nihil prorſus in obſignatione teſtamentorum iuris nec commercij ſit (quemadmodum

" Lego ἀρίςα.
L. 23. De teſtam. & quẽad. C.
" Pro τὴν lego τό.

οὐδὲ ἐπισημαίνονταί γε ταύτην· τὴν δὲ νῦν αἰτ. ἐκείνης ἐπισημαινομένης αὐτὴν τοῦ κοιαίστωρος σφραγῖδα. μηδὲ ταύτην μόνον ἐπισφραγίζειν τὰ διατετυπωμένα, ἀλλὰ καὶ τοὺς μεγαλοπρεπεστάτους ἡμῶν μαγίστρους καὶ πατρικίους, καὶ τὸν τῆς πόλεως ἔπαρχον, καὶ τοὺς ἄλλους οἳ ἐπὶ τῶν κρίσεων καθεστήκασι, τοῖς ἑαυτῶν σφραγίσμασι τὰς διατυπώσεις τῇ ἀξιοπιστίᾳ σεμνύνειν. ἀλλ' ἐν μὲν τῇ προκαθημένῃ τῶν πόλεων οὗτοι· ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις χώραις καὶ πόλεσιν οἵ τε στρατηγοὶ καὶ οἱ καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν κριταὶ τοῦτο ἴστωσαν καὶ ποιείτωσαν.

---

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΝΤΑ δικαστὴν ἔγγραφον ἀπολύειν τὴν ψῆφον καὶ τῇ οἰκείᾳ χειρὶ διασεσημασμένην. Διάταξις με.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτοῦ.

ΤΗΣ ἀσφαλείας τῆς ἤδη φθασάντων κεκρίσθαι πραγμάτων, καὶ ὥστε μή τινα ὑποψίαν καὶ ἀμφισβήτησιν ταῖς κρίσεσι παρακολουθεῖν, προμηθουμένοις ἡμῖν, καὶ τοῦτο παρέστηκε διορίσασθαι, τὸ ἕκαστον, οἱ κρίνειν καὶ διαλύειν δίκας ἔλαχεν, περὶ ὧν ἂν ἐξενέγκοι κρίσιν, ἔγγραφον ἀπολύειν τὴν ψῆφον, οἰκείᾳ αὐτοῦ διασημανθεῖσαν χειρί· ὥστε μήτε ἐκεῖνον ἔξαρνον ποτὲ, τοιαύτης καταλαμβανούσης περιπετείας, δύνασθαι γεγονέναι, μήθ' ἑτέρῳ τινὶ ἐξεῖναι, ὑποβολιμαίαν καὶ νόθον

neq; nunc id "illa obſignat) ſed pro illo quæſtoris ſigillum obſignet. Neq; verò hoc ſolùm teſtamenta obſignet: verumetiam magnificentiß. noſtri magiſtri & patricij, præfecti vrbis etiã, alijq; qui iudicijs præſunt, ſigillis ſuis illa fidei commendent. Verùm hi in vrbe: in alijs autem locis & ciuitatibus præfecti, & in quaq; prouincia præſides hoc ſciunto & faciunto.

" Lego ἐπισημαίνεται ῆς αὐτῆς... mox, ἐπισημαίνεται ... αὐτῶν τῶν κ.

*VT SENTENTIAM IVDICES IN LITERAS REFERANT, ſuaq́; manu obſignent.

CONSTITVTIO XLVI.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

DVM *vt res iudicatæ firmæ maneant, & nequa ſuſpicio atq; controuerſia ſententias inſequatur, curam gerimus, hoc ſe nobis conſtituendum obtulit, vt quibuſcunq; dijudicare ac dirimere lites obtigiſſet, de quibus rebus iudicium pronunciaturi eſſent, de ijs ſententiam de ſcripto ferrent, eamq́; manibus ſuis obſignarent: vt ne, ſi temerè iudicatũ eſſe poſtmodũ deprehendatur, negare illi ſuam ſententiam poſſint: neq; alij cuipiam ſuppoſititia adulterinaq́;*

* Vide tit. De ſent. ex breui. recit. C.

διαπλασάμενον κρίσιως γραφὴν, εἴς τινα τῶν κεκ-νέντων ἀναφέρειν αὐτήν. Πᾶς τοίνυν δικαστικῷ τετιμημένος ἀξιώματι, οὕτως ἐκ τοῦ παρόντος ποιείτω καιροῦ, ἄγραφα ἀπολύων ἃ ἐδίκασε, καὶ διασεσημασμένα ὑπὸ τῆς οἰκείας χειρός.

---

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΚΒΑΛΛΕσθαι νόμους τινὰς, τοῖς μὲν βαρείας ἐπιτρέποντας λειτουργίας, βουλευτικοῖς δὲ προνόμιον ἀρχῶν τινῶν προβολῆς καὶ διοικήσεως αὐτεξουσίου τῶν πόλεων παρέχοντας. Διάταξις μϛ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΩΣΠΕΡ ἄλλων ἁπάντων τῶν κατὰ τὸν βίον πραγμάτων ἑκάστου τὴν μεταχείρισιν ἡ χρεία παρέχεται, καὶ ἃ μὲν φέρει τινὰ σύχρηστίαν, ταῦτα ἐν λόγῳ ποιούμεθα, ἃ δὲ μηδὲν συντελεῖ, ἐν τῷ μηδενὶ τιθέμεθα· οὕτω πάντως καὶ πρὸς τὴν σύνταξιν τῶν νομίμων κεφαλαίων δεύσει ἁρμόζεσθαι· ὧν μὲν οὖν ἐστὶ τῆς * χρῆσις, δεξιόν τι φερούσης τῇ πολιτείᾳ, τούτων ἀναγκαίως καὶ κειμένων καὶ τιμωμένων· ὧν δὲ ἢ οὐδαμῶς ἢ φαύλη ἡ μεταχείρισις, τούτων οὐ μόνον ἀξιουμένων λόγου τινὸς, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν νόμων θέσεως διακρινομένων τε καὶ ἀποβλήτων γινομένων. Ταῦτα

φα

ſententiæ ſcriptura effecta, illam in iudicum aliquem referre liceat. Quicunq; igitur iudicum dignitate honoratus eſt, dehinc ita facito: ac quibus de rebus iud cauit, decretum "ſcriptum, ſuaq; manu obſignatum edito. " Lego ἔγγραφα.

---

*ABROGATIO QVARVNDAM DE CVRIIS ET DECVrionibus latarum legum.

CONSTITVTIO XLVI.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVEMADMODVM *vt quæcunq; aliæ res in communis vitæ vſum aſſumantur, ipſarum commoditas facit, & quæ vtilitatem aliquam adferunt, magni facimus: quæ verò ad nihil conducunt, contemnimus: ſic omnino & ad legalium capitum compoſitionem nos accommodari oportebit, vt quarum "vſus aliquis ſit, qui bono quopiam rempublicam beet, hæ neceſſariò & ferantur & honorentur: quarum verò vſurpatio aut nullius momenti, aut mala ſit, harum non modò non ratio habeatur, ſed etiam è legum corpore exemptæ reijciantur. Hæc idcirco*

" Lego ἐςί τις χρῆσις δεξιόν τι φέρουσα τῇ.

φαμβν, ἐπὰ τοῖς πάλαι νόμοις ἦτις ἐπλεθειμένοις περί τε βουλευτῶν καὶ βουλευτηρίων, τοῖς μὲν βαρείας τινὰς καὶ δυσυποίστους ἐπιῤῥιπτομένοις λειτουργίας, προνόμιον δὲ τοῖς βουλευτηρίοις παρέχειν ἀρχὰς τινῶν προβολῆς καὶ διοικήσεως αὐτεξουσίως τῶν πόλεων· οἱ νῦν, ὅτι πρὸς ἑτέραν κατάστασιν τὰ πολιτικὰ μεταπεποίηται πράγματα, καὶ πρὸς μόνην τὴν βασίλειον πρόνοιάν τε καὶ διοίκησιν ἀνήρτηται πάντα, ὡς μάτην περιπλανώμενοι τῷ νομίμῳ ἐδάφει, ἐκεῖθεν τῷ ἡμετέρῳ ὑπεξάγονται δόγματι.

---

*ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΚΒΟΛΗΣ τοῦ διδόντος νόμου τοῖς βουλευταῖς στρατηγῶν καὶ ἄλλων τινῶν ἀρχῶν προβολήν. Διάταξις μζ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΠΑΛΑΙ μὲν ἄλλην ἐχούσης τῆς πολιτείας κατάστασιν, ἄλλως καὶ τῶν πραγμάτων ἡ τάξις ἐτάττετο. μὴ γὰρ πάντων ὑπὸ τῆς βασιλικῆς διασκοπουμένων προνοίας, ἀλλ' ὄντων τινῶν ἃ τῆς συγκλήτου ἔργον ἦν διασκέψασθαι καὶ χειροτονεῖσθαι, ὑπ' ἐκείνης καὶ τὴν προβολὴν ἐλάμβανον. πραίτωρες γοῦν ἐν τῇ προκαθημένῃ τῶν πόλεων τρεῖς ὑπὸ ταύτης εἰς τὴν τῶν πραγμάτων διοίκησιν καθίσταντο, καὶ ἡ τάξις αὕτη νόμου πρε-

dicimus, quòd inter veteres de decurionibus & curijs latas "leges, quædam grauia intolerabiliaq́; decurionibus quæpiam munera iniunxerint: curijs autem priuilegium, vt quoſdā magiſtratus conſtituerent, ſuaq́; authoritate ciuitates gubernarent, præbuerint. Quæ nunc, eo quòd res ciuiles in alium ſtatum transformatæ ſint, omniaq́; ab vna Imperatoriæ Maieſtatis ſolicitudine atq; adminiſtratione pendeant, tanquam incaſſum circa legale ſolum oberrēt, noſtro decreto illinc ſubmouentur.

" Vide tít. de decur. & de eiſdē paſsim in Nouel.

---

*ABROGATIO LEGVM QVAE SENATVI PRAETORES, decurionibus verò præfectos conſtituere concedebat.

CONSTITVTIO XLVII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVOD *alius olim reip. ſtatus eſſet, rerū ordo ſimiliter alius erat. Quū enim cuncta in Principis deliberationem non caderent, ſed nonnulla eſſent de quibus diſpicere & iubere ſenatus officiū eſſet, ea ab illo etiam proferebātur. Prætores "itaq; tres numero in vrbe rebus adminiſtrandis ab eo præficiebātur, iſq́; actus ſanctione legis*

" Vide l.2. de orig. iur.ff. Quumq́; conſules.

προήκει θεσπίσματι. ἀλλὰ γὰρ οὐ μόνον ἐν τῇ φερούσῃ πόλει τὸ κράτος, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις, ὑπὸ τῶν οὕτω καλουμένων βουλευτῶν στρατηγοί τινες, (οὐχ οἵους ἡ νῦν οἶδε στρατηγικὴ ἀρχή, καὶ τιμιώτεροι δέ τινες, καὶ ἄλλην ἐγκεχειρισμένοι φροντίδα) προβέβληντο. Τότε μὲν οὖν ἄλλως τῶν πραγμάτων διακειμένων, ἡ χρεία τὸν νόμον ἐζήτει. νῦν δὲ τῆς βασιλικῆς φροντίδος πάντων ἐξηρτημένων, καὶ σὺν θεῷ, τῇ ταύτης προνοίᾳ καὶ σκοπουμένων, καὶ διαιτωμένων, καὶ χρείαν οὐδεμίαν ἐκείνου τοῦ νόμου παρεχομένου, μετὰ τῶν ἄλλων οἳ τῆς πολιτείας ἐκβέβληνται, καὶ τοῦτον συνεκβεβλῆσθαι ὁρίζομεν. ὥσπερ γὰρ οὐκ οὖσι τοῖς νόμοις ἡ τῶν πραγμάτων χρεία παρέχει προελθεῖν τὴν ἀρχήν, οὕτως οὐ πρὸς τὸ χρήσιμον τοῖς πράγμασι δόγματος κειμένου, ἀκόλουθον ἐξαλείφειν αὐτό.

* ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΕΡχεσθαι γυναῖκας ἐπὶ τὰ τῶν συμφώνων μαρτύρια.

Διάταξις. μη.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΟΥΚ οἶδ' ὅπως, μὴ σκεψάμενοι γνώμην ἀκριβῆ, ταῖς γυναιξὶν ἔδοσαν ἄδειαν εἰς τὸ μαρτυρεῖν προϊέναι οἱ παλαιοί, οὐδὲ

legis procedebat. Neq; verò id in vrbe ſolùm, ſed in alijs etiã ciuitatibus à decurionibus, vt vocabantur, præfecti quidam (non tamen quales hodie militaris præfectura nouit, ſed excellentiores quidam, quiq; aliam curam demandatam haberent) præficiebantur. Quum igitur aliter ſeſe tunc res haberent, cõmunis vſus illã legem requirebat. Nunc autẽ quum omnia à Principali cura pendeãt, Deoq; opitulante ipſius prudentia diſcutiantur & dijudicentur: ac verò illa lex nullum de ſe vſum præbeat, cum alijs quæ de rep. eiectæ ſunt, hanc etiã eijciendã eſſe ſtatuimus. Quemadmodum enim legibus nondum enatis naſcendi cauſam rerum vſus præſtat: ſic quando lex rerum vtilitati non ſubſeruit, eam abolendam eſſe ſequitur.

---

*NE MVLIERES IN CONTRACTIBVS TESTIMONIVM præbeant.

CONSTITVTIO XLVIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

HAVD *ſcio quomodo, re non exactiore iudicio diſquiſita, mulieribus ad dicendũ teſtimoniũ procedẽdi facultatẽ dederint* *veteres.* *L. 18. de teſtib. ff.

Illud

οὐδὲ τὸ πρόχειρον εἰς ἐνθύμησιν ἐνθυμηθέντες, ὅτι γυναικὶ ἀκοσμίαν φέρει ἡ ἀφειδὴς πρὸς τὰς ἀῤῥένων ὄψεις ἀπάντησις, σώφρονας δὲ καὶ κοσμίους ἡ ἐκεῖθεν καθίστησιν ἀποφυγή. πῶς οὖν ἐπέτρεψαν εἰς μαρτυρίαν παραλαμβάνεσθαι, ἐξ ἧς συμβαίνει πολλάκις ἐν δήμοις πολυανθρώποις αὐτὰς ἀναστρέφεσθαι, καὶ χρῆσθαι τῇ γλώσσῃ ἀνευλαβέστερον ἢ κατὰ γυναικὸς λαλιάν· τοῦτο, ὥσπερ εἶπον, ἐπῆλθέ μοι ἀπορεῖν. τί γὰρ ἡ γυναικῶν μαρτυρία τούτοις ἐνομίσθη προϊέναι εἰς πράγματα, αἷς ὁμοίως τοῖς ἀνδράσι μαρτυρεῖν συγκεχωρήκασι; καθάπερ τὰς σκυθικὰς γυναῖκας ἀκούομεν ὁμοῦ τοῖς γαμέταις συνεξοπλίζεσθαι. καὶ τοῦτο δὴ πῶς οὐχὶ μετὰ τοῦ ἀδόξου καὶ πολλὴν σύγχυσιν καὶ ἀνατροπὴν ἔχει τῶν ὁρίων τῆς φύσεως, οἷς τὸ τῶν θηλειῶν καὶ ἀῤῥένων γένος διεστείλατο; πῶς δ' οὐ προδίδωσι τὴν γυναιξὶν ὀφειλομένην αἰδῶ τε καὶ κοσμιότητα; ὧν καὶ τὴν οἴκοι ἐντυχίαν δεῖ τετηρημένην εἶναι, καὶ μὴ παντελῶς ἀφειμένην καὶ ἄνετον. ἡ γὰρ εἰς τὴν μαρτυρίαν εἴσοδος ἀνοίγουσα χώραν τῇ προσηκούσῃ γυναιξὶ παῤῥησίᾳ, δι' ἂν ἐν πολυανθρώποις δήμοις ἐγκαταμίγνυνται καὶ τοῖς τῶν ἀνδρῶν ἐνστρέφονται πράγμασι τὴν κειμένην ἐν τῇ γυναικείᾳ φύσει ὑποστολήν τε καὶ αἰδὼ ὑφαιρεῖται, καὶ προκύπτειν αὐτὰς ἐπασκεῖ πρὸς ἀναίδειαν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὕβριν

τρόπ

Illud ſaltẽ vulgò notum, volutandũ animo fuerat, crebrum nempe in virorum oculos occurſum mulieri dehoneſtamento eſſe: pudicam verò & honeſtã eiuſdem rei fugam efficere. Qua ratione igitur illas ad teſtimonium aſſumi permiſerint, (vnde fit perſæpe, vt in magnis hominum turbis conuerſentur, irreuerentiusq́; quàm mulierum ſermo ferat, lingua vtantur) hoc, quemadmodũ dixi, mihi dubitare ſubijt. Quorſum enim hiſce viſum eſt, vt in negocia publica mulierum prodiret teſtimonium, quibus iuxtà atq; viris teſtari permiſerunt, quemadmodum Scythicas mulieres cum maritis ad bella coarmari audimus? Et *ſanè quomodo, præter abſurditatem ingentem, hoc naturæ etiam finium, quibus virilis muliebrisq́; ſexus diſterminati ſunt, tum confuſionem tum euerſionẽ non continet?* Q*uomodo item mulieribus (quas etiam domi obſeruanter, nequaquam autem diſſolutè atq; indulgenter cõueniri oportet) debitam non produnt & verecundiam & honeſtatem? Siquidem ad ferendum teſtimonium progreſſio, quum (eo quòd multorum illæ hominum commiſcentur conuentibus, negocijsq́; implicantur virilibus) ad "liberius loquendum quàm mulieribus decorum ſit, feneſtram aperiat: muliebris ſexus ſubmiſſos morem pudoremq́; adimit, atque ipſas ad inuerecundiam & procacitatem exercet. Iam vero res illa contumeliam aliquo*

"Lego τῇ μὴ προτικ.

ῥόπον τινὰ τοῖς ἀνδράσι φέρει τὸ γινόμενον. τί γὰρ ἂν ἕτερον τοῦτο ἢ ὕβρις (καὶ ὕβρις ἡ βαρυτάτη) ἔσται, εἰς ἐκεῖνα τὰ πράγματα, ὧν κυριώτατα ἀνδράσιν ἡ μεταχείρισις, τὸ παρεῖναι τὸ θῆλυ γένος; διὸ μᾶλλον τὴν συνήθειαν ἢ τὸ πταῖσμα τοῦ νόμου διορθουμένη, ἀπέκλεισεν αὐταῖς τὴν ἐπὶ τὸ μαρτυρεῖν εἴσοδον καὶ ἡ βασιλεία ἡμῶν, προστιθεμένη ψῆφον οἰκείαν ποιεῖται τὸ ταύτης δόγμα, καὶ ἀπαγορεύει νόμῳ ὅλως γυναῖκας ἐπὶ τὰ τῶν συμφώνων μαρτύρια ἔρχεσθαι. Ἐν πράγμασι δὲ γυναιξὶν ἰδιάζουσιν, οὗ μὴ θεμιτὸν ἐντυγχάνειν ἀνδράσι (φημὶ δὴ ἐπί τε ὠδίνων, καὶ εἴ τι ἕτερον ὃ μόνη θῆλυς ὄψις ὁρᾷ) τὰ οἰκεῖα καὶ ἀῤῥένων ὀφθαλμοῖς ἀθέατα μαρτυρείτωσαν.

---

* ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΠΡΟΣδέκτους εἰς τὸ μαρτυρεῖν καθίστασθαι ὧν ὁ βίος ἐλεύθερος οὐ γνωρίζεται.

Διάταξις μθ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Ἡ μαρτυρία, μέγα τι καὶ ἀναγκαῖον ὂν εἰς τὴν τῶν πραγμάτων τοῦ βίου ἀσφάλειαν, οὐκ ἐκ τῶν ἐπιτυχόντων προσώπων, ἀλλ' ὧν οὐκ ἄτιμος ἡ πολιτεία, δικαία ἐστὶ συνίστασθαι. καλῶς οὖν ἀκριβολογεῖται περὶ τούτου τοῖς νόμοις,

καὶ

aliquo modo etiã viris adfert. Quid enim hoc aliud niſi contumelia, & ea quidẽ grauiſſima erit, ſi, quarũ rerum tractatio virorum maximè propria eſt, ad illas ſexus etiã fœmineus procedet? Quapropter non minus conſuetudinem, quàm legis erratum Maieſtas noſtra corrigẽs, illis ad teſtandum præcluſit aditum, "ac propoſita ſententia ſua decernit, legeq́; prohibet, ne quo modo mulieres ad contractuũ teſtimonia accedant. In rebus autem peculiariter ad ipſas pertinentibus, quibus intereſſe viris fas non eſt (de partu loquor, & ſi cui rei alij ſola mulier adhibetur) ſua peculiaria virisq́; occulta teſtantor.

"Lego περὶ τιθέμενοι.

---

*NE SERVI AD DICENDVM TESTIMONIVM ADMITtantur.

CONSTITVTIO XLIX.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

TESTIMONIVM *quũ magni momenti, neceſſariaq́; ad tuenda communis vitæ negocia res ſit, non à quibuslibet, ſed ab ijs qui extra ignominiam viuunt, ferri æquum eſt. Rectè ergo exquiſita ratione de hoc diſceptant leges,*

καὶ οὐχ ἁπλῶς παντὶ δεδίασι πάροδον πρὸς τὴν εἴσοδον τῆς μαρτυρίας. πλὴν ἀλλ' ἐπείπερ τοῖς ὑπὸ δουλικὴν τελοῦσι τύχην ἐνίοι τῶν νόμων ἐδόρεσαν εἰς μαρτυρίαν ἔν τισι τῶν πραγμάτων εἰσιέναι, ὀρθῶς ἡμῖν ἔχον ἐφάνη καὶ τὰ περὶ τούτου παρασημήνασθαι, ὥστε καθόλου τοὺς μὴ μετασχόντας πολιτείας ἐλευθέρου, εἰς τὸ μαρτυρεῖν ἀπροσδέκτους καθίστασθαι, καὶ τοῦτο ἐν τῇ ν´ νομοθεσίᾳ κρατεῖν, καὶ περὶ πάσης ἁπλῶς μαρτυρίας ὁρίζειν, καὶ ἐν παντὶ πράγματι, ἄν τε διαθῆκαι ὦσιν, ἄν τε τὴν ἑτέραν τοῦ βίου πραγματείαν περιλαμβανομένην. εἰ γὰρ οὐκ ἔξεστι μαρτυρεῖν ἐκείνοις, ὅσοι, καίτοι πολιτείας ἐλευθέρου ὄντες, μὴ τὸν βίον ἐλευθερίας καὶ ἀξίως οὗ ἔλαχον ἐλευθερίας διαζῶσιν, οὐδ' ἐφ' ὅσον δυνατὸν ἀδούλωτον τοῦ νοῦ συντηροῦσι τὸ ἀξίωμα, ἀλλὰ πρὸς δουλείαν ὧν οὐ δεῖ πράξεων ὑπάγονται· οὐδὲ τούτοις παρασχεθήσεται μαρτυρεῖν ὅσοις ὁ βίος ἐλεύθερος οὐ γνωρίζεται. εἰ γὰρ καὶ ἐκτός ὁ ἐνταῦθα βίος δουλείας, ἀλλ' ὅμως δουλείας μετέχειν οὐκ ἄξιον τοῦ τῆς ἐλευθερίας ἀξιώματος.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΑΣ ΔΩρεὰς τὰς μέχρι φ νομισμάτων οὔσας, ἐγγράφως γίνεσθαι.

Διάταξις ν.

& non ſimpliciter ad dicendum teſtimonium cuiq; aditum præbent. Veruntamen, quia nonnullæ " *leges ſeruilis conditionis hominibus in quibuſdam rebus teſtari conceſſerunt: viſum nobis eſt, hoc nota inducendum eſſe: vt qui liberæ vitæ participes non ſunt, in vniuerſum ad teſtandum non admittantur, lexq;* "Nouellarū *conſtitutionum obtineat, & de quocunq; ſimpliciter teſtimonio ſtatuat: idq; in quacunq; re, ſiue teſtamenta, ſiue aliam humanæ vitæ actionem teſtimonium complectatur. Si enim illis qui, quum liberæ vitæ ſint, vitam ingenuè, eaq; libertate quam nacti ſunt dignè non degunt, neq; quantum fieri poteſt animi magnitudinē à ſeruitute liberam conſeruant, ſed in illicitarum actionum ſeruitutem ſubiguntur, teſtimonium dicere non licet: neq; his, quorum vitam non eſſe liberam conſtat, ferre teſtimonium concedetur. Nam tametſi alius hic ſeruitutis modus ſit, attamen ea ſeruitus eſt, quam libertatis dignitate participem eſſe indignum ſit.*

" L. 7 de teſtib. ff.

" Nou. 90. Enimuero ſi.

VT DONATIONES QVAE IN LITERAS RELATAE NON ſunt, ad quingentos vſque aureos valeant.

CONSTITVTIO L.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΕΠΕΙΔΗ πολλοί εἰσιν ὅτε μὲν χάριτας ἀμειβόμενοι, ὅτε δὲ μόνῃ χρηστῇ προαιρέσει κινούμενοι, δωρεαῖς ἐνίους δεξιοῦνται· καὶ περὶ τούτου μέρους διαστείλασθαι ἔδοξεν, οἵας τε χρὴ ἀναφαιρέτους καὶ οἵας ἀκύρους εἶναι. οἱ μὲν οὖν παλαιοὶ περὶ τούτου διασκοποῦντες, γνώμην ἐξέφηναν, ἐκείνην τὴν δωρεὰν ἐκπίπτειν τοῦ βεβαίου, ἣ χρυσίων πεντακοσίων ὑπερτείνει τιμῆς· εἰ μὴ πρᾶξις δημόσιος ἐμφανὲς τὸ δῶρον ποιήσει, κἂν ἰδιαζούσῃ καὶ μυστικωτέρᾳ γραφῇ τοῦ δωρησαμένου ὁ λαβὼν ἀποφέρεται τῆς προαιρέσεως τὴν ἀσφάλειαν· οὐκ οἶδα τί βουλόμενοι ταύτῃ τῇ περιττῇ ἀκριβολογήσει. ἐγγράφως γὰρ πεπραγματευμένης τῆς δωρεᾶς, καὶ μαρτυρίας οὐ δεχομένης παρ᾽ αὐτὸ ταύτῃ συναπτομένης, τί πλέον ἀκριβολογεῖσθαι ἔδει; Ἡμῖν τοίνυν τὴν περίεργον ταύτην ἀκριβολογίαν, ἣν ἔδει τὴν ῥηθεῖσαν ἐπὶ δωρεαῖς ὅλως ἴσμεν, δοκεῖ καὶ θεσπίσματι καταπαύσασιν, ἐκεῖνο ἐκθεῖναι, ἵνα δωρεὰ ἡ χρυσίων ὑπερέχουσα πεντακοσίων, ἄγραφος μὲν οὖσα, ἀναθέτυτος διαμένῃ· ἐγγράφου δὲ συστάσεως ἐρρωμένη γνωριζομένη, ἀβέβαιος ᾖ, κατὰ τὸ ὑπερβαῖνον μέτρον τῶν πεντακοσίων νομισμάτων. κἂν ὑπὸ μάρτυσιν ὁ τῆς δωρεᾶς ἀντιποιούμενος ταύτης, ἀντιποιείσθω. καὶ γὰρ ἡ μέχρι τῶν πεντακοσίων τιμωμένη, εἰ καὶ ἄγραφος εἴη,

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVANDOQVIDEM *multi alias gratias relaturi, alias benigno duntaxat propoſito moti, dona in nonnullos conferunt: & de hoc capite diſtinctè tradendum eſſe viſum eſt, quales donationes non euerti, qualesq́; contrà irritas eſſe oporteat.* Atq; *veteres "quidẽ hac de re tractantes pronunciarunt, illam donationem concidere, ne "firma ſit quæ quingentorum aureorum ſummã exuperat, niſi in acta publica relata ſit: quanquam etiã donatarius donationis certã probationem propria donatoris manu priuatim ſcriptam abſtulerit.* At *neſcio quid ſibi illi ſuperflua hac ſubtilitate velint.* Quando *enim donatio ſcripto comprehenſa, eiq́; "iuſtum teſtimonium adhibitum eſſet, quorſum amplius accuratè finire oportebat?* Nobis *itaq́;, exacta hac definitione, "quam neq; de donationibus dictam eſſe omnino ſcimus, per ſanctionem conſopita, illud proponere viſum eſt, vt ſi donatio quæ quingentos aureos excedit, in literas relata ſit, rata permaneat: quæ verò ſcripto cõprehenſa non eſt, pro eo modo qui quingentos aureos excedit, irrita ſit: tametſi donatarius præſentibus teſtibus rẽ donatã adeptus ſit.* Etenim *donatio, cuius æſtimatio quingentos aureos non ſuperat, etſi conſcripta non ſit, dummodo*

" De hac cõſtitutione ſtatue ex l. 25. & 34. De donat. C.

" Lego βεβαίαν εἶναι.

" Lego ἐνδεχομένης.

" Mendo hic locus non caret.

τρισὶ μάρτυσι κυρουμένη, φέρει τὸ βέβαιον, καὶ δέον τούτῳ τῷ τύπῳ ἐξεταζομένας ἰσχύειν ἢ ἀκυροῦσθαι τὰς δωρεάς.

---

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΥΡΕΘΕΝτος θησαυροῦ, μετὰ τίνος δεῖ τὸν εὑρόντα μερίζεσθαι αὐτόν.

Διάταξις να.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΗΝ μὲν ἀγαθὸν καὶ σωτήριον τοῖς θείοις ἡμᾶς καὶ σωτηρίοις πείθεσθαι νόμοις. οὕτω γὰρ πολιτευόμενοι, ἥκιστα νόμων ἀνθρωπίνων προσεδεήθημεν, καὶ τῷ ἐκεῖθεν φωτὶ ἀσφαλῶς ὁδηγούμενοι, οὐκ ἂν δὲ ἐκ νόμων βοηθείας ἀνθρωπίνης εἰς χρείαν καθιστάμεθα. ἀλλ' ἐπεὶ τοῦ πηλοῦ καὶ τοῦ ὄγκου χαλεπὸν ὑπεράνω πάντας γενέσθαι, καὶ τοῖς πρὸς οὐρανὸν ἐπαίρουσι θείοις ἐντάλμασιν ἐπαρθῆναι, ἐξεῦρε καὶ ἡ ἀνθρωπίνη πρόνοια διὰ δογμάτων οἰκείων σωτηρίαν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ. διὰ τοῦτο καὶ νῦν τοῦ δεσπότου καὶ σωτῆρος ἡμῶν οἰκτίρμονας εἶναι παρεγγυωμένου, καὶ τῶν ἀπορίᾳ πιεζομένων τοὺς ὅσοι τῶν ἐκείνου δωρεῶν ἀπολαύοντες ἐν εὐπορίᾳ διαβιοῦσι παραμυθεῖσθαι τὴν στενοχωρίαν· ἐπειδή τινες ἀχάριστοι μὲν περὶ τὸν δεσπότην ὄντες, ἀσυμπαθεῖς δὲ περὶ τὸ συγγενὲς, οὐ μόνον

οὐκ

tribus teſtibus confirmetur, rata iudicatur. Ad hanc ergo formam examinatæ donationes, aut valeant, aut irritæ ſint.

*DE INVENTO THESAVRO, CVIVS ESSE DEBEAT.

CONSTITVTIO LI.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

BONVM *ſanè atq; ſalutare eſſet, ſi diuinis ſalutiferisq; morem gereremus legibus. minimè enim tũ humanis indigeremus: illarumq; luce tutam viam cõmonſtrante, humano ex legibus auxilio nobis non eſſet opus. Verùm quoniam cœno atq; luto omnes emergere, diuinisq; præceptis in cœlum tollentibus eleuari difficile eſt: humano generi ſalutem etiam humana prudentia per leges ſuas adinuenit. Quapropter etiam nunc, quum, quanquã* Dominus *&* Ser*uator noſter miſericordes eſſe, eorumq; qui inopia premuntur, illos qui ipſius donis fruentes in affluenti rerum copia viuunt, anguſtijs ſuccurrere iuſſerit, nonnulli tamen ita in* Dominũ *ingrati, ergaq; cõmunem hominum cognationem commiſerationis expertes ſint, vt non modò*

οὐκ ὀρέγουσι χεῖρα ἐλέου τοῖς χρῄζουσιν, ἀλλ' ὥσπερ φθονοῦντες καὶ αὐγαῖς ἡλίου τοὺς ἑαυτῶν σκυθρωποὺς ὁρᾶν θησαυρούς, γῇ τούτους κατορύττουσιν· ἔδοξε καὶ περὶ ταύτης τῆς ἀπανθρώπου ἐπινοίας νόμον εἰς βίον ἐλθεῖν· ὃς πάλαι μὲν ἐκτεθειμένος, πλεονεκτηθεὶς δὲ παρ' ἧς πολλὰ τῶν καλῶν διαλυμαίνεται πλεονεξίας, καὶ ὑπ' αὐτῆς τὸ οἰκεῖον κράτος ἀφῃρημένος, νῦν παρὰ τῆς ἡμετέρας βασιλείας τοῦτο πάλιν ἀνακομίζεται. ἐκέλευε γὰρ ὁ νόμος τὸν κατορωρυγμένον περιτυχόντα θησαυρόν, εἰ μὲν βασιλικὸν εἴη τὸ χωρίον, ἢ δημόσιον ἄλλως, διακληροῦσθαι τὸν εὑρόντα καὶ τὸ δημόσιον ἐπίσης τὸ εὕρημα· εἰ δὲ ὁ τόπος ὃς τὸν θησαυρὸν εἰς φῶς ἤνεγκεν, οὔτε βασίλειος οὔτε δημόσιος, ἀλλ' ἑτέρου τινὸς προσώπου, ἀμφοτέροις ὁμοίως τῷ τε περιτυχόντι καὶ τῷ τοῦ χωρίου δεσπότῃ τοῦτο ἐπ' ἴσης διανέμεσθαι· εἰ δὲ τοῦ εὑρόντος τὸ χωρίον, αὐτοῦ καὶ τὸ πᾶν εὕρημα εἶναι. ταῦθ' ὁ νόμος ἐθέσπισεν. Ἀλλ' ἡ φαύλη πλεονεξία οὐκ οἶδ' ὅπως τοῦτον παραλογισαμένη, κέρδος ἄδικον τῷ δημοσίῳ χαριζομένη, ἐκείνῳ μέχρι τοῦ νῦν τὸν εὑρισκόμενον δίδωσι θησαυρόν, εἰς ἀπραξίαν τὸν νόμον περιστήσασα· τί οὖν ἐκ τούτου συμβαίνει; γνῶσιν ἔχοντες θησαυρῶν κατορωρυγμένων, ἐννοοῦντες ὅτι τοῖς αὐτῶν πόνοις ὀνήσονται ἕτεροι, αὐτοὶ δὲ μάτην ὑποστήσονται τὸν κάματον, οὐ μόνον δέ, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ πικραῖς ἐξετάσεσιν ὑποβεβλήσονται, παρὰ φαῦλον ποιοῦνται τὴν ἔρευναν, καὶ λαμβάνει οὕτως αἰώνιος ἀπόκρυψις καὶ ἀπώλεια, ὧν ἡ φανέ-

ρωσις

non benignam manum egentibus præbeant: verumetiàm, tanquam ſolis quoq; radijs tetricos theſauros ſuos aſpicere inuideant, in terrã illos defodiant: de inhumano hoc inuento in mediũ legem prodire oportuit. Quæ quidem lex *quũ olim lata fuerit, victa autem poſtmodum à cupiditate, quæ multas egregias res labefactat, ab eademq́; ſuo vigore priuata ſit: nunc ab* Imperatoria *noſtra* Maieſtate *in integrum reſtituitur.* Iubebat *autem illa, vt qui in* 1 *defoſſum theſaurũ incidiſſet, ſi prædium in quo inuentus eſſet,* 2 *ad* Principẽ *pertineret, alioqui ve publicum eſſet, illũ ex æquo cum fiſco partiretur: ſi verò locus vnde theſaurus in lucẽ prodijſſet, neq; ad* Principẽ *pertineret, neq; publicus, ſed* 3 *alterius cuiuſpiã eſſet, is æqualibus partibus inter inuentorẽ prædijq́; dominum diuideretur: deniq; ſi inuentoris prædium eſſet, ipſi res inuenta vniuerſa cederet.* A*tq; hæc quidem lex illa ſancijt.* V*erùm peruerſa cupiditas, haud ſcio quomodo illa circunſcripta, iniquoq́; lucro fiſco donato, illi in hunc vſq; diem inuentũ theſaurum attribuit, legemq́; ocioſam reddidit.* At *quid hinc cõtingit?* Q*ui alicubi recõditos latere theſauros ſciunt, dum alios laboribus ſuis gauiſuros, ſe autẽ fruſtrà illos ſubituros, quin et interdum acerbis examinationibus ſubijciẽdos cõſiderant, illos inueſtigare negligũt: itaq; in perpetuum recondita manẽt & pereunt, quæ in lucẽ*

1 Lego τῷ καλορωρυγμένῳ θησαυρῷ.
2 l. 3. Si in locis. De iur. fiſc. ff.
3 Tit. De theſaur. C.

ρωσις ὠφέλειαν ἀνθρώποις ἔμελλε πραγματεύσεσθαι. Κελεύομεν τοίνυν, κατὰ τὴν δικαιοσύνην τοῦ ἀρχαίου νόμου καὶ ἀπὸ τοῦ παρόντος γίνεσθαι, καὶ θησαυροῦ εὑρεθέντος, εἰ μὲν ὁ τοῦτον ἐξαγαγὼν τόπος, τῶν δημοσίων ἢ τῶν βασιλείων εἴη χωρίων, μετὰ τοῦ δημοσίου τὸν εὑρίσκοντα μερίζεσθαι· εἰ δ' ἑτέρου τινὸς προσώπου, παραπλησίῳ τρόπῳ αὐτόν τε τὸν εὑρίσκοντα καὶ τὸν κύριον τοῦ τὸν θησαυρὸν ἀναδόντος χωρίου, τὴν διανομὴν ποιεῖσθαι. εἰ μέντοι γε πρὸς ἀγνωμοσύνην ἴδοι ὁ τοῦτον εὑρὼν, καὶ μηδὲ τὸ εὑρεθὲν ἐξομολογῆσαι βουλήσεται, ἀλλὰ παρακατάσχοι δόλῳ καὶ ψεύδει ἐκ τοῦ εὑρήματος, τότε κοινοὺς αὐτῷ γίνεσθαι τοὺς πόνους, καὶ μηδὲν ὅλως αὐτὸν λαμβάνειν, ὡς κακοῦργον, καὶ τῶν ἀλλοτρίων κλέπτην, ἀλλ' εἶναι μόνου ἐκείνου τὴν εὐεργεσίαν ὃς ἔχει τοῦ χωρίου τὴν κυριότητα.

---

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΝ ΕΙδος νομίσματος, ἀπαραποίητον ὂν καὶ ἀκίβδηλον, καὶ ὁλικὴν τελείαν ἔχον, δι' ἴσου πολιτεύεσθαι, εἴτε τινὸς τῶν προγενεστέρων, εἴτε τινὸς τῶν μεταγενεστέρων βασιλέων εἴη. Διάταξις νβ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΕΙ ὥσπερ τῶν πραγμάτων αἰτίων εὔποροι ἀφορμαί, ἐνταῦθα δὲ πολιτείας ἐκ τῶν πραγμάτων δυνάμεως, καλῶς ἄρα εἴποι ἄν τις τὴν ἔνδειαν, ὡς νόσον

producta magnã hominibus erant vtilitatem allatura. Iubemus ergo, vti deinceps ſecundum veteris legis æquitatē iudicetur: & quãdo theſaurus aliquis inuẽtus fuerit, ſi locus vbi inuentus eſt, in publicis Imperatorijs ve fundis ſit, inuentor illũ cum fiſco partiatur: ſi verò alterius cuiuſpiã ſit, ſimili modo ipſum & inuentor, & loci, in quo theſaurus inuentus eſt, dominus inter ſe diuidant. Cæterùm ſi improbus eſſe, neque quicquid repererit, confiteri inuentor omne velit, ſed dolo mendacijsq́; ex re reperta nonnulla detineat: in"vanum tunc ille laborarit, & tanquam malitioſus rerumq́; alienarum occultator & fur, nihil omnino accipiat, ac beneficium loci domino ſoli cedat. "Lego ϰενῶς.

---

*VT TAM VETERVM PRINCIPVM QVAM RECENTIORVM numiſmata, modò iuſti ponderis probæq́; materiæ ſint, valeant.

CONSTITVTIO LII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

S*I"pecuniarum nerui ſufficiens & copioſa illarum materia eſt, rémque publicam pecuniarum vis ſtabilit: rectè profectò veteres defectum, velut morbum quend* "Lego χρημάτων.

καὶ φθορὰν, κἂν τοσοῦτον ἐδίωκον, ἐκ τοῦ βούλεσθαι
πᾶσαν ἰδέαν νομίσματος, κἂν εἰς τοὺς πάλαι
καὶ πρόπαλαι ἀναφέροιτο βεβασιλευκότας, ὁμοίως
ἐμπολιτεύεσθαι. ἀλλὰ τούτῳ τῷ καλῷ οὐκ οἶδα
τί παθόντες οἱ πρὸς τὰ σκῆπτρα ὕστερον κατα-
στάντες, οὐκ εἴασαν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μεῖναι σχήματος·
ἀλλ' ὥσπερ τῇ εὐπορίᾳ τῶν ἐπικαίρων διαβασκή-
ναντες, τὸ ἀπολίτευτον μὲν τοῖς φέρουσι τῶν πρὸ
αὐτῶν ἀρξάντων νομίσμασι τὴν μορφὴν κατε-
ψηφίσαντο, μόνοις δὲ τοῖς ἑαυτῶν ἀπένειμαν πο-
λιτεύεσθαι, οὐ βουληθέντες συνιδεῖν τὴν ἐκ τού-
του περιισταμένην καινοτομίαν τὰ πράγματα,
οὐδὲ τὴν βλάβην ὅση χωρεῖ μὲν διὰ πάντων, μά-
λιστα δὲ κατὰ τῶν ἀπορωτέρων, καὶ χρῃζόντων μεί-
ζονος βοηθείας καὶ ἀντιλήψεως. καὶ γὰρ τὸ τῶν ἐμπό-
ρων πλῆθος, καὶ τοὺς ἄλλως ἐκ χειρῶν βιοῦντας,
καὶ ὅλως τὸ γεωργικὸν γένος εἰς μεγάλην ἀπορίας
ἀνάγκην συνελαύνει, οὐκ ἐχόντων ἑτέρωθεν ἐρα-
νίζεσθαι τὴν τῶν πραγμάτων εὐπορίαν, ἐκείνης
καταλυθείσης τῆς ἀφορμῆς ἣ τέως αὐτοῖς συναν-
τελαμβάνετο. Διὰ τοῦτο ἡμεῖς, τῶν νεωτέρων
τὴν καινοτομίαν οὐκ ἀγαπῶντες, τῇ δὲ προνοίᾳ
τῶν ἀρχαίων ἑπόμενοι, θεσπίζομεν, κατὰ τὴν
ἐκείνων φιλάνθρωπον καὶ πολιτικωτάτην γνώ-
μην, πᾶν εἶδος νομίσματος, ἀπαραποίητον
τὴν μορφὴν ἔχον, καὶ τὴν ὕλην ἀκίβδηλον, καὶ
τὴν ὁλκὴν τέλειον, κἂν τέ τινος ᾖ τῶν προγενεστέρων,
ἄν τε τῶν ὀψιγενῶν, δι' ἴσου καὶ τιμᾶσθαι καὶ πολι-
τεύεσθαι. δίκη δὲ τοῖς καταφρονεῖν ἀκουσθεῖσι τῶν

ὁρί

quendam ac tabē,inde profugarunt,dum omne genus numiſmatis, etſi ad veteres & priſcos Principes referretur, ſimiliter valere" voluerunt. Verùm egregium hoc inſtitutū haud ſcio qua de cauſa poſteriores Principes in eadē forma conſiſtere non permiſerint,ac,tanquā ſubditorū opulentiæ inuiderent, quæ numiſmata ſuperiorum Principum effigiem ferrent, ijs publico vſu interdixerint:ſua verò ſola in cōmuni commercio eſſe voluerint. Næ illi, quantum hinc in communibus negocijs nouitatis,quantū item detrimenti,quod cùm ad omnes,tum præcipuè ad pauperiores,potiusq́; auxilio & defenſione indigentes pertineat, exiſteret, intelligere noluerunt. Certè mercatorum vulgus, quiq́; alioqui manibus victū quæritant, & demum vniuerſa ruſticorum natio,dum,antiquata ea qua hactenus vſi ſunt pecunia, alio modo res neceſſarias ſibi parare non poſſunt, in perquàm anguſtas adiguntur anguſtias. Eapropter nos nouo recentiorū placito non acquieſcentes,veterum autē prouidentiam ſequentes, ſancimus, vt ſecundum benignum illorum reiq́; pub.commodiſſimum iudicium,numiſmatis omne genus (quod quidem formam materiamq́; non adulteratam, & plenum pondus habeat) ſiue vetuſtioris cuiuſpiam Principis, ſiue recentioru ſit, æqualiter & æſtimetur,& in repub.tractetur. Pœna verò eorum qui rebelli animo decretum

" L. 1. De ve. numiſ. poteſt. C.

hoc

ὁρίσματος, αἱ εἰς τὸ σῶμα διὰ μαστίγων πληγαί, καὶ τριχῶν κουρεία ἐν χρῷ, καὶ προσέτι χρυσίου τριῶν λιτρῶν ἡ ἀπότισις.

---

* ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΘΕΤΕΙσθαι τὸν κελεύοντα νόμον ἔξωθεν τῆς πόλεως ποιεῖσθαι τὴν ταφὴν, καὶ ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ εἴτε ἔξω τῶν τειχῶν, εἴτε ἐν τοῖς θάπτειν. Διάταξις νγ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΕΜΟΙ φαίνεται, μὴ μόνον ὅσα τῷ βίῳ συμφέρει τῶν πολιτευομένων, ταῦτα πρέπειν ὁρίζειν τοὺς νόμους τῇ πολιτείᾳ, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἤδη καταλυσάντων τὸν βίον τὰ πρέποντα ἀνθρωπίνῃ σκέπτεσθαι συμπαθείᾳ· καὶ μὴ δι' ὧν ἀτιμίᾳ τε καὶ ὕβρει τῶν μεθισταμένων τὰ σώματα παραδίδοται, αἰσχύνη δὲ τῇ κοινῇ τῶν ἀνθρώπων φύσει παραγίνεται, ταῦτα νομοθετεῖν. πῶς γὰρ οὐκ ἔστι τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν αἰσχύνειν, ὅταν μὲν βούληται ὁ νόμος γῇ κρύπτεσθαι, εἰ μὴ ἔξω πόλεως φέροιτο τὸ βληθὲν ὑπὸ τοῦ θανάτου σῶμα; εἰ μὲν γὰρ τοῦτο διορίζων, περὶ ἐκείνων ἔλεγε τῆς ταφῆς, οἷς δύσφορον τὴν ἐκφορὰν ἐποίει ἡ ἔτι ἐν βίῳ πνεόντων αὐτῶν δυσωδία, ἴσως ἂν εἶχέ τινα πρόφασιν παρακαλούμενος.

καίτοιγε

hoc contemnent, fuerit, vt flagris cadantur, & cute tenus tondeantur, inſuperq; libras auri tres dependant.

---

*VT CVIQVE TAM INTRA CIVITATES, QVAM EXTRA, mortuos ſepelire liceat.

CONSTITVTIO LIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

M*EA quidẽ ſententia, leges ciuiles nõ ea modò quæ cõmuni ſubditorũ vitæ proſint, præſcribere: verùm de ijs etiã qui iam vitã finierunt, humanæ cõmiſerationi conuenientia decernere decet. Quæ autẽ defunctorũ corpora ignominiæ contumeliæq; exponãt, ac per quæ cõmuni hominum naturæ dedecus atq; turpitudo concilietur, nequaquam in leges ſunt includenda. At quòd* lex mortuos *nonniſi extra ciuitates humari vult, quomodo id humanam naturam dedecore afficere non eſt?* Et *quidem ſi hoc præcipiens, de ijs humandis ageret, quibus facilem elationem facultates, quas viui habuerant, ſuppeditarẽt, fortaſſe lex aliquã ad id iubendũ rationem habuiſſet.*

* L. 3. Diu. Hadrian. De ſepulchro violato. ff.

Quanq

καίτοιγε καὶ τὸ τετευχέναι πρὸς συμπάθειαν ὁρᾶν φίλων, συγγενῶν, οἰκείων τοῦ τεθνηκότος· οἷς μέγα εἰς παραμύθιον τοῦ ἄλγους καὶ τῆς ἀποστρέψεως, τοῦ ποθουμένου τάφου περιπλύξεις, καὶ ἐπ' αὐτῷ χεόμενα δάκρυα, τοῦ ἔξω κειμένου τῆς πόλεως οὐκ εὐχερῶς ἐπιτελεῖσθαι πέφυκεν. ἀλλ' ὅμως εἰς ἐκείνους τὴν ταφὴν ἔνδημον ἐποίει τῆς πόλεως, οἷς οὐκ ἄπορον αὐθημερὸν γίνεσθαι, ἦν τις ἀφορμὴ τοῦ δόγματος τῷ ἀσυμπαθεῖ. νῦν δὲ κατὰ πάντων ὁμοίως φερομένης τῆς ἀσυμπαθείας, πῶς οὐ πρόδηλον τὸ ἄτοπον, καὶ ἡ κατὰ τῆς φύσεως νομοθεσία καὶ αἰσχύνη; ὧν γὰρ ἔτι ζώντων ἄπορος ἦν ὁ βίος καὶ ἔρημος, πῶς θανόντες αὐθημερινῆς ταφῆς ἀπορήσουσι; πῶς δὲ, τῆς ταφῆς ἀπόρου τυγχανούσης, οὐχὶ ἐπὶ συχναῖς ἡμέραις οὕτω διαμένοντες, ἐλεεινὸν ὁμοῦ καὶ φρικτὸν κείσονται θέαμα, καὶ τὴν ταπεινὴν ἀνθρώπων φύσιν αἰσχυνοῦντες; χωρὶς δὲ τούτων, πῶς οὐκ ἔστι δίκης ὑπεύθυνον, ἐνίοτε τῶν ὁμιλησάντων τῷ θανάτῳ, θεραπόντων θεοῦ χρηματιζόντων, καὶ ὑπὸ τῆς αὐτῶν δόξης περιπομένων, ἐρρίφθαι αὐτῶν ἄταφον τὸ σῶμα; Οὐδαμῶς οὖν νόμοις τῆς ἡμῶν πολιτείας συγκαταλέγεσθαι τοῦτον τὸν νόμον θεσπίζομεν, ἀλλ' ὥσπερ ὑπὸ τῆς συνηθείας καλῶς ὤφθη καταφρονούμενος, οὕτω καὶ ὑπὸ δόγματος ἡμετέρου ἔστω παντελῶς ἀθετούμενος. καὶ πᾶς ὃς ἂν

βού

Quanquam tunc etiam ad amicorũ, cognatorum, neceſſariorumq́; defuncti commiſeratio nem reſpicere oportebat. Quorum dolori atque orbitati magnum ſanè ſolatium eſt, ſi amici ſui ſepulchrum amplexari, ac in id lacrymas profundere poßint. "Quæ officia extra ciuitatem ſepulto non facile eſt exequi. Attamen "ſi illos ſolùm extra ciuitatem ſepeliri vellet, quibus id ipſo mortis die per facultates facile eſſet, ad eam inclementiam aliquam lex occaſionẽ haberet. Verùm nunc, quum inclementia illa ſimul ad omnes ſe extendat, quomodo non manifeſta eſt abſurditas? quomodo legem in naturæ opprobrium ferri non eſt euidens? Qui enim, dum adhuc viuerent, inopes & deſerti erant, quomodo mortui ipſo mortis die "humabuntur? Quomodo item, quum propter paupertatem ſepultura non accelerabitur, multis diebus inſepulti, non miſerabile ſimul & horrendum ſpectaculum iacebunt, tabeſcentemq́; hominũ naturam dedecorabũt? Extra hæc autem, quũ mortui interdum famuli Dei appellentur, propterq́; cœleſtem gloriam colantur, ipſorum corpora inhumata abijci, quomodo id verò expiationi etiam obnoxium non eſt? Ne igitur vllo modo inter ciuiles leges hæc lex recenſeatur, ſancimus: quin potius, vt à conſuetudine rectè contemnitur, ſic etiam decreto noſtro prorſus reprobator. Quicunque autem ſiue extra

" Lego ἃ ἐπὶ τῷ.

" Lego οἷ ἐκείνοις.

"Lego εὐπορήσωσι;

βούληται, εἴτε τειχῶν ἔξωθεν, εἴτε τῆς πόλεως ἐντὸς τοὺς τελευτῶντας τιμᾶν τῇ ταφῇ, ἄδειαν ἐχέτω περαίνειν τὸ βούλημα.

---

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΤΗ κυριακῇ ἡμέρᾳ παντελῆ ἀπραξίαν εἶναι, καὶ τοὺς γεωργοὺς ἀργεῖν ἐν αὐτῇ, παραπλησίως ἅπασι τοῖς ἄλλοις ἐργάταις. Διάταξις νδʹ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΑΡΙΣΤΗ μὲν ἡ σπουδὴ τῶν πρὸς ἔκθεσιν ἐπιβαλλομένων ἑαυτοὺς τῶν ὅσα τῷ βίῳ συμφέρει ἐνταλμάτων, καὶ ἄξιον αὐτούς, ἐν οἷς ἐρῶντες πρὸς τὴν ὠφέλειαν τῶν ὑποχειρίων ὅλην τὴν φροντίδα συντείνοντες, ἀποδέχεσθαι τῆς φιλοπονίας, καὶ τὰ τεθέντα τηρεῖν εὐλαβῶς. ἄξιον δὲ πολὺ πλέον ἐκείνοις μᾶλλον τὴν τοιαύτην ἀπονέμειν εὐλάβειαν, οἳ πλέον ὤφθησαν καὶ ὑπὲρ τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας, οἱ πάσης τῆς γῆς νομοθέται, ἀναδεξάμενοι μέριμναν, καὶ οὓς ἔθεντο νόμους, τούτους ἐπίπροσθεν ἄγειν τῶν ἄλλων νόμων. οὐ μόνον δὲ δι' ὅπερ εἶπον, ὅτι πλέον εἰς τὴν τῶν ἀνθρώπων ὠφέλειαν, μᾶλλον δὲ ἀσύγκριτον ἀνεδείξαντο καὶ εἰσηνέγκαντο πρόνοιαν, ἀλλ' ὅτι καὶ θεῖοι ἐχάραξαν τὰ δόγματα πατέρες. Ἐπεὶ οὖν

τῷ

muros, ſiue intra ciuitatẽ ſepelire mortuos volet,perficiendæ voluntatis facultatem habeto.

---

*VT DOMINICIS DIEBVS OMNES AB OPERIBVS VAcent.

CONSTITVTIO LIIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

PRAESTANTISSIMVM *illorum eſt ſtudiũ,qui ſe edendis quæ communi vitæ vtilia ſint præceptis dedũt:digniq; ſunt, eo quòd ad ſubditorum vtilitatem omnes ſuas curas intẽdunt, quorum pius in remp. amor laudibus celebretur,ac præcepta ſanctè obſeruentur.* Interim ve*rò multo æquius fuerit, illis potius iſtiuſmodi reuerentiam attribuere, quos maiores pro humani generis ſalute,"tanquam vniuerſi terrarum orbis legiſlatores, ſuſcepiſſe ſolicitudines conſtat,quaſq; leges tulerint, has aliis omnibus anteferre:idq; non ſolùm propter id quod dixi, quòd* videlicet *ad hominum vtilitatem, incomparabiliorem ſuſceperint atq; contulerint curam: ſed quòd etiam"diuini numinis virtute ſcripſerint ſua decreta. Quoniam itaque*

"Lego οἷα πάσης.

" Lego τῷ θείῳ.

τῷ νόμῳ τῶν κορυφαίων μαθητῶν, ὃς πάντα ἐπιτρέπει ἀργίᾳ τιμᾷν τὴν ἡμέραν τῆς δεσποτικῆς ἀναστάσεως, ὁρᾶται νόμος ἀντιφθεγγόμενος, ἐν ᾧ μὴ πάντας ὁμοίως κωλύειν ἐργάζεσθαι, ἀλλ' ἐκείνοις ἄνετον τὴν ἐργασίαν δίδοσθαι. φησὶ γὰρ, Εκαστα μὲν, καὶ δῆμοι τῶν πόλεων, καὶ οἱ ἐκ τεχνῶν βιοῦντες ἀργείτωσαν ἐν κυριακῇ· μόνοι δὲ γεωργοὶ ἐργαζέσθωσαν. καὶ ἡ αἰτία τῆς λύσεως τῆς τιμῆς τῆς ἡμέρας ἄλογος. δοκεῖ γὰρ σωτηρία εἶναι τῶν καρπῶν. ἔστι δὲ ἡ ἀληθῶς οὐδέν. οὐ γὰρ τὸ σπουδαῖον τῆς γεωργίας, ἀλλὰ τοῦ καρποδότου ὁ ἥλιος, ἐπειδὰν δοκῇ, τὴν εὐθηνίαν παρέχεται τῶν καρπῶν. Ἀλλὰ γὰρ ἐπεὶ τοιοῦτός τις εἰς γένεσιν ἦλθε νόμος, ὀλιγωρῶν μὲν τῆς τοῦ δεσπότου τιμῆς, ἀντιδογματίζων δὲ τοῖς κατὰ πάντων ἐναντίων παρὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος λαβοῦσι τὰ νικητήρια· ὁριζόμεθα καὶ ἡμεῖς ἃ τῷ ἁγίῳ ἔδοξε πνεύματι καὶ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ μεμυημένοις ἀποστόλοις, ὥστε πάντας ἐν τῇ θείᾳ καὶ τὴν ἀφθαρσίαν ἡμῖν ἐγκαινισαμένῃ ἡμέρᾳ σχολάζειν ἀργήσαντας, καὶ μήτε γεωργὸν μήτε τινὰ ἅπτεσθαι ἔργων ἐν ταύτῃ τῶν μὴ νενομισμένων. εἰ γὰρ οἱ πάλαι τὰς σκιὰς καὶ τοὺς τύπους τιμῶντες, διὰ τοσαύτης ἦγον τιμῆς τὴν τοῦ σαββάτου ἡμέραν ὡς παντελῆ

αὐτῇ

illorum inter diſcipulos procerum legi, quæ Dominicæ reſurrectionis diem ceſſatione ab operibus 1 *omnes venerari mandat, legẽ aliam contradicere conſpicitur,* 2 *quæ non omnes ſimul operari prohibendos,* 3 *nonnulliſq; vti operentur indulgẽdũ eſſe cenſet (ait enim,* 4 OMNES IVDICES, VRBANAEQVE PLEBES, ET CVNCTARVM ARTIVM OFFICIA, VENERABILI DIE SOLIS QVIESCANT. RVRI TAMEN POSITI, AGRORVM CVLTVRAE LIBERE LICENTERQVE INSERVIANT. *cuius* iſtius *diei dehoneſtationis nulla ratione nititur cauſa. nam quanquã fructuũ cõſeruatio prætendi poſſe videatur: nullius tamẽ* 5 *illa momenti, req; vera futilis eſt: quũ non agriculturæ diligẽtia, ſed ſolis virtus, quãdo frugũ largitori viſum ſit, fructuũ abundantiã ſuppeditet) quoniã, inquam, iſtiuſmodi lex in lucẽ prodijt, quæ* Domini *cultũ vilipẽdat, diuerſumq; ab illis, qui cõtra omnes aduerſarios à Spiritu ſancto victoriã obtinuerunt, decretũ præſcribat: ſtatuimus nos etiã, quod Spiritui ſancto, ab ipſoq; inſtitutis Apoſtolis placuit, vt omnes in die ſacro, quoq; noſtra integritas* 6 *inſtaurata eſt, à labore vacent: neq; agricolæ, neq; quiquã alij in illo illicitum opus aggrediantur. Si enim qui vmbrã quandã atq; figuram obſeruabant, tantopere ſabbathi diem venerabãtur, vt ab omni*

1 Lego πάντας.
2 Lego ἐς ἐκεῖνη.
3 Lego ἐνίοις.
4 Verba l. 3. de feriis. C. quib. vitiata Græca reſtituuntur.
5 Pro ἄ. lego αὕτη.
6 Lego ἐγκαινισθείη.

αὐτῇ ἀπραξίαν διδόναι, πῶς εἰκὸς, οὓς ἡ χάρις θεράποντας ἔχει καὶ ἡ ἀλήθεια, τούτους μὴ τιμᾶν τὴν ἡμέραν ἣ τὸ τίμιον παρὰ τοῦ δεσπότου ἐπλούτησε, καὶ ἡμᾶς ἠλευθέρωσε τῆς ἐκ φθορᾶς ἀτιμίας; ἢ πῶς οὐ παντελῶς ἀσυνείδητον, ἑπτὰ ἡμερῶν οὐσῶν, ὧν εἰς δεσποτικὴν τιμὴν ἀνεῖται μία, ἀρκεῖσθαι ἡμᾶς ταῖς ἓξ ἀποκεχωρημένους εἰς ἔργα, ἀναφαίρετον τῷ δεσπότῃ ἐκείνην τηρεῖν, ἀλλὰ καὶ ταύτην κοινὴν ποιεῖσθαι καὶ τῶν ἡμετέρων ἔργων νομίζειν καιρόν;

---

* ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ τῶν χριστιανῶν πίστιν Ἑβραίους πολιτεύεσθαι.

Διάταξις νε.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Οἱ ἔμπροσθεν εἰς τὰ σκῆπτρα καταστάντες, περὶ τοῦ πάλαι μὲν διάταξιν τὴν πρὸς αὐτοὺς θεόθεν ἐπισκοπὴν περιωνύμου τῶν Ἑβραίων γένους, γεγονότος δὲ, ἐκ τῆς πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ θεὸν ἡμῶν ἀπονοίας, περιωνύμου ἐν συμφοραῖς, διαφόρους ἐξέθεντο νόμους, οἱ περὶ καταστάσεως τῆς ἐκείνων ζωῆς διαλαμβάνοντες, κελεύουσι ταῖς θείαις γρα-

prorſus opere abſtinerent: quomodo qui gratiæ lucem, ipſamq́; veritatem colunt, hos cum diem qui à Domino *honore ditatus eſt, nosq́; ab exitij dedecore liberauit, non venerari par eſt? aut quomodo, quum ex ſeptem diebus vnus in* Domini *honorem conſecratus ſit, nos aliorum ad opera* 7 *vſu contentos non eſſe, "neque illũ* Domino *eximium & inuiolatum conſeruare: ſed ipſum etiam vulgarem facere, noſtrisq́; operibus applicandum putare, religionis nõ eſt prorſus diſſoluta?*

7 Lego μὴ ἀρκεῖσθ. "Lego μὴ ἀδιαφθάρετον.

VT IVDAEI SECVNDVM CHRISTIANISMI RITVS VIuant.

CONSTITVTIO LV.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVI *olim ſceptris potiti ſunt, de Hebræorum gente (quæ quondam "quoad diuino patrocinio fouere-tur inclyta fuit, nunc autem ob contumaciam in* CHRISTVM *& Deum noſtrum, in calamitatibus celebris eſt) diuerſas promulgarunt leges, quæ de ipſorum vitæ ſtatu tractantes, "iubent, vt ſacras ipſi ſcri-*

"Lego διὰ πᾶσαν, pro διάταξιν.

"Vide Nouel. 146.

φαῖς ἐντυγχάνειν αὐτοὺς, καὶ τῶν οἰκείων ἐθίμων μὴ εἴργεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοὺς παῖδας, πρὸς τῇ συγγενείᾳ τοῦ αἵματος, καὶ τῇ ἐκ τῆς περιτομῆς συγγενείᾳ προσοικειοῦσθαι αὐτούς. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οἱ ἔμπροσθεν, ὡς εἶπον, εἰς τὴν βασιλείαν παρελθόντες. ὁ δὲ τῆς θείας λήξεως Βασίλειος, οὗ τῆς σπορᾶς ἡμῖν ἡ βλάστη, ἅτε δὴ πλέον τῶν ἄλλων σχὼν ἔρωτα τῆς αὐτῶν σωτηρίας, οὐκ ἀφεθέντας καταλιπεῖν τούτους, καθὼς οἱ πρὸ ἐκείνου, ἐν μόνῃ τῇ τῶν προλαβόντων νόμων διατάξει, ἀλλὰ τοῦτο μὲν τῶν ἱερῶν λογίων ἀναπτύξεσι, τοῦτο δὲ ἐν ταῖς αὐτῶν νουθετήσεσι πρὸς τὴν σωτήριον τῶν Χριστιανῶν μεταστήσας λατρείαν, τῷ ζωοποιῷ τοῦ βαπτίσματος ἐτελείωσεν ὕδατι. καὶ ἔργῳ μὲν, δι᾽ ὧν αὐτοὺς εἰς τὸν νέον κατὰ Χριστὸν μορφωθῆναι ἄνθρωπον ἔπεισε, τὸν παλαιὸν ἀποδύεσθαι παρεσκεύασεν, καὶ ὅσα τῆς παλαιότητος ἐγνωρίζετο, περιτομὴν, σάββατον, καὶ εἴ τι ἕτερον, ἐκείνῳ συναπημφίασεν. ἀλλ᾽ οὕτω μὲν ἔργῳ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ φρονήματος μετατάξας αὐτοὺς, οὐκ ἔτι καὶ νόμου ψηφίσματι τοῖς προτέροις νόμοις, οἳ παρεῖχον ἄδειαν Ἰουδαϊκῶς ζῆν, καὶ τὴν ἀφωνίαν καὶ ἀργίαν ἐθέσπισεν. Ἡμεῖς οὖν, ὅπερ ὁ ἡμέτερος παρῆκε πατὴρ, εὔλογον κρίναντες ἀναπληρῶσαι, παντὶ νόμῳ ἀρχαιοτέρῳ, τῷ περὶ Ἑβραίων νομοθετηθέντι, σιγὴν ἐπιτρέπομεν, καὶ μὴ ἄλλως αὐτοὺς τολμᾶν πολιτεύεσθαι ἢ ὡς ἡ καθαρὰ καὶ σωτήριος τῶν Χριστιανῶν πίστις βούλεται. εἰ δέ

pturas legant, & nè à ſuis ritibus arceantur. quinetiam, vt liberos ſupra ſanguinis cognationem circunciſionis etiam cognatione ſuo inſtituto accommodent. Atq; hæc quidem, qui olim (vt dixi) imperium obtinuerũt. Verùm ſacratiſſimus Princeps, ille ex cuius ſemine nos nati ſumus, vt qui maiore quàm cæteri ſalutis ipſorum deſiderio teneretur, hos in ſola ſuperiorum legum obſeruatione relinquere (quod ante illum alij fecerant) non contentus: ſed partim ſacrorum oraculorum explicatione, partim eorundem admonitionibus ad ſalutarem Chriſtianorum cultum traducens, viuifica baptiſmi aqua initiauit. Atque quòd ipſos in nouum ſecundum CHRISTVM *hominem transformari debere perſuaſit, vt veterem deponerent plenè effecit, & quæcunque vetuſtatem ſaperent, circunciſionem, ſabbathum, & ſi quid aliud eſt, cum illo ſimul exuit. Atqui cum tanto cum effectu à Iudaica pertinacia ipſos deduxiſſet, non etiam prioribus legibus, quæ Iudaico ritu viuere permittebant, ſilentium & vacationem alterius legis decreto impoſuit. Quod igitur pater noſter prætermiſit, id nos adimplendum putantes, omni antiquiori, quæ de Hebræis ſtatuit, legi ſilentium iniungimus: & ne illi aliter quàm pura ſalutariſque Chriſtianorum fides vult, viuere audeant, iubemus. Quòd ſi quis*

τις ἀλλοίου τῶν μὲν Χριστιανικῶν θεσμῶν ἀφιστάμενος, πρὸς δὲ τὰ Ἰουδαίων ἐπαναστρεφόμενος ἔθη καὶ δόγματα, οὗτος κατὰ τοὺς περὶ ἀποστατῶν ἐγκειμένους νόμους εἰσπράττεσθαι τὴν τιμωρίαν.

ΠΕΡΙ ΠΡΟΘΥΡΩΝ ΘΑΛΑΤΤΙΩΝ.

Διάταξις νϛ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥΛΙΑΝῼ Τῼ ΑΥΤῼ.

ΚΑΙ οὗτος ἡμῖν ὁ νόμος, ὃς ἀφαιρεῖται τῶν θαλαττίων χωρίων τὴν ἐξουσίαν τῶν οὖν παρὰ τοῖς προθύροις θάλασσαν ὁρᾶται (ἀλλὰ γὰρ οὐ μόνον τοῦτο, ὑπάγει δὲ καὶ τῇ περὶ τῆς ὕβρεως ἀγωγῇ κωλύοντας τοὺς ἐκεῖ ἀποκεχρῆσθαι τῇ ἁλιευτικῇ τέχνῃ προθυμουμένους) οὐ δίκαια ἐπιτρέπων ἐφαίνετο. πᾶν γὰρ ὃ μὲν ἀδίκῳ λόγῳ πρὸς ἐξουσίαν τινὶ περιῆλθεν, εἴτε γονέων κλῆρος, εἴτε πόνων ἰδίων κτῆμα, εἴδ' ἑτέρῳ τινὶ μὴ ἀπηγορευμένῳ τρόπῳ· πᾶς οὐχὶ καὶ πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ τὴν ἐξουσίαν ἔχοντος ἀνακέκριται, κἀκείνῳ τὰς ὠφελείας πολὺ πρότερον, ἀλλ' οὐχ ἑτέρῳ παρέξει; οὐκ ἔστιν οὖν πρὸς τὸ εὐθὺ ἀφορῶντος νόμου, ἑτέρους εἰσάγειν πρὸς τὴν ὠφέλειαν οὐ μηδὲν ὑπεβάλλοντο, καὶ ἀποστρέφειν ἐκείνους ταύτης, οἷς πάντως γε οὐ τίμημα, οὐ συγγραφὰς δίκαιον, ἢ

ἄλλον

à Chriſtianorum ritibus defectione facta, ad Iudæorum mores & placita reuerti deprehendatur, hic ſecundum leges" de apoſtatis latas pœnas luat. "Vi[illegible] de apoſtatis. C.

DE ORIS MARITIMIS.

CONSTITVTIO LVI.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

HAEC *etiam lex "quæ maritimorum prædiorum ius tollit, eorum vnde apud oras mare conſpicitur: quæq; inſuper illorum dominum, ſi illic piſcari volentes prohibeat, iniuriarum actioni ſubijcit: nobis nõ æqua ſtatuere viſa eſt. Quicquid enim non iniquo titulo in cuiuſpiam dominium deuenit, ſiue parẽtum hæreditas laborumq́; emolumentum, ſiue alio quocunq; non illegitimo modo paratum ſit: quæ cauſſa eſt, quamobrem id non ab eo qui in dominio habet, adminiſtretur, & illi nõ longè potius quàm alteri cuipiam vtilitatem præbeat?* Non *eſt igitur legis, quæ quidem æquitatem ſpectet, vt alios ad vtilitatem rei, in quam nihil iuris habent, introducat: illos verò qui aut ſolutum precium, aut cognationis ius, aut denique alium*

"L. 13. Si quis me. & 14. De iniur. & famil. libel. ff.

ἄλλον τινὰ τρόπον οὐκ ἀπηγορευμένον εἰς τὴν τοῦ χωρίου καταβάλλοντος κτῆσιν. τὸ δὲ καὶ τοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ ἐτησίους φόρους ἀπαιτεῖσθαι μὲν τοὺς αὐτῷ διαφέροντας τοῦ τόπου, ἀπελαύνειν δ' ἐκεῖθεν τοὺς ἔξω τῆς ἐκείνου γνώμης βουλόμενον τῇ ὠφελείᾳ χρῆσθαι μὴ δύνασθαι, ἀλλ', εἰ τοῦτο ποιεῖν ἐθελήσοι, ταῖς περὶ ὕβρεως αἰτίαις ἐτάζεσθαι· πῶς οὐχὶ μετὰ τοῦ ἀδίκου παντελῶς καὶ παράλογον; τί δέ, εἰ ὁ τοῦ χωρίου δεσπότης οὐκ ἀμαθὴς ἁλιευτικῆς; ἆρα καθευδήσεται μὲν αὐτὸς ἀργῶν, ἄλλοις δ' ἐπιτρέψει τὰ τῶν προθύρων κέρδη θηρᾶν; ἢ τὴν μὲν ἀργίαν οὐκ ἀσπάσεται, ἑτέρων δὲ πρόθυρα ἁλιεύων περινοστήσει, ἐν δὲ τοῖς οἰκείοις ἐργάζεσθαι αὐτῷ οὐκ ἐξέσται; ἀλλ' οὐχ ὁρῶ τίνα τρόπον οὕτως ἔσται. Τοιγαροῦν θεσπίζομεν, τῶν ἰδίων προθύρων ἕκαστον ἀκωλύτως δεσπόζειν καὶ κύριον εἶναι, τοὺς δ' εἴ τινες βουληθεῖεν, χωρὶς τῆς αὐτοῦ ἐπιτροπῆς, τῆς τῶν προθύρων ἀπολαύειν ὠφελείας, ἐκδιώκειν. ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἔχει, καὶ πᾶς τῆς οἰκίας δεσπότης, μετὰ τῆς χρήσεως ταύτης καὶ τῶν προθύρων ἔχει τὴν κτῆσίν τε καὶ αὐλήν, οὕτως εὔλογον καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης ὑπολαμβάνομεν ἔχειν. καὶ ὥσπερ ἐν τῇ ξηρᾷ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων οὐδενὶ συγχωρεῖται παρὰ γνώμην τοῦ κεκτημένου καρπίζεσθαι, ἀλλ' εἰ καρπὸς ἐκεῖθέν τις συναγάγοι, ἢ λαμβάνοι τὴν χάριν τῇ τοῦ δεσπόζοντος φιλοφρονήσει, ἢ τὴν ὑπὲρ τοῦ τόπου κατατιθέμενος πρόσοδον· οὕτω καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ εἶναι ὁρίζομεν.

alium aliquem poßidendæ rei non illegitimum titulum laudãt, illa priuet. Iam verò quòd, quũ ab illo tanquã loci illius domino, annuũ tributum exigatur, expellere inde illum, qui præter ipſius voluntatem loci cõmodis vti velit, nõ poſſit: ſed ſi hoc faciat, iniuriarum actionibus tenetur: quomodo id, præterquam quòd iniquum eſt, non omnibus modis abſurdum eſt etiã? Quid ſi prædij dominus piſcatoriæ artis non ignarus ſit, num ipſi ocioſo dormiẽdum erit, alijsq́; orarum emolumenta venari permittere debebit? aut, ſi ocium non amplectetur, in aliorum oris errabundus piſcabitur, in ſuis autem id ipſi non licebit? At quare ita fieri debeat, nullam equidem rationem video. Sãcimus itaque, vt quiſque oras ſuas incõcuſſo iure poßideat, illorumque dominus ſit: & ſi qui ſine ipſius permiſſu illorum emolumento frui velint, hos propellere poßit. Nam quemadmodum terrenis locis iuris eſt, vt quicunque domus dominus ſit, is præter illius vſum, veſtibulum quoq; atq; atrium poßideat: vt ita etiam maritimis obtineat, rationi eſſe conſentaneum putamus. Et ſicut terrenis locis præter voluntatem domini ex alieno fructus percipere nemini conceditur: ſed ſi quis fructus ex alieno colligit, eos vel benignitate domini percipiat, vel pro loci vſu vectigal ſoluat neceſſe eſt: ſic etiam maritimis obſeruari præcipimus.

QVAM

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ τῆς ἀποστάσεως τῶν ἐποχῶν ἐν τῇ τῶν ἰχθύων θήρᾳ.

Διάταξις νζ.

Ὁ ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΕΠΕΙΔΗ πλείστων νόμων περὶ ἰχθύων διειλεγμένων θήρας, ἐκεῖνο τὸ μέρος ἀδιόριστον ὁρᾶται νόμῳ, ὃ ἐποχὴν ὀνομάζειν ἐγνώκασιν (ὡς ἔοικεν, οὔπω τούτου τοῦ ἐπιτηδεύματος γνωρίμου τυγχάνοντος καθ' ὃν καιρὸν εἰς γένεσιν οἱ νόμοι προήρχοντο) βουλόμεθα καὶ τοῦτο νόμου διάταξιν ἀποφέρεσθαι. ὥσπερ οὖν ἀντὶ νομίμου ψηφίσματος γνώμην οὐκ ἔξω τοῦ πρέποντος φερομένην, ἔδοξεν ἐν τούτῳ τῆς θήρας τῷ ἐπιτηδεύματι διαιτᾶν τῇ συνηθείᾳ (φαμὲν δὲ τὸ μέχρι τριακοσίων ἑξήκοντα καὶ πέντε ὀργυιῶν παρατεινόμενον μέτρον τῶν ἀποστάσεων) τοῦτο ἡμεῖς νόμου τιμῶντες ἀξιώματι, ἀπὸ τοῦ παρόντος νόμον εἶναι θεσπίζομεν. εἰ γὰρ καὶ χωρὶς τοῦ τετιμῆσθαι τούτῳ διὰ τῶν προνομίων, καλῶς ἔχειν δοκεῖ τοῖς νῦν τὰ περὶ ἐποχῶν ταύτῃ τῇ γνώμῃ ῥυθμίζεσθαι· ἀλλ' ὅμως ἵνα μᾶλλον ἐν τῷ βεβαίῳ ᾖ, καὶ ἡ περὶ αὐτὴν συνάβεια δικαίως σώζοιτο, νόμος ἔστω, καὶ ἀλλήλων ἀφιστᾶσθαι-

σας

*QVANTVM IN PISCATIBVS REMORAE PISCATORIAE inter ſe diſtare debeant.

CONSTITVTIO LVII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVANDOQVIDEM * *quum plurimæ leges de piſcatione ſtatuāt, illud quod* * ἐποχὴν *nominandum putarunt, adhuc lege definitum non eſt (quippe quòd, vt videtur, quo tempore leges illæ promulgabantur, nondum id inſtitutum innotuiſſet) hoc quoque legis conſtitutionem auferre volumus. Quam itaque iuris rationem in hoc piſcationis inſtituto pro legitimo decreto obtinere conſuetudini viſum eſt (vt nempe interſtitiorum modus ad trecentos ſexagintaquinque paſſus protendatur) hoc nos, quòd extra conuenientem modum non feratur, legis dignitate honorantes, dehinc legem eſſe ſancimus. Nam tametſi citra hoc priuilegium, vt remoræ piſcatoriæ ad hanc rationem diſponantur, præſentis eui hominibus bonum videatur: quò tamen id firmius ſit, cautiuſq; in æternum obſeruetur, lex eſto, remoræq; illæ trecentorum ſexagint*

*Adhibe conſt.102. & duas proximas ſequentes.

*Remoras piſcatorias, ferè veterere placet.

σαν αἱ ἐποχαὶ τὸ νενομισμένον τῇ συνηθείᾳ τῶν τριακοσίων ἑξήκοντα καὶ πέντε ὀργυιῶν διάστημα, δηλονότι δὲ ἑκατέρου μέρους τοῦ τοιούτου μέτρου τοῦ διαστήματος λαμβανομένου· ὡς εἶναι τὰς μὲν ἑκατὸν ὀγδοήκοντα δύο καὶ ἥμισυ, ἀπὸ τῶν ὁρίων τοῦ ἑνὸς διακούσας μέρους, τὸ δὲ λοιπὸν μέτρον διήκειν μέχρι τοῦ γειτονεύοντος. ταῦτα δὲ φαμὲν περὶ τῶν μεταγενεστέρων τοῦ παρόντος νόμου δεχομένων τὴν σύστασιν καὶ παραγωγήν. αἱ γὰρ προφθάσασαι τὸν νῦν δεδεγμένον ἐποχαί, κἂν μὴ τῷ διορισθέντι ἀφεστήκασι διαστήματι, οὐδὲν ἐκ τοῦ νόμου καινοτομηθήσονται, ἀλλὰ διαμενοῦσιν ἐφ' ἧς δὲ ἀρχῆς ἔλαχον στάσεως.

---

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗΔΕΝΑ τὸ αἷμα βρῶμα ποιεῖσθαι, οὐδ' αὐτὸ πιπράσκειν ἢ ὠνεῖσθαι.

Διάταξις νη.

ΘΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΚΑΙ πάλαι τῷ νομοθέτῃ Μωσῇ θεὸς ἐντέλλεται αἷμα οὐ φάγεσθαι, καὶ παρὰ τῶν κηρύκων τῆς χάριτος, ἀπέχεσθαι τῆς τοιαύτης νενομοθέτηται βρώσεως. καὶ οὕτω κἂν τῇ παλαιᾷ κἂν τῇ νέᾳ χάριτι συμφώνως ἀθεμίτου δεικνῦντος καὶ ἀποβλήτου τοῦ πράγματος, εἰς τοσοῦτον αὐθαδείας μᾶλλον δὲ παραπληξίας ἥκουσιν ἄνθρωποι, ὡς καθ' ἑτέρας τῶν νομοθεσιῶν ἀπέ-

gintaquinq; paſſuum interuallo, à conſuetudine approbato, inter ſeſe diſtanto: idq; ita, vt ab vtraq; parte hic interualli modus deſumatur. vt videlicet centum octagintaduo, & ſemis, ab vnius partis finibus exporrigantur, reſiduum verò ad vicinum vſq; pertingat. Atq; hæc quidem de conſtituendis introducendisq; poſt hanc legem remoratorijs dicimus. Quæ verò hoc decretum præuenerunt, tametſi præſtituto hoc interuallo non diſtent, ex eius præſcripto tamen nihil nouabitur: permanebuntq; illa, vt initio conſtituta ſunt.

---

*NE EX SANGVINE CIBVS CONFICIATVR.

CONSTITVTIO LVIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

SIMVL *olim legiſlatori* " Moſi *ſanguine veſcendum non eſſe mandauit* Deus, *ſimul ab iſtiuſmodi cibo abſtineri debere à* " *præconibus gratiæ eſt conſtitutum.* Et *quanquam tum veteris tum nouæ gratiæ tempore illa res vilis habita ſit, & neſaria: eò tamen contumaciæ, imò vecordiæ homines proceſſere, vt neutri legi aurem*

": Leuit.7.

": Act.15.& Can.Ap. 62.

χαρ σύνηκοον οὖς, ἀλλ' ἀναίδην, οἱ μὲν κέρδους ἕνεκα, οἱ δὲ τὸ γαστρίμαργον θεραπεύοντες, καταφρονοῦσι μὲν τοῦ παραγγέλματος, βρῶμα δὲ ποιοῦνται τὸ ἀπηγορευμένον εἰς βρῶσιν αἷμα. ἠνώτισται γὰρ ταῖς ἡμετέραις ἀκοαῖς ὅτι περ ὡς χιτῶσι τοῖς ἐντέροις τοῦτο διαλαμβάνοντες, καθάπερ τι τῶν συνήθων βρωμάτων διδόασι τῇ γαστρί. Τοῦτο οὐκ ἀνασχετὸν ἡ βασιλεία ἡμῶν ὑπολαμβάνουσα, οὐδ' οὕτω παράνομον ἐπίνοιαν πρὸς μόνην γαστέρα κεχηνότων τῶν ἀνθρώπων, ὑβρίζειν μὲν θεῖα ἐντάλματα, ὑβρίζειν δὲ τῆς ἡμετέρας πολιτείας τὸ ἔντιμον αἰσχυνομένη· κελεύει τὸ τοιοῦτον ἄγος μηδ' ὅλως τινὰ εἰς τόλμαν ἐκφέρεσθαι ἐπιτηδεύειν, μήτε πρὸς οἰκείαν χρῆσιν, μήθ' ὥστε ἄλλους ὠνουμένους ἐναγεῖ καταμιαίνεσθαι βρώματι. καὶ ἴστω πᾶς τις ὁ φωραθεὶς κατολιγωρήσας, ἀπὸ τοῦ παρόντος καιροῦ, τοῦ θείου ἐντάλματος, καὶ τὸ αἷμα βρῶμα ποιούμενος (κἄν τε πιπράσκων κἄν τε ὠνούμενος εἴη) τῇ τῶν προσόντων δημεύσει ὑποβληθήσεσθαι, καὶ μετὰ τὸ εἰς τὸ σῶμα πικρῶς αἰκισθῆναι, καὶ ἐν χρῷ κουρείᾳ ἀτιμασθῆναι, φυγῇ τῆς πατρίδος ἀιδίῳ ζημιωθήσεσθαι. ἐπὶ ταύτῃ δὲ τῇ δίκῃ καὶ τοὺς ἐν ἑκάστῃ πόλει ἐπάρχοντας μὴ ἀφεῖσθαι ἀνεγκλήτους προστάσσομεν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς (οὐκ ἂν γὰρ τοῦτο παρηνομεῖτο, εἰ τῷ πρέποντι δραστηρίῳ ἀρχικοῖς ἀνδράσι τὴν ἀρχὴν διῳκήσαντο) δέκα λιτρῶν χρυσοῦ ζημίαν ὑπέχειν τῆς ἀμελοῦς καὶ ῥᾳθύμου τῆς ὑποχειρίου ἐπιστασίας.

Περὶ

præſtent morigeram. At contrà, alij lucri, alij gulæ cauſſa, ſumma cum impudentia mandatum contemnunt, in eſcamq́; qua veſci vetitum eſt, ſanguinem conuertunt. Perlatum enim ad aures noſtras eſt, quòd ⁖ *inteſtinis tanquam tunicis illum infarctum, velut conſuetum aliquem cibum ventri præbeant. Quod tolerari non debere, Imperatoria noſtra maieſtas rata, neque tam impio ſoli gulæ inhiantium* ⁖ *hominum inuento, nunc præcepta diuina, nunc reipublicæ noſtræ honeſtatem decore affici ſuſtinens, iubet, nequis id ſcelus, neque ad ſuum vſum, neque vt emptores deteſtando cibo contaminentur, vllo modo exercere audeat. Ac ſciat, quicunque dehinc diuinum mandatum contemnere, ſanguinemq́; in cibum conuertere (ſiue vendat, ſiue emat) deprehenſus fuerit,* ⁖ *ſe bonorum publicationi ſubijciendum, & vbi acerbum in modum flagris cæſus, ac cute tenus fœdè tonſus erit, perpetuo patriæ exilio multandum eſſe. Quo quidem in iudicio, neque ciuitatum magiſtratus citra criminationem dimittendos cenſemus: ſed vt & ipſi (neque enim ſi illi conuenienti alacritate magiſtratum geſſiſſent, id ſcelus commiſſum eſſet) quòd negligenter ſocorditerq́; ſubditis præfuerint, decem librarũ auri multam ſuſtineant.*

⁖ Lego τοῖς ἐντέροις.

⁖ Malim ἀνθρώπων.

⁖ Lego ὡς τῶντε.

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΑΝ ΤΙΣ ἐλεύθερος πεφυκὼς ἑαυτὸν εἰς δουλείαν ἀπεμπολοίη, μὴ συνεστηκέναι τὴν πρᾶσιν.

Διάταξις νθ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥΛΙΑΝῼ Τῼ ΑΥΤῼ.

ΕΙΣ καὶ ἄλλος νόμος ἐστὶ τῶν μὴ πρεπόντων τῇ εὐταξίᾳ τῆς ἡμῶν πολιτείας, μήτε ἀποδοχῆς ἀξίων, μήτε χώραν ὀφειλόντων λαβεῖν ἐνεργείας· ὃς τὸν ἐλεύθερον μὲν πεφυκότα, φαυλότητι δὲ γνώμης τὸ τίμιον τῆς ἐλευθερίας ὑβρίζοντα, καὶ τὴν οἰκείαν ἐμπορευόμενον δούλωσιν, ἐπὶ τὸ κέρδος μιαρὸν ἀντὶ τῆς δουλείας τοῦ καταβεβλημένου τιμήματος συμμοιράσασθαι, ἀσωφρόνιστον ἐῶν, οὐκ ἐπανορθοῖ τὴν παρανομίαν. Τοιγαροῦν τοῦ τὰ οἰκεῖα οὕτω τιθεμένου τὸν νόμον ὃς παραχωρεῖ τὴν παραφροσύνην βεβαίαν ὑπάρχειν, ἀλλὰ μὴ, μετὰ τοῦ ἀνατρέπειν τὴν ἄτιμον ἐμπορίαν, καὶ ποιναῖς ἁρμοζούσαις καθυποβάλλει τοὺς τοιαῦτα ποιεῖν ἀφρονευομένους, οὔτε νόμου προαίρεσιν διασώζειν ἴσμεν, οὔτε τῆς πρεπούσης νόμοις αἰδοῦς τε καὶ τιμῆς ἐπιτυγχάνειν νομίζομεν ἄξιον. εἰ γὰρ ὅπερ πατὴρ τέκνοις, τοῦτο δεῖ τοῖς πολίταις εἶναι τοὺς νόμους, πρὸς ἓν μόνον τὸ συμφέρον καὶ σωτήριον τῶν πολιτευομένων ὁρῶντας,

ποῦ

*ABROGATIO LEGIS QVAE HOMINEM LIBERVM ſe vendere permittit.

CONSTITVTIO LIX.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVAE "*lex hominem liberum, qui tam ignaui atq; abiecti animi eſt, vt libertatis dignitatem dedecore afficiens,* "*quò execrabile pro ſeruitute perſoluendi precij lucrum participet, ſuã ſeruitutem mercetur, non caſtigat, neq; ſcelus illud corrigit: profectò & illa earum vna eſt quæ rectum reip. noſtræ ſtatum dedecent, ac approbatione indignæ ſunt, neq; authoritatem & efficaciam accipere debent.* Illam *itaq; de eo qui res ſuas ita gubernat* latam *legem, quæ dementiam firmam eſſe permittit, neque euerſa indigna illa mercatura, hos qui per inſipientiam talia faciunt, competentibus pœnis ſubijcit, neq; legis propoſitum ſcimus ſeruare, neque quæ conuenienti legibus reuerentia potiatur dignam putamus. Si enim quod pater filijs eſt, id idem leges ciuibus eſſe oportet, vt in hoc vnum quod illis conducat ac ſalutare ſit colliment: quo-*

" Vide l. 5. de ſtat. ho. ff.

" Lego ἰσα τῷ.

τοῦ δίκαιος ὄντος νόμοις συνεξετάζεσθαι, τοιαύτην βλάβην καὶ ζημίαν συγχωρῶν ἐπικεῖσθαι τοῖς ἀνοήτως ἑαυτοὺς εἰς ταύτην ὑποβεβληκόσι· τοῦτο οὖν ἐξοστρακίζοντες, καὶ τῶν νόμων ἐκφυλλοφοροῦντες ἡμεῖς, θεσπίζομεν, εἴ τις οὕτως ὀφθείη δυστυχῶν εἰς φρένας, καὶ δουλείαν ἐλευθερίας αὐτίκα ἀλλαττόμενος ἑαυτὸν ἀπεμπολοίη, μὴ συνεστηκέναι, ἀλλὰ ἀνατρέπεσθαι τὴν πρᾶσιν, αὐτοῦ τε τοῦ προδότου τῆς ἰδίας ἐλευθερίας, καὶ τοῦ συγκαταπράττοντος αὐτῷ, πληγαῖς τε εἰς τὸ σῶμα σωφρονιζομένων, καὶ τῆς ἐλευθερίας ἐν τῷ οἰκείῳ τηρουμένης σχήματι τῷ τῆς ἀνοίας ἀνδραπόδῳ.

---

*ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΕΥνουχιζόντων τιμωρίας ἄλλως ἢ κατὰ τὸν πρόσθεν νόμον.

Διάταξις ξ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΠΡΑΓΜΑ τολμώμενον μετὰ ἀφειδίας, ὡς μὲν δι' ἡμᾶς παρὰ θεῷ δεινοῦ ἔνοχον δίκης, μάλιστα δὲ ἐν ἀξίοις δίκης, ἡ ἐκτομὴ τῆς ἐντεθειμένης ὑπὸ θεοῦ τῇ φύσει δυνάμεως πρὸς διαδοχὴν τοῦ γένους, πάλαι μὲν τιμωροῦσι νόμοις διὰ προνοίας ἐγεγόνει τοῖς νομοθέταις λαβεῖν ἐκκοπήν, ὥστε τῆς τοιαύτης ἐπινοίας καθαίρειν τὴν ἡμετέραν

modo hanc legem, quæ tantum incommodum atq; damnum incumbere iis qui per dementiā in id ſe coniecerunt, ſinit, legibus annumerari æquum eſt? Hanc *itaq; nos legibus excerptā in exilium mittentes, ſancimus, vt ſi quis ita demens ſit, vt libertatem ſeruitute commutans ſeipſum vendat, ne is contractus validus ſit, ſed euertatur, & ſimul ipſe libertatis ſuæ proditor, ſimul is qui cum ipſo id facinus deſignauit, verberibus caſtigentur, nihiloq; minus veſaniæ mancipio libertas in priſtino ſuo ſtatu ſeruetur.*

---

*QVA POENA CASTRATORES AFFICI DEBEANT.

CONSTITVTIO LX.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

VIRTVTIS *ad procreandum, à* Deo *naturæ inditæ exectio non minore cum audacia identidem committitur, quàm ſi apud* Deum *nulli pœnæ obnoxia eſſet, quum tamen vel maximè ſit: & quanquam veteribus legislatoribus curæ fuerit, vt id malum vltrice lege exciderετur, quò reſpublica ab iſtiuſmodi inuento*

ραν πολιτείαν· οὐκ οἶδα δὲ ὅπως, δέον, εἴπερ τινὶ ἄλλῳ, τούτῳ πείθεσθαι τῷ παραγγέλματι, καὶ φείδεσθαι λώβην τῇ φύσει, οὐχ οὕτω ποιοῦσιν, ἀλλ' ὥσπερ τι τῶν ὠφελίμων τὴν κατὰ τοῦ γένους τοιαύτην ἐπιβουλὴν λογιζόμενοι, τὰ δι' ὧν γένεσις ἀνθρώπου πρὸς φῶς ἔρχεται ἀποκείροντες ἀνθρώπους, ἕτερον αὐτοὶ πλάσμα, καὶ οὐχ οἷον οἶδεν ἡ τοῦ πλάστου σοφία, τῷ κόσμῳ παρεισάγειν φιλονεικοῦσι. Τοῦτο οὖν ἡμεῖς οὐκ ἀνεκτὸν ἡγούμεθα παριδεῖν, ἀλλὰ νόμῳ τὴν περὶ αὐτοῦ ποινὴν ὁρίζοντες, πειρώμεθα σὺν θεῷ τῆς τόλμης ἐπισχεῖν τοὺς οὕτω μὴ διευλαβουμένους τῷ θείῳ λυμαίνεσθαι πλάσματι. Ἡ μὲν οὖν τῶν προλαβόντων νομοθετῶν ψῆφος τοὺς τοῦτο τολμῶντας εἰς τὴν αὐτὴν ἀντιπεριίστησι λώβην τοῖς πάθουσι τοὺς λωβησαμένους, καὶ ὅπερ αὐτοῖς ἐπιθυμητὸν ἔδοξεν ἐν ἄλλοις ἰδεῖν, τοῦτο καὶ ἐν αὐτοῖς ὁρᾶν κατεπράττετο· οὐ λίαν ἴσως γε ἀδίκως (εἰ καὶ μὴ λίαν πρεπόντως) ὁρίζουσα. οὐδὲ γὰρ ὅτι ἐκεῖνος ἐτόλμα οἷον ἀντιπλαστουργεῖν τῷ θεῷ, διὰ τοῦτο καὶ τὸν ἐκδικοῦντα μιμεῖσθαι καὶ ἀντιπλαστουργεῖν ἔχει καλῶς. πλὴν ἀλλὰ πρός γε τὴν ἀπόνοιαν, οὐ λίαν, ὥσπερ ἔφην, ἄτοπον. ἐπὶ τούτῳ δὲ καὶ ἄλλως ἐτιμωρεῖτο τοὺς ἀνόσιον ἔργον τολμῶντας· τά τε γὰρ προσόντα ἐδημοσίου, καὶ ἀϊδίῳ φυγῇ κατεδίκαζε, καὶ τὸν ὑποστάντα τὴν ἀδικίαν, δοῦλον ὄντα ἐλευθερίᾳ

ἐτί

munda eſſet: haudſcio tamen, quum ſicui alij, huic certè præſcripto obtemperari, atq; à naturæ mutilatione abſtineri æquum ſit, quamobrem non ita faciant homines: ſed tanquam vtilitatem quandam, iſtiuſmodi aduerſus generandi vim inſidias reputantes, membra quæ homini naſcendi cauſſam ſuppeditant, lancinent, & creaturam aliam quàm qualis conditoris ſapientiæ placuerit, in mundum introducere contendant. Hoc *igitur quum* 1 *inultum relinquendum non putemus, lege in id pœnam conſtituentes, quibus adeò diuinam creaturam deformare religio non eſt, eorum audaciam, auxiliante* Deo, *reprimere conemur.*

1 Lego ἀ-νεκδίκη-τον.

Ac ſuperiorum quidem legiſlatorum 2 *decretum eos qui id auderent ad eandem mutilationem* 3 *quam alijs intulerint adigit, quódque ipſi in alijs videre deſiderarint, id vt itidem in ſe videant conficit: idq́;,* 4 *me iudice, non ita præter æquitatem: quanquam non valde decoré.* Non *enim quia ille creaturam* Dei qua*ſi refingere auſus eſt, continuò vindicem id imitari, & pariter refingere æquum eſt.* Veruntamen *quantum ad inuentum attinet, non valde (quemadmodum dixi) id alienum eſt.* Ad *hoc autem alio etiam modo, qui impium* 5 *hoc factum auderent, puniebat.* Bona *nanque publicabat, perpetuóque ipſos exilio adiudicabat: & qui*

2 Nou.141.

3 Lego πα-θῶσι.

4 Lego ἐ-μοιγ' δο-κεῖ.

5 Lego τὸ τῦτο τὸ ἀ-νόσιον.

ἐτίμα. ἡ μὲν οὖν τῶν προλαβόντων νομοθεσία τοιαύτη. Ἡμεῖς δὲ περὶ τοῦ πράγματος ψῆφον ἐξάγοντες, τὸ μὲν ἀντιλωβᾶσθαι τοὺς ἐπιβούλους τῆς φύσεως παραπλησίῳ λώβῃ ἀπαγορεύομεν, τοῖς δ' ἄλλοις ἐπ' αὐτῷ ὡρισμένοις, εἰ καὶ κἀνταῦθα πρὸς τὸ φιλανθρωπότερον ἡ δίκη ὁρᾷ, ἀλλ' οὖν ὑποκεῖσθαι αὐτοὺς οὐκ ἀπαρέσκει. Θεσπίζομεν οὖν, πρῶτον μὲν τὸν προσκαλεσάμενον τὸν ἐνεργοῦντα τὴν κακοτεχνίαν, ἐφ' ᾧ ἐνεργήσῃ, εἰ μὲν τῷ καταλόγῳ τῶν βασιλέων ἀνθρώπων τελεῖ, ἐκκόπτεσθαι τοῦ καταλόγου, ἔπειτα δὲ καὶ δέκα λιτρῶν χρυσίου, εἰς τὸ δημόσιον ἀναφερομένων, ζημίαν ὑπέχειν, καὶ μέχρι δέκα ἐτῶν ὑπερόριον τῆς πατρίδος γίνεσθαι· τὸν δὲ τῆς κακοτεχνίας ἐργάτην, καὶ αὐτὸν πρῶτον μὲν μάστιξι ταῖς εἰς τὸ σῶμα καὶ ἐν χρῷ κουρᾷ ἀτιμάζεσθαι, ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ὄντων ἀποστερεῖσθαι, καὶ ἴσῳ καιροῦ μέτρῳ τῆς ἐνεγκούσης φεύγειν. ὁ δὲ τὴν ἀδικίαν ὑποστὰς, εἰ μὲν τῶν ὑπὸ δουλείαν τελούντων εἴη, τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς αὐτοῦ ζωῆς δουλικῆς τύχης ἀμείνων ἔσται· εἰ δὲ τῶν ἐλευθέρων προσώπων, ὡς αὐτὸς ἑαυτῷ, δι' ὧν κατεδέξατο, οὐκ ὢν τῆς ἀδικίας ἀναίτιος, τῆς οἰκείας γνώμης, ὅπερ ἔπαθε, τοῦτο κερδήσει. Εἰ μέντοιγε (οἷα πολλὰ συμβαίνει) βλάβην ὑποστάντος τοῦ ζώου, ἡ ἐκτομὴ τὴν θεραπείαν φέρει, τότε οὔθ' ἡμῖν, οὔτε τῷ νόμῳ ὑπεναντίον δοκεῖ. οὐ γὰρ λώβη, ἀλλὰ βοήθεια τοῦ πλάσματος τὸ πρᾶγμα ἐστί.

Περὶ

iniuriam ſuſtinuiſſet, ſi ſeruus eſſet, libertate honorabat. Atque ſuperiorum quidem decretum iſtiuſmodi erat. Nos *verò de re illa ſententiam pronunciantes, naturæ inſidiatores ſimili mutilatione viciſsim mutilari prohibemus: alijs autem iſti crimini conſtitutis pœnis, (tametſi hic etiam ad clementiorem ſententiam reſpiciamus) ſubiacere ipſos non diſplicet. Sancimus itaque, vt qui deteſtandæ huius artis artificem ad caſtrandum aduocauerit, ſi* 6 *in albo Imperatorij famulatus ſit, primùm albo eximatur: ac deinde decem aurilibris in fiſcum deferendis multatus, in decennium relegetur. Malæ verò iſtius artis artifex, & ipſe primùm flagris cuteq; tenus tonſione deformetur: & deinde bonis priuatus, eodem temporis ſpacio patria exulet. Qui autem iniuriam ſuſtinuit, ſi ſeruilis conditionis ſit, reliquo vitæ ſuæ curriculo ab illa liber erit: ſin liberæ, tanquam ipſe, quòd iniuriam admiſit, eius ſibi author ſit, quod paſſus eſt,* 7 *ſuo conſenſui acceptum feret. Cæterùm ſi qui exectionem ſuſtinuit, ea illi (vt ſæpe fit) remedium attulerit, nihil neque nobis neque legi aduerſari videtur. Id enim naturam non mutilare, ſed illi ſuccurrere eſt.*

6 Lego μὲν ἐν τῷ.

7 Lego ἀπὸ τῆς εἰκ.

* ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΩΣ ΔΕΙ ζημιοῦσθαι τοὺς διοικητὰς ὑπερεκτείνοντας τὰ τέλη.

Διάταξις ξα.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥΛΙΑΝῼ τῷ αὐτῷ.

Ὡς ἦν μακάριον καὶ τῷ βίῳ σωτήριον τὴν εὐθεῖαν τοῦ δικαίου τρίβον βούλεσθαι τοὺς ἀνθρώπους βαδίζειν. οὐ γὰρ οὔτε νομοθέταις ἐδέησεν ἂν σωτηρίαν ἐνδείξασθαι, οὔτε τιμωροὶ νόμοι εἰς χαλεπότητα κινδύνων τινὰς περιΐστων. νῦν δ' ὑπαρχούσης λυσιτελοῦς καὶ σωτηρίου τῆς δικαίας πορείας, οὐκ ἐθέλουσι τῶν ἀνθρώπων οἱ πλεῖστοι ταύτην πορεύεσθαι, ἀλλ', ὡς ἐπίπονον καὶ τραχεῖαν καὶ ταλαιπωρίαν φέρουσαν τοῖς ὁδίταις, ἐκκλίνουσιν. εἰσὶ γὰρ, εἰσὶν οἷς ἀρέσκει τὰ χείριστα, καὶ ταύτης μὲν ἀπονεύοντες, πρὸς δὲ τὴν, ἧς ἐπέστρωται ἄκανθα συχνὴ, ἀδικίαν, καὶ ὡς πρὸς ἀπωλείας κρημνοὺς ἐλαύνουσιν οἱ ὁδῖται, προθύμως βαδίζοντες. ὧν καὶ τὸ ἄτακτον ὅρμημα κολάζειν οἱ πάλαι δικαιώσαντες, ὥσπερ τινὶ χαλινῷ, τῷ νόμῳ, ἔθεντο γνώμην ἀναχαιτίζειν. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τοῦ σπουδὴν αὐτοὺς ἀναλαβεῖν ὀξε-

λαύνο

*TRIBVTORVM EXACTORES, SI PLVS QVAM DEbeant exegerint, qua pœna afficiendi ſint.

CONSTITVTIO LXI.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

SI rectam æquitatis ſemitam mortales ingredi vellent, ſane quàm magna hinc communi vitæ tum beatitudo, tum ſalus accederet. Non enim auſteritatem præ ſe ferre legiſlatoribus opus eſſet, neq; vltrices leges in periculorum difficultates aliquos conijcerent. Nunc verò quanquam & commoda & ſalutaris æquitatis via ſit, pleriq; tamen illam ingredi nolunt: ſed tanquã laborioſa atq; aſpera ſit, miſeriasq́; viatoribus adferat, declinant. Sunt enim, ſunt inquam, *quibus peſſima* quæque *placent: quiq́; ab æquitatis itinere deflectentes, ad iniquitatis viam* 1 *denſis ſpinis ſtratam (quæ viatores in perditionis præcipitia aguntur) alacri auidoq́; animo ſe conferunt. Quorum etiam temerarium impetum veteres caſtigandum eſſe putantes, illum lege, tanquam freno, inhibere inſtituerunt. Sed quomodo illi iniquitatem proſt*

1 Lego ov- xvi.

λαύνουσαν ἀδικίαν, συνιστάμενον δὲ τῷ δικαίῳ. καὶ τίς γὰρ ἂν οὐκ ἀποδέξαιτο καὶ τὸ ἡμέτερον ἀποδέχεται κράτος; Ὅτι δὲ μὴ κατ' ἀξίαν τοῦ πταίσματος ἔν τισι γνωρίζειν ἔγνωσαν τὴν ποινὴν, οὐκ ἐν ἀποδοχῇ τὴν τοιαύτην ψῆφον ἐθέμεθα. τῆς κρίσεως γὰρ ἀπαντώσης κατὰ λόγον τοῦ ἁμαρτήματος τοῖς ἐξημαρτηκόσι, δίκης ὡς ἀληθῶς ἐστὶ ψῆφος, καὶ δίκαιον τὸ τούτοις ἐπιτιθέμενον τίμημα· βαρυτέρας δὲ κολάσεως ἢ ἐφ' ὅσον ἔδει καταθεῖναι τὸ πταῖσμα προϊούσης, οὐκ ἔτι δίκης ἔργον, ἀδικίας δὲ μᾶλλον εἴη τὸ γινόμενον. Διὰ τοῦτο ἄρα τὸν πρὸ ἡμῶν ἐκτεθεικότα νόμον, ὃς τοὺς ἐπὶ συλλογὴν τῶν δημοσίων φόρων καθισταμένους (διοικητὰς δ' αὐτοὺς ἡ συνήθως ὁμιλία καλεῖν οἶδε) τολμῶντας ὑπερεκτείνειν πλέον τοῦ ὡρισμένου τὰ τέλη, βαρυτάτην εἰσπράττεται δίκην· (θανάτου γὰρ τὸ πταῖσμα τιμᾶται) ἐπεὶ μὴ κατὰ λόγον συγγινώσκομεν ὑποβάλλοντας τοὺς ἁμαρτάνοντας τῇ τοσαύτῃ ζημίᾳ, τούτῳ μὲν χώραν ἀποδοχῆς οὐ προσνέμομεν, θεσπίζομεν δὲ, τὸν εἴ τις τοιούτῳ ἁλῷ περιπίπτων ἐγκλήματι, ἅπαξ μὲν τοῦ πράγματος τολμηθέντος, διπλῇ ἀπαιτήσει ζημιοῦσθαι οὗ ὑπερεκτείνων ὤφθη τέλους τὴν εἴσπραξιν· εἰ δὲ ἐπιμένοι τοῦτο πράττων, τετραπλάσιον ἀναστρέφειν τῷ ἠδικημένῳ τὸ ληφθὲν, καὶ ἀτίμως τῆς ἐμπεπιστευμένης φροντίδος ἐξίστασθαι. καὶ εἶναι, ἀπό γε τοῦ νῦν, τοῦ τοιούτου ἐγκλήματος ταύτην τὴν ζημίαν, ἀλλὰ μὴ περὶ ψυχῶν κινδυνεύειν τοὺς ἀδίκους εἰς χρήματα.

profligare,atq; è diuerſo æquitatem conſtitue-re ſtuduerint; * * * Et quis(quæſo) 2 *quæ no-ſtra Maieſtas ſuſcipit, non approbet? Quòd ve-rò in nonnullis non pro delicti merito pœnam* 3 *ſtatuere, iſtiuſmodi decretum amplecti recu-ſamus. Quandò etenim pro commiſſi ratione reis iudicium obuenit, æquum reuera decretũ eſt:quæq; illis irrogatur pœna,iuſta. At quandò delictum grauius quàm oporteat punitur, non id iuſticia, ſed potius iniuſticiæ eſſe cenſendum eſt. Quocirca ſanè, quum ſuperiores* 4 *legem promulgarint, quæ illis qui colligendis publi-cis tributis præfecti ſunt* (διοικητὰς *promi-ſcuum vulgus appellare conſueuit*) *ſi ſupra le-gitimum modum tributa extendere audeant, grauiſſimam pœnam infligit* (*morte enim id delictum perſequitur*) & *verò non omnino meritò tantæ pœnæ illos ſubijci nos exiſtime-mus, admiſſionem illi denegamus: contráq; ſtatuimus, vt ſi quis in id crimen incidiſſe de-prehendatur, ſemelq; tantùm id auſus ſit, quod amplius exegerit, eius duplum dependat: ſin id facere pergat, in quadruplum, quod am-plius captum eſt, ad iniuria affectum redeat, illeq; cum ignominia à concredito ſibi officio decedat. At ſit ſanè poſthac delicti huius hæc pœna, neque pecuniariæ fraudis reus de vita periclitetur.*

2 Lego ἃ καί.

3 Lego ἰεῖ ζειν.

4 De ſuper-exactor. C.

*D.E.

*ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΟΛΑΣΕΩΣ τῶν τὶ ἀπεμπολησάντων τοῦ δημοσίου ὑπάρχον.

Διάταξις ξϛ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΑΞΙΟΝ μὲν τοὺς δημοσίων ἀδικημάτων ἐνόχους κολάζειν, καὶ τοιαύταις ὑπάγειν τιμωρίαις, αἳ μέλλουσιν, ὅτι μάλιστα πρὸς τὸ σῶφρον ἐπανάγουσαι τοὺς ἀυκέλως ἐπὶ τοῦτο ὁρμῶντας, ἀνακόπτειν τὰ ἀδικήματα· οὐ μὴν διὰ τοῦτο πλέον ἢ ὅσον ἄξιον τιμωρεῖν προσήκει. οὐδ' ὑπερόριον αὐτοῦ βιάζεσθαι εἶναι τὸ δίκαιον, οὐδὲ σχήματι τῆς αὐτῆς ἐκδικήσεως τὴν ἀδικίαν συνίστασθαι. τὸ μὲν γὰρ κατὰ τρόπον τοῦ ἁμαρτήματος τὸν δὲ ἡμαρτηκότα κολάζεσθαι, τοῦτο δικαίου ἐκδίκησις· τὸ δὲ μεῖζον τοῦ πταίσματος ἀπαιτεῖσθαι τὴν εἴσπραξιν, οὐκ οἶμαι σώζειν τὴν ὑπὲρ τοῦ δικαίου προαίρεσιν. διὰ τοῦτο τὸ ἡμέτερον κράτος, ἐν τοῖς ὑπὸ τῶν προγεγονότων νενομοθετημένοις, ἐν οἷς ποιναῖς ὑποβάλλουσι τοὺς τὶ ἀπεμπολεῖν τοῦ δημοσίου ὑπάρχον τολμήσαντας, ψῆφον οὐκ ἐκ τοῦ δικαίου προσφερομένην ἐπείπερ κατέμαθεν, οὐκ ἔτι διορίζεται ταύτην ἰσχὺν ἔχειν τὰ τοιαῦτα τῶν ἐγκλημάτων. ποῦ γὰρ δίκαιον, τῷ διότι ἀπημπόλησέ τι ὃ ζημίαν τῷ δημοσίῳ φέρει, ζημίαν ἀπαραμύθητον τὴν ἀφαίρεσιν τῆς ζωῆς

ὑπ

*DE POENA EIVS QVI REM ALIQVAM PVBLICAM vendiderit.

CONSTITVTIO LXII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

PVBLICARVM *iniuriarũ reos caſtigari, & huiuſmodi pœnis quæ in illas pronos, ad temperantiam adigentes, quàm maximè iniurias ſuccidant, ſubijci iuſtum eſt. At non idcirco amplius quàm par eſt puniri, neq; ius vt fines ſuos excedat, ſpecieq; iuſtæ vindictæ cum iniuſticia velut conſpiret, cogi conuenit. Si enim pro delicti modo qui deliquit puniatur, iuſta ea iuris vltio ſit: at ſi quàm pro eo pœna maior infligatur, iuris propoſitum ſeruari non exiſtimo. Eapropter noſtra maieſtas, poſteaquam in ijs quæ à ſuperioribus" conſtituta ſunt, vbi eos qui publicæ rei aliquid diuendere auſi ſunt, pœnis ſubijciunt, non iuſtam ſententiam proferri didicit: vt eius criminis perſecutio non amplius hanc vim habeat decernit. Quomodo enim iuſtum eſt, vt cuiquam, quia quiddam quod detrimentum fiſco adferat vendidit, incurabile damnum, vitæ nempe priuatio, ob-*

" Vide l.5. & 4. Quæ res vend. non poſſ. C.

ὑπάρχειν; οὐδαμῶς· οὐ γὰρ ἄξιον τὸ πταῖσμα κολάζειν θανάτῳ, ἀλλά γε κρίνεσθαι ταύτῃ συγχωροῦμεν ἡμεῖς τοὺς ἁλισκομένους· ἀλλ' ὃς ἂν δημόσιον ἀπεμπολῶν φωραθῇ, τὸ τετραπλάσιον ἀποδιδοὺς, ἀποχρῶσαν ἐχέτω τὴν τιμωρίαν.

---

* ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΟΛΑΣΕΩΣ τῶν τοῖς ἐναντίοις τῶν ἀπηγορευμένων τι διακομιζομένων.

Διάταξις ξζ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΚΑΙ τοῦτο τὸ αὐτῆς ὂν αἰτίας τὸ ἔγκλημα, καὶ ἴσῃ δίκῃ παρὰ τῶν πρὸ ἡμῶν ὑποβεβλημένον, ἡμεῖς δὲ ἀφαιροῦντες αὐτὸ τὸ παραμύθιον οὐ δεχομένης κολάσεως, (φημὶ δὴ τὴν θανάτου ἐχούσης τὸ ἐπιτίμιον) φιλανθρωποτέρας, ὥσπερ καὶ τὰ προειρημένα, ἀξιοῦμεν δίκης. ἐνομοθέτητο μὲν γὰρ τοῖς πάλαι περὶ τοῦ μὴ δεῖν πρὸς τοὺς πολεμίους διαπορθμεύεσθαι ἃ συγκροτεῖν αὐτοὺς μᾶλλον καὶ βιαιοτέρους ἀποτελεῖν· καὶ τοὺς καταφρονητὰς τοῦ θεσπίσματος ψῆφος τοῦ ζῆν διεκόμιζεν. Ἡμεῖς δὲ καὶ τοῦτο, εἰ καὶ δριμεῖαν ἀπαιτεῖ τὴν ποινὴν, ὅμως φιλανθρωποτέρᾳ διδόντες, τοιαῦτα διοριζόμεθα· εἰ μὲν ἂν κύριος τῆς νηὸς

ueniat? Nequaquam itaq; delictum illud morte puniri dignum eſt, neq; nos hoc iudicio deprehenſos feriri ſinimus. Quicunq; autem "publicam rem diuẽdere deprehenſus fuerit, vbi quadruplum reddiderit, ſatis pœnarum ſuſtinuiſſe putator.

"Lego δημόσιόν τι

---

*DE POENA ILLORVM QVI RES VETITAS AD HOSTES TRANSVEHVNT.

CONSTITVTIO LXIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVIN *& hoc crimẽ, quũ ex eodem fonte manet, eidemq; pœnæ à ſuperioribus ſubiectum ſit, inſanabili nos caſtigationi (quippe quæ mortis pœnã contineat) eximentes, mitiore, quemadmodum & prædicta, dignamur pœna. A veteribus* 1 *enim ſtatutum eſt, ne ad hoſtes tranſportentur, quibus illi inſtrui firmioresq; reddi poſſint: ac ſanctionis decretum contemptores de medio tollebat. Nos verò iſti quoque crimini mitiorem pœnam (licet acerbam requirat) aſſignantes, talia conſtituimus; vt ſi nauis dominus ſit,*

1 Quæ res export. nõ deb. C.

ἢ τῶν ἀπηγορευμένων διακομίζεσθαι τοῖς ἐναντίοις τὴν εἰσαγωγὴν ποιησάμενος, γνώμην μὲν κοινωνήσας τοῖς ναύταις, μόνος ὑφιστάσθω τὴν ποινὴν, καὶ ἔτι παντὸς τοῦ φόρτου, καὶ εἰ γε μὴ πάνυ ἀπορίᾳ πιέζοι, καὶ τρίτην τῆς ἄλλης περιουσίας τῷ δημοσίῳ καταβαλλέτω μοῖραν· εἰ δὲ πρὸς τοὺς ναύτας τὸ τολμηθὲν ἀφορᾷ (οἷα πολλὰ συμβαίνει, τὴν πονηρίαν ἀποκρυψαμένων) ὁ μὲν ἀμοίρος ἔστω ποινῆς, οἱ δὲ τὴν δίκην οὐ διαδύσουσιν, ἀλλὰ πρῶτον μὲν ταῖς εἰς τὸ σῶμα πληγαῖς καὶ τῇ ἐν χρῷ τιμωρείσθωσαν κουρᾷ· ἔπειτα δὲ, προσούσης εὐπορίας, τετραπλάσια ζημιούσθωσαν ὧν εἰσαγωγίμων ἐποιήσαντο. εἰ δ' εἶεν ἄποροί τε καὶ πένητες, ἔστωσαν, ἐπὶ ταῖς μάστιξι καὶ τῇ ἀτίμῳ τῶν τριχῶν ἀποβολῇ, καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἀποβάλλοντες, διὰ τοῦτο πρὸς δουλείαν ἐκδότους γενέσθαι· τοὺς γὰρ, ἴσον ἐπ' αὐτοὺς ἧκον, οὐ μόνον εἰς δουλείαν πλείστους ἄγοντας, ἀλλὰ καὶ βίον πικρῶς ἐξάγοντας, καὶ τοῦτο φιλάνθρωπον καὶ μετρίως ἔχουσα εἴσπραξις, τὸ ζωῆς οἰκετῶν ἠξιῶσθαι. ἀλλὰ ταῦτα μὲν, γνώμης κοινῆς οὐκ ὄντος τοῦ ἀδικήματος· εἰ δὲ κοινῇ σκέψει καὶ πονηρίᾳ τοῦτο κατέπραξαν, ὥσπερ ὁμοῦ τὸ κακὸν εἰργάσαντο, οὕτω καὶ τὴν δίκην ἔσονται ὑποσχόντες, οἷς διωρισάμεθα τρόποις ἑκατέρου μέρους κολαζομένου.

Περὶ

qui res vetitas ad hoſtes tranſuexit, conſilium'q; ſuum cum nautis 2 non communicarit, is ſolus pœnam ſubeat, 3 & ſupra vniuerſum nauis onus, ut ipſum inopia valde premat, reliquorum bonorum trientem etiam fiſco dependat. Si verò ſoli nautæ (vt multa illis *malitioſum* ſuum *animum celantibus contingunt) idfacinus auſi ſint, ille quidem prorſus liber eſto, hi verò pœnam non effugiunto: ac primùm quidem flagris cæduntor, cuteq; tenus tondentor: deinde verò, ſi diuites ſint, eorum quæ exportarunt quadruplo multantor: ſin inopes & pauperes, ſupra verbera, ignominioſamq; tonſionem, 4 quòd alios in ſeruitutem tradiderint, libertatem amittunto.* Nam *qui, quantum in ſe eſt, non modò quàmplurimos in ſeruitutem ducũt, ſed etiam* communi *vitæ acerbitatem adferunt, tametſi ad ſeruilis vitæ conditionem adigantur, mediocris tamen 5 hæc atque mitis pœna eſt. Atque hæc quidem, quando communi conſenſu patratum non eſt facinus. Si verò communi conſilio & malitia res geſta fuerit, vt ſimul eam perpetrarunt, ita etiam vtriſq; ad præſtitutum à nobis modum caſtigandis, ſimul pœnas ſuſtinebunt.*

2 Pro μὴ lego μὲν.
3 Lego καὶ ἐπὶ παντὶ τῷ φόρτῳ, εἶγε.
4 Lego διὰ τὸ.
5 Lego καὶ τούτῳ φιλαίθρωπος.

*ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΟΛΑΣΕΩΣ τῶν ἀποκρυψαμένων τὰ τῶν ναυαγούντων.

Διάταξις ξδ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥ λιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΕΚΕΙΝΟ δὲ λίαν θαυμάζω, πῶς ὁ τὰ ἐκ θαλάττης κινδύνου ἀποκρυπτόμενος, τοσοῦτον ἔδοξεν ἁμαρτεῖν ὥστε θάνατον ἐπάγειν αὐτῷ τὴν τοιαύτην ἁμαρτίαν. ὅτι μὲν γὰρ ἁμαρτίαν οὐ μετρίαν τολμᾷ, ἐκείνους ἀποστερῶν τῶν ἰδίων, οἷς ἴσως καὶ παρ' ἑαυτοῦ ἐπαρκεῖν τις εἰς ἔλεον καταστὰς, οὐκ ἂν ἣν περιφέρουσι διὰ τῶν ἐγκάτων ὀδύνην καταπραΰνων ὀφθείη· (εἰκὸς γὰρ πολλὴν ζημίαν καὶ τῶν ὄντων ἀποβολὴν ὑπομεῖναι) τοῦτο τῶν φαινομένων ἐστίν. ὅτι δὲ χρὴ ζωῆς ἀποστερεῖσθαι τοὺς καθ' ὧν ἡ ἔκπληξις ἔχει τὴν χώραν, τοῦτο συνιδεῖν οὐκ ἔχω. τί γὰρ τοσοῦτον ἀφείλετο ὃ γένοιτ' ἂν ἰσοτάσιον ψυχῆς, ἧς τὴν εἴσπραξιν καταχρίνεται; κάκιστος μὲν οὖν καὶ ἀλιτήριος ὁ τοιούτου κέρδους ἐλάττων, τὸ δὲ τὸ παρ' ἐνίων γινόμενον, περισυλᾶν τεθνηκότας. οὐ μὴν ἡ πονηρία τοιαύτης ἀξία δίκης·

*DE POENA EORVM QVI NAVFRAGIVM SVPPRESſerint.

CONSTITVTIO LXIIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

ILLVD *etiã atq; etiã admiror, quomodo qui naufragio eiectas res occultat, tantum delinquere videatur, vt id mortem* 1 *ipſi inferre debeat. Quòd autem qui illos rebus ſuis defraudat, quibus aliquis miſericordia motus, vel de ſuo* 2 *ſumptus ſuppeditet,* 3 *quemq; in corde dolorem circunferunt leniat (quum præſertim graues cruciatus in bonorum amiſsione ſuſtineri conſentaneum ſit) ille non mediocre flagitium audeat, id verò luce clarius eſt. Atqui quòd hos, quos vecors cupiditas huc impulit, vita priuari oporteat, hoc* profectò *intellectu aſſequi nequeo. Nam quid tantum ablatum eſt, vt cum anima conferri poſsit, qua priuari debere* ille *condemnatur? Peſsimus quidem certè eſt & ſacrilegus, qui ſe iſtiuſmodi lucro mancipat: ac ſanè* ille *(id quod ab aliquibus fit) mortuos ſpoliat. Veruntamen id facinus iſtiuſmodi non meretur pœnam.*

1 Vide l. 3. Item qui. Ad l. Cor. de ſicar. ff.

2 Lego ἐπαρκῇ.

3 Lego [illegible] ἢ λῦ αι.

οὐ γὰρ δίκαιον ἀντὶ πράγματος ὑλικοῦ καὶ ῥέοντος ἄϋλον καὶ ἀθάνατον πρᾶγμα τὴν ψυχὴν λαμβάνειν. εἰ γὰρ πολλάκις οὐδὲ ἐν πράγμασιν ὕλης τιμωμένην ἡ ζημία, πολλὴν τὴν ὑπερβολὴν ἔχει, ἵνα μὴ τῷ ὑπερβάλλοντι ὥσπερ τινὰ περίοδον ἡ ἀδικία λαμβάνῃ· πῶς οὕτως ἀστάθμητος ζημία καταλάβοι τοὺς ἀποκρυψαμένους τὰ τῶν ναυαγούντων, οὐκ οὔσης τῆς ὑπερβολῆς λόγῳ ῥητοῦ, ἣν πρὸς τὸ ἀδίκημα ἡ εἴσπραξις ἀποφέρεται; κελεύομεν οὖν καὶ τοῦτο μηκέτι οὕτως δύνασθαι, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ παρακατασχεθέντος εἴδους ἀποτινύειν τετραπλοῦν τὸν ἀποκρυψάμενον, καὶ τοιαύτῃ δίκῃ ὁρίζεσθαι τὸ ἁμάρτημα.

---

*ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΟΛΑΣΕΩΣ τῶν μαγγανείᾳ χρησαμένων.

Διάταξις ξε.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥΛΙΑΝῼ τῷ αὐτῷ.

ΟΜΕΝ εἰπὼν μέμφεσθαι τῷ οἴνῳ καὶ τὸ τούτου σύνωνυμον ἀποστρέφεσθαι, διὰ τὸ τῶν μεθύσων κακόηθες, ἔοικε, διὰ φαύλην χρῆσιν, τὶ μὴ καθ' ἑαυτὸ φαῦλον ὂν διασύρειν. ἐγὼ δὲ νόμον ἐντεθειμένον ὑπὸ τῶν πάλαι νομοθε-

τῶν

Pro re enim materiali & fluxa materiæ expertem atq; immortalem, animam nempe, *capere haud eſt æquum.* Nam *ſi perſape neque in rebus materialibus mulcta illatum damnum longè ſuperat, quò* videlicet *velut circuitum aliquem iniquitas exceſſu nō conficiat: quamobrem tam inæqualis pœna illos qui naufragorum res occultant, percellat, vt exceſſus, quem vltio ad facinus refert, exprimi verbis nequeat?* I*ubemus igitur, vt de hoc non amplius ita vindicetur, ſed pro re detenta, qui occuluit, quadruplum dependat, eaq́; pœna id delictum defungatur.*

---

*DE INCANTATORVM POENA.

CONSTITVTIO LXV.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

Q*VI propter temulentorum incompoſitum malignumq́; animum, reprobandum eſſe vinum, eiusque oblectamentum auerſandum dicit: ne ille propter peruerſum vſum, rem per ſe non peruerſam ſugg illat.* Ego *verò promulgatam à veteribus legiſlatoribus le*

τῶν διασκεπτόμενος, ἐς γοητείαν μὲν, φαύλην ἡγούμενος, τιμωρεῖται, πάλιν δ' αὐτὴν ἀποδέχεται (οὐκ ἐκ τῆς τῶν χρωμένων αὐτῇ προαιρέσεως φαύλην δεικνυμένην, ἀλλ' οἴκοθεν πηγάζουσαν τὴν κακίαν, ὥσπερ οἱ κορπᾶνες τὴν λυσσαδίαν) μέμφεσθαι τοῖς νομοθετηκόσιν οὐκ ἂν φαίην· ἵνα δὲ μὴ μέμφοιντο τὸ τὴν μέμψιν ἔχον νομοθέτημα εἰ καθαίρει δικαίῳ τοῦ τῶν νόμων ἐλέγχους. βούλεται μὲν γὰρ σὺν θάνατον γοητείαν, ὅτι τὸ σῶφρον τοῦ νοῦ ἀφαιρουμένη, ἀναβακχεύει τοὺς λογισμοὺς πρὸς οἴστρους καὶ μανίας ἐρωτικάς· ἀποδέχεται δὲ πάλιν αὐτὴν, ὡς σπερμάτων καὶ καρπῶν θεραπείαν, καὶ ἄλλων δέ τινων καλῶν, ὡς οἴεται, χορηγόν· καὶ ὅπερ ὡς ἐπίβουλον κολάζει, τοῦτο πάλιν ὡς εὐεργέτην τιμᾷ. Ἡμεῖς δὲ τὴν τοιαύτην μαγγανείαν, ἀλήθειαν μὲν ὑπάρχειν πειθόμεθα, καλοῦ δέ τινος αἰτίαν οὐκ ἂν πεισθείημεν. εἰ δὲ καὶ φαίνοιτό τι φέρειν τοιοῦτον (ὡς δοκεῖ τῷ ταύτην ἀποδεχομένῳ νόμῳ) οὐ χρηστὸν, ἀλλὰ δέλεαρ, καὶ πάγην πρὸς τὸ τῶν κακῶν ἔσχατον, τὴν τοῦ ὄντος ἀγαθοῦ ἔκπτωσιν, ἁλίσκουσαν, ἴσμεν τὲ γνωμένων τοὺς πειθομένους, δαιμονίοις σκαιοῖς, ἀντὶ τοῦ πλάστου καὶ δεσπότου, προσανέχειν παρασκευάζοντα, καὶ τὰς βλάβας διὰ τῶν ἐκτὸς ἀ-

gem" conſiderans, eam quæ modò incantamentum malum eſſe rata, id punit, modò verò admittit & approbat, quanquam *id ex vtentium propoſito malum non fiat, ſed ſua naturæ vitioſitate, tanquam ſterquilinia grauεolentia ſcaturiat: non* tamen *illos legiſlatores reprehendendos dixerim, ſed ne quis legẽ (quod meritò fiat) vituperet, eam ex legum quaſi fundo " tollendam puto. Vult autem puniri incantationes, eo quòd modeſtia animi ſublata, ſtimulis furoreq́; amatorio rationem ad inſaniam adigant: ac approbat rurſum illas, tanquam ſegetes & fructus curent, aliaq́; bona (vt quidem videtur) ſuppeditent. Atque ita quòd tanquam inſidioſum puniſſet, idem rurſum tanquam beneficum honorat.* Atqui *nos iſtiuſmodi incantationes pernicioſas eſſe perſuaſum habemus: & vt boni quicquam inde manare credamus, induci non poſſumus. Ac ſanè etiam ſi boni quippiam producere illas appareat (quomodo* quidem *approbanti ipſas legi videtur) non id bonum eſſe, ſed illecebram atque naſſam, quæ illectos in malorũ omnium extremum, vbi à ſummo bono excidant, abſorbeat, " compertum habemus.* Notum *enim nobis eſt, illas, vt qui ſe ipſis dedunt, præ* Creatore & Domino *infauſtis diriſq́; dæmonijs adhæreant, efficere: & qui illas affectantur, hos per externarum rerum lætam*

quand

" L. a. De malefic. & math. C.

" ἐκκαθαίρειν ſcriptũ fuiſſe puto.

" Lego ἴσμεν καὶ ἔγνωμεν.

λυπίας εἰς τὴν ψυχὴν δέχεσθαι τοὺς ταύτην ἀποδεχομένους. ὅπερ πολλάκις οἱ πρὸς τὰς πληγὰς δειλοὶ πάσχουσιν· οὐ βουλόμενοι ταύτας ἐπὶ τῶν χειρῶν δέξασθαι, κατὰ τῆς κεφαλῆς ἢ τῆς γαστρὸς ὑποδέχονται. Εἴ τις δὴ ὅλως τοιαῦτα φωραθείη μαγγανευόμενος, εἴτε προφάσει τῆς τοῦ σώματος θεραπείας, εἴτε ἀποτροπῆς τῆς τῶν καρπίμων βλάβης, τὴν ἐσχάτην εἰσπραττέσθω ποινήν, τὴν τῶν ἀποστατῶν κόλασιν ὑφιστάμενος.

ΠΕΡΙ ΑΝΔΡΑΠΟΔΙΣΜΟΥ. Διάταξις ξϛ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΩΣΠΕΡ οὐκ ἔστι καλὸν τὰ τῆς δίκης ζυγὰ πλέον ἢ προσῆκεν ἐπικλίνεσθαι τῇ συμπαθείᾳ, οὕτως οὐδ' ὑπερβολὴν αὐστηρότητος τοῖς ἁμαρτάνουσι βαρυτέραν ἢ ὅσον ἀπαιτεῖ τὸ ἁμάρτημα τὴν δίκην ἐπιτίθεσθαι. τὸ μὲν γάρ, λέγω δὴ τὸ ἄκαιρον συμπαθές, τοὺς ἔξω φέρεσθαι τοῦ πρέποντος οὐκ εὐλαβουμένους, ποιήσειεν ἂν καταφρόνησιν, καὶ πρὸς τὴν τόλμαν τῶν φαύλων ὀξυτέραν τὴν προθυμίαν· τὸ δὲ βαρυτέρᾳ κολάζειν ποινῇ τὸ ἁμάρτημα, ἀλλ' οὐ καθ' ὅσον ἄξιον, οὐκ ἔστι δικαίου ἐκδίκησις, ἀλλ' ἐν

σχήμ

quandam ſpeciem vulnera in animam excipere. Quale quiddam inter pugnandum meticuloſis frequenter accidit: qui dum ictus in manus excipere nolunt, illis vel caput vel ventrem exponunt. Sanè verò ſiquis aliquo modo incantamentis vſus eſſe deprehenſus fuerit, ſiue id reſtituendæ conſeruandæ've valetudinis, ſiue auertendæ à rebus frugiferis calamitatis cauſa fecerit, is apoſtatarum pœnam ſubiens, ſupremum ſupplicium ſuſtineto.

DE PLAGIO.

CONSTITVTIO LXVI.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

V*T iuſticiæ libram non plus æquo ad miſericordiam inclinare, ita neque nimia auſteritate delinquẽtibus grauiorem quàm peccatum requirat pœnam imponi, honeſtum eſt. Illud enim (intempeſtiua commiſeratio nempe) in* 1 *illis quibus decorum excedere religio non eſt, contemptum, & ad audenda mala feruentiorem promptitudinem gignat: & grauiore quàm pro merito delictum pœna ferire, id verò non iuſticiæ vltio, ſed ſub ſpecie*

1 Lego τοῖς & mox εὐλαβουμένοις ἐμποιῆσαι.

σχήματι δίκης, ἀδικίας ἄρχειν. τὸ γὰρ μὴ πρὸς μέτρον τοῦ πταίσματος τιμωρεῖσθαι τὸν πταίσαντα, ἀδικεῖν ἐστιν, οὐχὶ τὰ δίκαια ποιεῖν. Τί δήποτε τοῦτο ἐρρήθη; ὅτι νόμος οὐκ οἶδ' ὅπως τοῦτο γὰρ διορίσασθαι, θανάτῳ ζημιοῦσθαι τὸν ἠνδραποδικότα δοῦλον ἀλλότριον· οὐ σταθμούμενος τὴν τιμωρίαν τῷ ἁμαρτήματι, οὐδ' ὅτι ἡ τῆς βίας ζημίας ἐπιφέρεσθαι ἄξιον, καὶ οὐχ ὅτι κτήματος ἐγίνετό τις ἀπώλεια, ἣν δυνατόν ἐστι παραμυθήσασθαι, διὰ τοῦτο ἀπαραμυθήτῳ ὑπάγειν ἀφαιρέσει τὸν ἑαλωκότα. Τοιγαροῦν διὰ τοῦτο τοὺς μὴ ἄξια θανάτου ἡμαρτηκότας, οὐ δίκαιον ἀνασκεψάμενοι πικρὰν οὕτω τιμωρίαν ἀναπράττεσθαι· ὅνπερ ἡ συνήθεια παρὰ φαῦλον ἐποιήσατο νόμον (οὐκ ἀφαιρέσει τῆς ζωῆς τιμωρουμένη, ἑτέρως δὲ κολάζουσα τὴν ἀνδραποδιστήν) καὶ ἡμεῖς τῶν νομίμων ἐκβάλλοντες διατάξεων, τὸ ἐκείνης δόξαν, νόμῳ κυροῦμεν· καὶ κελεύομεν, τὸν εἴ τις ἄλλῳ οἰκέτην ἀλλότριον ἀνδραποδισάμενος, τῇ τε ἀποδόσει τοῦ οἰκέτου καὶ τῇ ἀποτιμήσει τούτου ζημιοῦσθαι, καὶ ἔτι τοῦ ἐπιτηδεύματος προσόδῳ, καὶ ὅσον αὖ τῷ δεσπότῃ προλαμβάνῃ, μὴ ἀπολωλότος τοῦ οἰκέτου, ἰσάριθμον ἐκτίσει. τούτου δ' ἐπέκεινα μὴ βαρύνειν τοῖς ἐξαμαρτάνουσι τὴν ποινήν. ἕξει γὰρ οὕτως ἀποχρώντως τῷ μὲν ἀπολωλεκότι ἡ ὠφέλεια, τῷ δὲ κλέψαντι ἡ τιμωρία, οἷα δὴ κἀκείνου τὸν οἰκέτην ἐν προσθήκῃ

ἀπὸ

ſpecie iuſticiæ rem iniuſtam aggredi eſt. Nam non pro delicti modo delinquentem punire, iniuria afficere, nequaquam verò iuſticiam exercere eſt. At quem in finem hoc dictum eſt? [2] *Quòd* [2] *lex quo neſcio modo (eſt enim hoc* [3] *cōſtitutum) eum qui alienum ſeruum abduxit, morte* [4] *puniat. In quo illa pœnam ad delictum haud dubiè non expendit. Quum enim* [5] *quod recuperari nequeat amiſſum nihil ſit, mortis pœnam illi qui cepit inferri, irrecuperabiliq́; ita damno ſubijci, non eſt æquum. Idcirco itaque ab ijs qui digna morte non commiſerunt, tam acerbas pœnas exigi, vbi iniquum eſſe animaduertimus, quam legem conſuetudo contempſit (vt quæ vita plagiarium non priuet, ſed alio modo puniat) eandem nos etiam legalibus conſtitutionibus eijcientes, quod conſuetudini placuit, lege confirmamus: ac iubemus, vt ſi quis alienum ſeruum abduxiſſe deprehenſus ſit, is eundem, eiuſdemq́; precium, tum etiam quicquid ex induſtria eius ipſi acceſſit, reddere, & quantum dominus non amiſſo ſeruo eius nomine percipere potuerit, tantundem dependere cogatur: atque vltra hæc delinquentibus pœna non aggrauetur. Siquidem ita illi, qui ſeruum amiſit, ſufficienter damnum reſarcitur, furiq́; ſatis magna pœna irrogatur: quippe quum ille ſeruum cum acceſſione recipiat,*

2 L.7.ad l. Fla.de plagiar.C.
3 Lego διώρισται.
4 Lego ζημιοῦται.
5 Græca haud temere intelligas.

ἀπέχοντος, καὶ τῆς δι' αὐτὸ ὠφελείας μὲν ἴσχειν ἂν μὴ ἀνδραποδισθέντος, οὐ καινοτομουμένου· καὶ τούτου ἀξίως τετιμωρημένου τῇ τε διπλῇ ἀποδόσει τῆς κλοπῆς, καὶ τῷ μηδὲν κερδαίνειν τῆς κλαπέντος δουλείας.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΥΤΟΜΟλησάντων πρὸς ἐχθρούς, καὶ ἑκουσίως ἐπελθόντας.

Διάταξις ξζ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΚΑΙ τὸ ἄγαν αὐστηρὸν καὶ ἀπότομον, καὶ τὸ λίαν ὑπεῖκον καὶ πλέον ἢ προσῆκε φιλάνθρωπον, ὁμοίως ἀμφότερα τοῦ ὠφελίμου τὸ βλάβος ἔχει. ὅ,τε γὰρ τῷ ἀποτόμῳ ἀμέτρως χρώμενος, καὶ ὁ τὸ ἐπιεικὲς ἄκρατον φέρων, ἑκάτερος κἂν τε ἑνός τινος, αὖτε οἰκίας, αὖτε πόλεως ἐπιστατῇ, ἐς τὸ ἀσύμφορον δὲ αὖ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ διοικουμένοις ἐγκεχειρημένος τὴν ἐπιστασίαν. χρὴ γὰρ τὸν καλῶς ἐπιστατήσοντα, ὥσπερ τῶν χωρίων τὰ εὔκρατα καὶ πρὸς ὑγείαν ἐπιτήδεια μικτὰς ἔχει συμμέτρους τὰς τοῦ ἀέρος διαθέσεις, οὕτω καὶ αὐτὸν εὔκρατον ἑαυτὸν παρέχειν τῇ οἴκτρῳ πρὸς τὴν συμφέρουσαν ἐπιστασίαν μίξει τῶν διαθέσεων· καὶ μήτε τῷ ἀποτόμῳ ἄγριον καὶ ἀφόρητον εἶναι, μήτε

τῷ

recipiat, & quam vtilitatem ex ſeruo nõ ſurrepto ſenſiſſet, illa non imminuatur: hic verò in duplum ſeruum ſurreptum reddere debeat, nihilq́; ex ipſius ſeruitute lucretur.

DE IIS QVI AD HOSTES TRANSEVNT, SVAQVE SPONTE reuertuntur.

CONSTITVTIO LXVII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

SIMVL *nimia auſteritas & ſeueritas, ſimul immoderata lenitas & clementia, ex æquo vtraque quod vtile eſt interuertunt.* Etenim *& qui ſupra modum præfractus eſt, & qui lenitatem grauitate miſcere nequit, vterque ſiue alicui vni ſiue familiæ ſiue ciuitati præſit, quibus præfectus eſt, cum illorũ detrimento res adminiſtret.* Oportet enim, *vt qui rectè præfuturus eſt, quemadmodum temperata ſalubriaque loca æquabiliter mixtas habent aeris qualitates: ita & ipſe affectionum commiſtione ad rerum adminiſtrandarum vtilitatem " attemperata, ſe moderatum præbeat, & neque moroſitate grauis atque intolerabilis ſit, neque in-*

" Pro οἰκτρῷ lego συμμίκτῳ.

τῷ πέρα τοῦ προσήκοντος ἐπιεικεῖ καταπεφρονημένην καὶ ἀνηγμένην. Ὅπερ οὖν ἐπὶ ἄλλων φαμὲν, τοῦτο πάντως καὶ ἐπὶ νόμων ἁρμόζει σοφίζεσθαι. Χρὴ γὰρ τοὺς νόμους, (ἡγεμόνας ὡς ἀληθῶς τῆς πολιτείας ὄντας) τὴν ἄριστον κρᾶσιν διαφυλάττειν, καὶ πρός τε ἀποτομίαν καὶ φιλανθρωπίαν μὴ παρὰ μέτρον ὁρᾷν, εἴγε μέλλοιεν οἱ ἐπ' ἐκείνοις ὑγιαίνειν πολιτευόμενοι. Ταῦτα ἡμῖν λέγεται πρὸς τὴν ἀποτομίαν ὁρῶσιν ἣν ὁ κατὰ τῶν εἰς πολεμίους αὐτομολησάντων κείμενος νόμος ἐνδείκνυται. β. Κελεύει γὰρ τὸν αὐτομοληκότα, ἔσθ' ὅτι πρὸς γνώμην μεταμελείας ἔλθοι, καὶ τὸ προλαβὸν ἁμάρτημα διὰ τῆς πρὸς τὰ οἰκεῖα ἐπαναστροφῆς ἰάσασθαι βουληθῇ, ἔκδοτον εἰς βρῶσιν θηρίοις γίνεσθαι, ἢ ἀνασκολοπίζεσθαι. Τοῦτο ἐμοὶ πολλῆς μὲν αἴτιον βλάβης τῇ πολιτείᾳ δοκεῖ, πολλὴν δὲ καὶ τῶν πρὸς σωτηρίαν ὁδηγούντων λογισμῶν ἀποφέρειν τὴν ἐναντιότητα. Ἀνάγκην γὰρ ἐπάγει τοῖς πρὸς τοὺς πολεμίους αὐτομολήσασι μηδέποτε τῶν οἰκείων μεμνῆσθαι, μηδὲ τῆς πρὸς τὴν πατρίδα ἐπαναδρομῆς ἀναλαμβάνειν τὸν ἔρωτα. Οὐδεὶς γὰρ ὅς τις τοιαύτην ἐκδεχομένην αὐτὸν τιμωρίαν εἰδὼς, ἀντὶ τῆς ἐν τοῖς πολεμίοις βιώσεως, οὕτω πικρῶς ἐν τῇ πατρίδι θάνατον προαιρήσεται. Διόπερ ταύτην μὲν τὴν ἀποτομίαν, ἵνα μὴ λέγω ἀδικίαν (πῶς γὰρ οὐκ ἄδικον, τὸν ἁμαρτάνοντα, εἶτα δὲ αὐτοῦ πρὸς τὴν τοῦ ἁμαρτήματος ἀναδραμόντα ἴασιν, κολάζειν οὕτω πικρῶς;) ἐκ τῶν δικαιοτάτων ἐλαύνομεν νόμων.

πλὴν οὐ

decora lenitate deſpicabilis & ad gubernandū ineptus fiat. Quod autem de aere dicimus, hoc certè & in legibus ſeruari omnino conuenit. Nam oportet leges, quum reuera reip. principes ſint, quam dixi contemperaturam conſeruare, neque ad ſeueritatem lenitatémve ſupra modum reſpicere: ſi quidem, qui ipſarum rectionem agnoſcunt, incolumes futuri erunt. Atque hæc quidē reſpectu præfractæ illius legis, " quæ aduerſus eos qui ad hoſtes transfugerent, lata eſt, à nobis dicuntur. Vult autem illa, vti tranſfuga, ſiquando pœnitudine ductus, redeundo ad ſuos commiſſum delictum obliterare velit, beſtijs deuorandus obijciatur, aut in furcam tollatur. Quod ſanè mihi reipub. magnopere nocumento eſſe, magnamq́; rationum ad ſalutem iter monſtrantium contrarietatem gignere videtur. Neceſſitatem enim transfugis inducit, ne vnquam recordentur ſuorum, neq; reuertendi in patriam concipiant deſiderium. Nullus eſt enim omnium, *qui quum ſe iſtiuſmodi pœna excipiendum ſciat, inter hoſtes viuere, quàm tam acerbam in patria mortem ſubire, non malit. Quapropter rigidam hanc ſeueritatem, vt ne iniquitatem dicam (nam eum qui deliquit, deindeq; ſuapte ſponte ad medendum delicto reſipiſcit, tam acerbè puniri, quomodo non eſt iniquum) ex iuſtiſſimis legibus profligamus:*

L.3.Is qui. de re milit ff.

κινδυνεύομεν δέ, εἴ τις αὐτόμολος εἰς τὴν πατρίδα ἐπαναδράμοι, ἅπαξ μὲν τοῦτο ποιήσας, συγγνώμης τυγχανέτω· δεύτερον δέ, εἰς τελευτὴν δουλείαν διαπολείσθω· ἐκ τρίτου δὲ ποιησάμενος τὴν αὐτομολίαν, εἶτα ἐπαναζεύξας, εἰς διηνεκῆ καὶ ἀΐδιον οἰκετείαν πιπρασκέσθω. τὸν γὰρ οὕτως ἀβέβαιον καὶ παλίμβουλον ἀνάξιον ἀπολαύειν ἐλευθερίας. Εἰ μέντοιγε ὁ πρὸς ἐχθροὺς αὐτόμολος, οὐκ ἐξ οἰκείας γνώμης, ἀλλὰ ληφθεὶς ὑφ' ἑτέρων, εἰς τὴν πατρίδα ἐπαναχθῇ (καὶ μάλιστα εἰ αἵματος ἐμφυλίου τὴν δεξιὰν ἔχει μεμολυσμένην) τοῦτον θανάτῳ κολάζειν, οἷα δὴ πολέμιον, οὔτε ἄδικον, οὔτε ἀπότομον.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΠΙΤΡΟπεύειν μοναχοὺς καὶ κληρικούς, ἀπείργεσθαι δὲ οἰκονομίας καὶ προστασίας ὀρφανῶν.

Διάταξις ξη.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΤΟΙΣ μὲν πάλαι νομοθέταις (μοναχούς, ὡς εἰκός, ὑπαρχούσης κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ μόνων ἀποφερομένων τὴν κλῆσιν

οἱ

ac iubemus, vt ſi quis transfuga in patriam recurrat, quum ſemel duntaxat transfugerit, veniam conſequatur: ſi iterum id fecerit, in triennalem ſeruitutem [r] *diuendatur: ſi verò tertium transfugerit, reuerſus in perpetuam ac æternam ſeruitutem addicatur. Tam incerti enim conſilij homo, tamq; inconſtans, qui libertate fruatur indignus eſt. Cæterùm ſi transfuga non vltrò redierit, ſed ab alijs comprehenſus in patriam retractus ſit, morte tum illum, tanquam hoſtem puniri, neque iniuſtum neque crudele fuerit: præſertim verò, ſi antè ciuili ſanguine manus contaminauerit.*

[r] Lego ἀπεμπολείσθω.

VT MONACHI ET CLERICI TVTORES ESSE POSSINT: ſed ab adminiſtratione ac pupillorum rectione arceantur.

CONSTITVTIO LXVIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

VETERIBVS *quidem legiſlatoribus (quum, vt ſimile veri eſt, vniformis & ſimplex tunc temporis tutela eſſet, ijq; ſoli qui pupillorum tuitionem ſu-*

[s] Nou.123. Porro Dei amant.

οἱ προστασίαν ὑπελύοντο γονέων ἐρήμων) ἔδοξεν ἀποφήνασθαι μὴ μετέχειν τοῦ πράγματος μήτε μονάζοντας, μηδ' ὅσους ὁ ἱερὸς οἰκειοῦται κλῆρος. καὶ καλῶς ἔλεξε. συνᾷδον γὰρ ὡς τοὺς ἀνακειμένους πρὸς θείαν λειτουργίαν δεῖ τῶν ἔξωθεν ὄχλων καὶ περισπασμῶν ἀπηλλάχθαι. ὅσην δὲ παιδοτροφίαι καὶ ἄλλαις οἰκονομίαι εἰς τὸ περισπᾷν καὶ ἀφέλκειν τοὺς ἐφαλομένους τῆς θεραπείας ἰσχὺν ἔχουσιν, ἠγνόησεν οὐδείς. ὑπαρχούσης οὖν οὐκ ἀνεκτῆς δυσχερείας τῷ πράγματι, μάλιστά γε καὶ διὰ τὴν ἐκ τοῦ χρόνου παράτασιν (ὅλον γὰρ ὡς τὰ πολλὰ βίον τῇ οὐ πόνων φροντίδι τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην οἱ λαχόντες συνδιάγουσι) καλῶς, ὥσπερ εἴπομεν, τὸ δόγμα προσήνεγκαν. ἀλλ' ἐπεὶ τοῖς μεταγενεστέροις οὐκ ἐτηρήθη μόνως ἐφ' ἧς ἐγίνετο ἐπιστασίας ἡ κώλυσις, ἠξίωσαν δὲ κἀκείνους ἐπιτρόπους καλεῖν τοὺς ὅσοις οἱ τὸν βίον ἀπολιμπάνοντες, χρησταῖς περὶ αὐτῶν ὑπολήψεσιν ἐπὶ τοῦτο προτρεπόμενοι, διατάξεις αἳ περὶ τῶν ὑπόντων ἤρεσαν πραγμάτων ἐγχειρίζουσι, καὶ τῶν μετὰ τὴν ἐκδημίαν πιστεύουσι τὴν διοίκησιν· ἐπεὶ οὖν καὶ τούτων ἐπιτρόπων ὀνομαζομένων, ἀμφισβήτησις πρόεισιν εἰ καὶ μοναχοί, τὸν ἱερὸν ὑπελθόντες κλῆρον, ταύτης μεθέξουσι τῆς ἐπιτροπῆς, διὰ τὸ δοκεῖν τὸ ῥηθὲν τοῦτο μὴ καταδέχεσθαι ψήφισμα· θεσπίζομεν ἡμεῖς διαστειλάμενοι, ἐκείνους μὲν τῆς ἐπιτροπῆς κωλύεσθαι, καὶ ἣν ὁ πρεσβύτερος εἶδε χρόνος, παρέσχε, ψῆφον ἐξενεχθῆναι τὴν μὴ διδοῦσαν εἰς ταύτην

ſciperent, tutorum nomine cenſerentur) edicere viſum eſt, ne monachi aut quoſcunque ſacer ordo deuinctos habet, tutorum officio fungantur. Et certè quidem id rectè "*edixere. Intellexerunt enim, qui diuino miniſterio conſecrati ſunt, hos ab externarum rerum occupationibus & moleſtijs liberos eſſe oportere. Quantum autem alendorum alioquiq; regendorum puerorum cura hominum animos diſtrahat, vtq; Deum debitè colere non poßint impediat, nemo ignorat. Quum itaque non exigua difficultas iſti rei inſit, ac præcipuè propter temporis diuturnitatem (tota enim plerunque vita tutores* "*laborioſis iſtis curis irretiti tenentur) reſtè (quomodo dixi) iſtud illi decretum promulgarunt. Verùm quoniam poſteriores illis duntaxat qui tutelam adminiſtrarent, tutorum appellationem non ſeruarunt : ſed hos etiam quibus teſtatores, bona illorum exiſtimatione moti, teſtamentarias de rebus ſuis præſcriptiones committunt, ac poſt mortem earum executionem concredunt, tutores vocare cœperunt : ac verò inde dubitatio extitit, an monachi, quiq; ſacrum ordinem ſubierunt, quòd dictum decretum id non admittere videatur, hanc demandatam curam ſuſcipere poßint : nos diſcrimine adhibito ſancimus, vt ab illa tutela ad quam vetera tempora reſpicientia, promulgandi decreti, quod dictis perſonis*

" Lego ὀῤθῶς.

" Lego τῆς πολυτέ-νας.

πάροδον τοῖς εἰρημένοις προσώποις· τῷ δὲ μετ' ἀγινεστέρου τῆς ἐπιτροπῆς εἴδους ἐξεῖναι καὶ μονάζουσι καὶ κληρικοῖς κοινωνεῖν. οὔτε γὰρ αἱ φροντίδες οὕτω βαρεῖαι ὑπηρεσίας, ὥστε πρὸς ἑαυτὰς κατακλεῖσαι καὶ τῆς ἱερᾶς ἀφελκύσαι ὑπηρεσίας· καὶ ἄλλως δὲ, ὅσον μᾶλλον οὗτοι τῶν λαϊκαῖς προσηλωμένων ἀνάγκαις καὶ τῷ κάτω συμπεφυρμένων ἐκεῖ διαζῶσιν εὐλαβέστερόν τι καὶ ὑψηλότερον, ἐλπὶς ἀμείνω καὶ εὐλαβεστέραν πρὸς τὰς τῶν ἀποδημούντων διατάξεις ἀποφέρεσθαι τὴν ἐκπλήρωσιν.

---

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΑΙΣ ΜΥστικαῖς διατάξεσι τυφλῶν καὶ ἑτέρων προσώπων κῦρος προσεῖναι.

Διάταξις ξθ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΕΠΕΙΔΗ ἀμφισβητεῖται περὶ τοῦ πῶς δεῖ τυφλοὺς διατίθεσθαι, καὶ ἡ ἀμφιβολία ἔκ τε τῶν νομίμων πρόεισι τρόπων καὶ ὧν ἀλλήλοις περὶ τούτου ἀντιθετίζουσι νόμοι, καὶ τῆς νῦν πολιτευομένης συνηθείας· οὐδὲ τοῦτο ἄκαιρον ἡμῖν ἐνόμισα τὸ μέρος εἰς ἐπίσκεψίν τε καὶ ἀνακάθαρσιν. καὶ γὰρ ὁ μέν τις ἀπαγορεύει τῶν νόμων τυφλῷ διάταξιν κατὰ τὸν μυστηριώδη προέρ-

χεσθαι

ad illam aditum precluderet, occaſionem præbuere, penitus illi arceantur, natam autem poſtmodum tutelæ ſpeciem ſubire ipſis licitum ſit. "*Huius namque muneris non ita graues curæ ſunt, vt à diuino miniſterio aliquem abſtrahant, ſibiq; totum aſtringant. Tum alioqui quanto hi illis qui prophanis rebus impurè inhærent, ac in terrenis ſordibus voluntantur, cautius diuiniusq; viuunt:* "*tanto melius cautiusq; defunctorum præſcripta expedienda eſſe ſpes eſt.*

"Lego ἀ[illegible]της τῆς ὑπηρεσίας.

"Lego τοσοῦτον ἀμείνω.

---

*CAECOS SECRETO TESTAMENTVM FACERE POSSE.

CONSTITVTIO LXIX.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVANDOQVIDEM *de eo, quomodo cæcos teſtari oporteat, dubitatur, eaq; dubitatio ex locis legalibus (quòd ea de re leges inter ſe diuerſa ſtatuant) & ex ea quæ nunc obtinet conſuetudine exiſtit: neque hoc altius expendere atque repurgare inconueniens aut alienum putaui.* Etenim *alia lex* 1 *prohibet, ne cæcus arcano modo teſtamentum*

1 L.8. Qui teſta. fac. poſſ.C.

χεσθαι τρόπον, καὶ μὴ ἄλλως προσεῖναι ταύτῃ κῦρος ὁρίζεται, εἰ μὴ πλείοσι μαρτύρων ἐγγυᾶται ἢ προελθόντα στόματος τυφλοῦ τὰ διατεταγμένα, ἢ τοῖς ἐκείνου ὠσὶν ὑπάρχει ἐνηχημένα. οὐ γὰρ ἀξιοῖ ἐν μόνῳ τῷ γραφῇ τὴν τούτου πίστιν ἐξωχυρῶσθαι. ὁ δέ τις τῶν νόμων συγχωρῶν αὐτοῖς τὴν πάροδον καὶ γυναιξὶ καὶ ἀγραμμάτοις καὶ τρόποις εἰς τὸ πρὸς μυστικωτέρας διατάξεις καθίστασθαι, μηδὲν ἕτερον ἀκριβολογούμενος ἢ τὸ αὐτὸν διατιθέμενον, ὄντα τῶν ἀμαθῶν γραμμάτων, εἰ καὶ ὑπογραφῇ τὴν διάταξιν ἀσφαλίζεσθαι. εἰ δὲ ἐλάττων ἐκεῖνος παρέχειν τὴν τοιαύτην ἀσφάλειαν, ἄλλον ἀντὶ ἑαυτοῦ πρὸς τὴν ὑπογραφὴν παραλαμβάνει. οὕτω μὲν οὖν ἐκ τοῦ νόμου στασιάζοι ἂν τὰ πράγματα. πῶς γάρ, εἰ γυναικὶ καὶ γραμμάτων ἀδιδάκτῳ ἀνθρώπῳ κατὰ τὸν ἀναχωροῦντα τρόπον τὸ τῶν πολλῶν γνώσεως διατάξεται, ἐν μόνῳ τῷ γράφοντι σαλευούσης τῆς πίστεως, οὐχὶ καὶ ὁ τυφλὸς ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας ἀκώλυτον σχοίη τὸ διατίθεσθαι; Ἀλλὰ γὰρ καὶ τὰ τῆς συνηθείας οὐ μόνον τὰ ἐκ τοῦ νόμου, πρὸς τὸν νόμον ὁρᾶται μαχόμενα. καὶ γὰρ οἶδεν αὕτη καὶ γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν οὐ διὰ γραμμάτων κειμένων τυφλῶν διατάξεις ἐν μυστηρίῳ κειμένας μὴ τὴν ἰσχὺν ἀφαιρεῖσθαι. ἐπεὶ οὖν οὕτω, καὶ ἡμεῖς ταῖς μυστικαῖς διατυπώσεσιν, αἴτε τυφλῶν αἴτε τινῶν ἑτέρων ὦσι προσώπων, προσεῖναι θεσπίζομεν σύστασιν τοῦτο προσεπιθεσπίζοντες, ὥστε πρὸ τῶν μαρτύρων ἐνεργείων ἐκκεῖσθαι ὑπογραφὰς τῶν τὰς διατάξεις γραφόντων, ὡς εἴκασαν ἀληθῶς ἐκεῖνα γρά-

ψαντ

cõdat: & ne aliter id vim habeat ſtatuit, quàm
ſi teſtes quæ conſtituta ſunt, à cæci ore proceßiſ-
ſe, 2 ſuisq; auribus inſonuiſſe aſſerant: atq; per 2 Lego ἰδίοις
ſolum tabularium illorum fidem communiri ἑαυτῶν.
non vult. 3 Alia autem latam quandam ad 3 Nou. 119.
arcanum teſtandi modum mulieribus & illi- Quia ve-
teratis hominibus viam aperit, dum nullam rò.
aliam obſeruationem præſcribit, quàm, vt ſi
4 teſtator literarum non omnino ignarus ſit, 4 Lego αὐ-
ſua ſubſcriptione teſtamentum corroborare de- τὲν τόν.
beat: ſi verò id præſtare non poßit, pro ſe alium
ad ſubſcribendum aſſumat. Atque ſic quidem
ex legibus illæ inter ſe res dißideant. Quomo-
do enim, ſi mulieres rudesq; literarum quàm
paucißimis voluntatis ſuæ conſciis teſtamenta
condent, quum fides in ſolo tabulario fluctuet,
non ex eadem cauſa cæcus liberam teſtamentò
factionem habeat? Iam verò & conſuetudo,
non ſolùm autem alterius legis ratio, cum lege
pugnat. Etenim placet huic, ne mulierum,
5 imperitorum literarum, cæcorúmve teſta- 5 Lego
menta arcanè facta vigore priuentur. Quod γραμμάτων ἠγμέ-
quum ita ſit, nos quoque, vt ſecretò confecta ναν, ἢ τυ-
teſtamenta, ſiue cæcorum, ſiue aliorum quo- φλῶν.
rumuis ſint, authoritatem obtineant, ſanci-
mus: illudq; inſuper ſtatuendo addimus, vt an-
tequam teſtes 6 iurent, ſubſcriptiones eorum 6 Malim
qui teſtamenta conſcripſerant, in medium ἐνόρκων.
proponantur, quæ ſonent, quòd reuera illa

ſcrip

ψαντες ἅπερ ἀκηκόεσαν, αὐτῆς ἐκείνης ὑποφθεγξαμένης διὰ τῆς διαθεμένης γλώσσης· καὶ εἴ τις ἔλεγχος μετὰ ταῦτα ψευδογραφίας ἀναφαίνοιτο, τίμημα προσκεῖσθαι τοῦ ἁμαρτήματος, εὐπόροις μὲν οὖσιν αὐτοῖς, τὴν τῶν ἰδίων ὑπαρξέων ἀλλοτρίωσιν· ἐρήμοις δὲ περιουσίας, σφοδραὶ μάστιγες καὶ φυγὴ ὑπερόριος ἐπικείσεται ἡ ζημία. Ἔτι δὲ καὶ τούτοις θεσπισθεῖσιν ἐπισυνάπτομεν ποιεῖν, εἴποτε ἡ διάταξις δεηθείη ὅρκων, οἷα πολλὰ, εἰς βεβαίωσιν, καὶ αὐτοὺς τοὺς γεγραφότας τὴν διάταξιν, σὺν τοῖς μάρτυσιν ἐπομνυμένους, συνεπισχύειν τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀλήθειαν.

ΠΕΡΙ ΕΦΟΔΩΝ.

Διάταξις ο.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ τὸ κοινὸν τῆς γνώμης κατόψοιτ' ἄν τις οὓς ἡ κοινωνία συνάπτει ἐν μιᾷ καὶ τοιαύτῃ μοίρᾳ τιθέμενον. οὕτω γὰρ καὶ συνέμποροι τὸ ἐκ τοῦ κέρδους ἢ τῆς ζημίας ἴσον διαλαγχάνουσιν, καὶ συνοδῖται πολλάκις εὑρήματι περιτυχόντες, εἰ καὶ μὴ κατ' ἴσον ἔβαλον ἐπ' αὐτὸ τὰς τῶν ὀμμάτων βολὰς, ὅμως διὰ τὴν ἐκ τῆς ὁδοιπορίας κοινωνίαν, κοινὴν τὴν τοῦ εὑρήματος κτῆσιν πεποίηνται· καὶ συστρατιῶται δὲ, εἰ καὶ μὴ πάντες σὺν ὁμοίῳ τόνῳ ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς τὰς χεῖρας ἐξέτειναν, ἀλλὰ

ſcripſerint quæ ipſa teſtatoris lingua dictante audiuerunt. Et ſi quidem falſum commiſſum eſſe poſtmodum probetur, ipſos, ſi diuites ſint, bonorum ademptio: ſin pauperes, vehementia verbera & exilium in delicti pœnam maneāt. Quibus 7 hoc inſuper annectimus, vt ſiquando ad ſui confirmationem (quod 8 frequenter incidit) iuramentũ teſtamento opus ſit: ipſi etiam qui teſtamentum conſcripſerunt, vnà cum iuraturis teſtibus rei fidem & veritatem corroborent.

7 Fortaſſe ſcriptum fuit, τοιόνδε ὡς.

8 Deſideratur συμβαίνει.

DE GRASSATIONIBVS.

CONSTITVTIO LXX.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVOS cōmunio in vnā aliquā eandemq; conditionē cōiungit, inter hos cōmunes etiam animos eſſe vbiq; videas. Ita in negotiationibus, ſocij lucrum damnumq; æqualiter inter ſe partiũtur: ita itinerum comites, quũ fortuitu in rem aliquam incidunt, tametſi ſæpe vno illam mometo pariter non conſpiciant, eius tamen inter ſe ius communicant. Ita verò & cōmilitones, licet omnes nō pari ſtudio & impetu in hoſtē ferantur,

ἀλλὰ τῶν ἀριστείων τὴν ἰσότητα φέρουσι. καλῶς ἄρα καὶ τῷ παλαιῷ ἔδοξε νομοθέτῃ, τὴν αὐτὴν ὑπέχειν ποινὴν τοὺς πονηρᾷ γνώμῃ συναπτομένους, καὶ κοινῇ πρός τινα πρᾶξιν τιμωρουμένην νόμῳ καθισαμένους, αὖ τε γυναικὸς ἁρπαγὴ τὸ πεπραγμένον εἴη, αὖ τε πατρὸς, αὖ τε τινὸς ἑτέρου ἀναίρεσις· εἰ καὶ μὴ πάντες ἐπίσης τῷ πραχθέντι παρέσχον τὴν ἐνέργειαν. Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς τοῖς προτεθεσπισμένοις συμφθεγγόμενοι περὶ τῶν ἅμα καὶ κοινῶς ἔφοδον κατὰ ζωῆς ἀνθρώπου πεποιημένων, ὁρίζομεν ὥστε πάντας, ὁπόσοι δ' αὖ καὶ ὦσιν, τῇ αὐτῇ καθυποβάλλεσθαι δίκῃ, εἰ καὶ μὴ ὡσαύτως ἐνήργηται παρὰ πάντων ἡ πρᾶξις. οὐ γὰρ ὅτι μὴ αὐτός τις τὴν χεῖρα ὑπουργῆσαι τῷ θανάτῳ παρέσχετο, διὰ τοῦτο ἀθῷος ἀπιέναι δικαιοῦται. τί γὰρ εἰ καὶ μὴ τὴν ἰδίαν δεξιὰν, ἀλλὰ τὴν ἑτέρου ἐτόνωσε πρὸς τὴν ἀναίρεσιν; ἔτι γὰρ ἡ τὸν θάνατον καταπραξαμένη χεὶρ, ὑπὸ τῆς κοινῆς πονηρίας κινουμένη τὴν πρᾶξιν ἐτόλμησε, δῆλον. οὐκ αὖ γὰρ, εἰ μὴ συνεκρότει ταύτην τῶν ἄλλων ἡ συνδρομὴ, ἑτοίμη ὤφθη τῷ φόνῳ ὑπηρετήσασθαι. διὰ τοῦτο, καθὼς εἴρηται, πάντας τὴν αὐτὴν ὑφίστασθαι ἔκπραξιν τῆς δίκης ψηφιζόμεθα, κἂν, ὡς εἰκὸς, ἐπὶ μιᾶς τινὸς πληγῆς τὸ θανεῖν ἀπαντήσῃ, τῶν δὲ ἄλλων αἱ χεῖρες οὐ συνεφήψαντο.

Περὶ

tur, attamen victoriæ palmam ex æquo auferunt. Quapropter etiam, vt qui malitioſo conſenſu coitione facta, rem aliquam in quam à lege pœna conſtituta eſt, inceptant (vt pote ſi "raptus committatur, vel "paricidium alteriúsve cuiuſpiam cædes perpetretur) quanquã non omnes tantundem momenti & operis re peragenda conferant, eandem tamen pœnam ſuſtineant: ſanequàm rectè veteri legislatori placuit. Et nos quoq; idcircò, *quæ de his qui ſimul & communiter latrocinandi animo homines inuadũt, iam olim ſancita "ſunt approbantes, ſtatuimus, vti omnes, quotcunq; fuerint, eoſdem ſupplicio afficiantur: tametſi parem operam rei perpetrandæ non omnes adhibuerint. Non enim ſi quis ipſe manus inferendæ neci nõ admouerit, continuò inſons & à pœna immunis eſſe poterit. Quid enim ſi preſsis ipſe manibus, alterius tamen dextram ad cædem intenderit atq; confirmarit? Sanè quòd manus homicidæ, à communi peruerſitate inſtigata, rem aggreſſa ſit conſtat. Nam niſi aliorum manus huic in ſubſidium praſtò fuiſſent, non certè ita promptè homicidium perpetraſſet. Ac propterea (quemadmodum dictum eſt) quanquam vno cuiuſpiam ictu (quod fieri poteſt) mors illata fuerit, aliorumq; manus ſuppetias non tulerint: vt eandem tamen omnes pœnam ſuſtineant decernimus.*

" De rapt. virg. C.

" L. 6. & 7. ad l. põp. de par. ff.

" Vide l. 28. Graſſatores, & Famoſos, de pœnis. ff.

DE

ΠΕΡΙ ΜΕΛΛΟΝΤΩΝ κτίζειν ἐν ἀροσίμοις τόποις καὶ ὑπαμπέλοις.

Διάταξις οα.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥΛΙΑΝῼ τῷ αὐτῷ.

ΓΝΩΜΗΝ ἀρίστην τε καὶ ἐννομωτάτην, παρὰ τοῦ ἀειμνήστου γονέως ἡμῶν καὶ βασιλέως ἐξενηνεγμένην περὶ τῶν καινάς τινας οἴκων κατασκευὰς ἐν τόποις, οὓς τέως ἄφορον ἔτεμνε καὶ ἀμπελῶνες εἶχον, εἰς ἀποκλήρωσιν βουλομένων κατασκευάζειν (ἐν ὁπόσῳ τῶν γειτονούντων ὁρίων διαστήματι συστήσεται ἡ καινὴ αὕτη κατασκευὴ) δεῖν ἐκρίναμεν νόμου τιμῇ ἀξιῶσαι· ἐπεὶ μὴ παρὰ τῶν πατέρων εἰς τὴν τῶν νόμων ἐγράφησαν πολιτείαν. Ὁρίζομεν οὖν, κατὰ τὴν ἐκείνου γνώμην, τοὺς ἐπὶ νοῦν βαλλομένους ἐν ἀροσίμοις τόποις καινῶν οἰκήσεων κατασκευὴν, εἰ μὲν ἡ ἀφθονία παρέχει τῆς χώρας, δυσὶ τόξου βολαῖς ἐκ τῶν γειτόνων ὁρίων ποιεῖσθαι τὸ διάστημα τῆς νέας κατασκευῆς· εἰ δ' οὐ χαρίζεται δι' ἔνδειαν ἀφθονίας τοσοῦτον μέτρον ἡ χώρα τῷ διαστήματι, μετρείσθω καὶ μιᾷ τόξου βολῇ. ἐντὸς δὲ τοῦ εἰρημένου ὁρίσματος οὐδαμοῦ παρέχεται ἄδεια τῆς τοιαύτης τῶν οἰκήσεων νεουργίας. καὶ ἡ αἰτία λόγου

ὅτι

DE IIS QVI IN LOCIS ARABILIBVS AVT VINEIS ædificaturi ſunt.

CONSTITVTIO LXXI.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

PRAESTANTISSIMVM *illud æquiſſimũq́; patris noſtri ſempiternæ gloriæ Principis placitum,* quanto videlicet *à vicini finibus ſpacio abſtinere debeant, qui in locis, quos hactenus aratrum ſecarit, in've quibus vineæ conſtiterint, nouiter domus* "publicis muneribus aſſignandas *ædificare velint : quoniam ab ipſo in legum corpus* " *tranſcriptum non eſt, legis authoritate decorari oportere iudicauimus. Statuimus itaque, vt qui in locis ad ſementem excultis nouas ædes conſtruere volunt, ſi loci amplitudo ferat, ſecundum* " *illius placitum à vicini finibus tanto ſpacio ædificent, in quantum arcus iterata vice telum eiaculetur : ſin tantum ſpacium interſticio loci anguſtia non præbeat, vno etiam arcus iactu hoc conſtituatur. Intra dictum autem ſpacium nouam domum extruendi nemini facultas ſit. Cuius ratio euidentior eſt, quàm*

" Adhibe tit. fin. regund. ff.

" εἰς ἀποκλήρωσιν.

" Lego ἐγράφη.

" Lego ἐκείνου.

ὕπτων· συνηγορίζει γὰρ καὶ ἡ βλάβη τοῖς γειτονεύουσι καρποῖς, μετὰ δὲ πλησιαζούσας οἰκίας.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΥΡΟΥσθαι τὰ σύμφωνα τὰ ἄνευ προστίμου γεγενημένα.

Διάταξις οβ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΤΩ προστάξαντι νομίμῳ ψηφίσματι ἀπὸ ψιλοῦ συμφώνου μὴ τίκτεσθαι ἀγωγήν, ἀλλὰ μόνην παραγραφήν, ἐνίους ὁρῶμεν προσπταίοντας. ἀξιοῦντες γὰρ ἅπαν σύμφωνον ἀπροστίμητον, ψιλὸν ὑπάρχειν, κἂν τι γραφῇ συντεθειμένον ᾖ, κἂν τι τῶν συμφωνούντων ἰδιόχειρος ἐνεργείᾳ τὸν θεῖον σταυρὸν ἐντάξῃ τοῖς γράμμασι, κἄν τι τῆς θεαρχικῆς τριάδος ἀνακλήσεις προσκείοιντο, εἰ μὴ προστιμήματος ζημία ἐπιφέροιτο, εἰς τὸ ἀσύστατον τὸ συμφωνηθὲν ἀπορρίπτουσι· κακῶς εἰδότες, καὶ κάκιστα τὴν ἰδίαν κρίσιν κυροῦντες, οἵ γε πολλῷ τῶν θείων ἐπίπροσθεν τὰ κοινὰ καὶ ἀνθρώπινα τιμᾶν ἀξιοῦσι. τί γὰρ τοιοῦτον, κατά γε τὴν ὄντως ἀνθρώπῳ ἁρμόζουσαν κρίσιν, ἡ τοῦ προστίμου ζημία παρέχει

τοῖς

vt exprimi opus ſit. Quo enim ædificium pro-pius vicini fruges ponitur, eo illi etiam noxæ propinquior eſt.

VT PACTA ETIAM NON CONSTITVTA POENA VALEANT.

CONSTITVTIO LXXII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

LEGALI "*decreto, quod nudum pactum non actionẽ, ſed ſolùm exceptionem parere tradit, nonnullos illudere videmus. Dum enim omne pactum quod pœna ſtabilitum non eſt, nudum eſſe volunt: etiamſi ſcripto comprehenſum ſit pactum, etiamſi qui pactum inierunt, ſua manu ſacroſanctæ crucis nota ſcriptum ſignarint, etiamſi diuini ternionis appellationes adiectæ ſint: ſi tamen pœna conſtituta non ſit, id, vt inualidum, contemnunt ac reijciunt. Qui ſanè malè ſentiunt, minimeq́; iudicium ſuum comprobent, vt qui rebus diuinis communes res mortalium longè præferendas cenſeant. Quam enim tantam, recto quidem hominum iudicio, adiectio pœnæ,* " L. 7. Sed quũ nulla. de pact. ff.

τοῖς συμπεφωνημένοις ἀξίωμα, ὁπόσον θεῖος ἐν αὐτοῖς ὁρώμενος τύπος, καὶ κλῆσις τῆς μακαρίας θειότητος; Θεσπίζομεν οὖν, ἐν παντὶ συμφώνῳ, ἐν ᾧ αὖ τὸ ἐκ τῶν θείων τούτων συναντιλήψεων ἐγγέγονεν πρὸς τὴν ἀξιοπιστίαν προσῇ, τὴν ἰσχὺν παρεῖναι κραταιάν τε καὶ ἄλυτον, κἂν μηδεὶς λόγος προστιμήσεως συγγέγραπται.

---

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗΔΕΝΑ ἐν τοῖς τῶν ἐκκλησιῶν ὑπερῴοις συνοικεῖν γυναιξίν.

Διάταξις οϛ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΠΡΑΓΜΑ κακῶς μὲν καὶ πρὸ τῶν κωλυόντων αὐτὸ δικαίων γινόμενον, χεῖρον δὲ μετὰ τὸ κωλῦσαι τολμώμενον (φημὶ δὴ, τὸ ἐν τοῖς τῶν ἐκκλησιῶν ὑπερῴοις, ἅπερ ὁ πολὺς ἄνθρωπος κατηχούμενα καλεῖν ἔγνω, συνοικεῖν τινὰς γυναιξίν) οὐκ ἄξιον παραδραμεῖν· οὐκοῦν οὐδὲ παροφθήσεται ἡμῖν. Ἦν μὲν οὖν αὕτη ἡ τόλμα οὐκ οἶδ' ὅπως ἄχρι τῆς ἕκτης συνόδου ἀτιμώρητος· κατὰ ταύτην δὲ τὴν ἱερὰν σύνοδον τὸ πρᾶγμα ἐπιστασίας ἀξιωθὲν, ἡ-

ρᾶς:

pactis authoritatem, quantam ſacroſanctum ſignum, diuinitatisq; nomenclatura in illis conſpecta, præbeat? Sancimus igitur, vt omne pactum, in quo ex diuinis hiſce adiumentis idoneum aliquid ad faciẽdam fidem inſit, quamuis de pœna nihil ſcriptum ſit, firmum ſolidumq; robur habeat.

---

*VT NEMO CVM MVLIERIBVS IN ECCLESIARVM cœnaculis habitet.

CONSTITVTIO LXXIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVAE *res etiam antequã iure prohibita eſſet, deteſtabiliter cõmittebatur, ac verò poſt prohibitionẽ multo deteſtabilius audetur (quòd nempe in eccleſiarũ cœnaculis, quæ promiſcuũ vulgus* κατηχούμενα *vocare ſolet, quidam cũ mulieribus habitant) eam neglectim habere æquum non eſt: neque verò ita à nobis habebitur.* Ac *fuit hæc quidem res ad ſextam vſq; ſynodum, haud ſcio qua ratione, impunè admiſſa: in ipſa autem ſancta ſynodo, vbi penitius excuſſa eſſet, ſa-*

ρεῖς μὲν ὄντας τοὺς τοιούτους οἰκήτορας, ἐνόχους δείξει καθαιρέσεως, ἀφορισμὸν δ᾽ ἐπάξει λαϊκοῖς. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἀπέχρησεν εἰς παντελῆ ἐκδίκησιν τῶν ἐκκλησιῶν τὸ ἱερωσύνης ψήφισμα· ἤδη γὰρ τῆς αὐτῆς παραμενούσης τόλμης καὶ καθ᾽ ὃν τρόπον διεῖπε τὰ σκῆπτρα ὁ περιώνυμος ἐν βασιλεῦσι πατὴρ ἡμῶν, ἔλυσε βασιλικὴν χεῖρα καὶ πρόσταγμα τὴν τοιαύτην προσώτασιν τῶν ἱερῶν ἐξελαύνειν εἴκασι. Ὅπερ οὖν καὶ ἀπὸ τοῦ παρόντος κρατεῖν βουλόμενοι, ὁρίζομεν, μηδένα μηδαμῶς, μήτε ἱερέα, μήτε τῶν ἐκ τοῦ λαοῦ, γυναιξὶ συνοικοῦντα, ἐν τοῖς λεγομένοις κατηχουμενίοις οἰκεῖν. εἰ δέ τις εὑρίσκοιτο τὸν ἅγιον οἶκον οὕτω κοινοποιῶν, τοῦτον μὲν βασιλείῳ χειρὶ ἀτίμως ἐκεῖθεν ἐξωθεῖσθαι, τὸν δὲ παρασχόμενον τὴν κατοίκησιν (εἴτε ἱερεὺς, εἴτε τις ἕτερος εἴη ὁ τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ ναοῦ ἔχων) καὶ αὐτὸν κινδυνώσειν, ἵνα γε διὰ τοιαύτης καταφρονήσεως καὶ τῶν ἱερῶν κοινοποιΐας, τῆς ἐπιτροπῆς ἀφαιρεῖσθαι.

---

* ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΤΕλεῖσθαι τὰς εὐλογίας πρὶν ἂν ὁ νόμιμος τοῦ γάμου συμφθάσῃ καιρός.

Διάταξις οδ'.

cerdotibus ita habitantibus, remotionem à ſacro ordine, prophanis verò à rerum ſacrarum communione ſeparationem induxit. Verùm, vt plenè ab eo auſu eccleſias vindicaret, ad id ſacerdotale decretum non par fuit. Nam quum ad id vſque" tempus, quo pater noſter inclytus Princeps ſceptra moderatus eſt, in republica conſtitiſſet: vt Principis decretum atque manus eam inſolentiam ſacris ædibus expelleret oportuit. Quod nos quum dehinc obtinere velimus, ſtatuimus, vt omnino nullus, neque ſacerdos, neque prophanus, in dictis cœnaculis cum mulieribus habitet: ac ſi quis ſacram ædem hoc modo fœdare deprehendatur, hic illinc ignominioſè principali manu exturbetur, qui verò illi eum locum habitandum præbuit (ſiue ſacerdos, ſiue aliquis alius qui templum procurat, ſit) ipſe quoque propter legis contemptum ſacrorumq́ prophanationem, procuratione periclitetur.

"Lego χρό νον.

*NE ANTE LEGITIMVM MATRIMONII TEMPVS FVTVris coniugibus benedicatur.

CONSTITVTIO LXXIIII.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΕΠΕΙΔΗ ἐν τοῖς περὶ γάμων τῆς τε ἱερᾶς καὶ μεγάλης ἕκτης συνόδου ἐντεταλμένοις καὶ ἐν τῷ ζ κανόνι, τοῖς τῶν πολιτικῶν νόμων δοκοῦσιν ὑπεναντιότης δοκεῖ ἀναφαίνεσθαι. ἡ μὲν γὰρ ἀπαγορεύει παντελῶς τὴν μεμνηστευμένην, ἔτι τοῦ μνηστῆρος ἐν ἀνθρώποις ὄντος, πρὸς γαμικὴν ὁμιλίαν ἑτέρῳ συνάπτεσθαι, μοιχείας τὸ πρᾶγμα ὁρίζουσα· ὁ δὲ πολιτικὸς νόμος οὐκ ἀξιοῖ τὴν τοιαύτην διάλυσιν οὔτε τοῦ μεγάλου ἐγκλήματος· ἀλλ' ἐπὶ μόνῃ τῇ τῶν ἀρραβώνων καὶ τῶν προστιμίων ποινῇ τὴν ἐνοχὴν περιγράφει, εἰ πρωϊαίτερον τοῦ γαμικοῦ καιροῦ ἢ ἐπ' αὐτῆς νενομισμένου τελεσθήσεται ἡ εὐλογία. Ἐπεὶ οὖν τὸ καίριον τῆς ἐναντιότητος ἀκριβὴς λόγος ἐντεῦθεν ὁρᾷ (τὸ γὰρ μετὰ τὴν εὐλογίαν διΐστασθαι, τοῦτο ἂν εἴη μνηστείας ἀληθὴς λύσις) θεσπίζομεν μὴ τελεῖσθαι τὰς εὐλογίας πρὶν ἂν ὁ νόμιμος τοῦ γάμου συμφθάσῃ καιρός, ὃς ἐπὶ μὲν ἀνδρῶν, πεντεκαιδέκατον περιμένει ἔτος, ἐπὶ δὲ γυναικῶν τῷ τρισκαιδεκάτῳ συμπεριγράφεται. οὕτω γὰρ καὶ τὰ τῆς εὐλογίας κατὰ λόγον ἕξει, καὶ ἡ τῶν συνελθόντων διάλυσις τελείου γάμου τυγχάνουσα, οὐκ ἐναντιουμένης τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ περὶ τοῦ ϖολιτικοῦ νόμου τεύξεται κρίσεως.

Περὶ

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVONIAM *in iis quæ à ſacra magnaq; ſexta ſynodo de nuptiis "in duodecenteſimo canone præcipiuntur, quiddam ciuilis iuris placitis contrarium exiſtere videtur (ſynodus enim, ne ſponſa, viuente adhuc ſponſo, in matrimonium alteri coniugatur, in vniuerſum prohibet, eàq; rem pro adulterio habet: ciuilis autem "lex, nequaquam talem diſſolutionem magnum aliquod eſſe crimen iudicat: ſed ſi maturius quàm pro connubiali tempore ſolennis nuptialis benedictio" celebretur, in ſolis arrhis, & quicquid pœnæ nomine promiſſum fuerit, dependendis, pœnam circumcludit) Quoniam itaque ipſum contrarietatis velut vulnus hinc acrior ratio conſpicit (quòd enim poſt benedictionem dirimantur, in eo vera ſponſaliorum diſſolutio ſtatuenda eſt) ſancimus, ne prius benedictiones celebrentur, quàm legitimum matrimonij aduenerit tempus, quod in maribus decimumquintum, in fœminis decimumtertium expectat annum. Sic enim & benedictio tempeſtiuè fiet: & deſponſatis à ſe inuicem diuertentibus, quòd perfectum matrimonium diri mant, "à ciuili lege iudicium, quod eccleſiæ placitis non aduerſetur, obueniet.*

" Confer cũ conſtitut. 89.

" xij delendu puto.

" Vide tit. de ſpõſal.

" Cũ altero ſcilicet inito matrimonio: quo obſcurus hic locus aliquantũ illuſtratur.

" Lego τῷ μὴ.

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΡΟΑΓΕΣΘΑΙ ὑποδιάκονον εἰκοστῷ ἔτει. Διάταξις οε.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΕφάνῳ τῷ ἁγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

Εἰ ἐν πολιτικοῖς πράγμασι δογμάτων ἱερῶν παρεῖσα διάταξις, πολλάκις πολιτικῶν δογμάτων περὶ τῶν αὐτῶν διαταξάντων κυριωτέρα καθίσταται, πόσῳ μᾶλλον αἱ ἱεραὶ ψῆφοι ἐν πράγμασιν οἰκείοις τῶν πολιτικῶν ψηφισμάτων κρατήσουσι; Τί οὖν ἐστιν ὅ φημι; τὸν ὑποδιάκονον ἡ ἕκτη σύνοδος εἰκοστῷ ἔτει ἀποθεσπίζει προάγεσθαι. ταύτῃ πολιτικὸς ἀντιλέγων νόμος, πέμπτον ἐπὶ τοῖς εἴκοσι χρόνον συνεπιμετρεῖσθαι παρακελεύεται. Ἄξιον οὖν ὑπειλήφαμεν εἶναι τῷ ἱερῷ νόμῳ τὴν ἱερὰν ἀκολουθεῖν ἁγιστείαν, θεσπίζομεν καὶ ἡμεῖς, τῷ εἰκοστῷ ἔτει τῆς τοιαύτης τυγχάνειν τοὺς ἀξίους χειροθεσίας.

Περὶ

*VT QVI VIGINTI ANNORVM EST, HYPODIACONUS creari poſſit.

CONSTITVTIO LXXV.

Idem IMPERATOR Stephano ſanctiſſimo Conſtantinopolitano Archiepiſcopo, & Patriarchæ vniuerſali.

*SI ſacrorum decretorum ſanctio ad res ciuiles tranſiens, in illis ſæpe plus authoritatis quàm ipſæ ciuiles de iiſdem rebus tractantes leges habeant: quanto magis ſacra decreta in ſuis rebus, ciuilibus legibus præualebunt? At quid eſt quod dico? Sexta ſynodus vicenarium hypodiaconum ordinari poſſe ſancit: huic verò ciuilis * lex contradicens, viginti annis quinque admetiri iubet. Nos itaque, vti ſacram legem ſacer ordo ſequatur, conuenire rati, vt ad hypodiaconatum, qui quidem eo digni ſunt, anno ætatis ſuæ vigeſimo admittantur, ſancimus.*

*Idem habet conſtit.16.

*Nou.123. Clericos autem.

*ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΨΕΥδομαρτυρησάντων ἱερέων κολάσεως.

Διάταξις ος.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΤΑ πρὸς τοὺς θεοκήρυκας (λέγω δὲ πρὸς τοὺς θείους ἀποστόλους) ἀναφερόμενα θεῖα θεσπίσματα, ἱερεῖς μὴ συνορκεῖν ἐλεγχομένους ἀπογυμνοῦσι τοῦ ἱεροῦ ἀξιώματος. τῆς πολιτείας οἱ διατάκτορες νόμοι, πρὸς τοῦτο τὸ μέρος τῶν πραγμάτων ἐγκύπτοντες, τὴν ψευδομαρτυρίαν διχῇ διαιροῦσι, καὶ τὴν μὲν ἂν φωράσωσι προελθοῦσαν ἐπὶ ἐγκλήμασι, καθαιρέσει τῶν ψευδομαρτυρησάντων ἱερέων τιμῶνται, τὴν δ' ἐπὶ τοῖς χρηματικοῖς, ἀφορίζοντες ἐπί τινα χρόνον, ἀλλ' οὐ καθαιροῦντες τοὺς ἁμαρτόντας, κολάζουσιν. Ημεῖς οὖν κελεύομεν, τοῦ ψευδομαρτυρήσαντος ἐνόρκου γινομένου, εἴτε χρηματικὸν τὸ αἴτιον, εἴτε ἐγκληματικόν, καθαιρεῖσθαι τοὺς αὐτοὺς ψευδομάρτυρας· εἰ δ' ὅρκος ἐκα ἀφόη τὸ ψευδομαρτύρημα συγκροτῶν, ἀφορίζεσθαι μὲν ἐπὶ τρισὶν ἐνιαυτοῖς τοὺς ἀληθείας σεμνότητι τὸ ψεῦδος ἐνδῦσαι πειρασαμένους· (τὸν δ' ἀφορισμὸν δηλονότι μοναστήριον, ἐν ᾧ διώσει αὐτοὺς σὺν

ἀκρι

*DE POENA FALSVM TESTIMONIVM DICENTIVM SAcerdotum.

CONSTITVTIO LXXVI.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVAE *præconibus* Dei (*ſacroſanctis* Apoſtolis *nempe*) *ſacræ ſanctiones aſcribuntur, ſacerdotes falſo iuraſſe deprehenſos, ſacra dignitate* "*priuãt. Ciuilis* " Can. 24. *verò reip. moderatrices leges, vbi huius rei conſtituendo tractatui incumbunt, falſum teſtimonium bifariam* "*diuidunt: & quod falſum* "Nou.123. *dictum in cauſa criminali deprehenderint, re-* Reuerẽd. *motione à ſacro ordine puniunt: qui verò in re* presbyt. *pecuniaria falſum teſtimonium dixerint, hos ad tempus relegando, non autem penitus remouendo puniunt.* Nos *igitur iubemus, vt qui iurati falſum teſtimonium, ſiue in cauſa criminali, ſiue pecuniaria tulerint, prophani illi à ſacerdotio abſpellantur: at ſi ad falſum teſtimonium iuſiurandum non acceſſerit, qui falſum veritatis ſpecie obtegere conati ſunt, in triennium relegentur, (relegandi autem in monaſterium aliquod erunt, vbi illos ad*

arct.

ἀκριβεῖ πολιτείᾳ διάγειν, ἐμπιστευθήσεται) καὶ δὲ ἐπὶ τῷ ἁμαρτήματι προσηκούσης μετανοίας γεγενημένης, εἰς τὴν οἰκείαν αὐτοὺς τάξιν ἀποκαθίστασθαι.

---

*ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ΠΛΑ-στογραφήσαντος τιμωρίας.

Διάταξις οζ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΕΝ πολλοῖς μὲν καὶ ἄλλοις, μάλιστα δὲ ἐν τῷ νομίμῳ διαφέρει, οὐκ ἀνέγκλητον ἡ ἀσάφεια. δεῖ γὰρ, οἶμαι, εἴπερ καὶ ἄλλοθί που, ὁμιλίας διαπλάσσειν ὡς ἀμοιρεῖν τοῦ λέγειν, καὶ πρὸς τὸ εὐθὺ ἐναρμόζεσθαι. οὐ γὰρ μυστήρια τῶν νόμων τὰ θέσμια, ὥστε ἀναχωρεῖν αὐτὰ περὶ τῆς τῶν πολλῶν καταλήψεως· ἀλλ', εἴ γε οἷόν τε ἦν, ἐχρῆν μηδένα λανθάνειν ταῦτα, μὴ ἄνδρα, μὴ παῖδα, μὴ γυναῖκα. ὡς μάλιστα τούτου τῇ πρὸς τὸ ἄμεινον τῶν ἀνθρώπων ἀγωγῇ καὶ τῇ τοῦ βίου λυσιτελείᾳ συναπολαμβανομένου. Διὰ τοῦτο ἡμῖν κατ' ἐκεῖνο τὸ βάρος τῶν νομίμων ἐπιστήσασι κεφαλαίων, ἐν ᾧ λέξεσιν αὐταῖς, ὥσπερ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ τοῦ νομοθέτου λαθεῖν ζητοῦντος ὅ,τι καὶ λέγοι, οὕτω διείληπται, ὁ πλαστογράφος ἐπὶ μεγίστῳ ἁμαρτ

arctiorem vitæ quandã normam viuere oportebit) delictiq; conuenienti pœnitentia facta, in priſtinum ſuum reſtituantur ſtatum.

---

*DE FALSARIORVM POENA.

CONSTITVTIO LXXVII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

C*VM in pleriſq; alijs, tum præcipuè in legum tractatibus reprehendenda obſcuritas eſt.* Nam " *ſicubi alibi, illic certè distorto intricatoq; dicendi genere vacare, rectéq; informari orationem (ni fallor) oportet.* Non enim *arcana quædam ſanctiones legis ſunt, vt à multitudinis intellectu remotæ eſſe debeant: ſed potius, ſi fieri poſſet, neminem illas latere, neq; virum, neq; puerum, neq; mulierem, oportebat. Quippe quòd id ad hominum mores in melius conuertendos, communiſq; vitæ vtilitates vel maximè conduceret. Ob id quum ad difficilem illum legalium capitum locum ſubſtitiſſemus, vbi ipſis verbis, quaſi legiſlator in eo quid diceret occultare voluiſſet, ita comprehenſum eſt,* FALSARIVS IN MAXIMO

" Plena locutio erit, κ̀ᾳ ἐκεῖ, εἰ ἄλλοθί πυ.

DEL

ἁμαρτήματι ἀποτέμνεσθαι. τούτου δὴ τοῦ μεγίστου ἁμαρτήματος, ὁποίαν ποτὲ καὶ ὑπείληφεν ὁ νομοθέτης αὐτὸς, ἀδήλου ὄντος, καὶ πρὸς τὸ ἄριστον ἀποτέμνοντος τὸν νοῦν, συνείδομεν αὐτοὶ σαφῆ τινὰ καὶ ὡρισμένην τῷ λόγῳ δοῦναι χώραν. Θεσπίζομεν τοίνυν, τὸν τοιαῦτά τινα πλαστογραφήσαντα δι' ἂν τὸ πλαστογράφημα ἰσχὺν λαμβάνῃ θανάτῳ ὑπάγειν τὸν καθ' οὗ συνεπλάσθη, αὐτὸν, παραδιδόμενον τῇ τιμωρίᾳ ἣν καθ' ἑτέρου ἐσκέψατο παλαμίσασθαι, ἀποτέμνεσθαι.

---

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΘΕΤΕΙ-σθαι τὸν εἰσάγοντα νόμον πρὸς νομοθεσίαν τὴν σύγκλητον.

Διάταξις οη.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥΛΙΑΝῷ τῷ αὐτῷ.

ΩΣΠΕΡ καὶ ἐφ' ἑτέρων, ὧν μὴ πρὸς χρείαν τὰ πράγματα καθίστη τῶν νόμων, ἔφθημεν πεποιηκότες, τουτέστι τῶν νομίμου ἐδάφους τὸ περιττὸν ὑπεξαιροῦντες· οὕτω κἀνταῦθα ποιοῦντες, τὸν εἰσάγοντα νόμον προνομοθεσίαν τὴν σύγκλητον τὴν ἐν τοῖς νόμοις συμπολιτείας δεσπόζειν διακρίνεσθαι. τῆς γὰρ πραγμάτων ἀχρηστίαν αὐτῶν καταγνόντων, ἐξ οὗ

τῆ

DELICTO SVPPLICIO CAPITALI AFFICITVR: *quum quale tandem maximũ illud delictum eſſe legislator ipſe exiſtimarit, non conſtet, illeq; eius rei intellectum non definitum precidat: euidenter & definitè illam orationem explanare nobis viſum fuit. Sancimus igitur, vt ſi iſtiuſmodi quædam falſarius conſcripſerit, ex quibus is aduerſus quẽ falſum ſcriptum concinnatum eſt, mortis pœnæ ſubijciendus ſit: ipſe falſarius pœnæ quam in aliũ machinari cogitarit, traditus decolletur.* " Vide l. 22. ad l. Corn. de falſ. C.

---

*NE AMPLIVS SENATVSCONSVLTA FIANT.

CONSTITVTIO LXXVIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVEMADMODVM *& in alijs " legibus, quæ ad communem rerum vſum nihil conferrent fecimus, vt eas tanquam ſuperuacaneas è legum corpore ſubduceremus: ita hic quoque facientes, eam " legem qua Senatui " ferendarum legum poteſtatem facit, à legum quaſi republica ſecerni ſancimus.* Nam quum, ex quo Senatoriam adminiſtrationem

" Lego τῶν νόμων.

" L. 9. de legi. S. 13. C. & lon. ff.

" Lego θεσμοθετεῖν.

τὸ μόναρχον κράτος τὴν τούτων κὶ ὕπατῃ διοίκησιν, καὶ ἄκαιρον καὶ μάταιον τὸν ἄχρηστον μετὰ τὴν χρείαν παρεσχημένων συντάττεσθαι.

---

*ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΙΚΗΣ ἣν διδόναι χρὴ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, ἢ ὑποδιάκονον, μετὰ τὴν ἐπ' αὐτῷ χειροθεσίαν γυναικὶ συναψάμενον.

Διάταξις οθ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥΛΙΑΝῼ τῷ αὐτῷ.

Τὰ ἅπαξ ἀνατεθειμένα τῷ θεῷ, ἀναφαίρετα δεῖν εἶναι πεπιστεύκαμεν· καὶ τοῦτο οὐ μόνον ἐπὶ τῶν κειμηλίων ἀνιερωμένων, ἀλλὰ πολύγε καὶ μᾶλλον ἐπ' ἀνθρώπων, οἷς διὰ τῆς κλήσεως προσγίνεται ἡ πρὸς τὸ θεῖον ἀνάθεσις· καὶ (οἷα πολλὰ τὰ ἀνθρώπινα πταίσματα) τῆς τάξεως ἐν ᾗ διαπρέπειν κατεκληρώθησαν, ἡ τύραννος αὐτοὺς ἐξωθήσοιεν ἁμαρτία. Οὐκ ἀποδεχόμενοι οὖν διὰ προχειρίσεως τὴν παλαιὰν νομοθέτην, ἣ βούλεται πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, ἢ ὑποδιάκονον, μετὰ τὴν ἐπ' αὐτῷ χειροθεσίαν συναψάμενον γυναικί, παντελῶς τοῦ κληρικοῦ ὑπεξίστασθαι σχήματος, καὶ πρὸς τὸν λαϊκὸν βίον ἐπαναστρέφεσθαι· ἀκυροῦσθαι τὸ δόγμα. Θεσπίζο-

Imperatoria Maieſtas ſibi vindicauit, inutilem illam eſſe iudicari debeat: ſi cum vtilibus coniungeretur, & ineptum & ſuperuacuum eſſet.

---

*DE POENA SACERDOTIS, DIACONI AVT HYPODIACONI, ſi poſt aſſumptum ordinem mulieri in matrimonium iungatur.

CONSTITVTIO LXXIX.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVAE *ſemel Deo dedicata sūt, ea deinceps auferri nō oportere ſancitū eſt: idq́; non ſolùm in donarijs, verùm multo etiā magis in hominibus qui per ſacrū ordinē diuinæ Maieſtati cōſecrati ſunt, obſeruandum eſt: "tametſi (vt multi ſunt hominum lapſus) è ſtatu in quē tanquā honeſtè victuri, allecti erāt, peccatū, dominio in ipſos ſuſcepto, exturbet.* ⁖ Lego χάρ. *Nō approbantes igitur veteris "legiſlatoris propoſitū, qui ſacerdotē, diaconū, aut hypodiaconum, ſi poſt aſſumptum ordinem mulieri in matrimonium iungatur, omnino à clericali habitu diſcedere, atq; ad prophanā vitā reuerti vult: illud decretum " irritū facimus. ac verò*

⁖ Iuſtiniani Nou. 6. Cæterùm ſiquis.

⁖ Lego ἀν χωρῆμ.

στίζομεν δὲ, μόνῃ τῇ ὑποχωρήσει τῆς τάξεως ἐφ' ᾗ πρὸ τοῦ γάμου ἐγνωρίζοντο, ἀρκεῖσθαι τὴν δίκην αὐτοῖς· τοῦ δὲ κληρικοῦ σχήματος καὶ τῆς ἄλλης ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ὑπηρεσίας, ἧς ἐξάπτεσθαι οὐκ ἀθέμιτον, μὴ παντάπασι τὴν ἀλλοτρίωσιν καταδικάζεσθαι.

---

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΑ ΑΛΟΥΡγὰ μέρη ἢ τμήματα καὶ ἀπεμπολεῖσθαι καὶ ἀγοράζεσθαι.

Διάταξις π.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΟΥΚ οἶδα ὅπως οἱ ἄνω τοῦ χρόνου τὴν ἁλουργίδα στολισάμενοι αὐτοκράτορες, εἰς τὸ τοιαῦτα νομοθετεῖν κατέστησαν, ὥστε μηδαμῶς ἁλουργόν τι μέρος ὤνιον γίνεσθαι, μήτε συγχωρεῖν τινὶ τοιοῦτον πιπράσκειν ἢ ὠνεῖσθαι χρῶμα. τὸ μὲν γὰρ ὁλόκληρον ὕφασμα ἀπεμπολεῖσθαι κωλύειν, τάχα φέρει τινὰ οὐκ ἄλογον πρόφασιν τῷ νομοθετήματι· τμῆμα δὲ καὶ μερὶς βραχεῖα ὠφέλειάν τινα καὶ χρείαν οὐχ ὑποδεδειμένην τῷ τε πιπράσκοντι καὶ τῷ ἀγοράζοντι παρεχόμενα, ταῦτα δὴ κωλυόμενα, τίνα δι' εὐπρεποῦς αἰτίαν καὶ φθόνου τῶν ὑπηκόων καθαρεύουσαν τῇ τοῦ νομοθέτου

ſtatuimus, vt ab ordine quem ante nuptias obtinuerint, ſolùm recedentes, ſatis tamen pœnarum luere videantur, & nequaquam clericali habitu alioq; eccleſiæ miniſterio, cuius quidem vſus illicitus non eſt, iudicio priuentur.

---

*VT PVRPVRAE SEGMENTA ET PARTICVLAE IN PVblicis mercimoniis ſint.

CONSTITVTIO LXXX.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

HAVD *ſcio qua ratione ſuperioris æui Imperatores, quum ipſi toti purpura veſtirentur, inducti fuerint, vti ne qua omnino purpuræ particula venundaretur," ſtatuerent, neq; cuiquam talem colorem vendere aut emere permitteret. Ac ſanè ſi integram telam vænire illi prohibuiſſent, aliquā fortaſſe eius faciendi non "alienam à ratione occaſionem habuiſſe videri poſſent: at, quòd ſegmenta atque fruſtula, quæ vtilitatem atque vſum neq; vendenti neq; ementi inconuenientem præbeant, in mercimonijs eſſe prohibuerunt: id verò quàm honeſtam, & quæ ſubditorum inuidentia vacet, illorum*

"De veſti. holob. & aurat. &, Quæ res vend. non poſſ.C.

"Lego ἄλογον.

θέτου συστάσει γνώμῃ; ποία γὰρ ἐκ τούτων πρὸς τὸ ὑπερέχον τῆς βασιλείου δόξης ἢ ἐναντίωσις, ἢ κοινότης ἀπαντᾷ; Οὐκ ἀρεσκόμενοι τοίνυν τῷ δόγματι, διοριζόμεθα ἡμεῖς τὰ ἁλουργῆ μέρη καὶ τμήματα, σεμνοπρεπείας μοῖραν παρεχόμενα τοῖς ὑπηκόοις, ἢ χρείαν ἄλλην οὐκ ἀπηγορευμένην, καὶ ἐμπολεῖσθαι καὶ ἀγοράζεσθαι. δεῖ γὰρ μετὰ τοῦ καὶ ἄλλως εὐεργετεῖν τὸ ὑπήκοον, μηδὲ σεμνοπρεπείας φθονεῖν αὐτοῖς τὴν βασιλείαν.

---

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΠΑΝ τὸ ἐκ χρυσοῦ καὶ λίθων ἔργον κωλύεσθαι ποιεῖν.

Διάταξις πα'.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΚΑΙ τοῦτον δὲ τὸν νόμον, ὃς ἁπλῶς ἀφαιρεῖται τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἐκ χρυσοῦ καὶ λίθων ἐργάζεσθαί τι κατασκεύασμα, ἐπὶ μόνοις δὲ τοῖς γυναικείοις κοσμίοις, καὶ τὴν οὕτω καλουμένην δακτυλίων τὴν κατασκευὴν ὁρίζει, τῆς αὐτῆς ὄντα καταγνώσαντες προαιρέσεως τῷ περὶ ἁλουργίδος διαλαμβάνοντι, εἰς τὴν αὐτὴν ἐκείνῳ χώραν τιθέαμεν. οὐ γὰρ ἁπλῶς ἐχρῆν τὴν ἐκ τῆς ὕλης τοῦ χρυ-

σοῦ

indicio"prætendet cauſam. Nam *quod aut Imperatoriæ Maieſtatis aduerſetur eminentiæ, aut eam in communem vſum deuocet, quid* quæſo *hinc exiſtat?* Nos *itaque iſti decreto nō acquieſcentes, conſtituimus, vt purpuræ fruſta atq; ſegmina, quæ magnificentiæ ſpeciē aliúmve non prohibitum vſum ſubditis præbeant, tā diuendi quàm emi poſſint.* Decet *enim Imperatoriam Maieſtatem, quum alijs multis modis ſubditos beneficijs afficiat, eorundem magnificentiæ ne inuideat.* ∵Lego εὐ_ ϛάσει.

---

*NE EX AVRO ET PRECIOSIS LAPILLIS QVICQVAM confieri in vniuerſam netas ſit.

CONSTITVTIO LXXXI.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

HANC *verò etiam "legem, quæ mundo muliebri annuliſq; exceptis, aliquid aliud ex auro & gemmis conficiendi omnem prorſus facultatem adimit, eiuſdem cum illa quæ de purpura tractat eſſe inſtituti animaduertentes, in eandem quoq; cum illa conditionē reponimus. Non enim ſimpliciter ex auri materia quic-* ∵Nul. lic. in ſren. & equeſtr. ſel.C.

σοῦ χορηγίαν εἰς τὴν ἐργασίαν κωλύειν, ἀλλὰ τὰ εἴδη τῶν ἔργων. ἐπεὶ τό γε καθὰ ἐκ χρυσοῦ καὶ λίθου ἀπαγορεύειν ἐργάζεσθαι, πλεονεξία σαφῶς· τὸ δὲ καὶ βαρεῖαν οὕτω ποινὴν ὑπέχειν τὸν ἁλισκόμενον ἐφ' ὁτῳοῦν παραβάντα τὸν νόμον (φημὶ δὴ τὴν τῶν ρ λιτρῶν ἔκτισιν, καὶ προσθήκην ἐπὶ τούτῳ τῆς κεφαλῆς τὴν ἀφαίρεσιν) τίς λόγος τὸ μὴ οὐχὶ κορυφαῖον εἶναι βιαίου τὸν νόμον παραιτήσεται; ἐῶ δὲ τὴν ἄλλην ἀτοπίαν ὁπόσην καὶ καθ' ἱερῶν κειμηλίων ἐνδείκνυται, καὶ ἄλλων τινῶν ἡ ἐργασία κοινῆς * Ἡμεῖς οὖν γινώσκομεν οὐχ ἁπλῶς κωλύεσθαι τὸ ἐκ χρυσοῦ καὶ λίθων ἔργον ποιεῖν, ἀλλ' ἐκεῖνα τὰ κατασκευάσματα ἃ μόνοις ἐφεῖται βασιλεῦσι, καὶ ὧν ἡ χρῆσις πρὸς τὸν ὄγκον τῆς βασιλείας καὶ τὴν ταύτης χρείαν ὁρᾷ. Εἰ δέ τις ἢ κειμήλιον ἱερὸν, ἢ ἕτερόν τι οὐκ ἐν ἰδιωτικῆς ἀξίας καὶ τιμῆς ὑποκείμενον, δύναιτο ἐργάζεσθαι, ἀνέγκλητον τὴν ἐπὶ τῷ ἔργῳ ἐχέτω προαίρεσιν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΣΦΡΑΓΙΣΤΟΥ διαθήκης παρὰ τοῦ ἄρχοντος.

Διάταξις πϛ.

quam in opificium præberi, ſed ſpecies operum prohiberi oportebat. Quoniam nequod "omnino ex auro & gemmis opus confiat vetare, manifeſta id ſe ſupra omnes efferendi cupiditas eſt. Iam verò, quòd in quacunque re legem tranſgreſſus eſſe deprehenſus, tam grauem pœnam ſuſtinet (centum librarum auri mulctam, quodq́; huic accedit, capitale ſupplicium, dico) vt ea lex non ſummæ immanitatis eſſe putetur, qua ratione deuitabitur? Quantam autem aliam abſurditatem in ſacris theſauris alijsq́; nonnullis rebus effectus pœnæ deſignet, non attingo. "Nos itaque non ſimpliciter opus aliquod ex auro & gemmis conſici, ſed illa opera quæ ſolis Imperatoribus permittuntur, quorumq́; vſus magnificentiæ Imperatoriæ Maieſtatis, eiusq́; neceſſitatibus deſtinatus eſt, prohibenda iudicamus. Quare ſi quis vel monumentū ſacrum, vel aliud quiddam quod "ſupra priuatam dignitatem & honorem non ſit, conficere poterit, liberam eius faciendi voluntatem habeto.

" Pro καθὰ lego καθαρῶς quod paulo antè dicitur ἁπλῶς.

" Vt hic aſteriſcū ſeruem, nihil vrget.

" Lego ὑπερκείμενον.

DE TESTAMENTO RESIGNATO.

CONSTITVTIO LXXXII.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΠΟΛΛΑ τῶν πραγμάτων κατά τινα τύχης περίστασιν εἰς γένεσιν ἥκοντα, ἀβασανίστῳ μὲν κρίσει αἰτίαν ἐγκλήματος ἀποφέρεται, τυχόντα δὲ συνεπισκέψεως, ἀφεῖται τοῦ αἰτιάματος. οἷον τί λέγω; πολλάκις οὐκ ἐκ προνοίας, ἀλλὰ τυχηρά τις ἦλθεν βολὴ σιδήρου, ἢ λίθου, εἰ τύχοι, ἐπί τινα. αὕτη οὖν μὲν ἀπεριεσκέπτῳ κρίσει ὑπαίτιον τὸν βαλόντα ποιεῖ, ὑπ' ἐξέτασιν δὲ τεθεῖσα καὶ βάσανον, οὐχ εὑρίσκει πρόφασιν εὔλογον εἰς αἰτίαν περιβολῆς. ὥστε ἐφ' ὧν ἡ σύμβασις τυχηρὰ, ἐκ τῶν ἔξωθεν εἰκότων λογισμῶν μᾶλλον ἢ ἐκ τοῦ πράγματος ἄξιον τὸ ζητούμενον διαιτᾶν. Διὰ τί οὖν εἴρηται ταῦτα; ἐπειδὴ ἐνίοτε, χρείας καλούσης, ἀναπτυσσομένη διαθήκη, καταλιμπάνεται, οὕτω συμβάντος, ἀσήμαντος εἰς τὸ ἔπειτα, ἢ καὶ τοῦ χρόνου, οἷα φιλεῖ, τὴν σφραγῖδα εἰς ἀφανισμὸν περιστήσαντος, ἐπείπερ τὸ ἐκ τοῦ ἐσφραγίσθαι γίνεται πίστεως. ἐκ τούτου δὲ ἀμφιβολία τις ἐνεσπείρετο ταῖς τοιαύταις διατάξεσιν· ἡμῖν ἔδοξεν ἑτέρῳ τρόπῳ βοηθουμέναις εἰς πίστιν αὐταῖς συνεπιλαβέσθαι. διὰ τοῦτο κελεύομεν, κἂν μὴ τῆς σφραγῖδος ἡ σωτηρία περίεστι τῇ διαθήκῃ εἰς τὴν ἀξιοπιστίαν, αἱ ὑπογραφαὶ δύναιντο προσμαρτυρεῖν, μὴ διαμαρτάνειν τοῦ εἶναι βεβαίαν αὐτήν. ὥσπερ γὰρ τὰς οὕτω ἀναπτυχθείσας διατάξεις αἱ ὑπογραφαὶ κυροῦσι, κἂν, ὡς εἰκὸς, τῇ σφραγῖδι τὸ ἀδιάφθορον μὴ σώζοιτο· οὕτω καὶ τὰς μετὰ τὸ ἀναπτύχθαι, ἢ ἀσφραγίστους διαμεῖναι

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVAE fortuito quodam caſu cōtingunt, eorum permulta nondum expenſa criminis nomine notātur: quæ eadem accuratius poſtmodum perſpecta, à nota abſoluuntur. At quale eſt quod dico? Perſæpe non de induſtria, ſed fortuito aut ferri aut lapidis iactu aliquis læditur. Eo necdum diſcuſſo, qui iaculatus eſt, ſons iudicatur: diligenti autē de eodē examine habito, 1 quare culpetur, nulla iuſta ratio inuenitur. Quamobrem quæ caſu eueniunt, ex circunſtantijs magis quàm è rei natura iudicari conuenit. Verùm quorſum hæc dicuntur? Quoniam 2 teſtamentū poſtulante neceſſitate apertū, quum interdum deinceps reſignatū relinqui contingat, aut ipſum tempus (quod fieri aſſolet) ſigillum conſumat, fide quā ſignatum haberet deſtituatur, indeq; incertitudo quædā iſtiuſmodi teſtamento inſidietur: teſtamentis alio modo ad fidem confirmatis ſubuenire viſum eſt. ac iubemus, 3 vt licet ad fidem faciendam illis ſigillū ſaluum non ſit, ſubſcriptiones tamen, vt rata maneant, teſtimonio præſtent. Quemadmodum enim teſtamenta 4 nondum aperta, quāquam (vt fit facilè) ſigillum illæſum ſeruatū non ſit, ſubſcriptiones 5 confirmāt: ſic illa etiā quæ poſtquā aperta ſunt, aut negligentia non obſignata

1 Malim εἰ: αἰτίας περιβολῶ.

2 Vide tit. Quem. teſta. aper.

3 Lego ἵνα κἄν.

4 Lego οὔπω.

5 Vide l. 30 De teſt. & quēad. teſta. ord. C

man

λαθούσας, ἢ τὴν ἐκ τῶν σφραγίδων ἀσφάλειαν τῷ χρόνῳ συληθείσας, ἡγούμεθα δίκαιον εἶναι καὶ ἐκ μένης τῆς ἐκ μαρτύρου ὑπογραφῆς μὴ περιίστασθαι πίστεως. Ἐκεῖνο μέντοιγε προσεπιθεσπίζομεν, ὡς εἰ τοῦ κρείττονος ὀλιγωρίᾳ εἰς τὸ ἀσφράγιστον ἡ διαθήκη περισταίη, ποινὴν αὐτῷ τῆς ὀλιγωρίας δυοκαίδεκα λιτρῶν ἔκτισιν ἐπιτίθεσθαι.

---

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΠΙ ΤΟΚΩ τὴν χρῆσιν τῶν δανείων προέρχεσθαι τῷ λεγομένῳ ἀπὸ τρίτης ἑκατοστῆς.

Διάταξις πγ΄.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥΛΙΑΝῼ τῷ αὐτῷ.

ΚΑΛΟΝ μὲν ἦν καὶ σωτήριον, τοῖς τοῦ πνεύματος νόμοις ῥυθμιζόμενον τὸ ἀνθρώπινον, μηδὲν ἀνθρωπίνης προσδεῖσθαι παραγγελίας· ἐπεὶ δὲ πρὸς τὸ ὕψος τοῦ πνεύματος οὐκ ἔστι πάντας ἐπαρθῆναι, οὐδὲ τοῦ θείου νόμου τὸ ἀπήχημα δέξασθαι, ἀλλ' εὐαρίθμητοι πάνυ οὓς ἐκεῖ ἄγει διὰ ἀρετῆς ἡ ἀνάβασις, ἀγαπητὸν εἰ καὶ κατὰ νόμους ἀνθρωπίνους βιῷεν. Τοὺς λεγομένους τῶν δανείων τόκους πανταχοῦ τοῦ πνεύματος ὁ ψῆφος ὑπὸ κατάκριμα τίθεται. καὶ τοῦτο συνιδὼν ὁ ἀείμνηστος ἡμῶν βασιλεὺς καὶ γονεὺς, τὴν καταβολὴν τῶν τόκων οἰκείῳ δό-

γμα

manſerunt, aut quibus diuturnitate temporis ſigilla perierūt, ne fide priuentur, dummodo ex ſubſcriptionibus fides illis ſuperſit, iuſtum putamus. Illud porrò inſuper ſancimus, vt ſi iudicis ſocordia, ne teſtamentum denuò obſignaretur factum ſit, ipſi in ſocordiæ pœnam, duodecim librarum mulcta imponatur.

---

*VT AD TRIENTES VSVRAS PECVNIA LICITE MVtuetur.

CONSTITVTIO LXXXIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

SI à Spiritus legibus ita ſe mortale genus regi ſineret, vt humanis præceptis nihil indigeret, id verò & decorum & ſalutare eſſet: at quoniam ſe ad Spiritus ſublimitatem eleuare, diuinaq; Legis vocem amplecti non cuiuſque eſt: ac verò quos huc virtus ducat, numero valde pauci ſunt: bene ſeſe adhuc res haberet, ſi ſaltem ſecundum leges humanas viueretur. Quæ vocantur pecuniæ creditæ vſuræ, vbiq; à Spiritus decreto 1 cōdemnantur. Id ſciens 2 pater noſter æternæ memoriæ princeps, vſurarum ſolutionem ſanctione ſua

1 Exod.22. Luc.6.

2 Lego γονεὺς, καὶ βασιλεύς.

γνῶ καλύειν θεσπίσματι· γίνεται οὖν τοῦτο δι᾽ ἀφα-πενίαν ὑπόθεσις, οὐ πρὸς τὸ ἄμεινον (ὅπερ ἦν σκοπὸς τῷ νομοθέτῃ) πρὸς δὲ τὸ χεῖρον φέρουσα. οἱ γὰρ πρὶν, ἐλπίδι τῶν τόκων, πρὸς τὸ δανείζειν πρόθυμοι, τεθέντος τοῦ νόμου τὸ μηδὲν ἐντεῦθεν κέρδος ἀπάγειν ἐκ τοῦ δανείσματος, ἀφιλάνθρωποί τινες καὶ ἀμείλικτοι πρὸς τοὺς δεομένους τῆς τοιαύτης φιλανθρωπίας καθίστανται. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὅρκων προβλήσεις, καὶ, κατὰ τὸ εἰκὸς, ἀθετήσεις ἐντεῦθεν ὁρῶνται αἰτίαν λαμβάνοντα· καὶ ἁπλῶς, διὰ τὴν ἐπιπολάζουσαν ἐν βίῳ κακίαν, ἡ ἀρετὴ τοῦ νόμου οὐ μόνον οὐκ ὤνησεν, ἀλλὰ καὶ προσεζημίωσεν. Οὐκ ἔχοντες αἰτιᾶσθαι τὸν νόμον ἐκ τῶν οἰκείων (μὴ γένοιτο) διὰ τὸ, ὥσπερ εἴπομεν, μὴ ἐφικνεῖσθαι τοῦ ὕψους αὐτοῦ τὸ ἀνθρώπινον, τὸ καλὸν πάλιν ὁμοῦ ὁρισμῷ ἀνθορίζοντες, ἐπὶ τόκῳ τὴν χρῆσιν τῶν δανείων προΐεσθαι, καθὼς τοῖς παλαιοτέροις ἔδοξε νομοθέταις· φημὶ δὴ τῷ λεγομένῳ ἀπὸ τρίτης ἑκατοστῆς, ὅπερ ἐστὶ κεράτιον ἓν ἐφ᾽ ἑνὶ ἑκάστῳ νομίσματι, ἀνὰ πᾶν ἔτος τοῖς δανεισταῖς εἰς κέρδος γινόμενον.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΟΡΑ-ζειν τοὺς ἄρχοντας τοὺς ἐν τῇ πόλει, καὶ νεουργεῖν ὁμοίως καὶ τοῖς ἔξω, πλὴν στρατηγοῦ.

Διάταξις πδ΄.

ſua prohibendam putauit. Atqui propter 3 *paupertatem res illa non in melius (quẽ tamen finẽ Legiſlator propoſuerat) ſed contrà in peius vergit. Qui enim antea vſurarũ ſpe ad mutuandã pecuniam prompti fuerant, poſt latam legem, quòd nihil lucri ex mutuo percipere* 4 *poſſint, in eos qui pecunijs indigent difficiles atq; immites ſunt. Quinetiam ad facilè iurandum, quodq́; id ferè conſequitur, ad iuſiurandũ abnegandum, id occaſionẽ præbuit. Breuiter, propter redundantem in humana vita peruerſitatem, non modò non profuit legis virtus, verumetiam obfuit. Quanquam* igitur *ex ſe legẽ culpare (quod quidem etiam abſit) nequeamus: propterea* tamen *quòd humana natura (quomodo diximus) ad illius ſublimitatẽ non perueniat, egregium illud præſcriptum abrogamus: ac in contrarium ſtatuimus, vt æris alieni vſus ad vſuras procedat, idq́; quo modo veteribus* * *legiſlatoribus placuit, ad trientes centeſima nempe, quæ quotannis in ſingulos ſolidos ſingulas fœneratoribus ſiliquas pariunt.*

3 Lego ἀπορίαν, omiſſo ἀπα.

4 Lego δύνανται.

* Vide l. 26 De vſur. C.

VT NEGOTIARI, AEDIFICARE, MVNERAQVE ACCIPERE, vrbis magiſtratibus liceat.

CONSTITVTIO LXXXIIII.

Idem

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥ-λιανῷ τῷ αὐτῷ.

Τὰ περὶ ἀρχόντων τοῖς πρὸ ἡμῶν δεδογμένα (λέγω δὴ ὥστε τοὺς τῆς βασιλίδος πόλεως ἄρχοντας μήτε τι τῶν ἐν κινήσει, μήτε τῶν οὐ κινητῶν ἀγοράζειν, μήτε μὴν οἰκοδομῶν προάγεσθαι, βασιλικοῦ μὴ ἐπιτρέψαντος νεύματος. ἔτι δὲ, μηδ' εἴ τις προβαίη δωρεὰ ἐν τῷ τῆς ἀρχῆς χρόνῳ, μηδὲ ταύτην τὸ βέβαιον ἀποφέρεσθαι, πλὴν εἰ μὴ μετὰ τὴν τῆς ἀρχῆς ἀποκίνησιν ἐγγράφῳ κυρώματι ὁ τὴν δωρεὰν πεποιημένος, καὶ τὴν ἐπιῤῥώσῃ, ἢ πέμπτον ἔτος μετὰ τὴν τῆς ἀρχῆς ἀπόθεσιν παρελάσῃ) ταῦτα εἰ καὶ ὅσον πρὸς ἀκρίβειαν τοῦ μὴ χώραν εὑρίσκειν τὴν βίαν, εὐλόγως δέχεται, ἀλλ' ἐπεὶ καὶ δι' ἑτέρου τρόπου τῇ βίᾳ τὴν πάροδον εὔπορον ἀποκλείειν, οὐκ ἀναγκαῖα ἡμῖν καταφαίνεται. τοιγαροῦν καὶ πεπαῦσθαι ταῦτα βουλόμεθα. μάλιστά γε ὅτι ἐξ ὧν μηδὲ τιμὴ ἐτύγχανε, ὅσαι ἡμέραι αἱ ἐκδικηταὶ τῆς παραβασίας αὐτῶν ἀφειμέναι, καὶ πρὸ τοῦ δόγματος ἡμῶν οὐκ ἔφερε τὴν ἐνέργειαν. πῶς οὖν οὐκ ἀναγκαῖα; ὅτι παντὶ καὶ πλουσίῳ καὶ πένητι τοῖς κατὰ τήνδε τὴν πόλιν ἀναπεπετασμένης τῆς βασιλικῆς ἐντεύξεως καὶ ἐπιδείξεως, ἔξεστι τῷ εἴ τις βίαιον ὑπομένοι, διὰ τοῦ βασιλέως ἐπιδηλῶσαι μὴ πάντως ὑπὸ τούτου βιάζεσθαι βουλομένου καταπεπονῆσθαι. ὥστε τίς ἀνάγκη, ὥσπερ ἐν χώρᾳ πάσης ἐρήμῃ βοηθείας, ἐν πόλει αὖ ἄφθονος ἡ βοήθεια, τοσαύτην ἀκριβολο-

γίαν

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVAE *à ſuperioribus de magiſtratibus regiæ Vrbis* "*decreta ſunt (ne videlicet illi neq; mobile aliquid neq; immobile emant, neq; ad ædificandum accedant, niſi Principis permiſſu: inſuper verò, ne, ſi qua magiſtratus tempore munificentia accedat, hæc rata fiat, extraquàm ſi donator finito magiſtratu ſcripturæ authoritate illam confirmet, aut poſt magiſtratū quinq; anni elapſi ſint) hæc, quanquam huius contēplatione, ne vis locū inueniat, optima ratione conſtituta ſint: quia tamen alio etiam modo violentiæ viam præcludere facile eſt, nobis non videntur eſſe neceſſaria. Quocirca etiā abrogata illa eſſe volumus:* idq; ideo *præſertim, quòd ex quo tranſgreſſione illorū indies* magis atq; magis *impunita relicta, pœnæ exerceri desijt, etiam ante noſtrum decretum nullam vim habuerint. At quæ de cauſa illa neceſſaria non ſunt? Quòd cuiq; tā pauperi quàm diuiti (quū ijs qui apud hanc Vrbem* habitant *compellare Principē, eiq; ſupplicare expeditiſſimum ſit) liceat,* "*ſi quā vim ſuſtineat, ne omnino à violēto magiſtratu conficiatur, precibus à Principe impetrare: adeò vt nulla neceſſitas ſit, vt, quēadmodum in prouincijs omni auxilio vacuis, ita etiā in Vrbe, vbi abundè auxilij eſt, hæc adeò exactè*

* De contract. iud. vel eor. qui ſunt circa. C.

" Lego βιαιόν τι.

γίαν ποιεῖσθαι; θεσπίζομεν οὖν, κατὰ τὴν νῦν κρατοῦσαν τῶν πραγμάτων κατάστασιν, καὶ ἐργάζειν καὶ κτίζειν τοὺς ἄρχοντας, καὶ ἐπὶ ταῖς ἐκ προαιρέσεως δεξιώσεσιν ἀνεγκλήτους εἶναι· ὡς οὐκ ἀπορούντων τῶν ὑφισταμένων τὸ βίαιον, ἐπείτε τι συμβαίη τοιοῦτον, εἰς ἀποφυγὴν διὰ τῆς πρὸς βασιλέα ἐπιβοήσεως. Περὶ δὲ τῶν κατ᾽ ἐπαρχίας ἀρχόντων ἐκεῖνο προσδιορίζειν ἐγνώκαμεν, τὸ τὸν στρατηγὸν μήτε ἀγοράζειν, μήτε τι τῶν εἰς ἰδίαν ἀπόλαυσιν ἐν τῷ καιρῷ τῆς στρατηγίδος οἰκονομεῖν τιμῆς, μήτε πρὸς δωρεὰς οἰκείωσιν ἀκωλύτως ἔχειν. τοὺς δὲ ἄλλους ὑποβεβληκότας ἄρχοντας, ἀναφερομένου τῷ στρατηγοῦντι τοῦ πράγματος, σὺν τῇ ἐκείνου διαγνώσει ἢ ἀπείργεσθαι ἢ περαίνειν τὴν διοίκησιν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟΥΣ ΜΗ διγαμήσαντας πατέρας λαμβάνειν μοῖραν.

Διάταξις πθ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΕΠΕΙ περὶ τῶν ἐπὶ παισὶν ὀπίσω καταλειπομένων τῶν ὁμοζύγων οὐδὲν ἐπισημηνάμεθα πατέρων περὶ τοῦ ὑποβόλου, ὅ τοῦ δὲ καὶ προλιποῦσαι τὸν βίον αἱ γαμεταὶ λαμβάνουσι, δωρουμένης τῆς συνηθείας·

οὐδ

requirantur. Sancimus itaq; vt ſecundum præſentem rerum ſtatum tum 1 emere, tū ædificare magiſtratus poßint, & in ſuſcipiēdis quæ ſponte offeruntur muneribus criminatione vacent. quippe quū, qui vim ſuſtineant, quandocunq; tale aliquid incidat, his 2 ſupplicando Principi illam effugere integrum ſit. De Prouinciarum autem magiſtratibus illud inſuper ſtatuere viſum eſt, vt præfectus magiſtratus ſui tempore neq; quicquā emat, neq; in ſuū vſum extruat, neq; deniq; dona liberè admittat. Alij verò minores magiſtratus, relata ad præfectū re, ipſius iudicio aut remoueantur, aut adminiſtrationem expleant.

1 Lego ἀγοράζειν.

2 Lego ἱκετεύοντες, ac διὰ expungo.

VT PATRES QVI NVPTIAS NON ITERANT, VNIVS LIBErorum portionem capiant.

CONSTITVTIO LXXXV.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVONIAM *maritis cū liberis ab vxoribus relictis, quid de donatione propter nuptias ſtatui debeat, non præſcripſimus: illam autem donante conſuetudine præmorientes vxores capiunt,*

Recurre ad conſt. 20. & 22.

οὐδὲν τι κατὰ τοῦτο καινοτομεῖν ἡμᾶς τὴν συνήθειαν διαγνόντες, ὁρίζομεν, καθάπερ καὶ μέχρι τοῦδε νενόμισται, δίδοσθαι ταῖς γυναιξὶ τὸ ὑπόβολον, τοῖς δὲ ἀνδράσι πρὸς μὲν δευτέραν ἐλθοῦσι γαμικὴν συζυγίαν, μηδὲν ἐξεῖναι λαμβάνειν· τιμῶσι δὲ τὴν πρώτην συνάφειαν, δῶρον τῆς τοιαύτης τιμῆς ἀφορίζεσθαι τούτοις μοῖραν παιδός. ταύτην δὲ τὴν μοῖραν ἐκλογισμῷ ὑπερβάλλεσθαι· κἂν μὲν φαίνοιτο ἐπ' ἴσον φθάνουσα τῷ ὑποβόλῳ, ἢ ὑπερεκτεινομένη, ἐξαρκεῖσθαι ἐπὶ ταύτῃ τὸν λαμβάνοντα, διὰ τὸ πάντως ἢ κερδαίνειν, ἢ μηδεμίαν ζημίαν ὑφίστασθαι· εἰ δ' οὐκ ἐξικνεῖται ἡ μοῖρα, ἀλλ' ἐνδεῖ τοῦ ὑποβόλου, μήτε τι τῆς οἰκείας ὁ ἀνὴρ διδότω, μήτε τῶν τῆς γυναικείας ὑπάρξεως ἀντιλαμβανέτω.

---

*ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΙΜΩΡΙΑΣ τῶν συνηγορίαις ἢ ἐγγύαις ἢ μισθώσεσιν ἢ τοῖς ἄλλοις παραπλησίοις προσνεμόντων ἑαυτοὺς ἐπισκόπων, ἢ ἱερέων ἢ κληρικῶν. Διάταξις πϛ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΤΟΥΣ πρὸς τὸ θεῖον καὶ ἱερὸν βῆμα ὑπὸ τῆς θείας ἀγαθότητος ἐξειλεγμένους, οὐ μόνον τῆς ἄλλης αἰσχρότητος τῆς ἁμαρτίας ἔξω καθαρεύειν, ἀλλὰ

*nihil in hoc nos conſuetudinẽ innouandã putantes, ſtatuimus, vt quemadmodũ hactenus cõparatum legibus fuit, mulieribus donatio propter nuptias detur: viris autẽ, ſi iterum matrimoniũ contrahãt, nihil accipere liceat: ſin prius matrimoniũ venerentur, in remunerationẽ huius honorificæ voluntatis, ipſis vnius liberorũ portio ſecernatur: idq; hac *ratione, vt ſi illa donationem propter nuptias vel æquet vel exuperet, eo quòd aut lucrũ, aut* ſaltẽ *nullũ damnũ ſentiatur, hac accepta illi cõtenti ſint: ſi verò nõ exæquet atq; minor ſit, neq; de ſuo quicquã dẽt, neq;* è diuerſo *ex mulieris bonis quicquã accipiãt.*

* Commodius hic locus verti poſſe non videtur.

---

*DE POENA EPISCOPORVM, SACERDOTVM, ET CLERICORVM qui ſe aduocationibus, ſponſionibus, redempturis, aliisve ſimilibus dedunt.

CONSTITVTIO LXXXVI.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

Q*VI à diuina bonitate ad diuinum ſacroſanctumq; altare delecti ſunt, hos non modò non à peccati turpitudine mundos eſſe, verumetiam à*

ἀλλὰ καὶ τὸ ὁπόσον τοῖς κοινοῖς καὶ ἰδιωτικοῖς ἐπισυνίστησι πράγμασιν ἀηδίας. ὥσπερ γὰρ οὐκ ἔξεστι τὰ ἄλλα τοῦ ἀχράντου καὶ ἱερᾶς ἁγιστείας κειμήλια διὰ τῆς κοινῆς καθυβρίζεσθαι χρήσεως, τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδὲ τοῦ ἀχράντου θυσιαστηρίου τὰ ἔμψυχα κειμήλια κοινοποιεῖσθαι προσήκει τῇ κοινῇ συγχρήσει, ἀλλὰ μένειν ἐν ᾗ ἀφιέρωνται τάξει, τὴν ἀφιέρωσιν ἄχραντον σώζοντα. λίαν ἄρα ἱεροπρεπῶς ἡ τῶν θεοκηρύκων ἀποστόλων ψῆφος τοὺς συνηγορίαις ἢ ἐγγύαις ἢ μισθώσεσιν ἢ τοῖς ἄλλοις παραπλησίοις προσνείμαντας ἑαυτοὺς ἐπισκόπους, ἢ ἱερεῖς, ἢ κληρικούς, τῆς ἱερᾶς ἀπογυμνοῖ τάξεως. εἰ γὰρ τὴν παρὰ τοῦ παναγίου πνεύματος δεδομένην αὐτοῖς τιμὴν οὕτω περιυβρίζοντες, καί, τὸ ἑαυτῶν μέρος, τὸ θεῖον ταπεινοῦντες τῆς χάριτος, δικαίως, οἷα τῆς δυσσεβείας ἀνάξιοι, ἧς τὸ μέγεθος οὐκ αἰσθάνονται, τὴν ἀφαίρεσιν κατακρίνονται. πλὴν ἀλλ' ἐπειδὴ πρὸς τὴν ἀκρότητα τοῦ πολιτεύματος τῶν θείων ἐκείνων νομοθετῶν ὁ παρὼν βίος ἐντείνεσθαι ἀτονώτερος, ἐν οἷς οὐκ ἄγνωστον τὸ ἁμάρτημα, οἶμαι οὐκ ἔσται αὐτοῖς ἀπαρέσκον μετρίαν τινὰ δοῦναι συγγνώμην τοῖς σφαλλομένοις. διὰ τοῦτο ἡμεῖς οὐκ ἀντινομοθετοῦντες (ἄπαγε) ἀλλὰ μᾶλλον τῷ ἱερῷ θεσπίσματι συνεπόμενοι, καὶ ὥστε μηδὲ πρόφασιν ἀπολογίας περιλείπεσθαι τοῖς ὑπ' αὐτοῦ καταδικαζομένοις, ὁρίζομεν, τοὺς τὴν οἰκείαν τάξιν ἀρχιερέας, ἢ ἱερέας, ἢ ὅλως τινὰ κληρικόν, διὰ συνηγο-

cõmunis vitæ negocijs & moleſtijs vacare de-
cet. Sicut enim alia incontaminati ſacriq́; cul-
tus monumenta vulgari contrectatione pro-
phanari non licet: ad eundem modum neq; ani-
mata immaculati ſacrarij ornamenta commu-
ni vſu dedecorari, ſed quem in ordinem conſe-
crata ſunt, in eodem conſecrationem purã con-
ſeruare conuenit. Admodum igitur decenter
Apoſtolorum præconum Dei "decretum epiſco- " Cano.6.
pos, ſacerdotes, & clericos, qui ſe aduocatio- 19. 80. &
bus, ſponſionibus, redempturis, idve genus alijs Nou. 123.
rebus dedunt, ſacro ordine denudat. Qui enim Porro Dei amantiſs.
attributam ſibi à ſacroſancto Spiritu dignita-
tem adeò dehoneſtant, &, quantum in ipſis eſt,
ſublimitatem gratiæ deprimunt, meritò cuius
beneficij magnitudinem non ſentiunt, eo, vt in-
digni, priuandi iudicantur. Veruntamen quia
nunc temporis hominum genus, quàm vt ad
conſtituta à diuinis iſtis legiſlatoribus viuendi
rationis apicem pertingat, imbecillius eſt: non
ipſis (ni fallor) diſpliceat, ſi quatenus id delictũ
omnino "veniæ indignũ non eſt, modicam quan- " Lego ἀ-
dam ipſi veniam impertiam. Certè idcirco, non σύγγνω-
quòd contrarium (quod abſit) ſtatuere, ſed po- ςον.
tius quòd ſacram ſanctionem ſequi, nullasq́; il-
lis qui ab illa condemnantur, excuſationũ ter-
giuerſationes relinqui velimus: decernimus, vt
ſi aut primarij inferiorésve ſacerdotes, aut o-
mnino clericus quiſpiã, vel præſtando in litibus

ρίας, ἢ ἐγγύης, ἢ τῶν τοιούτων φόνων ἀθετοῦντας, ἀφορίζεσθαι καὶ σχολάζειν ἐπί τινα χρόνον τοῦ τὰ θεῖα ἐνεργεῖν· καὶ οὕτως ἀξίαν τοῦ ἁμαρτήματος ἐπιδειξάμενοι μετάνοιαν, εἰς τὴν τῶν θείων μετὰ χείρας εἰσαγέσθωσαν, ἀκοίνους ἑαυτοὺς ἐκ τῆς ἐμπορικῆς συγχρήσεως πρὸς τὰ ἔπειτα πάσῃ δυνάμει συντηρεῖν καθομολογήσαντες. Εἰ δὲ πάλιν τοῖς αὐτοῖς φωραθεῖεν καταχραινόμενοι, τέλεον ὡς ἀνίεροι καὶ ἀνάξιοι τῆς ἱερᾶς ἐνεργείας ἀποπαυέσθωσαν.

*ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΚΥβοις σχολαζόντων ἱερέων κολάσεως.

Διάταξις πζ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΟΥΔ' ὅσοι τῆς ἱερᾶς τάξεως κύβοις σχολάζουσιν, οὐδ' οὗτοι πρᾶγμα τολμῶσι μετρίας τινὸς ἄξιον δίκης. πῶς γάρ; οἵ γε ὀφείλοντες συντεταγμένῃ διανοίᾳ καὶ ἀμετακινήτῳ νοΐ τῇ πρὸς τὸ θεῖον ἐνατενίσεως, ὅσον ἀνθρωπίνῃ δυνατὸν φύσει, ἀχώριστοι τοῦ ἀγαθοῦ διαμένειν· οἱ δὲ ἀντὶ τούτου καὶ μειρακιώδεις ἐπείγονται παιδιάς; καὶ τούτους οὖν, κατὰ τὸ θεόκριτον τῶν θείων ἀποστόλων ψήφισμα,

ἵνα

patrocinio, vel ſpondendo, vel alio ſimili modo de ſui ordinis dignitate detrahant, excommunicentur, & ad aliquod tempus à celebrandis ſacris ſuperſedeant: atque vbi ita pro delicto dignam pœnitentiam egerint, promiſſo facto, ſe ab humanorum negociorum commercio pro viribus deinceps mundos conſeruaturos, ad ſacra tractanda denuò introducantur. &, ſi iterum iiſdem rebus ſe polluere deprehendantur, omnino vt prophani & indigni a ſacris functionibus abſtineant.

---

*DE ECCLESIASTICORVM ALEA LVDENTIVM POENA.

CONSTITVTIO LXXXVII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

IAM verò *qui ſacri ordinis homines aleæ vacant, neq; hi rem modica aliqua pœna dignam audent. Quid ita?* Nam *quum tranquilla mente, animoq; à contemplandis rebus diuinis immoto, quantum humanæ naturæ poſſibile eſt, ſummo iſti bono inhæreſcere deberent: è contrario ad" iuueniles luſus deproperant. Quos etiam à ſacerdotio ſuccidi, ſecundum diuinum ſacroſanctorum* "Lego εἰς μειρακιώδεις.

ἔνδικον τῆς ἱερατείας ἀποτέμνεσθαι. πλὴν ἐπεί περ κἀκεῖνο φιλανθρώπως κελεύει, προσδιορισάμενον, μὴ παυομένους, ὑφίστασθαι τὴν ποινὴν ὁρίζομεν καὶ ἡμεῖς, τοὺς ἐν τῷ κυβεύειν τὴν ἱερατικὴν λῆξιν κιβδηλεύοντας, ἐν μοναστηρίοις περιορίζεσθαι (τὴν δὲ τοιαύτην περιόρισιν ὁ κριτὴς ἐκ μετρίου χρόνου) καὶ ἀπογνώσης τῷ πταίσματι ἐφθείσης τῆς θεραπείας, ἀποδίδοσθαι καὶ τούτοις τὴν προτέραν χώραν. Εἰ δ' αὖθις ἐν τοῖς παικτοῖς ἀγαπῷεν ἐμματαιάζειν, οἷα δὴ ἀνύσματα, τοῦ παναγοῦς τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως παντελῶς ἐξωθεῖσθαι καὶ ἀποβάλλεσθαι.

---

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΙΜΑΣΘΑΙ τὰς ἱερὰς τῆς τελειώσεως ἡμέρας τινῶν τῶν ὕστερον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ διαλαμψάντων. Διάταξις πη.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΤΩ σεβασμίῳ τῶν σεπτῶν ἀποστόλων θεσπίσματι πρὸς δόξαν καὶ τιμὴν ἐκπεφωνημένῳ τῶν τε ἱερωτάτων ἡμερῶν, αἳ τὸ ἑορτάζειν ἡμῖν τῷ τῶν ὅλων δεσπότῃ κομίζουσι, κἀκείνων δὲ ἴσας τάς τε αὐτῶν τούτων τῶν ἀοιδίμων νομογράφων καὶ τῶν ἄλλων καλλινίκων ἀγωνιστῶν (οἳ σφαγαῖς οἰκείαις τὴν δυσσέβειαν ἐτροπώσαντο) τὰς τι-

Apoſtolorum "*decretum, par eſt. Verùm quoniā id ipſum etiam præſcriptum mitigat, vt qui nō deſiſtunt, pœnam ſubituros addat: ſtatuimus nos quoq;, vt qui aleæ luſu ſacram ſortem contaminant, in monaſteria relegentur: (quam tamen relegationem triennale tempus finiat) & quando delictum ſatis expiatum videbitur, in priſtinum ſtatum reſtituantur. At ſi rurſum in fritillo vanè tempus terere inſtituant, tanquam* "*piaculares ex ſacro ſancto eccleſiaſtico ſtatu omnino exturbentur, ab eoq; profligentur.*

" Cano. 41. 42. & Nouell. 123. Inſuper interdicimus.

" *Lego nebuſquare.*

---

*CELEBRIBVS QVIBVSDAM IN ECCLESIA VIRIS FEſti dies conſtituuntur.

CONSTITVTIO LXXXVIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

VENERABILI *ſacroſanctorū Apoſtolorum* " *decreto (quod promulgatum eſt ad gloriam & honorem ſacratiſſimorum dierum, quibus omnium Domino feriamur, &* " *illorum qui horum ipſorum celebrium legiſlatorum, aliorumq; victorioſorum pugilum, qui morte ſua impietatem in fugam verterunt, conſecr*

" Vide cōſtit. 54.

" Quiddā deeſt orat iōi, quod quale ſit, facilè intelligitur.

λεώσεις μηνύουσιν, ἀξίου τυγχάνοντος καὶ τούτου συνεπισημῆφθαι, ὥστε καὶ τῶν μετ' ἐκείνους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ διαλαμψάντων θεηγόρων ἀνδρῶν, καὶ φωστήρων δίκην τὸ τῆς ἐκκλησίας στερέωμα πράξεσι καὶ διδάγμασι καταπυρσευσάντων, μὴ ἀγεράστους μηδ' ἀνεόρτους εἶναι τὰς μνήμας· τὸ λεῖπον προσαναπληροῦντες, θεσπίζομεν καὶ τούτων τὰς ἱερὰς τῆς τελειώσεως ἡμέρας τιμαῖς ἱεροπρεπέσι κατασεμνύνεσθαι, ὧν ἐστί γε τὰ ὀνόματα, Ἀθανάσιος, ὁ ἐν ἀρχιερεῦσι θεοῦ περιώνυμος· Βασίλειος, ὁ βασίλειος τῆς ἐκκλησίας σεμνότης· Γρηγόριος, ὁ τῆς θεολογίας ἐπώνυμος· Γρηγόριος, ὁ γλυκὺς τῆς ἐκκλησίας ποταμὸς καὶ ὑπέρλαμπρος· Ἰωάννης, τὸ πάγχρυσον στόμα τοῦ πνεύματος· καὶ σὺν τούτοις Κύριλλος καὶ Ἐπιφάνιος, ὧν καὶ τὰ κατορθώματα καὶ τὸ κλέος τοῖς εἰρημένοις ἐφάμιλλον.

---

* ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΑ ΣΥΝοικέσια ἄνευ τῆς ἱερᾶς εὐλογίας μὴ ἐῤῥῶσθαι.

Διάταξις πθ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥΛΙΑΝῼ τῷ αὐτῷ.

Ὥσπερ τὰ τῆς υἱοθετήσεως πράγματα πρὸς τὸ ἀδιάφορον διακείμενα ἠκρίβωσεν ἡ ἀρχαιότης, ὡς χωρὶς εὐχῶν καὶ τελετῆς ἱερᾶς τελεῖσθαι

νομί

ſecrationem ſignificant) quum hoc quod coniungatur dignum ſit, vt nempe horum diuiniloquorum virorum etiam, qui poſt illos in ecclesia claruerunt, luminariumq́; inſtar eccleſiæ firmamentū rebus geſtis atq; documētis illuſtrarunt, memoria ſolenniter celebretur: nos, quod deeſt adimplentes, ſancimus, vt horū etiā ſacri conſecrationis dies cōuenientibus honoribus colantur, quorū hæc ſunt nomina: Athanaſius, *inclyti ille in principibus* Dei *ſacerdotibus nominis:* Baſilius, *regiū illud eccl. decus :* Gregorius, *cognomine* Theologus: Gregorius, *dulcis ille & illuſtris eccleſ. fons:* Ioānes, *prorſus illud ſpiritus aureū os : vnaq; cū ijs* Cyrillus *&* Epiphanius, *qui præclaris facinorib. gloriaq́; illis pares ſunt.*

---

*NE MATRIMONIA CITRA SACRAM BENEDICTIONEM confirmentur.

CONSTITVTIO LXXXIX.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVEMADMODVM *adoptionem promiſcuè habitam neglexit vetuſtas, quam tametſi ſine precibus ſacriſq́; ceremonijs peragi lege per*

νομίζουσα οὐδὲν ἐδόκει ὀλιγωρεῖν· οὕτως ἔοικε καὶ τὴν ἀκρίβειαν τῶν συνοικεσίων παρεωρακέναι καὶ τάξασιν, καὶ δίχα τῆς νενομισμένης εὐλογίας αὐτὰ συγχωρεῖν. ἀλλὰ τοῖς μὲν ἀρχαίοις ἴσως αὐ πρόφασίς τις εὑρεθείη προαιρέσεως, ἡμῖν δὲ θείᾳ χάριτι πρὸς κοσμιωτέραν πολλῷ καὶ ἱερωτέραν ἐπίδοσιν τοῦ βίου καθεστηκότων πραγμάτων, οὐδ' ἕτερον ἄξιον τῶν εἰρημένων παροφθῆναι. Τοιγαροῦν, καθάπερ ἐπὶ τέκνων εἰσποιήσεως, ἱεραῖς ἐπικλήσεσι τὴν εἰσποίησιν προβαίνειν διωρισάμεθα, οὕτω δὴ καὶ τὰ συνοικέσια τῇ μαρτυρίᾳ τῆς ἱερᾶς εὐλογίας ἐῤῥῶσθαι κελεύομεν. ὡς εἴ γε μὴ ὁρῷτο τοῖς συνοικεῖν βουλομένοις τοιαύτη διαιτῶσα ἁρμογή, οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ῥυθήσεται συνοικέσιον, οὐδ' ἐπιδέξεται τῶν τοιούτων δικαίων ἡ τοιαύτη συμβίωσις. μεταξὺ γὰρ ἀγαμίας καὶ γάμου οὐκ ἔστιν εὑρεῖν ἀκατηγόρητον τὸ γινόμενον. ἔστι σοι γαμικῆς πολιτείας ἔφεσις; ἀνάγκη τὰ τοῦ γάμου τηρεῖν. ἀλλὰ παρέχει τοῦ γάμου τὰ πράγματα; διοικείσθω σοι ἀγαμία· καὶ μήτε γάμον κιβδηλευούσης, μήτε ψεῦδος τὴν ἀγαμίαν ὑποκορίζει σοι.

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟΥΣ ΕΙΣ τριγαμίαν καταστάντας τῇ ἐκ τοῦ ἱεροῦ κανόνος ὑποκεῖσθαι ποινῇ.

Διάταξις ϟ.

O

ge permitteret, non tamen illam ſe paruipendere putabat: ita & abſolutam matrimonij conſtitutionem, dum id "citra iam receptam benedictionem iniri ſineret, neglexiſſe videtur. Sed veteribus iſtius voluntatis fortaſſe ratio inueniri poßit: à nobis verò, quum diuina gratia ad honeſtius multo ſanctiusq; vitæ inſtitutum iam res comparatæ ſint, neutrum dictorum negligi conuenit. Itaque quemadmodum adhibitis ſacris de precationibus adoptionem perfici "præcepimus: ſic ſanè etiam ſacræ benedictionis teſtimonio matrimonia confirmari iubemus. Adeò vt, ſi qui citra hanc matrimoniũ ineant, id ne ab initio quidem ita dici, neque illos in vitæ illa conſuetudine " matrimonij iure potiri velimus. Nihil enim inter cœlibatum & matrimonium, quod reprehendi non debeat, medium inuenias. Coniugalis vitæ deſiderio teneris? Coniugij leges ſerues neceſſe eſt. " Diſplicent matrimonij moleſtiæ? Cœlebs viuas, neque matrimonium adulteres, neque falſo cœlibatus nomine culpam prætexas.

" Vide Nouel. 74. Illud quoq;

" Cõſt. 24.

" Lego τούτου.

" Lego ἀπαρέσκει.

---

*VT QVI TERTIVM MATRIMONIVM CONTRAHVNT, ſacri canonis pœnæ obnoxij ſint.

CONSTITVTIO XC.

Idem

Ὁ ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΕΔΕΙ δὴ πλάσμα τῆς θείας ἡμᾶς παλάμης καὶ νῷ καὶ λόγῳ τετιμημένους, μὴ τῆς προσούσης ἔν τισιν ἀλόγοις ἀρετῆς ἡττᾶσθαι. οὐ γὰρ ἔξω κατηγορίας τὸ ἥττημα, οὐδὲ μώμων δικαίων ἐλεύθερον, ἀλλὰ τοσοῦτον ὑπόδικον ὅσον τῆς ἀλόγου φύσεως ἡ λογικὴ περὶ τὸ ἄμεινον. ἔδει οὖν τά τε ἄλλα καὶ ἐν τοῖς γαμικοῖς μὴ τὸ ἔλαττον τῆς ἐν αὐτοῖς σωφροσύνης προσεῖναι ἀνθρώποις. πολλὰ γὰρ τῶν ἀλόγων, τοῦ ὁμοζύγου προαποφθαρέντος, διὰ βίου τὴν χηρείαν ἀνασπάζεται, καὶ δευτέροις οὐκ ἐθέλει γάμοις τὸν πρῶτον ὥσπερ καταχωννύειν. Ἐπεὶ δὲ τὴν τοιαύτην ἧτταν ἡ φύσις οὐ βαρεῖαν νομίζουσα, καίτοι βαρυτάτην, τῇ πρώτῃ οὐκ ἀρκεῖται γαμικῇ ὁμιλίᾳ, ἀλλὰ καὶ πρὸς δευτέραν οὐδὲν αἰδουμένη χωρεῖ· καὶ μέχρι τούτου τὸ ἑαυτῆς ὤφειλεν ὁρίζειν ἐλάττωμα. ἀλλ᾽ οὐχ οὕτω ποιεῖ, ἀλλ᾽ οὔτε συγγνώμην δὲ ἱεροῦ νόμου ἐπὶ τῷ ἐλαττώματι λαμβάνει, καὶ πρὸς τρίτον γάμον ἐκ τοῦ δευτέρου προάγεται, τῷ μὴ δίκην ἐν τούτῳ ἀπαιτηθῆναι, καὶ τῆς κειμένης ἐπὶ τῷ τρίτῳ ἐπιτιμήσεως καταφρονήσασα. μάλιστά γε καὶ πολιτικοῦ νόμου οὐκ οἶδ᾽ ὅπως μὴ συμφωνεῖν ἐθελήσαντος τῷ δόγματι τοῦ πνεύματος, ἀλλὰ μέμψεις ἀφιέντος

τοὺς

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

OPORTEBAT *nos, quum diuina manu formati, menteq́; ac ratione præditi ſimus, quorundã brutorum præſtantiæ non cedere.* Non *enim illa imbecillitas reprehenſione vacat, neq; à iuſtis vituperationibus libera eſt: ſed tanto obnoxior, quantum brutali naturæ rationabilis* "*prudẽtia antecellit.* Oportebat *(inquam) homines, cùm in alijs, tum præcipuè in caſtitate matrimoniali à brutis non vinci. Multa autẽ brutorum animantium genera, coniuge mortuo, perpetuam viduitatem* "*amplectuntur, alterisq́; nuptijs priores velut congeſta terra obtegere nolunt. Verùm quoniam hanc imbecillitatem turpem non eſſe (quanquam turpiſsima ſit) exiſtimans natura, primo matrimonio contenta non eſt, ſed nullo pudore tacta ad ſecundum etiam procedit: quin quum illam hic ſaltem ſiſtere deberet, non tamen id facit: &, quanquam per ſacram legem non liceat, à ſecundo matrimonio ad tertium prorũpit: haud dubiè conſtitutam in tertium matrimonium pœnam, quòd non exerceatur, contemptui habens: idq́; eo etiam magis quòd ciuilis* "*lex, qua neſcio de cauſa, Spiritus pœnã cõſtituentis decreto nõ cõſentiat, ſed hos à reprehenſione porrò liberat qui poſt alterũ matrimoniale cõſortium*

" Lego τὸ φρονεῖν ἀμείνω.

" Lego αἰτεσταζεται.

" Vide l. 6. De ſecũd. nupt. C.

μέχρι τῆς δευτέρας γαμικῆς μὴ στέρξωνται κοινωνίας. Τοιγαροῦν ἡμεῖς τοῖς τῷ πνεύματι δοκοῦσιν ἑπόμενοι, ὁρίζομεν, τοὺς εἰς τριγαμίαν καταστάντας, ὑποκεῖσθαι τῇ δίκῃ ἥνπερ αὐτῶν ὁ ἱερὸς κανὼν διεγγύησεν.

---

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΣΥΜφθείρεσθαι παλλακαῖς.

Διάταξις ϟα.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ Στυλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΑΠΟ τῆς αὐτῆς ἀδιαφορίας καὶ τὴν περὶ παλλακῆς κρίσιν ὁρᾶται ποιούμενος ὁ τοῖς οὕτως ἐπιψόγως συμφθείρεσθαι παλλακαῖς οὐκ αἰδουμένοις συγχωρῶν νόμος. οὐκοῦν οὐδὲ ταύτην τοῦ νομοθέτου τὴν διαμαρτίαν ὑβρίζειν τὴν ἡμετέραν πολιτείαν ἐῶμεν. Ἀλλ᾽ ὁ μὲν ἀΐδιον ἐχέτω σιγήν. Ἡμῖν δ᾽ ἀπαγορευέσθω (κατὰ τὰ θεῖα καὶ πρέποντα Χριστιανοῖς ἐντάλματα) ἡ τοιαύτη ὕβρις οὐ μόνον τῆς πίστεως, ἀλλὰ καὶ τῆς φύσεως. Εἰ μὲν γὰρ, κατὰ τὸ λόγιον, οἰκεία ὑπάρχει πηγὴ, ἐκ τῆς οἰκείας ἀπαρύου σωφρόνως· (ὅθεν δεῖν καθαρῶν ἀπαρύεσθαι ναμάτων, οὐ προκρίνεις τὸν βόρβορον) εἰ δ᾽ οὐχ ὑπάρχει, ἀλλ᾽ οὐκ ἔτι τῶν ἀπορρήτων ἡ κτῆσις· εἰ χαλεπὰ μὲν ἡ τὴν κοινωνὸν τοῦ βίου στέρεσιν.

à matrimonijs abſtinere nolint: idcirco nos, quæ ſpiritui placent ſequentes, ſtatuimus, vt qui ad tertium matrimonium peruenerint, pœnæ quam in ipſos ſacer " canon promulgauit, obnoxij ſint. " 3.Cõcilii Neocæſarienſ.

---

*VT CONCVBINAM HABERI NON LICEAT.

CONSTITVTIO XCI.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

NEQVE *minus ea " lex, quæ probroſè cum concubinis commiſceri non erubeſcentibus id permittendũ iudicauit, honeſtatem ſuſq; deque habuit. Ne ergo hoc legiſlatoris erratũ dedecore noſtram rempub. afficere ſinamus. Itaq; lex illa in æternum ſileto. Ab illa enim non modò religionis, verumetiã naturæ iniuria ſecundum diuina Chriſtianiſq; cõuenientia præcepta prohibemur. Et quidem ſi quum " fontem habeas, ſobriè inde haurire diuino præcepto moneare: qua ratione, quũ puras aquas haurire liceat, lutum tu mauis? Tum tametſi fontem non habeas, rebus tamen vetitis vti non potes. Cæterũ vitæ conſortem inuenire difficile non eſt.*

" Tit.de cõcubinis.ff.

" Alludere videtur ad c. 5. Prou.

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΚΤΥΦΛΩσαντος ἑκοντί.

Διάταξις ϟϐ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Εἰ καὶ ἄλλως ἡμῖν περὶ τοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς χερσὶ βιαιοτάταις ἐξορύξαντος τῷ πρὸς ἀμφισβήτησιν αὐτῷ καθισταμένῳ ἡ κρίσις ἐξηνέχθη, ἢ ὡς οἱ παλαιοὶ νόμοι θεσπίζουσιν· ἀλλ' οὖν οὐκ ἦλθον κατὰ διανοίαν εἰς νόμον τὴν τοιαύτην διατυπῶσαι κρίσιν. ἀκριβὴς μὲν γὰρ ἡμῖν, ὥσπερ δὴ καὶ ἀκριβὴς, συμπαθέστερόν πως ἐπὶ τῷ πάθει διατεθειμένοις. καὶ ἐπειδήπερ οὐκ ἐνῆν ἀναπαλεῖσθαι τὴν ζημίαν τῶν ὀφθαλμῶν τῷ τούτους ἀπολωλεκότι, ἔγνωμεν μὴ τὸν ζημιώσαντα, κἂν δίκαιος ὑποσχεῖν τὴν αὐτὴν ζημίαν, τῷ ὁμοίῳ σκότει περιβαλεῖν, ἀλλ' ἐπὶ τοσοῦτον ὁρίσαι τὴν εἴσπραξιν, ὥστε καὶ τὸν πράξαντα φέρειν σημεῖα τῆς τιμωρίας, καὶ τὸν παθόντα παραμύθιόν τι, ὡς ἐν τοιαύτῃ συμφορᾷ καὶ βαθεῖ οὕτω σκότει, ἐκ τοῦ πόνου κεκτῆσθαι τοῦ τὸ σκότος αὐτῷ δημιουργήσαντος. Ἀλλὰ γὰρ εἰ καὶ οὕτω κέκριται, οὐκ ἦν, ὥσπερ εἴπομεν, γνώμη τὸ κριθὲν ποιεῖν νομοθέτημα. ἐπειδὴ δὲ ὁ τῶν ἐν τοῖς θείοις ἡμῶν ἀπεστερημένους (οὓς ἐγὼ πῶς ἂν ἀποτιμήσαιμι

τὴν

DE POENA EIVS QVI ALIQVEM DEDITA OPERA EXcæcauit.

CONSTITVTIO XCII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

TAMETSI *aliter quàm* "*veteres leges ſanciant, de eo qui alteri violentis manibus oculos effodiſſet, quum ipſe iudicio intereſſet, à nobis ſententia lata ſit: nunquam tamen in legem illam transformare animus fuit.* Nonnihil *enim miſericordia moti (id quod ipſa res etiam indicat) tunc ita iudicauimus: Quoniam oculi, qui illos amiſiſſet, reſtitui non poſſent, eum qui id damni dediſſet, quanquam qui idem pateretur dignus eſſet, in eandem eſſe cæcitatem conijciendum non putaui. Interim tamen tantam pœnā conſtitui, vt qui oculos eruit, eius ſigna ferat: & cui eruti ſunt, in tāta calamitate adeoq; profunda cæcitate, ex laboribus eius qui illū ipſum affecit, aliquā conſolationē habeat.* Verū *tamen tamē, licet ita indicatū eſſet, ex re iudicata legē facere (quemadmodū dixi) non tamē animus erat. Sed quoniā qui* "*inter ſacra noſtra officia relatus eſt (cuius ego qua ratione poſtula-*

" Innuere videtur legem talionis, Exod. 21. & in 12 Tabu. De iniuriis, lat. De qua vide Inſti tut. de iniuriis, Pœna aūt iniur. & Autū Gel. lib. 20. cap. 1.

" Si ſacrorū officiorū magiſtrū intelligit, reſtitutus hic locus eſt.

τὴν ἀξίωσιν;) εἰς νόμους ἀξιοῖ τὴν τοιαύτην κρίσιν διασκευάσασθαι, διὰ τὸ τῆς διαθέσεως φιλάνθρωπον, ὡς ἂν ἀπό γε τοῦ νῦν, εἴ ποτέ τι συμπέσοι τοιοῦτον, τοιαύτης ἐπιτύχῃ τῆς διακρίσεως, οἵα καὶ τῷ παρόντι τῷ ἀδικήσαντι ὥρισται ἡ ζημία· πειθόμεθά τε τῇ προτροπῇ, καὶ τὸ δόγμα ὁρίζομεν. Τοιγαροῦν εἴ τις ποτὲ εἰς ὀφθαλμὸν ἐπενέγκῃ τινὶ ζημίαν, τοῦτον κελεύομεν, εἰ μὲν ἕνα, τῷ ἑνὶ καὶ αὐτῷ ζημιοῦσθαι, τὴν ἴσην ὑπέχοντα δίκην· εἰ δὲ κατὰ τῶν δύο τὰς κακούργους ἐπιβάλλῃ χεῖρας, ἐπειδήπερ ἐνταῦθα τὸ ἴσον τῆς ζημίας οὔτε τῷ ἀδικηθέντι πρὸς ὄνησιν (τίς γὰρ ὄνησις τῷ ἐν σκότει ζῶντι, εἰ καὶ ἄλλον τὸ ἴσον ἔχοι σκότος;) καὶ τῷ ἐνόχῳ τῆς δίκης, εἰ καὶ μὴ ἀδίκως, ἀλλ' ὅμως ὁ βίος ἀβίωτος. ἐπειδὴ ταῦτα οὕτω, κελεύομεν μὴ κατὰ τὸν ἴσον λόγον ἀλλ' ἑτέρως προέρχεσθαι τὴν ἐκδίκησιν, δι' ὧν ὅ,τι πεπονηρευμένος τιμωρηθήσεται, καὶ ἐνόσεταί τι ὧν ἡ πονηρία λελώβηκε. νομίζομεν δὲ οὕτως, ὁ ἀμφοτέρων ὀφθαλμῶν τινὶ τὴν ζημίαν ἐπενεγκὼν, θατέρου μὲν τῶν ὀφθαλμῶν καὶ αὐτὸς ἀποστερείσθω, ὡς ἂν ἔχοι σημεῖον φέρειν τοῦ οἰκείου πονηρεύματος· ἐπεὶ δὲ καὶ χειρὸς ὀφείλει διὰ ἀνοσίαν τὴν ἐκτομήν, ἀντὶ τῆς ζημίας διὰ χειρὸς, τῶν ὑπαρχόντων ζημιούσθω τὴν δ. μοιρίαν· καὶ ταῦτα εἰς παραμύθιον τοῦ βίου ὁ ὑπ' αὐτοῦ ἐκκοπεὶς τοὺς ὀφθαλμοὺς λαμβανέτω. καὶ ἔσται ὁ μὲν ἀντὶ τοῦ ἐν σκότει βίου, ἐξ ὧν τὴν πρὸς τὸν βίον λαμβάνει χορηγίαν, βραχεῖάν τινα τῆς συμφορᾶς ἀποφερόμενος ἄνεσιν· ὁ δὲ, ὥσπερ εἴρηται, δίκην τῆς πονηρίας, τήν τε θατέρου ὀφθαλμοῦ ἐκκοπὴν, καὶ τὴν τῶν προσόντων ἀφαίρεσιν ἀντὶ διὰ τῶν

tionē reijciā?) illā ſententiā, quòd mitis ſit, inter leges collocari petit, quò deinceps, ſi quādo tale quippiam incidat, qualiter in præſenti in iniurium pœna conſtituta eſt, taliter ea res dijudicetur: poſtulato paremus, iudicialeq; decretū legis authoritate donamus. Siquis ergo cuiuſquā viſum læſerit, hunc, ſi vnum oculum ademerit, vno ſimiliter, eodemq; priuari, ac talionis pœnam ſubire iubemus. Si verò ambobus oculis maleficas manus iniecerit, quoniam hic pœnæ æqualitas neq; cui nocitū eſt proſit (quæ enim in hoc *cæco vtilitas eſt, ſi alius etiā cæcus ſit?) neq; pœnæ obnoxio, tametſi non immerito,* "tamen acerbius quàm par ſit (quum cæcis nihil miſerius ſit) inferatur: *iubemus, ne æquabiliter, ſed diuerſo modo pœna procedat: ita vt & maleficus puniatur: & qui læſus eſt, vtilitatis quiddam ſentiat.* H*unc autem in modū legem concipimus: Quicunq; amborum oculorū iacturam alicui intulerit, quò ſceleris ſui notam ferat, ipſe vno orbator: & quoniam ſcelerata manu mutilari ipſum æquum eſſet, pro manus amiſſione beſſe bonorum ſuorum mulctator: eumq; in* acerbæ *vitæ conſolationem, cui eruti ſunt oculi, accipito.* A*tq; ſic cæcus quidem inde, quòd ad ſuſtentandam vitā ſumptus accipiat, modicum quodpiam calamitatis lenimentum ſentito: ille verò in facinoris ſui pœnā (vt dictum eſt) tum altero oculo, tum bonis*

"ἀλλ᾽ ὅμως ὁ βίος ἀβίωτος.

χειρῶν ὑπεχέτω ἀφαιρέσεως. ἀλλ' εἰ μὲν τὸν δι' ἑτέρου εἴη, οὕτως ἡ ζημία προβαινέτω· εἰ δ', ὡς εἰκὸς, τῶν ἀπόρων καὶ ἐν στερήσει τὸν βίον σαλεύων καὶ μηδεμίαν ὁ διωκόμενος τῆς συμφορᾶς αἰτιοήκωσιν παρασχεῖν τῇ διὰ τὴν ἐκείνου βιαιέτητος ὑπ' αὐτῆς περιεστειχισμένου γινέσθω καὶ οὕτως τῆς παραπλησίου συμφορᾶς κοινωνὸς καὶ μέτοχος καὶ τὸν βίον ἐχέτω ἐν σκότῳ, τῇ ἀμφοτέρων τῶν ὀφθαλμῶν ἐκκοπῇ. Καὶ εἴ τινες τῷ κακουργήματι κακουργήσαντι καὶ πρὸς τὴν πρᾶξιν συνήραντο, εἰ μὲν αὐτόχειρες γεγόνασι τοῦ κακοῦ, συνεξορύξαντες τοὺς ὀφθαλμοὺς, παραπλησίως καὶ αὐτοὶ κολαζέσθωσαν· εἰ δ' ἀπέσχοντο μὲν τοῦ τὰς χεῖρας τοῖς ὀφθαλμοῖς συνεπιβαλεῖν, ἄλλην δέ τινα συνέργειαν παρέσχον τῷ πανουργεύματι, τοῖς μὲν ὁρίζεσθαι τὴν ποινὴν μέχρι τῶν εἰς τὸ σῶμα πληγῶν καὶ τῆς ἐν χρῷ κουρείας, καὶ τῷ τρίτῳ μέρει τῆς τῶν ὑπαρχόντων ζημίας· τοὺς δ' αὐτουργοὺς καὶ τῆς τυφλώσεως, τοῖς προειρημένοις ὑπάγεσθαι.

---

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΛΥΕΣΘΑΙ τὴν μνηστείαν τῶν τὴν μεμνηστευμένην προσώπων διαφθαρεῖσαν ἑτέρῳ ἐλέγχεσθαι. Διάταξις ϞΓ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥΛΙΑΝῼ τῷ αὐτῷ.

Επειδὴ τοῖς ἀρχαίοις τὰ περὶ μνηστείας διορισαμένοις οὐκ οἶδ' ὅντινα τρόπον οὐκ εἰς τὸ ἀκριβὲς ἔχει τὰ διωρισμένα, εἴτε μὴ βουληθεῖσιν

priuator, pro manuũ mutilatione. Et hũc quidẽ admodum, ſi reus diues ſit, pœna procedito. At ſi omnino pauper ſit, atq; in anguſtijs vitã agitet, neq; quicquã illi qui ipſius violẽtia in miſerias cõiectus eſt, in cõpenſationem dare poßit: ſimilis tum calamitatis & ſocius & particeps eſto, orbatusq; vtroq; lumine cæcus viuito. Si qui verò in ſcelere "maleſico opẽ tulerint, ſiquidẽ manus rei admouerint, ſimulq; oculos effoderint, eundẽ ad modũ & ipſi puniuntor: at ſi ne vnà manus in oculos cõiecerent cauerint, aliud autẽ quodpiã auxiliũ in facinus contulerint: hi ad corporis verberationem, cute tenus tonſionẽ, triẽtisq; bonorum mulctam, pœna ſiſtitor. Qui verò cæcitatis authores ſunt, prædictis pœnis ſubduntor.

" Lego τὸ κακούργημα.

---

*VT SI SPONSA EX ALIO GRAVIDA DEPREHENDATVR, ſponſalia reſcindi poſſint.

CONSTITVTIO XCIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVANDOQVIDEM *veteres qui de ſponſalibus tractarunt, quo neſcio modo ex de re non " abſolutè præceperunt (ſiue quòd hoc de quo*

" Lego ἀκριβῶς.

συμπεριλαβεῖν καὶ τοῦτο περὶ οὗ νῦν μέλλομεν θεσπίζειν, ἐν τοῖς περὶ μνηστείας διαλύσεως· ἢ μὴ γεγενημένης περιπετείας τοιαύτης ὁποία νῦν ἐν τῷ παρόντι φανεῖσα τοῦ νόμου τὴν ἔκθεσιν ἀπαιτεῖ· ἡμεῖς καὶ τούτῳ τῷ μέρει τὸ λεῖπον ἀναπληροῦντες, ἐν τῷ ἀκριβεῖ τὰ περὶ μνηστείας καθιστάμεθα. Ἡ μὲν οὖν ἀρχαία διάταξις λύει τὴν μνηστείαν διαφόροις αἰτίαις. φημὶ δὲ, τῷ ἑτεροδόξῳ τοῦ σεβάσματος, καὶ εἰ φρένες ἐν μανιώδει πάθει περιπετεῖς. ἔτι δὲ καὶ ἄλλαις τισί. τούτων γὰρ ἑκατέρου αἰτίαν ἔχοντος τοῦ ἑνὸς τῶν συνελθόντων εἰς τὴν μνηστείαν μέρους, κελεύει τὴν ἑνότητα ῥήγνυσθαι. ὁ δὲ νῦν παρ' ἡμῶν ἐπισκέψεως ἠξίωται (ἢ μὴ γεγενημένον, ὥσπερ ἔφημεν, κατ' ἐκεῖνο καιροῦ, ἢ μὴ αὖ οἰκείαν ἐστάθη, ἢ διὰ ποιανοῦν ἄλλην αἰτίαν) οὐ τίθεται μετὰ τῶν μνήμης ἠξιωμένων. ἔστι δὲ τοιοῦτον· μεμνηστευμένη ἔλεγχον δίδωσι, προελθοῦσα ἤδη τῆς μνηστείας, ἀλλοτρίων σπερμάτων ὑποκλόπιος οὖσα, τὴν νυμφικὴν ὑποκρινομένη καθαρότητα. τὸ μὲν οὖν τοῖς ἀρχαίοις νόμοις ἀπερίληπτον τοῦτό ἐστι. Ἡμεῖς δὲ, τὸ ἐνδεὲς προστιθέντες, ψηφιζόμεθα, μὴ μόνον τῷ κατὰ πίστιν ἑτέρῳ, μηδὲ τῇ τῶν φρενῶν ἐκστάσει, ἢ ταῖς ἄλλαις αἰτίαις, ἀλλὰ καὶ τούτῳ, εἰ μηδὲν ἔλαττον, εἰ μὴ μᾶλλον, ἐσκοτισμένῳ τῇ συνοικεσίᾳ, διαζεύγνυσθαι οὓς ἡ δοκοῦσα, μὴ οὖσα δὲ, συνῆψε μνηστεία.

καὶ

nunc ſancituri ſumus, inter cauſas diſſoluendorum ſponſaliorum comprehendere noluerint, ſiue quòd tale quiddam quale impræſentiarū exortum legis promulgationem requirit, tunc nondum inciderit) nos, quod hac in parte deeſt adimplentes, ſponſaliorum tractatum ad iuſtā abſolutionem deducimus. Vetus autem "*conſtitutio ſponſalia dirimit alijs atq; alijs de cauſis: ob diuerſam videlicet de religione opinionem, & ſi alter inſaniæ morbo capiatur, ac inſuper ob nonnullas alias: atq; harum* "*vtramlibet vtercunq; deſponſatorum haberet, ſponſalia diuelli iubet. Quod verò nunc in conſiderationem noſtram venit, ſiue tunc temporis (vti diximus) nondum euenerit, ſiue legiſlatores non euenturum arbitrati ſint, ſiue qua alia cauſa* eius ſilentio prætereundū *fuerit, inter dictas cauſas nō cōmemoratur. Eſt autem iſtiuſmodi, ſponſam quandam furtiuis cōplexibus ab alio eſſe grauidatā, quum illa interim ſponſalē præ ſe caſtimoniam ferret, ſponſaliorum tempore compertum eſt. Atq; hoc quidem illud eſt quod veteribus legibus comprehenſum non eſt. Nos igitur, quod deſit adiicientes, decernimus, vt nō modò propter diuerſitatem religionis, neq; propter mentis emotionem, aut alias ob cauſas: verumetiam propter hoc,* " *quo nihil magis matrimonio aduerſatur, quos ſponſaliorum opinio, non veritas copulauit, diſiungantur.*

" L. vlt. de ſponſal. C.

" Lego ἀντιγραφῶν

" Hūc deprauati huius loci ſēſum eſſe, nemo neget.

Quom

ποῦ γὰρ μνηστεία ἀληθὴς ἔνθα τὸ ταύτης ἀληθὲς οὐχ εὑρίσκεται; ποῦ δὲ γαμικὴ ὁμόνοια; ποῦ δὲ στοργὴ καθαρὰ καὶ νυμφικὴ, ἔνθα πορνικὸν ἄγος, καὶ διαστάσεως ἀφορμὴ, καὶ μίσους ὑποθέσεως καὶ ἄλλων εἰσὶ τινες. πάντα γὰρ ταῦτα ἔστιν ἐν τῇ τῶν νόθων καὶ ἀλλοτρίων σπερμάτων ἀποδοχῇ. οὐ μὴν οὐδὲ λέγειν ἔχει, τὴν ἑτέρου σπορὰν ἑαυτῷ ὑποβάλλεσθαι ἕτερον, οὐδὲ γε ἄξιον. τὸν μὲν γὰρ γαμέτην, ἐλπίδι καθαρᾶς ἀπολαύσεως τῆς ἐκ τῆς τῶν καθαρῶν παραγινομένης γάμων, τὴν ὑπὸ λόγον νύμφην ἀσοικίσασθαι· τὴν δὲ, κατορχησαμένην τῶν γαμικῶν θεσμῶν, καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς σωφροσύνης δόξασαν τρέφειν αὐτῷ, ἐκ τοῦ ἑτέρου συνδιαφθαρεῖσαν, μετὰ τῆς πορνικῆς ἀγωγῆς γνωρίζεσθαι συνοίκησιν.

---

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΘΕΤΕΙσθαι τὸν περὶ τῆς ὑπατείας νόμον.

Διάταξις ϟδ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΕΠΕΙΔΗΠΕΡ σκοπὸν ἡμῖν ἡ τῶν νόμων ἀνακάθαρσις ἔχει, οὐ μόνον ἐκεῖνα τοῦ νομίμου διαλάφειν ἐδάφους ὧν ἡ γραφὴ πολλάκις τῇ τῶν πραγμάτων καταστάσει διελυμαίνετο, ἀλλὰ

Quomodo enim vera ſponſalia ſunt, in quibus nihil verum neq; genuinum cõſpicitur? vbi meretricium ſe offert ſcelus, vbi ¨*cauſæ ſunt diſſidiorũ & odij, vbi* animorum *alienatio (quæ mala* aceruatim *omnia pariter cum peregrino alienoq; ſemine ſuſcipiuntur) quomodo ibi matrimonialis concordia, quomodo purus ſponſalisq; eſt amor? Quin vt quiſpiam alterius fœtum ſibi ſubijciat, id verò ratio non patitur.* ¨*Neq; item iuſtum eſt, vt qui ſpe honeſtæ caſti matrimonij oblectationis ſponſam in domicilium ſuum recipere conſtituerit, ſi illa matrimonij legibus inſultet, & cum alijs laſciuiendo, oblectationis ſpem euanidam ipſi reddat, in meretricia illa facilitate ipſam vxorem agnoſcere debeat.*

¨Lego ἃ ποθέσεις.

¨Lego ἔτι γὰρ. οὐδὲ γὰρ ἄξιον, τὸν μὲν γαμέτην.

---

*LEGIS QVAE DE CONSVLATV AGIT ABROGATIO.

CONSTITVTIO XCIIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVONIAM *noſtra legum repurgatio hunc ſibi propoſitum finem habet, vt non modò illa quæ ſubinde rerum ſtatum labefactant, ve-*

rum

καὶ ὅσα τῷ μακρῷ καταστιγασθέντα χρόνῳ, ἀργὰ παντελῶς καὶ ἄσημα διὰ σωτηρίαν ἄψαυστα ὑπὸ χρείας πολλ. ἐκεῖνο ὀρθῶς κάμψαντα ἀπελύθησαν ἔστι καὶ τὸν περὶ τῆς ὑπατείας νόμον, ὡς κατὰ μηδὲν ἐν τῷ παρόντι τῇ πολιτείᾳ προσήκοντα, σὺν τοῖς ἄλλοις ἀχρήστοις, τῶν νομικῶν ἐξελεῖν καταστάσεως. πάλαι μὲν γὰρ τὸ ὑπατικὸν ἀξίωμα σεμνόν τε ἦν, καὶ τοὺς ὑποδυομένους αὐτὸ σεμνούς τι ἐδείκνυ καὶ τῷ μεγαλοπρεπεῖ διαφέροντας. διὰ τοῦτο ἄρα καὶ ὅσοι εἰς τὸ ὑπατεύειν καθίσταντο, ἣν ἐκ τοῦ ἀξιώματος αὐτοὶ προσέλαβον φιλοτιμίαν, ἀντιδωρεῖσθαι τῇ πολιτείᾳ ἀξιοῦντες, φιλοτίμους δωρεὰς τοῖς πλήθεσι καθυπάτευον. ἀλλὰ πρὶν μὲν τῇ ἑκάστου προαιρέσει ἀνεῖτο τῆς φιλοτιμίας τὸ μέγεθος καὶ ἡ ἐλάττωσις· ὕστερον δὲ ἔδοξεν οὕτω ῥητῷ μέτρῳ ψήφισμα νόμου τὸ φιλότιμον περιορίζειν. Ἀλλὰ γὰρ τοῦτο μὲν ἕως τὸ σεμνὸν τοῦ ὑπατικοῦ ἀξιώματος ἐν τῇ πολιτείᾳ διέπρεπεν, ὡρᾶτο γινόμενον· νῦν δὲ τῶν πάντων κινουμένων χρόνου φορᾷ, καὶ ταύτην τὴν ὑπατικὴν μεγαλοπρέπειαν ἐκ τῆς πρὶν δόξης καὶ μεγαλότητος πρὸς ταπεινὸν μετασκευασαμένης σχῆμα, καὶ τῶν εἰς τοῦτο προϊόντων, οὐχ ὅπως ἑτέροις ἱκανῶν ὄντων, ἀλλὰ μηδὲ ἑαυτοῖς ἐνίοτε ἀρκεῖν δυναμένων· ἐπεὶ διὰ τοῦτο σιγῇ βαθείᾳ ὁ περὶ τῆς ὑπατείας νόμος καλύπτεται, καὶ τὸν ἤδη μετὰ τῶν ἄλλων ἀχρήστων, ὡς ἔφην, ἀπὸ τῶν νομικῶν διατάξεων ἐγκαταμιγνύμενον, δόγματι τοῦ ἡμετέρου κράτους ἐκποδὼν ἐκφέρομεν.

Περὶ

rumetiã quæ longo tempore ſilentio obruta, inutilia prorſus, & tanquam propter cariem publico vſu non contrectata eſſe videntur, è legali ſolo deleat: conſequens eſt, vt & "quæ de conſulatu tractat, legem, tanquam nihil in præſenti ad rempub. pertinentem, cum alijs inutilibus legali corpori eximat. Olim quidem conſularis dignitas veneranda erat, venerandosq́; qui ipſam ſubirent & magnificentia præſtantes efficiebat. Ac idcirco quibus conſulatum gerere obtingeret, pro honore quem ex dignitate perciperent, remunerari rempub. volentes, liberalia promiſcuæ plebi munera elargiebantur. Ac initio quidem, quantam munificentiam faceret, cuiuſq; arbitrio permittebatur: poſtmodum autem ad certum modum decreto legali circumſcribi illam placuit. Atq; hoc quidem, donec conſularis dignitatis in repub. maieſtas floruit, obſeruatum eſſe apparet. Nunc verò, quum qui "omnia mutat, temporis curſus, hanc etiam cõſularem magnificentiam è priſtina gloria & amplitudine in abiectam ſpeciem transformarit: ac verò qui ad illam procedunt, interdum ſibi non ſufficere, nedum alijs erogare quicquam poſſint: illam de conſulatu legem, quam propterea altum ſilentium occupauit, cum alijs inutilibus (vt dixi) fruſtra legalibus conſtitutionibus immiſtam, decreto maieſtatis noſtræ illinc eximimus.

" Nou. 105.

" Lego πάντα.

DE

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΠΟΣΠΑ-σθέντος ὑπεργείου τόπου.

Διάταξις ιε.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιάνῳ τῷ αὐτῷ.

ΚΑΙ τοῖς ἀρχαιοτέροις καὶ προλαβοῦσι τὴν γένεσιν νόμοις ἡ τῶν πραγμάτων χρεία παρέσχεν ὑπόστασιν. πρὸς γὰρ τὰ κατὰ τὸν βίον συμπίπτοντα ἡ τῶν ἑκάστοτε νομοθετῶν διαβλέψασα γνώμη, πρὸς τὴν τούτου φύσιν καὶ τὰ νομοθετήματα τίθεται. ἐπεὶ οὖν ἐκ τῶν ἐν βίῳ πραγμάτων, ὥσπερ ἔφαμεν, τοῖς νόμοις ἡ ἀφορμὴ τῆς γενέσεως, χρείαν καὶ νῦν ὁρῶντες ἡμεῖς (διά τινος καινότητα πράγματος, καὶ ἣν ἐκεῖνοι πρὸς ἀρχαίαν ψῆφον ἀναφαίνειν) νόμου γενέσεως, ὡς ἄν, εἴ ποτε καὶ ἄλλοτε τοιοῦτό τι συμβαίη, ἔχῃ τὸ συμβὰν νομίμως γε διακρίνεσθαι, ἐκτιθέμεθα νόμον πρὸς τὴν τοῦ πράγματος σύμβασιν. Τίς οὖν ὁ νόμος; ἀγρῶν ἀλλήλοις διαφόρου δεσποτείας παρακειμένων, καὶ τοῦ μὲν ὑπερκειμένην ἔχοντος χώραν, τοῦ δὲ ὑποκειμένου ὄντος, ἐν ἐπιπέδῳ ὁριζομένου, ἐὰν ὁ ὑπερκείμενος ἀγρὸς μέρει τινὶ συγκατασπασθεὶς, ἢ σὺν φυτοῖς ἢ τούτων χωρὶς, τὸν ὑποκείμενον τὸ ῥῖγμα δεξάμενον ἐπικαλύψῃ, μὴ ἁπλῶς ἔχειν ἄδειαν μήτε τὸν δεσπότην τοῦ ὑποβεβηκότος ἀγροῦ, ὡς ἰδίας αὐτοποιεῖσθαι τῆς κατασπασθείσης ὕλης, ἔτι ἐν

τοῖς

DE AVVLSA TERRAE CRVSTA.

CONSTITVTIO XCV.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

ANTIQVIORIBVS, quæq; antè natæ ſunt legibus, ortus cauſam rerum vſus præbuit. Legiſlatores enim quæ in communem vitam incidunt, ſingulatim accuratè excutiẽtes, pro 1 illorum natura leges condunt. Quoniam ergo ex communis vitæ negocijs (quemadmodum diximus) legibus naſcendi occaſio exiſtit: & verò propter nouam quampiam rem, quæ ad veterem aliquam legem 2 referri non poteſt, lege opus eſſe videmus, quò videlicet ſi alias quoque iſtiuſmodi aliquid contingat, id legitimè dijudicari poſſit: 3 legem pro cõditione rei in rerum naturam producimus. At quæ illa lex? Quãdo diuerſi dominij agri ſibi inuicẽ adiacent, & alter ſuperiore loco, alter autem depreſſo & campeſtri ſitus eſt, ſi ſuperioris & impendentis agri pars aliqua cum arboribus, aut ſine his præruptus ſubiacentem agrum, qui ruinam excepit, obtegat, ne ſimpliciter neq; inferioris agri dominus auulſam materiã tãquam

1 Lego τῶν τῶν

2 Lego ἀναφέρειν.

3 Videtur Leoni nõ occurriſſe l. 9. Alphenus, de damno infecto. ff.

τοῖς αὐτοῦ ὁρίοις ἐπίκειται· μήτε μὴν τὸν τοῦ ὑπερκειμένου κύριον, καὶ τὴν ῥῆξιν πεπονθότα, κἀκεῖνον προσφιλονεικεῖν τῶν ὁρίων κυριεύειν ἃ τὸ ῥῆγμα ἐπιπεπτωκὸς ὑποδέδεκται. ἀλλὰ τὸν μὲν τοῦ ὑποκειμένου ἀγροῦ κύριον παραχωρεῖν τῷ τοῦ ὑπερτιθεμένου ἀγροῦ κυρίῳ, εἰ βούλοιτο, τὴν συγκατασπασθεῖσαν ὕλην, εἴτε σύμφυτος εἴη, εἴτε φυτῶν ἐρήμη, ἀναλαβεῖν καὶ ἀνακομίζεσθαι· τὸν δὲ τῶν δύο αἱρεῖσθαι τὸ ἕτερον, τὴν ὕλην λαβόντα, καθάπερ ἐξ ἀρχῆς, δεσπόζειν αὐτῆς, κειμένης ἐν τοῖς ἰδίοις ὁρίοις· ἢ (εἰ τοῦτο μὴ βούλοιτο) ἀπέχεσθαι παντελῶς αὐτὸν, μετὰ τῆς ὕλης, καὶ τῶν δεξαμένων ταύτην ὁρίων, καὶ μὴ παρέχειν πράγματα τῷ τοῦ ὑποδεξαμένου ἀγροῦ τὰ συγκατασχεθέντα δεσπόζοντι. ὥσπερ γὰρ οἰκιῶν παρακειμένων ἀλλήλαις, καὶ τῆς μὲν ἐχούσης ὑπερανέχουσαν τὴν κατασκευὴν, τῆς δὲ ὑποκειμένην, εἰ συμβαίη, τῆς ἄνωθεν καταπεσούσης οἰκίας, ἢ τὴν κατενεχθεῖσαν ὕλην λαβεῖν, ἢ, εἰ μὴ προαιροῖτο λαβεῖν, ἀφίστασθαι καθάπαξ, καὶ μηδὲν ὅλως παρενοχλεῖν ἐκείνῳ τῷ μέρει ὃ τὸ σύμπτωμα ὑπεδέξατο· οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα προσήκει τὴν αὐτὴν ἀκολουθίαν καὶ τηρεῖσθαι καὶ φυλάττεσθαι.

---

*ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΔΙΕρευνωμένων τὰς τῶν ἀποβιούντων θήκας κολάσεως. Διάταξις ϛε.

ſuam vendicet: neque ſuperioris dominus, qui auulſionem paſſus eſt, de finium qui ruinam incidentem exceperunt dominio, illi litem moueat: ſed inferioris agri dominus ſuperioris agri domino, ſi diuulſam materiam (ſiue arboribus conſita ſit, ſiue illis vacet) recipere & aſportare velit, id permittat: ille autem optionem habeat, vtrum receptam ſuiſq; finibus reſtitutam materiam, quemadmodum ſolet obtinere: an verò (ſi illam aſportare nolit) prorſus tum à materia, tum à finibus qui illam exceperunt, abſtinere: neque agri qui diuulſæ ſuſcepit, domino negocium faceſſere velit. Quemadmodum enim quum domus 4 ſibi inuicem adiacent, & alterius ſtructura supereminet, alterius humilis & preſſa eſt, ſi eminentiorem domum in humilem 5 collabi contingat, dominus eius *aut delapſam materiã recipere, aut, ſi id nolit, illa prorſus cadere: neq; domus quæ caſum excepit, dominum inquietare 6* debet: *ita hic quoque, eo ad conſequentiam & exemplum tracto, idem cuſtodiri & obſeruari conuenit.*

4 Vide l. 7. Vnde quæritur, eod. tit.

5 Quaſi legatur τὴν αὐτὼ καταπίπτειν εἰκεῖαν.

6 Voce ὀφείλει defectũ ſuppleo.

---

*DE SEPVLCHRO VIOLATO.

CONSTITVTIO XCVI.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΕΣΤΙΝ ἀσύγγνωστα τῶν ἁμαρτημάτων καὶ εἰς κοινῆς ἐπιφορὰν ἀπαραίτητα, ὅσα μόνην κακίαν ἔχει τῆς γνώμης, καὶ φυσικῆς ἀνάγκης ἀπολογίας ἡ πρᾶξις ἐστέρηται. ἃ δὲ μὴ ὁλοτελῶς ἐστι τῆς πονηρίας, ἀλλ' ἔχει καί τινα μῖξιν φυσικῆς τυραννίδος, ταῦτα τοῖς κατὰ μέτρον τῆς ἐν τῇ φύσει δυνάμεως κρίνειν προαιρουμένοις, συγγνώμης οὐκ ἀποστερεῖται. ἐκ ταύτης ἐγὼ τῆς γνώμης στοχάζομαι τό, τε πολιτικὸν καὶ ἱερὸν ψήφισμα πρὸς ἀντιλογίαν ἀλλήλων ἰδεῖν, ἐν ἴσῳ περὶ τῶν διορυσσομένων τὰς τῶν ἀποβιούντων θήκας ψηφίζονται. ὁ μὲν γὰρ πολιτικὸς νόμος πρὸς μόνην τὴν δίσφορον ἀποσκοπήσας προαίρεσιν, τὴν τοιαύτην ἁμαρτίαν κολάζει, συγγνώμης ἀποστερῶν· ὁ δ' ἱερὸς (οἶμαι πρὸς τὴν διοχλοῦσαν τῷ βίῳ πενίαν ἰδὼν, ἢ τοὺς συγχωρουμένους πολλάκις τολμᾶν προάγειν ἀτόλμητα) τιμωρίαν τοῖς ἁλοῦσιν ἐπέταξεν. Ἡμεῖς οὖν πρὸς τὴν ἑκατέρου ψηφίσματος συγγνώμην ἁρμοζόμενοι, καὶ καθ' ὅσον οἷόν τε ἦν δίκην καὶ συγγνώμην εἰς ἓν συνάπτοντες, τοὺς μὲν ἅπαξ τοῦτο τολμήσαντας, ὁρίζομεν, οὐ μενοῦς καὶ μακροθυμούσης πρὸς τὸ τιμωρεῖσθαι τυγχάνειν τῆς δίκης· τοὺς δὲ τὸ συμπαθὲς ἀφορμὴν ποιουμένους δευτέρου τολμήματος, ἀλλὰ μὴ νουθεσίαν λαβόντας ἐκ τούτου εἰς ἀναχώρησιν τῆς πονηρίας, ἀπαραιτήτως τὴν τιμωρίαν ὑφίστασθαι. αὕτη μάστιξι ταῖς κατὰ νώτου καὶ τριχῶν ὁρισθήσεται κουρᾷ.

Περὶ

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVAE *delicta ſola animi nequitia cōmittuntur, nullaq; naturali neceſſitate excuſari poſſunt, his neq; venia tribuenda, neq; inferenda pœnæ effugium concedendum eſt. Quæ verò non omnino à malitia procedunt, ſed mixtam naturæ violētiam habent, his vtiq; ab illis qui propoſita ſibi naturæ vi iudicare volent, venia non denegabitur.* Ex *hac ego ratione ciuile ſacrumq; decretum, dum de ſepulchrorū perſcrutatoribus ſtatuunt, ſibi mutuò contradicere coniicio.* Ciuilis *nanq; lex, malam voluntatem tantummodo intuens, negata prorſus venia, id delictum* *punit : ſacra verò (ad paupertatem, quæ humanam vitam miſerè vexat, ſæpeq; preſſos non audenda audere cogit, ni fallor, reſpiciens) pœnam in deprehenſos non conſtituit.* Nos *itaq; ad vtrunq; decretum nos accommodantes, ac, quoad fieri poteſt, pœnā atq; veniam inter ſeſe coniungentes, ſancimus, vt qui ſemel duntaxat id auſi fuerint, leni miſericordiq; ſententia feriantur : qui verò ex clementia illa iterum peccandi occaſionē rapiunt, nec inde prudentiores facti à malitia deſiſtunt, nullis precibus admiſſis pœnam ſuſtineant.* Illa *autem in dorſi verberatione criniumq; tonſione conſiſtet.*

* Vide l. 3. De ſepul. viol.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΜΝΥΕΙΝ τὸν κριτὴν ἐν ἀρχῇ τῆς δίκης, καὶ εἰς τὸ προβληθῆναι ἄρχοντα.

Διάταξις ϟζ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥΛΙΑΝῼ τῷ αὐτῷ.

Εἰ καὶ δοκεῖ πως ἐναντιολογεῖσθαι τὸ παντελῶς ἐκκλίνειν τῷ προστάσσοντι θείῳ κελεύσματι τὸ ὀμνῦναι, ὁ ἐπ' ἀρχῶν προβολαῖς καὶ δίκης συστάσει ὁρίζων ὀμνύειν νόμος· ἀλλ', εἰ τὴν γνώμην τῶν λόγων τις διασκέψαιτο, οὐκ ὡς ἐναντιούμενα γνοίη τοῦτον ἀντικείμενον, τοὐναντίον δὲ, ἐκεῖνο σπουδὴν ποιούμενον καταπράττειν διὰ τῆς τοῦ ὅρκου παραλήψεως, ὅπερ ὁ θεῖος βούλεται νόμος ἐν τῇ τοῦ μὴ ὀμνύειν ἐπιτροπῇ ἐμφανίζειν. καὶ γὰρ ὁ μὲν τῷ ψεύδει καθάπαξ ἀποκλείων τὴν πάροδον, ἀπαγορεύει τέλεον ὀμνῦσθαι· ὁ δὲ, τὸ αὐτὸ τοῦτο βουλόμενος, εἰς δίωξιν ψεύδους τὸν ὅρκον σύμμαχον παραλαμβάνει. Ὥστε καὶ ἡμῖν οὐ πρὸς τὸ σχῆμα τῶν ῥημάτων, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἐγκείμενον σκοπὸν ἀπερείδουσι τὴν διάνοιαν, ἔδοξεν οὐχ ὡς μαχομένην τῷ θείῳ καὶ δεσποτικῷ παραγγέλματι τὴν πολιτικὴν ἀτιμάζειν ψῆφον, ἀλλ' ὡς πρὸς τὸ αὐτὸ φερούσης συντηρεῖν αὐτῇ τὴν τιμήν. ἄλλως τε δὲ καὶ τοῦτο συνειδόμεν, ὡς τὸ δεσποτικὸν παράγγελμα οὐχ ἁπλῶς

οὐδὲ

VT IN CONTESTATIONE LITIS, ET MAGISTRATVVM initio iuretur.

CONSTITVTIO XCVII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

TAMETSI *lex quæ in* 1 *magiſtratuum initio, litiumq́;* 2 *cõteſtatione iurandum præcipit, diuino* 3 *iuſſui, qui iuſiurandum prorſus euitandũ præſcribit, aliquo modo contradicere videatur: tamen ſiquis verborum mentem perſpiciat, non in contrarium illam rogatam eſſe, ſed è diuerſo iuriſiurandi ſuſceptione idem quod eius prohibitione ſacra lex, efficere conari deprehendat. Etenim hæc quidem, quò mendacio prorſus viã præcludat, in vniuerſum iurare vetat: illa veri, dum hoc ipſum vult, ad fugandum mendacium iuſiurandum in auxilium aſſumit. Quapropter nobis non in verborum formã, ſed propoſitum illorum finem cogitationes adigentibus: non aſpernari ciuile decretum, tanquam cum diuino & Domini noſtri mandato pugnet: ſed tanquam eodem* 4 *vergat, illi honorem conſeruare viſum eſt. Cæteroquin etiam hoc ſentimus, Domini iuſſum nõ ſimpliciter ad*

1 Vide Nouel. 8. Ad eũ itaq;.
2 Vide tit. De iurciu. prop. cal. dan. C.
3 Matth. 5.
4 Scriptũ fortaſſe fuit φέρει αὐτῇ συντηρεῖν.

οὐδὲ πρὸς βιωτικῶν πραγμάτων ἐξηρτῆσθαι κατάστασιν, ἀλλὰ πρὸς τελειοτέρας πολιτείας, τοῖς οἷς εἶναι πρὸς τὸ μακάριον ἐκεῖνο ὕψος ποθοῦσιν, ἀνάβασιν ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα, οἷον τὸ, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε· καὶ, μὴ θησαυρίζετε θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς· ὅσα ὁμοιώματα. ταῦτα γὰρ καὶ τὰ τοιαῦτα ἀφωρισμένοις τοῖς τελειοτέροις φέρει τὴν γνώμην. Διὰ τοῦτο δὴ τὴν ἰσχὺν τὴν οἰκείαν ἀμείωτον, ὥσπερ ἔφην, τῷ πολίτῃ συντηροῦντες νόμῳ θεσπίζομεν καὶ ἡμεῖς, τούς τε καθισταμένους εἰς ἀρχῆς προβολὴν, καὶ εἰς κρίσιν ἀμφισβητουμένου πράγματος εἰσιόντας, δι' ὅρκων πιστοῦσθαι ὡς τὸ ἀληθὲς πρὸ τοῦ ψεύδους τιμήσουσι, καὶ οὐδαμῶς τῆς εὐθείας ἐκτραπέντες ἐπὶ τὴν σκολιὰν τῆς ἀπάτης τρίβον χωρήσουσιν.

---

*ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣ γάμον συναφθέντων εὐνούχων κολάσεως.

Διάταξις ϟη.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥΛιανῷ τῷ αὐτῷ.

Η τῶν νόμων γένεσις καὶ κατάστασιν τῆς πολιτείας σκοπὸν ἀποβάλλεται, καὶ τῇ φύσει βίᾳ ἀδικουμένῃ βοηθεῖν ἐπαγγέλλεται. ἐκεῖνο δίκαιον

καὶ

moderanda cõmunis vitæ negocia, ſed ad conſtituendum illis qui ad beatam illam ſublimitatem aſcẽdere deſiderant, in perfectiorem rempublicam gradũ eſſe promulgatũ. Cuius ſanè generis nonnulla etiã alia ſunt, vt hoc, "NE SOLICITI SITIS ANIMAE VESTRAE, QVID ESVRI SITIS. *&*, NE REPONATIS THESAVROS IN TERRA." *& cætera quæ eodem dicta ſunt.* H*æc enim & ſimilia ſcorſum perfectioribus demandantur.* E*apropter nos* "*ciuili legi ſuã vim* (*quomodo diximus*) *imminutam conſeruantes, ſancimus, vt qui magiſtratum ineunt, litémve conteſtantur, ſeueritatẽ mendacio prælaturos, nec vllo modo recta via declinata, in obliquam fraudis ſemitam conceſſuros, iureiurando affirment.*

Matt. 6.

" Lego καὶ ὅσα.

" Lego πολιτικῷ.

DE POENA EVNVCHORVM SI VXORES DVCANT.

CONSTITVTIO XCVIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

LEGVM *ortus, tum vt reſpub. rectè conſtituatur, hunc ſibi finem* "*proponit, tum interdũ naturæ iniuria affectæ auxiliũ offert.* I*uſtũ*

" Lego προβάλλεται

καὶ νῦν περὶ τῆς ζητουμένης ὑποθέσεως (ἡ δέ ἐστιν, εἰ ἔξεστιν εὐχῆς χωρὶς πρὸς γάμον συνάπτεσθαι) νόμου τυχεῖν γενέσεως. ἀλλὰ πρὸ τῆς τοῦ νόμου ἐκθέσεως, ἄξιον πρὸς ἐξέτασιν καταστῆσαι τὸ πρᾶγμα, καὶ συνιδεῖν εἰ δυνατὸν τὴν τοιαύτην συνάφειαν ἀποφέρεσθαι γάμου κλῆσιν, μᾶλλον δὲ εἰ ὅλως ἐπ' αὐτῇ θέμις τελεῖσθαι ἃ τῷ γάμῳ τελεῖται, οἷον εὐχὴν ἱερὰν, ἢ τελετὴν, ἢ ἀνθρωπίνην τινὰ τέρψιν καὶ εὐθυμίαν, καὶ ὅσα ἐπὶ μνηστείᾳ γίνεται. ὁ μὲν γὰρ ἱερεὺς, κατὰ μίμησιν τῆς ἄνωθεν παρὰ τοῦ πλάσαντος εὐλογίας, τῆς πρὸς αὔξησιν τὰ γένη συναρμόσας αὐτοὺς, ἐκείνοις ἱερολογεῖ· ἡ δὲ τῶν ἀνθρώπων προϊοῦσα εὐθυμία καὶ ἀγαλλίασις, πρὸς τὸ τῆς γεωργίας τέλος ἀφορῶσα, καὶ τοῦ γένους ἑκάστην τὴν βλάστην, λαμβάνει τὴν πρόφασιν. οἵ τε γὰρ τῶν νυμφίων γεννήτορες, ἐν ἐλπίσιν ὄντες τοῦ γονὴν ἐπόψεσθαι τῶν οἰκείων σπλάγχνων, οἵ τε νυμφαγωγούμενοι, τοῦ δοῦναι τῷ βίῳ γένους διαδοχὴν, τῆς περιστασούσης αὐτοὺς ἀπολαύουσιν ἡδονῆς. ᾧ δὲ μηδὲν ὕπεστι τοιοῦτον, ποίᾳ μὲν ἀνθρωπίνῃ εὐφροσύνῃ συνέλθοι; ποίᾳ δὲ ἱερᾷ συνεπιλήψεται τελετῇ; ὅτῳ δὲ τῆς συναφείας ἐρημω-μένης ἀνευφραίτου καὶ ἀγόνου καὶ ἀτελέστου καὶ ἀμεθέκτου εὐλογίας, πῶς ἡ γαμήλιος κλῆσις ἁρμόσει; μᾶλλον δὲ πῶς οὐκ εἰκῇ καὶ ἐκθέσμως κόλασις ἕψεται ἡ ἐπὶ τοῖς ἐκθέσμοις ὀφειλομένη; ἀλλ' ὅτι μὲν οὐδὲ τὴν ἀρχὴν γάμος δύναιτο ἂν λέγεσθαι, ὡς ἐν τύπῳ οὕτως. Θεωρείτω δὲ

μᾶλλον

eſt ergo, vt nunc etiam de hac ſpecie, an eunuchos in matrimonium coniungi liceat, in quæſtionem ducta, lex enaſcatur. Sed priuſquã illa proponatur, rem examinare, & an iſtiuſmodi coniunctio matrimonium appellari poßit: imò an omnino quæ in matrimonio peraguntur (quæ ſunt ſacræ preces, ſacrificium, carnalis oblectatio ac voluptas, & quæcunque in matrimonio fiunt) fas ſit in illa perfici. Sacerdos igitur ad imitationem cœleſtis à Conditore (qui ſexus ad multiplicationẽ copulauit) pronunciata benedictionis, verba ſacra effatur. Humani autem ingenij voluptas & lætitia ad geniales complexus & [a] veriusq; ſexus fœtum reſpiciẽs, progreſſum facit. Sponſorum enim parentes, dum ſe viſcerum ſuorum viſuros fœtum, & ſponſi ipſi, dum ſe in lucem edituros generis ſucceſſores ſperant, multiplici voluptate perfunduntur. At hic nihil tale ſubeſt. Quali [b] enim cum oblectatione illi conueniant? quale ſacrificium eorum aggregationem ſtabiliat? Quum autem illorum coniunctio adeò omni oblectamento vacet, & conſecrationis, ſacrificiorum, benedictioniſq; adeo non capax ſit, quomodo in ipſos matrimonij appellatio quadrabit? Imò quomodo non aliqua, quæ nefarijs debetur, idq; [c] ex lege ipſos pœna ſequetur? Atq; quòd ne ab initio quidem matrimonium vocari poßit, breuiter ita dictum ſit. Sed magis

exact

[a] Lego ἐκ τοῦ τὴν βλάστην.

[b] Mendo hic locus nõ caret.

[c] Lego in θεσμῷ.

μᾶλλον ὁ λόγος καὶ ἀκριβέστερον τὴν ἀδικίαν τοῦ πράγματος. τὸ ἄρσεν καὶ θῆλυ συναρμόζων δὲ ἀρχῆς ὁ πλάστης, πρὸς τὸν ἐκεῖθεν πληθυσμὸν ἀφορῶν διετίθει τὴν συναρμοστίαν· καὶ μὴν καὶ τῇ φύσει, καθέσον δυνατὸν οἷα δούλη σώζειν τοὺς διδομένους παρὰ τοῦ κτίσαντος λόγους, σκοπὸς ἐπὶ τούτῳ γαμικὴν ὁμιλίαν συνίστασθαι, ἐφ᾽ ᾧ τῶν γενῶν ἡ διαδοχὴ προΐοι· μέχρις ἂν δι᾽ αὐτῆς ὁ κτίσας βούλοιτο τὴν τοιαύτην ὑπ᾽ αὐτῆς λειτουργίαν διακονεῖσθαι. εἰ οὖν ἔστι κἀνταῦθα ὃ καὶ τῷ πλάστῃ τῆς φύσεως καὶ τῇ φύσει νενόηται, μὴ κωλυέσθω τὸ κωλυόμενον· εἰ δ᾽ οὐκ ἔστιν (ὥσπερ οὐδ᾽ ἔστιν, ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον, ἄπορον μὲν εἰς πλήρωσιν τῆς δεσποτικῆς βουλῆς, ἔκφυλον δὲ καὶ οἷον μὴ ἔγνωκεν ἡ φύσις) πῶς οὐ παντὶ κωλυθήσεται τρόπῳ; Εἰ δέ τις λέγοι (τὸ φιλονεικεῖν ἤδη ποιούμενος) ὡς εἴ γε διὰ τὸ ἄγονον ἀποκλείεται γαμεῖν εὐνούχοις, πολλῶν καὶ ἄλλων ἀποκωλύσεις γάμους· οὐ γὰρ πάντες ὅσοι πρὸς κοινωνίαν ἔρχονται, τοιαύτην φύσιν ἐκ τῆς κοινωνίας ἔδειξαν· πρὸς τὴν φιλονεικίαν ἕτοιμος ἡ ἀπόκρισις, ὅτι ἐπ᾽ ἐκείνων μὲν, εἰ καὶ μὴ καρπὸς φύεται, ἀλλ᾽ οὖν οὐκ ἐπὶ τούτῳ συνῆλθον, οὐδ᾽ ὥστε μὴ δοκεῦσαι τῷ βίῳ τῆς γαμικῆς γεωργίας ἀφείλεσαν, ἀλλὰ δῆλον ὡς πόθῳ μὲν παιδοποιΐας, ὑπειληφότες δὲ ὅτι πρὸς ἔργον ὁ πόθος χωρήσοι, εἰ καὶ πρὸς ἔκβασιν ἠτύχησεν ἡ ἐλπίς· ἐνταῦθα δὲ

οὐκ

exactiusq́; rei indignitatē oratio exploret. Re-*rum conditor quum initio matrem & fœminam conſociaret, ad largum quod inde extiturum eſſet, incrementum reſpiciens, conſociationem illam faciebat. Quin & natura (quæ tanquam famula, quantum poteſt, à cōditore tradita præcepta obſeruat) vt in hoc matrimonij conſuetudo meatur, quò ſobolis procreatio procedat, quoad quidem ab ipſa tale miniſterium* Conditor *præſtari velit, propoſitum eſt. Si igitur vel hic quod natura* Conditor, *ipſuq́; natura voluit, apparet, quod prohibendū ducimus, ne prohibeatur: ſin minus, (vt certè nihil iſtiuſmodi eſt, ſed contraria omnia, & nulla ad implendam* Domini *voluntatē vis, & eius generis quiddā quod natura non agnoſcat) quare non omnibus modis prohibebitur? Quòd ſi quis contentionibus gaudens, dicat, ſi propter ſterilitatem eunuchi à coniugio ſecluduntur, multis etiam aliis coniugium interdici debere, quum non omnes quicunq; in coniugium coeunt, fœtificos ſe præſtent: ad contentionem in promptu eſt reſponſio, quòd tametſi nullus ex ijs fœtus gignatur, non tamen in hoc congregati ſint, ne quam communi vitæ vtilitatem coniugalis copulæ adferant: quum potius contrà procreandorum liberorum deſiderio congregatos conſtet, quos effectum deſiderio reſponſurum opinantes in euentu ſpes fefellerit: hic verò vt tale ali-*

quid

οὐκ ἔστι τοιοῦτον εἰπεῖν (πολλοῦ γε καὶ δεῖ) ἀλλ' ἀκριβῶς εἰδότες οἱ καὶ τὴν ἄκαρπον συνιόντες μίξιν, ὡς ἄγονοι καὶ ἄκαρποι ἐπ' αὐτὸ τοῦτο καὶ συνῆλθον, καὶ καθάπερ τῇ φύσει ἐπιβουλεύοντες. ἀμφότεροι τοίνυν καὶ κατὰ τοῦτο μόνον μισητοί, ἡ μὲν, ὅτι ἐξὸν αὐτῇ, εἰ τὴν διὰ γάμου ἐπόθησεν ὁμιλίαν, κοινωνῆσαι γονίμῳ φύσει, τὴν ἄγονον ἠλλάξατο καὶ τὸ ἄκαρπον· ὁ δὲ, ὡς τῇ ἑαυτοῦ ἀχρηστίᾳ περιϊστῶν εἰς τὸ ἄχρηστον εὐλογίαν ἐνεγκεῖν τῷ ποιήσαντι. Εἶτα καὶ χώραν μὲν ἐξ ἧς αὖ τις ἕτερος καρπὸν δρέψαιτο, ἥτις ὀφθείη διαλυμαινόμενος, καὶ πρὸς τὸ ἄκαρπον αὐτῇ χρώμενος, ὡς πονηρὸν καὶ λυμεῶνα μισήσομεν, καὶ εἰ δυνατὸν, ἐφεξόμεθα αὐτοῦ τὴν προαίρεσιν· τὸν δὲ ὅ τις ἐξ ἧς ὁ λογικὸς ἀναβλαστάνει στάχυς, χώραν ἐξερημοῖ, καὶ ἄχρηστον δεικνύει, τούτῳ ὡς μηδὲν ἄδικον δρῶντι παραχωρήσομεν; καὶ τίς ἂν φαίη; Ἀλλὰ (φασὶ) Παῦλος εἶπε, κρεῖττον γαμεῖν ἢ πυροῦσθαι. ὥστε διὰ τὴν πύρωσιν ἀκώλυτον ἡ συνάφεια. Ὁ τὸν Παῦλον εἰς μέσον προάγων, πρόσχες τοῦ Παύλου τοῖς ῥήμασι. γαμεῖν εἶπε, τουτέστι διὰ τῆς γαμικῆς ὁμιλίας συναρμόζεσθαι γυναικί. εἰ μὲν οὖν καὶ ἡ σοῦ πρὸς γυναῖκα μίξις, συνάρμοσις γαμική, καὶ ἀξία τυχεῖν εὐλογίας ἥτις ὀφείλεται τοῖς νυμφαγωγουμένοις, γάμον αὐτὴν ἐξονόμαζε, καὶ περισκόπει νύμφην· εἰ δὲ εὐλογίας οὐκ ἂν

οὐδ'

quid dici poßit, permultum abſit, quum "qui "Lego εἰ εἰς τὴν ἔκφυλον.
ad peregrinam illam commiſtionem conuene-
runt, liquidò ſcientes ſe ſteriles ac ad gignendũ
inutiles conuenire, naturæ quaſi inſidiati ſint.
Ac ſanè ob hoc duntaxat odio etiam ambo di-
gni ſunt: mulier, quòd quum coniugalis con-
ſuetudinis cupida fœcundo ſe iungere potuiſſet,
infœcundum & "ſterilem prætulerit: eunuchus *Lego τὴν ἄκαρπον.
verò, quòd vt in vanum Dominus *benediceret,*
impotentia ſua effecerit. Si *quis porrò fundum*
ex quo alius aliquis fructus metat, vaſtet, &
"incultũ relinquat, an hunc tanquã malũ atq; "Lego ἄγονον.
perniciosum odio habebimus, eiuſq; ſi fieri po-
teſt inſtitutum reprimemus: illi verò, qui fun-
dum ex quo ratione præditum germẽ pullulet,
deſolat & inutilem reddit, tanquam nihil in-
dignitatis cõmittat, id facere permittemus? Et
"ſanè quid quiſquam dicat? Sed Paulus *(in-* "Lego καὶ τί ἄν τις φαίη;
quiunt) ait, MATRIMONIVM CON-
TRAHERE QVAM VRI SATIVS
EST. *quapropter naturalis feruoris contempla* Cap. 7. ad Corinth. 1.
tione cõiunctio prohiberi non debet. Sed tu qui
Paulũ *laudas, ad* Pauli *verba attende.* Matri-
monium contrahere, inquit, id eſt per matrimo
niale cõmercium cũ muliere coniungi. Si *igitur*
tua cũ muliere cõmiſtio, conſociatio matrimo-
nialis, & benedictione quæ in matrimoniũ co-
euntibus debetur, digna eſt, matrimoniũ illã no
mina, & obſerua vxorẽ: ſin ne tantillæ quidem

bened

οὐδ' ἔνεχρ ποτὲ μετάσχοις (τίς γὰρ ἂν ἢ ποία ἱερολογία ἐπὶ τοῖς ἀπ' ἐναντίας καὶ συναπτομένοις τῷ τοῦ πλάσαντος δόγματι, ἀπ' ἐναντίας δὲ τῷ νόμῳ τῆς φύσεως προέλθοι;) τί δὲ Παῦλον εἰς συμφωνίαν ἕλκειν τολμᾷς τοῦ σοῦ ἀγάμου καὶ ἐκφύλου γάμου; ἄλλως τε δὲ καὶ τοῖς ἀποτεμοῦσι τούτων τὴν ἀῤῥενοποιΐαν εἰ τοῦτο ἡ ἐπίνοια βούλεται (εἰ καὶ σφαλερῶς καὶ θεῷ ἀντιπράττοντες ἥκουσιν ἐπὶ τὴν πρᾶξιν) ὥστε μηκέτι δρᾶν αὐτοὺς ἅπερ ἄνδρες, ἀλλ' ὅσα γε τὴν πρὸς τὸ θῆλυ γένος ἐπιθυμίαν ἀπομαραίνειν, καὶ τῆς εὐνῆς ἀνυπόπτους φύλακας εἶναι (τοῦτο γὰρ ἡ κλῆσις ἐγγυᾶται) πῶς κατὰ τοῦτο δικαίαν οὐ χαλκεύσουσι καθ' ἑαυτῶν ἀγανάκτησιν, δι' ὧν οὐ μόνον τῇ φύσει ἐχθρὰν προαίρεσιν κέκτηνται, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἐκείνοις, οἳ καὶ κακοτέχνως, ὅμως σπουδὴν ἔθεντο πρὸς τὸ δεῖξαι αὐτοῖς χρησίμους ὀφθῆναι, ἐναντιούμενοι ἀποδείχθησαν; καὶ ξένον τι γένος ὑπαρχηγοῦσιν, μήτε τῇ ἐξ ἀρχῆς προβαλλούσῃ φύσει, μήτε τῇ μετὰ ταῦτα μεταπλασαμένῃ κακοτεχνίᾳ συνῳκειωμένοι; Διὰ τοῦτο θεσπίζομεν, τὸν εἴ τις εὐνοῦχον πρὸς γάμον ἥκειν φωραθείη, καὶ αὐτὸν μὲν τῇ τῆς πορνείας ὑποκεῖσθαι κολάσει, καὶ τὸν ἱερέα δὲ τολμήσαντα ἱερὰ τὴν τοιαύτην συναρμοστίαν τελέσαι, τῆς ἱερατικῆς ἀξίας ἀπογυμνοῦσθαι.

Περὶ

benedictionis vnquam capax fueris (quæ enim aut qualis conſecratio in ijs qui ſimul contra Conditoris decretum, ſimul contra naturæ legem coniunguntur, locum habeat?) quid Paulum *in approbationem cælibis tui & peregrini matrimonij pertrahere audes?* Ad *hoc verò, ſi qui ipſis naturalem & propriam marium potentiam exſecant, hoc conſilio id faciunt (tametſi vitioſè, ac quadam in* Deum *rebellione id faciant) ne amplius viros ſe exhibere queant, ſed quãtum ad libidinis ſtimulos attinet, prorſus elangueſcant, cubilisq́; fidi & in quos ſuſpicio non cadat, cuſtodes ſint (quod ſanè ipſe vocis ſonus promittit) quomodo in hoc non iuſtam aduerſum ſe indignationem cudent, quòd non ſolum inimicam naturæ voluntatem capeſſant: verumetiam illis * qui licet malitioſè,* ∵ Lego eis.
quomodo tamen ipſis videretur, vtiles illos reddere ſtudio habuerunt, aduerſari deprehendantur? & quum nouum atque peregrinum ſexum repræſentent, non tamen ſe neque initio attributæ naturæ, neque qua transformati ſunt, malitioſæ arti accommodent? Propterea *ſancimus, vt ſi quis eunuchorum ad matrimonium procedere comperiatur, & ipſe ſtupri pœnæ obnoxius ſit: & qui ſacerdos iſtiuſmodi coniunctionem prophanato ſacrificio perficere auſus fuerit, ſacerdotali dignitate denudetur.*

Q

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟΝ ΕΙΣ ἀνάγκην τοῦ ὀμνῦναι τινὰ καθιστῶντα, αὐτὸν ὑπομόσασθαι πρότερον ἢ μὴν οὐ κακούργως οὐδὲ κακομηχάνως ἀπαιτεῖν τὸν ὅρκον. Διάταξις ξθ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΟΣΑ πρὸς εὐλάβειαν ὁρᾷ, ὅσα πρὸς δεξιότητα ῥέπων, ταῦτα καὶ ἐν ἑκάστῳ καὶ τῷ κοινῷ τῆς πολιτείας σύχνην καὶ ἀγώνισμα τίθεμαι καὶ παρ' ἐμαυτοῦ προσεξευρίσκειν, εἴ τι δυναίμην, καὶ παρ' ἄλλων ἐξευρημένων τὴν οἰκείαν παρέχειν ὠφέλειαν. διὰ τοῦτο ἐπὶ τοῖς ἄλλοις καὶ οὗτος ἡμῖν ὁ νόμος οἷον ἀποφθαρεὶς, τυχὼν ἀναβιώσεως ἔδοξε, ὃς κελεύει τὸν εἰς ἀνάγκην τοῦ ὀμνῦναι τινὰ καθιστῶντα, αὐτὸν ὑπομόσασθαι πρότερον ἢ μὴν οὐ κακουργίᾳ τὸν ὅρκον αἰτεῖν, οὐδ' ἀπὸ γνώμης δηλονότι κινουμένης, ἀλλὰ ζητοῦσαν πίστιν λαβεῖν περὶ ὧν ἡ ἀμφιβολία κυμαίνει τοὺς λογισμούς. καλῶς γὰρ ποιοῦντα διεσπίσματα δόξαντες τοῖς ἀρχαιοτέροις, οἱ νόμοι παρὰ φαῦλον δὲ ἐμβλέψει τὸ ἐκεῖθεν ἀσφαλὲς, ὁρκίων χρείας προβεβλημένης, τὸν μὴ ἀπαιτούμενον ἀξιοῦσιν ἐπέχειν τὸν ὅρκον, περὶ δὲ τοῦ ἀπαιτοῦντος ἐγνωκότος οὐδὲν πολυπραγμονοῦσιν. Ορίζει οὖν τὸ ἡμέτερον κράτος, κατὰ τὸ δόγμα τῶν πάλαι νομοθετησάντων, τὸν τύπον τηρεῖσθαι τῶν ὅρκων, καὶ τὸν λαβεῖν ὅρκον

ὅρκον

VT QVI IVSIVRANDVM DEFERT, PRIOR DE CAlumnia iuret.

CONSTITVTIO XCIX.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVAECVNQVE *ad rectè ca-uendum ſpectant, quæcunque ad bonos mores pertinent, hæc & ſin-gulis & vniuerſæ reipublicæ, quæ à me adinuenienda, dummodo poßim, aut ab alijs inuenta in publicum vſum deducenda pe-tant & contendant, in medium pono. Ac id cir-co ſupra alias hæc etiam"lex, quæ eum qui ali-* v l. 34. qui
quem adiurandum adigit, ſe nullo dolo malo, iuſiurãdũ.
neque faceſſẽdi negocij animo, ſed, vt rei cuius De iure-
ambiguitate ratio ipſius æſtuat, veritatem co- iur. ſiue
gnoſcat, iuſiurãdũ exigere, prius iurare iubet: vol. ſiue neceſſ. ff.
quum velut diſperierit, quæ reuiuiſcat digna viſa eſt: Quum enim id decretũ rectè veterori-bus placuiſſet, recẽtiores eius cautionẽ negligẽ-tes, delato" iureiurando, à quo exigitur, hũc id x Lego ὄρκων.
ſubire volunt: qui verò exigit, de eo nihil ſolici-ti ſunt. Statuit igitur noſtra Maieſtas, vt ſecũ-dũ veterum legiſlatorũ decretũ iuramentorum forma ſeruetur: & qui ab aduerſario auferre

Q 2 iuſiu-

ὡρμημένου παρὰ τοῦ διαμφισβητοῦντος ἔρημον μέρους, αὐτὸν πρότερον ὃ ζητεῖ παρασχεῖν τὸν οἰκείων θρέπτων ἐκγεγονὸς, ὡς οὐ κακομηχάνως, ἀλλ' ἀναγκαίως καὶ σὺν ἀπροφασίστῳ χρείᾳ πρὸς τὴν τοιαύτην ἦλθεν ἀπαίτησιν. οἶμαι γὰρ, οὕτως ἀμφοτέρων πρὸς τὸ ὑπομνῦναι καθισταμένων, ἢ πάντως λαμπροτέραν ἐπὶ τῶν ἔργων προϊέναι τὴν ἀλήθειαν, ἢ τούτοις ὑποστολήν τινα δέξασθαι, καὶ οὐχ οὕτως προχείρως καὶ μετὰ προόδου ἑτοιμοτέρας, ὥσπερ νῦν προϊόντες ὁρῶνται, προάγεσθαι.

ΠΕΡΙ ΣΥΝΑΠΤΟΜΕ-νων οἰκετικῶν προσώπων ἐλευθέροις.

Διάταξις ρ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΟΥ γνώμης ὄντες οἱ νόμοι γεννήματα, τῇ ἑαυτῶν εὐταξίᾳ καὶ διαθετήσει καὶ περὶ τῶν μὴ πάνυ συχνῶς ἐπιχωριαζόντων ἀνθρώποις ἀμφισβητημάτων προαίρεσιν ποιοῦνται συνεισάγειν βοήθειαν. τοιαύτης δ' ὄντες φιλανθρωπίας, πῶς οὐ πολὺ πλέον εἰκότως περὶ τῶν ἐν βίῳ διὰ παντὸς στρεφομένων τὴν μνήμην ἀναλήψονται; οὐ γὰρ τὸ ἐπιμελὲς περὶ τῶν ἔλαττον λυπούντων

iuſiurandum conatur, quā fidem ex alijs quærit, de moribus ſuis prius ipſe præſtet: quòd nempe non dolo, ſed neceſſario & ineuitabili de cauſa ad deferendum iuſiurādum procedat. Exiſtimo enim, *quum ambo ita ad iurandum adigentur, aut dilucidiorem in iuramentis extituram veritatem, aut hos aliquo modo reprimendos, neque tam promptè alacriq́; greſſu atque nunc progredi videntur, ad deferendum iuſiurandum prodituros.*

DE SERVIS QVI LIBERIS IN MATRIMONIVM CONIVNGVNTVR.

CONSTITVTIO C.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

LEGES, *quia ex benigno iudicio prognatæ ſunt, bona ſua ordinatione & moderamine ijs etiam controuerſijs quæ non admodum crebrò in res humanas incidunt, auxilium ferre inſtituunt. At verò quum tantæ benignitatis ſint, quomodo non longè magis eorum quæ in hominum vita aſſiduè verſantur, curam ſuſcipient? Si enim* "*medicus quiſpiam ijs quæ minus*

" Ex his Græca recte reſtitui poſſe puto.

τῶν εἰς φροντίδα φέρων, τὰ μᾶλλον αὐτῶν τὰ παρέργων, οὐ δὲ τὴν περὶ τοῦ λυποῦντος ἔλαττον ἐπιμέλειαν δέξεσθαι αὐτὴν, τοῦτο προμηθὲς ποιεῖσθαι. διὰ τοῦτο δὴ τῷ τοῦ νόμου ἀξιώματι πλεῖον εἰς συμφέροντα νέμοντες, τὸ μέχρι νῦν ὑπὸ συνηθείας διοικούμενον. φαμὲν δὲ τὸ περὶ τῆς οὐκ ἀνίσου τύχης ἐλευθέρας τε καὶ δουλευούσης, συμφραγνυόντας ἔρωτας, πρὸς συζυγίαν ἁρμόζεσθαι φιλονεικούντων, τοῦ νομίμου περιλήψει ἀποδεχόμενοι καὶ θεσπίζομεν, ἐὰν ἐλευθερίᾳ τιμώμενον πρόσωπον δουλικῆς εἵλετο γάμον τύχης, ὑπὸ δυσὶ τούτοις τὸν γάμον ἔχουσι πράγμασι συνίστασθαι τὴν συνάφειαν. ἢ γὰρ καὶ τὴν ἴσην ἀναλαμβανέτω τύχην ὁ τῷ δουλικῷ προσώπῳ διὰ τὸν ἔρωτα συναπτόμενος, ἢ καταβαλὼν προσομολογείτω τιμήματος, δι' οὗ ἀπολυόμενον τῆς δουλείας τὸ ὑπ' αὐτὸν κατεχόμενον μέρος, τῆς ἐλευθερίας γινέσθω. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὐ δεινῶς καταβαλὼν, οἷον ἀρραβῶνα τινὰ τοῦ ἀνίσου γάμου, τῆς εἰς κοινωνίαν ὑπαχθέντα δουλικῆς ὁμιλίας. Τοὺς δέ γε δεσπότας ὁρίζομεν μηκέτ' αὐτοὺς ἀφιλανθρωπότερον διατίθεσθαι, ἀλλὰ δηλονότι μὴ προελόμενον τὸ πρόσωπον ὁ τοῦ οἰκετικοῦ μέρους ἥρμοσεν εἰς συνάφειαν, ἔργον εἶναι τοῦ δουλείας τὴν τοῦ δεσπότου ἀποτελοῦντος χρῆσιν, ὡς ἀπ' αὐτῶν τῆς ἐλευθέρας ἀφίεσθαι μετὰ τῶν οἰκείων παίδων, εἴ γε καὶ παῖδας ὁ γάμος αὐτοῖς ἐχαρίσατο. εἰ δὲ μὴ συνίδοιτο δουλεύειν, μήτε τὴν ἀποπλήρωσιν τῆς τιμῆς ἐκ τοῦ ἑτοίμου ῥᾴδιος εἴη παρασχεῖν, τῆς μὲν ἐλευθερίας κατὰ βίαν οὐ ζημιωθήσεται, ἐντεῦθεν δὲ παρὰ τῷ αὐτῷ δεσπότῃ, ἐφ' ἑκάστῳ ἔτει τοῦ μισθοῦ δύο λογιζομένου νομίσμασι, διαρκέσει τοσούτοις ὑπηρετῶν χρόνοις, ὅσοι τὴν ὁμολογηθεῖσαν τιμὴν συγκεφαλαιούμενοι, μέλλουσιν ἀποπληρῶσαι τῷ δεσπό-

*angunt curam adhibeat, quæ verò magis angunt negligat: id quod minus angit, non per peritiam & prudentiam curare videatur? Eapropter legum dignitati plus maieſtatis attribuentes, quod hactenus ex conſuetudine diiudicatum eſt, de ijs *nempe qui ex inæquali fortuna (libera videlicet & ſeruili) amore inſtigante in matrimonium coniungi contendunt, in legem includimus: ac ſancimus, vt ſi homo liber ſeruilis perſonæ nuptias ſectetur, ſub duplici hac conditione matrimonium ineatur, vt is aut æqualem cum ſeruili perſona, cui per amorem aſſociatur, fortunam ſuſcipiat, aut precium, quo illa ſeruitute liberata in libertatē perueniat, ſoluere promittat. Atque hoc quidē, tanquam inæqualis matrimonij arrhā quandam, eum qui conſuetudinis ſocietatem cum ſeruili perſona init, perſoluere oportebit. Statuimus verò etiam, ne domini hac in re ſe inhumanius gerāt: & ſi perſona quæ ſeruū in matrimoniū delegit, ſeruire ** malit,* vtriuſq; *ſeruitus domini morte terminetur: eaq; vbi inciderit cū liberis, ſi quos ipſis matrimoniū largitū eſt, dimittantur liberi: ſin in ſeruitutē non conſentiat, neq; in prōptu habeat vnde precium plenè perſoluat libertate per vim *** mulctetur: ſed ſeruiens apud eundem dominum, mercede quotannis binis ſolidis æſtimanda, ſeruitutem tot annis daret quot pacto precio in plenam ſummam deducto*

* Conſulc tit. De liberali cauſa.

** Lex πρὸς ἐλευθερίας τῶν προσώπων.

*** L. 2. De liber. cauſa. C.

τὴν τελείως ἀπέχοντα τὴν ὑπὲρ τοῦ δούλου λῆψιν, καὶ μηκέτι σύλλογον ἔτι πρὸς τὴν κατοχὴν ἀποφερόμενον.

ΠΕΡΙ ΔΟΥΛΩΝ ΕΝ συντροφίᾳ ὄντων, καὶ τοῦ ἑνὸς μέρους ἐλευθερωθέντος.

Διάταξις ρα.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥΛΙΑΝῼ τῷ αὐτῷ.

ΟΥ μόνον ὁ τὴν ἀρχὴν ἐξ ἐλευθερίας καὶ δουλείας γινόμενος γάμος, ἀλλὰ καὶ ὃν οἱ κοινῶς ὑπὸ δουλείαν τελοῦντες καὶ διὰ τύχης ὁμοίας ὑπῆλθον, καὶ οὗτος πολλάκις ἑνὸς αὐτῶν, εἰ οὕτω τύχῃ, παρὰ τοῦ δεσπότου λυθέντος, δουλείας τοῦ ἑτέρου μέρους τοῦ δεσμοῦ μὴ συναπολυθέντος, ὡς ἀνισόστατα καθιστάμενος, ἐκ τοιαύτης αἰτίας, οὐκ ὀλίγης ἀμφιβολίας καὶ ζητήσεως, ἐκ τοῦ μὴ τυχεῖν νομικῆς διακρίσεως, ἔχειν ἀνακινῶν καθορᾶται. ὀφειλόμενον οὖν καὶ τοῦτο νομισθὲν τῷ ἡμετέρῳ κράτει τῆς προσηκούσης τυχεῖν διαλύσεως, τὸν δι' οὗ ῥυθμισθήσεται νόμον ἀπείληφε. τί δὲ τὸ νομοθετούμενον; Κελεύομεν τὸ τῆς δουλείας ἀπηλλαγμένον μέρος, αὖ τὴν πρὸς τὸ καταλειφθὲν δουλεῦον συνάφειαν ἀγαπᾷ, κατὰ τὸν νενομοθετημένον τύπον ἐπὶ τῆς ἐξ ἐλευθε-

ρίας

dominum ſatis pro ſeruo accepiſſe, neque iuſtam cauſam ad detinendum amplius habere, ſunt oſtenſuri.

DE SERVIS CONIVGIBVS, SI ALTER ILLORVM LIBERTATE donetur.

CONSTITVTIO CI.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

NON *ſolùm quod inter perſonã liberã & ſeruilem ab initio cõtrahitur matrimoniũ, ſed quod cõmuniter in ſeruitute degentes in pari fortuna contraxerunt, hoc etiã, altero illorũ fortè à domino libertate donato, altero verò in ſeruitute retento, ad inæqualitatem redactũ, ex iſtiuſmodi cauſa valde contentioſas ambiguitates & quæſtiones, eo quòd lege dijudicatum non ſit, perſæpe exſuſcitare conſpicitur. Quum itaq; hoc quoq; à noſtra Maieſtate lege conceptum, cõuenienter diſtingui deberet, hãc per quam rectè dijudicetur legẽ accepit. At verò quæ illa lex? Iubemus, vt ſi ſeruitute liberata perſona, cõiunctioni eius quæ in ſeruitute relicta eſt acquieſcat, ſecundũ for-*

ρίας καὶ δουλείας συναρμοζομένων, τὸ συνοικέσιον ἀδιάῤῥηκτον ἔχειν. δεῖ γὰρ ἣ τῆς διδομένης ἐλευθερίας αὐτῇ μὴ ἀντιποιεῖσθαι, ἀλλ' ἐξ ἴσου τὸ δούλειον ὑπερβεβηκέναι ζυγὸν τῷ ἑτέρῳ μέρει, ἄχρις ἂν ἡ τέλειος ἡμέρα τοῦ βίου συναντήσῃ τῷ τὴν κυριέτητα λαχόντι τοῦ μὴ ἀρνουμένου τῆς δουλείας προσώπου· ἢ, κἂν παρὰ τὸ ἀξίωμα τῆς ἐλευθερίας οὐκ ἀπεδέχετο, τὴν ὑπὲρ τοῦ συζύγου μέρους ὁμολογήσει τιμὴν συντελέσασθαι. εἰ δὲ τοῦτο μὲν ὀπίσω ῥίψει φροντίδος, ἀφορμὴν δὲ τὸ οἰκεῖον ποιούμενος αὔτεον, πρὸς τὸ οἰκεῖον σχῆμα τοῦ βίου ἀναρπάζειν παραθέλει τὸ καταλειφθὲν εἰς δουλείαν μέρος, μὴ μόνον ἐκ τῆς αὐθαδείας ταύτης μηδὲν ἐξανύειν, μηδ' ἰσχὺν ἔχειν ἐλευθερίαν ἑτέρῳ χαρίζεσθαι· ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ἐκείνου ἧς ἔλαβε ἐκπίπτειν τιμῆς, καὶ πάλιν ὑποκύπτειν τῷ ζυγῷ τῆς δουλείας, ἅτε δὴ γνώμῃ περιυβρίσαντα μοχθηρᾷ τὴν χρηστὴν καὶ εὐεργέτιδα τοῦ ἰδίου δεσπότου προαίρεσιν, καὶ τὴν ἐκείνου κρίσιν ἀπονεμηθέντα παρὰ φαῦλον ποιήσασθαι, ἣν ἐχρῆν δι' αἰδοῦς ἄγειν καὶ εὐλαβείας.

ΠΕΡΙ ΠΑΡΑΘΑΛΑΣσίων χωρίων πρὸς ἐποχῆς κατάστασιν ἀνὰ μέρος μὴ ἀρκούντων, καὶ ἄκοντα τὸν μὴ θέλοντα ἄγεσθαι.

Διάταξις ρβ'.

mam " *de perſonis liberis & ſeruilibus matrimonio coniungendis lege comprehēſam, matrimonium indiſruptum maneat. Oportet enim, vt aut datam ſibi libertatem non vſurpet, & æqualiter cū altera libertate non donata ſeruitutis iugū ſubeat, donec extremus vitæ dies domino obueniat: aut, ſi quidē libertatis dignitatem exuere nolit, pro adiuncta ſibi perſona precium ſe ſoluturā promittat. Cæterùm ſi hoc negliget, & ex libertate ſua occaſione arrepta, in ſeruitute relictam perſonā in ſuæ vitæ ſtatū abripere conetur, non ſolùm non hac arrogantia quicquam efficiat, neq; alteri libertatē donandi poteſtatem habeat: verumetiam ipſa quam libertatem nacta eſt, hac excidat, rurſumq; ſeruitutis iugo collum ſubdat: vtpote quæ ingrato animo benignæ domini ſui ac beneficæ voluntati iniuriam intulerit, eiuſq; iudicium, quod reuereri & venerari debebat, tanquam per rebellionem contemnere cogitarit.* " Cōſt. proximè præcedente.

DE PRAEDIIS MARITIMIS AD REMORAS PISCATORIAS conſtituendas ſeorſum non ſufficientibus: & , vt inuitus etiam ad ſocietatem adigatur.

CONSTITVTIO CII.

Idem

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Μέγα τῷ βίῳ χαρίζεται ἡ σὺν φρονήματι καὶ λογισμῷ τῶν πραγμάτων κοινώνησις. καὶ γὰρ καὶ δυνάμεως τινὶ παρούσης, ἐκ τοῦ κοινωνεῖν ἑτέρῳ παραπλησίως εὐποροῦντι δυνάμεως μᾶλλον ὀνησιμωτέρα καθέστηκεν ἡ δύναμις. καὶ πλουτοῦντες δὲ ῥᾷον ἄλλον τὸν πλοῦτον κοινοποιήσαντες, γλυκύτερον ἔτι ἀπὸ τοῦ πλουτεῖν ἀπολαύουσιν συμπαθείαις· καὶ στενοχωρούσης πενίας, οὐκ ἀπορήσει παραμύθιον εὑρεῖν ὁ ἐν τοῖς ἔργοις κοινώτης, δι' οὗ τὸ σφοδρὸν ἀλυπότερον εἴη τῆς στενοχωρίας. ἀλλ' ἐν τῷ οὕτω καλοῦ καὶ χρησίμου τοῦ κατὰ βίον κοινωνήματος, ξένη τις ἐνδεδεμένη κακία ταῖς τῶν ἀνθρώπων ψυχαῖς, ὃ μόνον ἑτέροις ἐμπόδιον καθίσταται πρὸς ὠφέλειαν, ἀλλ' αἱρεῖσθαι πείθει τοὺς ἔχοντας αὐτὴν, ἀγαπᾶν καὶ τὰ οἰκεῖα καταβλάπτεσθαι, ἢ συγχωρεῖν, ἐν τῷ κοινωνῆσαι τοῖς πλησίον, προστιθέναι τι κέρδος αὐτοῖς. Τοιοῦτόν τι προσῆλθε ταῖς ἡμῶν ἀκοαῖς γινόμενον ὑπ' ἐνίων, οἳ θαλαττίας νομῆς εὐποροῦντες, καθ' ἑαυτὴν μὲν οὐ μέγα τι φέρειν κέρδος δυναμένης, σὺν δὲ τῇ γείτονι καὶ προσπαρακειμένῃ κοινωνούσης, μᾶλλον τὴν ὠφέλειαν ἀποδιδούσης, οὐ βούλονται, διὰ τὸ κακόγνωμον, ἀναδέχεσθαι κοινωνίαν, οὐδὲ τὰ ἑαυτῶν καταμιγνύειν τοῖς γειτονοῦσι χωρίοις, ὡς ἂν ἀμφοτέροις ὑπάρξῃ τι κέρδους· ἀλλὰ προκρίνουσι καὶ τὰ ἴδια

ζημι

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

MVLTA "*cumulatim bona mortalium vitæ confert prudenter & cum ratione inſtituta rerũ cõmunio. Etenim qui viribus valet, ſi cum altero, qui ſimiliter viribus valeat, communicet, longè præſtantiores atque vtiliores eius vires fuerint: & diuites, ſi diuitias communes faciant, maiorem ex diuitijs voluptatem capiant: denique ſi paupertas premat, operarum communio conſolatione, qua paupertatis acerbitas mitigetur, non indigebit. Verùm quum adeò commoda atque vtilis in communi vita communio & ſocietas ſit, mirabilis quædam hominum animos ſubiens prauitas, nedum alijs ad vtilitatem impedimento eſt, verumetiam qui ipſam fouent, vt rebus ſuis noceri, quàm vt inita cum vicinis ſocietate ipſis aliquid lucri accedat, permittere malint perſuadet. Ac tale quiddam certè de nonnullis audiuimus, qui quum maritima prædia habeant, quæ per ſe non ita multum lucri adferant, cum vicino autem & adiacente prædio communicatione coniuncta, vberiorem vtilitatem reddant: ſocietatem inire, neque illa cũ vicinis prædijs commiſcere (qua ratione ambo aliquid lucrari poſſent) per malignitatem nolunt: ſed contrà, ſeipſos etiam damno affi-*

" Recurre adcõſt.57.

cere

ζημιοῦν, εἰ καὶ τῷ γείτονι παρέχοιεν ἔλασσον ἐπιζήμιοι. Ἀλλὰ γὰρ, εἰ καὶ πρὸς τὴν ἑαυτῶν βλάβην ἀναισθήτως οἱ τοιοῦτοι διάκεινται, καὶ κακῶς ἑαυτοὺς διατιθέντες, ὑπὸ κακοφροσύνης ἐπιχειροῦσι τῷ πράγματι, ὥσπερ τὰ χαλεπὰ τῶν θηρίων, πρὸς τὸ κακῶς παθεῖν ὁρμῶντες, ἵνα κακοποιήσωσι τοὺς πελάζοντας· ὅμως οὐκ ἀνέχεται τοιαύτην κακίαν ἡ βασιλεία ἡμῶν τῷ βίῳ παρρησιάζεσθαι, οὐδ᾽ ὅτι ἐκεῖνοι προνοίας ὠφελείας αὐτοὺς ἀνάξιοι τυχεῖν, διὰ τοῦτο καταλείψομεν ἀβοηθήτους· μέρος δέ τι καὶ ὑπὲρ αὐτῶν μὲν προνοούμενοι, μάλιστα δὲ καὶ ὑπὲρ τοῦ γειτονιῶντος μέρους, ὃ λυμαίνεται κακῶς ἡ τοιαύτη μισανθρωπία, θεσπίζομεν, ἐπὶ τῶν τοιούτων παρεξαλλαξίων χωρίων, ἐφ᾽ ὧν ἰδίᾳ ἑκάστῳ μοῖρα πρὸς ἀρχῆς οὐκ ἐξαρκεῖ κατάστασιν, ἀνακοινοῦσθαι τὰ μέρη· ὥστε διὰ τῆς τοιαύτης ἀνακοινώσεως τοὺς κτήτορας ἐκ τῶν οἰκείων καὶ ὠφελεῖσθαι κτημάτων, καὶ, μὴ βουλομένου θατέρου κοινωνεῖν προσώπου, πρὸς τὴν κοινωνίαν ἄκοντος συνωθουμένου. φιλάνθρωπον γὰρ καὶ ἄκοντά τινα μεταλαχεῖν ἴσμεν εὐεργεσίας· ἐνταῦθα δὲ πολὺ μείζων ἡ φιλανθρωπία, μὴ μόνον ἄκοντος εὐεργετουμένου τοῦ μὴ συνιέντος τῆς εὐεργεσίας, ἀλλὰ καὶ τοῦ παρ᾽ ὀλίγον αὐτῆς ἀποστερουμένου, μὴ τὴν ἀποστέρησιν ὑπομένοντος.

Περὶ

cere malunt, dummodo vicino nocumento ſint. Verumenimuerò tametſi damnum ſuum tales agnoſcere nolint, ſuaq́; malè adminiſtrantes, vtilitatem per improbitatem negligant, tanquam immanes belluæ, vt propinquos lædant, in ſua vulnera proruentes: non tamen iſtiuſmodi malignitatem in communi vita Imperatoria noſtra maieſtas inſoleſcere patitur: neque quia illi vtili cura digni non ſunt, auxilio vacuos relicturi ſumus. Quare ex parte aliqua ipſis, præcipuè verò vicino, quem iſta inhumanitas malè torquet, proſpicientes, ſancimus, vt ſi iſtiuſmodi prædia mare verſus non adeò ſingula lata ſint, vt ſepti remoratorij conſtituendi ius habeant, eius iuris conſequendi cauſa communione coniungantur: quò per iſtiuſmodi communionem domini ex ſuis poſſeſsionibus vtilitatem ſentire poßint: & , ſi dominorum alter communionem facere nolit, ad illam inuitus etiam compellatur. Quum enim quamuis inuitus aliquis beneficij particeps fit, id benignitatem etiam eſſe perſuaſum habemus. Hic autem longè maior ſe exerit benignitas, vbi non ſolùm qui beneficium non agnoſcit, illo tamen afficitur: verumetiam qui illo iniquè priuabatur, id ſentit & percipit.

D E.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΘΑΛΑΣσίοις νομαῖς ποιουμένων κοινωνίαν, πρὸς ἐποχῆς ὑπόστασιν.

Διάταξις ρβ.

ΕΙΩΘΕ μὲν, ἐπὶ τῶν γινομένων κοινωνημάτων, πολλάκις ὁ τὸ πλεῖον μέρος ἐν τῇ κοινωνίᾳ συνεισφέρων, τὸ πλεῖον τοῦ κέρδους κομίζεσθαι· καὶ καλῶς εἴ γε αὖ οὕτως ἀρέσκον ὀφθῇ, τὸ πρᾶγμα γίνεται. πλὴν οὐ δὴ διὰ τοῦτο καλῶς, ἐπὶ τῶν θαλαττίων χωρίων κοινωνίας γεγενημένης, ὁ τὸ πλεῖστον ἔχων ἐν τῷ τοιούτῳ χωρίῳ, τοῦ τὸ ἔλαττον ἔχοντος δίκαιος ἀποφέρεσθαι μείζονα κέρδους ἀπόλαυσιν. οἷον, εἰ τῷ μὲν ἑκατὸν εἶεν ὀργυιαὶ, κατ' ἰδίαν οὐσίαν καὶ κτῆσιν διαφέρουσαι, τῷ δὲ μὴ τοσαῦται, πολὺ δὲ ἐλάττους, καὶ ταύτας ἡ κοινωνία πρὸς ἕνωσιν καταστήσασα, τὴν ἑκάστῳ ὠφέλειαν χορηγοῖ· δεῖ ἴσον τοῖς κοινωνοῖς εὔλογον νέμεσθαι τὴν πρόσοδον, ἀλλ' οὐχὶ πλείστῳ μέρει τὴν διανομὴν καὶ ἐλαχίστῳ προσήκεσθαι. διὰ τί; ὅτι ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις πράγμασι (φημὶ δὲ ἐν συνεισφορᾷ χρημάτων, ἢ βοσκημάτων, εἰ βούλοιτο δέ τις, καὶ τόπων κατὰ τὴν γῆν ὑπόντων) ἑκάστῳ τῶν εἰς ἕνωσιν μερῶν συνόντος ἱκανὸν καθ' ἑαυτὸ προσωφελῆσαι τὸν κεκτημένον, ὁπόσον καὶ δυνατὸν ὠφελεῖσθαι· ἐν δὲ ταῖς θαλαττίαις νομαῖς οὐχ ὁμοίως ἔχει. ἐπεὶ μηδὲ ὥσπερ ἐπ' ἐκείνων, οὕτως ἡ θαλαττία μερὶς

ἐφ'

DE IIS QVI DE MARITIMIS PRAEDIIS AD CONSTItuendas remoras piſcatorias ſocietatem incunt.

CONSTITVTIO CIII.

IN ſocietatibus vſitatum eſt, vt ferè qui plus contulit, idem plus lucri ſentiat. Et rectè ſanè negotium inſtituunt, inter quos ita conuenit. Veruntamen de maritimis prædijs ſocietate inita, non ideo rectè, cuius prædium latius eſt, eo cuius arctius eſt, maius lucrum auferat. Exempli gratia, huius prædium centum paſſus latũ ſit, illius verò longè anguſtius, ſi hæc coniungens communio inde vtilitatem ſuppeditet, vt æqualiter, non autem ſecundum cuiuſq; portionem, prouentus inter ſocios diuidatur, rationi conſentaneum eſt. Quid ita? Quia in alijs negotijs (in collatione pecuniarum nempe, aut pecorum, aut etiam, ſi quis ita velit, terreſtrium locorum) 1 vnaquæque res quæ in communionem 2 coijt, per ſe domino, quantum eius natura fert, vtilis eſſe poßit: in maritimis verò prædijs id ſimiliter ſe non habeat. Nam non quemadmodum illa, ſic quoque maritimi iuris

1 Lego ἕκαστον.

2 Lego συνίησιν.

R

ἐφ' ἑαυτῆς ἐπιμεριζόμενον τὸ ἴδιον ἔχει κέρδος. οὐ γὰρ διὰ παντὸς ἔστηκεν ἐν τοῖς αὐτοῖς ἡ ἄγρα προσμένουσα τοὺς θηρευτάς· ἄλλως τε δὲ καὶ τοῦ δοκοῦντος πλείονος μέρους, διὰ τὴν ἐλάττονα ἔνδειαν ἀχρήστου τυγχάνοντος. τίς γὰρ δὴ ἀπολαῦσις χρήσεως ἢ ὄνησις; ἡ δὲ προσθήκη τοῦ ἐλάττονος, καὶ ἀναπλήρωσις γινομένη τῆς ἀτελείας, καὶ χρήσιμον δείξασα τὸ μὴ καθ' ἑαυτὸ χρησιμεῦον, εὔλογος ἂν εἴη τὴν ἰσομοιρίαν τῷ κτήτορι χορηγεῖν τῆς ἐπιτυγχανούσης χορηγίας, ἐκ τοῦ μείζονος μὲν νομιζομένου μέρους, οὐδὲν δὲ συντελοῦντος χωρὶς τῆς συνεισφορᾶς τοῦ ἐλάττονος. Διὰ τοῦτο οὖν καὶ νόμον ἡ βασιλεία ἡμῶν ἐκφέρει τὸν ἀπό γε τοῦ νῦν νομίμῃ δικαιοσύνῃ περὶ τούτου διαθεσπιοῦντα· καὶ ὁρίζομεν, ἐὰν δύο τινῶν θαλαττίων μερίδων ἕνωσις γένηται πρὸς ἀνάστασιν ἐποχῆς, μία δὲ αὐτῶν ἡ μείζων, ἑτέρα δὲ ἐλάττων, ἴσῃ διανομῇ τὸ κέρδος ἐπέχειν τοὺς μερίδος ἑκατέρας δεσπόζοντας.

ΠΕΡΙ ΕΠΟΧΩΝ ΜΗ ἐχουσῶν τὸ ἐκ τοῦ νόμου διάμετρον.

Διάταξις ρδ'.

portio " *in ſe conſiderata, peculiare lucrum habet. Non enim præda ibidem ſemper loci conſiſtit, tanquam venatores expectans. Alioqui verò, etiam quòd maior portio, propter* " *minoris defectum inutilis ſit. Quis enim ex re imperfecta vſus aut vtilitas? Additio autem minoris quum imperfectionem expleat, quodq; per ſe ad nihil conducat, vtile reddat,* " *rationi conſentaneum ſit, vt vtilitatis ex maiore portione, quæ citra acceßionem minoris nihil emolumenti adferat, prouenientis æqualem partem domino ſuppeditet. Propterea igitur legem etiam quæ deinceps iuſtè hoc gubernet, Imperatoria noſtra maieſtas profert. Statuimus verò, vt ſi duarum maritimarum portionum, quarum altera maior, altera verò minor ſit, ad conſtituendas remoras piſcatorias in communionem coniunctio fiat, vtriuſq; portionis domini ex æquo inter ſe lucrum diuidant.*

" Lego ἰστι νεμιζόμε-να.

" Lego ἰ-λάττονος.

" Malim εὔλογος.

DE PISCATORIIS REMORIS INTER QVAS LEGITIMUM intertitium non eſt.

CONSTITVTIO CIIII.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥ λιανῷ τῷ αὐτῷ.

Ἐπειδὴ ἐν ταῖς γείτοσιν ἐποχαῖς συμβαίνει πολλάκις. ὡς τῆς ἐκ τῶν γειτόνων ἀποστάσεως μὴ τὸ νενομισμένον σωζούσης μέτρον, κινεῖσθαι φιλονεικίας καὶ ἔριδας· ὁρίζομεν καὶ περὶ τῶν τοιούτων ὑποθέσεων, ὥστε τὸ διωκόμενον μέρος, ἐπειδὰν νομίμως ἁλίσκηται, παρούσης μὲν εὐπορίας τόπου, ποιεῖσθαι τῆς ἐποχῆς ἀναμφιβόλως τὴν μετάστασιν, ἔνθα μὴ μέλλοι γραφὴν ὑπομένειν ὡς παρορῶν τὸ τοῦ νόμου διόρισμα· μὴ παρούσης δὲ χώρας ἐφ᾽ ἣν μεταστήσεται, τῶν χρόνων ἐπιτηρεῖσθαι τὴν πάροδον, ὅσοις ἐπὶ τοῦ τόπου τοῦ ὑπ᾽ ἔγκλημα πίπτοντος ἐσχήκασιν ἡ ἐποχὴ τὴν πῆξιν. κἂν μὲν ἐπιδημοῦντος τοῦ διώκοντος, καὶ μηδὲν ἐπιμαρτυρομένου, ἔτεσιν ἐπὶ δέκα τὴν στάσιν ἐκέκτητο, διαμένειν αὐτὴν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀμετακίνητον χώρας. εἰ δ᾽ ἀπεδήμει ἢ τὸ τὴν ἔγκλησιν ὑποβαλλόμενον πρόσωπον, οὐκ ἔτι ἀρκεῖσθαι πρὸς τὸ ἀμετακίνητον ὁ δεκαετὴς χρόνος, ἀλλὰ δεήσει καὶ τοσοῦτον ἕτερον προσεξαριθμεῖσθαι, ὡς εἶναι τοὺς σύμπαντας εἴκοσι χρόνους. ἀλλ᾽ οὗτος μὲν ὁ διορισμὸς ἐπὶ προσώπων ἰδιωτευόντων. ἐκκλησίαι δὲ καὶ μοναστήρια, καὶ εἴ τις ἄλλος εὐαγὴς οἶκος, καὶ ὅσα πρὸς τὸ δημόσιον ἀναφέρεται, τῶν ῥηθέντων παρελθόντων χρόνων, μέχρι τεσσαρακονταετίας τῶν δικαίων αὐτοῖς διασωζομένων. οὕτω δὲ περὶ τῆς ἐπαρχικῆς ἀποθησαυρίζοντες στάσεως, ἔσται διὰ χρόνων παραδρομὴν τὸ ἀκίνητον ἕξουσι, κἂν δυνάμενον τοῦ προθυρίου κύριος μὴ στερεῖσθαι τὴν ἔγκλησιν ποιούμενον, κἂν μὴ τὸ πρῶτος ἴσχει καθόπερ τῆς ἐνδείξεως, διὰ τὴν ἀναφαιρέσαν τοῦ χρόνου αἰτίασιν.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVANDOQVIDEM *ſæpe vſuuenit, vt quũ legitimo interuallo vicinæ inter ſe remoræ piſcatoriæ non diſtent, contẽtiones atq; lites exſuſcitentur: de ijs etiã cõtrouerſijs ſtatuimus, vt reus vbi legitimè conuictus fuerit, ſi loci ſpaciũ patiatur, eò remoras transferat, vbi tanquam legis præſcriptum deſpiciat, litem ſubiturus nõ eſt: ſi verò quò transferat locus nõ ſit, annorũ curriculum obſeruetur, quot in litigioſo loco remorarũ ſeptum fixum fuerit: & ſi actore præſente, nullamq; proteſtationem interponente decẽ annos conſtiterit, immotum eodem in loco permaneat: at ſi actor peregrè ſit, vt ſeptum non moueatur, decennium nõ ſufficiat, ſed alterum annumerari oporteat, vt anni omnes viginti ſint. Atq; hoc quidem præſcriptum in prophanis obtineat. Eccleſiæ verò & monaſteria, & ſi qua alia venerabilis domus, tum deniq; quæcunque ad fiſcum referuntur, quum ipſis ad annum quadrageſimum iura conſeruentur, dictũ tempus deſpicient. Ac ſic quidem de remorarum *ſtatione, quæ propter temporis longitudinem moueri nõ poßint ſancientes, iubemus, ne actor maritimæ oræ emolumento priuetur: tametſi quod tempus elapſum ſit, obtinere ** litem non potuerit.*

* Lego τῶν ἐποχικῶν, & mox ςάσεων. ** quicquid pro καθάπερ repones, omitti poterit.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΑΝ ΑΡ-χων τὶς ἀλῷ δημοσίων πραγμάτων κλέπτης.

Διάταξις ρε.

ΚΑΛΟΝ ἡ ἐκ τῶν νόμων ἐπαγομένη τιμωρία καὶ κόλασις, ὅτι σωφρονίζει τὸ ἄτακτον, καὶ ἄκοντας ἀποστέλλει τῆς ἐπὶ τὰ πονηρὰ ῥύμης τοὺς προπετεῖς ἐπὶ κακίαν. καλὸν δὲ ὅτι τὴν προσήκουσαν τοῖς νόμοις σώζει φιλανθρωπίαν ἡ κόλασις, καὶ μὴ ταύτης ἱλαουμένης διελέγχεται, μηδὲ περιφέρει τοῦ σωφρονίζειν ὠμοτάτην ἐπιδεικνύει προαίρεσιν· ἐπεὶ καὶ πατὴρ, ἕως μὲν φιλανθρώπως κολάζει πταίσαντα τὸν παῖδα καὶ τῆς προμηθείας ἐπαινετὸς καὶ τῆς κολάσεως· ἐπειδὰν δὲ τῆς πρεπούσης παρὰ γνώμης ἐκπίπτῃ, οὐ κατὰ λόγον πατρικῆς φιλανθρωπίας, ἀλλ' ἐκ τοῦ χαλεπωτάτου τρόπου τὴν ποινὴν ἐπιτίθησι τῷ παιδίῳ, οὔτε πατρικῶς παιδεύει, καὶ πρὸς ἀποδοχὴν οὐδὲ ὅλως ἐστὶ τοῦ χαλεποῦ τρόπου. εἰ δὴ πατέρες οἱ νόμοι σὺν ἀληθείᾳ τυγχάνουσιν (ὥσπερ δὴ καὶ τυγχάνουσι) πάντας ἀκόλουθον κατὰ λόγον τῶν ἁμαρτημάτων καὶ τὰς ποινὰς ὁρίζειν, ἀλλὰ μὴ βίαιόν τινα καὶ πολὺ βαρυτέραν τοῦ πταίσματος ἐπιφορτίζειν τὴν τιμωρίαν. τοῦ γὰρ νομίμου παιδαγωγίας, πῶς δὲ τὸ κρίνειν ἰσχυρῶς, τὸ τιμωρεῖσθαι θανάτῳ τὸν μὴ θανάτου τινὶ οὐδ' ἐζημιωμένον ἀκριτέον; καὶ ἰατρῶν μὲν παῖδες

οὐκ

SI MAGISTRATVS ALIQVIS RES FISCALES FVRAtus eſſe deprehenſus ſit.

CONSTITVTIO CV.

LAVDABILIS *res eſt legitima caſtigatio & pœna; quòd incompoſita emendet: & ad mala propenſos, ne in illa proruant, vel inuitos reſtringat.* Laudabilis eſt (inquam) *quando legibus conuenientem ſeruat clementiam, neque hanc excedere argui poteſt, neque verò caſtigandi prætextu crudeliorem ſe exhibet. Quando & pater, donec benignè delinquentem filium caſtigat, ſimul prudentiæ, ſimul caſtigationis nomine laudandus eſt: vbi verò, paterno affectu abiecto, non vt patrem decet, ſed atrocem in modum pœnam filio infligit, non paterno more caſtigat, neque quiſquam "atrocitatem approbat.* Ac *ſanè ſi leges reuera reipublicæ parentes ſunt (quemadmodum ſunt profectò) requiritur omnino, vt pro ratione delictorũ pœnas etiam conſtituant: nequaquam verò immanem aliquam, multóque quàm pro delicti modo grauiorem pœnam imponant.* Nam *quomodo id legitimæ eſt correptionis, quomodo inde manãtis medicationis, ſi qui cuiquam mortem intuliſſe cõuictus non ſit, morte puniatur?* Medici

" Mutari necne ὠμότης ἴσως debeat, videat cui vacat: mihi ſenſum expreſsiſſe ſatis eſt.

οὐκ ἀποτόμως τὴν τῶν μελῶν ἐπιψηφίζοντα το-
μὴν ὁ νόμος ἐστὶ, ὁ συμπάθειαν ἀσυγκρίτως ἐπαγ-
γελλόμενος κρείττονα τῆς ἰατρικῆς συμπαθείας
(εἴ γε τῆς μὲν περὶ τὰ σώματα τῆς εὐεργεσίας ὁ σκο-
πὸς, νόμοι δέ εἰσιν τῇ ψυχῇ καὶ τοῖς σώμασι διαλέξα-
σι τὰς εὐεργεσίας) τοσαύτην ἀποτομίαν κατὰ
τῶν οὓς προαιροῦνται θεραπεύειν ἐπιδείξονται;
Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων, ὁ θάνατον ἐπιψηφι-
ζόμενος νόμος κατὰ τοῦ κλοπῇ δημοσίων πρα-
γμάτων ἄρχοντος ἁλόντος, καὶ οὐ κατ' αὐτοῦ μό-
νον, ἀλλὰ καὶ εἴ τινες αὐτῷ κοινωνοὶ γεγόνασιν, ὡς
οὐ φιλάνθρωπος καὶ νομικῆς γνώμης ὑπάρχων,
ἤρεσε τῷ ἡμετέρῳ κράτει ὥστε μηκέτι νομίμοις
αὐτὸν συμπολιτεύεσθαι διατάξεσι, μηδὲ χρημα-
τίζειν ὅλως, ἀλλ' ἀπολίτευτον ἀπερρίφθαι καὶ ἄ-
χρηστον, δίκην ἀπό γε τοῦ νῦν τῶν τοιούτων ἀρχόν-
των ἀντὶ τῆς δημοσίου κλοπῆς ἀπαιτουμένων τὴν
ἔκπτωσιν τῆς ἀρχῆς, καὶ τὴν εἰς τὸ διπλάσιον ἀν-
τέκτισιν ὧν ὑφείλοντο· καὶ τῶν ἐπὶ τούτων κοινω-
νησάντων, εὐπόρων μὲν ὄντων, πρὸς τὴν αὐτὴν ὑ-
παγομένων ζημίαν, ἀπόρων δὲ, μάστιξιν αἰκιζο-
μένων, καὶ ἀτίμῳ κουρείᾳ, καὶ φυγαῖς ὑπερορίοις.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΑΣ ΑΠΟ-ρους γυναῖκας, καὶ προῖκα μὴ εἰσενηνεγ-κυίας, καὶ περὶ τοῦ λαμβάνειν παιδὸς μοῖραν αὐτάς.

Διάταξις ρϛ.

ſanè quidē non præciſè integra membra ſecari iubent, & lex quū medicorū cōmiſeratione infinito maiorē præ ſe ferat cōmiſerationem (ſiquidem corpora tantūmodo ſpectat medicinæ beneficium, leges verò tam animo quàm corpori beneficia præſtant) tantā crudelitatem in eos quibus mederi vult" exeret? Hæc itaq; quū hūc ad modum ſeſe habeant, placuit noſtræ Maieſtati, vti quæ "lex mortem decernit in magiſtratum qui res fiſcales furatus eſſe deprehēſus ſit, neq; verò in hunc ſolum, ſed in illos etiam qui hac in re illi ſocij fuerint: hæc tanquam ab humano legaliq; ingenio aliena, non amplius in legalibus conſtitutionibus locum habeat, neque nominetur quidem, & velut ſuperuacanea extra rempub. proijciatur. Dehinc verò iſtiuſmodi magiſtratus pro fiſcalis rei furto dignitate expellantur: quæq; ſurripuerint, hæc in duplū dependant. Qui autem " in hoc communicarunt, ſi diuites ſint, eidem pœnæ ſubdantur: ſin pauperes, flagris caſi, ignominioſeq; tonſi exulare iubeantur.

" Orationis ratio προαιρεῖται & ἐπιδείξεται poſtulat.

" Vide tit. de crim. pecul. C.

" Lego ἐπὶ ταύτης.

DE INDOTATIS MVLIERIBVS, QVANTVM MARITIS MORtuis ex ipſorum bonis lucrentur.

CONSTITVTIO CVI.

ΠΡΑΓΜΑ παράλογόν πως δοκοῦν, καὶ τῷ δικαίῳ μὴ συγκείμενον, καλῶς ἔχειν ἡμῖν καταφαίνεται εἰς τὴν πρέπουσαν καταστῆσαι τάξιν, νόμον περὶ τούτου διαθεμένοις. τί δὴ οὖν τὸ πρᾶγμα ἐστίν; εἰπεῖν ἀνάγκη. πολλάκις γυναῖκες ἐρῆμαι πλούτου καὶ κτήσεως ἀνδράσιν οἱ πλουτοῦσιν ἁρμόζονται. αὗται, τοῦ γαμέτου λιπόντος τὸν βίον, τὸ ἐκ τῆς ἐκείνου περιουσίας ὀφειλόμενον μέρος (ἔχεται δὲ ἐπὶ μὲν τέσσαρσι παισὶν ὁμώνυμον τοῦ ἀριθμοῦ τούτου μερίς, ἐπὶ δὲ πλείοσι μόνον τέκνου ἴσον) οὐκ εἰς ἀΐδιον ἐξουσίαν, οὐδ' ὥστε περὶ αὐτοῦ κύριον ἔχειν διάταξιν τίθεσθαι, τοῦτο λαμβάνουσι, μόνης δὲ τῆς ἐν τῷ βίῳ χρήσεως, καὶ τοῦ ἐκεῖθεν τῆς ζωῆς τὴν χορηγίαν πορίζεσθαι. καταλιπούσης δὲ τὴν ζωήν, εἰς τοὺς παῖδας ἡ ἐξουσία τοῦ τοιούτου μέρους μεθίσταται, μὴ συγχωρουμένης ἀδείας τῇ γυναικὶ ὡς οἰκείοις ἀποχρήσασθαι πράγμασι, πλὴν εἰ μὴ ἀτεκνία προσῇ, καὶ διὰ τῆς τοιαύτης δυστυχίας εὐτυχήσῃ τὴν τῶν πραγμάτων δεσποτείαν. ὥστε οὐκ οἶδα πότερον εὔξεται ἡ γυνὴ καρπὸν μακαρίας ἰδεῖν, ἢ καταράσεται μὴ φῦναι τοῦτον, ἵν' οὕτως ὀφθῇ κυρία τῆς διαφερούσης μερίδος. Ταύτην δὲ τὴν ἀτοπίαν ἡ βασιλεία ἡμῶν ἐπανορθουμένη, θεσπίζει ἀναφαίρετον ἔχειν τὴν κυριότητα τὴν γυναῖκα τοῦ τοιούτου μέρους, καὶ ὅσον ἐπὶ τούτῳ ἐπιφέρειν ὡς αὐτῇ δόξῃ· μηδενὸς ἄλλου τοῖς παισὶν ὀφειλομένου, πλὴν τοῦ κατὰ τὸ φαλκίδιον αὐτοῖς ἐπιλαγχάνοντος· ὑπολεγέτω μὴν τὸν πρότερον

γάμον

SI rem quæ modo aliquo abſurda, æquitatiq; eſſe diſſentanea apparet, lata de illa lege ad decentem conſtitutionem deducamus, operæprecium nos facturos videmur. At quæ illa tandem eſt? Quòd quæ mulieres inopes (id quod non rarum eſt) locupletibus viris matrimonio iunguntur, hæ illis defunctis prouenientem ex ipſorum bonis portionem ("prouenit autem, ſi pauciores quatuor liberi ſint, cognominis iſti numero portio, quadrans nempe: ſin tot aut plures, quantum quiſq; illorum habet) non in perpetuum dominium, neq; vt de illa teſtari poſſint: ſed ad vitam " in vſumfructum tantummodo, & vt inde vitam ſuſtentent, accipiant: & ipſis mortuis in liberos huius portionis dominium transferatur: neq; illis rebus ſuis vtendi quomodo velint poteſtas concedatur, extraquam ſi nulli liberi ſuperſint, quod infortunium illas rerum dominio beet: vt haud ſciam vtrum mulier ex ſe fructum videre præoptet, an verò ne naſcatur aliquis, quò deuoluendæ ad ipſam portionis domina fiat, execrabunda precetur. Hanc verò abſurditatem Imperatoria noſtra maieſtas corrigens, ſancit, ne iſtius portionis dominium mulieri auferatur, vtique ipſa quomodo viſum ſit de illa ſtatuat, & nihil aliud liberis quàm quod ex Falcidia ipſis competit debeatur: tamen, vt priorum nupt

" Secundũ Nouel. 117. Poſteaquã verò quondã.

" Videtur deeſſe inna.

γάμων ἐπιλελησμένης τῆς μητρὸς, μηδὲ ἐπεισαγωγῇ δευτέρου εἰς τὴν τοῦ πρώτου κοίτην οὐκ ἐν τιμῇ τιθεμένης. ὡς εἴ γε τοῦτο συμβαίνει, πάντως ἐκπεσεῖται τῆς παρ' ἡμῶν διδομένης ἐξουσίας, καὶ οἱ παῖδες τῆς ζωῆς ἤδη τῇ μητρὶ διαλυθείσης τῶν πραγμάτων ἐξουσιάσουσι.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΓΓΡΑΦΕσθαι τοὺς εἰσάγοντας δίκην ἐγκλήματος, ἤτοι τὸν βουλόμενον εἰσιέναι δίκην πρότερον ἐγγράφῳ πίστει.

Διάταξις ρζ.

ΑΡΙΣΤΟΝ ἐστὶ, πᾶν εἴ τι καλὸν καὶ τῷ βίῳ συμφέρον, ἀγήρατον καὶ ἀειθαλὲς διαμένειν, καὶ μηδέποτε τῶν τοιούτων ἀπομαραίνεσθαι τὴν ὠφέλειαν. εἰ δ' ἄρα καὶ συμβῇ (καθάπερ πολλάκις συμβαίνειν φιλεῖ) παραμεληθέντος ἀπορρυῆναι τὸ χρήσιμον, ἀλλὰ τούς γε φροντίδα τῶν ἀνθρωπίνων καλῶν ποιουμένους, προσήκει μὴ καταλιγωρεῖν τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ τὴν ἑαυτοῦ λυσιτέλειαν τῷ βίῳ παρεχομένου. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ ἡμέτερον κράτος νόμον τινὰ λυσιτελέστατον μὲν τῷ βίῳ, νῦν δ' ὥσπερ γεγηρακότα καὶ πρὸς τὸ ἄχρηστον κινδυνεύσαντα περιστῆναι, εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐπανάγειν ἰσχὺν, τὸ γῆρας οἷον ἀποξέον τῆς ἀχρηστίας, καὶ ἀνακαινίζον πρὸς τὴν ἀρχῆθεν χρῆσιν,

Digitized by Google

nuptiarum illa non obliuiſcatur, neq; inducto altero marito prioris toro contumeliam inferat. quòd ſi contingat, à nobis attributo dominio prorſus excidet: illaq; fato functa, liberi rerum domini fient.

VT ACTOR ANTE LITIS CONTESTATIONEM PORRECto libello iudici fidem ſuam probet.

CONSTITVTIO CVII.

SI quicquid honeſtũ, vitæq; humanæ vtile eſt, à ſenio liberum ac ſemper vernans permaneret, neque vmquam eius vtilitas deficeret: id verò longè præſtantiſsimum foret. Quamobrem etiam, ſi contingat (vt ſanè perſæpe contingere ſolet) vt eo neglecto vtilitas depereat, quorum curæ communis vitæ bona incumbũt: hi certè, vt ne id quod de ſe multum vtilitatis in commune diffundat, reſtituere negligant, ſanequam conueniens eſt. Eapropter & noſtra Maieſtas legem quandam rebus humanis multo quondam vtiliſsimam, nunc verò velut ſenio confectam, & ne prorſus inutilis fiat periclitantem, ad priſtinum robur reducens, ſenij incommodum quaſi abradit, & ad primitiuum ipſius vſum

χρῆσιν, καὶ τῆς πολιτείας ὠφέλειαν. ὁ μὲν δὴ νόμος περὶ τῶν ὅσοι κινήσεις ἐγκλημάτων προάγουσιν, ὥστε τούτους, πρὶν εἰς τοὺς λόγους ἐλθεῖν τοῦ ζητήματος περὶ τῆς οἰκείας προαιρέσεως ἐγγράφως διαβεβαιώσει πίστιν παρασχεῖν τῷ κριτῇ, ὅτι περ οὔτε δολιεύσεται παρενοχλῆσαι γνώμης, οὔτ᾽ ἐπὶ προλαβούσῃ καταδεδικασμένον ἐξετάσει, ὃ μὴν οὐδὲν νῦν ὠφελεῖ αὐτὸ τοῦτο μνημεῖον ἦν, εἰς τὴν τοῦ δικαίου χώραν εἰσελθεῖν ἔχειν, κακούργως δὲ βουλευομένοις πράγματα παρέχειν τῷ ἀντικρινομένῳ· οὐδέ γε γὰρ τὸ ἀληθὲς διαστρέφειν ψεύδει παράγουσι. ταῦτα μὲν τοῦ νόμου τὰ διορίσματα καὶ καλῶς διωρίζετο, καὶ ταῦτα τῷ παραβαίνοντι ποινὴν ἐπετίθετο. οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ τοὺς συνηγόρους ὁ ῥηθεὶς ἐπὶ τοῖς ὁμοίοις ἐδοκίμαζε νόμος. Ἀλλὰ τοῦτον, καθάπερ εἶπον, ὥσπερ ἀπεσβεσμένον, περιεστηκότα εἰς τὸ παντελῶς ἄχρηστον, ἡ βασιλεία ἡμῶν καὶ πρὸς τὴν προτέραν ἀνακομίζει ῥώμην, καὶ τὴν εἰς τὴν πολιτείαν αὐτοῦ παρρησίαν χαρίζεται, καὶ θεσπίζομεν, ἀπό γε τοῦ παρόντος, τοὺς βουλομένους δίκην εἰσέρχεσθαι, πρὸ τῆς εἰσόδου τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου προτιθέναι διοριζόμενα.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΕΤΑ ΤΗΝ πρώτην δήλωσιν μὴ πρὸς τὸ κριτήριον ἀπαντήσαντος.

Διάταξις ρκ.

ΟΥΔΕ

ipſius vſum reiq́; publicæ vtilitatem renouat. Lex "autem de illis qui actionem mouent agit, vt hi priuſquam ad rei diſquiſitionem deueniatur, de ſuo inſtituto iudici fidem faciant, ſcripto complexi, ſe nullo dolo malo aduerſarium inquietare, neque alio iudicio condemnatos eſſe, neque in præſens ſcire ſe nullum ad tribunal aditum habere, & maligno conſilio negocium faceſſere, neque " denique mendacijs veritatem interuertere conaturos eſſe. Atque hæc quidem legis præſcripta ſunt: quæ ſanè rectè ſeſe habent, eáque qui tranſgrederetur, huic pœna infligebatur. Neque verò huic ſoli, ſed cauſſarum etiam patronos iiſdem dicta lex adiudicabat. Itaque hanc (quemadmodum dixi) ceu deperditam, prorſúsque inutilem redditam, Imperatoria noſtra maieſtas tum ad priſtinas vires reducit, tum in rempublicam reditu donat. Ac verò ſancimus, vt qui dehinc in iudicium procedere volent, ante introitum, quæ à lege præſcribuntur exhibeant.

" Hãc legẽ intercidiſſe puto. Conſules interim Nouel. 112. Cæterũ.

" γàρ hic expungo.

DE EO QVI AD PRIMAM DENVNCIATIONEM IVDICIO ſe non ſiſtit.

CONSTITVTIO CVIII.

NEQVE

ΟΥΔΕ τοῦτο τὸ καταπεφρονημένον καὶ διὰ παροράσεως γεγονὸς, καταλειφθῆναι θέμις ἀνεπανόρθωτον, ἀλλ' ἄξιον αὐτὸ τῆς προσηκούσης βοηθείας τυχεῖν, ὡς ἐν τοῖς τοῦ βίου πράγμασι πολλὴν παρεχόμενον τὴν ὠφέλειαν. ἐκεῖνο ὁμοίως καὶ τοῦτο πρὸς καινισμὸν καθιστῶντες, ὥσπερ ἐκεῖνο τὸ μέρος ὁ περὶ τοῦ εἰσιέναι πρὸς δίκην τύπον ἐκφέρει, θεσπίζομεν, τὸν ἅπαξ ὑπὸ δικαστικῆς προσκλήσεως ἐπὶ τὴν κρίσιν κληθέντα, καὶ μήτ' αὐτὸν ὑπακούσαντα, μήθ' ἕτερον πρόσωπον ἀνθ' αὐτοῦ πρὸς τὴν κρίσιν ἀπαντῆσαι διαποστείλαντα, πάλιν δευτέρας ἀξιοῦσθαι κλήσεως· ἀπειθήσαντα δὲ ταύτῃ, μηδὲ τῆς τρίτης ἀνάξιον κρίνεσθαι· καὶ μέχρι τοσούτου τῆς δικαστικῆς ἐπιεικείας αὐτὸν ὑπομενούσης, εἴπερ καταφρονῶν ὀφθῇ καὶ τοῦ τρίτου μέλλοντος, καὶ μηδεμιᾶς εὐλόγου προφάσεως τὴν ἀπάντησιν κωλυούσης, οὔτε δι' ἑαυτοῦ, οὔτε δι' ἑτέρου προσώπου τῷ δικαστικῷ βήματι παραστῇ· τότε δὴ τότε καὶ μὴ παρόντι τὴν καταδικάζουσαν ψῆφον αὐτῷ λαγχάνειν, καὶ μηκέτι ἐξὸν εἶναι καθ' οἱονδή τινα τρόπον μήτ' ἀμφισβητεῖν, μήτε τὴν κατάκρισιν ἀποδύεσθαι. Ταύτην δὲ τὴν ψῆφον ὁρίζομεν ἐφ' ἑκατέρου προσώπου, εἴτε τις προσκληθεὶς καταλιγωρήσει τῆς ἀπαντήσεως, εἴτε τις ἔγκλησιν ποιήσει καὶ τῷ βήματι παραστήσει τὸ διαμφισβητούμενον μέρος, εἶτα μετὰ τὴν προβολὴν τοῦ ἐγκλήματος κακομηχάνως ἀποστῇ, ταλαιπωρίαν ἐν τούτῳ τῷ ἀντικειμένῳ περινοῶν, καὶ ἀναβολὴν τοῦ πέρατος τοῦ ζητήματος. καὶ οὕτως γὰρ παρὰ τοῦ δικαστοῦ προσκαλούμενος

NEQVE *verò hoc, tametſi neglectum hactenus contemptuiq; habitum ſit, incorrectum relinqui fas eſt, potiusq; vt conuenienti auxilio potiatur conuenit: vtpote quod humanis rebus multam de ſe vtilitatem præbeat.* Nos *itaq;, quemadmodum is tractatus qui litem inſtituere* 1 *volentibus formam præſcribit, innouatus eſt, ad conſimilem etiam modum hoc innouantes, ſancimus,* 2 *vt qui ſemel iudiciali citatione in ius vocatus, neq; ipſe paret, neque alium qui pro ipſo in iudicio ſe offerat mittit, iterum iudicij denunciatione impetatur: cui ſi ſimiliter non obtemperet, neq; tertia denunciatione indignus cenſeatur: & ſi quidem, quum tam patienter iudicialis clementia ipſum expectet, ipſe nihilominus tertiam* 3 *citationem contemnens (quum nulla iuſta cauſſa comparitionem eius impediat) neque per ſe, neque per alium iudicio ſiſtat: tunc omnino etiam abſens condemnetur, & nequaquam deinceps vel quæſtionem mouere, vel condemnationem ſubterfugere ipſi permittatur.* Atque *hoc in vtrumq; litigatorem decernimus, ſiue quis in ius vocatus, comparere negligat: ſiue quis actione inſtituta, aduerſarioq; in iudicium producto, deinde ipſi moleſtias protelationesq; litis machinans, ab intenta actione dolo malo deſiſtat.* Etenim *hic quoque, vbi ter à iudice*

1 Lego δίκην βουλομένων, τύπον.

2 Conſule Nou. 112. Porrò quũ omnes.

3 Quomodocunque Græca legi debeãt, hic eorũ ſenſus eſt.

λούμενος ἄχρι τρίτου, καὶ μὴ πειθαρχῶν, κατακεκρίσεται καὶ μὴ παρών· μηδὲ μιᾶς ἄλλης, ὥσπερ εἴπομεν, ἀφορμῆς εἰς δικαίαν ὑπούσης παραίτησιν, ἢ δειχθήσεται ὑπὲρ τοῦ μὴ ἀπαντήσαντος τὰ εἰκότα διαπολογήσασθαι.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΓΙΝΕσθαι μνηστείαν ἔνδοθεν τῶν ἑπτὰ ἐτῶν, εἴτε ἱερολογίαν ἔνδοθεν τοῦ δεκαετοῦς χρόνου, καὶ τοῦ τρισκαιδεκάτου ἐπὶ γυναικῶν.

Διάταξις ρθ'.

ΤΟΥ σοφοῦ παραινοῦντος, καιρὸς τῷ παντὶ πράγματι, καὶ δὴ κοινῶς, παρὰ πᾶσιν ὅσοι φρενὸς ἐντυγχάνουσιν, ὑπολήψεως τοῦτο καὶ τιμώσης καὶ συνομολογούσης, καλῶς ἔχει μάλιστα μὲν ἐν πάσῃ πράξει τηρεῖν τὸν καιρὸν, εἰ δ' οὖν ἀλλ' ἔν γε τῇ κατὰ γάμον συναρμοστίᾳ τοῦτον μὴ παρορᾶν. Δεῖ γὰρ, ὅσῳ ἐν τοῖς κατὰ τὸν βίον πράγμασιν ἀναγκαιοτέρα ἡ ἐπιχείρησις, τοσοῦτον μετὰ γνώμης ἀσφαλεστέρας ἐπὶ ταύτην χωρεῖν. Τούτου δὴ ἕνεκεν, κατὰ τοὺς πάλαι καλῶς συνειδότας περὶ τούτου καὶ νόμον θεμένους, ἡμεῖς θεσπίζομεν, μηδαμῶς συνίστασθαι μνηστείαν ἐπὶ χρόνοις ἐλάττοσι τῶν ἑπτὰ, μήτε μὴν ἱερο-

citatus non paruerit, abſens condemnabitur: ita tamen (quemadmodum dixi) ſi nulla cauſſa, quæ illum qui ſe in iudicio non obtulit, veriſimiliter purget, ad iuſtam excuſationem ſubſit.

NE INTRA SEPTIMVM AETATIS ANNVM SPONSALIA ineantur, neque ante decimumquintum maribus, aut decimumtertium fœminis matrimonium conſecretur.

CONSTITVTIO CIX.

QVVM *ſuum cuiq; rei tempus eſſe "Sapiens tradat, idq; communis omnium, qui modò mentis compotes ſunt, ſententia tum amplectatur, tum probet: in omni actione tempus obſeruare, longè pulcherrimum fuerit. Quod ſi fortaſſe alibi, in contrahendis certè matrimonijs negligi non debet. Oportet enim, vt quo ea res in communi vita magis neceſſaria eſt, eo prudentius cautiusq; ad illam procedatur. Quam ſanè nos ob cauſam ſecundum veteres, "qui rectè hac de re lege lata ſtatuerunt, ſancimus, ne quo modo ante ſeptimum ætatis annum ſponſalia conſtituantur, neque matri-*

" Eccleſ. 3.

" Idem habes l. 14. De ſpõſ. ff.

ἱεροτελεστίας βεβαιοῦσθαι τὴν μνηστείαν τοῦ τεσσαρεσκαιδεκάτου ἔτους ἐνδεούσης τῆς νύμφης, τοῦ δὲ νυμφίου τὸ τεσσαρεσκαιδέκατον μὴ διαμείβοντος. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀπηγόρευται πρὸς τὴν κοινὴν καὶ δημοσίαν τοῦ πολιτεύματος χρῆσιν· εἰ δὲ βασιλεὺς (οἷα πολλὰ συμβαίνει) πράττων οἰκονομίαν τινὰ καὶ μνηστείαν, καὶ τὴν διὰ ἱερολογίας συνάψῃ μόνον τοῖς μνηστευομένοις ἔνδον τῶν διορισθέντων ἐτῶν ἐπιψηφίσηται, τοῦτο πρὸς τὸν νόμον οὐδὲν ἀντιπέσεται. ἔξεστι γὰρ τοῖς ἐκ θεοῦ τὴν οἰκονομίαν τῶν κοσμικῶν ἐγκεχειρισμένοις πραγμάτων, ὑπέρτερον ἢ κατὰ νόμον οἰκονομεῖν, ὃς ἄγει τοὺς ὑπηκόους.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΗΝ ΓΥναῖκα ἀπογραφὴν ποιεῖσθαι τῆς τε οἰκείας προικὸς καὶ τῆς πρὸ γάμου δωρεᾶς, καὶ τῆς ἄλλης ἁπάσης ἀνδρῴας ὑποστάσεως, ἐπειδὰν τὸν γάμον λυθῆναι συμβαίη· καὶ τῇ προενέξει τῆς ἀπογραφῆς ἐπιζητεῖν εἴ τινα λέγοι παρὰ τοῦ ἰδίου ἀνδρὸς ὑποστῆναι καινοτομίαν εἰς τὰ ἀνήκοντα αὐτῇ· χωρὶς δὲ ἀπογραφῆς, εἴτε οὖν ἐναργοῦς ἀποδείξεως, μηδὲν ζητεῖν, μήτε ζητοῦσαν λαμβάνειν. Διάταξις ρι.

ΜΕΓΑ

monium, ſponſa 2 duodecim, ſponſo verò 3 quatuordecim annis minore, ſacris ceremonijs confirmetur. Atque hoc quidem, quantum ad communem publicumq; reipublicæ vſum attinet, ita vetitum ſit. Verùm ſi imperator (vt ſæpe accidit) nouam familiam conficiens, & ſponſalia, & conſecratione peragendam coniunctionem intra præſtitutos annos deſponſandis decreto permittat, id nihil legi aduerſabitur. Licitum enim eſt, vt quibus Deus vniuerſi terrarum orbis, tanquam familiæ cuiuſpiam, adminiſtrationem demandauit, hi ſecus quàm lex, quæ ſubditos deuincit, præſcribat, familias cogant.

2 Recurre ad conſt. 74.

3 Lego τὸ τεσσαρισκαίδ.

VT MVLIER, SOLVTO MATRIMONIO DOTEM SVAM, propterque nuptias donationem, & reliquam omnem mariti ſubſtantiam in commentarium conſcribat, ac eo prolato reſarciri ſibi poſtulet, ſi quid damni in rebus ſuis à marito ſe paſſam dicat: citra commentarium autem euidentém ve probationem nihil petat, aut petendo accipiat.

CONSTITVTIO CX.

ΜΕΤΑ τῶν ἄλλων ὅσα περὶ τοὺς γάμους σὐαγῶς τοῖς ἀρχαίοις προνενόηται, καὶ τούτου διαφόρως προνοίας τυχόντος τοῦ μέρους· φημὶ δή, τοῦ, μετὰ τὴν γαμικὴν διάλυσιν, μὴ τὴν γυναῖκα ὅπως ἔτυχεν ἀντιποιεῖσθαι τῶν ἀνδρῴων πραγμάτων λήψεώς τι καὶ κατασχέσεως, ἀλλ', εἰ περὶ τούτων ἀμφισβητοῖεν, πρότερον δημοσίᾳ τῆς οἰκείας προικὸς καὶ τῆς πρὸ γάμου δωρεᾶς καὶ τῆς ἄλλης ἁπάσης ἀνδρῴας περιουσίας τὴν μετὰ θάνατον τοῦ ἀνδρὸς γεγονημένην ἀπογραφὴν ἐξενεγκεῖν, καὶ εἴ τι ἐν ταύτῃ διαγινώσκοιτο παρὰ τοῦ γαμετοῦ ἀναλωμένον, τούτου τὴν ἀναπλήρωσιν ἐκ τῶν ἐκείνου κτᾶσθαι πραγμάτων· καὶ τούτου δὴ καθάπερ ἦν θεμιτὸν τοῖς ἀρχαίοις διωρισμένου, νυνὶ δ' ὀλιγωρίᾳ παραδοθέντος, ἐπειδὴ τῆς τῶν ἀρχαίων προνοίας τὸ χρήσιμον συνείδομεν ἄξιον σώζεσθαι, τὸ ἐκείνων ἀνανεούμενοι θέσπισμα, ὁρίζομεν, ἀπό γε τοῦ παρόντος ἀπογραφὰς τῆς τε προικὸς καὶ τῆς πρὸ γάμου δωρεᾶς καὶ τῆς ἄλλης ἁπάσης τοῦ ἀνδρὸς περιουσίας ἐκ παντὸς τρόπου παρὰ ταῖς γυναιξὶ σπουδάζεσθαι· ὡς, ἐάν ποτε γυνὴ πρὸς τοιαύτην φιλονεικίας ὑπόθεσιν καταστῇ, καὶ πρὸς τὴν ἀνδρῴαν χωρεῖν ὕπαρξιν ἀντὶ τῶν καταστάντων εἰς μείωσιν οἰκείων ἀξιοῖ, διὰ ἐκείνης τῆς ἀπογραφῆς, ὑ-τοι ἀποδείξεως, τὸ δίκαιον τῶν λόγων γνωρίζεσθαι, καὶ τὰ τρόπον ἀντικειμένης τῶν τοῦ συζύγου πραγμάτων, ἅ γε παρ' ἐκεῖνο φαίνοιτο τῶν ἐν τῇ ἀπογραφῇ κειμένων ἀνάλωσις γεγενημένη. ἄνευ δὲ τῆς ἐκ ταύτης μαρτυρίας μήτε τὴν ζήτησιν χώραν εὑρίσκειν, μήτε ἐξ-

τούσης

QVVM *præter alia, quæ ſanctè à veteribus de matrimonij rebus tractata ſunt, huic quoq; tractatui ſatis proſpectum ſit: vt nempe mulier ſoluto matrimonio non quoquo modo res maritales percipiendas & detinendas vendicet: ſed ſi de illis cōtrouerſia moueatur, confectum poſt mortem mariti de dote ſua, & donatione propter nuptias, reliquisq; maritalibus facultatibus commentarium publicè prius exhibeat: & ſiquid ex dote à marito conſumptum eſſe appareat, id ex ipſius bonis repetat: quum hoc (inquam) quo modo ius atq; æquitas poſtulat, à veteribus conſtitutum ſit, ac verò nunc eius nulla ratio habeatur: quoniam veterum prudentiæ vtilitatem conſeruandam ducimus, illorum ſanctionem renouantes, ſtatuimus, vt dehinc omnibus modis de dote, propterq; nuptias donatione, & alijs quibuſcunque maritalibus rebus à mulieribus commētarius conficiatur: quò ſi quando ad iſtiuſmodi controuerſiæ ſpeciem adigantur, & ad res maritales pro eo quantum ipſarum res deteriores redditæ ſunt, procedere velint: ex eo commentario aut probatione petitionis æquitas cognoſcatur: vt tum rectè res maritorum vendicent, quando cōmentario comprehenſa ab illis inſumpta eſſe conſtabit. Citra commentarij autem teſtimonium neque petitio locum inueniat, neque illæ

* Vi le tit. Solutoma trim. & l. 22. De iure delibec. C. Nou. 1. etiā. Hinc nos cura. & No. 97.

τούτους φιλονείκως ἢ ἀκροάσεως τυγχάνειν ἤ τι τῶν ἐπιζητουμένων λαμβάνειν, τὸν δὲ χρόνον τῆς ἀπογραφῆς ὁριζομένη ἔσω τριῶν μηνῶν γίνεσθαι, καὶ τὰ ἐπιτίμια προβαίνειν οἷα δὴ καὶ περὶ τῶν ἐπιῤῥίπτων τοῖς παλαιοῖς νενομοθέτηται.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ, ΓΥΝΑΙΚΟΣ εἰς μανίαν περιπεσούσης, μὴ κατ᾽ ἐπιβουλὴν τοῦ οἰκείου ἀνδρὸς, μήτε μὴν συνειδότος αὐτοῦ τὴν κακουργίαν, ἀλλὰ παρ᾽ ἄλλων τινῶν ἡ μανία κεκακούργηται μέχρι τρίτου ἔτους διαμένειν τὸν γάμον ἄλυτον· καὶ, εἰ ἔτι τὰ τῆς μανίας λυπεῖ, τέμνεσθαι τὴν συνάφειαν, καὶ μνηστεύεσθαι τὸν ἄνδρα σὺν ἀδείᾳ ἣν ἂν ἕληται. Διάταξις ρια.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥΛΙΑΝῼ τῷ αὐτῷ.

Ὡς μὲν οὐδὲν οὕτω πρὸς βίον ἀνθρώπων καθέστηκεν ἀναγκαῖον ὡς ἡ παρὰ τοῦ πλαστουργοῦ κεχαρισμένη ἀνδρὶ βοήθεια, καὶ ὁ ἐξ ἀρχῆς ὑποστησάμενος τὴν πλάσιν τεχνίτης ἐδίδαξε, καὶ ἡ φύσις αὐτὴ τῷ θείῳ διδάγματι προσμαρτυρεῖ. τούτου δ᾽ οὕτως ἀναγκαίου τυγχάνοντος, ἔπρεπε καὶ τὴν τοῦ νόμου πρόνοιαν, καὶ τοὺς ἱερωθέντας φροντίσι συνεπιλαμβάνεσθαι, τὰ τοιαῦτα περὶ τοῦ πράγματος καὶ πεφροντικέναι καὶ διορίζεσθαι, οἷα τῇ πάσῃ ζωῇ τὴν διὰ τῆς συζυγίας

ἐπιμίξ

contentioſè petentes aut audiantur, aut quicquam eorum quæ petunt conſequantur. Porrò commentarij conficiendi tempus ſtatuimus, vt intra tres menſes fiat: & cuiuſmodi mulcta à veteribus in tutores" conſtituta eſt, talis etiā hic procedat.

"Vide l.7. de adminiſt.& peric.tut.ff.

VT SI VXOR MENTE CAPIATVR, IDQVE NEQVE DOLO mariti, neq; ipſo conſcio, aliorum maleficio fiat, & vltra tres annos id malum duret: matrimonium dirimatur, alteramq́; vxorē ducere marito liceat.

CONSTITVTIO CXI.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

NIHIL *adeò ad conſeruandum genus humanum eſſe neceſſarium, atque quod è coſta viro attributum eſt ſubſidium, cùm artifex ille qui iſtud condidit docet, tum ipſa natura diuino documento atteſtatur. Quod quum ita ſit, par atq; conueniens erat, legis prouidentiam, & ſi qua aliunde cura mortalium rebus ſuccurrit, iſtiuſmodi de re illa commentari & ſtatuere, quæ per omnem vitam illis qui coniu-*

ἡνωμένων εἰς βοήθειαν ὑπάρξει καὶ ἀγαλλίασιν, καὶ τὸν ἀπ' ἀρχῆς σκοπὸν βεβαιώσει τῆς συμφωνίας, ἀλλὰ μὴ τοὐναντίον, εἰς κατατριβὴν καὶ ταλαιπωρίαν καὶ διὰ βίου μὴ ἀνιεῖσαν κατήφειαν. Εἰ οὖν τοιαύτην δεῖ γενέσθαι τὴν συζυγίαν (ὥσπερ καὶ δεῖ) οὐ δοκεῖ μοι χώραν ἔχειν ἀποδοχῆς ἐκεῖνος ὁ νόμος, ὃς, μετὰ τὴν μνηστείαν, εἰς μανίαν τῆς μεμνηστευμένης περιπεσούσης, βιάζεται τὸν γαμέτην διὰ παντὸς τοιούτῳ συνεζεῦχθαι κακῷ, καὶ τῇ συμφορᾷ τῆς μανίας ἀεὶ περιστοιχίζεσθαι. ποῦ γὰρ ἀποδοχή, ποῦ δ' εὔλογον, ἢ τῶν περὶ συμβιώσεως ἄξιον φροντίδων, τὸ προσδεδέσθαι διὰ βίου τὸν ἄνδρα μανείσῃ τῇ γυναικί, καὶ τοῖς ἐκεῖθεν αἰσχροῖς κατατρύχεσθαι; εἰ γὰρ οὐδεὶς οὕτως ἀφιλάνθρωπος, ὃς κἂν ἐπὶ βραχὺ θηρίῳ συγκαθειργνύειν ἄνθρωπον ἀξιοῖ, πῶς ἔχει νόμου φιλανθρωπίαν ὁ προστάσσων νόμος δι' αἰῶνος ὑπὸ τῆς μανίας τεθηριωμένῃ τῇ ἀνθρώπῳ συνοικεῖν τὸν μνηστευσάμενον; ἀλλὰ (φασὶν) ὡς διὰ τῆς συναφείας ἓν γεγόνασι μέλος, καὶ ἀνάγκη τὴν τοῦ μέλους ἐφίστασθαι νόσον, καὶ, ὡς θεῖον βούλεται κέλευσμα, μὴ χωρίζεσθαι τοὺς ὑπὸ θεοῦ συζευχθέντας. καλὰ μὲν ταῦτα ἃ θεῖα παρὰ θεοῦ εἴρηται, οὐ καλῶς δ' αὐτὰ, οὐδὲ κατὰ τὸν θεῖον σκοπὸν οἱ προτεινόμενοι ἐνταῦθα τὴν τούτων ποιοῦνται πρότασιν. εἰ μὲν γὰρ ἡ μνηστεία τοιαύτην σώζει τὴν κατάστασιν ὁποίαν ἐξ ἀρχῆς ἡ συμφωνία παρέσχεν,

ἄδικος

gij nexu vniti ſunt, auxilio gaudioq́; ſint: quæ initio propoſitum coniugij finem confirment, non verò contrà affligant, & miſeriam perpetuumq́; mœrorem adferant. Si ergo coniugium tale eſſe oporteat (quemadmodum certè oportet) non ſanè ſuſcipienda mihi 1 *illa lex videtur, quæ, ſi poſt initum matrimonium furore vxor corripiatur, maritum illam perpetuò retinere, & furoris incommodum ſemper ferre cogit. Vbi enim* 2 *approbetur, vbi rationi conſentaneum, aut matrimonialis conuictus ſolicitudine dignum videatur, vt per totam vitam maritus inſanienti vxori alligetur, eiusq́; fœditatibus conficiatur? Si enim nullus adeò truculentus eſt, vt vel momento quenquam cum feris in eundem locum includere ſuſtineat: quomodo legis benignitate prædita illa lex eſt, quæ perpetuò efferatæ furore coniugi cohabitare maritum iubet? Sed per coniugium (inquiunt) "in vnum corpus coierunt, oportetq́; membrum alterum alterius morbos perpeti: & diuinum præceptum eſt," quos Deus iunxerit, ne ſeparentur. Præclara quidem hæc, & diuina, vtpote quæ à Deo pronunciata ſint: verùm non rectè, neque ſecundum diuinum propoſitum hic in medium adferuntur. Si enim matrimonium talem ſtatum conſeruaret, qualem eius in principio pronuba exhibuiſſet, quiſq*

1 L.16. Furor. De ritu nup. ff.

2 Lego ἀπιδοχῆς ἄξιον.

Gen. 2.

Matt. 19.

ἄδικος ὁ χωρίζων, καὶ τὴν μέμψιν οὐ φεύξεται. ἡ δὲ ὑπὸ τῆς μανίας οὐδὲ φθεγγομένης ἔστιν ἀνθρωπίνης ἀκούειν τοῦ ἀνθρώπου, μὴ ὅτι γε ἄλλου τινὸς τυχεῖν τῶν ὅσα μνηστεία πρὸς ἱλαρίαν χαρίζεται. τίς οὐκ ἐθελήσει διαλύειν τὴν οὕτω πικρὰν καὶ φρικτὴν συζυγίαν; Διὰ τοῦτο θεσπίζομεν ὡς, εἴποτε μετὰ τὴν κοινωνίαν τοῦ γάμου πρὸς μανίαν ἡ γυνὴ περιπέσοι, μέχρι τρίτου ἔτους φέρειν τὴν δυστυχίαν τὸν ἄνδρα, καὶ τῆς κατηφείας ἀπολαύειν· καὶ εἴ γε μὴ ἐν χρόνῳ τοσούτῳ λύσις εἴη τοῦ κακοῦ, μηδὲ πρὸς τὰς οἰκείας ἐπανέλθοι φρένας ἡ τὴν μανίαν νοσοῦσα, τηνικαῦτα διασπᾶσθαι τὴν κοινωνίαν, καὶ τῆς ἀνυποίστου συμφορᾶς ἐλευθεροῦσθαι τὸν ἄνδρα· τοσοῦτον προσδιορισμένου τοῦ θεσπίσματος, ὥστε δι' ὀδύνης τὴν μανίαν καὶ ἐκστάσεως γίνεσθαι, μήποτε κατ' ἐπιβουλὴν ὀφθῇ συστᾶσα ἡ αἰτία γε τοῦ ἀνδρὸς, ἢ τῶν ἐκείνῳ κατ' οἰκειότητα συνημμένων, ἢ τινῶν ἑτέρων. ὡς εἴ γε τοιοῦτόν τι φωραθείη, ἐκ κακουργίας τοῦ ἀνδρὸς, τοῦτον ὁρίζομεν τιμωρίαν τῆς ἰδίας ὑποσχεῖν κακίας τὸν εἰς τὸν μονήρη βίον μετασχηματισμὸν, καὶ ἄκοντος αὐτοῦ μοναστηρίῳ περιοριζομένου, καὶ τῇ ἐκ τῶν ἱερῶν κανόνων ὑποβαλλομένου τῆς ψυχῆς θεραπείᾳ· εἰ δὲ ἐκ τῶν συγγενῶν ἦλθεν ἡ βλάβη, ἢ ἑτέρωθέν ποθεν, καὶ αὐτοῦ συνειδότος τοῦ ἀνδρός. * * *

ΠΕΡΙ

quiſquis ſepararet, improbus profectò eſſet, neque reprehenſionem effugeret. Iam *verò quum præ furore ne vocem quidem humanam à muliere audias, nedum aliud quidquam eorum quæ ad oblectamentum & hilaritatem matrimonium largitur, ab illa obtineas, quis adeò acerbum horrendumq; matrimonium dirimere nolit?* Eapropter *ſancimus, vt ſi quando poſt initum matrimonium mulier in furorem incidat, ad tres annos infortunium maritus ferat, mœſtitiamq; toleret: & niſi interea temporis ab iſto malo illa liberetur, neque ad mentem redeat, tunc matrimonium diuellatur, maritusq; ab intolerabili illa calamitate exoneretur.* Cui *ſanctioni hoc adijcimus, vt furoris cauſa inueſtigetur, in eamq; inquiratur, num fortè mariti, aut* ipſo conſcio *familiarium eius, aliorúmve quorumlibet technis atque dolo ſit conflatus.* Q*uod ſi ſic eſſe deprehendatur, "& quidem maritus maleficij arguatur: vt hic in monachum transformatus, nolensq; volens monaſterio incluſus," nequitiæ ſuæ pœnas luat, manantiq; ex ſacris canonibus animæ curationi ſubiectus ſit, decernimus.* At *ſi à cognatis ipſius, aut aliunde ipſo conſcio noxa orta ſit,* * * *

* Lego *εἰ* μὴ.

" Lego *καὶ* ἄκων εἰς τό.

VT

ΠΕΡΙ ΤΟΥ, ΕΙ ΜΕΤΑ τὴν γαμήλιον κοινωνίαν εἰς μανίαν ὁ μνηστὴρ περιπέσοι, ἐφ' ὅλοις ἔτεσι πέντε διατελεῖν τὸν γάμον ἄλυτον· τούτων δὲ παρελασάντων καὶ τῆς μανίας τῆς ἐπιτάσεως ἔτι προσμενούσης, τὴν ἁρμοζυγίαν ἀφαρμόζεσθαι.

Διάταξις ριϐ.

ΤΩΝ μὲν πάλαι νομοθετησάντων τὴν γνώμην, ἐφ' ἧς ὁ τῆς μανίας καιρὸς διορίζεται ἐς αὐτὰς δοκεῖ ταῖς μνηστείαις ἐναντιοῦσθαι, καὶ μὴ διασύρειν καὶ μέμψει καθυποβάλλειν οὐκ ἔχω· (ἀφίημι γὰρ αὐτοὺς ἐκείνους τοὺς ταῦτα νενομοθετηκότας τὴν οἰκείαν ἀπολιπεῖν κρίσιν, μεθ' ἧς ἐπὶ τὸ δόγμα κατέστησαν) πρὸς δὲ τὸ συναινεῖν καὶ κατατίθεσθαι, ὅτι μὴ συγκαταθέσεως ἐμοὶ ἄξιος ἀναπέφηνεν ὁ νόμος, οὐ προάγομαι. τὸ γὰρ κωλύειν μὲν προλαβοῦσαν ἤδη μανίαν τὸν γάμον, φάσκειν δὲ μηδὲν αὐτὸν ἀδικεῖσθαι μεταγενεστέρας τοῦ γάμου τῆς μανίας ἀποφανθείσης, πῶς οὐκ αὐτόθεν ἡμᾶς πρὸς τὴν συγκατάθεσιν ἀναπείθει; εἰ γὰρ ὁ γάμος ἐπὶ κοινῇ τῶν συναπτομένων ὠφελείᾳ συνίστασθαι βούλεται, πῶς ὁ τὴν ἀρχὴν ὡς ἀσύμφορον ἀποστρέφειν συστῆναι, τοῦ αὐτοῦ ἐναντιώματος μετὰ τὴν συνάφειαν ἀνακύψαντος, οὐκ ἀποτρέψει τὴν

σύστασιν

VT SI MARITVS PER MATRIMONII TEMPVS IN FVrorem incidat, intra quinquennium matrimonium ſolui nequeat: eo autem elapſo, ſi furor eum adhuc occupet, ſolui poſſit.

CONSTITVTIO CXII.

VETERVM iuriſconſultorū ſententiam, 1 qua furorem matrimonium impedire, iam initum autem non infirmare conſtituitur, neque conuellere, neque reprehendere eſt animus: illosq́ ipſos ad iudicium ſuum, quo ad id decernendum commoti ſunt, expendendum remitto: vt tamen illam aut approbem aut confirmem, quòd id mihi approbatione indignum videatur, induci nequeo. Nam quum matrimonium, ſi furor praeueniat, impediatur: at verò ſi inito iam matrimonio furor ſuperueniat, illud nihil lædi dicatur, 2 quomodo hinc ad comprobandum illectemur? Si enim hoc in matrimonio ſpectatur, vt cum vtriuſque coniugis commodo contrahatur: quomodo, qui ne id ab initio tanquam inutile conſiſtat ſuadet, ſi poſtquam initum erit, eadem calamitas exiſtat, non idem eius compagem tanquam

1 Plenior interpretatio ex l. 16. De ritu nupt. ff. I. deq́; facias ex l. 8. De ſponſ. ff. ſi μνηστείαν ſponſalia vertere velis, quod hic nō cōuenire videtur. Adhibebis porrò cōmodè huic cōſti. l. 1. Si maritus, ſoluto matr. ff.

2 Lege πῶς αὐτὸν μὲν.

inut

σύστασιν ὡς μὴ συμφέρουσαν; ἢ βοηθεῖν μὲν χρὴ, ὅπως μὴ τὴν ἀρχὴν ὀφθείη τις εἰς κακοῦ πεῖραν καταστὰς, πειρασθέντα δὲ τῷ κακῷ καταλιμπάνειν ἀβοήθητον, καὶ μὴ τῆς ταλαιπωρίας ἐξαίρειν αὐτόν; ὥσπερ εἴ τις καὶ πρὸ μὲν τοῦ νόσῳ ληφθῆναι τινὰ, δεῖν οἴεται προσάγειν τὴν ἐπιμέλειαν, κατασχεθέντα δὲ θνήσκειν ἐᾷν, ἀπαγορεύσας τὴν θεραπείαν. Ἀλλὰ γὰρ, ὅπερ εἶπον, ἐπιμέμφεσθαι μὲν τοῖς νομοθέταις οὐκ ἔχω, σύμψηφος δὲ τούτοις εἶναι πολλοῦ γε καὶ δέω· καὶ μάλιστα πολλῶν ἑτέρων τρόπων πρὸς μνηστείας λύσιν διατεταγμένων, ὧν οὐδεὶς πρὸς τὸ χαλεπὸν τῆς μανίας εἰς σύγκρισιν ἱκανὸς παρελθεῖν. τὸ γὰρ, διὰ τὴν τοῦ μνηστῆρος ἀσωτείαν, ἢ διὰ τὸ κατὰ τὴν πίστιν διάφορον, ἢ διὰ τὸ πρὸς ὁμιλίαν τὴν φυσικὴν ἄπορον καὶ ἀνεπιτήδειον, καὶ εἴ τι ἕτερον τούτοις συναριθμεῖται, κεκτημένον ἰσχὺν πρὸς γάμου διάζευξιν (οἷον, εἰ δουλικῆς ἀναφαίνοιτο τύχης ὁ μνηστευόμενος, εἰ τῶν ὑπεσχημένων ἐν τοῖς γαμικοῖς συμφώνοις ἐξ ἀπορίας μὴ πρόεισιν ἡ τελείωσις) ταῦτα οὖν καὶ τὰ παραπλήσια ἃ διακρίνεται τὴν γαμικὴν κοινωνίαν διαλύειν, ποῦ πρὸς τὴν συμφορὰν τῆς μανίας ὅλως τὴν σύγκρισιν ἀναδέχεται; Τοιγαροῦν θεσπίζομεν ἡμεῖς περὶ τῆς μετὰ τὸν γάμον ἐπελθούσης μανίας, ὥστε ἐφ᾽ ὅλοις ἔτεσι πέντε τοὺς συναπτομένους μὴ διαζεύγνυσθαι. καὶ γὰρ ὥσπερ τὸ, μὴ διὰ

βίου

inutilem diſſuadebit? An operam dari oportet, ne quis omnino in mali cuiuſquam periculum incidat: qui verò iam inciderit, hic ſine omni ope relinquendus, ipſiusq; calamitatum non miſereſcendum eſt? Quod perinde ſit, atque *ſi quis, priuſquam morbo quiſpiam corripiatur, adhibendum remedium exiſtimet, at iam correptum negato remedio mori ſinat. Veruntamen (id quod dixi) reprehendere iuriſconſultos non eſt animus: vt tamẽ ipſis adſtipuler permultum abeſt. præſertim verò quum multi alij modi ad ſoluendum matrimonium conſtituti ſint, quorum nullus cum furoris malo conferri rectè poſſit. Quomodo nanque mariti prodigalitas, aut religionis diuerſitas, aut in naturali conſuetudine impotentia & imbecillitas, aut ſiquid aliud his connumeratur, quod ad diſſoluendum matrimonium valeat (cuiuſmodi eſt, ſi ſeruilis conditionis coniugem eſſe appareat, & ſi quæ in pactionibus nuptialibus promiſſa ſunt, propter paupertatem plenè præſtari nequeant) hæc, inquam, & ſimilia, quibus matrimonia diſſoluere lege tributum eſt, quomodo tandem cum furoris calamitate comparari poſſunt?* Nos *itaque ſancimus, vt ſi furor poſt initum matrimonium ſuperueniat, ne intra quinque annos coniuges disiungantur.* Etenim *quemadmodum quando per omnem vitam fu-*

βίου θεραπευομένης τῆς μανίας, ἄλυτον εἶναι τὸν γάμον βέβαιον ὤφθη, οὕτω καὶ ἡ ἐν τοσούτῳ χρόνῳ ἀναμονὴ καὶ προσκαρτέρησις ἀναγκαία ἐστίν. εἰ δὲ μετὰ τὴν τοῦ τοσούτου χρόνου περίοδον μὴ γίνηταί τις ἀπαλλαγὴ τῆς δυστυχίας, μηδὲ πρὸς ἀνασωφρόνησιν ὁ μεμηνὼς καταστταίη, τηνικαῦτα διατέμνεσθαι τὴν γαμήλιον κοινωνίαν, μηδεμιᾶς μηδ᾽ ἑτέρῳ μέρει προσγινομένης καινοτομίας. καὶ ταῦτα μὲν διορίζομεν, οὐ πρὸς διαβολὴν τῶν πρὸ ἡμῶν νομοθετησάντων, ἀλλ᾽ εἰς ἀναπλήρωσιν τῆς περὶ τὸ ὑπήκοον ὀφειλομένης ἡμῖν προνοίας. Ἡ δέ γε κατ᾽ αὐτὴν ἐπιγενηθεῖσα τὴν τοῦ γάμου ἡμέραν μανία, οὐδὲν ὑπεναντιούμενον ἔχει πρὸς τὴν αὐτίκα διάλυσιν, εἰ καὶ προσῆλθεν ἡ νενομισμένη αὐτοῖς ἱερολογία· ἀλλ᾽ ὁμοίως τῇ πρὸ τῆς μνηστείας ἐγνωσμένῃ πρὸς τὸ ἀκοινώνητον καταστήσεται καὶ ἀνάρμοστον. Ἴσως μὲν οὖν τισι δόξει, τὸ μετὰ τὴν ἱερολογίαν διαζεύγνυσθαι, κρίσεως ὀρθῆς ἀπολείπεσθαι· ὡς δέον, ἐπεὶ διὰ τῆς συναρμοστικῆς τελετῆς ἓν σῶμα γεγόνασι, μὴ διατέμνειν αὐτούς, ἀλλ᾽ ἡνωμένους ἐᾶν· καὶ μάλιστά γε κυριωτέρου μέλους καὶ κεφαλῆς ὑπάρχοντος τοῦ ἀνδρός. οὐδὲ γὰρ ἐν σώματι τὰ τῶν μελῶν κυριώτερα ὑπό τινος κατεσχημένα πάθους ἐκκόπτεται. Ἀλλ᾽ οὗτος ὁ λόγος δοκῶν ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως ἵστασθαι, ἀγνοεῖν ἔοικε τῆς ἱερολογίας τὸ βούλημα. ἡ μὲν γὰρ τὰ κάλλιστα τῇ μνηστείᾳ χαρίζεσθαι διανοουμένη σωφροσύνην,

ἀῤῥώ

ror duraret, nec tamen matrimonium dirimi poſſet, id durum & acerbum eſſe viſum eſt: ita tanto tempore expectare & perſeuerare neceſſe eſt. At ſi, poſtquam tantum temporis decurrerit, malum ſe non remiſerit, neque furioſus reſipuerit: cum neutrius commodo aut incommodo coniugium dirimatur. Atque hæc quidem ſtatuimus, non quò ſuperioribus legiſlatoribus obtrectemus: ſed vt quam ſubditis curam debemus, adimpleamus. Iam verò ſi furor ipſo nuptiarum die animaduertatur, quominus confeſtim matrimonium, tametſi ſacro ritu confirmatum ſit, diſſoluatur, nihil obſtiterit: perindeq́; ac ſi ante nuptias furor animaduerſus eſſet, matrimonium in irritum recidet atque diſtrahetur. Sed quòd poſt conſecrationem diſiungendos eſſe coniuges dicitur, fortaſſe id nonnullis recto indicio deſtitui videbitur: quaſi, poſteaquam ſacrificio iuncti in vnum corpus coierũt, non dirimi illos, ſed vnitos ſini oporteat. Et præſertim quidem quum præſtantius membrum, adeoq́; caput maritus ſit: neque præcipua corporis membra, ſi morbo aliquo occupentur, amputari ſoleant. Atqui hæc ratio, dum à coniunctione ſtare, atque illam defendere ſe putat, quid ſibi benedictio velit ignorare videtur. Hæc enim præſtantiſſima quæque connubio largiri cogitans, "pudicitiam

"Lego σωφροσύνην, καὶ ἀῤῥιχίαν.

ἀρρήκτῳ τινὶ δεσμῷ φίλτρου συνδέουσα ἀμφοτέρους, γένους διαδοχὴν, καὶ εἴ τι ἕτερον ἡδύνει τὸν γάμον, τελεῖται. μανία δὲ πῶς ἂν τῷ σκοπῷ συνδράμοι τῆς τοιαύτης τελετῆς; ποῦ γὰρ σωφροσύνης τὸ καθαρὸν, μὴ τοῦ νοῦ γινώσκοντος ἑαυτὸν, ἀλλ' ἄγνοιαν ἐλεεινὴν δυστυχοῦντος; γένους δὲ πόθεν ἡ διαδοχή; φρικτὸν θέαμα καὶ μόνον ἰδεῖν, τῇ ἀθλίᾳ μνηστῇ τὸν ἀθλιώτερον μνηστῆρα διὰ μανίας παρασκευαζούσης, μὴ ὅτι γε συνελθεῖν αὐτῷ πρὸς ὁμιλίαν προτρεπομένης. ποίῳ δ' αὖ φίλτρου δεσμῷ συνδεθείη, τοῦ πάθους ὅλον ἀποθηριοῦντος τὸν ἄνθρωπον, καὶ πάντα μᾶλλον ἢ ἄνθρωπον ἐπιγινώσκεσθαι διατιθέντος; Εἰ δ' ἄρα ποτὲ καὶ γονὴ ἐξ οὕτω γάμου δυστυχοῦς ὄψεται ἥλιον, πῶς οὐ κοινὴ βλάβη τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ ἡ τοιαύτη γονή; διότι συνεξομοιοῦν εἴωθεν ἡ φύσις τοῖς πράγμασιν ὡς ἐπὶ πολὺ τοὺς καρπούς. Ἐμοὶ μὲν οὖν καὶ διὰ ταῦτα δίκαιον ἐλογίσθη καὶ εὔλογον, καὶ οὔτε πρὸς ἀθέτησιν τῆς συναπτηρίου εὐλογίας, οὔτε πρὸς ἄλλο τι ἔγκλημα, τὸ θεσπίσαι τὴν τοῦ γάμου μετὰ τὴν τῆς μανίας λῆψιν διάλυσιν. εἰ δέ τις αἰτίας οὐκ ἀπολύει τὸ θέσπισμα, οὗτος καθ' ἑαυτὸν ἐπιστήσας, καὶ τὴν ἐκ τοῦ μεμηνότος γάμου κατανοήσας ὠφέλειαν, εἴσεται τὴν οἰκείαν κρίσιν, ὁποίας τιμῆς ἀξία καθέστηκεν.

Περὶ

indiſſolubiliq́; quodam amoris vinculo coniuges deuinciens, propagationem generis, & ſi quid aliud matrimonium iucundum reddit, conſecrat. At furori quæſo *quomodo cum hoc ſacrificij propoſito conueniat? Vbi enim pudicitiæ integritas, quando mens ſeipſam non nouit, miſerabiliſq́; ignorantiæ infortunio premitur? Vnde verò propagatio generis ſperetur, quum furor ſpectaculum ſolo aſpectu horrendum miſeræ vxori miſeriorem maritum exhibet, nedum ipſi cum illo conſuetudinem habere permittit? Quali porrò amoris vinculo colligentur, quum morbus vniuerſum hominẽ afferat, & vt quiduis potius quàm homo videatur efficit? Ac profectò ſi fortè ex tam infortunato connubio fœtus in lucem prodeat, quum natura fructus rebus vt plurimùm aſsimulare ſoleat: quomodo non hic ipſe fœtus humano generi commune detrimentum adferet? Mihi igitur propter hæc etiam, matrimonium poſt furoris correptionem ſoluendum eſſe conſtituere, iuſtum rationiq́; eſſe conſentaneum, neque ad reprobationem matrimonialis benedictionis, neque ad aliud quodpiam crimen vergere viſum eſt. Quòd ſi quis ſanctionem à crimine non liberet, hic apud ſe furioſi matrimonij vtilitate expenſa, quantum momenti iudicium ſuum habeat cognoſcet.*

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΑΙ ΕΝ τοῖς προστηλευίοις κατασκευάσμασιν, ἃ τὴν τῶν ἡλιακῶν ἐπωνυμίαν φέρει, τὴν τῶν δέκα ποδῶν ἐκ τοῦ γείτονος μέρους παρατηρεῖσθαι διάστασιν, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν οἰκοδομημάτων νενόμισται. Διάταξις ριγ.

Α ΜΕΝ περὶ οἰκοδομίας οἴκων μάλιστα καὶ τειχίων ἄλλως τοῖς παλαιοῖς ἐπεσκέφθη, καλῶς ἐπίσκεψις ἔχει, καὶ καλῶς ἐπ' αὐτῶν ἡ διάστασις τοῖς γειτονοῦσι διατέτακται μέρεσιν, ἐν ὅλοις ποσὶ δέκα λαχοῦσα τὴν διαμέτρησιν. τὰ δὲ περὶ τῶν ὑπαίθρων, καὶ ὡς ἄν τις εἴποι προσκη-νίων ἐγχειρίων (ἃ καὶ πρὸς μόνην καὶ ὑπαίθριον ἀπόλαυσιν ἐπινοοῦνται, καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἐκ τοῦ ἡλίου εἰλήφειν, ἡλιακὰ προσαγορευόμενα) ταῦτα δὲ ἀρχῆθεν νόμου μνήμης οὐ τυχόντα καὶ διορίσεως, νῦν εἰς χρείαν καθίστηκεν, ψῆφον περὶ αὐτῶν ὁριζούσης, καὶ τὴν φιλονεικίαν τὴν, ὡς εἰκὸς, ἐπ' αὐτοῖς ἐνίοτε προβαίνουσαν διαλυούσης. Ορίζομεν οὖν, καὶ ἐπὶ τούτων τῶν κατασκευασμάτων, τουτέστι τῶν ἡλιακῶν, ἐκεῖνο τὸ μέτρον σώζειν τὸ μεταξὺ διάστημα τῶν ἐχόντων τὴν γειτονίαν προσώπων, ὃ καὶ ἐπὶ τῶν οἰκοδομημάτων ἀπονενέμηται. καὶ γὰρ ὥσπερ ἐπ' ἐκείνων ἡ τῆς κατοικήσεως αἰτία τῶν δέκα ποδῶν ὥρισε τὰ

διάστη

VT QVEMADMODVM IN ALIIS STRVCTVRIS LEGE cautum eſt, ita etiam ſubdialium ambulactorum ſtructuræ, quæ ſolaria appellantur, decem pedibus à vicinorum ædificiis diſtent.

CONSTITVTIO CXIII.

QVAE *veteres* "*de domuum & alioqui parietum ſtructuris tractauere, perbellè illa ſe habent: & vicina ædificia decem inter ſe pedibus diſtare debere, ab iiſdem rectè conſtitutum eſt.* Verùm *quoniam de ſubdialibus deambulationibus, & (quomodo aliquis fortaſſe vocet) proſcenijs ſpectatorijs, quæ ad apricandi vſum, & eum quidem ſolum excogitata ſunt, atque à ſole nomen acceperunt (ſolaria enim appellantur) in lege nulla mentio facta, nihilq́; conſtitutum eſt: decreto quod de illis ſtatuat, quaq́; ſubinde (vt veriſimile eſt) de iiſdem contentiones emergunt dirimat, opus eſt.* Decernimus *igitur, vt & in his ſtructuris, ſolariorum nempè, inter vicinos tantum interſtitium ſeruetur, quantum in alijs conſtitutum eſt.* Et *enim quemadmodum in illis conſpectus* pro-hibendi *cauſa decem pedum interſtitium*

" Vide tit. De ædificiis priuatis C. & Zenonis conſtitutionẽ à nobis Latinã factã.

διάστημα, οὕτω κἀνταῦθα διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν τὸ ἴσον εὐλόγως διορισθήσεται μέτρον. καίτοι γε ἡ αἰτία τῆς κατοπτεύσεως πλείονα ἀπαιτεῖν δοκεῖ τὴν ἀπόστασιν. εἰ γὰρ, διὰ τὸ μὴ κατοπτεύειν ἀλλήλους τὰ γειτονεύοντα μέρη, τὴν τῶν δέκα ποδῶν ποιεῖται ὑπόκλησιν, ἐνταῦθα τοσοῦτον ὀφείλει μᾶλλον ἀφίστασθαι, ὅσῳ καὶ μᾶλλον ἐπιτηδείως ἔχουσιν αἱ τοιαῦται κατασκευαὶ πρὸς κατόπτευσιν. δῆλον γὰρ ὡς ἐν οἰκίᾳ τὶς καθεζόμενος, ἤ τι πράττων, οὐκ αὖ οὕτω κατοπτευθῇ, πολλῶν ὑπαρχόντων ἀντιφραγμάτων. ἐν δὲ τοῖς περὶ ὧν ὁ λόγος προσκηνίοις ἔργοις, ἢ, ὡς αὖ οἱ πολλοὶ φασὶν, ἐξωσταρίοις, οὐδὲν εἰς περιοχὴν ἔστηκεν ἀντιφράττον. Διὰ τοῦτο θεσπίζομεν, μὴ ἑτέρως ἐξεῖναι τινὶ τοιοῦτον κατασκεύασμα τεκταίνειν, εἰ μὴ πόδας δέκα τὴν ἐκ τοῦ γείτονος μέρους ἀποχώρησιν διαμετρήσουσιν. ὁμοίως δὲ καὶ εἴτις ὀροφὴν τῆς οἰκίας ἀμεῖψαι βουλόμενος, μαρμαρέων πλάκας περιθείη, καὶ οὗτος μὴ πρὶν τοῦτο πράττοι, πρὶν τὸ εἰρημένον διάστημα τῶν δέκα ποδῶν ἀπομακρύνειν, τοῦ γείτονος ἢ ἑτέρου δέ τινος εἰς βοήθειαν ἀνακύπτοντος τρόπου. λέγω δὴ, χρόνου μακροτέρου παραδρομῆς ὑπερβαινούσης τὴν νομικὴν περὶ χρόνων διάταξιν, ἀφ' οὗ τὸ ἔργον τὴν ὕπαρξιν ἔλαβεν. ἢ, ἐὰν φυλακῇ τινὶ συμφωνίᾳ δωρησαμένης τὴν ἄδειαν, ὁ ταύτην λαβὼν εἰς τὸ ἐργάζεσθαι προειλήλυθε· κελεύομεν, ἐπὶ τοῦ οἰκείου σχήματος τὸ ἔργον μένειν, τῆς τῶν δέκα ποδῶν μὴ παραιτουμένης ἀποστάσεως.

ſtatutum eſt: ita hic quoq; meritò idem ſpaciū eadem de cauſa præſcribetur: præſertim verò,cū conſpectus maiorem etiam diſtantiam hic requirere videatur. Nam *ſi, ne ſe inuicem vicini conſpiciāt, inter alia ædificia decem pedum intercapedo relinquitur: hic tanto id magis fieri debet, quanto huiuſmodi ſtructuræ conſpectui magis ſunt expoſitæ.* Con*ſtat enim, ſedentem quippiámve facientem in ædibus aliquē, quòd multa ſeptorum obſtacula interſint, non ita facilè poſſe conſpici.* In *proſceniorum verò de quibus agitur operibus, aut (quomodo multi dicere malint) menianis, quo minus in quancunq; partē circunſpectes nihil obſtet.* E*apropter ſancimus, ne aliter cuiquam talem ſtructurā fabricari liceat, quàm ſi decem pedibus à vicinorum ſtructuris abſtineat.* SIMILITER *ſi quis ædium ſuarum faſtigium mutans, marmoreas cruſtas obducat: hic etiam non aliter id faciat, quàm ſi dictum decem pedum interſtitium inter ſe & vicinum relinquat. * * * aut alius quiſpiam modus auxilium ferat: longi temporis præſcriptio nempè, ſi ex quo opus conſtitit, à legibus præfinitum tempus decurrerit: aut pactum "aſſeruetur, ex quo quis facultate accepta ad ædificandum acceſſerit: iubemus, vt in ſuo ſtatu ſtructura maneat, tametſi à vicini ſtructura decem pedibus non diſtet.*

" Non temerè obſcurū hūc locū melius exprimas.

ΖΗΝΩΝΟΣ

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ

περὶ καινοτομιῶν διά-
ταξις.

*

ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΚΑΙΣΑΡ Ζήνων, εὐσεβὴς, νικητὴς, τροπαιοῦχος, ἀειμέγιστος, ἀεισέβαστος, αὔγουστος, Ἀδαμαντίῳ ἐπάρχῳ πόλεως, καὶ δικῶν εἰρήνης ἀπολαύοντι.

ΤΟΝ παρόντα φερόμενον νόμον, ἱκανῶς ἀποδεικνυώτα ὡς καὶ ἡ σὴ μεγαλοπρέπεια, καὶ μικρὸν ἀποστραίτεις τῶν πρεπωδεστέρων τῇ πολιτείᾳ ῥημάτων, τοῖς τῷ πλήθει γνωριμωτέροις χρησίμευθαι·

ὅπως

ZENONIS IMPERATORIS DE NOVIS OPERIBVS CONSTITVTIO, EOdem interprete.

IMPERATOR Cæſar ZENO, pius, victor, triumphator, ſemper & maximus & venerandus Auguſtus, Adamantio præfecto vrbis.

QVandoquidē ſubditos noſtros tam iudiciorū quiete frui ſci, quàm ab externis bellis liberari volumus, æquitatis illos & iuſticię idētidem admonere eſt animus. Quapropter etiam *præſentem ferimus legem, quæ ſufficienter oſtendat, quomodo & tua magnificentia* ad iuſticiam nos inſtruat, & nos quæ ad tollendas difficultates faciant, prudenter decernamus. *Verùm, ab elegantioribus reiq; publicæ conuenientioribus verbis paulùm recedentes, vulgò notioribus vſuri ſumus,* ne

Referenda hæc Conſt. eſt ad tit. C. De ædificiis priuatis.

ὅπως ἂν ἕκαστος αὐτῶν ἐντυγχάνων τῷ νόμῳ, μὴ δέοιτο ἑτέρου βοηθοῦ. ἔγνωμεν τοίνυν ἐκ τῶν ἐνεχθέντων παρὰ τοῦ σοῦ μεγέθους, ὡς ὁ θεῖος νόμος τοῦ τῆς ἀθανάτου μνήμης πατρὸς ἡμετέρου Λέοντος, ὃν ἔθετο περὶ τῶν ἐν τῇδε τῇ ἐνδόξῳ πόλει κτίζειν βουλομένων, ἀμφίβολος. καὶ ἡμᾶς προστάττομεν, τοὺς τὰς ἰδίας οἰκίας ἀνανεοῦντας, τὸ ἀρχαῖον σχῆμα μηδαμῶς παρεξιέναι, ὥστε μὴ τοὺς οἰκοδομοῦντας ἀφαιρεῖσθαι φῶτα ἢ ἄποψιν τῶν γειτόνων, παρὰ τὸ πάλαι καθεστηκός. οὐ μὴν προσθήσω ὅτι δή ποτε δέοι κρατεῖν οἷον ὁ τῇ οἰκοδομίᾳ χρώμενος δίκαιον ἔχοι, ἰδίᾳ προσῆκον αὐτῷ ἐκ συμφώνου ἢ ἐπερωτήσεως, ἐπιτρέπον ἀμείβειν, εἰ βουληθείη, τὸ παλαιὸν σχῆμα. τότε γὰρ θεσπίζομεν, εἰ σύμφωνον ἢ ἐπερώτησις βοηθοῖ τῷ κτίζοντι, ἐξεῖναι αὐτῷ, κατὰ τὴν δύναμιν τοῦ συμφώνου ἢ τῆς ἐπερωτήσεως, οἰκοδομεῖν· εἰ καὶ τοὺς γείτονας, οἷς ἐναντιοῦται τὸ σύμφωνον, ἐντεῦθεν βλάπτειν δοκοίη. τῆς δὲ μοῦ τῆς διατάξεως εἰπούσης καὶ ιβ ποδῶν χρῆναι καταλιμπάνειν μέσον τῆς τε ἰδίας καὶ τῆς τοῦ γείτονος οἰκίας τὸν οἰκοδομεῖν μέλλοντα, καὶ τὸ πλέον ἢ ἔλαττον προσθείσης· ὃ μεγίστην ἀσάφειαν εἰκότως ποιεῖ· (τὸ γὰρ ἐνδοιάζον οὐκ ἐπιτήδειον εἰς ἀμφιβολίας ἀναίρεσιν) περιφανῶς κελεύομεν δυοκαίδεκα πόδας εἶναι μέσους ἑκατέρας οἰκίας,

ἄρχομ

ne qui in legem incidet, adiutore opus habeat in illa intelligenda. *Cognouimus igitur ex illis quæ à magnificentia tua ad nos relata ſunt, propter perperam interpretantium opiniones quibuſdam locis ambiguam videri ſacram illam legem, quam immortalis nominis pater noſter* Leo *de iȷs tulit, qui in inclyta hac vrbe ædificare vellent: ac iubemus, vt qui ſuas ædes renouant, nequaquam veterem modum excedant: ne qui ædificant, vicinorum luminibus & proſpectui, contrà quàm antea* res illæ ſe *habuiſſent officiant.* Non *addiderim tamen* "*id obtinere debere, qualecunq; ius qui ædificat habeat, quod ex pacto aut ſtipulatione peculiariter ipſi competens, veterem formam ſi velit, mutare permittat.* Tunc *enim ſtatuimus, vt ſi pactum aut ſtipulatio ædificantem iuuet, illi ſecundum pacti ſtipulationiſve vim ædificare liceat: tametſi vicinos, quibus pactum aduerſatur, oblædere ita videatur. Quia verò* patris *mei conſtitutio dicit, eum qui ædificaturus eſt, inter ſuam & vicini domum duodecim pedum interſtitium relinquere oportere, &* PLVS AVT MINVS *addit, quod nimirum maximam certitudinem facit (nam quod huc atque illuc inclinat & anceps eſt, id ad tollendam ambiguitatem non idoneum eſt) luculenter iubemus, vt inter vtranque domum duodecim pedum intercapedo ſit, quæ à ſtru-*

" Lego: ὅτι τοῦτο δέοι κρατεῖν, οἷον δήποτε.

ἀρχομένους μὲν ἀπὸ τοῦ ἐπικειμένου τοῖς θεμελίοις οἰκοδομήματος, παραφυλαττομένους δὲ μέχρι πέρατος τοῦ ὕψους· καὶ τῷ τοῦτο τοῦ λοιποῦ παραφυλάττοντι ἐξεῖναι τὴν οἰκίαν ἐγείρειν ἐφ' ὅσον θελήσειεν ὕψος, καὶ θυρίδας κατασκευάζειν τὰς καλουμένας παρακυπτικὰς, καὶ φωταγωγοὺς, κατὰ τὴν θείαν νομοθεσίαν· εἴτε νέαν οἰκίαν βούλοιτο κτίζειν, εἴτε παλαιὰν ἀνανεοῦν, εἴτε διαφθαρεῖσαν ἐκ πυρὸς οἰκοδομεῖν· μηδαμῶς ἐκ τούτου τοῦ διαστήματος συγχωρεῖσθαι τοῦ γείτονος ἄποψιν θαλάσσης εἰδέναι καὶ οὐ βεβιασμένην ἐξ οἱουδήποτε πλευρᾶς τῆς οἰκίας, ἣν ὁ γείτων ἑστὼς ἔνδον ἐν τοῖς ἰδίοις ἢ καὶ καθήμενος ἔχει, μηδὲ παρατρέπων ἑαυτὸν ἐν τῷ παρακύπτειν εἰς τὸ πλάγιον, καὶ βιαζόμενος ὥσπερ ἰδεῖν θάλασσαν. τὸ γὰρ τῶν κήπων τε καὶ τῶν δένδρων οὔτε παρείληπται τῇ προτέρᾳ νομοθεσίᾳ, οὔτε τῇ παρούσῃ προστεθήσεται· οὔτε γὰρ προσήκει. Μηδενὶ δὲ ἐξέστω κτίζοντι οἰκίαν, ἐν μέσῳ ὄντος στενωποῦ, ἢ πλατείας, ὑπὲρ τοὺς δώδεκα πόδας διὰ τοῦτο παραιρεῖσθαι μέρος τῆς πλατείας ἢ τοῦ στενωποῦ, καὶ τῷ οἰκείῳ προσνέμειν οἰκοδομήματι. οὐ γὰρ τὰ τῷ δημοσίῳ προσήκοντα βλάπτεσθαι βουλόμενοι, καὶ τοῖς κτίζουσιν ἀπονέμειν, δώδεκα ποδῶν εἶναι διάστημα ἐν μέσῳ τῶν οἰκιῶν διωρίσαμεν· ἀλλ' ὥστε μὴ στενότερα εἶναι τὰ μεταξὺ τῶν οἰκιῶν διαστήματα, καὶ πλεῖον, εἴπερ πλεῖόν ἐστι,

ἔχειν

quæ à ſtructura fundamenta contingenti inchoet, atq; vſq; ad ſummam altitudinem conſeruetur: tum qui in poſterum hoc obſeruabit, vt e, ſiue nouam domum ædificare, ſiue veterem renouare, ſiue ex incendio collapſam inſtaurare velit, ſecundum ſacram legislationem in quantamcunq; velit altitudinem domum ſuam tollere, & feneſtras perſpecticias (vt vocantur) & " luminis tantummodo cauſſa parandas, facere liceat: vt "tamen ipſi *ex hoc interuallo non permittatur vicinum* priuare *aſpectu in mare recto neque coacto, quem is quocunque latere domus in proprio ſtans, aut etiam ſedens habet*: atque ita quidem habet, vt *inter proſpiciendum ſe in obliquum inflectere*, ſibique *vt mare videat vim inferre, non* cogatur. De *hortis autem & arboribus in priore legislatione nihil tractatum eſt, neque quicquam præſenti addetur, neque conuenit etiam*. N*ulli verò ædificaturo domum, ſi in medio angiportus aut platea duodecim pedibus latior ſit, propterea partem plateæ aut angiporti adimere, & ſuo ædificio applicare fas eſto*. Non *enim quòd quæ ad rempublicam pertinent obladere, & ædificantibus attribuere velimus, duodecim pedum interſtitium inter domos eſſe debere conſtituimus: ſed vt, ne anguſtiora inter ædes eſſent interſtitia, & ampliora etiam, ſi* 1 *ampliora eſſent*,

"Παρακυπτικὰς φωταγωγούς.

" Melioris exẽplaris cõſequẽdi ſpe falſus, hãc clauſulã poſt aliositared dendã putaui.

1 Rectè fortaſſe legas πλέον ἦ, ἢ ἔχειν. & mox, συγχωρῶμεν.

ἔχειν ὡς ἔχει, καὶ τοῦτο μειοῦσθαι μὴ συγχωροῦντες, ἵνα τῇ πόλει τὰ οἰκεῖα περισώζηται δίκαια. Εἰ δὲ τὸ παλαιὸν οἰκοδόμημα κατὰ τὸ ἀρχαῖον σχῆμα τοιοῦτον ᾖ ὥστε ἔλαττον εἶναι τῶν ιβ ποδῶν μεταξὺ ἑκατέρας οἰκίας διάστημα, μὴ ἐξέστω παρὰ τὸ παλαιὸν σχῆμα ἢ ὑψοῦν τὸ οἰκοδόμημα, ἢ θυρίδας ποιεῖν, εἰ μὴ ι πόδες εἶεν ἐν μέσῳ. τηνικαῦτα γὰρ παρακυπτικὰς μὲν ὁ κτίζων οὐ δυνήσεται ποιεῖν, οὐκ οὔσας πάλαι, ὡς εἴρηται· φωταγωγοὺς δὲ ποιήσει ἀπὸ ἓξ ποδῶν τοῦ πάτου εἰς ὕψος, μηδαμῶς τὸ καλούμενον ψευδόπατον ποιεῖν ἐν τῷ αὐτοῦ οἰκήματι τολμῶντος, φωταγωγοῦ θυρίδος κατασκευασθείσης, κατὰ τὸ εἰρημένον τῶν ἓξ ποδῶν τὸ ὕψος, καὶ σοφίζεσθαι τὸν νόμον. εἰ γὰρ τοῦτο ἐξείη, πάλιν αἱ φωταγωγοὶ διὰ τοῦ ψευδεπάτου παρακυπτικὴν πληρώσουσι χρείαν, καὶ τὸν γείτονα βλάψουσιν. ὅπερ γίνεσθαι κωλύομεν, οὐδαμοῦ τὴν ἐκ τῶν συμφώνων ἤτοι ἐπερωτημάτων ἁρμόζουσαν τοῖς κτίζουσι βοήθειαν (εἴπερ ὅλως ὑπάρχει τοιαύτη τις) ἀναιροῦντες. Ἔτι δὲ τοῦ προτέρου νόμου κελεύοντος ρ πόδας ἐξεῖναι τὰς οἰκίας εἰς ὕψος αἴρειν τὰς ἀπὸ τοῦ πυρὸς πρώην διαφθαρείσας, εἰ καὶ παρὰ θαλάσσης ἄποψιν ἕτερος βλάπτοιτο· καὶ ταύτην ἀναιροῦντες τὴν ἀμφιβολίαν, θεσπίζομεν, τοῦτο αὐτὸ κρατεῖν ἐπὶ τῶν ἐμπρησθεισῶν οἰκιῶν, εἴτε τῶν ἀνανεουμένων, καὶ ἐπὶ τῶν οὐκ οὐσῶν μὲν πρότερον, κτιζο-

μένων

haberentur, ac eſſent, vt eſſent quum vetus ſpacium imminui non ſinamus, vt ciuitati ſua iura conſeruentur. Si verò vetus ædificium ita conſtitutum erat, vt minus duodecim pedibus inter vtranque domum interuallum eſſet, fas non ſit, vt vltra veterem ſtatum & formam, aut extollatur ædificium, aut feneſtræ fiant, niſi decem pedum ſpacium in medio ſit. Tunc enim (vt dictum eſt) proſpecticias, quæ olim non fuerint, ædificator facere non poterit. Feneſtras autem luminis duntaxat cauſſa parandas faciet ab area ſex pedum interſtitio in altitudinem, vt tamen *luminari feneſtra, ad dictum ſex pedum in altitudinem præſcriptum confecta nequaquam in ſuo ædificio id quod* 2 *ficticia area dicitur facere, & legem circumuenire audeat. Si enim hoc liceat, rurſum luminares feneſtræ per ficticiam areã proſpecticiarum vſum explebunt ac vicino incommodabunt, quod fieri prohibemus:* vt tamen *nuſquam ex pactis aut ſtipulationibus ædificatoribus competens auxilium, ſi quidem omnino tale aliquid ſit, reperiemus. Inſuper, quum prior lex iubeat, vt domus antea incendio conſumptas, tametſi alteri proſpectus in mare præſtringatur,* 3 *centum pedes in altum attolli liceat: & hanc ambiguitatem tollentes ſancimus, vt hoc ipſum obtineat, ſimiliter in exuſtis ædibus & renouandis, & quæ prius non fuerint nunc pri-*

2 ἐπιδόσιμα τὸν.

3 Cétũ pedes ad ſpaciũ, nõ autẽ ad altitu licé referéd ꝯs eſſe, ex mox ſequẽtibus luce fit clarius. Nõ tamen adeò à Græcis recedere volui.

μένων δὲ νῦν· μετὰ ταῦτα καὶ ἐπὶ τῶν πυρὸς μὲν βλάβην μὴ δεξαμένων, διὰ παλαιότητα δὲ ἢ καί τινα ἑτέραν αἰτίαν σαθρῶν γενομένων. καὶ ἐπὶ πάσης οἰκίας οἰκοδομουμένης, ιβ ποδῶν εἶναι διάστημα ἐν μέσῳ τῶν ἀμφιβαλλομένων τόπων, κωλύματος χωρίς. γίνεσθαί τε οἰκοδομήματα, εἰ καὶ τῆς ἄλλοις διαφερούσης οἰκίας τὴν ἐπὶ θάλασσαν ἄποψιν λυμαίνεται. Τὰ δὲ ἀνὰ μέσον μαγκιπίων, ἢ τῶν καλουμένων ἀποπάτων, ἢ ἀφεδρώνων, ἢ κλίμακος, ἢ διαβάσεων, πρὸς πάροδον μόνην γινομένων, ἢ καὶ τούτων ἃ καλοῦσιν οἱ πολλοὶ βαστέρνια, ἄποψιν εἰς θάλασσαν βλάπτειν ἔξεστω, κἂν ἐντὸς ιβ ποδῶν βούλοιτό τις οἰκοδομεῖν, εἰ καὶ δυοκαίδεκα πόδες ἐν μέσῳ τυγχάνουσι. Ταῦτα δὲ παραφυλαχθῆναι θεσπίζομεν ὅτι μὴ ὑπάρχει τινὶ σύμφωνον, ἐπιτρέπον οἰκοδομεῖν· τοὺς δὲ κτίζοντας ἀπὸ συμφώνου τοῦ γείτονος ἐμμένειν τοῖς συγχωρηθεῖσι. τὰ τοιαῦτα γὰρ καὶ μὴ παραφυλαχθέντος διαστήματος, κατὰ τὸ σύμφωνον ἐπιτρέπομεν ἐγείρεσθαι τὰς οἰκοδομὰς, εἰ καὶ βλάπτοιτο παρὰ θαλάσσης ἄποψιν τοὺς συμφωνήσαντας, ἢ τοὺς τὰς ἐκείνων οἰκίας διαδεξαμένους· ἐπειδὴ τὰ ἐξ ὧν τισὶν ὑπάρχοντα ἐκ συμφώνων δίκαια οὐ προσήκει διὰ τῶν γενικῶν ἀναιρεῖσθαι νόμων. Ἔτι δὲ θεσπίζομεν, τὰ καλούμενα σολάρια, μετὰ τὸν

mũm extruendis: vt id poſthac etiam in ijs quæ ignis nocumentum non ſenſerint, ſed propter vetuſtatem aut etiam quamcunq; aliam cauſam ruinoſæ patent, obſeruetur. Et à quacunque *ædificanda domo in medio controuerſorum locorum centum pedum ſit interuallum,* 4 *itáque citra vllum impedimentum ſtructura procedat, etiamſi cuiuſpiam ad alios pertinentis domus proſpectus in mare corrumpatur. Qui verò è ſolis coquinis, aut (vt vocantur) latrinis, ſiue* ad naturæ neceſſitatem *ſeceßibus, aut è ſcala etiam, aut* 5 *pontibus parietalibus ad tranſitum ſolummodo vtilibus, aut ex ijs denique quæ* ἐξώστρας *græci multi vocant, proſpectus in mare eſt, ei impedimentum adferri liceat, ſi quis intra centum pedes ædificare velit, dummodo duodecim pedes in medio ſint. Atque hæc quidem obſeruari placet, quando pactum alicui non ſuppetit quod ædificare permittat. Qui verò ex pacto cum vicino initiò ædificant, his in eo quod vtrinque placuit perſiſtendum eſt. Tunc enim non obſeruato interuallo ad pactum ſtructuras tolli ſinimus: tametſi illis qui pacti ſunt, aut qui in ipſorum domus ſucceſſerunt, in maris proſpectu noceatur: propterea quòd quæ iam ex pactis alicui iura ſuppeditant, ea per generales leges perimi non conueniat. Inſuper placet, vt quæ ſolaria vocantur, poſt*

4 Quaſi ſcriptũ fuerit κωλύματός τε χωρὶς γένοιτο τὰ οἰκοδ.

5 Lego τῆ δὲ διαβάσεων.

τὸν παρόντα νόμον, μὴ ἐκ μόνων ξύλων τε καὶ σα-
νίδων γίνεσθαι, ἀλλὰ τῷ τῶν λεγομένων ῥωμανη-
σίων οἰκοδομεῖσθαι σχήματι. δέκα δὲ ποδῶν εἶ-
ναι διάστημα μεταξὺ δύο σολαρίων ἀντικρυόν-
των ἀλλήλοις. εἰ δὲ τοῦτο μὴ δυνατὸν εἴη, διὰ στενο-
χωρίαν τοῦ τόπου, ἐκ παραλλαγῆς γίνεσθαι τὰ σολά-
ρια· εἰ δὲ αὐτὸς ὁ στενωπὸς μὴ περαιτέρω δέκα πο-
δῶν εἴη, μηδ' ἐπιχειρεῖν ἐκ μηδ' ἑτέρου μέρους σο-
λάρια ἤτοι ἐξώστας κατασκευάζειν. καὶ τὰ γινόμε-
να δὲ, ὥσπερ εἴρηται, κελεύομεν ἀφεστάναι τοῦ ἐδά-
φους εἰς ὕψος ποδῶν δεκαπέντε διάστημα, καὶ μηδα-
μῶς κατὰ κάθετον αὐτῶν κίονας λιθίνους ἢ ξυ-
λίνους ἐπὶ τῷ ἐδάφει ἵστασθαι, ἢ τοίχους κατα-
σκευάζεσθαι. ὥστε μήτε τὸν ἀέρα τὸν ὑπὸ τοῖς ἐν
τῷ ὕψει γινομένοις, ὡς εἴρηται, σολαρίοις ἀποφράτ-
τεσθαι μήτε ἐντεῦθεν στενότερον γίνεσθαι τὸν στε-
νωπὸν, καὶ τὴν δημοσίαν πάροδον. Κωλύομεν δὲ καὶ
κλίμακας ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἀρχομένας τοῦ στενω-
ποῦ γίνεσθαι, ἀναγούσας ἐπὶ τὰ σολάρια, ὥστε ἐκ
τῆς ἀσφαλεστέρας κατασκευῆς, καὶ ἐκ τοῦ μὴ σφό-
δρα πλησιάζειν ἀλλήλοις τὰ σολάρια, κουφοτέ-
ρους καὶ σπανιωτέρους συμβαίνειν ποτὲ καὶ δυσω-
λύτερον δὲ καίεσθαι ἐκ τοῦ πυρὸς κινδύνους τῇ
πόλει, καὶ τοῖς ἔχουσι τὰς οἰκίας. Εἰ δὲ παρὰ τὸν
ἡμέτερον νόμον γένηται σολάριον, ἢ κλίμαξ, οὐ
τὸ γεγονὸς ἐκκοπήσεται μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁ τῆς οἰκίας
κύριος δέκα χρυσίου λιτρῶν ζημίαν ὑπομενεῖ·
καὶ ὁ διατυπώσας ἀρχιτέκτων, ἢ ἐργολάβος,

ἑτέρ

præſentem legem non ex ſolis lignis & aſſeribus fiant, ſed Romanenſium (quæ vocantur) ſpecie ædificentur: vt etiam inter duo ſolaria ſibi inuicem oppoſita decem pedum interuallum interſit. Quòd ſi propter loci anguſtiam poſſibile non ſit, 1 *alternatim ſolaria fiant.* At *ſi ipſe angiportus decem pedibus latior non ſit, neutra pars ſolaria, ſiue meniana facere aggrediatur.* Et *quidem quæ quo dictum modo eſt fiunt, ea iubemus, vt à ſolo quindecim pedum interſtitio in altum diſtent, & nequaquam ipſis columnæ aut lapideæ aut ligneæ ad perpendiculum in ſolo ſubſtituantur, aut muri ſubſtruantur: quò ne qui ſubſolariis in altitudine (vt dictum eſt) factis aer exiſtit, is obſtruatur, neque inde anguſtior angiportus publicuſq́; tranſitus fiat. Vetamus verò etiam, ſcalas quæ à ſolo incipiant, & in ſolaria ducant, in angiportis fieri: quò* videlicet *ex cautiore ſtructura, eoq́; quòd non ita inter ſe ſolaria propinqua ſint, leuiora aliquando rarioraq́;, & quæ faciliùs reſtinguantur, exigne ciuitati, iiſq́; qui domos habent pericula obueniant. Quòd ſi contra noſtram legem ſolarium aut ſcala fiat, nedum quod factum eſt, refringetur, verumetiam ædium dominus decem librarum auri mulctam ſuſtinebit: & architectus aut redemptor, qui opus informauit,*

1 ἐκ παραλλαγῆς.

ἑτέρας δέκα χρυσίου λίτρας καταθήσει· καὶ ὁ ἐργασάμενος τεχνίτης οὐχ οἷός τε ὢν διὰ πενίαν ζημιοῦσθαι, τὸ σῶμα αἰκισθεὶς, τῆς πόλεως ἐξελαθήσεται. Πρὸς τούτοις παρακελευόμεθα, μηδενὶ ἐξεῖναι πολλοὺς ἐφεξῆς κίονας ἐν ταῖς δημοσίαις στοαῖς, ἀπὸ τοῦ καλουμένου μιλίου ἄχρι τοῦ καλουμένου καπιτωλίου, ἢ φράττειν οἰκήμασιν ἐκ σανίδων μόνων, ἢ καὶ ἄλλοις ἐν μέσῳ τῶν κιόνων κατασκευαζομένοις. ἀλλὰ μὲν τὰ τοιαῦτα οἰκήματα μὴ ὑπερβαίνειν πλάτους μὲν ποδῶν ἓξ σὺν τοῖς τοίχοις, ἐπὶ τὴν πλατεῖαν, ὕψους δὲ ποδῶν ζ. ἐκ παντὸς δὲ τρόπου διὰ τεσσάρων κιόνων τὰς παρόδους ἐλευθέρας καταλείπεσθαι, τὰς ἀπὸ τῶν στοῶν ἐπὶ τὰς πλατέας. καλλωπίζεσθαι δὲ τὰ τοιαῦτα οἰκήματα, ἤτοι ἐργαστήρια, μαρμάροις ἔξωθεν, ὥστε κάλλος μὲν διδόναι τῇ πόλει, ψυχαγωγίαν δὲ τοῖς βαδίζουσι. τὰ δὲ ἐν τοῖς ἄλλοις μέρεσι τῆς πόλεως, ἐν τοῖς μέσοις τῶν κιόνων τόποις κατασκευαζόμενα ἐργαστήρια, καθάπερ ἂν δοκιμάσει τῇ πόλει συμφέρειν ἡ σὴ μεγαλοπρέπεια, καὶ τὸ μέτρον ἐν ᾧ καὶ τὸν τρόπον, κατασκευάζεσθαι θεσπίζομεν, τῆς ἰσότητος δηλαδὴ πάσης φυλαττομένης, ὥστε μὴ τὸ ἐπί τινων ἐπιτραπὲν, ἐφ' ἑτέρων κωλύεσθαι. Κἀκεῖνο δὲ νομοθετοῦμεν, ὥστε μὴ ταῖς τῶν συκοφαντῶν κακοτεχνίαις τοῖς ἐπιεικέσι λυμαίνεσθαι. πολλοὶ γὰρ φθόνῳ δίκας οὐκ ἀδικήματός τινος

alteras decem auri libras dependet: & artifex qui fecit, ſi ob paupertatem mulctam exſoluere nequeat, vbi in corpore verbera exceperit, ab vrbe propelletur. Ad hæc iubemus, vt nulli liceat multas deinceps columnas in publicis porticibus à 2 milio (quod vocatur) vſque ad Capitolium (quod vocant) aut domunculis, aut alijs etiam quæ inter columnas fabricari ſolent, ex ſolis aſſeribus obſtruere: ſed vt iſtiuſmodi domunculæ cum parietibus latitudine plateam verſus ſex pedes, altitudine verò ſeptem non ſuperent: tam etiam, vt per quatuor omnino columnarum interordinia *liberi à porticibus in plateas tranſitus relinquantur: & iſtiuſmodi domunculæ, ſiue officinæ extrinſecus marmoribus adornentur, quò ornamento ſint ciuitati, & oblectamento prætereuntibus. Quæ verò in alijs vrbis partibus inter columnas officinæ conſtituuntur, eas ad eam menſuram eumq; modum confici placet, quam menſuram, quémque modum conducere ciuitati magnificentia tua iudicabit: tamen vt æqualitas omnibus modis conſeruetur, ne quod aliquibus permiſſum eſt, alijs prohibeatur. Illud item lege complecti viſum eſt, ne probi viri calumniatorum ſubdolis commentis obledantur. Multi enim inuidia, non verò quòd iniuria afficiantur, ijs qui ædificare volunt,*

2 Quū Romæ columnā quādā miliariū vocatā fuiſſe, manifeſtiſsimū ſit: ratè monuerūt quidā, pro militū hic miliariū ponendum eſſe.

τοῖς οἰκοδομεῖν βουλομένοις ὑφαίνοντες, αἱ ἀναβολαὶ αὐτοῖς αἴτιοι γίνονται. ὥστε τὸν οἰκοδομεῖν ἀρξάμενον, εἶτα κωλυθέντα, καὶ τὸ ἔργον ἀτελὲς καταλιπεῖν ἠναγκασμένον, καὶ πρὸς τὸ δικαστήριον ἀφελκόμενον, τὸ χρῆμα δὲ οὗ τὴν οἰκίαν ἐγείρειν ἤλπισεν, εἰς ἀναλίσκειν περὶ τὴν δίκην· καί, τὸ πάντων ἀτοπώτατον, μετὰ τὸ ψῆφον νικῶσαν ἐπιτυχεῖν, ἔτι καθάπερ ἀλύτοις τισὶ συμπεπλέχθαι δεσμοῖς, τοῦ κωλύσαντος τὸ ἔργον, προσχήματι μὲν ἐφέσεως τὰς κυρίας ἀναμένοντος, τῷ δὲ ἐμποδὼν γίνεσθαι τῇ οἰκοδομίᾳ ἐπὶ ταῖς τοῦ γείτονος συμφοραῖς εὐφραινομένου. Προστάττομεν τοίνυν ἐπὶ τῶν τοιούτων ὑποθέσεων, εἰ ἔφεσις ἐπιδοθείη κατὰ τῶν τυπωθέντων παρὰ τοῦ δικάζοντος, ἅμα τῷ δοθῆναι παρὰ τοῦ δικαστοῦ τὴν ἀναφορὰν, ἤτοι τύπον ἔγγραφον, καὶ μὴ παραφυλαχθείσης κυρίας· δεῖν καὶ τῷ νενικηκότι καὶ τῷ ἡττηθέντι ἅμα ἢ κατὰ μόνας εἰς τὸ δικαστήριον τῆς σῆς εἰσιέναι μεγαλοπρεπείας, καὶ τοῦ ἀντιδίκου ἀπελθόντος, κατὰ τὸ σύνηθες, εἰ ἄπεστι, τὸ ἔργον τῆς δίκης τοῦ φανέντος ποιεῖν, ἵνα πάσης ἀναβολῆς ἐκκοπείσης, νόμιμον ἐπιτεθείη πέρας τῇ ὑποθέσει· καὶ μὴ χειμῶνος, εἰ τύχοι, παρελθόντος, ἢ πλησιάζοντος, ἕως περιμένουσι τοὺς μακροὺς τῶν ἐμπροθέσμων χρόνους, τὸν οἰκοδομεῖν βουληθέντα, καὶ μὴ δικαίως κωλυθέντα, ζημίας ἀφορήτους ὑπομένειν. παραπλήσιον δὲ εἰ καί τις ὑπόθεσις τοιαύτη ἐρεῖται βουληθείη, μιμούμενος τοῖς παρὰ τῆς σῆς μεγαλοπρεπείας ἐψηφισμένοις, παραχρῆμα

τὴν

litem texentes, procraſtinandæ ædificationis neceſſitatem inferunt: ita vt qui ædificare cœperit, deinde prohibitus, opusq́; intermittere coactus, & in iudicium tractus, qua pecunia domum ſe erecturum ſperaſſet, eam in litem inſumat, & (quod omnium abſurdiſsimum eſt) vbi victricem ſententiam obtinuit, velut indiſſolubilibus aliquibus vinculis irretiatur, dum qui nouum opus nunciaſſet, obtenta prouocatione vadimonia expectat, & quòd ædificationem impediat, ex vicini incommodis voluptatem capit. Iubemus itaque, *ſi in iſtiuſmodi controuerſiis aduerſus decreta iudicis prouocatio inſtituatur, vt ſimulatque ſubſidiaria actio, ſiue ſcripto comprehenſa forma à iudice data fuerit, etiam vadimonio non obſeruato, victori vnà cum victo, aut ſeorſum ſoli, ad magnificentiæ tuæ tribunal ingredi: & aduerſario, ſi abſit, pro conſuetudine vocato, ſententiam iudicis manifeſtam facere liceat: quò omni dilatione ſuccisa, legitimæ controuerſiæ imponatur finis: neque ſi fortè hyems adſit aut appropinquet, dum longa conſtitutorum dierum tempora expectentur, qui ædificare voluiſſet, & non iure prohibitus eſſet, intolerabilia damna ſuſtineat. Similiter etiam, vt ſi quis in* "*tali controuerſia, magnificentiæ tuæ iudicio non acquieſcens, prouocare voluerit, confeſtim*

" Lego τις ὀν ὑπὸ.

τὴν καλουμένην cōsultationa γίνεσθαι, καὶ δίδοσθαι καὶ αὐτῷ καὶ τῷ νενικηκότι ἐκποιεῖσθαι κατὰ τὸ εἰωθὸς τὴν ψῆφον, ἐν τῷ θείῳ ἡμῶν παλατίῳ, μηδεμιᾶς ἀναβολῆς γινομένης. Γινωσκέτωσαν δὲ πάντες ὅσοι κωλύειν ἐπιχειροῦσι τοὺς οἰκοδομοῦντας, ὡς ἡττηθέντες καὶ τὰς ζημίας αὐτοῖς πάσας τὰς συμβάσας καταθήσουσι, καὶ τὴν τῶν ὑλῶν τιμὴν, ἃς εἰκὸς διαφθαρῆναι, ἢ χείρους γίνεσθαι ἐν τῷ τῆς δίκης χρόνῳ, καὶ τῶν οὐ δικαίως ἐπιχειρησάντων οἰκοδομεῖν, εἰ ἡττηθεῖεν, καὶ τὰς ζημίας τῷ κεκωλυκότι τὸ οἰκοδόμημα καὶ δίκην εἰπεῖν περὶ τούτου ἠναγκασμένῳ, καταθέντων. πᾶσαν μέντοι τοιαύτην δίκην διὰ ἀποφάσεως μόνου τοῦ δικαστηρίου τοῦ σοῦ μεγέθους κρίνεσθαι κελεύομεν, καὶ μήτε ἄλλον τινὰ τῶν ἐνδόξων ἀρχόντων ἀκροάσασθαι τοιαύτης ὑποθέσεως, μήτε τινὰς τῶν ἀγωνιζομένων τοιαύτην ὑπόθεσιν, στρατείας ἢ φόρου χρῆσθαι παραγραφῇ, ἕνεκα τοῦ μὴ δικάσασθαι, ἢ μὴ καταθεῖναι τὰς ζημίας ὅσας δοῦναι τῇ ψήφῳ τοῦ ἐνδοξοτάτου ἐπάρχου τῆς πόλεως, ἢ παρ' αὐτοῦ δοθέντος διαιτητοῦ, προσταχθείη, ἀλλὰ τὴν ἀπαίτησιν ὑπομένειν τὸν ἡττηθέντα, διὰ τῆς τάξεως τῆς σῆς μεγαλοπρεπείας· μηδενὸς ἐπὶ τούτῳ χρωμένου φόρου παραγραφῇ. Γινωσκέτω δὲ ἡ σὴ μεγαλοπρέπεια, τοῦ μὴ τινὰς τῶν ἐργολάβων ἢ τεχνιτῶν, ἀρξαμένους ἔργον, τοῦτο καταλιμπάνειν ἀτελές· ἀλλ' αὐτὸν μὲν τὸν ἀρξάμενον

λαμβ

conſultatio (quomodo vocatur) fiat, nullaq́; intermiſſa dilatione, in ſacro noſtro palatio, & ipſi & victori, prout fieri conſueuit, ſententia conſideranda detur. Sciant verò omnes qui nouum opus nunciare ædificatoribus tentant, quòd ſi cauſa cadant, ipſis & omnia damna quæ obuenerint, & materiarum, quas litis tempore fortè corruptas, aut deteriores factas eſſe conſtabit, precium refundent. Qui autem non iure ad ædificandum aggreſſi fuerint, hi ſi iudicio ſuperabuntur, iſti qui opus nouum nunciauerit, eaq́; de re iudicium illos ſuſtinere coegerit, damna reſarcient. Cæterùm omnes iſtiuſmodi lites vnius magnificentiæ tuæ tribunalis ſententia dijudicari iubemus, & ne alius quiſquam glorioſorum magiſtratuum iſtiuſmodi controuerſiam audiat: neque eorum aliqui qui de iſtiuſmodi controuerſia contendunt, militia aut fori præſcriptione vtātur: quò videlicet litigare, aut multas quas glorioſiſſ. præfecti vrbis, "datiue ab ipſo iudicis ſententia dare iuſſerit, perfundere non cogantur. Verùm qui iudicio ſuperatus eſt, per cohortem magnificentiæ tuæ exactionem ſuſtineat, ita vt in hoc nullus fori præſcriptione vti poſſit. Hoc verò magnificentia tua prouideat, ne qui operum redemptores aut artifices, vbi opus aliquod inchoarint, id imperfectum relinquant: ſed ipſum qui inchoarit, aut

"Lego ἢ παρ'

λαμβανόντα τὸν μισθὸν, ἀναγκαζέσθω πληροῦν τὸ ἔργον, ἢ διδόναι τὴν ἐντεῦθεν συμβαίνουσαν ζημίαν τῷ οἰκοδομοῦντι, καὶ πᾶσαν τὴν ἐκ τοῦ μὴ τὸ ἔργον * γινομένην βλάβην. εἰ δὲ πένης εἴη τυχὸν ὁ τοῦτο ἁμαρτὼν, πληγάς τε λαμβανέτω καὶ ἐκβαλλέσθω τῆς πόλεως. μὴ κωλυέσθω δὲ ἕτερος τῆς αὐτῆς τέχνης τὸ παρ' ἑτέρου ἀρχθὲν ἐκπληροῦν. ὅπερ ἔγνωμεν τολμᾶσθαι κατὰ τῶν οἰκοδομούντων οἰκίας παρὰ τῶν ἐργολάβων τεχνιτῶν· οὔτε αὐτῶν τὸ τέλειον ἐπιτιθέντων οἷς ἤρξαντο ἐργάζεσθαι, εἰ δὲ ἑτέροις τὰ αὐτὰ ἔργα ἀναπληροῦν συγχωρούντων, ἀλλὰ ἐνεγκεῖν ἀφόρητον ζημίαν ἐντεῦθεν τοῖς τὰς οἰκίας κατασκευάζουσι μηχανωμένων. ὁ δὲ παρατοίμενος τὸ παρ' ἑτέρου ἀρχθὲν ἐκπληρῶσαι δι' αὐτὸ τοῦτο ὅτι ἕτερος ἤρξατο, καὶ αὐτὸς παραπλησίαν τῷ καταλιπόντι τὸ ἔργον ὑπεχέτω δίκην.

+

KANO

*aut capta mercede perficere opus, aut quod inde ædificatori obuenerit damnum, quantiique ipſius intereſt opus * abſolutum non eſſe, illi dare cogat. At ſi forte pauper ſit qui id delinquit, verberibus cæſus eijciatur vrbe. Nec verò alius eiuſdem artis, quod ab alio cœptum eſt adimplere prohibeatur. Quod ſanè artifices redemptores aduerſus ædificatores auſos eſſe intelleximus: qua re intollerabile damnũ ædificatoribus machinantur & inferunt, dum neque ipſi quod opus facere cœpiſſent, huic finem imponunt, neque alios idipſum opus conſummare ſinunt. Qui verò cœptum ab alio opus ob hoc ipſum quod ab alio cœptum ſit abſoluere recuſat, ſimilem & ipſe cum illo qui opus interruptum reliquit, pœnam ſuſtineat.*

* Lugdunẽſem editionẽ hic ἀποτελεσθῆναι habere fertur, quod idẽ eſt cũ ἀναπεπληρῶσθαι, quò ante hac aſteriſcũ inducẽdũ putaui.

* *
*

ΚΑΝΟΝΕΣ
ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΚΑΙ
πανσέπτων ἀποστόλων.

ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ χειροτονείσθω ὑπὸ ἐπισκόπων δύο ἢ τριῶν.

β Πρεσβύτερος ὑπὸ ἑνὸς ἐπισκόπου χειροτονείσθω, καὶ διάκονος, καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοί.

γ Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος παρὰ τὴν τοῦ κυρίου διάταξιν τὴν ἐπὶ τῇ θυσίᾳ, προσενέγκῃ ἕτερά τινα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, ἢ μέλι, ἢ γάλα, ἢ ἀντὶ οἴνου σίκερα, ἢ ἐπιτηδευτα, ἢ ὄρνεις, ἢ ζῶά τινα, ἢ ὄσπρια, ὡς παρὰ τὴν διάταξιν κυρίου ποιῶν, καθαιρείσθω, πλὴν νέων χίδρων ἢ σταφυλῆς τῷ καιρῷ τῷ δέοντι. μὴ ἐξὸν δὲ ἔστω προσάγεσθαί τι ἕτερον εἰς τὸ θυσιαστήριον, ἢ ἔλαιον εἰς τὴν λυχνίαν, καὶ θυμίαμα τῷ καιρῷ τῆς προσφορᾶς.

δ Ἡ ἄλλη πᾶσα ὀπώρα εἰς οἶκον ἀποστελλέσθω ἀπαρχὴ τῷ ἐπισκόπῳ καὶ τοῖς πρεσβυτέροις, ἀλλὰ μὴ

πρὸς

CANONES SANCTORVM, ET VENERANDORVM APOSTOLORVM,

PER CLEMENTEM A PETRO apoſtolo Romæ ordinatum epiſcopum, in vnum congeſti:

Gregorio Haloandro interprete.

EPiſcopus à duobus aut tribus epiſcopis ordinator.

2 *Presbyter ab vno epiſcopo ordinator, item diaconus, & reliqui clerici.*

3 *Si quis epiſcopus aut presbyter, præter ordinationem* Domini, *quam de ſacrificio inſtituit, alia quæpiam, puta aut mel, aut lac, aut pro vino ſicera, aut cõfecta quædam, aut aues, aut aliqua animalia, aut legumina ſupra altare obtulerit: vt qui contra ordinationem* Do*mini faciat, deponitor: excepto nouo frumento, & vua opportuno tempore.* Præterea *licitum non eſto aliud quippiam admouere ad altare, quàm oleum in candelabrum, & incenſum oblationis tempore.*

4 *Omnium aliorum pomorum primitiæ epiſcopo & presbyteris domum mittuntor, non*

ſuper

πρὸς τὸ θυσιαστήριον. Ἄλλων δὲ, ὡς ὁ ἐπίσκοπος καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἐπιμερίζουσι τοῖς διακόνοις, καὶ τοῖς λοιποῖς κληρικοῖς.

ε Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα μὴ ἐκβαλλέτω προφάσει εὐλαβείας. Ἐὰν δὲ ἐκβάλῃ, ἀφοριζέσθω· ἐπιμένων δὲ, καθαιρέσθω.

ϛ Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, κοσμικὰς φροντίδας μὴ ἀναλαμβανέτω· εἰ δὲ μὴ, καθαιρείσθω.

ζ Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, τὴν ἁγίαν τοῦ πάσχα ἡμέραν πρὸ τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας μετὰ Ἰουδαίων ἐπιτελέσει, καθαιρείσθω.

η Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ἐκ τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ, προσφορᾶς γενομένης, μὴ μεταλάβῃ, τὴν αἰτίαν εἰπάτω. Καὶ ἐὰν εὔλογος ᾖ, συγγνώμης τυγχανέτω· εἰ δὲ μὴ λέγει, ἀφοριζέσθω ὡς αἴτιος βλάβης γενόμενος τῷ λαῷ, καὶ ὑπόνοιαν ποιήσας κατὰ τοῦ προσενέγκαντος.

θ Πάντας τοὺς εἰσιόντας πιστοὺς, καὶ τῶν γραφῶν ἀκούοντας, μὴ παραμένοντας δὲ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ ἁγίᾳ μεταλήψει, ὡς ἀταξίαν ἐμποιοῦντας τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀφορίζεσθαι χρή.

ι Εἴ τις ἀκοινωνήτῳ, κἂν ἐν οἴκῳ, συνεύξηται, αὐτὸς ἀφοριζέσθω.

Εἴ

ſuper altare. Manifeſtum eſt autem, quòd epiſcopus & presbyteri inter diaconos & reliquos clericos eas diuidant.

5 *Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, vxorem ſuam prætextu religionis non abijcito: ſi abijcit, ſegregator à communione: ſi perſeuerat, deponitor.*

6 *Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, ſeculares curas nõ ſuſcipito: alioqui deponitor.*

7 *Si quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, ſanctum diem Paſcha ante vernum æquinoctium cum Iudæis celebrauerit: deponitor.*

8 *Si quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut quicunque ex ſacerdotali conſortio, oblatione facta, non communicauerit: cauſſam dicito. Et ſi bona ratione ſubnixa ſit, veniam promeretor. Sin minus dixerit, à communione excluditor, tanquam qui populo author offenſionis fuerit, mota contra eum ſuſpicione qui obtulit.*

9 *Quicunque fideles* eccleſiam *ingrediuntur, & ſcripturas audiunt, neque apud preces & ſanctam communionem permanent, eos tanquam qui ordinis in eccleſia perturbationem inducant, à communione arceri oportet.*

10 *Si quis cum excommunicato, licet in domo, preces coniunxerit: iſte communione priuator.*

ια Εἴ τις καθῃρημένῳ κληρικὸς ὡς κληρικῷ
συνεύξηται, καθαιρείσθω καὶ αὐτός.

ιβ Εἴ τις κληρικὸς ἢ λαϊκὸς ἀφωρισμένος ἢ
καὶ ἄδεκτος ἀπελθὼν ἐν ἑτέρᾳ πόλει δεχθῇ
ἄνευ γραμμάτων συστατικῶν, ἀφοριζέσθω καὶ ὁ
δεξάμενος καὶ ὁ δεχθείς. εἰ δὲ ἀφωρισμένος εἴη, ἐπι-
τεινέσθω αὐτῷ ὁ ἀφορισμός.

ιγ Ἐπίσκοπον μὴ ἐξεῖναι καταλείψαντα τὴν
αὐτοῦ παροικίαν ἑτέρᾳ ἐπιπηδᾷν, κἂν ὑπὸ πλειό-
νων ἀναγκάζηται, εἰ μή τις εὔλογος αἰτία ᾖ
τοῦτο βιαζομένη αὐτὸν ποιεῖν, ὡς πλεῖόν τι κέρ-
δος δυναμένου αὐτοῦ τοῖς ἐκεῖσε λόγῳ εὐσε-
βείας συμβάλλεσθαι· καὶ τοῦτο δὲ οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ,
ἀλλὰ κρίσει πολλῶν ἐπισκόπων καὶ παρακλήσει
μεγίστῃ.

ιδ Εἴ τις πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλως
τοῦ καταλόγου τῶν κληρικῶν, ἀπολείψας τὴν
ἑαυτοῦ παροικίαν εἰς ἑτέραν ἀπέλθῃ, καὶ παν-
τελῶς μεταστὰς διατρίβει ἐν ἄλλῃ παροικίᾳ πα-
ρὰ γνώμην τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, τοῦτον κελεύο-
μεν μηκέτι λειτουργεῖν, μάλιστα εἰ προσκαλουμέ-
νου αὐτὸν τοῦ ἐπισκόπου αὐτοῦ, ἐπανελθεῖν οὐχ
ὑπήκουσεν· ἐπιμένων τῇ ἀταξίᾳ, ὡς λαϊκὸς
μέντοι ἐκεῖσε κοινωνείτω.

Εἰ δὲ

11 *Si quis cum depoſito clerico vt cum clerico preces coniunxerit, deponitor & ipſe.*

12 *Si quis clericus, aut laicus à communione ſegregatus, ſeu nondum in communionem receptus, ad aliam profectus ciuitatem, ſine commendaticijs literis receptus fuerit: à communione excluditor tam qui receperit, quàm qui receptus eſt. Si excommunicatus fuerit, in longius illi tempus excommunicatio protenditor.*

13 *Epiſcopo, qui parochiam ſuam dereliquerit, alteri inſilire nefas eſto, licet à pluribus ad hoc compellatur: niſi rationabilis aliqua cauſſa ſubſit, quæ hoc ipſum facere vi adigat, nempe quòd plus lucri & vtilitatis his qui illic conſtituti ſunt, verbo pietatis conferre poßit. neque hoc tamen à ſeipſo, ſed multorum epiſcoporum iudicio, & exhortatione maxima.*

14 *Si quis presbyter, aut diaconus, aut quicunque tandem de clericorum conſortio, relicta parochia ſua, in aliam conceſſerit, & omnino tranſmigratione facta, præter voluntatem ſui epiſcopi in alia parochia moram traxerit: hunc iubemus, ne porrò in miniſterio publico ſit eccleſiæ, maximè ſi accerſente ipſum epiſcopo eius redire contemnat. peruerſo illic ordine perſeuerans, vt laicus tamen ibi locorũ in communionem admittitor.*

ιε Εἰ δὲ ἐπίσκοπος, ᾧ παρατυγχάνουσι, παρ' οὐδὲν λογισάμενος τὴν κατ' αὐτῶν ὁρισθεῖσαν ἀργίαν, δέξηται αὐτοὺς ὡς κληρικοὺς, ἀφοριζέσθω ὡς διδάσκαλος ἀταξίας.

ιϛ Ὁ δυσὶ γάμοις συμπλακεὶς μετὰ τὸ βάπτισμα, ἢ παλλακὴν κτησάμενος, οὐ δύναται εἶναι ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ.

ιζ Ὁ χήραν λαβὼν, ἢ ἐκβεβλημένην, ἢ ἑταίραν, ἢ οἰκέτιν, ἢ τῶν ἐπὶ σκηνῆς, οὐ δύναται εἶναι ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ.

ιη Ὁ δύο ἀδελφὰς ἀγαγόμενος, ἢ ἀδελφιδῆν, οὐ δύναται εἶναι κληρικός.

ιθ Κληρικὸς ἐγγύας διδοὺς καθαιρείσθω.

κ Εὐνοῦχος, εἰ μὲν ἐξ ἐπηρείας ἀνθρώπων ἐγένετό τις, ἢ ἐν διωγμῷ ἀφῃρέθη τὰ ἀνδρῶα, ἢ οὕτως ἔφυ, καὶ ἔστιν ἄξιος, γινέσθω.

κα Ὁ ἀκρωτηριάσας ἑαυτὸν μὴ γινέσθω κληρικός· αὐτοφονευτὴς γάρ ἐστιν ἑαυτοῦ, καὶ τῆς τοῦ θεοῦ δημιουργίας ἐχθρός.

κβ Εἴ τις κληρικὸς ὢν, ἑαυτὸν ἀκρωτηριάσει, καθαιρείσθω. φονευτὴς γάρ ἐστιν ἑαυτοῦ.

κγ Λαϊκὸς ἑαυτὸν ἀκρωτηριάσας, ἀφοριζέσθω ἔτη τρία. ἐπίβουλος γάρ ἐστι τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς.

15 *Quòd ſi epiſcopus, ad quem acceſſerint, pro nihilo reputata vacationis à miniſterio eccleſiaſtico pœna, quæ contra eos definita eſt, ipſos vt clericos ſuſceperit: à communione excluditor, vt peruerſi ordinis magiſter.*

16 *Qui poſt baptiſmum duabus implicitus fuit nuptijs, aut concubinam habuit: is epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut denique in conſortio ſacerdotali eſſe non poteſt.*

17 *Qui viduam duxit, aut diuortio ſeparatam à viro, aut meretricem, aut ancillam, aut aliquam, quæ publicis mancipata ſit ſpectaculis: epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut deniq; ex conſortio ſacerdotali eſſe non poteſt.*

18 *Qui duas ſorores duxit, aut conſobrinam, clericus eſſe non poteſt.*

19 *Clericus qui fideiuſsiones dat, deponitor.*

20 *Si quis humana violentia eunuchus factus eſt, aut in perſecutione amputata ei ſunt virilia, aut ita natus fuit, & dignus eſt: efficitor* epiſcopus.

21 *Qui ſibi ipſi virilia amputauit, clericus non efficitor: ſui enim ipſius homicida eſt, & inimicus creationi* Dei.

22 *Si quis, cum clericus eſſet, virilia ſibi ipſi amputauerit: deponitor. homicida etenim ſui ipſius eſt.*

23 *Laicus, qui ſeipſum mutilauit, per tres annos à cõmunione eijcitor. puta, quia ipſe vita*

ἰωῦς.

κδ Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος ἐπὶ πορνείᾳ, ἢ ἐπιορκίᾳ, ἢ κλοπῇ ἁλοὺς, καθαιρείσθω, καὶ μὴ ἀφοριζέσθω. λέγει γὰρ ἡ γραφή, οὐκ ἐκδικήσεις δὶς ἐπὶ τὸ αὐτό. Ὁμοίως καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοὶ τῇ αὐτῇ αἱρέσει ὑποκείσθωσαν.

κε Τῶν εἰς κλῆρον προελθόντων ἀγάμων, κελεύομεν βουλομένους γαμεῖν ἀναγνώστας καὶ ψάλτας μόνους.

κϛ Ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον τύπτοντα πιστοὺς ἁμαρτάνοντας, ἢ ἀπίστους ἀδικήσαντας, καὶ διὰ τοιούτων φοβεῖν θέλοντα, καθαιρεῖσθαι προστάττομεν. οὐδαμοῦ γὰρ ὁ κύριος τοῦτο ἡμᾶς ἐδίδαξε· τοὐναντίον δὲ αὐτὸς τυπτόμενος οὐκ ἀντέτυπτε, λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει, πάσχων οὐκ ἠπείλει.

κζ Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος καθαιρεθεὶς δικαίως ἐπὶ ἐγκλήμασι φανεροῖς, τολμήσειεν ἅψασθαι τῆς ποτὲ ἐγχειρισθείσης αὐτῷ λειτουργίας, παντάπασιν ἐκκοπτέσθω τῆς ἐκκλησίας.

κη Εἴ τις ἐπίσκοπος διὰ χρημάτων τῆς ἀξίας ταύτης ἐγκρατὴς γίνηται, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, καθαιρείσθω καὶ αὐτὸς, καὶ ὁ χειροτονήσας, καὶ ἐκκοπτέσθω τῆς κοινωνίας παντάπασιν,

ὡς

ſuæ poſuit inſidias.

24 *Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus in fornicatione, aut periurio, aut furto deprehenſus, deponitor, non tamen à communione excluditor.* Dicit *enim ſcriptura, Bis de eodem delicto vindictam non exiges.* Eidem *conditioni conſimiliter & reliqui clerici ſubduntor.*

25 E*x his qui cœlibes in clerum peruenerunt, iubemus, vt lectores tantum & cantores (ſi velint) nuptias contrahant.*

26 E*piſcopum, aut presbyterum, aut diaconum, qui vel fideles delinquentes, vel infideles iniuriam inferentes percutit, & terrorem ipſis per huiuſmodi vult incutere, deponi præcipimus. nuſquam enim* Dominus *hoc nos docuit.* I*mò verò contrà, cum ipſe percuteretur, non repercutiebat: cum laceſſeretur conuicijs, non regerebat conuicium: cum pateretur, non comminabatur.*

27 S*i quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, ob certa crimina iuſtè depoſitus, attingere miniſterium, quod aliquando tractauerat, auſus fuerit: omnino hic ab eccleſia abſcinditor.*

28 S*i quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, pecuniæ interuentu hãc dignitatem nactus fuerit: deponitor tam ipſe, quàm qui eum ordinauit, & omnino à cõmunione abſcinditor,*

ὡς Σίμων ὁ μάγος ὑπ' ἐμοῦ Πέτρου.

κθ Εἴ τις ἐπίσκοπος κοσμικοῖς ἄρχουσι χρησάμενος, δι' αὐτῶν ἐγκρατὴς γένηται ἐκκλησίας, καθαιρείσθω, καὶ ἀφοριζέσθω, καὶ οἱ κοινωνοῦντες αὐτῷ πάντες.

λ Εἴ τις πρεσβύτερος καταφρονήσας τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, χωρὶς συναγωγὴν καὶ θυσιαστήριον πήξει, μηδὲν κατεγνωκὼς τοῦ ἐπισκόπου ἐν εὐσεβείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ, καθαιρείσθω ὡς φίλαρχος· τύραννος γάρ ἐστιν, ὡσαύτως καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοί, ὅσοι ἂν αὐτῷ προσθῶνται. οἱ δὲ λαϊκοὶ ἀφοριζέσθωσαν. Ταῦτα δὲ μετὰ μίαν, καὶ δευτέραν, καὶ τρίτην παράκλησιν τοῦ ἐπισκόπου γινέσθω.

λα Εἴ τις πρεσβύτερος, ἢ διάκονος ὑπὸ ἐπισκόπου γένηται ἀφωρισμένος, τοῦτον μὴ ἐξεῖναι παρ' ἑτέρου δέχεσθαι, ἀλλ' ἢ παρὰ τοῦ ἀφορίσαντος αὐτόν· εἰ μὴ ἂν κατὰ συγκυρίαν τελευτήσει ὁ ἀφορίσας αὐτὸν ἐπίσκοπος.

λβ Μηδένα τῶν ξένων ἐπισκόπων, ἢ πρεσβυτέρων, ἢ διακόνων ἄνευ συστατικῶν προσδέχεσθαι· καὶ ἐπιφερομένων αὐτῶν ἀνακρινέσθωσαν. καὶ ἐὰν μὲν ὦσι κήρυκες τῆς εὐσεβείας, προσδεχέσθωσαν· εἰ δὲ μή γε, τὴν χρείαν αὐτοῖς ἐπιχορηγήσαντες, εἰς κοινωνίαν

αὐτὸ

quemadmodum Simon Magus à me Petro.

29 *Si quis epiſcopus ſecularium magiſtratuum familiaritate vſus, per ipſos eccleſiam nactus fuerit: deponitor. ſegregantor quoque à communione, quicunque cum ipſo communionem habent.*

30 *Si quis presbyter proprium aſpernans epiſcopum, ſeorſim conuenticula egerit, & altare erexerit, cum de nullo crimine epiſcopum in pietate ac iuſticia condemnarit: deponitor, quaſi qui principatum ambiat. tyrannus enim eſt. Conſimiliter & reliqui clerici, qui ſuum illi calculum apponunt. Laici verò à communione ſegregantor. Atq; hæc poſt vnam, & item alteram ac tertiam epiſcopi exhortationem fiunto.*

31 *Si quis presbyter, aut diaconus, per epiſcopum à communione excluſus ſit: hunc neutiquam ab alio fas eſto ſuſcipi, quàm ab eo qui ipſum à communione excluſit: niſi fortè fortuna epiſcopus, qui ipſum à communione ſegregauit, defunctus ſit.*

32 *Nemo peregrinorum epiſcoporũ, aut preſbyterorum, aut diaconorum, ſine commendaticijs ſuſcipitor literis: & ſi eas obtulerit, attentius in diſquiſitionem vocantor. Et quidem ſi prædicatores pietatis fuerint, ſuſcipiuntor: ſin minus, vbi neceſſaria ipſis ſuppeditaueritis, ad cõmunionem & vlteriorem ipſos conſue-*

αὐτὸς μὴ προσδέξηται· πολλὰ γὰρ κατὰ συναρπαγὴν γίνεται.

λγ Τοὺς ἐπισκόπους ἑκάστου ἔθνους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλήν, καὶ μηδέν τι πράττειν περιττὸν ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης· ἐκεῖνα δὲ μόνα πράττειν ἕκαστον, ὅσα τῇ αὐτοῦ παροικίᾳ ἐπιβάλλει, καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις. ἀλλὰ μηδὲ ἐκεῖνος ἄνευ τῆς πάντων γνώμης ποιείτω τι. οὕτω γὰρ ὁμόνοια ἔσται, καὶ δοξασθήσεται ὁ θεὸς διὰ κυρίου ἐν ἁγίῳ πνεύματι.

λδ Ἐπίσκοπον μὴ τολμᾶν ἔξω τῶν αὐτοῦ ὅρων χειροτονίας ποιεῖσθαι εἰς τὰς μὴ ὑποκειμένας αὐτῷ πόλεις καὶ χώρας. εἰ δὲ ἐλεγχθείη τοῦτο πεποιηκὼς παρὰ τὴν τῶν κατεχόντων τὰς πόλεις ἐκείνας ἢ τὰς χώρας γνώμην, καθαιρείσθω καὶ αὐτός, καὶ οὓς ἐχειροτόνησεν.

λε Εἴ τις χειροτονηθεὶς ἐπίσκοπος μὴ καταδέχοιτο τὴν λειτουργίαν καὶ τὴν φροντίδα τοῦ λαοῦ τὴν ἐγχειρισθεῖσαν αὐτῷ, τοῦτον ἀφωρισμένον τυγχάνειν, ἕως ἂν καταδέξηται. εἰ δὲ μὴ δεχθείη, οὐ παρὰ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην, ἀλλὰ παρὰ τὴν τοῦ λαοῦ μοχθηρίαν, αὐτὸς μενέτω ἐπίσκοπος· ὁ δὲ κλῆρος τῆς πόλεως ἀφοριζέσθω, ὅτι τοιούτου λαοῦ ἀνυποτάκτου παιδευταὶ οὐκ ἐγένοντο.

λϛ Δεύτερον τοῦ ἔτους σύνοδος γινέσθω

tudinem non admittitote. multa enim per obreptionem fiunt.

33 *Cuiuſque gentis epiſcopos oportet ſcire quiſnam inter ipſos primus ſit, habereq́; ipſum quodammodo pro capite, neq; ſine illius voluntate quidquam agere inſolitum. illa autem ſola quenque pro ſe tractare, quæ ad parochiā eius, & loca ipſi ſubdita attinent. Sed neq; ille citra omnium voluntatem aliquid facito. Ita enim concordia erit, & Deus glorificabitur per Dominum in ſancto Spiritu.*

34 *Epiſcopus extra terminos ſuos, in ciuitatibus & regionibus ſibi non ſubiectis, ordinationes facere non præſumito. Si verò præter voluntatem eorum qui ciuitates illas aut regiones detinent, id feciſſe conuictus fuerit, deponitor tam ipſe, quàm etiam hi quos ordinauit.*

35 *Si quis ordinatus epiſcopus, miniſterium & curam populi ſibi commiſſam non ſuſceperit: hic à communione ſeiunctus eſto tam diu, donec ſuſceperit* [obedientiam accommodans. Similiter autem & presbyter & diaconus.] *Si verò non præ voluntate ſua, ſed præ malicia populi non ſuſceperit, maneto ipſe quidem epiſcopus: clerus verò eius ciuitatis à communione ſegregator, eò quòd tam inobedientem populum non corripuerit.*

36 *Bis in anno epiſcoporum celebrator ſynodus,*

νέσθω τῶν ἐπισκόπων, καὶ ἀνακρινέτωσαν ἀλλήλους τὰ δόγματα τῆς εὐσεβείας, καὶ τὰς ἐμπιπτούσας ἐκκλησιαστικὰς ἀντιλογίας διαλυέτωσαν· ἅπαξ μὲν τῇ τετάρτῃ ἑβδομάδι τῆς πεντηκοστῆς, δεύτερον δὲ ὑπερβερεταίου δωδεκάτῃ.

λζ Πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ὁ ἐπίσκοπος ἐχέτω τὴν φροντίδα, καὶ διοικείτω αὐτὰ ὡς θεοῦ ἐφορῶντος, μὴ ἐξεῖναι δὲ αὐτῷ σφετερίζεσθαί τι ἐξ αὐτῶν, ἢ συγγενέσιν ἰδίοις τὰ τοῦ θεοῦ χαρίζεσθαι. εἰ δὲ πένητες εἶεν, ἐπιχορηγείτω ὡς πένησιν, ἀλλὰ μὴ προφάσει τούτων τὰ τῆς ἐκκλησίας ἀπεμπολείτω.

λη Οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ διάκονοι ἄνευ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου μηδὲν ἐπιτελείτωσαν· αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ πεπιστευμένος τὸν λαὸν τοῦ κυρίου, καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν λόγον ἀπαιτηθησόμενος.

λθ Ἔστω φανερὰ τὰ ἴδια τοῦ ἐπισκόπου πράγματα (εἴγε καὶ ἴδια ἔχει) καὶ φανερὰ τὰ κυριακά, ἵνα ἐξουσίαν ἔχῃ τὰ ἴδια τελευτῶν ὁ ἐπίσκοπος, οἷς βούλεται, καὶ ὡς βούλεται καταλεῖψαι, καὶ μὴ προφάσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων διαπίπτειν τὰ τοῦ ἐπισκόπου· ἔσθ' ὅτε γυναῖκα καὶ παῖδας κεκτημένου, ἢ συγγενεῖς, ἢ οἰκέτας. δίκαιον γὰρ παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις, τὸ μήτε τὴν ἐκκλησίαν ζημίαν τινὰ ὑπομένειν ἀγνοίᾳ τῶν τοῦ ἐπισκόπου πραγμάτων, μήτε τὸν ἐπίσκοπον ἢ τοὺς αὐτοῦ συγγενεῖς προφάσει τῆς ἐκκλησίας πημαίνεσθαι, ἢ καὶ

nodus, & pietatis inter ſe dogmata in diſquiſitionē vocanto, neq; non in eccleſiis incidentes contradictiones dirimūto: ſemel quidem quarta feria Pentecoſtes, ſecundo duodecima "Hyperberetæi.

"Hyperberetæus apud Aſiæ populos & Macedones October græcè dictus.

37 *Omnium rerum eccleſiaſticarum curam epiſcopus gerito, & eas diſpenſato, quaſi inſpectante Deo.* Non licitum autem ei eſto quippiam ex iis ſibi tanquam proprium aſſumere: *aut cognatis ſuis elargiri, quæ* Deo *dedicata ſunt. Quòd ſi pauperes illi ſint: vt pauperibus ſubminiſtrato, non tamen horum prætexu res eccleſiæ venundato.*

38 *Presbyteri & diaconi, abſq; voluntate epiſcopi nihil peraganto. ipſius enim fidei populus* Domini *commiſſus eſt, & pro eorum animabus ab ipſo repetetur ratio.*

39 *Manifeſtæ ſunto priuatæ res epiſcopi (ſi modò & priuatas habet) manifeſtæ item ſunto* Dominicæ*: vt priuatas quidem res epiſcopus, cum moritur, quibus vult, & quomodo vult, relinquendi facultatem habeat: neq; occaſione eccleſiaſticarum rerum intercidant res epiſcopi, qui nonnunquam vxorem & liberos, aut cognatos, aut ſeruos habet. Iuſtum enim eſt apud* Deum *pariter & homines, ſimul ne eccleſia per ignorationem rerum epiſcopi damni aliquid ſuſtineat, ſimul ne epiſcopus aut cognati eius prætextu eccleſiæ obladantur, aut etiam*

qui

εἰς πράγματα ἐμπίπτειν τοὺς αὐτῷ διαφέροντας, καὶ τὸν αὐτοῦ θάνατον δυσφημίαις περιβάλλεσθαι.

μ Προστάσσομεν ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων. εἰ γὰρ τὰς τιμίας τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς αὐτῷ πιστευτέον, πολλῷ ἂν μᾶλλον δέοι περὶ τῶν χρημάτων ἐντέλλεσθαι, ὥστε κατὰ τὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν διοικεῖσθαι, καὶ τοῖς δεομένοις διὰ πρεσβυτέρων καὶ διακόνων ἐπιχορηγεῖσθαι μετὰ φόβου θεοῦ καὶ πάσης εὐλαβείας. μεταλαμβάνειν δὲ καὶ αὐτὸν τῶν δεόντων (εἴγε δέοιτο) εἰς τὰς ἀναγκαίας αὐτῷ χρείας, καὶ τῶν ἐπιξενουμένων ἀδελφῶν, ὡς κατὰ μηδένα τρόπον αὐτοὺς ὑστερεῖσθαι. ὁ γὰρ νόμος τοῦ θεοῦ διετάξατο τοὺς τῷ θυσιαστηρίῳ ὑπηρετοῦντας ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου διατρέφεσθαι, ἐπείπερ οὐδὲ στρατιῶταί ποτε ἰδίοις ὀψωνίοις ὅπλα κατὰ πολεμίων ἐπιφέρονται.

μα Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος κύβοις σχολάζων καὶ μέθαις, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρείσθω.

μβ Ὑποδιάκονος, ἢ ψάλτης, ἢ ἀναγνώστης τὰ ὅμοια ποιῶν, ἢ παυσάσθω, ἢ ἀφοριζέσθω· ὡσαύτως καὶ οἱ λαϊκοί.

μγ Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος τόκους ἀπαιτῶν τοὺς δανειζομένους, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρείσθω. μδ Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος αἱρετικοῖς συνευξάμενος μόνον ἀφοριζέσθω. εἰ δὲ καὶ ἐπέτρε-

ψεν

qui illum generis proximitate contingunt, incidant in negocia, eiusq́; mors implicetur diffamationibus.

40 *Præcipimus, vt epiſcopus res eccleſiæ in poteſtate habeat. Nam ſi pretioſæ hominum animæ fidei eius committendæ ſunt: multo vtique magis oportuerit & de pecunijs mãdatum dare, vt illius arbitratu diſpenſentur, neq; non cũ timore Dei ſummaq́; ſollicitudine per presbyteros ac diaconos erogentur in pauperes. Percipiat autem & ipſe (ſi modò indiget) quãtum ad neceſſarios ſuos, & hoſpitio exceptorum fratrum vſus opus habet, ne quo modo ipſe poſteriore loco habeatur quàm cæteri. Ordinauit enim lex Dei, vt qui altari inſeruiunt, de altari nutriantur: quãdo nec milites vnquam ſuis ſtipendijs arma hoſtibus inferant.*

41 *Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui vel aleæ, vel ebrietatibus indulget, vel deſinito, vel deponitor.*

42 *Subdiaconus, aut cantor, aut lector, qui conſimilia facit: vel deſinito, vel à communione ſeiungitor: ſimiliter & laici.*

43 *Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui vſuras à mutuum accipientibus exigit: vel deſinito, vel deponitor.*

44 *Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui cum hæreticis preces coniunxerit, duntaxat à communione ſuſpenditor. Si verò etiam*

ψεν αὐτοῖς ὡς κληρικοῖς ἐνεργῆσαί τι, καθαιρείσθω.

με Ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον αἱρετικῶν δεξάμενον βάπτισμα, ἢ θυσίαν, καθαιρεῖσθαι προστάσσομεν· τίς γὰρ συμφώνησις τοῦ Χριστοῦ πρὸς Βελίαλ; ἢ τίς μερὶς πιστῷ μετὰ ἀπίστου;

μϛ Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος τὸν κατ' ἀλήθειαν ἔχοντα βάπτισμα, ἐὰν ἄνωθεν βαπτίσῃ, ἢ τὸν μεμολυσμένον παρὰ τῶν ἀσεβῶν, ἐὰν μὴ βαπτίσῃ, καθαιρείσθω, ὡς γελῶν τὸν σταυρὸν καὶ τὸν τοῦ κυρίου θάνατον, καὶ μὴ διακρίνων ἱερέας τῶν ψευδιερέων.

μζ Εἴ τις λαϊκὸς τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐκβάλλων, ἑτέραν λάβῃ, ἢ παρ' ἄλλου ἀπολελυμένην, ἀφοριζέσθω.

μη Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος κατὰ τὴν τοῦ κυρίου διάταξιν μὴ βαπτίσῃ εἰς πατέρα, καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα, ἀλλ' εἰς τρεῖς ἀνάρχους, ἢ τρεῖς υἱοὺς, ἢ τρεῖς παρακλήτους, καθαιρείσθω.

μθ Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος μὴ τρία βαπτίσματα μιᾶς μυήσεως ἐπιτελέσῃ, ἀλλ' ἓν βάπτισμα εἰς τὸν θάνατον τοῦ κυρίου διδόμενον, καθαιρείσθω. οὐ γὰρ εἶπεν ὁ κύριος, εἰς τὸν θάνατόν μου βαπτίσατε. ἀλλὰ, πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

ν Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκο-

ipſos tanquam clericos aliquid agere permiſerit: deponitor.

45 *Epiſcopum, aut presbyterum, qui hæreticorum baptiſma, aut ſacrificium ſuſceperit, deponi præcipimus. Quæ etenim conuentio inter* Chriſtum *&* Belial*? aut quæ particula fideli cum infideli?*

46 *Epiſcopus, aut presbyter ſi eum, qui verum baptiſma habeat, iterũ baptiſauerit, aut pollutum ab impijs non baptiſauerit, deponitor: vt qui crucem & mortem* Domini *derideat, neque diſcernat veros ſacerdotes à ſacerdotibus impoſtoribus.*

47 *Si quis laicus, cum ſuam à ſe vxorẽ abijcit, alteram duxerit, aut ab alio dimiſſam: à communione ſegregator.*

48 *Si quis epiſcopus, aut presbyter ſecundum ordinationem* Domini *non baptiſauerit in patrem & filium & ſpiritum ſanctum, ſed in tres principio carentes, aut tres filios, aut tres paracletos: deponitor.*

49 *Si quis epiſcopus, aut presbyter, in vna initiatione non tres immerſiones, ſed vnã duntaxat, quæ in mortem* Domini *detur, peregerit: deponitor.* Non *enim dixit* Dominus, *In mortem meam baptiſate ſed, Profecti docete omnes gentes, baptiſantes eos in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti.*

50 *Si quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaco-*

νος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ, γάμου, καὶ κρεῶν, καὶ οἴνου, οὐ δι' ἄσκησιν, ἀλλὰ βδελυρίαν ἀπέχεται, ἐπιλαθόμενος, ὅτι πάντα καλὰ λίαν, καὶ ὅτι ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ βλασφημῶν διαβάλλει τὴν δημιουργίαν, ἢ διορθούσθω, ἢ καθαιρείσθω, καὶ τῆς ἐκκλησίας ἀποβαλλέσθω, ὡσαύτως καὶ λαϊκός.

να Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, τὸν ἐπιστρέφοντα ἀπὸ ἁμαρτίας οὐ προσδέχεται, ἀλλ' ἀποβάλλεται, καθαιρείσθω, ὅτι λυπεῖ Χριστὸν εἰπόντα, χαρὰ ἐπιγίνεται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι.

νβ Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν ἑορτῶν οὐ μεταλαμβάνει κρεῶν καὶ οἴνου βδελυσσόμενος, καὶ οὐ δι' ἄσκησιν, καθαιρείσθω, ὡς κεκαυτηριασμένος τὴν ἰδίαν συνείδησιν, καὶ αἴτιος σκανδάλου πολλοῖς γινόμενος.

νγ Εἴ τις κληρικὸς ἐν καπηλείῳ φωραθείη ἐσθίων, ἀφοριζέσθω, παρὲξ τοῦ ἐν πανδοχείῳ ἐν ὁδῷ δι' ἀνάγκην καταλύσαντος.

νδ Εἴ τις κληρικὸς ὑβρίσει τὸν ἐπίσκοπον, καθαιρείσθω· ἄρχοντα γὰρ τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς. νε Εἴ τις κληρικὸς ὑβρίσει πρεσβύ-

τερον

nus, aut quiuis omnino de ſacerdotali conſortio, nuptijs, & carnibus, & vino abſtinuerit. non propterea quò mens ad cultum pietatis reddatur exercitatior, ſed propter abominationem: oblitus, quòd omnia pulchra valde, & quòd maſculum & fœminam Deus creauit hominem, ſed diffamationibus laceſſens creationem Dei vocat ad calumniam: aut corrigitor, aut deponitor, & ex eccleſia reijcitor. Conſimiliter & laicus.

51 *Si quis epiſcopus, aut presbyter, eum qui à peccato reuertitur, non recipit, ſed reijcit: deponitor, eo quòd Chriſtum offendat, qui dixit, ob vnum peccatorem, qui reſipiſcat gaudium oboriri in cœlo.*

52 *Si quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, carnibus & vino feſtiuis diebus nõ vtatur, idq; per abominationem, non propter exercitationem ad cultum pietatis, deponitor: tanquam qui cauterio notatam habeat conſcientiam, & multis author ſit offendiculi.*

53 *Si quis clericus in caupona cibum capere deprehenſus fuerit, à communione excluditor: excepto tamen eo, qui neceſſariò in itinere in commune diuerterit hoſpitium.*

54 *Si quis clericus epiſcopum contumelia affecerit, deponitor: principi enim populi tui nõ maledices.*

55 *Si quis clericus cõtumelia affecerit presby-*

τρον ἢ διάκονον, ἀφοριζέσθω.

νϛ Εἴ τις χωλὸν, ἢ κωφὸν, ἢ τυφλὸν, ἢ τὰς βάσεις πεπληγμένον χλευάζει, ἀφοριζέσθω· ὡσαύτως καὶ λαϊκός.

νζ Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος ἀμελῶν τοῦ κλήρου ἢ τοῦ λαοῦ, καὶ μὴ παιδεύων αὐτοὺς τὴν εὐσέβειαν, ἀφοριζέσθω. ἐπιμένων δὲ τῇ ῥαθυμίᾳ, καθαιρείσθω.

νη Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος τινὸς τῶν κληρικῶν ἐνδεοῦς ὄντος μὴ ἐπιχορηγεῖ τὰ δέοντα, ἀφοριζέσθω· ἐπιμένων δὲ, καθαιρείσθω ὡς φονεύσας τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

νθ Εἴ τις τὰ ψευδεπίγραφα τῶν ἀσεβῶν βιβλία ὡς ἅγια ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας δημοσιεύει ἐπὶ λύμῃ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ κλήρου, καθαιρείσθω.

ξ Εἴ τις κατηγορία γίνηται κατὰ πιστοῦ πορνείας, ἢ μοιχείας, ἢ ἄλλης τινὸς ἀπαγορευομένης πράξεως, καὶ ἐλεγχθείη, εἰς κλῆρον μὴ ἀγέσθω.

ξα Εἴ τις κληρικὸς διὰ φόβον ἀνθρώπινον Ἰουδαίου, ἢ Ἕλληνος, ἢ αἱρετικοῦ ἀρνήσηται, εἰ μὲν τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἀποβαλλέσθω· εἰ δὲ τὸ ὄνομα τοῦ κληρικοῦ, καθαιρείσθω. μετανοήσας δὲ, ὡς λαϊκὸς δεχθήτω.

ξβ Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερα-

τικοῦ

terum, aut diaconum: à communione ſegregator.

56 *Si quis mancum, aut mutum ſurdúmve, aut cæcum, aut eum cui vitioſus inceſſus eſt, ſubſannauerit: communione priuator. conſimiliter & laicus.*

57 *Epiſcopus, aut presbyter, qui negligentius circa clerum vel populum agit, neque in pietate eos erudit, à communione ſegregator. Si verò in ea ſocordia perſeuerauerit, deponitor.*

58 *Si quis epiſcopus, aut presbyter, clerico ex inopia laboranti neceſſaria nõ ſuppeditauerit, à communione reijcitor. ſin perſeuerat, deponitor, vt qui fratrem ſuum necauerit.*

59 *Si quis falsò inſcriptos impiorum libros, tanquam ſacros in eccleſia ad populi & cleri corruptionem publicauerit: deponitor.*

60 *Si accuſatio contra fidelem inſtituatur de fornicatione, aut adulterio, aut quacunque alia actione prohibita, & conuictus fuerit: in clerum non perducitor.*

61 *Si quis clericus per metum humanum, vel Iudæi, vel Græci, vel hæretici, negauerit, ſiquidem nomen Chriſti,* ab eccleſia *reijcitor: ſi verò nomen clerici, deponitor. pœnitentia tamen ductus, vt laicus recipitor.*

62 *Si quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut omnino quicunq; ex ſacerdotali con-*

τικοῦ φάγῃ κρέα ἐν αἵματι ψυχῆς αὐτοῦ, ἢ θηριάλωτον, ἢ θνησιμαῖον, καθαιρείσθω· τοῦτο γὰρ ὁ νόμος ἀπεῖπεν. εἰ δὲ λαϊκὸς εἴη, ἀφοριζέσθω.

ξγ Εἴ τις κληρικὸς ἢ λαϊκὸς εἰσέλθῃ εἰς συναγωγὴν Ἰουδαίων ἢ αἱρετικῶν συνεύξασθαι, καθαιρείσθω καὶ ἀφοριζέσθω.

ξδ Εἴ τις κληρικὸς ἐν μάχῃ τινὰ κρούσας, ἀπὸ τοῦ ἑνὸς κρούσματος ἀποκτείνοι, καθαιρείσθω διὰ τὴν προπέτειαν αὐτοῦ. εἰ δὲ λαϊκὸς εἴη, ἀφοριζέσθω.

ξε Εἴ τις κληρικὸς εὑρεθῇ τὴν κυριακὴν ἡμέραν νηστεύων, ἢ τὸ σάββατον, πλὴν τοῦ ἑνὸς μόνου, καθαιρείσθω· εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω.

ξς Εἴ τις παρθένον ἀμνήστευτον βιασάμενος ἔχει, ἀφοριζέσθω. μὴ ἐξεῖναι δὲ αὐτῷ ἑτέραν λαμβάνειν, ἀλλ' ἐκείνην κατέχειν, ἣν ᾑρετίσατο, κἂν πενιχρὰ τυγχάνῃ.

ξζ Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος δευτέραν χειροτονίαν δέξηται παρά τινος, καθαιρείσθω καὶ αὐτὸς, καὶ ὁ χειροτονήσας, εἰ μή γε ἄρα συσταίη, ὅτι παρὰ αἱρετικῶν ἔχει χειροτονίαν. τοὺς γὰρ παρὰ τοιούτων βαπτισθέντας ἢ χειροτονηθέντας οὔτε πιστοὺς οὔτε κληρικοὺς εἶναι δυνατόν.

ξη Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ἀναγνώστης, ἢ ψάλτης τὴν ἁγίαν τεσ-

σαρα

ſortio, comederit carnes in ſanguine animæ eius, aut à beſtijs abreptum, aut ſuffocatum: deponitor.hoc enim lex prohibuit. Sin verò laicus fuerit: à communione excluditor.

63 *Si quis clericus, aut laicus, ſynagogam Iudæorum, aut hæreticorum conuenticulum ingreſſus fuerit, vt preces cum illis coniungat: deponitor, & à communione ſecluditor.*

64 *Si quis clericus in concertatione aliquem pulſauerit, & vno ictu ac pulſatione interenierit, deponitor, propter temeritatem ſuam. Sin verò laicus ſit, arcetor à communione.*

65 *Si quis Dominicum diem, aut Sabbatũ, vno ſolo dempto, ieiunare deprehendatur, deponitor: ſin laicus, è communione eijcitor.*

66 *Si quis virginem ſibi non deſponſatam admota vi detinet: à communione ſuſpenditor. Non licitum autem eſto ei aliam ducere: ſed eam detineto, quam ſollicitauit, quamuis pauperculæ ſit.*

67 *Si quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, ſecundam ab aliquo ordinationem ſuſceperit: deponitor tam ipſe, quàm qui ipſum ordinauit: niſi fortè conſtet ordinationem eum habere ab hæreticis. Qui enim à talibus baptiſati, aut ordinati ſunt: hi neq; fideles neq; clerici eſſe poſſunt.*

68 *Si quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut lector, aut cantor ſacram quadra-*

σαρακοστὴν τοῦ πάσχα, ἢ τετράδα, ἢ παρασκευὴν, καθαιρείσθω. ἐκτὸς εἰ μὴ διὰ ἀσθένειαν σωματικὴν ἐμποδίζοιτο. εἰ δὲ λαϊκὸς εἴη, ἀφοριζέσθω.

ξθ Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τῶν κληρικῶν νηστεύοι μετὰ τῶν Ἰουδαίων, ἢ συνεορτάζοι μετ' αὐτῶν, ἢ δέχοιτο παρ' αὐτῶν τὰ τῆς ἑορτῆς ξένια, οἷον ἄζυμα, ἤ τοιοῦτόν τι, καθαιρείσθω· εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω.

ο Εἴ τις χριστιανὸς ἔλαιον ἀπενέγκῃ εἰς ἱερὰ ἐθνῶν, ἢ εἰς συναγωγὴν Ἰουδαίων ἐν ταῖς ἑορταῖς αὐτῶν, ἢ λύχνους ἅπτει, ἀφοριζέσθω.

οα Εἴ τις κληρικὸς, ἢ λαϊκὸς ἀπὸ τῆς ἁγίας ἐκκλησίας ἀφέλοιτο κηρὸν, ἢ ἔλαιον, ἀφοριζέσθω.

οβ Σκεῦος χρυσοῦν καὶ ἀργυροῦν ἁγιασθὲν, ἢ ὀθόνην, μηδεὶς ἔτι εἰς οἰκείαν χρῆσιν σφετεριζέσθω· παράνομον γάρ· εἰ δέ τις φωραθείη, ἐπιτιμάσθω ἀφορισμῷ.

ογ Ἐπίσκοπον κατηγορηθέντα ἐπί τινι παρὰ ἀξιοπίστων ἀνθρώπων, καλεῖσθαι αὐτὸν ἀναγκαῖον ὑπὸ ἐπισκόπων. κἂν μὲν ἀπαντήσῃ καὶ ὁμολογήσῃ ἢ ἐλεγχθῇ, ὁρίζεσθαι τὸ ἐπιτίμιον· εἰ δὲ καλούμενος μὴ ὑπακούσῃ, καλείσθω καὶ δεύτερον ἀποστελλομένων ἐπ' αὐτὸν δύο

ἐπισ

geſimam Paſcha, aut quartam feriam, aut paraſceuen nõ ieiunauerit, deponitor: præterquàm ſi imbecillitate impediatur corporis. Sin laicus ſit, communione priuator.

69 *Si quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut omnino quicunq; ex clericorum conſortio cum Iudæis ieiunauerit, aut communem feſtum diem cum ipſis egerit, aut lautia feſti, nempè azyma, aut aliud huius generis, ab eis ſuſceperit, deponitor: ſi laicus, à communione ſegregator.*

70 *Si quis Chriſtianus oleum ad ſacra gentilium, aut in ſynagogam Iudæorum in feſtis eorum detulerit, aut lucernas incenderit: à communione excluditor.*

71 *Si quis clericus, aut laicus, ceram aut oleum ex ſancta ſurripiat eccleſia: à communione ſeiungitor.*

72 *Vas aureum & argenteum ſanctificatum, aut velamen linteũmve, nemo amplius in ſuos vſus aſſumito. iniquum enim eſt. Cæterùm ſi quis deprehenſus fuerit, excommunicatione mulctator.*

73 *Epiſcopum de aliquo per fide dignos accuſatum homines, ab epiſcopis vocari neceſſarium eſt. Et ſi quidem comparuerit, & confeſſus conuictúſve fuerit, cenſura irrogator eccleſiaſtica. Si verò vocatus non obtemperauerit: ſecunda quoq; vice vocator, miſſis duobus ad*

ἐπισκόπων· ἐὰν δὲ καὶ οὕτως καταφρονήσας μὴ ἀπαντήσῃ, ἡ σύνοδος ἀποφαινέσθω κατ' αὐτοῦ τὰ δοκοῦντα, ὅπως μὴ δόξῃ κερδαίνειν φυγοδικῶν.

οδ Εἰς μαρτυρίαν τὴν κατὰ ἐπισκόπου αἱρετικὸν μὴ προσδέχεσθαι, ἀλλὰ μηδὲ πιστὸν ἕνα μόνον. ἐπὶ στόματος γὰρ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων σταθήσεται πᾶν ῥῆμα.

οε Ὅτι οὐ χρὴ ἐπίσκοπον τῷ ἀδελφῷ, ἢ υἱῷ, ἢ ἑτέρῳ συγγενεῖ χαρίζεσθαι πάθει ἀνθρωπίνῳ· οὐ γὰρ τὴν τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαν ὑπὸ κληρονόμους ὀφείλει τιθέναι. εἰ δέ τις τοῦτο ποιήσει, ἄκυρος μενέτω ἡ χειροτονία, αὐτὸς δὲ ἐπιτιμάσθω ἀφορισμῷ.

οϛ Εἴ τις ἀνάπηρος ἢ τὸν ὀφθαλμὸν, ἢ τὸ σκέλος πεπληγμένος, ἄξιος δέ ἐστιν, ἐπίσκοπος γινέσθω. οὐ γὰρ λώβη σώματος αὐτὸν μιαίνει, ἀλλὰ ψυχῆς μολυσμός.

οζ Κωφὸς δὲ ὢν καὶ τυφλὸς, μὴ γινέσθω ἐπίσκοπος, οὐχ ὡς βεβλαμμένος, ἀλλ' ἵνα μὴ τὰ ἐκκλησιαστικὰ παρεμποδίζοιτο.

οη Ἐάν τις δαίμονα ἔχῃ, κληρικὸς μὴ γινέσθω, ἀλλὰ μηδὲ τοῖς πιστοῖς συνευχέσθω. καθαρισθεὶς δὲ προσδεχέσθω, καὶ ἐὰν ἄξιος, γινέσθω.

οθ Τὸν δὲ ἐξ ἐθνικοῦ βίου προσελθόντα καὶ βαπτισθέντα, ἢ ἐκ φαύλου διαγωγῆς, οὐ δίκαιόν ἐστι παραυτίκα προχειρίζεσθαι ἐπίσκοπον.

ἄδικ

ipſum epiſcopis. Quòd ſi per contumaciam ne ſic quidem comparuerit: ſynodus ſuam contra ipſum pronunciato ſententiam, ne quid tergiuerſando detrectandoq́; iudicium lucri facere videatur.

74 *In dictionem teſtimonij contra epiſcopũ hæreticus non admittitor: ſed neq; fidelis, ſi ſolus ſit. In ore enim duorum aut trium teſtium conſiſtet omne dictum.*

75 *Item non oportet epiſcopum fratri, aut filio, aut alteri cognato, humano gratificari affectu. neq; enim eccleſiam* Dei *conferre debet in hæredes.* Enimuerò *ſi quis id fecerit, irrita permaneto ordinatio: ipſe autem excommunicatione percellitor.*

76 *Si quis oculo defectus, aut obtuſo crure exiſtat, & dignus ſit, epiſcopus efficitor. non enim mutilatio corporis ipſum polluit, ſed inquinatio animæ.*

77 *Qui verò mutus, ſurdus've & cæcus eſt, epiſcopus non efficitor: non quia oblæſo corpore eſt, ſed ne eccleſiaſtica impediantur munia.*

78 *Si quis dæmonem habeat, clericus non efficitor: ſed neque cum fidelibus preces fundito.* Mundatus *verò recipitor: & ſi dignus fuerit, efficitor.*

79 *Qui ex vita gentili aduenerit, & baptiſatus eſt, aut ex conuerſatione praua: iuſtum non eſt eum protinus promoueri in epiſcopum.*

Iniur

ἄδικον γὰρ τὸν μηδέπω πεῖραν ἐπιδειξάμενον ἑτέρων εἶναι διδάσκαλον· εἰ μή που κατὰ θείαν χάριν τοῦτο γίνεται.

π Εἴπομεν, ὅτι οὐ χρὴ ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον καθιέναι ἑαυτὸν εἰς δημοσίας διοικήσεις, ἀλλὰ προσευκαιρεῖν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς χρείαις. ἢ πειθέσθω οὖν τοῦτο μὴ ποιεῖν ἢ καθαιρείσθω· οὐδεὶς γὰρ δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν, κατὰ κυριακὴν παράκλησιν.

πα Οἰκέτας εἰς κλῆρον προχειρίζεσθαι ἄνευ τῆς τῶν δεσποτῶν γνώμης, ἀνατροπὴν τὸ τοιοῦτον ἐργάζεται. εἰ δέ ποτε καὶ ἄξιος φανείη ὁ οἰκέτης πρὸς χειροτονίαν βαθμοῦ, οἷος καὶ ὁ ἡμέτερος Ὀνήσιμος ἐφάνη, καὶ συγχωρήσουσιν οἱ δεσπόται, καὶ ἐλευθερώσουσι, καὶ τοῦ οἴκου ἐξαποστείλωσι, γινέσθω.

πβ Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος στρατείᾳ σχολάζων, καὶ βουλόμενος ἀμφότερα κατέχειν, ῥωμαϊκὴν ἀρχὴν, καὶ ἱεραρχικὴν διοίκησιν, καθαιρείσθω· τὰ γὰρ τοῦ Καίσαρος καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ.

πγ Ὅστις ὑβρίσει βασιλέα ἢ ἄρχοντα, τιμωρίαν τιννύτω. καὶ εἰ μὲν κληρικὸς, καθαιρείσθω· εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω.

πδ Ἔστω πᾶσιν ὑμῖν κληρικοῖς καὶ λαϊκοῖς βιβλία σεβάσμια καὶ ἅγια, τῆς μὲν παλαιᾶς διαθήκης

θήκης

Iniurium enim eſt, eum qui non prius ſpecimen & documentum de ſe præbuerit, aliorum doctorem exiſtere. niſi alicubi dono diuinæ gratiæ hoc fiat.

80 *Dicimus, quòd non oporteat epiſcopum aut presbyterum publicis ſe adminiſtrationibus immittere: ſed vacare & commodum ſe exhibere vſibus eccleſiaſticis. Animum igitur inducito hoc non facere, aut deponitor. Nemo enim poteſt duobus dominis ſeruire, iuxta præceptum Dominicum.*

81 *Serui ſi in clerum promoueantur citra dominorum voluntatem, hoc ipſum operatur redhibitionem. Si quando verò ſeruus quoque gradus ordinatione dignus videatur, qualis & noſter Oneſimus apparuit, & domini conſenſerint, manuq; miſerint, & domo ſua ablegauerint: efficitor.*

82 *Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui militiæ vacauerit, & ſimul vtrunq; retinere voluerit, tam officium Romanũ, quàm functionem ſacerdotalem: deponitor. Quæ enim Cæſaris ſunt, Cæſari: & quæ Dei, Deo.*

83 *Quiſquis Imperatorem, aut Magiſtratũ contumelia affecerit, ſupplicium luito. & quidem ſi clerus ſit, deponitor: ſi laicus, à communione remouetor.*

84 *Sunto omnibus vobis, clericis ſimul & laicis, venerandi ac ſacri libri: veteris quidem*

Teſt

θήκης Μωσέως πέντε, γένεσις, ἔξοδος, λευιτικῶν, ἀριθμοί, δευτερονόμιον· Ἰησοῦ υἱοῦ Ναυῆ ἕν, κριτῶν ἕν, Ῥοὺθ ἕν, Βασιλειῶν τέσσαρα, παραλειπομένων τῆς βίβλου τῶν ἡμερῶν δύο, Ἐσθὴρ ἕν, Μακκαβαϊκῶν τρία, Ἰὼβ ἕν, ψαλτήριον ἕν· Σολομῶντος τρία, παροιμίαι, Ἐκκλησιαστὴς, ᾆσμα ᾀσμάτων· Προφητῶν δεκαδύο· ἓν Ἡσαΐου, Ἱερεμίου ἕν, Ἰεζεκιὴλ ἕν, Δανιὴλ ἕν. Ἔξωθεν δὲ προσιστορείσθω ὑμῖν μανθάνειν ὑμῶν τοὺς νέους τὴν σοφίαν τοῦ πολυμαθοῦς Συράχ. Ἡμέτερα δὲ, τοῦτ' ἔστι τῆς καινῆς διαθήκης, Εὐαγγέλια τέσσαρα, Ματθαίου, Μάρκου, Λουκᾶ, Ἰωάννου· Παύλου ἐπιστολαὶ δεκατέσσαρες, Πέτρου ἐπιστολαὶ δύο, Ἰωάννου τρεῖς, Ἰακώβου μία, Ἰούδα μία, Κλήμεντος ἐπιστολαὶ δύο, καὶ αἱ διαταγαὶ ὑμῖν τοῖς ἐπισκόποις δι' ἐμοῦ Κλήμεντος ἐν ὀκτὼ βιβλίοις προσπεφωνημέναι, ἃς οὐ δεῖ δημοσιεύειν ἐπὶ πάντων διὰ τὰ ἐν αὐταῖς μυστικά. Καὶ αἱ πράξεις ἡμῶν τῶν ἀποστόλων.

ſtamenti, Moſis quinque, Geneſis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium: Ieſu filij Naue vnus, Iudicum vnus, Ruth vnus, Regnorum quatuor, Derelictorum ex libro dierum duo, Heſter vnus, De Machabæorum geſtis tres, Iob vnus, Pſalterium vnus: Solomonis tres, Prouerbia, Eccleſiaſtes, Canticum canticorum: Prophetarum duodecim, vnus Eſaiæ, Hieremiæ vnus, Iezechiel vnus, Daniel vnus. Inquiritor autem à vobis extrinſecus, vt adoleſcentes veſtri addiſcant item Sapientiam eruditi Syrach. Noſtra verò, hoc eſt Noui Teſtamenti, Euangelia quatuor, Matthæi, Marci, Lucæ, Ioannis: Pauli Epiſtolæ quatuordecim, Petri Epiſtolæ duæ, Ioannis tres, Iacobi vna, Iudæ vna, Clementis epiſtolæ duæ, & præceptiones, quæ vobis epiſcopis per me Clementem in libris octo nuncupatæ ſunt, quas omnibus publicare non oportet, ob quædam arcana quæ in ſe continent. Et actiones noſtræ Apoſtolorum.

FINIS.

INCIPIVNT CONSVETVDINES FEVDORVM:

ET PRIMO,

DE HIS QVI FEVDVM DARE POSSVNT [ET QVI non] & qualiter acquiratur, & retineatur.

Hic primus liber eſt Gerardi Nigri vt cõiicit Doctiſs. Iac. Cuiacius, qui & in hos libros luculẽtiſſimos commẽtarios ſcripſit, & multa auxit atq; emẽdauit, quæ ſuis locis inſeri curauim⁹.

TITVLVS I.

Feudum dare poſſunt prælati eccleſiarum, ſi eccleſiæ eſt conſuetudo, & nobiles ſeculares, & qui ab eis feudum accipiunt. Bald.

QVIA *de feudis tractaturi ſumus, videamus primũ qui feudũ dare poſſunt. Feudum autẽ dare poſſunt archiepiſcopus, epiſcopus, abbas, abbatiſſa, præpoſitus, ſi antiquitus cõſuetudo eorũ fuerit feudũ dare. Dux, Marchio & comes ſimiliter feudum*

dare

dare poſſunt, qui propriè regni vel regis capitanei dicuntur. Sunt & alij qui ab iſtis feuda accipiunt, qui propriè regis vel regni valuaſores dicuntur: ſed hodie capitanei appellantur: qui & ipſi feuda dare poſſunt. Ipſi verò qui ab eis accipiunt feudum, minores valuaſores dicuntur.

Vaſallus ipſo viuo non priuatur feudo, ipſo vero mortuo, ad filios æqualiter pertinet feudũ, Bal.

1 ¶ *Et quia vidimus de pſonis, videamus qualia prius habuerunt initia. Antiquiſſimo enim tempore ſic erat in dominorum poteſtate connexum, vt quando vellent, poſſent auferre rem in feudum à ſe datam: poſtea verò eò ventum eſt, vt per annum tantum firmitatẽ haberent: deinde ſtatutum eſt, vt vſque ad vitam fidelis produceretur. ſed cum hoc iure ſucceſſionis ad filios non pertineret: ſic progreſſum eſt, vt ad filios deueniret: in quem ſcilicet dominus hoc vellet beneficium confirmare: quod hodie ita ſtabilitum eſt, vt ad omnes æqualiter veniat. Cùm verò Corradus Romã proficiſceretur, petitum eſt à fidelibus qui in eius erant ſeruitio, vt lege ab eo promulgata hoc etiam ad nepotes ex filio producere dignaretur, & vt frater fratri ſine legitimo herede defuncto, vel filius in beneficio quod eorum patris fuit, ſuccedat. Sin autem vnus ex fratribus à domino feudum*

acceperit: eo defuncto ſine legitimo herede, frater eius in feudum non ſuccedit. quod & ſi communiter acceperint, vnus alteri non ſuccedit, niſi hoc nominatim dictum ſit: ſcilicet vt vno defuncto ſine legitimo herede, alter ſuccedat: herede verò relicto, alter frater remouebitur.

Hoc autem notandum eſt, quòd licet filiæ vt maſculi patribus ſuccedant, legibus tamen à ſucceſſione feudi remouentur[*]*: ſimiliter & earum filij: niſi ſpecialiter dictum fuerit vt ad eas pertineat.* Hoc *quoque ſciendum eſt, quòd beneficium ad venientes ex latere vltra fratres patrueles non progreditur ſucceſſione, ſecundum vſum ab antiquis ſapientibus conſtitutum: licet moderno tempore vſque ad ſeptimum geniculum ſit vſurpatum: quod in maſculis deſcendentibus nouo iure vſque in infinitum extenditur.*

[*] Additur in antiquo libro vetere ſtatur Iſernias & Cuiac. quia neque ſcudum leuare vel pugnam facere poſſunt.

Feudum quod datur à capitaneis, vel regis valuaſoribus, propriam habet naturam. quod verò à minoribus datur propriam naturam non habet: duobus caſibus exceptis, qui in litera continentur. Baldus.

¶ *Notandum eſt autem, quòd illud beneficium* 2
quod à regis capitaneis, atque regis vel regni valuaſoribus alijs impenditur, propriè iure

re feudi cenſetur. Illud verò quod à minoribus in alios transfertur, non iure feudi iudicatur, licet aliter in curia Mediolanenſi obſeruetur: ſed quãdo voluerint rectè auferre queunt: niſi Romam cum illis in exercitu perrexerint: quo caſu in ius feudi tranſit, & adiudicatur: vel niſi aliquid propter feudum acceperint. Tunc enim niſi reſtituto precio auferre non poſſunt.

"[DE FEVDO GVARDIAE ET GASTALDIAE.]

" Cuia. nõ diſtinguit hîc nouũ tit. vt nec duob. tit. ſeq.

TITVLVS II.

Feudũ guardiæ & gaſtaldiæ, & illud quod pro mercede alicuius rei datur, elapſo anno reuocari poteſt: niſi ad certum tempus detur. ſed ſi gaſtaldi nomine proprij feudi dicant ſe poſſidere, non defendant ſibi poſſeſsionem, niſi de ſuo iure probent. Baldus.

ITEM *illud quod datur nomine gaſtaldiæ vel guardiæ, & pro mercede alicuius rei: trãſacto anno poteſt iure auferri, etiam precio pro eo dato non*

reſtituto: niſi ad certum tempus datum fuerit. Si verò gaſtaldi aliquid nomine proprij feudi poſſederint, non valebunt propterea poſſeſsionem ſibi defendere, niſi per pares curtis vel breue teſtatum potuerint probare ſe antequam gaſtaldi eſſent, vel poſtquam deſierunt eſſe, inueſtituram accepiſſe.

In vet. nõ eſt hic nouus Titul⁹ adſcriptus.

[QVI SVCCESSORES FEVDVM DARE TENEANTVR.]

TITVLVS III.

Succeſſor prælati non cogitur inueſtituram à prædeceſſore factam, & non expletam de feudo quod alius tenet, ratam habere. Bald.

S*I VERO archiepiſcopus, epiſcopus, vel abbas vel abbatiſſa inueſtiturã eius feudi quod alius detinebat, eo tenore alicui dederit, vt poſt deceſſum eius qui poſſidet, habeat: & antè deceſſerit archiepiſcopus, quàm ille qui feudum poſsidebat: ſucceſſores eorum non coguntur eam inueſtituram facere, vel confirmare, etiam ſi pares eius curtis adſint teſtes, vel breue teſtatum* * *inde ſit: niſi ille qui inueſtituram acceperit, nomine eius*

* Domin⁹ Alua. ſup. tit. j. §. j. ſuper text. dicit breue teſtatũ eſſe publicũ inſtrumẽtum.

ne eius in poſſeßionem miſſus feudi ſit eo conſentiente qui detinet.Sed ſi ille qui feudum poſſidet,prius deceſſerit, quàm ille qui inueſtituram fecit:iure cogitur eam ratam habere. Laici verò ijſdem modis omnibus, quibus ſuprà diximus, ſi alijs inueſtituram dederint, heredes eorum ſi rationibus claruerint, omnimodo eam adimplere compelluntur.

[SI DE INVESTITVRA FEVDI CONTROVERSIA FVERIT.]

In vet. nõ eſt hic nouus Titulus.

TITVLVS IIII.

Si inueſtitura ſit facta coram paribus, vel per breue teſtatum, dominus tenetur inueſtitum mittere in poſſeſsionem. Bald.

SI *autem controuerſia inter dominum & fidelem de feudi inueſtitura fuerit, quid iuris ſit videamus.*Et *ſi inueſtitura facta fuerit corã paribus curtis, aut in breui teſtato: rectè eum qui inueſtitus eſt, cogitur dominus mittere in feudi poſſeßionem. Si verò fuerit in poſſeßione, & mota fuerit ei controuerſia à domino:ei defenſio detur propter poſſeßionem. Si autem non fuerit in*

poſſeßione, nec ſupradictis modis poterit probare: tunc illius erit defenſio, qui inueſtituram dicitur feciſſe. Si verò feudum aliquis habuerit, de quo nulla controuerſia eſt, & dixerit ſe inueſtiturã alterius feudi accepiſſe ab eodem domino, nec in poſſeßione fuerit, nec prædictis rationibus probare poterit: licet domini eſſet defenſio: ex ordine tamen, quia aliunde vaſallus eſt, remittitur domino ex æquitate defenſio. ¶ Cùm autem quis dixerit feudum ad ſe per ſucceßionem pertinere, aſſerendo illud eſſe paternum: ſi fuerit in poſſeßione medietatis, vel alicuius partis, vel cambiũ proprietatis nomine illius feudi habuerit, vel alijs iuſtis rationibus illud eſſe paternum probare potuerit: iure obtinebit. Si verò probare nõ potuerit prædicto modo: dabitur ei defenſio cum duodecim ſacramentalibus. 1

Si vaſallus poſsidet caſtrũ nomine recti feudi, dominus autem dicat eum nomine guardiæ poſſidere: domino incumbit probatio: & ſi probauerit, vaſallus condemnabitur: niſi vaſallus probet ſe legitimè inueſtitũ à domino, poſtquam in guardiam ab eo accepit: domino verò in probatione deficiente, vaſallo datur defenſio. Bald.

[r] aliàs aliquis. *¶ Item ſi [r] vaſallus poſſederit caſtrum, quod dixerit ſe pro feudo tenere, & econtra dominus per guardiam dixerit ſe ei dediſſe: domini eſt probatio: & ſi poterit probare, tunc ille* 2

qui

qui tenet, domino debet reſtituere, vel probare per pares curtis, vel per breue teſtatum, poſtquam in guardiam ſuſcepiſſet, ſe à domino pro feudo inueſtituram accepiſſe. Domino *verò in probatione deficiente, tunc illius erit defenſio qui poſsidet.*

Si creditor emit pignus, deſinit eſſe pignus, niſi eſſet emptio ſimulata, & de ſimulatione conſtaret per certa indicia. Bart.

3 ¶ *Similiter ſi aliquis poſſederit caſtrum, vel aliam rem, & dominus dixerit ſe pro pignore ei dediſſe: econtrario ille dixerit ſe accepiſſe pro feudo: ſi potuerit dominus probare quòd ei pro pignore dediſſet: tunc ille qui tenet, domino reſtituet: vel probet ſupradicto modo ſe poſtquam à domino pro pignore accepit, feudi nomine accepiſſe. & ſi dominus non poterit probare ſe nomine pignoris dediſſe, erit defenſio illius qui poſſidet.* Si quis *de manſo vno feudi nomine inueſtituram acceperit, & dixerit quòd omne incrementum pertineat ad eum per inueſtituram, ſi dominus reſeruauerit ſibi aliquid in ipſa curte, tunc oportebit fidelem incrementi inueſtituram per pares curtis, vel per breue teſtatum probare.* Sed *ſi dominus in ipſa curte nil ſibi retinuit: tunc omne incrementũ iure feudi fidelis obtinebit.* Si *verò fidelis in poſſeſsione incrementi fuerit, non oportebit eum inueſti-*

turam probare, ſed iurare.

Si ſecundus vaſallus accipiat inueſtituram de feudo à primo vaſallo cum eius incremento, & aliquid accedat huic feudo viuente primo vaſallo: totum incrementū eſt ipſius vaſalliſecundi. Bart.

¶ *Rurſus ſi aliquis acceperit inueſtituram feudi cum omni incremento quod ei obueniret: & aliquid accreuerit viuente eo à quo acceperit, ipſius erit. & ſi ille qui inueſtituram fecit, ſine herede deceſſerit, & feudum reuerſum fuerit ad eum à quo ipſe tenuerit, vel ad alium: quicquid poſt mortem eius qui dedit, accreuerit, ad eum pertinebit, ad quem regreſſum fuerit.* 4

QVIBVS MODIS FEVDVM AMITTATVR.

TITVLVS V.

In vet. titulus ſecũdus.

Caſus primus feudi amittendi.

QVIA *ſuprà dictum eſt quibus modis feudū acquiritur, & retinetur: nunc videamus qualiter amittatur. Si enim dominus prælium campeſtre habuerit, & vaſallus eum morantem in ipſo prælio dimiſerit non mortuum, nec ad mortem vulneratum: feudum amittere debet.*

Item ſi fidelis cucurbitauerit dominum, id eſt cum vxore eius concubuerit, vel concumbe-

re ſe exercuerit, aut cum ea turpiter luſerit, vel ſi cum filia, aut [cum nepte " ex filio, aut cum nupta filio] aut cum ſorore domini concubuerit (hæc ita obtinēt, ſi in domo domini maneat) iure feudum amittere cenſetur. Similiter *ſi dominum aſſalierit, vel caſtrum domini, ſciens dominum vel dominam ibi eſſe.* Item *ſi fratrē ſuum occiderit, vel nepotem, id eſt filium fratris.* A*ut ſi libellario nomine amplius medietate in feudum dederit: aut pro pignore plus medietate obligauerit, ita vt "tranſactum permittat: vel dolo hoc egerit: amiſsione feudi multabitur.* His *omnibus caſibus feudum ad dominum reuertitur.* R*urſus ſi fidelis minus medietate libellario nomine " feudum dederit, & ſine herede deceſſerit, & feudum ad dominum redierit, vel poſtquam ad libellum dederit, vel pignori obligauerit, & domino refutauerit: tunc ille qui ab eo acceperit, nullo iure aduerſus dominum ſe tueri poterit.*

* Pro incluſ. Cuia. legit nuru id eſt cū nupta filio aut cū ſorore.

∵ Al. diſtractioné. Cuiac.

∵ cōcor. cū hoc. §. c. 2. in gl. 2. extra de feu.

Qui conſentit, iura ſua perdit, & aliena fortificat. Bald.

1 ¶ *Preterea ſi ille ad quem feudum per ſucceſſionem iure obuenire debet, conſenſerit eos inueſtire, ad quos ſecundum rectum morem non pertinet: nullo modo ad eum repetendum regreſſum habet.* Item *ſi fuerint duo fratres, & vnus inueſtituram feudi acceperit: ſi poſtea feudum cum fratre diuiſerit, & ille qui feudi*

partem accepit, poſtea plus medietate vendiderit, & ſine herede legitimo deceſſerit, feudum ad dominum reuertitur. *Item ſi quis feudũ habuerit in curte domini ſui* "*:nõ poterit ipſum feudum in aliqua parte libellario nomine alicui ſine conſenſu domini ſui dare, vel pignori obligare. Similiter ſi extra curtem detinuerit, & dominus diſtrictum habuerit, vel alium honorem: ſi alienauerit ſine voluntate, iure ad dominum reuertitur.*

"Quod vulgo de camera dicitur, adnotaueram in meo libro, id addi in manuſcripto D. Cuiacij quẽ mihi cũ hos libros exponerem in ſchola cõmodauerat ante 12. ann. quod tamen in cõmentariis ſuis nõ adnotauit.

"[EPISCOPVM, VEL ABBATEM, VEL ABBATISSAM, VEL dominum plebis feudum dare non poſſe.]

TITVLVS VI.

Epiſcopus, abbas, vel abbatiſſa, vel dominus plebis non poſſunt decætero infeudare res eccleſiarum ſibi ſubiectarum, quæ vocãtur tituli. Bald.

ITEM *ſi epiſcopus, vel abbas, vel abbatiſſa, vel dominus* "*plebis feudum dederit de rebus eccleſiarum, quæ eis ſubiecta ſunt, & tituli vocantur: nullum habet vigorem, ſecundum hoc quod conſtitutum eſt à papa Vrbano in ſancta ſynodo, hoc eſt illud*

"In vet. nõ eſt nouus tit.

"Cuia. Vicedominus. c. volumus. & c. dominũ. diſ. 89.

illud quod poſt eius decretum fuerit datum: quod autem ante datum fuerit, firmiter permanere debet.

Idem iuris eſt ſi ſit præpoſitus, vel abbatiſſa, vel alia eccleſiaſtica perſona quæ antiquitus non ſit ſolita in feudum dare: ſcilicet vt quod dederit, de iure non valeat.

Fœmina poſita in copula cum maſculo non ſuccedit ſimul cum eo, ſed ita demum ſi maſculus non eſt. Bald.

1 ¶ *Quinetiam ſi quis eo tenore feudum acceperit, vt eius deſcendentes maſculi & fœminæ illud habere poſſint: relicto maſculo, vlterius fœminæ non admittuntur. Mutus feudum retinere non poteſt, ſcilicet qui nullo modo loquitur. ſed ſi feudum fuerit "magnum, quo ei ablato ſe exhibere non valeat: tantum ei relinqui debet, vnde ſe ſuſtinere poſſit. Et his omnibus caſibus feudum amittitur, & ad dominum reuertitur.* "Cuia. paternum.

DE NATVRA FEVDI.

"TITVLVS VII. "In vet. tit. 3.

Non poteſt de comitatu, marchia vel baronia inueſtitus per principem, de his pro libito deueſtiri. Bald.

NATVRA feudi hæc eſt, vt ſi princeps inueſtierit capitaneos ſuos de aliquo feudo, non poteſt eos deueſtire ſine culpa, id eſt, marchiones & comites, & ipſos qui "proprie hodie appellantur capitanei. Idem eſt ſi inueſtitura ſit facta à capitaneis, & maioribus valuaſoribus, qui propriè hodie capitanei appellantur. Si verò facta fuerit à minoribus vel minimis valuaſoribus, aliud eſt. Tunc enim poſſunt deueſtiri non habita ratione culpæ: niſi fecerint hoſtem Romæ. tūc enim idem eſt in minimis, quod in maioribus valuaſoribus: vel niſi emerint feudum. tunc enim precium reſtituendum eſt ſecundum antiquum & rationabilem vſum. "Moderni autem non ita ſubtiliter cernentes, dicunt idem obſeruandum in minimis, quod dictum eſt in maioribus valuaſoribus.

"Cuia. Im propriè. vt & inf. paulo poſt.

" Mediolani. Cuiac.

DE SVCCESSIONE FEVDI.

"TITVLVS VIII.

"In vet. tit. 4.

Si habens feudum decedat maſculis & filiabus relictis, ſoli maſculi ſuccedunt in feudum, non filiæ ſeu fœminæ. Bald.

SEQVITVR de ſucceſſione feudi videre. Si quis igitur deceſſerit filijs & filiabus ſuperſtitibus: ſuccedunt tantùm filij æqualiter, vel nepotes ex filio, loco ſui patris

patris:nulla ordinatione defuncti in feudo manente,vel valente.

Feudo paterno alienato,vel de quo eſt filia inueſtita,ſuccedit maſculus ſuperſtes.Bal.

1 ¶ *Hoc quoque obſeruatur, vt ſi frater meus alienauerit partem ſuam feudi, vel fecerit inueſtiri filiam ſuam: ſi moriatur ſine herede maſculo, nihilo minus reuertitur ad me. & olim obſeruabatur vſq; ad quartum gradum tantum ſecundum quoſdam: hoc ideo,quia poſtea non vocatur feudum paternum. Alij autem dicunt vſq; ad ſeptimum gradum.*

Filia non ſuccedit in feudo, licet vaſallus deceſſerit ſine herede maſculo, niſi inueſtitura facta fuerit in patrem, vt filij & filiæ ſuccedant in feudum.Bald.

¶ *Filia verò non ſuccedit in feudo, niſi inueſtitura fuerit facta in patre, vt filij & filia ſuccedant in feudum (tunc enim ſuccedit filia filijs non extantibus) vel niſi inueſtita fuerint. Hæc de hoc feudo paterno. In alio verò feudo, quod habuit initium tantùm à fratribus, non ſuccedit vnus alteri, ſiue vna inueſtitura, ſiue duabus: niſi hoc fuerit dictum expreſſim, vt alter alteri ſuccedat.*

[a]QVI SVCCESSORES TENEANTVR.

[b]TITVLVS IX.

[a] Cuia. qualiter heres inueſtito ris teneatur.

[b] Tit. 5. Cuiac.

Inueſt

Inueſtitura papæ potentior eſt quam iuſiurandum. Bald.

SI quis inueſtitus fuerit de alieno feudo poſt mortem eius, vel ſi quis fuerit inueſtitus ſub conditione aliqua, vel tempore quo nullus erat inueſtitus: ſiue præmoriatur tenens feudum, ſiue inueſtitor, ſiue inueſtitus: inueſtitor & inueſtitoris heredes tenentur inueſtito vel heredi eius veniente tempore vel conditione: licet alij dicant, ſi moriatur inueſtitus antequam tenens feudum, vel ante conditionem exiſtentem, vel ante tempus, quòd heredes eius non debeant inueſtiri. nam ſi quis fuerit inueſtitus purè de alieno feudo, non valet habita inueſtitura. hoc ita eſt, niſi fuerit facta ab aliqua eccleſiaſtica perſona. tunc enim ſi præmoriatur inueſtitor antequam feudum tenens, vel conditio vel tempus exiſtat: non obligatur ſucceſſor illius. hoc probatur per legem Lotharij de precarijs. & hoc intelligendum eſt in vaſallis qui feudi ſucceßionem non habent.

DE CONTENTIONE INTER DOMINVM ET FIDELEM de inueſtitura feudi.

*Tit. 6. Cuiac.

*TITVLVS X.

Orta contentio inter dominum & fidelem de inueſtitura, decidi debet vel per pares curiæ, vel per iuramentum poſſeſſoris. Bald.

SI contentio fuerit inter dominum & fidelem de inueſtitura feudi, per pares curiæ dirimatur. Alij enim teſtes etſi idonei ſint, admittendi non ſunt. inopia tamen probationum dirimatur per religionem clientuli poſſeſſoris feudi, vel cum duodecim ſacramentalibus, ſecundum quoſdam. Cæterùm ſi dominus poſſideat, etiam per ſuum iuſiurandum cum duodecim ſacramentalibus dirimatur. hoc ita, niſi clientulus ſit gaſtaldus vel actor domini. tunc enim tantùm ſuæ, id eſt domini religioni ſtatur: niſi habeat teſtes pares idoneos. nam aliquando malignando multa bona auferuntur domino hoc modo. & hoc colligitur per legem quæ eſt in titulo de acquiſitione actorum regis in Lombardia. *Idem dicendum eſt de guardia.*

[DE PIGNORI DATO FEVDO QVID IVRIS SIT.]

Cuia. nō facit nouū titulū, vt nec Aluarot. nec And. Iſernias.

TITVLVS XI.

SIM

SIMILITER *ſi quis voluerit dicere de pignore ſibi dato ſe inueſtitum eſſe, nõ credatur ſuo iuramento, ſed teſtibus idoneis paribus domus vel curia. Inſuper ſciẽdum eſt feudum guardiæ & gaſtaldiæ quacunque hora vult, auferri poſſe à domino, ſcilicet poſt annum.*

DE CONTENTIONE [INTER ME ET DOMINVM DE portione] feudi fratris mei defuncti.

* Al. tit. 7. *TITVLVS XII.

Fratri ſuperſtiti defertur iuſiurandum, ſi partem habeat in feudo, de quo eſt contentio inter eum & dominum. Bald.

SI *contentio fuerit inter me & dominum de portione feudi fratris mei defuncti, dicendo paternum eſſe, & ſic me debere ſuccedere: ille verò minimè, tanquam habuerim partem meam, ſiue poſſideo, ſiue alienaui, dabitur mihi iuſiurandum, ſcilicet patrem meum iure inueſtitum fuiſſe: licet non poſſideam portionem fratris mei. Si verò nullam partem habuero illius feudi, nec mihi nec domino dabitur iuſiurandum, niſi propter ſupradictam rationem domino non, vt ego propter hoc*

hoc aliud meum feudum amittam. Si tamen vaſallus poterit probare paternum fuiſſe, ſiue poſsideat, ſiue non, obtinebit: alioqui niſi probet paternum fuiſſe, vel niſi poſsideat, dominus obtinebit.

DE ALIENATIONE FEVDI.

[a]TITVLVS. XIII.

[a]alias VIII.

Vaſallus hoc iure poteſt etiam ſine voluntate domini feudum alienare ad libellum vſque ad medietatem, & non in plus: & non per alium contractum. Bald.

SI clientulus voluerit partē ſuam feudi alienare, id eſt medium, ſine domini voluntate poterit hoc facere: vlterius progredi non poteſt, ſecundum iuſtum & verum vſum: alioquin & feudum amittit, & non valebit quod factum eſt. Quod dictum eſt alienare, intelligas de libello. [*Huic conſuetudini derogatum eſt per legem* Lotharij.] *Mediolanenſes verò irrationabiliter conſiderantes dicunt clientulum etiam alienare poſſe in totum, & ſine domini voluntate.* Inde poteſt *præſumi, ſi clientulus fecerit libellum in per-*

Incluſa ſunt adnotatio cuiuſdam interpretis, Cuiac.

petuum de feudo ſuo alicui eccleſiæ, non valet: ideo ſcilicet, quia nunquam reuerſurum ſit ad dominum, cum eccleſia non deſinat eſſe heres: quod obſeruandum eſt & in priuato ex natura perpetui libelli. Sed diuerſum obſeruatur in eccleſia quàm in priuato. Eccleſia enim cultrix & auctrix iuſtitiæ non patitur contra iuſtitiam aliquid fieri in ſe, vel in alterum: priuatus verò ſæpe obuiat iuſtitiæ. Etſi clientulus fecerit libellum, vel aliud de medietate feudi ſine domini voluntate: eo mortuo ſine legitimo herede maſculo (quod verbum ita intelligendum eſt in feudo, id eſt, ſine filio maſculo) reuertitur feudum ad dominum. Si verò cum domini voluntate totum, vel medium alienauerit, ſtabilis permaneat alienatio: fratri verò vel nepoti per libellum facta alienatio, etiam ſine voluntate domini. [*Item in feudo comitatus, vel marchiæ, vel aliarum dignitatum non eſt ſucceſſio ſecũdum rationabilem vſum: ſed hodie hoc eſt vſurpatum.*]

[v] Incluſa non habet editio Cuiac.

[a] Cuiac. de inueſtitura Marchiæ, Duc. vel Comit. & eius ſucceſſione & retentione.

[a] DE FEVDO MARCHIAE, VEL DVCATVS, VEL COMITATVS.

TITVLVS XIIII.

In feudis dignitatum non ſuccedit heres, niſi ſit inueſtitus. Bald.

DE MARCHIA, *vel ducatu, vel comitatu, vel aliqua regali dignitate ſi quis inueſtitus fuerit per beneficium ab imperatore: ille tantum debet habere. heres enim non ſuccedit vllo modo, niſi ab Imperatore per inueſtituram acquiſierit.*

¶ 1 *Si capitanei, vel valuaſores maiores, vel minores inueſtiti fuerint de beneficio: filij vel nepotes ex parte filiorum ſuccedunt. Si vero vnus ex his filijs vel nepotibus ſine deſcendentibus maſculini ſexus heredibus mortuus fuerit, prædicti fratres vel nepotes per inueſtituram patris & aui in beneficium ſuccedunt. Et ſimiliter intelligendum eſt in conſobrinis.*

¶ 2 *Si duo fratres ſimul inueſtiti fuerint de beneficio nouo, & non de paterno: ſi vnus eorum ſine deſcendentibus maſculini ſexus mortuus fuerit, dominus ſuccedit, non frater* 3*: niſi pactum fuerit in inueſtitura, quòd frater fratri ſuccedat. Per pactum enim frater ſuccedit, non dominus. Et quod diximus de fratribus, vt vnus alij ſuccedat per pactum: idem dicendum eſt de filiabus, ſi hoc pactum conciliet: & ſic per pactum filiæ ſuccedunt.*

1 Cuiac. de ſucceſsione feudi capitaneorũ vel valuaſorum. Tit.x.

2 De ſucceſſione dñi in feudo eius q fratrem vel filiã habet. Tit.xj. Cuiac.

3 Frater: niſi hoc pactum conciliet, &c. aliter multo edit Cuiacius ex veteribus, vt ait, libris, quàm hic ſit editum. conferat igitur diligẽs lector.

Cuia. de ſucceſsione feudi materni non coniugalis. Tit. XIX.

"AN MARITVS SVCCEDAT VXORI IN BENEFICIO.

TITVLVS XV.

Maritus vxori non ſuccedit in feudo, etiam fœmineo, niſi ſpecialiter ſit inueſtitus. Bald.

SI fœmina habens beneficium & maritũ, moriatur: nullo modo ſuccedit in beneficium maritus, niſi ſpecialiter inueſtitus fuerit. Et *ſi ipſa fœmina filios dimiſerit: dicunt quidam filios non debere ſuccedere in beneficium matris, niſi ſpecialiter ſit dictum, vel inueſtiti fuerint: quia ſecundum vſum regni ad beneficium vocantur paternum, & non maternum.* Sed *ſecundum æquitatem dicamus filios debere ſuccedere.* Hoc *dicimus de capitaneis, & de maioribus valuaſoribus, & de minoribus: de minimis autem, & de ijs qui beneficium tenent à maioribus valuaſoribus, ſic ſeruetur ſicut inferius dicemus.*

DE FEVDIS DATIS MINIMIS VALVASORIBVS QVID iuris ſit.

Cuia. Tit. XIII.

"TITVLVS. XVI.

Minores valuaſoribus minimis feudum auferre poſſunt quandocunque, precio tamen reſtituto, ſiquod acceperint. Bald.

SI minores valuaſores beneficium tollere voluerint minimis valuaſoribus, licet eis facere: excepto ſi beneficium vendiderint eis. Si vero precium de beneficio acceperint, tunc aut precium reddant, aut beneficium dimittant.

"QVIBVS MODIS FEVDVM AMITTATVR.

Cuia. qualiter capitanei vel valuaſores feudo priuētur. Tit. XIIII.

TITVLVS XVII.

SI capitanei, vel maiores valuaſores, qui hodie vocantur capitanei (licet improprie dicantur minores) ſeniores in bello dimiſerint, vel ſi credentiam ad eorum damnum ſcienter manifeſtauerint, ſi valuaſores ſeniorum vxores adulterauerint, ſi ſcienter ſeniores aſſalierint, vel ſimiles culpas commiſerint: beneficio carere debent.

"APVD QVEM VEL QVOS CONTROVERSIA FEVDI DEfiniatur.

Cuia. de cōtētione feudi inter capitaneos vel valuaſores Tit. XV.

TITVLVS XVIII.

SI contentio fuerit de beneficio inter capitaneos, coram Imperatore definiri debet. Si vero fuerit contentio inter minores valuaſores & maiores de beneficio: in iudicio parium definiatur, vel per iudicem curtis.

"Cuiac. quando per alienationē capitanei vel valuaſores feudo priuētur. Tit. 16.

"*Si aliquis de capitaneis, vel de maioribus valuaſoribus, vel de minoribus ſuum beneficium, ſiue totum, ſiue partem alienauerit: et ipſe vel heres eius ſine herede deceſſerit: quia beneficium ſenioribus aperitur, totum quod fecit, reuocari debet.*

"De ſucceſſiōe & culpis militis fidelis. tit. 17. Cuia.

"CONSTITVTIONES FEVDALES DOMINI LOTHARIJ Imperatoris, quas ante ianuam beati Petri in ciuitate Romana condidit obſeruandas.

TITVLVS XIX.

SI quis ex militum ordine deceſſerit, qui de feudo inueſtitus fuerit: vt conſtitutum habemus, obſeruetur de beneficio & ſucceſſione, & culpis. Si vnus inculpatus fuerit vna de his nominatis culpis, vt habemus inſertum, obſeruetur per conſtitutionem domini Lotharij Imperatoris, quæ eſt conſtituta tēpore Eugenij papæ, ante iannam beatiſſimi

tiſſimi Petri apoſtoli in ciuitate Romana per laudamentum ſapientum Papiæ, atq; Mediolani, Mantuæ, Veronæ, quæ Brenus (aliàs Hybernus) vocatur, & Parmæ, Lucæ, & Piſæ, & Syponti, & marchionum atq; ducum vel capitaneorum, atq; valuaſorum maiorum.

Decedente milite vaſallo ſuccedit ſibi filius, & nepos ex eo, & frater: quinimo & patruus, ſi feudum ſit auitum. Bald.

Imperator Lotharius Eugenio papæ, & vniuerſo populo.

SI "*quis miles mortuus fuerit ſine filio maſculo, & nepotem reliquerit: in beneficium aui in patris vicem ſuccedit. Et ſi heredem & fratrem reliquerit, in beneficium patris ipſe ſuccedit. Et ſi filius fratris mortuus fuerit, frater patris in beneficium aui defuncti ſuccedat.*

" Qualiter nepos vel patru⁹ ſuo cedat in feudo aui to. Tit. 18. Cuiac.

"DE BENEFICIO FRATRIS, ET QVALITER FRATER IN beneficium fratris ſuccedat.

" Quando frater fratri ſuccedat in feu do. Tit. 18. Cuiac.

TITVLVS XX.

Frater fratri defuncto ſine filio non ſuccedit in feudo nouo. Bald.

SI quis acquiſierit beneficium, & ſine filio maſculo mortuus fuerit, & fratrem reliquerit: frater non ſuccedat fratri, ſed dominus habeat, niſi per inueſtituram à domino ordinatum fuerit, vt frater ſuccedat fratri, ſi mortuus fuerit ſine herede maſculo: vel ſuccedat frater fratri morienti ſine filio: vel niſi beneficium de communibus bonis fuerit emptum: vel vtriuſque nomine domino ſciente: ſi inſimul ſteterint: vel in hoſtem regis acquiſierint.

---

[a] Cuia. Vt miles feudũm non amittat niſi ex certa culpa. Tit. xx.

[a] DE FEVDO SINE CVLPA NON AMITTENDO.

TITVLVS XXI.

SAncimus, vt nemo miles ſine cognita culpa beneficium ſuum amittat, ſi ex culpis ijs vel cauſis conuictus non fuerit, quas milites vſi ſunt nominare quando fidelitatem faciunt dominis ſuis, vel per laudamẽtum parium ſuorum: [b] *vel ſi dominis ſuis deſeruire noluerint, tunc conditio cauſa data proponitur ad repetendum feudum, ex quo non ſeruit domino. Nam ſi ſteterit viginti annis & vltra quòd non ſeruierit domino: niſi neceſſe fuerit domino, feudum non amittit.*

[b] Vide Cuiac. editionem, quæ hunc locũ emendat.

Vaſall

* vaſallus feudo priuatur alienando: cum vxore domini concũbendo:& in pugna cum poſſet eum iuuare, dimittendo. Bald.

* Cuiac. Quot modis miles beneficiũ ſuũ amittat. Ti.xxj.

SI quis miles beneficium ſuum vendiderit totum ſine voluntate vel iuſſu domini ſui: vt proprium beneficium amittat decernimus, dominus verò habeat: vel ſi concubuerit cum vxore domini ſui domino viuente: vel ſi in pugna ſuum dominum dimiſerit: & cum eo non laborauerit, ſi potuerit.

*[QVO TEMPORE MILES INVESTITVRAM PEtere debeat.]

* Cuia. nõ habet hic nouum titulũ, & ſic continéter legit, Si potuerit, ſeu vltra annũ & menſem & diẽ vadat, &c.

TITVLVS XXII.

Si miles intra annum & menſem poſt mortem domini non petat inueſtiturani ab eius herede, vel poſt mortem patris à domino: perdit feudũ. Bart.

SAncimus, vt nemo miles vltra annum & menſem vadat vt inueſtituram beneficij ſui à filio vel ſucceſſore domini ſui petat, vel poſt mortem domini ſui, vel patris ſui, vel alterius cui ſuccedere debet: niſi iuſta cauſa interuenerit quare nõ petierit: veluti mortis, vel capitales inimicitiæ, vel infantia, vel iuſta abſentia: & ſi (vt ſuprà dictum eſt) non petierit, damnetur.

Cuiac. de inueſtitura quam facit dominꝰ ſine conſenſu fidelis. Tit. 22.

SI "*quis fecerit inueſtituram vel cambium de beneficio ſui militis, ſine illius conſenſu, cuius eſt beneficium: pro non facto habeatur.*

"Miles non poteſt deueſtiri à domino ſine culpa, & cauſa cognita, & conuicta per laudamenta parium. Bald.

Cuia. Vt miles fidelis de poſſeſſiōe feudi nō eiiciatur ſine culpa. Tit. 23.

S"*Ancimus vt nemo miles adimatur de poſſeſſione ſui beneficij, niſi conuicta culpa: quæ ſit laudanda per iudicium parium ſuorum, ſicut ſuprà diximus. Si autem dixerit miles, quòd ſui pares iniquè iudicaſſent: miles in poſſeſſione maneat per ſex hebdomadas: & ad noſtram veniat præſentiam cum illis qui laudamentum atque iudicium fecerint: & ante nos definiemus.*

"DE CONTENTIONE INTER DOMINVM ET VASALlum de inueſtitura feudi.

Cuiac. Si dominꝰ inueſtiturā feudi negauerit cū fidelis eſt ī poſſeſſiōe feudi. Tit. 24.

TITVLVS XXIII.

Si inter militem vaſallum & dominum contentio ſit de inbeſtitura: domino deficiente in probatione, vaſallo poſsidenti defertur iuſiurandum: domino autem poſsidente, militi vaſallo incumbit probaiio. Bald.

SI quis miles in poſſeſſione ſui beneficij fuerit, & dominus inueſtituram negauerit: miles affirmet per iuſiurandum, ſi potuerit, quod ſuum ſit beneficium per inueſtituram domini ſui: & ſi dominus poſſederit, & miles ſic dixerit, quòd inueſtitus fuerit à domino ſuo, & dominus negauerit: adhibeantur pares illius, & per ipſos inueniatur veritas: & ſi pares non fuerint, veritas inueniatur per dominum: quia non eſt bonum vt veritas denegetur.

---

[a]QVEMADMODVM FEVDVM AD FILIAM PERTINEAT.

[a]Cui. Vt filia in feudo nō ſuccedat niſi fuerit inueſtita. Tit. 25.

TITVLVS XXIIII.

Vaſallo defuncto ſine liberis, filia non ſuccedit in beneficio patris. Bald.

SI quis ſine filio maſculo mortuus fuerit, & reliquerit filiam: filia non habeat beneficium patris, niſi à domino redemerit. Si autem dominus ei dare voluerit propter ſeruitium & amorem patris: non reuocetur ab vllo ex parentibus ſuis, neque damnetur.

---

[a]QVIBVS MODIS FEVDVM CONSTITVI POTEST.

[a]Cuia. feudū ſine inueſtitura non cōſtitui. Tit. 26.

Feud

Feudum ſine inueſtitura conſtitui non poteſt. Baldus.

Sciendum eſt feudũ ſine inueſtitura nullo modo conſtitui poſſe, etiam ſi domino iubẽte quis alicuius rei nomine feudi poſſeſſionem nanciſcatur, & teneat: licet tamen poſſeſſionem taliter adeptam, dum vixerit, quaſi feudi nomine retinere: herede eius in hoc iure nullo modo ei ſuccedente.

[a] Feudum non traditum morte domini clerici perimi. Tit. xxvij. Cuiac.

"*Si dominus qui inueſtiuit, fortè ſit clericus, & contigerit vt antè moriatur, quàm vaſallus poſſeſſionem feudi nanciſceretur: exinanitur feudum, quod generaliter in omnibus clericis qui feudum dant, obſeruatur.*

---

[b] Cuiac. de cõtentione inueſtituræ feudi inter dominum & vaſallum. Tit. xxviij.

"SI DE INVESTITVRA INTER DOMINVM ET VASALLUM LIS ORIATUR.

TITVLVS XXVI.

SI inter dominum & vaſallum lis oriatur de inueſtitura feudi, domino ſcilicet inueſtituram ſe feciſſe negante: ſi teſtibus res probari non poterit, poſſeſſoris ſacramento res decidatur. Idem & in eorum ſucceſſoribus obſeruatur. Si vero teſtes interfuerint, & eos vaſallus ad teſtimonium vocauerit: eorum

rum teſtimonio cum ſacramento credatur. Te-*ſtes vero ſint pares eius, & qui ab eodem domino feudum teneant: qui ſi tempore inueſtitionis abſuerint, etiam extranei ſunt recipiendi, qui etiamſi veritatẽ celare voluerint, fortè amore, vel precio, vel alia qualibet ex cauſa, à comite, vel à populo iurare compellantur, quòd ex ea cauſa falſitatem non dicant, nec vera ſcientes taceburt.* His *enim non cogentibus eos, vaſallus cum ipſo domino ad* Imperatorem *ire feſtinet: eíque cauſam intimet: & quod* Imperator *inter eos iudicauerit, obſeruetur.* Si *autem ſe vẽturum, vel nuncium miſſurum vaſallus promittat: ex quo promiſerit, vſque ad annum quietè poßideat.* Si *verò ad regem non venerit, vel non miſerit intra annum, domini ſacramento cauſa finiatur.* Et *ſi teſtes ſacramento iam dicto præſtito ſe non interfuiſſe dixerint, domini ſacramento quæſtio terminetur.* Hac *omnia etiam in clericorum perſonis locum habent, præterquam quod de perſonis teſtium dictum eſt.* In *clericorum feudo pariter accipiuntur pares, & extranei: hoc ideo, quia cum clerici quoſdam de feudo inueſtiunt, ſæpe abſconſe, & ſine præſentia ſuorum confratrum hoc facere ſtudent.*

Orta contentione inter dominum & vaſallum, ſi vaſallus dicit ſe vel patrem ſuum inueſtitum, debet

debet probare per teſtes ſaltem duos ſuam intentionem. Bald.

¶ *Si quis ſe vel patrem ſuum ab aliquo defuncto, vel patre eius, de feudo inueſtitum eſſe contenderit: niſi per duos pares de domo ipſius domini probauerit quod intendit, vel etiam cum pares abſunt, per alios idoneos duos teſtes: tūc in electione domini eſt, vtrum velit iurare cum duodecim ſacramentalibus, illum qui feudum quærit, per ſe, vel patrem eius, ſi de hoc quæratur, de ipſo feudo inueſtitum non fuiſſe. Quòd ſi iurare noluerit, actor iuret cum duodecim ſacramentalibus, ſe, vel patrem ſuum inueſtitum fuiſſe. Quòd ſi iurare noluerit: qui conuenitur, eſt abſoluendus. Secundum enim morem Mediolanenſium hæc ſacramenta præſtanda ſunt tam à filijs actoris vel rei, quàm ab ipſis principalibus perſonis. Si autem aliquis in poſſeßione feudi ſit, de quo dominus dicit eum inueſtitum non fuiſſe: tunc ſine probatione vlla teſtium debet ſolus iurare ſe vel patrem ſuum fuiſſe inueſtitum. Hæc autem ſunt ita tenenda, ſi per vnum annum ſciente Domino, & non contradicente in poſſeßione feudi permanſit. Alioquin iuſta ignorantia, vel parui temporis negligentia cum iniquæ poſſeßionis periurio quandoque domino in poſſeßione damnum afferat.* 1

DE

"DE FEVDO DATO IN VICEM LEGIS COMMISSORIAE reprobando.

"Cuia.De f.d.l.commiſſoria. Tit. 29.

TITVLVS XXVII.

Feudum non poteſt conſtitui ſub pacto legis commiſſoriæ. Bald.

S*I quis obligauerit aliquam rem pignori eo pacto, vt ſi ſtatuto tempore pecunia ſoluta nō fuiſſet, res eſſet creditoris: & eam pro feudo habeat: poteſt debitor quandocunq; pecuniam ſoluendo, pacto nō obſtante pignus recuperare. Feudum enim nō ſub prætextu pecuniæ, ſed amore & honore domini acquirendum eſt.*

S*I " quis inueſtierit aliquem de feudo ſui militis, viri* Placentini *prorſus aſſerunt hanc inueſtituram non aliter valere, niſi eo conſentiēte cuius erat feudum.* Medio*lanenſes &* Cremon*enſes nihil diſtare aſſeuerant, vtrum eo ſciente, vel ignorante, dummodo eo viuente nullum detrimentū de feudo ſuo ſibi contingat.* Hoc *autem dicendum eſt de eo milite qui feudi ſucceſſores non habet.*

"Culac. Si dominus inueſtierit aliquē de feudo ſui militis. Tit.xxx.

"DE VSV MEDIOLANENSIVM SECVNDVM QVOSDAM.

"Cuiac. Si dominus fundū militi ſuo obligauerit. Tit.xxxj.

TITVLVS XXVIII.

Filio militis dicenti patrem inueſtitum de pignore, & xxx.ann.nomine feudi poſſediſſe, defertur iuſiurandum. Iacob. de Bel.

QVIDAM obligauerat terram quandam ſuo militi: deinde cum filius ſui domini longum poſt tẽpus pecuniam offerendo pignus liberare voluiſſet: filius militis contendebat patrem ſuum à domino ſuo defuncto de prædicto pignore inueſtitionem feudi accepiſſe. Vnde viri prudentes Mediolanenſes interrogati laudauerunt, in electione filij militis eſſe, cum xij. ſacramentalibus iurare, patrem ſuum, vel ſe à domino ſuo per inueſtituram prædictam terram tenuiſſe: ita vt per xxx. annos conteſtatio pignoris à parte domini aduerſus ipſum vel patrem ſuum facta non fuiſſet. Si autem ipſe iurare noluerit: filius defuncti domini neceſſe habet iurare cũ duodecim ſacramentalibus, defunctum militem inde per feudum, inueſtitum non fuiſſe. Quod ſi ita iurare recuſet, inueſtire ipſum filium militis domini filius de iam dicta terra per feudum debet.

OBERTI

OBERTI DE ORTO DE FEVDIS, LIBER SECVNDVS.

ᵛDE FEVDI COGNITIONE. TITVLVS I.

ᵛCuia. De feudis ſiue eorũ conſuetudine Mediolanẽſi.tit.1.

Cauſæ generaliter aut deciduntur iure Romano, aut legibus Longobardorum, aut conſuetudine: ſed cauſæ feudales deciduntur conſuetudine. Bald.

OBERTVS de Orto, Anſelmo filio ſuo dilecto ſalutem. Cauſarum quarũ cognitio frequenter nobis committitur, aliæ dirimuntur iure Romano: aliæ vero legibus Longobardorum: aliæ autem ſecundum regni conſuetudinem. quæ quanquam ſint variæ, & quanquam ſecundum diuerſorum locorum aut curiarum mores ſint diuerſæ, nec breuiter poßint dici, nec hoc libello facile comprehendi: vſum tamen feudi qui in no-

ſtris partibus obtinet, prout poſſibile eſt, exponere tibi neceſſarium duxi. In iudicio etenim quod de feudis agitur, illud legibus noſtris contrarium dici ſolet. Legum autem Romanarum non eſt vilis authoritas: ſed non adeo vim ſuam extendunt, vt vſum vincant, aut mores. Strenuus autem legiſperitus, ſicubi caſus emerſerit qui conſuetudine feudi non ſit comprehenſus, abſq; calumnia vti poterit lege ſcripta.

Cuia. In quibus rebus feudũ conſiſtat. tit. 2.

Sciendum eſt autem feudum ſiue beneficiũ non niſi in rebus ſoli, aut ſolo cohærentibus, aut in iis quæ inter immobilia connumerãtur (veluti cum de camera, aut de cauena feudũ datur) poſſe conſiſtere: ac feudum neminem poſſe acquirere, niſi inueſtitura aut ſucceſſione.

De inueſtitura feudi. tit. 3. Cuiac.

QVID SIT INVESTITVRA.

TITVLVS II.

Inueſtitura alia propria, vt poſſeſsio: alia abuſiua, vt quando haſta vel aliud corporeum porrigitur vaſallo à domino pro inueſtitura. Bald.

INVESTITVRA *quidem proprie dicitur poſſeſſio: abuſiuo autem modo dicitur inueſtitura, quãdo haſta vel aliud corporeum quidlibet porrigitur à dom*

à domino feudi ſe inueſtituram facere dicente: quæ ſi quidem ab illo fiat qui alios habet vaſallos, ſaltem coram duobus ex illis ſolenniter fieri debet: alioqui licet alij interſint teſtes, inueſtitura minime valeat. Si enim domino adhuc in poſſeßione conſtituto, an facta ſit inueſtitura quæratur: non debet probare, niſi per pares curtis illius domus, vel per publicum inſtrumentum, à tribus vel à duobus paribus confirmatum. Nam ſi inſtrumentum defecerit, vel quia factum non fuerit, vel quia amiſſum ſit: tunc qui probare deſiderat, pares curiæ illius qui interfuerint, offerat. qui ſi denegauerint, forte corrupti odio vel gratia ſeu precio, & dicant ſe non interfuiſſe cum inueſtitura facta fuerat, vel non reminiſci: tunc domino cogente iurent tactis ſacroſanctis ſcripturis, quòd huius rei veritatem neſciant: & tunc actor aut alios producat pares, aut iuriſiurandi domino detur electio: vt proinde iuret inueſtituram factam non eſſe: aut ſacramentum vaſallo referat: & ille aut iuret, aut acquieſcat. Quòd ſi iurare pares aliqua ex cauſa recuſauerint, nec dominus eos iurare compellat: licet vaſallo etiam per extraneos probare inueſtituram. Teſtibus vero deficientibus, iuriſiurandi electio domino detur.

Vaſallo poſsidenti feudũ cauenæ, non opus eſt probatione: ſed aut iuret, aut deferat. Bald.

¶ Si vero vaſallus quidem poſsideat, vel ſi feu- 1
dum cameræ aut cauenæ in duabus ſeu tribus acceptionibus quietis quaſi poſsideat, dominus autem feudum negans eſſe, rem ſuam petat: vel quod de camera vel de cauena bis vel ter (ſicut diximus) iam ſolutum eſt, deinceps ſoluere renuat: tunc non eſt opus probatione: ſed poſsidenti data electione, aut iuret ſuum eſſe feudum rectum, aut domino referatur iuſiurandum. Si autem inueſtitura ab eo qui vaſallos nõ habebat, dicatur facta: tunc per quoſlibet idoneos teſtes, aut per publicum inſtrumentum probari poteſt: aut inopia probationis emergente, res decidatur per iuſiurandum.

Contentione orta inter dominum & vaſallum de pactis appoſitis inter eos præter conditionem feudi vel naturã, domino quidem incumbit probatio: eo autem in probatione deficiente, vaſallo defertur iuſiurandum. Bald.

¶ Præterea ſi aliquis tenor præter communem 2
feudi rationem in inueſtitura à domino dicatur interueniſſe: vel ſi dicatur feudum ſub tali conditione dediſſe, vt vaſallus in feſtiuis diebus vadat cum vxore ſua ad eccleſiam: omni facultate probandi domino adempta, habeat vaſallus poteſtatem defendendi ſe per ſacramentum. Item ſi vaſallus per pactum ſpeciale contra feudi conſuetudinem allegat, velut de filiarum ſucceſsione: liceat ei tenorem, ſi poteſt,

ſicut

ſicut inueſtituram probare. quòd ſi in probatione defecerit, vel ceſſauerit: concedatur domino hoc denegare iureiurando præſtito.

PER QVOS FIAT INVESTITVRA, ET PER QVOS recipiatur.

Apud Cuiac. De Inueſtitura veteris vel noui beneficij. tit. 4.

TITVLVS III.

Vetus inueſtitura fieri poteſt etiam à maiore, vel à quocunque: noua autem non poteſt. Bald.

INVESTITVRA *autẽ aut fit de veteri beneficio, aut de nouo. quæ de veteri fit, etiam à minore poteſt fieri. Siue autem à minore, ſiue à maiore fiat: non de omni poſſeſſione vaſalli, ſed de iuſta tantùm facta intelligitur: niſi aliud nominatim dicatur. Noui vero inueſtitura feudi non ab alio rectè fit, niſi ab eo qui legitime ſuorum bonorũ adminiſtrationem habet. Qui enim qualibet ratione aliquid de ſuis rebus impeditur alienare, is nec per feudum poterit inueſtituram facere.*

Res cuius alienatio prohibetur, in feudum dari non poteſt. Bald.

¶ *Sed etiam res cuius alienatio prohibetur,*

nec per beneficium dari conceditur, niſi in caſibus: vt ecce ſi quis ex agnatis tuis rem quæ à communi parente per ſucceſsionem ad eum peruenerit, alienare voluerit: non permittitur ei etiam ſecundum antiquam conſuetudinem alij eam vendere, niſi tibi, vel alij proximiori pro æquali precio accipere volenti. per feudum tamen cuilibet dari poteſt: niſi fiet in fraudem noſtræ conſuetudinis, vel legis nouæ bonæ memoriæ Lotharij *vel Friderici imperatoris. tunc enim reſciſſa inueſtitura, reddito à te vel ab alio proximiori, videlicet ſecundum antiquam conſuetudinem, precio, ſi quod dederit: is qui inueſtituram accepit, compellatur rem tibi reſtituere.* Perſonam *vero inueſtituram accipientis non diſtinguimus. nam etiam ſeruus inueſtiri poterit, niſi ignorantia prætendatur.* Sed *vtrum ipſe vel alius pro te inueſtituram faciat vel ſuſcipiat, nihil intereſſe putamus. poteſt enim hoc negocium & per procuratorem ab vtraque parte expediri. Fœminam quoque etiam noui feudi inueſtituram facere poſſe plerique conſentiunt.* Nulla *autem inueſtitura debet ei fieri qui fidelitatem facere recuſat: cum à fidelitate feudum dicatur, vel à fide: niſi eo pacto acquiſitum ſit ei feudum, vt ſine iuramento fidelitatis habeatur.*

QVID

[r]QVID PRAECEDERE DEBEAT, AN INVESTITVRA, VEL fidelitas.

[r] Non eſt nouus tit. apud Cuiac.

TITVLVS IIII.

Fidelitatem præcedere debet inueſtitura. Bal.

VTRVM *autem præcedere debeat fidelitas inueſtiturã, an inueſtitura fidelitatem, quæſitum ſcio: & ſæpe reſponſum eſt, inueſtituram debere præcedere fidelitatẽ. Fidelitatem autẽ dicimus iuſiurandũ quod à vaſallo præſtatur domino.*

QVALITER IVRARE DEBEAT VASALLVS DOMINO fidelitatem.

[r] De iuramẽto fidelitatis & qualiter vaſallus iuret domino. tit. 5.

TITVLVS V.

Vaſallus domino iurare debet quòd ſibi erit fidelis: & quòd credentiam ſibi commiſſam non manifeſtabit. Bald.

QVALITER *autem debeat iurare vaſallus fidelitatem, videamus. Iurare ſcilicet ſic debet:* Ego *iuro ad hæc ſancta dei euangelia, quòd amodo in antea ero fidelis huic, ſicut*

debet eſſe vaſallus domino: nec id quod mihi ſub nomine fidelitatis commiſerit dominus, pandam alij ad eius detrimentum, me ſciente. Si vero domeſticus, id eſt familiaris eius ſit, cui iurat: aut ſi ideo iurat fidelitatem, non quòd habeat feudum, ſed quia ſub iuriſdictione ſit eius cui iurat: nominatim vitam, membrum, mentem, & eius rectum honorem cuſtodire iurabit.

DE FORMA FIDELITATIS.

*TITVLVS VI.

* Deeſt in meliorib. libris hoc caput vt & ſequẽs, teſte Iaco. Cuiac. ad hũc locũ.

Vaſallus & dominus ſibi inuicem auxilium & conſilium præſtare debent. Bald.

IN *epiſtola Philiberti epiſcopi in decretis xxij. cauſa, de forma fidelitatis aliquid ſcribere monitus: hæc vobis quæ ſequuntur, breuiter ex librorum authoritate notaui. Qui domino ſuo fidelitatem iurat, iſta ſex in memoria ſemper habere debet, incolume, tutum, honeſtum, vtile, facile, poßibile.* I*ncolume: ne ſit in damno domino ſuo de corpore ſuo. Tutum: ne ſit ei in damno de ſecreto ſuo, vel de munitionibus ſuis per quas eſſe tutus poteſt.* H*oneſtum: ne ſit ei in damno de ſua iu-*

ſtitia,

ſtitia, vel de alijs cauſis quæ ad honeſtatē eius pertinere videntur. Vtile: ne ſit ei in damno de ſuis poſſeſſionibus. Facile vel poſſibile: ne id bonum quod dominus ſuus facere leuiter poterat, faciat ei difficile: néve id quod poſſibile ei erat, faciat impoſſibile. Vt fidelis hæc documenta caueat, iuſtum eſt. Sed quia non ſufficit abſtinere à malo, niſi fiat quod bonum eſt: reſtat vt in ſex prædictis conſilium & auxilium domino præſtet, ſi beneficio vult dignus videri, & de fidelitate eſſe ſaluus. Dominus quoque in his omnibus vicem fideli ſuo reddere debet. quod ſi non fecerit, merito cenſebitur malefidus, ſicut ille qui in eorum præuaricatione vel faciendo vel conſentiendo deprehenſus fuerit perfidus & periurus.

DE NOVA FORMA FIDELITATIS.

TITVLVS VII.

Traditur hic noua forma iuriſiurandi fidelitatis quod præſtat vaſallus domino. Bald.

EST *& alia de nouo ſuper fidelitatis iuramētō forma inuenta, & vtentium approbata conſuetudine: quæ hodie ferè in omni curia*

videtur obtinere: hæc ſcilicet: Ego Titius *iuro ſuper hæc ſancta dei euangelia, quòd ab hac hora in antea vſque ad vltimum diem vitæ meæ ero fidelis tibi* Caio *domino meo contra omnem hominem: excepto* Imperatore *vel rege.* Q*uod verbum ſi recte intelligatur, nulla quidem indiget adiectione, ſed integram & perfectam in ſe continet fidelitatem: ſed propter ſimplices, & nominis ſignificationis ignaros, ad illius verbi interpretationem hoc adijci ſolet: id eſt:* Ego *iuro quòd nunquam ſcienter ero in conſilio vel auxilio vel in facto quòd tu amittas vitam vel membrum aliquod: vel quòd tu recipias in perſona aliquam læſionem vel iniuriam vel contumeliam: vel quòd tu amittas aliquem honorem quem nunc habes, vel in antea habebis. & ſi ſciuero vel audiuero de aliquo qui velit aliquod iſtorum contra te facere, pro poſſe meo, vt non fiat, impedimentum præſtabo.* Et *ſi impedimentum præſtare nequiuero: quàm cito potero, tibi nunciabo: & contra eum prout potero, auxilium meum tibi præſtabo. & ſi contigerit te rem aliquam quam habes vel habebis, iniuſte vel fortuito caſu amittere, eam recuperare iuuabo, & recuperatam omni tempore retinere.* Et *ſi ſciuero te velle iuſte aliquem offendere, & inde generaliter vel ſpecialiter fuero requiſitus: meum tibi ſicut potero, præſtabo auxilium.*

lium. Et ſi aliquid mihi de ſecreto manifeſtaueris, illud ſine tua licentia nemini pandam, vel per quod pandatur, faciam. & ſi conſilium mihi ſuper aliquo facto poſtulaueris: illud tibi dabo cõſilium quod mihi videbitur magis expedire tibi: & nunquam ex perſona mea aliquid faciam ſcienter quod pertineat ad tuam vel tuorum iniuriam vel contumeliam. Inueſtitura vero facta, et fidelitate ſubſecuta, omni modo cogatur dominus inueſtitum in vacuam poſſeſſionem mittere. quod ſi differat, omnem vtilitatem ei præſtabit.

DE INVESTITVRA DE RE ALIENA FACTA.

TITVLVS VIII.

Miles ignorans à comite de aliena re aut impignorata inueſtitus, habet contra dominum actionem pro euictione: ſciens autem non niſi ſtipulatio aut pactum interuenerit. Bald.

CVM *de re aliena vel alij obligata inueſtitura fiat: illud diſtinguitur, vtrũ ſcienti, an ignoranti facta ſit. Qui enim aliena rei ſciẽs inueſtiturã accepit: niſi pacto ſpeciali ſibi proſpexerit, de euictione agere nõ poterit: ignorans vero recte ageti*

aget, vt aliud eiuſdem bonitatis ſeu quantitatis ei præſtetur. Sed in eo nulla eſt differentia qui inueſtituram fecit, vtrum ſciuerit vel ignorauerit.

* De iure quod vaſallus habet. tit. 9. Cuiac.

**Rei autem per beneficium rectè inueſtita vaſallus hanc habet poteſtatem, vt tanquam dominus poßit à quolibet poßidente ſibi quaſi vindicare: & ſi ab alio eius rei nomine conueniatur, defenſionem opponere. nam & ſeruitutem eidem rei debitam petere poteſt & retinere. Quid ergo ſi precio vel dolo, aut incuria ſeruitutem rei beneficiariæ imponi patiatur, & ad dominum ex qualibet cauſa poſtea beneficium reuertatur: an ex eo præiudicium domino generetur, quæſitum fuit. & reſponſum eſt, vt vaſallo quidem, donec feudum tenet, poßit obeſſe: domino autem, etſi per longa tempora perſeuerauerit ſeruitus, minimè noceat.*

Vaſallus poteſt feudi conditionem facere meliorem, non deteriorem in alterius præiudicium. Bartol.

¶ *Econtrario autem ſi quid feudo à vaſallo additum ſit: ſi quidem tale adiectum ſit, quod per ſe ſubſiſtere poßit, id eſt vt per ſe cenſeatur vt prædium: id non accreſcit feudo. Si verò per ſe non poßit ſubſiſtere, vt ſeruitus: pleriſq; placet feudo accedere, & ſicut partem feudi diſponendam eſſe. meliorem namq; conditionem feudi facere poteſt: deteriorem verò ſine domini* 1

volunt

voluntate, vel eorum agnatorum ad quos per ſucceßionem pertinet, facere non poteſt.

Feudum alienari non poteſt in alium, quinimmo nec pignori obligari. Bald.

2 ¶ *Quamuis enim poſſeßio per beneficium ad eum pertineat, tamen proprietas ad alium ſpectat: & ideo quarta ſiue tertia ratione, quæ à* Longobardis *ſeu à* Romanis *viris vxoribus fieri ſolet, poſt mortem viri ad mulierem nihil pertinet. nam nec pignus, quod conſultum dicitur, fieri poteſt ex feudo.*

QVALITER OLIM POTERAT FEVDVM ALIENARI.

TITVLVS IX.

Olim regulariter vẽditio feudi pro parte dimidia permittebatur, altera parte retenta. Bald.

EST *autem optima conſuetudine interdicta feudi alienatio: ſuper qua multa & diuerſa ſententia dabantur in ſingulis ciuitatibus, ſeu curijs: donec* Imperator *diua memoria* Lotharius *tertius promulgauit ſuper hoc nouam conſtitutionem, qua poſita eſt in titulo de beneficijs.* Neceßitate *namq; ſuadente poterat olim vaſallus domino inſcio*

vel

Apud Cuiac. nõ eſt hic diſtinctus tit.

Cõſuetudo in quã tũ prohibitoria quia cũ feud. cõcederetur ob ſingularem induſtriã & fidẽ vaſalli, non debebat eũ poſſe in aliũ trãsferre. argu. ff. de offi. præf. præt. l. 1. & ff. de of. eius cui mã. eſt iuriſd. l. 1. in prin. ſecundum Ala. et Bartol.

vel inuito feudi partem vendere, retenta videlicet alia parte. Si verò vel totum vel partem volebat per feudum aliquem inueſtire: hoc licebat ei ſine fraude facere. Si autem diſſentiente domino vendebat, ſiue per feudum inueſtiebat (quod & ipſum ſyncere hodie & ſine fraude licet ei facere) ſi tamen ſine herede maſculo deſcendente decedebat, vel feudum in manu domini refutabat, aut alia fortè ratione intercedente culpa amittebat: tunc omnis feudi alienatio ad irritum reuocabatur: eo excepto, quòd ille qui ſecundo loco beneficium acceperat, non amittebat, ſi priori domino ſeruire, & ab eo feudum recognoſcere volebat.

Caſus enumerat in quibus etiam de iure antiquo alienatio fuerat prohibita. Bald.

¶ D*onare autem, aut iudicare pro anima, vel in dotem pro filia dare, nullius curiæ poterat conſuetudine: licet poſſet locare, niſi locatio eſſet fraudulenta alienatio: ſicut eſt per libellum, vt dicatur venditio. Quis enim dubitat, quòd libellario nomine ſub viliſſima duorum denariorum penſione perpetuo concedatur vtendum, alienatum in fraudem eſſe?* P*orrò ſiuè de bona conſuetudine, ſiue de praua quaramus, conceſſa erat domino pro æquali precio redemptio: niſi hoc beneficium amiſerit dominus per refutationem, vel annali ſilentio, ex quo ſciuerit, computando.* P*raſcriptione autem* 1

triginta annorum ſubmouebatur tam ſciens, quàm ignorans: in prohibendo autem vel redimendo potior erat proximi agnati quàm domini conditio: ſi tamen feudum erat paternum. De illa verò feudi alienatione quæ à domino fit, ſi dubitetur, lex imperatoris Corradi conſulatur: quæ poſita eſt in iam dicto titulo de beneficijs.

---

*QVIS DICATVR DVX, MARCHIO, COMES, CAPITAneus vel valuaſor.

*Denominibus vaſſallorũ. ti. x. Cuiac.

TITVLVS X.

QVI à principe de ducatu aliquo inueſtitus eſt: dux ſolito more vocatur. Qui verò de marchia: marchio dicitur. Dicitur autẽ marchia, quia *marcha, & vt plurimum iuxta mare ſit poſita. Qui verò de aliquo comitatu inueſtitus eſt, comes appellatur. Qui verò à principe vel ab aliqua poteſtate de plebe aliqua vel plebis parte per feudum eſt inueſtitus, is capitaneus appellatur. qui propriè valuaſores maiores olim appellabantur. Qui verò à capitaneis antiquitus beneficium tenent, valuaſores ſunt. Qui autem à valuaſoribus

*Aliàs quia tenet quod eſt iuxta mare, cũ plerũq; iuxta mare ſit poſita.

bus feudum quod à capitaneis habebatur, ſimiliter acceperint: valuaſini, id eſt minores valuaſores appellantur: qui antiquo quidem vſu conſuetudinem feudi nullam habebant. Valuaſore autem ſine filio mortuo, feudum quod valuaſori minori dederat, ad capitaneum reuertebatur. Sed hodie eodẽ iure vtuntur in curia Mediolanenſi, quo & valuaſores. Cæteri verò qui ab antiquis temporibus beneficium non tenent, licet nouiter à capitaneis ſeu à valuaſoribus acquiſierint, plebeij nihilominus ſunt. Nam illi qui ſoldatam habuerunt vel acceperunt vel habent: per eam nullum pedagium, ſed nec feudi vſum acquirunt. Soldata autem eſt præſtatio quædam annua gratuita quæ à neutra parte tranſit in heredem. Morte enim dantis vel accipientis interueniente finitur. Soldata verò dicitur, quia plerunq; in ſolidorum donatione conſiſtit: quandoq; autem in vino & annona conſiſtit.

ᵉDe gradibus ſuccedendi in feudo. tit. xj. Cuiac.

ᵃDE SVCCESSIONE FRATRVM, VEL GRADIBVS SVCCEDENTIVM IN FEUDO.

TITVLVS XI.

Feudum acquiritur inueſtitura & ſucceſsione. Bald.

PER

PER *ſucceßionem quoque ſicut per inueſtituram beneficium ad nos pertinet. Mortuo enim eo qui beneficium tenebat, prima cauſa liberorum eſt. Filijs enim exiſtentibus maſculis, vel ex filio nepotibus, vel deinceps per maſculinum ſexum deſcendentibus, cæteri remouentur agnati. Ad filias vero, ſeu neptes vel proneptes, vel ex filia nepotes ſeu pronepotes ſucceßio feudi non pertinet. Proles enim fœminini ſexus, vel ex fœmineo ſexu deſcēdens, ad huiuſmodi ſucceßionē aſpirare non poteſt: niſi eius conditionis ſit feudum, vel eo pacto acquiſitum, His vero deficientibus vocantur primo fratres cum fratrum præmortuorum filijs, deinde agnati vlteriores. Quod ita intelligendum eſt, ſi feudum ſit paternum: hoc eſt, ſi fuit illius parentis, qui eius fuit agnationis communis. Si enim Titij auus de nouo beneficio fuerit inueſtitus, Titio ſine legitimo herede maſculo defuncto, eius feudi ſucceßio non pertinet ad eiuſdem Titij patruum magnum: nec ad prolem ex eo deſcendentem, imo reuertitur ad dominum. Ad cognatos enim eius beneficium non pertinet, neque beneficij ſucceßio. Si vero dominus vel alius beneficium defuncti nouum eſſe dicat, agnatus autem illius proximus paternum eſſe contendat: tunc onus probationis incumbit illi qui nouum dicit. Sed ſcio*

aliter pronunciatum eſſe. Bonus enim iudex cauſa cognita diligenter intuebitur cuius potius iureiurando dirimenda ſit hæc quæſtio, vtroque ſcilicet in probatione deficiente.

"De ſucceſſiõe fraterni feudi. Tit. xij. Quia.

"DE FRATRIBVS DE NOVO BENEFICIO INVESTITIS.

TITVLVS XII.

In feudo non habet locum ius accreſcendi inter eos qui prætendunt primam ſeu primordialem inueſtituram. Bald.

SI DVO *fratres de nouo beneficio, & non de paterno ſimul inueſtiti fuerint: vno ſine herede defuncto, ad alterum nõ pertinet eius beneficij portio: niſi facta fuerit eo pacto inueſtitura. Si duo fratres in cauſa communi poſt mortem patris remanſerint, id eſt habitauerint ſimul, & vnus eorũ feudũ acquiſierit, pleriq; dicunt ad alium non pertinere, ſed ad dominũ, niſi per pactũ: ſed neq; viuente eo qui acquiſierit, neq; poſt mortẽ eius: fructus tamen erunt communes donec ſimul habitauerint. Quòd ſi cum equis & armis communibus vel pecunia communi ſit acquiſitum, adhuc idem dicunt: ne fortè inuitus dominus alium quàm quem voluerit, ſibi acquirat*

vaſal-

vaſallum: dũ tamen meminerimus, id quod de cõmuni expenſum eſt, alteri pro parte competenti eſſe reſtituendum.

DE INVESTITVRA QVAM TITIVS ACCEPIT A SEMPRONIO.

An maritus ſuccedat vxori in feudo. tit. 13. Cui.

TITVLVS XIII.

Maritus nõ ſuccedit vxori in beneficio ea mortua ſine herede. Bald.

TITIVS à Sempronio *talem inueſtituram accepit feudi, vt haberet ipſe et heredes ſui legitimi maſculi: & ijs omnibus deficientibus, fœmina. Porrò Titius ſuperſtite tantũ filia deceßit: Ipſa à domino inueſtita fuit, & feudum in dotẽ dedit: maritoq; ſuperſtite ſine liberis deceßit. Quærebatur, ſi ad maritũ ſucceßio feudi pertineat. Reſponſum eſt non pertinere.*

DE VASALLO DECREPITAE AETATIS, QVI FEVDVM refutauit, vt filij inueſtirentur.

De refutatiõe feudi. Ti. xiiij. Cuiac.

TITVLVS XIIII.

SI vaſallus decrepitæ ætatis feudum refutauit, vt filij inueſtiantur, & inueſtiti ſunt: poſtea decedente altero filiorum poſt inueſtituram fratre ſuperſtite, & ſine herede, frater ſibi ſuccedit, & non reuertitur ad dominum. Bald.

QVIDAM vaſallus cum decrepitæ ætatis eſſet, feudum ſuum in manu domini ad hoc refutauit, vt Seium & Sempronium filios ſuos de eodem beneficio inueſtiret. Vaſallo mortuo Sempronius ſine legitimo herede, Seio adhuc ſuperſtite deceſſit. Lis eſt inter dominum, tanquam nouum feudum ſibi delatum eſſe dicentem: & Seium, paternum eſſe contendentem. Vnde eorum ſententia preualuit, qui dixerũt hoc feudum, quamuis refutatum, nihilominus eſſe paternum.

De contentione feudi inter generũ fidelis mortui & agnatos. Tit. XV.

DE INVESTITVRA IN MARITVM FACTA.

TITVLVS XV.

Si contentio eſt inter maritum filiæ vaſalli, & agnatum de beneficio, an ſit paternũ vel nouum, quæſtio dirimi debet coram iudice ordinario vel arbitro. Bald.

VASALLVS ſuperſtite tãtùm vna filia deceſſit: illa verò maritum accepit, cui dominus accepta pecunia partẽ feudi quod pater puellæ habebat, retenta ſibi parte altera dedit. Nunc quidam agnatus defuncti cum marito agit, dicens totũ hoc feudum eſſe paternum. & ideo omnimodo eſſe ad ſe de

ſe deuolutum. Econtra maritus contendit hanc partẽ quam ipſe habet, nouum feudum eſſe: & ideo domino apertum. quæritur igitur, vtrum apud dominũ eundem, & in eius curia cogatur agnatus defuncti litigare, vel apud agnati iudicem, vel arbitrũ vtriuſq; conſenſu electũ hoc eſſe debeat. Mihi & *aliis placet, potius apud iudicem ordinarium, vel arbitrum, quàm apud eundẽ dominũ hoc litigiũ fore determinãdum,*

Item placet agnatum nõ ſemper cogendum probare feudum hoc eſſe paternũ, ſed ab aduerſa parte nouum eſſe probandũ. Qua deficiente in probatione, tunc agnato (vt dictũ eſt) cauſa cognita detur electio, quatenus vel iuret eſſe paternũ, vel alteri parti referat iuſiurandũ: & ille aut iuret, aut taceat. Illud tamen ſciendum eſt, quòd ſi inter duos qui dixerint ſe eſſe vaſallos, de feudo fuerit dubitatio: alter alterũ inuitum trahere non poteſt ad dominũ, vel eius curiæ iudicium. Si verò cũ ſua curia dominus vocauerit eos: nemini eorum licet illius domini vel eius curiæ examen declinare.

---

[a]DE CONTROVERSIA FEVDI APVD PARES TERminanda.

[a]De cõtentione feudi ĩter dominum & vaſallum. Cuiac.

TITVLVS XVI.

SI inter dominum & vaſallum de feudo orta fuerit contentio: per pares illius domus, ſicut lex Corradi dicit, dirimatur: ſi tamen pares habeat. Et ſi quidem dominus & vaſallus conſenſerint in eligendis paribus: nulla dubitatio eſt. Si verò diſſentiant, tunc quid faciendum ſit, quæritur. ſed prævaluit eorum ſententia, qui dixerunt dominum debere eligere prius quem aut quos voluerit: & vaſallus ſimiliter hoc faciat ſecundum numerum à domino comprobatum. Ille tamen vaſallus, qui fidelitatem domino nõ iurauit: domino vel vaſallo diſſentiente, pro pari nõ eſt eligẽdus.

"Pro inclusis legit Cuia. & ſi his.

"DE EO QVI SIBI [VEL HEREDIBVS SVIS MASCVLIS & fœminis] inueſtituram accepit.

TITVLVS XVII.

Si vaſallus pro ſe & heredibus ſuis maſculis, & his deficientibus, fœminis, inueſtituram accepit, fœmina non ſuccedit in beneficio quamdiu maſculus ſupereſt.

QVI ſibi, vel heredibus ſuis maſculis, vel his deficientibus, fœminis per beneficium inueſtituram feudi accepit: vna tantum filia ſuperſtite, nullo alio deſcend.

deſcendente relicto deceßit. Hæc *marito paternum feudum in dotem dedit, & deceßit, duobus filijs ex eo procreatis: quorum vnus duas filias reliquit: alter verò vno filio maſculo relicto deceßit. de prædicto itaque feudo vrgentem vidimus quæſtionem: maſculo quidem hoc feudum totum ſibi, quia ſolus eius qui primò inueſtituram accepit, heres maſculus ſit, vindicante: fœminis verò totam ſui patris partem ſibi defendentibus, quia ex eo nullus extitit maſculus. Cúmque inter ſapientes ſæpe ſuper hac quæſtione ſit diſputatum: tandem pro maſculo pronuntiatum eſt.* Non *enim patet locus fœminæ in feudi ſucceßione, donec maſculus ſupereſt ex eo qui primus de hoc feudo fuerit inueſtitus.* Nam *& illud iudicatum ſcio: ſi ille qui proprium feudum ſuum militi pro beneficio dedit, duobus filijs relictis deceſſerit, quorum vnus filia tantum relicta obijt: alter verò filio maſculo relicto ſuperſtite defunctus eſt: quòd miles non debet feudum ſuum per fœminam recognoſcere, donec ſupereſt maſculus ex eo qui primam inueſtituram fecit.* A*lij dicunt per filiam debere recognoſcere, cum de paterno allodio eſſet hoc feudũ: alioqui ſi aliunde eſſet, verum eſſet quod dicitur per fœminam non debere recognoſcere.*

*Quando in feudũ filia non frater ſuccedat. Tit. xviij. Cui.

*DE DVOBVS FRATRIBVS A CAPITANEO INVESTITIS.

TITVLVS XVIII.

DVO *fratres, ſcilicet Titius & Seius, à quodam capitaneo de nouo beneficio ſimul inueſtiti ſunt: eo videlicet tenore, vt quamdiu ipſi, vel eorum heredes maſculi viuerent, & maſculis deficientibus, fœminæ, ſi ſupereſſent, feudum haberent. Ex fratribus his vnus vna filia relicta, altero adhuc viuēte deceßit. Quæritur, cui portio defuncti deferatur, vtrum filiæ, an fratri. Reſpondetur, filiæ. vnuſquiſque enim ſibi, ſuiſque heredibus videtur proſpexiſſe. Si tamen is qui filiam reliquit, ſine herede deceßiſſet, propter tenorem inueſtituræ inſertum, eius pars fratri, nō domino eſt quæſita.*

*Si de inueſtitura feudi contentio fuerit inter dñm & fidelē. Cui.

*AN REMOVERI DEBEANT TESTES QVI PARES eſſe deſierunt.

TITVLVS. XIX.

Si inter dominum & vaſallum contentio eſt de inueſtitura: illi qui pares fuerunt tempore inueſtituræ, non remouentur poſtea à teſtimonio, licet deſierint eſſe pares. Bald.

EX facto quæſitum ſcio: ſi inter dominum & fidelem de inueſtitura feudi contentio emerſerit, quia factam eam dominus neget: ſi vaſallus offerat eos teſtes, qui tempore inueſtituræ pares erant, ſed poſtea qualibet ex cauſa pares eſſe deſierunt: an ideo ſint remouendi, quia nunc non ſunt pares. Sed quamuis alij aliter ſentiant, tamen mihi & quibuſdam alijs videtur ſufficere eos tempore inueſtituræ ſaltem pares fuiſſe. Quid enim peccauit qui inueſtituram accepit, ſi illi quos eo tempore, vtpote idoneos, adhibuit, poſtea pares eſſe deſierunt.

---

[y] DE CONTROVERSIA INTER EPISCOPVM ET VASallum.

[y] Si inter dn̄m & fidelem de feudo fuerit quęſtio Tit.xx. Cu iacius.

TITVLVS XX.

Si inter epiſcopum & vaſallum eſt contentio de inueſtitura ab eius prædeceſſore facta, pares curiæ cognoſcunt. Bald.

EX eo quod ſcriptum eſt, ſi inter dominum & vaſallum de feudo naſcatur quæſtio, quòd per pares eiuſdem curiæ dirimenda ſit: quæſitum eſt, ſi quis dixerit ſe à quodam epiſcopo fortaſſis iam defuncto de

annua præſtatione, aut qualibet alia re per feudum inueſtituram accepiſſe: & cum ſucceſſore eius agat, & ille reſpondendo neget hunc eſſe vaſallum: vtrum per pares eiuſdem curiæ ſit iudicandum ſuper hac quæſtione? Opponit enim vaſallus, quòd dominus eum negat eſſe vaſallum, & ideo in ea curia pares non habet. Item dicit vaſallus, quòd prius de ſuo recto feudo debet inueſtiri, quàm à nemine iudicari: domino reſpondente, quòd quicquid inter eos ſiue de inueſtitura, ſiue de fidelitate, ſiue de principali cauſa agendum eſt, per ſuam curiam eſt expediendum. Sed laudatum ſæpe ſcio, pares illius ſecundum præfatum modum eſſe eligendos prius, ad quorum ſpectat officium, vt illum prius de ſuo recto feudo inueſtiri faciant: ſed fidelitatis iuſiurandum differatur, donec de principali cauſa cognoſcatur. Ex illo enim apparebit vtrum iurare debeat, an non. quod totum expeditæ quæſtionis eſt. Sed ſi conſtiterit vaſallum aliquid aliud præter id de quo quæritur, ab eodem domino tenere pro feudo: tunc quin debeat de ſuo recto feudo inueſtituram accipere, & fidelitatem iurare, & ſic ad principalem cauſam accedere, non eſt dubitandum.

DE

DE VASALLO MILITE QVI ARMA BELLICA DEPOſuit.

Decõtentione feudi ĩter dominũ vel agnatum & venerabilem domum. Cuiac.

TITVLVS XXI.

Miles ſeculi, qui factus eſt miles Dei, ex eo quòd venerabilem domum intrauit, & feudo renuntiauit, feudum amittit. Bald.

MILES qui beneficiũ tenebat, cum eſſet ſine liberis, venerabilem domum intrauit, & ſeculo renuntiando, arma bellica depoſuit, habitúmq; religionis aſſumpſit, & ſic conuerſus factus eſt. Hic donec vixerit, feudũ retinere conatur quod dominus vel agnatus ſibi pertinere cõtendit. Sed iudicatũ eſt domini vel agnati conditionẽ eſſe potiorẽ, eo quòd deſijt eſſe miles ſeculi, qui factus eſt miles Chriſti: nec beneficium pertinet ad eum, qui non debet gerere officium 1.

1 Facit ad hunc text. ſecundum Bald. l. Lucius. ff. de fideicom. lib. & ff, de pact. l. tale pactum. §. fin.

2 DE MILITE VASALLO QVI CONTVMAX EST.

2 Si dominus vaſallum incidiſſe dicat vel cõtrá. Titu xxij. Cuiac.

TITVLVS XXII.

DOMINVS *vocat militem, qui ab eo feudum poßidebat, dicendo eum in culpam incidiſſe, per quam feudum amittere*

tere debeat. hic non reſpondet. Quaritur, quid faciẽdum ſit domino. Reſpondeo eũ ad curiam vocari debere: & ſi non venerit, iterum eum debere vocari vſque in ſpatio tertio ſeptem vel decem dierũ, arbitrio eiuſdem curiæ terminando. Quòd ſi neque venerit ad tertiam vocationem, hoc ipſo feudum amittat: & ideo debet curia dominum mittere in poſſeſsionem. Sed ſi intra annum venerit, reſtituitur ei poſſeſsio: alioqui & beneficium & poſſeſsionẽ amittit: vt in Lombarda de ijs qui ad palatium venire contempſerint. l. ſi cuiuſcunque.

Si verò vaſallus conqueritur de domino, forſan quia feudum malo ordine intrauit: domino perperam reſpondente, quid vaſallo faciendum ſit, quæritur. Reſpondeo, eum curiam debere vocare, & in eadem curia de domino conqueri. Curia autẽ debet adire dominũ, eumq́; ſalua reuerẽtia competenter cogere, vt vel poſſeſsionem reſtituat & acquieſcat, vel iudicio curiæ ſe cõmittat. Quod ſi ter admonitus facere diſtulerit: tunc licet vaſallo ad aliã maiorẽ poteſtatẽ ire, & ſibi conſulere: & ſi dominus ei iuſtitiam facere noluerit, poterit eũ deprædare.

ᵃHic debet eſſe tertius liber, ſecundum omnes doctores. Et idcirco rectè Cuiacius hic tertiũ librũ inchoat. & Ti. j. ita inſcribit, De beneficio, quid ſit, & quibus modis amittatur

ᵃIN QVIBVS CAVSIS FEVDVM AMITTATVR.

TITVLVS XXIII.

Primo

Primo pater ſcribit filio, præmittens excuſationem ſui, dicens quod cauſæ quibus feudum amittitur, nō poſſunt ſub regula definiri: & addit qualiter vaſallus contra dominum ſe debeat habere: poſtea definit beneficium dupliciter. Bald.

OBERTVS *de Orto, Anſelmo [filio] ſuo ſalutem. Cogis me, & ſuper hoc ſæpe ſcribendo multum vrges, vt cauſas quibus beneficium amittatur enumeratas, tibi ſignificarem. Quod ideo diſtuli, quia ſæpius circa noſtræ Reipublicæ curam occupatus, & multis priuatorum cauſis, aliiſq; rerum innumerabilium impedimentis detentus, onus illud ſubire non valebam. At ne videar preces tuas paruipendere, & ſtudiū diſcendi tibi nunc imminēs negligere: quid mihi ſuper hoc videatur, paucis explicabo, dummodo memineris cauſas illas ſub aliqua certa regula aut definitione rotunda non poſſe comprehendi. Nam ſicut de probationibus in Digeſtis ſcriptum reperimus: ſic & de his cauſis ſine calumnia dicere poſſumus. Si quis enim dixerit, quæ cauſæ quemadmodum alicui domino ad ingratitudinem alicuius vaſalli probandam poſſint ſufficere, nullo certo modo poſſe definiri, nihil errauerit. De illa tamen ingratitudine loquor, per quam beneficium amittatur. non enim ad hoc ſufficit omnis occaſio per quam fidelis accepti beneficij*

videtur

videtur ingratus: ſed ſunt quædam (vt ita dixerim) egregiæ ingratitudinis cauſæ, quibus beneficium ſecundum mores curiarum ſolet adimi. Quomodo enim vaſallus, quàm humiliter, quàm deuotè, quàm benignè, quàm fideliter erga dominum ſuum debeat ſe habere: potius ex naturalibus & bonis curiarum conſuetudinibus poteſt percipi, quàm lege aut ſcripto aliquo poßit comprehendi. In primis te illud ſcire oportet, beneficij illius quod eſt genus, talem eſſe definitionem. Beneficium nihil aliud eſt, quàm beneuola actio, tribuens gaudium capientibus, capiénſque tribuendo: in id quod facit prona, & ſponte ſua parata, vt ait Seneca[a]. *Huius autem generis ſpecies quædam eſt beneficium illud quod ex beneuolentia ita datur alicui, vt proprietas quidem rei immobilis beneficiatæ penes dantem remaneat: vſusfructus verò illius rei ita ad accipientem tranſeat, vt ad eum heredéſque ſuos maſculos, ſiue fœminas (ſi de his nominatim dictum ſit) in perpetuum pertineat: ad hoc vt ille & ſui heredes fideliter domino ſeruiant: ſiue ſeruitium illud nominatim quale eſſe debeat, ſit expreſſum, ſiue indeterminatè ſit promiſſum.*

[a] lib. de beneficiis primo.

QVAE

*QVAE FVIT PRIMA CAVSA BENEFICII AMITTENDI.

*Cuia nõ diſtinguit hoc loco titulum à ſuperiore ſeparatũ.

TITVLVS XXIIII.

Si vaſallus ab herede domini, vel heres vaſalli à domino non petiit inueſtituram intra annum & diem, amittit beneficium. Bald.

PRIMA *autem cauſa beneficij amittendi hæc fuit, & adhuc eſt in pleriſque curijs: (ſed in noſtra curia Mediolanenſi non obtinet) quòd ſi vaſallus per annũ & diem dõmino ſuo mortuo ſteterit, quòd heredem dõmini ſui, inueſtituram petendo: fidelitatem pollicendo, non adierit: tanquam ingratus exiſtens, beneficium amittit: & econuerſo, ſi domino ſuperſtite vaſallus deceſſerit, & filius eius per iam dictum tempus neglexerit petere inueſtituram, beneficio carebit.*

Si dominus à vaſallò petierit fidelitatem, inueſtituram pollicendo, nec legitimè requiſitus eam præſtare voluerit, tanquam ingratus feudum amittit. Bald.

1 ¶ *Eſt & alia ingratitudo notanda, ſi dominus inueſtituram pollicendo vaſalli fidelitatem petierit: & illo non præſtante, dominus, tribus vicibus, conuenienti tempore interpoſito, fortè ſeptem dierum ſpacio, ad curiam ſuam ſuper-*

lios:

hoc reclamauerit: & vaſallus tribus vicibus citatus à ſuis paribus iurare noluerit: ſi tamen beneficium tale ſit, vt pro eo iuſiurandum fidelitatis fieri debeat. Sunt enim quædam feuda ita data, vt pro his fidelitas non ſit præſtanda.

Vaſallus amittit feudum, ſi cum domino non iuit in prælium, dum potuit. Bald.

¶ *Item qui dominum ſuum cum quo ad prælium iuerit, in acie periclitantem dimiſerit, beneficio indignum ſe indicauit. Præterea ſi vaſallus reſcierit aliquem contra dominum ſuum aſſaltum, vel mortem, vel captionem, aut patrimonij grandem iacturam facere molientem: debet dominum ſuper hoc, quàm citius poteſt, certiorare: vt proinde dominus ſciens prudénſque periculum valeat declinare. Quod ſi non fecerit, dolóque vel negligentia ſua vel fraude celauerit: beneficio ſe cariturum agnoſcat. Rurſus ſi domini vel dominæ filiæ, vel nepti aut ſorori in domo adhuc manenti, quæ in capillo dicitur, ſeſe immiſcuerit: feudo, quo ſe monſtrauerit indignum, carere debet. Porrò ſi dominum aſſalierit, vel vicum in quo eſt, per vim aggreſſus fuerit, vel impias manus in perſonam domini vbicũq; ingeſſerit, vel alias graues, vel inhoneſtas iniurias intulerit, vel morti eius veneno, vel gladio, vel aliter inſidiatus fuerit, beneficium amittit. Illud tamen non lateat, quòd ſi quis ſuo domino iuſtitiam facere*

facere noluerit: feudum quod tenebat, perdet: ſicut in alio libello tibi ſcripſiſſe hoc credo. Sed non eſt alia iuſtior cauſa beneficij auferendi, quàm ſi id propter quod beneficium datum fuerit, hoc ſeruitium facere recuſauerit: quia beneficium amittit. Aliud eſt ſi fortè ideo non ſeruierit, quia non potuerit. tunc enim feudum non amittit.

Item ſi delator domini ſui extiterit, & per ſuam delationē graue diſpendium eum ſuſtinere fecerit: vel ſi cognouerit dominum incluſum, & eum cum potuerit non liberauit: feudum perdit. Prædictis modis beneficiū debere amitti, tam naturalis, quàm ciuilis ratio ſuadet: quæ poteſt colligi, ſi quis nouam conſtitutionem iuſtas exheredationis cauſas enumerantem, & alias conſtitutiones veteres, iuſtas ingratitudinis & repudij cauſas, quibus matrimonia rectè contracta ſoluuntur, & donationes iure perfectæ reuocantur; ſubtiliter ſcrutatus fuerit. Sed quia natura nouas deproperat edere formas: poteſt multis modis contingere, vt aliæ emergant cauſæ, quibus videatur iuſtè adimi poſſe feudum: ideoq; iudex ſolers & diſcretus, & æquitati obſecundare ſolicitus, cuncta ſubtiliter diſpenſans, prouideat, ſi quæ fuerit antiquioribus cauſis ſimilis ſeu maior: vt proinde ſciat vtrum beneficium ſit amittendum, an nihilo minus retinendum. Illud enim

eſt certum, quòd nō ex omni cauſa ex qua opinio vaſalli grauatur, beneficium amittitur. Nam & ſæpe deierat, & beneficium nihilo minus retinet: vtputa qui beneficij portionem alienat abſq; domini ſcientia, beneficium quidem retinet, ſed fidem promiſſam ſeruare non videtur.

Vbicunque dominus principaliter offenditur per reatum vaſalli, ibi ad dominum feudum reuertitur. Bald.

? Ad quē feudū amiſſū redeat. tit. 2. Cuia. ¶ *Denique ſæpe quæſitum eſt vaſallo propter iuſtam culpam à feudo cadente, vtrum ad dominum, an ad ſucceſſorem vaſalli beneficium pertineat. ſed hæc diſtinctio tam ratione quàm moribus comprobata eſt, vt ſi quidem vaſallus ita in dominum peccauerit, vt feudum amittere debeat: non ad proximos, ſed ad dominū beneficium reuertatur: vt hanc ſaltem habeat ſuæ iniuriæ vltionem. Si verò non in dominū, ſed aliàs grauiter deliquerit, vel graue quid commiſerit, ſicut ille qui fratrem ſuum interfecit: vel aliud graue crimen (quod paricidij appellatione continetur) commiſerit, feudum amittit: & non ad dominum, ſed ad proximos pertinet: ſi tamen beneficium fuerit paternum. ſic enim ſæpe pronunciatum ſcio.* 3

Si vaſallus contra conſtitutionem bonæ memoriæ Lotharij imperatoris beneficium alienauerit: quia dominum contemnere videtur

ad dominum beneficium pertineat. ſcriptum eſt enim, vt precio ſe cariturum agnoſcat.

SI DE FEVDO VASALLVS AB ALIQVO INTERPELLATus fuerit, & dominus eum defendere noluerit.

Cuia. hic conſtituit quartũ librũ feudorũ, ex variis & incertis auctoribus.

TITVLVS XXV.

Dominus vaſallo cum extraneo litem habenti de feudo, de euictione tenetur, ſi monitus eum nõ defenderit. Bald.

De euictione fendi & eius æſtimatione. tit. 1.

NEGOTIVM *tale eſt: Quidam vaſallus à domino tenebat feudũ, de quo ab aliquo interpellatus fuit: & ſic vaſallus dominũ vocauit, vt eum defenderet. domino renuente ad iudicem venire, vaſallus amiſit cauſam per ſententiam. nunc verò vaſallus cambium feudi à domino petit: ad quem dominus reſpondens, ait illum nunquam ab eo feudum tenuiſſe: nec ab eo inueſtituram accepiſſe. contra quem vaſallus dicit ſe hoc feudum ab eo tenuiſſe, & inueſtituram recepiſſe: & ab eo petiuiſſe vt eum in iudicio defenderet: nec tunc temporis inficiabatur illius eſſe. quod idoneis totum teſtibus probat vaſallus.* Reſpondi, Super

negotio iſto quod literis inſinuaſti nobis, tale eſt ſapientum noſtræ ciuitatis conſilium, videlicet Oberti de Orto, & Gerardi Capagiſti, *vt ſi vaſallus cum de feudo interpellabatur, authorem ſuũ, id eſt dominũ, vt eum defenderet vocauit, & hoc probare poßit: ſi in eo iudicio vaſallus fuerit victus de re aliena inueſtitũ fuiſſe: vt dominus vaſallo eiuſdem æſtimationis, quod erat tempore rei iudicatæ feudũ, reſtituat, vel nummos in feudum dandos numeret: & hoc cũ certum eſt vaſallum de feudo victum fore.* Sed *ſi dominus neget hoc feudum vnquam ab eo tenuiſſe, nec ab eo domino ipſum vaſallum vel eius anteceſſores vnquã inueſtituram accepiſſe: & hoc vel per inſtrumentum publicè confectũ, vel per pares curtis vaſallus poterit probare: dominus ad reſtitutionem feudi tenebitur: alioqui dominus ſacramentum ſubire cogetur, iſtũ qui eſt in cauſa, vel eius anteceſſores à ſe vel à ſuis anteceſſoribus nunquam hoc feudum tenuiſſe, vel inueſtituram accepiſſe: quo facto dominus abſoluendus erit.*

Si cõtentio eſt inter dominũ & agnatos defuncti de feudo. tit. 2.

SI DE FEVDO DEFVNCTI CONTENTIO SIT INTER DOminum & agnatos vaſalli.

TITVLVS XXVI.

Si cont

Si contentio eſt inter dominum & agnatos defuncti, agnati interim ante litem finitam conſtituendi ſunt in poſſeſsione. Bald.

SI de feudo defuncti militis ſit contentio inter dominum & agnatos defuncti, domino nouum feudum, agnatis verò paternũ eſſe contendentibus: agnati in poſſeßione feudi de quo quæritur, conſtituendi ſunt. Eo facto, ſuper principali quæſtione cognoſcendum eſt. vtroq; autem deficiente in probatione, electio iuriſiurandi agnatis danda eſt.

Si contentio eſt inter filiam & agnatum de beneficio, filia interim debet eſſe in poſſeſsione. Bal.

1 ¶ "*Inter filiam defuncti, & agnatos eius, de quodam prædio mota eſt quæſtio, agnatis feudum, filia verò allodium ſiue libellarium eſſe aſſerentibus. ſuper poſſeßione apud quem manere debeat, quærebatur. Reſponſum eſt, apud filiam poſſeßionem interim eße collocandam: deficientibus verò hincinde probationibus, per iuſiurandum cauſa cognita res decidetur, electione danda agnatis. Defuncto milite, inter dominum & filiam illius ſuper quodam feudo quærebatur: domino feudum, filia allodium ſiue libellarium eſſe allegante. Reſpondit, filiam in poſſeßione feudi manere debere, donec de eo iudicetur. probatione verò hincinde ceſſante, electio iuriſiurandi filiæ danda eſt.* "De poſſeſſione apud filiã collocãda. tit. 3.

Inueſtitura ſumit effectum, cum feudum ſibi vel heredi ſuo fuerit apertum Bald.

Dominũ inueſtituram feudi ſui militis in alio facere poſſe. tit. 4.

¶ *Moribus receptũ eſt, dominum de feudo militis ſui quod poſt mortem ipſius ad dominum reuerti ſperabatur, in alium militem inueſtituram facere poſſe: qua inueſtitura tunc demum capiet effectum, cum feudum domino aut heredi ſuo fuerit apertum. Secus eſt in eccleſiaſticis perſonis. nam ſi eccleſiaſtica perſona talem faciat inueſtituram: non aliter valebit, niſi ſibi, non etiam ſucceſſori ſuo feudum aperiatur: & in tali inueſtitura conſenſus eius de cuius feudo ſit, exquiri non oportet.* 2

Si vaſallus domino inficietur feudum, vel feudi partem, aut eius conditionem: conuictus poſtea de mendacio, perdit feudum, & eius conditionem. Bald.

De pœna inficiationis feudi. tit. 5. Cuia.

¶ *Vaſallus ſi feudum, vel feudi partem, aut feudi conditionem ex certa ſcientia inficiatur, & inde conuictus fuerit, eo quòd abnegauit feudum eius, vel conditionem, exſpoliabitur. alius autem vaſallus quamuis hoc ſciens non patefaciat, feudum tamen retinet: aut ſi aliam rem domini celauerit vaſallus, feudum tamen non amittit.* 3

De præſcriptione feudi longiſſima. tit. 6.

Qui per triginta annos rem alicuius tanquam in feudum poſſedit, & pro ea ſeruitium præſtitit domino, præſcribit in feudum. Bald.

¶ *Si quis per triginta annos rem aliquam vt* 4

feud

feudum poſſedit, & ſeruitium domino exhibuerit: quamuis de ea re non ſit inueſtitus, præſcriptione tamen triginta annorum ſe tueri poteſt.

"*Qui clericus efficitur, aut votum religionis aſſumit: hoc ipſo feudum amittit.*

"*Et ſi vaſallus omni anno domino ſe non repræſentat: feudum tamen non amittit.*

"*Omnes filij eius qui feudum acquiſierit, fidelitatem facere debent: maximè ſi indiuiſum habẽt. quòd ſi feudum ex diuiſione ad vnũ tantũ peruenerit: ille tantum faciet fidelitatem.*

"*Adoptiuus filius in feudum non ſuccedit.*

"*Mulier habens feudum, relictis filijs ex duobus matrimonijs deceſsit: inter quos feudi quæſtio aliarumq́; rerum maternarum vertebatur. obtinuit filios prioris matrimonij tam in feudo quàm in cæteris potiores eſſe.*

"*Naturales filij licet poſtea fiant legitimi, ad ſucceſsionem feudi, nec ſoli, nec cum alijs admittuntur*

"*Si minori datum fuerit feudum, fidelitatem facere non cogatur, donec venerit in maiorem ætatem, in qua doli capax ſit: feudum tamen retinet.*

Si filius impubes ſucceſsit vaſallo: non cogitur facere fidelitatem, nec ſeruitium perſonale poteſt præſtare. Bald.

"Clericũ feudũ perdere. tit.7. Cuia.

"An vaſallus qui ſe nõ exhibet domino, feudum amittat. tit. 8. Cuiac.

"Omnes fidelis filios fidelitatẽ facere debere. tit.9.

"Adoptiuũ in feudũ nõ ſuccedere. tit. 10.

"Filios ſecũdi matrimonij, tm̃ fœminæ in feudũ ſuccedere. ti.11. Cuiac.

"Vt naturales pòſt facti legitimi non ſuccedant. tit.12. Cuiac. "De minore ad fidelitatẽ feudi nõ cogẽdo. ti. 13. Cuiac.

¶ *Si quis deceſſerit filio impubere relicto, fidelitatem nec ipſe, nec alius pro eo facere cogitur. Idem de ſeruitio perſonali. alius tamen pro eo faciens ſeruitium admittetur.* 5

Quando agnat⁹ ad feudũ admittatur, vel excludatur. tit. 14. Cuiac.

Titius filios maſculos non habens, partem ſuam feudi Seio, partem eiuſdem feudi poßidenti agnato ſuo conceßit. Sempronius proximior agnatus mortuo demum Titio partem illius feudi nullo dato pretio recuperare poteſt. quod ſi Titius filios proprios haberet, precio reddito etiam viuo Titio: quòd ſi conſenſit alienationi, vel per annum ex quo ſciuit, tacuit: omnino remouebitur.

Facta domino de feudo abuſiua inueſtitura, cogitur dominus vaſallum mittere in poſſeſsionem, nec liberatur intereſſe præſtando. Bald.

Dominũ feudi tradere cogi. tit. 15. Cuiac.

¶ *Si facta de feudo inueſtitura pœniteat dominum antequam poſſeßionem transferat: an præſtando intereſſe vaſallo, liberetur, quæſitũ fuit. Reſponſum eſt, prætermiſſa condemnatione, dominum poſſeßionem feudi de quo inueſtituram fecit, tradere compellendum.* 6

Quando filij in feudũ nõ ſuccedant. tit. 16. Cuiac.

Filij nati ex ea vxore, cum qua matrimonium tali conditione contractum eſt, ne filij ex ea nati, patri ab inteſtato ſuccedant: in feudo ſuccedunt. nam quamuis ratione improbetur talis conditio, ex vſu tamen admittitur.

Ei qui non vult aliquid conſequi, ſed ius quæſitum conſeruare, non imminet ius offerendi, niſi dies fuerit appoſita. Bald.

¶ Licet

7 ¶ "Licet vaſallus domino ſeruitium non offerat: quantocunque tempore ſteterit, dummodo domino petenti ſeruire paratus ſit, beneficium non amittit. ſi tamen ſciat ei magnum periculum imminere: vltro adiutorium ſuum ei debet præbere. Inde quæſitum eſt, ſi dominus in periurium incidat, quia dare non valeat quod dare iurauerat: & vaſallus eum liberare poßit ſuam pecuniam dando, & non facit: an beneficium amittat. & reſponſum eſt, non amittere.

" Vaſallū nō teneri offerre ſeruitium. ti. 17. Cuiac.

"Si vaſallus culpam committat, propter quam feudum amittere debeat: neque filius, neque eius deſcendentes ad id feudum reuocabuntur: ſed agnati qui quarto gradu ſunt: dummodo ad eos pertineat.

"Feudo amiſſo filios vaſalli excludi. ti. 18. Cuia.

"In generali alienatione vaſalli non continetur feudum, niſi nominatim dictum ſit.

"In generali alienatione non contineri vaſallos. tit. 19. Cuiac.

Si vaſallus feudum ignorans alienauit, feudum non amittit, & ſibi reſtituendum eſt, non domino: tenebitur tamen ad intereſſe emptori ignoranti. Bald.

8 ¶ Si "vaſallus feudum alienauit ignorans: non domino, ſed ipſi vaſallo feudum reſtituendum eſt: ad intereſſe verò emptori ignoranti condemnandus eſt vaſallus.

" Vaſallū repetere feudū quod ignorās alienauit. tit. 20.

"Vaſallus feudum quod ſciens abnegauit amittit: ignoranti vero ſubuenitur. Quòd ſi dubitet: dubitanter reſpondere debet.

"De pœna negātis feudū. tit. 21.

ᵗFeudū vaſallo in feudum dari poſſe. tit. 22. Cui ac.

ᵘBeneficium à vaſallo in feudum, ſi nihil in fraudem legis fiat, rectè dari poteſt: dum tamen mil ti detur.

ᵛVaſallū agere & conueniri de feudo poſſe. tit. 23.

ᵒ *Si vaſallus de beneficio ſuo agat, vel cōueniatur: ſiue obtineat, ſiue nō, licet ignorante domino fiat, omni tempore firmū erit illud iudicium. nam & tranſigere rectè poterit: nec quod accepit tranſactionis nomine, feudum erit.*

Si dominus cōmiſit felonīā, per quā ſi eam committeret vaſallus in dominū, amitteret feudū: dominus etiam perdere debet feudi proprietaté. Bal.

ᵗQuando proprietas feudi ad vaſallū perueniat. tit. 24.

9 ¶ᵘ*Domino committente feloniam, (vt ita dicam) per quam vaſallus amitteret feudum ſi eam committeret: quid obtinere debeat de conſuetudine, quæritur. & reſpondetur, proprietatem feudi ad vaſallum pertinere, ſiue peccauerit in vaſallum, ſiue in alium.*

ᵛFeudum iiſdem de cauſis amitti, licet datum ſit heredi, & cui vaſallus dederit. tit. 25.

ᵘ*Feudum ea lege datum, vt ipſe & heredes ſui maſculi & fœminæ, & cui dederit, habeant: iiſdem culpis amittitur, quibus & aliud feudum. Quod ſi vaſallus alienauit, feudum eſſe deſinit apud emptorem.*

ᵗDe pactione de nō petendo feudo. tit. 26.

ᵘ*Titius cum Sempronio fratre ſuo feudum paternum poſſidente pactum fecit de eo feudo non petēdo à Sempronio heredibúſve ſuis. Sempronio ſine herede maſculo defuncto, inter Titium & Seium fratrem ſuum de eo feudo quæſtio orta eſt. quid inde fieri debeat, quæritur. Reſponſum eſt, pactum non obſtare Titio.*

DE

*DE PACE TENENDA, ET EIVS VIOLATORIBVS.

*In editione Cuiacij omittitur hoc loco hic titul⁹, quia in li. 5. omnes cõſtitutiones feudales adgregauit.

TITVLVS XXVII.

Imperator adulatur omnibus, ſuadẽs quòd debeant ſeruare pacem: & ſtatuit pœnam contra nõ ſeruantes. Bald.

FRIDERICVS Dei gratia Romanus Imperator, ſemper Auguſtus, epiſcopis, ducibus, comitibus, marchionibus, & omnibus ad quos literæ iſtæ peruenerint, gratiam ſuã, & pacem, & dilectionem. Quoniam diuina præordinante clementia, ſoliũ regiæ maieſtatis conſcendimus: dignũ eſt vt cuius præcellimus munere, illi omnino pareamus in opere. Inde eſt quòd nos tam diuinas quàm humanas leges in ſuo vigore manere cupientes, & eccleſias ſiue eccleſiaſticas perſonas ſublimare, & ab incurſu & inuaſione quorumlibet defenſare intendentes, quibuſcunq; perſonis ius ſuum conſeruare volumus: & pacem diu deſideratã, & antea toti terræ neceſſariam, per vniuerſas regni partes habendam regia authoritate indicimus. Qualiter autem eadem pax tenenda ſit & ſeruanda, in ſubſequentibus declarabitur euidenter. Si quis hominẽ intra pacẽ conſtitutum

videtur ingratus: ſed ſunt quædam (vt ita dixerim) egregiæ ingratitudinis cauſæ, quibus beneficium ſecundum mores curiarum ſolet adimi. Quomodo enim vaſallus, quàm humiliter, quàm deuotè, quàm benignè, quàm fideliter erga dominum ſuum debeat ſe habere: potius ex naturalibus & bonis curiarum conſuetudinibus poteſt percipi, quàm lege aut ſcripto aliquo poſsit comprehendi. In primis te illud ſcire oportet, beneficij illius quod eſt genus, talem eſſe definitionem. Beneficium nihil aliud eſt, quàm beneuola actio, tribuens gaudium capientibus, capiénſque tribuendo: in id quod facit prona, & ſponte ſua parata, vt ait Seneca[a]. *Huius autem generis ſpecies quædam eſt beneficium illud quod ex beneuolentia ita datur alicui, vt proprietas quidem rei immobilis beneficiatæ penes dantem remaneat: vſusfructus verò illius rei ita ad accipientem tranſeat, vt ad eum heredéſque ſuos maſculos, ſiue fœminas (ſi de his nominatim dictum ſit) in perpetuum pertineat: ad hoc vt ille & ſui heredes fideliter domino ſeruiant: ſiue ſeruitium illud nominatim quale eſſe debeat, ſit expreſſum, ſiue indeterminatè ſit promiſſum.*

[a] lib. de beneficiis primo.

*QVAE FVIT PRIMA CAVSA BENEFICII AMITTENDI.

*Cuia. nõ diſtinguit hoc loco titulum à ſuperiore ſeparatũ.

TITVLVS XXIIII.

Si vaſallus ab herede domini, vel heres vaſalli à domino non petiit inueſtituram intra annum & diem, amittit beneficium. Bald.

PRIMA autem *cauſa beneficij amittendi hæc fuit, & adhuc eſt in pleriſque curijs: (ſed in noſtra curia Mediolanenſi non obtinet) quòd ſi vaſallus per annũ & diem domino ſuo mortuo ſteterit, quòd heredem domini ſui, inueſtituram petendo: fidelitatem pollicendo, non adierit: tanquam ingratus exiſtens, beneficium amittit: & econuerſo, ſi domino ſuperſtite vaſallus deceſſerit, & filius eius per iam dictum tempus neglexerit petere inueſtituram, beneficio carebit.*

Si dominus à vaſallo petierit fidelitatem, inueſtituram pollicendo, nec legitimè requiſitus eam præſtare voluerit, tanquam ingratus feudum amittit. Bald.

1 ¶ *Eſt & alia ingratitudo notanda, ſi dominus inueſtituram pollicendo vaſalli fidelitatem petierit: & illo non præſtante, dominus tribus vicibus, conuenienti tempore interpoſito, fortè ſeptem dierum ſpacio, ad curiam ſuam ſuper-*

lios:

hoc reclamauerit: & vaſallus tribus vicibus citatus à ſuis paribus iurare noluerit: ſi tamen beneficium tale ſit, vt pro eo iuſiurandum fidelitatis fieri debeat. Sunt enim quædam feuda ita data, vt pro his fidelitas non ſit præſtanda.

Vaſallus amittit feudum, ſi cum domino non iuit in prælium, dum potuit. Bald.

¶ *Item qui dominum ſuum cum quo ad prælium iuerit, in acie periclitantem dimiſerit, beneficio indignum ſe indicauit. Præterea ſi vaſallus reſcierit aliquem contra dominum ſuum aſſaltum, vel mortem, vel captionem, aut patrimonij grandem iacturam facere molientem: debet dominum ſuper hoc, quàm citius poteſt, certiorare: vt proinde dominus ſciens prudénſque periculum valeat declinare. Quod ſi non fecerit, dolóque vel negligentia ſua vel fraude celauerit: beneficio ſe cariturum agnoſcat. Rurſus ſi domini vel dominæ filiæ, vel nurui aut ſorori in domo adhuc manenti, quæ in capillo dicitur, ſeſe immiſcuerit: feudo, quo ſe monſtrauerit indignum, carere debet. Porrò ſi dominum aſſalierit, vel vicum in quo eſt, per vim aggreſſus fuerit, vel impias manus in perſonam domini vbicunq; ingeſſerit, vel alias graues, vel inhoneſtas iniurias intulerit, vel morti eius veneno, vel gladio, vel aliter inſidiatus fuerit, beneficium amittit. Illud tamen non lateat, quòd ſi quis ſuo domino iuſtitiam* 2

facere

facere noluerit: feudum quod tenebat, perdet: ſicut in alio libello tibi ſcripſiſſe hoc credo. Sed non eſt alia iuſtior cauſa beneficij auferendi, quàm ſi id propter quod beneficium datum fuerit, hoc ſeruitium facere recuſauerit: quia beneficium amittit. Aliud eſt ſi fortè ideo non ſeruierit, quia non potuerit. tunc enim feudum non amittit.

Item ſi delator domini ſui extiterit, & per ſuam delationẽ graue diſpendium eum ſuſtinere fecerit: vel ſi cognouerit dominum incluſum, & eum cum potuerit non liberauit: feudum perdit. Prædictis modis beneficiũ debere amitti, tam naturalis, quàm ciuilis ratio ſuadet: quæ poteſt colligi, ſi quis nouam conſtitutionem iuſtas exheredationis cauſas enumerantem, & alias conſtitutiones veteres, iuſtas ingratitudinis & repudij cauſas, quibus matrimonia rectè contracta ſoluuntur, & donationes iure perfectæ reuocantur; ſubtiliter ſcrutatus fuerit. Sed quia natura nouas deproperat edere formas: poteſt multis modis contingere, vt aliæ emergant cauſæ, quibus videatur iuſtè adimi poſſe feudum: ideoq; iudex ſolers & diſcretus, & æquitati obſecundare ſolicitus, cuncta ſubtiliter diſpenſans, prouideat, ſi quæ fuerit antiquioribus cauſis ſimilis ſeu maior: vt proinde ſciat vtrum beneficium ſit amittendum, an nihilo minus retinendum. Illud enim

eſt certum, quòd nō ex omni cauſa ex qua opinio vaſalli grauatur, beneficium amittitur. Nam & ſæpe deierat, & beneficium nihilo minus retinet: vtputa qui beneficij portionem alienat abſq; domini ſcientia, beneficium quidem retinet, ſed fidem promiſſam ſeruare non videtur.

Vbicunque dominus principaliter offenditur per reatum vaſalli, ibi ad dominum feudum reuertitur. Bald.

Ad quē feudū amiſſū redeat. tit. 2. Cuia. ¶ *Denique ſæpe quæſitum eſt vaſallo propter iuſtam culpam à feudo cadente, vtrum ad dominum, an ad ſucceſſorem vaſalli beneficium pertineat. ſed hæc diſtinctio tam ratione quàm moribus comprobata eſt, vt ſi quidem vaſallus ita in dominum peccauerit, vt feudum amittere debeat: non ad proximos, ſed ad dominū beneficium reuertatur: vt hanc ſaltem habeat ſuæ iniuriæ vltionem. Si verò non in dominū, ſed aliàs grauiter deliquerit, vel graue quid commiſerit, ſicut ille qui fratrem ſuum interfecit: vel aliud graue crimen (quod paricidij appellatione continetur) commiſerit, feudum amittit: & non ad dominum, ſed ad proximos pertinet: ſi tamen beneficium fuerit paternum. ſic enim ſæpe pronunciatum ſcio.* 3

Si vaſallus contra conſtitutionem bonæ memoriæ Lotharij imperatoris beneficium alienauerit: quia dominum contemnere videtur

ad

ad dominum beneficium pertineat. ſcriptum eſt enim, vt precio ſe cariturum agnoſcat.

SI DE FEVDO VASALLVS AB ALIQVO INTERPELLATUS fuerit, & dominus eum defendere noluerit.

Cuia. hic conſtituit quartũ librũ feudorũ, ex variis & incertis auctoribus. De euictione feudi & eius æſtimatione. tit. 1.

TITVLVS XXV.

Dominus vaſallo cum extraneo litem habenti de feudo, de euictione tenetur, ſi monitus eum nõ defenderit. Bald.

NEGOTIVM *tale eſt: Quidam vaſallus à domino tenebat feudũ, de quo ab aliquo interpellatus fuit: & ſic vaſallus dominũ vocauit, vt eum defenderet. domino renuente ad iudicem venire, vaſallus amiſit cauſam per ſententiam. nunc verò vaſallus cambium feudi à domino petit: ad quem dominus reſpondens, ait illum nunquam ab eo feudum tenuiſſe: nec ab eo inueſtituram accepiſſe. contra quem vaſallus dicit ſe hoc feudum ab eo tenuiſſe, & inueſtituram recepiſſe: & ab eo petiuiſſe vt eum in iudicio defenderet: nec tunc temporis inficiabatur illius eſſe. quod idoneis totum teſtibus probat vaſallus.* Reſpondi, *Super*

negotio iſto quod literis inſinuaſti nobis, tale eſt ſapientum noſtræ ciuitatis conſilium, videlicet Oberti de Orto, *&* Gerardi Capagiſti, *vt ſi vaſallus cum de feudo interpellabatur, authorem ſuũ, id eſt dominũ, vt eum defenderet vocauit, & hoc probare poßit: ſi in eo iudicio vaſallus fuerit victus de re aliena inueſtitũ fuiſſe: vt dominus vaſallo eiuſdem æſtimationis, quod erat tempore rei iudicatæ feudũ, reſtituat, vel nummos in feudum dandos numeret: & hoc cũ certum eſt vaſallum de feudo victum fore.* Sed *ſi dominus neget hoc feudum vnquam ab eo tenuiſſe, nec ab eo domino ipſum vaſallum vel eius anteceſſores vnquã inueſtituram accepiſſe: & hoc vel per inſtrumentum publicè confectũ, vel per pares curtis vaſallus poterit probare: dominus ad reſtitutionem feudi tenebitur: alioqui dominus ſacramentum ſubire cogetur, iſtũ qui eſt in cauſa, vel eius anteceſſores à ſe vel à ſuis anteceſſoribus nunquam hoc feudum tenuiſſe, vel inueſtituram accepiſſe: quo facto dominus abſoluendus erit.*

---

v Si cõtentio eſt inter dominũ & agnatos defuncti de feudo. tit. 2. Cuiac.

v SI DE FEVDO DEFVNCTI CONTENTIO SIT INTER DOminum & agnatos vaſalli.

TITVLVS XXVI.

Si cont

Si contentio eſt inter dominum & agnatos defuncti, agnati interim ante litem finitam conſtituendi ſunt in poſſeſsione. Bald.

SI de feudo defuncti militis ſit contentio inter dominum & agnatos defuncti, domino nouum feudum, agnatis verò paternū eſſe contendentibus: agnati in poſſeſsione feudi de quo quæritur, conſtituendi ſunt. Eo facto, ſuper principali quæſtione cognoſcendum eſt. vtroq; autem deficiente in probatione, electio iuriſiurandi agnatis danda eſt.

Si contentio eſt inter filiam & agnatum de beneficio, filia interim debet eſſe in poſſeſsione. Bal.

1 ¶ *ᵃInter filiam defuncti, & agnatos eius, de quodam prædio mota eſt quæſtio, agnatis feudum, filia verò allodium ſiue libellarium eſſe aſſerentibus. ſuper poſſeſſione apud quem manere debeat, quærebatur. Reſponſum eſt, apud filiam poſſeſſionem interim eſſe collocandam: deficientibus verò hincinde probationibus, per iuſiurandum cauſa cognita res decidetur, electione danda agnatis. Defuncto milite, inter dominum & filiam illius ſuper quodam feudo quærebatur: domino feudum, filia allodium ſiue libellarium eſſe allegante. Reſpondit, filiam in poſſeſſione feudi manere debere, donec de eo iudicetur. probatione verò hincinde ceſſante, electio iuriſiurandi filiæ danda eſt.*

ᵃ De poſſeſſione apud filiā collocādā. tit. 3.

Inueſtitura ſumit effectum, cum feudum ſibi vel heredi ſuo fuerit apertum. Bald.

ᵛ Dominũ inueſtituram feudi ſui militis in alium facere poſſe. tit. 4.

¶ " Moribus receptũ eſt, dominum de feudo militis ſui quod poſt mortem ipſius ad dominum reuerti ſperabatur, in alium militem inueſtituram facere poſſe: quæ inueſtitura tunc demum capiet effectum, cum feudum domino aut heredi ſuo fuerit apertum. Secus eſt in eccleſiaſticis perſonis. nam ſi eccleſiaſtica perſona talem faciat inueſtituram: non aliter valebit, niſi ſibi, non etiam ſucceſſori ſuo feudum aperiatur: & in tali inueſtitura conſenſus eius de cuius feudo ſit, exquiri non oportet. 2

Si vaſallus domino inficietur feudum, vel feudi partem, aut eius conditionem: conuictus poſtea de mendacio, perdit feudum, & eius conditionem. Bald.

ᵛ De pœna inficiationis feudi. tit. 5. Cuia.

¶ "Vaſallus ſi feudum, vel feudi partem, aut feudi conditionem ex certa ſcientia inficiatur, & inde conuictus fuerit, eo quòd abnegauit feudum eius, vel conditionem, expoliabitur. alius autem vaſallus quamuis hoc ſciens non patefaciat, feudum tamen retinet: aut ſi aliam rem domini celauerit vaſallus, feudum tamen non amittit. " 3

ᵛ De præſcriptione feudi longiſſima. tit. 6.

Qui per triginta annos rem alicuius tanquam in feudum poſſedit, & pro ea ſeruitium præſtitit domino, præſcribit in feudum. Bald.

¶ "Si quis per triginta annos rem aliquam vt 4

feud

feudum poſſedit, & ſeruitium domino exhibuerit: quamuis de ea re non ſit inueſtitus, præſcriptione tamen triginta annorum ſe tueri poteſt.

"*Qui clericus efficitur, aut votum religionis aſſumit: hoc ipſo feudum amittit.*

"*Et ſi vaſallus omni anno domino ſe non repræſentat: feudum tamen non amittit.*

"*Omnes filij eius qui feudum acquiſierit, fidelitatem facere debent: maximè ſi indiuiſum habẽt. quòd ſi feudum ex diuiſione ad vnũ tantũ peruenerit: ille tantum faciet fidelitatem.*

"*Adoptiuus filius in feudum non ſuccedit.*

"*Mulier habens feudum, relictis filijs ex duobus matrimonijs deceſſit: inter quos feudi quæſtio aliarumq́; rerum maternarum vertebatur. obtinuit filios prioris matrimonij tam in feudo quàm in cæteris potiores eſſe.*

"*Naturales filij licet poſtea fiant legitimi, ad ſucceſſionem feudi, nec ſoli, nec cum alijs admittuntur*

"*Si minori datum fuerit feudum, fidelitatem facere non cogatur, donec venerit in maiorem ætatem, in qua doli capax ſit: feudum tamen retinet.*

Si filius impubes ſucceſsit vaſallo: non cogitur facere fidelitatem, nec ſeruitium perſonale poteſt præſtare. Bald.

" Clericũ feudũ perdere. tit.7. Cuia.

" An vaſallus qui ſe nõ exhibet domino, feudum amittat. tit. 8. Cuiac.

" Omnes fidelis filios fidelitatẽ facere debere. tit.9.

" Adoptiuũ in feudũ nõ ſuccedere. tit. 10.

" Filios ſecũdi matrimonij, tũ fœminæ in feudũ ſuccedere. ti.11. Cuiac.

" Vt naturales pòſt facti legitimi non ſuccedant. tit.12. Cuiac. " De minore ad fidelitatẽ feudi nõ cogẽdo. ti. 13. Cuiac.

¶ Si quis deceſſerit filio impubere relicto, fide- 5
litatem nec ipſe, nec alius pro eo facere cogitur. Idem de ſeruitio perſonali. alius tamen pro eo faciens ſeruitium admittetur.

Quando agnat⁹ ad feudũ admittatur, vel excludatur. tit. 14. Cuiac.

Titius filios maſculos non habens, partem ſuam feudi Seio, partem eiuſdem feudi poſſidenti agnato ſuo conceſſit. Sempronius proximior agnatus mortuo demum Titio partem illius feudi nullo dato pretio recuperare poteſt. quod ſi Titius filios proprios haberet, precio reddito etiam viuo Titio: quòd ſi conſenſit alienationi, vel per annum ex quo ſciuit, tacuit: omnino remouebitur.

Facta domino de feudo abuſiua inueſtitura, cogitur dominus vaſallum mittere in poſſeſsionem, nec liberatur intereſſe præſtando. Bald.

Dominũ feudi tradere cogi. tit. 15. Cuiac.

¶ Si facta de feudo inueſtitura pœniteat do- 6
minum antequam poſſeſsionem transferat: an præſtando intereſſe vaſallo, liberetur, quæſitũ fuit. Reſponſum eſt, prætermiſſa condemnatione, dominum poſſeſsionem feudi de quo inueſtituram fecit, tradere compellendum.

Quando filij in feudũ nõ ſuccedant. tit. 16. Cuiac.

Filij nati ex ea vxore, cum qua matrimonium tali conditione contractum eſt, ne filij ex ea nati, patri ab inteſtato ſuccedant: in feudo ſuccedunt. nam quamuis ratione improbetur talis conditio, ex vſu tamen admittitur.

Ei qui non vult aliquid conſequi, ſed ius quæſitum conſeruare, non imminet ius offerendi, niſi dies fuerit appoſita. Bald.

¶ Licet

7 ¶ "*Licet vaſallus domino ſeruitium non offerat: quantocunque tempore ſteterit, dummodo domino petenti ſeruire paratus ſit, beneficium non amittit. ſi tamen ſciat ei magnum periculum imminere: vltro adiutorium ſuum ei debet præbere. Inde quæſitum eſt, ſi dominus in periurium incidat, quia dare non valeat quod dare iurauerat: & vaſallus eum liberare poßit ſuam pecuniam dando, & non facit: an beneficium amittat. & reſponſum eſt, non amittere.*" Vaſallū nō teneri offerre ſeruitium.ti.17. Cuiac.

"*Si vaſallus culpam committat, propter quam feudum amittere debeat: neque filius, neque eius deſcendentes ad id feudum reuocabuntur: ſed agnati qui quarto gradu ſunt: dummodo ad eos pertineat.*" Feudo amiſſo filios vaſalli excludi. ti.18. Cuia.

"*In generali alienatione vaſalli non continetur feudum, niſi nominatim dictum ſit.*" In generali alienatione non contineri vaſallos. tit.19. Cuiac.

Si vaſallus feudum ignorans alienauit, feudum non amittit, & ſibi reſtituendum eſt, non domino: tenebitur tamen ad intereſſe emptori ignoranti. Bald.

8 ¶ Si "*vaſallus feudum alienauit ignorans: non domino, ſed ipſi vaſallo feudum reſtituendum eſt: ad intereſſe verò emptori ignoranti condemnandus eſt vaſallus.*" Vaſallū repetere feudū q̄d ignorās alienauit. tit.20.

"*Vaſallus feudum quod ſciens abnegauit amittit: ignoranti vero ſubuenitur. Quòd ſi dubitet: dubitanter reſpondere debet.*" De pœna negātis feudū. tit.21.

Feudũ vaſallo in feudum dari poſſe. tit. 22. Cuiac.

"*Beneficium à vaſallo in feudum, ſi nihil in fraudem legis fiat, rectè dari poteſt: dum tamen mil ti detur.*

"*Si vaſallus de beneficio ſuo agat, vel cõueniatur: ſiue obtineat, ſiue nõ, licet ignorante domino fiat, omni tempore firmũ erit illud iudicium. nam & tranſigere rectè poterit: nec quod accepit tranſactionis nomine, feudum erit.*

Vaſallũ agere & conueniri de feudo poſſe. tit. 23.

Si dominus cõmiſit feloniã, per quã ſi eam committeret vaſallus in dominũ, amitteret feudũ: dominus etiam perdere debet feudi proprietatẽ. Bal.

Quando proprietas feudi ad vaſallũ perueniat. tit. 24.

¶ "*Domino committente feloniam, (vt ita dicam) per quam vaſallus amitteret feudum ſi eam committeret: quid obtinere debeat de conſuetudine, quæritur. & reſpondetur, proprietatem feudi ad vaſallum pertinere, ſiue peccauerit in vaſallum, ſiue in alium.*

Feudum iiſdem de cauſis amitti, licet datum ſit heredi, & cui vaſallus dederit. tit. 25.

"*Feudum ea lege datum, vt ipſe & heredes ſui maſculi & fœminæ, & cui dederit, habeant: iiſdem culpis amittitur, quibus & aliud feudum. Quod ſi vaſallus alienauit, feudum eſſe deſinit apud emptorem.*

De pactione de nõ petendo feudo. tit. 26.

"*Titius cum Sempronio fratre ſuo feudum paternum poſſidente pactum fecit de eo feudo non petẽdo à Sempronio heredibúſve ſuis. Sempronio ſine herede maſculo defuncto, inter Titium & Seium fratrem ſuum de eo feudo quæſtio orta eſt. quid inde fieri debeat, quæritur. Reſponſum eſt, pactum non obſtare Titio.*

DE PACE TENENDA, ET EIVS VIOLATORIBVS.

In editione Cuiacij omittitur hoc loco hic titulꝰ, quia in li. 5. omnes cōſtitutiones feudales adgregauit.

TITVLVS XXVII.

Imperator adulatur omnibus,ſuadés quòd debeant ſeruare pacem:& ſtatuit pœnam contra nō ſeruantes. Bald.

FRIDERICVS Dei gratia Romanus Imperator,ſemper Auguſtus,epiſcopis,ducibus,comitibus, marchionibus, & omnibus ad quos literæ iſtæ peruenerint, gratiam ſuā, & pacem, & dilectionem. Quoniam diuina præordinante clementia, ſoliū regiæ maieſtatis conſcendimus: dignū eſt vt cuius præcellimus munere, illi omnino pareamus in opere. Inde eſt quòd nos tam diuinas quàm humanas leges in ſuo vigore manere cupientes, & eccleſias ſiue eccleſiaſticas perſonas ſublimare, & ab incurſu & inuaſione quorumlibet defenſare intendentes, quibuſcunque perſonis ius ſuum conſeruare volumus: & pacem diu deſideratā, & antea toti terræ neceſſariam, per vniuerſas regni partes habendam regia authoritate indicimus. Qualiter autem eadem pax tenenda ſit & ſeruanda, in ſubſequentibus declarabitur euidenter. Si quis hominē intra pacē conſtitutum

tum occiderit, capitalem ſubeat ſententiam: niſi per duellum hoc probare poßit, quòd vitam ſuam defendendo illum occidit. Si autem omnibus manifeſtum ſit, quòd non neceſſario, ſed voluntariè illum occiderit: tunc neque per duellum, neque quolibet alio modo excuſabitur, quin capitali damnetur ſententia. Si vero violator pacis à facie iudicis fugerit: res eius mobiles à iudice in populum publicentur, & diſpenſentur: heredes autem ſui hereditatem quam ipſe tenebat, recipiant tali conditione interpoſita, vt iureiurando ſpondeant, quòd ille violator pacis nunquam decatero ipſorum voluntate aut conſenſu aliquod emolumentum inde percipiat. Quòd ſi heredes neglecto poſt modū iuris rigore, hereditatem ei dimiſerint: comes eandem hereditatem regia ditioni aßignet: & à regio iure beneficium ſuſcipiant. Si quis aliū intra pacis edictum vulnerauerit: niſi quòd in duello, & vitam ſuam defendendo hoc fecerit, probauerit, manus ei amputetur: & ſicut ſuperius dictum eſt, iudicetur: & iudex in cauſa ipſum, & res eius ſecundum rigorem iuſtitiæ ſtrictius conſequatur. Si quis aliquem ceperit, & abſq; ſanguinis effuſione fuſtibus percuſſerit, vel crines eius aut barbam expilauerit: decem libras ei cui iniuria illata eſſe videtur, per compoſitionem impendat: & iudici viginti libras perſoluat.

Si

Si vero temerarius abſque percuſſione eum inuadat eo quod vulgo dicitur ciſteros, & calida manu ac verberibus contumelijsq́; male tractauerit, quinq; libras pro tali exceſſu componat: & iudici pro tali exceſſu decem libras perſoluat. Quicunque iudici ſuo pro exceſſu viginti libras inuadiauerit: prædium ſuum pro pignore illi tradat, & intra quatuor ſeptimanas inuadiatam pecuniam perſoluat. Quòd ſi intra quatuor ſeptimanas prædium ſuum ſoluere neglexerit: heredes ſui ſi voluerint, hereditatem recipiant, & comiti intra ſex ſeptimanas viginti libras perſoluant. Si autem comes eandem hereditatem regiæ poteſtati conſignet: proclamatori etiam damnum reſtituat, & prædium à rege beneficiali iure obtineat.

Clericus qui pacem violauit, vel pacis violatorem receptauit: ſi quidem comparet in iudicio, pœna pecuniaria punitur. Si vero eſt inobediens: pœna maiori puniendus eſt. Bald.

1 ¶ *Si clericus de pace violata pulſatus fuerit, id eſt notatus & proſcriptus fuerit: aut pacis violatorem in contubernio ſuo habuerit: & de his in præſentia ſui epiſcopi ſufficienti teſtimonio conuictus fuerit: comiti in cuius comitatu idem clericus hoc perpetrauerit, viginti libras perſoluat: & de tanto exceſſu ſecundum ſtatuta canonum epiſcopo ſatisfaciat. Si autem idem clericus inobediens extiterit: non ſolum*

officio

officio & beneficio eccleſiaſtico priuetur, verumetiam tanquam proſcriptus habeatur.

¶ Si iudex populi clamore aliquem pacis violatorem ad caſtrum alicuius domini ſecutus fuerit: dominus cuius caſtrum id eſſe cognoſcitur, ad faciendam iuſtitiam illum producat. Qui ſi de ſua fuerit diffiſus innocentia, & ante conſpectum iudicis venire formidauerit: ſi manſionem in caſtro habet, dominus eius omnia bona mobilia ſub ſacramento iudici repræſentet: & eum decætero in domo ſua, tanquam proſcriptum, non recipiat. Si vero manſionem in caſtro non habuerit: dominus eius ſecurè eum adducere faciat, & poſtmodum iudex cum populo eum tanquam pacis violatorem perſequi non deſiſtat. Si duo homines pro vno beneficio contendunt, & vnus ſuper eodem beneficio inueſtitorem producit: illius teſtimonium, cum inueſtitor donum inueſtituræ cognoſcit, comes primò recipiat: & ſi idem probare poterit idoneis teſtibus quòd abſque rapina hoc idem beneficium habuit: remota controuerſiæ materia, id obtineat. Quòd ſi de rapina præſente iudice conuictus fuerit: rapinam dupliciter ſoluat: beneficio verò careat: niſi iuſtitia & iudicio dictante illud in poſterum requirat. Si tres vel plures contendunt de eodem beneficio, producentes vtrinque diuerſos inueſtitores; iudex in cuius præſentia 2

cauſa

cauſa ventilatur, à duobus requirat boni teſtimonij hominibus, in prouincia eorundem litigatorum commorantibus, per ſacramentum quod iurauerint, quis illorum abſque rapina eius beneficij poſſeſſor extiterit: & cognita ex ipſorum teſtimonio rei veritate, poſſeſſor beneficium ſuum quietè obtineat: niſi iudicio & iuſtitia dictante alter de manu ſua illud eripiat.

Miles à ruſtico de pace violata pulſatus, militari manu ſe purgabit. Bald.

3 ¶ *Si ruſticus militem de violata pace pulſans, manu ſua iurauerit, quòd non de voluntate ſua, ſed de neceſſitate hoc fecit: manu militari ſe miles expurgabit.*

Si miles ruſticum de violata pace pulſauerit, & manu ſua iurauerit, quòd non voluntate, ſed neceſſitate hoc fecit: de duobus vnum ruſticus eligat, an diuino, an humano iudicio innocentiam ſuam oſtendat: aut ſeptem teſtibus idoneis quos iudex elegerit, ſe purget. Si miles aduerſus militem pro pace violata, aut aliqua capitali cauſa duellum commitere voluerit: facultas pugnandi ei non concedatur, niſi probare poſſit quòd antiquitus ipſe cum parētibus ſuis natione legitimus miles exſiſtat.

4 ¶ *Poſt natalem ſanctæ Mariæ vnuſquiſq; comes ſeptē boni teſtimonij viros ſibi eligat: & de qualibet prouincia cū ipſis ſagaciter diſponat &*

& quanto precio ſecundum qualitatem temporis ſit annona vendenda, vtiliter prouideat. Quicunque vero contra deliberationem ipſius, intra anni terminum altius modium & carius vendere præſumpſerit, tanquam violator pacis habeatur: & totidem viginti libras comiti exoluat, quanti modios ſiue maldios altius vendidiſſe conuictus fuerit.

Ruſticus arma non portet: nec mercator qui negotiandi cauſa per prouinciam tranſit: nec miles ad palatium comitis. Bald.

Si quis ruſticus arma vel lanceam portauerit, vel gladium: iudex in cuius poteſtate repertus fuerit, vel arma tollat, vel viginti ſolidos pro ipſis recipiat à ruſtico. Mercator negotiandi cauſa per prouinciam pertranſiens, gladium ſuum ſuæ ſellæ alliget, vel ſuper vehiculũ ſuum ponat: non vt quem lædat innocentem, ſed vt à prædone ſe defendat. Nemo retia ſua, aut laqueos, aut alia qualibet inſtrumenta ad capiendas venationes tendat, niſi ad vrſos, apros, vel lupos capiendos. Ad palatium comitis nullus miles ferat arma niſi rogatus à comite.

Publici latrones antiqua damnantur ſententia. Bald.

¶ *Publici latrones & conuicti, antiqua damnentur ſententia.* 5 *Quicunque aduocatiam ſuam, vel aliquod aliud beneficium inornate tractauerit, & à domino ſuo admonitus non*

reſipuerit, & in ſua perdurans inſolentia, ordine iudiciario tam aduocatia quàm beneficio exutus fuerit: ſi poſtmodum auſu temerario aduocatiam vel beneficium inuaſerit, pro violatore habeatur.

Si furatus eſt aliquis valorem quinque ſolidorum, vel amplius, laqueo ſuſpendatur: ſi vero minus, ſcopis & forpice excorietur & tundatur.

Si quis quinque ſolidos valens, aut plus fuerit furatus, laqueo ſuſpendatur: ſi minus, ſcopis & forpice excorietur & tundatur. Si miniſteriales al cuius domini inter ſe guerram habuerint: comes ſiue iudex in cuius regimine eã fecerint, per leges & iudicia ex ratione proſequatur. Quicunq; per terram tranſiens equum ſuum pabulare voluerit, quanto propinquius ſecundum viam ſtans in loco amplecti potuerit ad refectionem & reparationem equi ſui, impune ipſi equo porrigat. Licitum ſit etiam ipſi vti herba & viridi ſylua: & ſine vaſtatione aliqua quilibet vtatur pro ſua commoditate, & vſu neceſſario.

ʸHIC FINITVR LEX: DEINDE CONSVETVDINES regni incipiunt.

ʸ Vaſallũ pro domino belligerari. Ti. xxvij.

TITVLVS XXVIII.

Vaſallus dominum ſuum non adiuuans in prælio iuſto, feudum perdit. Bald.

propinquum: paratum eſſe, vel non: dominum guerram habere, vel non: vtrum etiam magnã vel paruã: & annunciauit ei dominus, vel nõ: hæc omnia vertuntur in cognitione cauſæ, & promptiores ſumus ad abſoluendum, quàm ad condemnãdum. Tu tamẽ ſcias, quòd ſi vaſallus ſciat dominũ obſideri, vel aliter ei mortẽ imminere: & cum potuerit, ei nõ nũciauerit, vel etiã ſine nũtio eum nõ adiuuerit, feudo priuabitur.

2 ¶ *a Si vaſallus in feudo aliquod ædificium fecerit, vel ipſum ſua pecunia meliorauerit, & cõtigerit poſtea vt vaſallus ſine filio maſculo decedat: dominus aut patiatur ædificiũ auferri, aut ſoluat precium meliorationis. Idem dico ſi precio ſeruitutem fundo acquirat. Quidã alij dicunt omnino ad dominum pertinere.* a De ædificio facto in feudo. Tit.xxix.

Si vaſallus nullo herede relicto ante Martium deceſſerit, fructus domino pertinent ad quem deuoluitur feudum. Bald.

[*a His conſequenter dicitur, quòd*] *ſi vaſallus decedat ſine herede maſculo, & contingat feudum ad dominum reuerti, ſic diſtinguitur, quòd ſi ante Martium, omnes fructus illius anni ex feudo prouenientes, ad dominum pertinebunt. Si vero poſt kalendas Martij vſque ad Auguſtum, omnes fructus qui interim percipiuntur, ad heredes vaſalli pertineant. Si vero poſt Auguſtum, omnes fructus anni percipiet dominus. Quidam tamen dicunt* a De fructibus feudi. Tit.xxx.

quocunque tempore anni decedat, omnes pendentes fructus ad dominum pertinere.

∵ De auxilio vaſalli. Tit. xxxj.

" *Contra omnes debet vaſallus dominum adiuuare, & contra fratrem & filium [& " patrem] niſi contra alium dominum antiquiorem. hic enim cæteris eſt præferendus.*

∵ Incluſa delet Cui. quod dicit à veteri libro abeſſe.

∵ Quãdo filij in feudum non ſuccedũt. Tit. xxxij.

"DE FILIIS NATIS EX MATRIMONIO AD MORGANATICAM contracto.

TITVLVS XXIX.

QVIDAM *habens filium ex nobili coniuge, poſt mortem eius non valens continere, aliam minus nobilem duxit: qui nolens exiſtere in peccato, eam deſponſauit, ea lege, vt nec ipſa, nec filij eius amplius habeant de bonis patris, quàm dixerit tempore ſponſaliorum: verbi gratia decem libras, vel quantum voluerit dare quando eam deſponſauit: quod* Mediolanenſes *dicunt accipere vxorem ad morganaticam: alibi, lege* Salica. *hic filijs ex ea ſuſceptis deceßit. Iſti in proprietatẽ non ſuccedunt, alijs extantibus: ſed nec in feudo, etiam alijs non exiſtentibus: qui licet legitimi ſint, tamen in beneficio minime ſuccedunt. In proprietate vero ſuccedunt patri, prioribus*

non

non exiſtentibus. Succedunt etiam fratribus ſine legitima prole decedẽtibus ſecundum vſum Mediolanenſium.

"DE FEVDO FOEMINAE.

"Quando filia ſuccedit in feudum. Tit. xxxiij.

TITVLVS. XXX.

Filię matri in feudo fœmineo ſuccedunt maſculis non extantibus, ſecundum Obertum & Gerardum: ſed ſecundum alios non ſuccedunt, niſi per pactum ſit actum. Bald.

SI *fœmina habens feudum deceſſerit: quia fœmineum eſt feudum, & ſine pacto ſpeciali, deficientibus filijs maſculis ad filias pertinebit.* Obertus & Gerardus. *Alij vero dicunt niſi per pactum ſpeciale ad eas non pertinere: ſicut ſi datũ eſſet filio maſculo: quia ſi ideo quòd eſt fœmineum, ſine pacto tranſit in fœminas: eadem ratione, quia eſt fœmineum, tranſit in fœmineam prolem, etiam maſculis extantibus: quod falſum eſt. Ex hoc illud deſcendit quod dicitur, clericum nullo modo in beneficium paternum debere ſuccedere, etiam ſi poſteaquam habitum religionis aſſumpſerit, poſtpoſuerit. Idem in omnibus qui habitum religionis aſſumunt, vt conuerſi. Hi enim nec poſtea in feudo ſuccedunt: & ſi quod habent, perdunt.*

*Patre feudū amittēte, filios nonſuccedere. Titu. 34.

*SI VASALLVS FEVDO PRIVETVR, CVI DEFERATVR.

TITVLVS XXXI.

VASALLI *feudum delinquentis, licet ad agnatos quandoque pertineat, filius tamen ad id nullatenus aſpirabit, niſi id iterum à domino licite acquirat ſibi gratiam faciente. Verbi gratia, ſi non ſunt alij ex latere, quibus aperiatur: ad eius petitionem admittuntur qui quarto gradu ſunt remoti ab eo qui id acquiſiuit, & etiam vſque ad infinitum, dum tamen hos conſtet ab eo per maſculos deſcendiſſe.*

---

*De probatiōe inueſtituræ. Tit. 35.

*QVI TESTES SVNT NECESSARII AD NOVAM ueſtituram probandam.

TITVLVS XXXII.

Noua inueſtitura probatur per teſtes pares curtis, aut per breue teſtatum à paribus cōfirmatum, ſiue dominus ſit laicus, ſiue clericus. Bald.

SIVE *clericus, ſiue laicus ſit dominus, ad probandam nouam inueſtituram ſemper pares curiæ ſunt neceſſarij: & ſi ſine eis facta ſit inueſtitura, etiam ſi dominus*

minus confiteatur factam: quia tamen ſine hac ſolemnitate facta eſt, non valet, etiam ſi probari poßit per breue teſtatum. Sed ſi alij contra teſtantur, & ſi dominus confiteatur factam, decurrens poſtea ad ſolemnitatẽ conſuetudinis, non audiatur: ſed tale habeatur ac ſi pares aſſuiſſent: ſed alij, etiam ſi probari poßit per breue teſtatum, vt Obertus & Gerardus, niſi à paribus curiæ fuerit confirmatum. Conſules tamen Mediolanenſes nuper in quibuſdam omnia contra reſcripſerunt: in quo fere omnes Mediolanenſes conſenſerunt & conſentiunt: vt breue teſtatum non à paribus, ſed ab aliis confirmatum ſufficiat ad probandam nouam inueſtituram. Nouam inueſtituram dico, quando feudum primo quæritur. De veteri autem beneficio inueſtituræ, quæ fit à domini ſucceſſore, vel vaſallo ſucceſſori: etiam extranei recipiuntur ad teſtimonium præter fœminas, ſecundum vſum Mediolanenſium. Iſtæ enim nec in cauſis feudi nec aliorum recipiuntur ad teſtimonium: cæteri autem recipiuntur in omnibus quæ ad cauſas feudi pertinent, præterquam de noua inueſtitura.

DE CONSVETVDINE RECTI FEVDI.

Quomodis feudũ adquiratur. Titulo xx.vj.

TITVLVS XXXIII.

SCIENDVM *eſt itaque feudum acquiri inueſtitura, ſucceßione, vel eo quod habeatur pro inueſtitura: vt ecce ſi dominus alicui coram paribus curiæ dixerit, Vade in poſſeßionem illius fundi, & teneas illum pro feudo. Licet enim nõ interceßiſſet inueſtitura, tamen tale eſt ac ſi interceßiſſet: quia ille eius voluntate poſſeßionẽ fundi nactus eſt feudi nomine. Inde etiam dicitur, quòd ſi alius probauerit ſe aliquid nomine beneficij aliquo tempore tenuiſſe domino præſente & non contradicente, & ſeruitiũ eius quaſi à vaſallo recipiente: licet non probet inueſtituram, verumtamen obtinebit præſtito iuramento: niſi aliud contrà inducatur. Quod autem dictum eſt, vt per pares probetur inueſtitura, intelligendum eſt de eo domino qui alios habet vaſallos: cæterum ſufficiunt extranei. Nec dicatur, inueſtiturã, vbi ſine paribus facta eſt, valere, quoniam tunc temporis aberant pares: quia etiamſi abſint, tamen expectandi ſunt. Sacramentum non ſemper eſt dandum poſſidenti: ſed quãdoq; poßidenti, quãdoq; petenti, quãdoq; neutri datur: & cũ alicui horũ datur, ita demũ datur, ſi aliquid pro eo ſit quod iudicem moueat. Vbi nihil eſt quod faciat pro aliquo eorum præter poſſeßionem ſolam: tunc ſecundum quod iudici melius viſum fuerit, aut*

*poßid

poßidenti dabitur ſacramentum: aut. actore nihil probante, qui conuenitur, etiamſi nihil præſtiterit reus, tamen abſoluitur, vel obtinet. Et cum datur, aut datur à iudice, aut à parte: ſi à parte, aut ſubeat cum duodecim ſacramentalibus, ſecundum inferiorem diſtinctionem, aut referat pars cui delatum eſt. Si à iudice: iuret ille cui delatum eſt, cum duodecim vaſallis, cum ſex parentibus: cæteros ſi vult, habeat extraneos. Dominus verò ſi vult, cum parentibus, aut cum vaſallis ſolis, aut cum parentibus vaſalli, vel cum extraneis mixtis parentibus vel vaſallis: & iurabit vaſallus ſine mentione conſcientiæ. Dominus quoque de ſuo facto ſimiliter. De facto verò patris vel aui, aut alterius aſcendentis, iuramento conſcientia præponetur. Quidam tamen dicunt non quidem conſcientiam eſſe præponendam.

Vaſallus à domino non poterit exigere iuramentum calumniæ: ſed nec dominus exigere poteſt à vaſallo. Bald.

¶ *In quibus etiam cauſis ſacramentum calumniæ à domino non exigetur: quod nuper rex Fridericus in Romandiola conſtituit: vt vaſallus calumniæ ſacramentum à domino non exigat: quod etiam à parte domini intelligendum eſt: vt quod quiſque iuris in alium ſtatuit, ipſe eodem iure vtatur.*

Similiter vaſallus dominum accuſare, vel teſtimonium contra eum reddere non debet in

ciuili cauſa modica, aut criminali. Quidam tamen dicunt in criminali non licere, in ciuili licere: in quibus ſi contra fecerit, feudo priuabitur.

Si contentio eſt de beneficio inter dominum & vaſallum: domino poſsidente, vaſallo autem in probatione deficiente, abſoluitur dominus ſine iuramento Bald.

v Si inter dominũ & vaſallũ de beneficio contẽtio ſit. Tit. 37.

¶ u *Item ſi inter dominum & vaſallum controuerſia ſit de beneficio: poſsidente domino, & vaſallo in probatione deficiente: qui conuenitur, nullo præſtito ſacramento abſoluatur. vaſallo vero poſsidente, & actore in probatione deficiente: ſi longa ſit vaſalli poſſeſsio, eius iuramento cauſa finiatur. Vbi vero noua eſt poſſeſsio: ſacramentum ei non præſtabitur, ſed domino deferetur: niſi aliud faciat pro poſsidente.* 2

---

y Hanc legem Corradi integrã adſcribit Cuiac. editio lib. 5.

x Tit. 38.

DE LEGE CORRADI.

x TITVLVS. XXXIIII.

Si inter capitaneos regis eſt contentio, coram rege debet definiri per l.Corradi: ſi vero inter valuatores, coram paribus curiæ. Bald.

L*EX Corradi de beneficio quæ dicit: Si inter capitaneos controuerſia ſit, coram rege finiatur: ſi inter valuaſores, coram paribus curiæ: Mediolani non*

tenetur

tenetur: ſed talis diſtinctio ibi obſeruatur, quia ſi inter duos, quicunque fuerint, de beneficio regali controuerſia fuerit, quorum vterque à rege ſe dicit inueſtitum fuiſſe, tunc cauſa coram eo decidatur: cæteræ vero cauſæ apud pares curiæ. Si autem *inter pares duos de aliquo beneficio controuerſia ſit, quorum vterque ſuum feudum proprium eſſe dicat: ſiue aſſerant eundum inueſtitorem, ſiue diuerſos: coram iudice vel arbitro finiatur. Sed cum vnum producunt inueſtitorem: ſi poßidenti dominus guarentizare voluerit, ſine fraude ipſe obtinebit: niſi aduerſarius contra aliquid induxerit.*

Dominus ſine vaſalli voluntate feudum alienare non poteſt: ſed hoc non ſeruatur Mediolani. Bald.

1 ¶ *Ex eadem lege deſcendit, quòd dominus ſine voluntate vaſalli feudum alienare non poteſt: quod* Mediolani non obtinet. *Ibi enim ſine curia etiam beneficium totum rectè alienatur: dum tamen aut æquali domino, aut maiori vendatur.* Inferiori *vero ſine vaſalli voluntate non licet partem alienare, etiam maiori retenta parte alia feudi. Verbi gratia: eſt vaſallus qui ab eodem domino in pluribus locis feudum tenet.* Si *partem feudi in vno loco vendat, in alio ſibi teneat: iſte non debet emptori ſeruire: ſed per priorem dominum*

totum

totum beneficium recognoſcere. Cum curia verò cuicunque beneficium etiam ruſtico, & ſine vaſalli voluntate, poteſt: dum tamen non totum alienetur. Obert. *Quidam autem dicũt, vt Gerardus, non valere, ſi fiat inferiori.*

Non poteſt regulariter vaſallus feudum ſine voluntate domini alienare: niſi det alij in feudum, & perſonæ ſibi æquali. Bald.

¶ *Similiter nec vaſallus feudum ſine voluntate domini alienabit: in feudum tamen rectè dabit, ſi ſecunda perſona ſit talis quæ feudo ſeruire poßit: vt ſi dans miles eſt: & ille qui accepit feudum, inueniatur miles, ad hoc vt feudum ſi contigerit, domino ſimiliter ſeruire vt & prior poßit: & hoc vt dare liceat in infinitum.* In *quibuſdam tamen curijs vltra tertiam perſonam feudi conceßio non extenditur: vt cum feudum peruenit in quartam perſonam, ei auferre dominus poßit. Profectò ille qui ſuum beneficium alij dat in feudum, non debet alia lege dare, niſi qua ipſe habeat: vt ſi habeat ſibi ſuiſque heredibus, (quod intelligi debet de ſolis maſculis) non debet alij dare vt habeat ipſe, & ſui heredes maſculi & fœminæ. Vnde quibuſdam placet, quod qui taliter dedit, eo ipſo beneficiũ amittit. Gerardus & alij dicunt quod qui dedit, & cui datum eſt beneficium, perdit. Secundum alios "vero tunc domino aperitur, cum maſculi defecerint.* 2

In editione Cuiac. eſt additũ, vt Obertum.

3 ¶ *Si fuerit inter dominum & vaſallum de beneficio controuerſia, domino dicente,* Hoc quod *tenes in feudum, à me habes: ille vero negauerit prorſus: ſi quidem probatum fuerit, ipſum ab eo auferatur. Sed cum dubitanter reſponſum fuerit, neſcio: minime, ſecundum quoſdam: ſed ſecundum alios tunc demum priuabitur, ſi fraudulenter, id eſt ſciens hoc negauerit.* ᵛ De pœna inficiãtis feudũ. Tit. xxxix.

ᵛDE CLERICO QVI INVESTITVRAM FACIT.

TITVLVS XXXV.

Vt ſucceſſor clerici inueſtitoris feudũ tradere cogatur. Tit. xl.

CLERICO *inueſtituram faciente de ſuis bonis, eius ſucceſſor omnifariam cogitur eam adimplere. Cumque de bonis eccleſiæ eam fecerit, ſi poſſeſsio rei pro beneficio inueſtituræ penes eum fuerit: ipſe & eius ſucceſſor ipſam adimpleant. quod etiam in laicis contingit. Vbi verò de alterius feudo fecerit inueſtituram: ſi quidem purè, nõ valeat: ſed ſi ſub tempore vel conditione quo feudum ſibi aperiatur, valebit inueſtitura etiam ſine voluntate vaſalli facta. Si tamen autè deceſſerit inueſtitor, quàm feudum ad eum reuertatur, ſucceſſor non cogitur eam habere ratam: aut cum ſe viuente feudum aper-*

tum fuerit, poſſeßionem tradat, & inueſtituram adimpleat. Et *ideo ſciendum eſt archiepiſcopum Mediolanenſem non poſſe dare in feudum quod tempore introitus ſui in dominico inuenerit: ſed ſi ei poſtea feudum aperiatur, ipſum rectè dabit.* Profectò *alij epiſcopi & clerici ea quæ in dominico habent, & feuda his aperta olim dederant, & hodie dant.*

ᵀ De vaſallo imperfecto. Tit. xlj.

"AN MVTVS VEL ALIAS IMPERFECTVS FEVDVM RETINEAT.

TITVLVS XXXVI.

Succedit militi patri mutus, aut aliter imperfectus, in feudo. Bald.

MVTVS *& ſurdus, cæcus, claudus, vel aliter imperfectus, etiam ſi ſic natus fuerit, totum feudum paternum retinebit.* Obertus *&* Gerardus *& multi alij.* Quidam *tamen dicunt eum qui talis natus eſt, feudum retinere non poſſe, quia ipſum ſeruire non valet.* Sic *dicimus in clerico, & in fœmina, & in ſimilibus.*

ᵀ De vaſallo qui occidit fratrem ſuũ vel domini ſui. Tit. xlij.

"AN ILLE QVI INTERFECIT FRATREM DOMINI ſui, feudum amittat.

TITVLVS XXXVII.

xix

Vaſall

Vaſallus ſi fratrem domini ſui interfecit, non amittit feudum: ſed ſi fratrem ſuum occiderit proditionaliter, vel aliam feloniam commiſit, vt ſine verecundia in curia eſſe non poſsit, feudum amittit, & tranſit ad agnatos. Bald.

SI *quis interfecerit fratrem domini ſui, non ideo beneficium amittit: ſed ſi fratrem ſuum interfecerit ad hoc, vt totam hereditatem habeat, vel aliam feloniam commiſerit: verbi gratia, hominem tradendo, vt in curia amplius ſtare non poßit: priuabitur beneficio: quia tamen erga dominum non fuerit facta, ad agnatum proximiorem feudum pertinebit, ſi paternum fuerit: eodem prorſus obſeruando quantum ad ordinem gradus qui cõtinetur in legibus. Cum autem ad dominum reſpicit felonia, feudum tunc domino aperitur.*

1 ¶ " Non *cogitur vaſallus omnino, ſecundum vſum* Mediolanenſem, *dominum adire, & ſeruitium ei offerre: ſed cum nũciatum ei fuerit, tunc domino ſi poteſt, ſeruiat.* " Non teneri vaſallum offerre ſeruitium. Tit. xliij.

"DE VASALLO QVI CONTRA CONSTITVTIONEM LOTHARIJ REGIS BENEFICIUM ALIENAUIT. " De alienatiõe feudi. Titu. xliiij.

TITVLVS XXXVIII.

Vaſallus

Vaſallus inquantum beneficium alienauit inſcio aut nolente domino, in hoc grauatur, quia alienatum ad dominum redit. Bald.

SI *vaſallus contra conſtitutionem* Lotha*rÿ regis beneficium alienauerit: ſi totum, perdat totum: ſi partem, partem perdat: & ad dominum reuertatur.* Et ideo *ſi contra vnum dominorum, quorum communis vaſallus erat, fecerit feloniam, eum forte cucurbitando: eius ſolius parte priuabitur. & ſi voluerit vnius ſolius partem refutare, alÿs ſibi reſeruatis, hoc facere poterit: quia vaſallus etiam ſine domini voluntate recte feudum refutare poteſt: poſt refutationem tamen ad ſeruiendum non tenetur: ſed eum quidem tunc offendere non debet.*

DE ALIENATIONE PATERNI FEVDI.

ᵞTit.xLv. ⁿTITVLVS XXXIX.

Vaſallus feudum paternum etiam domini voluntate alienare non poteſt, non conſentientibus agnatis. Bald.

ALIENATIO *feudi paterni nō valet etiam domini voluntate, niſi agnatis conſentientibus, ad quos beneficium quandoq; ſit reuerſurum: nec in filiam vaſallus feudum poterit cō-*

firmare

confirmare agnatis non conſentientibus, vel poſtea ratum non habentibus: & licet prohibeatur beneficij alienatio inter agnatos, tamẽ ſi paternum fuit, concederetur: & ſi libellum vnus alteri fecerit de feudo paterno, non eſt libellus, ſed quaſi refutatio.

1 ¶ "*Si inter dominum & vaſallum de beneficio fuerit controuerſia: coram paribus finiatur. Vbi autem dicit vaſallus prius de ſuo recto feudo debere ſe à domino inueſtiri: ſi quidem ſine controuerſia de alio ſit vaſallus, indubitanter primò inueſtiendus eſt: & poſtea cognoſcendum eſt quod ſit ſuum rectum feudum, aut quod non. Sed ſi nihil aliud ab eo tenet pro beneficio, niſi de quo controuerſia eſt: tunc tota cauſa prius ventilanda eſt: & ſic videndum vtrum poſtea inueſtiendus ſit.*

"De feudi controuerſia inter dominũ & vaſallũ. tit. 46.

De felonia, aut de infidelitate, ſecundum conſuetudinem Mediolanen. non fit pugna: ſed ſecũdum legem Lombar. Bald.

2 ¶ "Non *eſt conſuetudo Mediolani, vt de felonia aut de infidelitate pugna fiat: licet contrarium ſit quod præcipit lex* Longobardorum, *vt de infidelitate pugna fiat.*

"De infidelitate pugnã nõ fieri. tit. 47.

"*Si à morte vaſallus dominum liberare potuerit, & non fecerit, beneficio carebit: ſed licet potuerit facere ne dominus in peccatum præcipitaretur, veluti periurium: non tamen feudo priuandus erit.*

"Quando vaſall⁹ feudũ perdat. tit. 48.

*Addit Cuiac. regis factis in Roncha lia. tit. 49.

"DE CAPITVLIS CORRADI.

TITVLVS XL.

Si vaſallus vel eius heres intra annum & diem veterem non petierit inueſtituram à domino, vel herede eius, feudum amittit: ſed Mediolani non ſeruatur. Bald.

HAEC *ſunt capitula quæ rex Corradus fecit in Romandiola de beneficijs. Conſtituit enim, vt ſi poſt mortem domini vaſallus, vel poſt mortem vaſalli heredes eius per annum & diẽ ſteterint quòd dominum vel heredem eius non adierint, fidelitatem pollicendo, & inueſtituram petendo: ſi tale ſit beneficium vt fidelitas ſit præſtanda, ipſum perdat: ſicut & antiquitus conſuetudo fuit: ſed non Mediolani. Præterea vt liceat dominis omnes alienationes feudi factas, nulla obſtante præſcriptione reuocare. Similiter in petendis hoſtendiitijs (hoſtenditiæ dicuntur adiutorium quod faciunt dominis Romani cum rege in hoſtem pergentibus) vaſalli qui cum eis non vadunt: verbi gratia, in Lombardia de modio. xij. denarios: in Theutonica terra tertiam partem fructuum, facta computatione fructuum ſolummodo eius anni quo hoſtem faciunt.*

Ob

Ob prælati delictum eccleſia ad tempus feudo priuatur. Bart.

Item ſi clericus, veluti epiſcopus, abbas, beneficium habens à rege datum non ſolummodo perſonæ, ſed eccleſiæ, ipſum propter ſuam culpam perdat: eo viuente, & eccleſiaſticum beneficium vel honorem habente, ad regem pertineat: poſt mortem vero eius ad ſucceſſorem eius reuertatur.

---

*DE CONTROVERSIA INTER MASCVLVM ET FOEMINAM de beneficio.

*Cuius iuramento ſtetur in quæſtione feudi. Tit. 50.

TITVLVS XLI.

ITEM *ſciendum eſt quòd ſi inter maſculum & fœminam controuerſia fuerit, maſculo dicente, hoc eſt feudum: fœmina negante: niſi apertis probationibus fœmina oſtenderit non eſſe feudum, creditur maſculo cum ſuo iuramento affirmanti cum duodecim ſacramentalibus. Sed ſi inter dominum & fœminam, domino dicente feudum, fœmina negante: probationibus deficientibus detur fœminæ ſacramentum.*

Item ſi ſit inter dominum & emptorem feudi:ſi emptor dicat non eſſe feudum, domino in probatione deficiente, ſacramento emptoris finiatur. Quidam tamen diſtinguunt:vt ſi magna eorum pars quæ vaſallus ibi tenebat, feudum ſit: detur domino ſacramentum, alibi fœminæ.

ᵃ Electionem dari emptori feudi, cui feudũ reſtituat, domino an vaſallo ignoranti. tit.51.

ᵃDE CONTROVERSIA INTER DOMINVM ET EMPTOREM FEUDI.

TITVLVS XLII.

DOMINO *cum emptore feudi agente, ſi vaſallus iurare poterit quòd ignorans eſſe beneficium vendidiſſet, credens proprium:electioni emptoris committitur, vtrum domino velit ipſum cedere, an vaſallo reſtituere. Obertus dicit omnia vaſallo reſtituenda.*

Quo reſtituto, id beneficium vaſallus retinebit, non nocente nec obſtante venditione, eo quòd ignorans alienauit. & quod dicitur, alienatione feudum aperiri domino, intelligendum eſt, cum à ſcientibus alienatur beneficium. Et quod dicitur de venditione, idem eſt in omnibus alienationibus.

"DE CONTROVERSIA INTER VASALLVM ET ALIVM de beneficio.

" Vaſallũ de feudo agere & conueniri poſſe.tit. 52.

TITVLVS XLIII.

Vaſallus agere & conueniri poteſt pro feudo, & pro parte feudi,etiam domino abſente,& quaſi pro re propria.Bald.

SI *controuerſia inter vaſallum & alium de beneficio fuerit,aduerſario proprietatem totius,vel partem,vel aliud aliquod ius ſibi vindicante : cauſa per vaſallum, etiam domino abſente , quaſi propria ad finem perducatur. ipſe enim ſolus vtiliter agendi & excipiendi habet poteſtatem. & ſi pro eo , aut contra eum iudicatum fuerit, vel cum aduerſario tranſegerit , dummodo fraudulenter actũ non ſit,etiamſi pòſt beneficium domino aperiatur, tale erit ac ſi eo cauſam agente iudicatum fuiſſet: & ideo ab eo ratum haberi oportet.*

"QVID IVRIS SI POST ALIENATIONEM FEVDI VAſallus id recuperauerit.

" De feudi alienatione & recuperatiõe. Tit 53.

TITVLVS XLIIII.

Culpa quæ non tranſiuit in perpetuam priuationem, non poteſt purgari. Bald.

PRAETEREA ſi vaſallus ante conſtitutionem Lotharij regis feudum alienauerit: quod in quibuſdam curijs pro parte, in quibuſdam pro toto olim licebat, & ipſum poſtea recuperabat: pro feudo ſibi retinebat: hoc eſt, in cauſam feudi recadebat. hodie autem ſi ipſum alienauerit, ſi quidem illicitè, licet poſtea recuperauerit, tamen penes eum non remanebit: vtpote domino, ad quemcunque peruenerit, apertum. Profectò ſi domini voluntate vendiderit, vel per libellum, vel aliter alienauerit: ſi idem poſtea recuperauerit feudum, penes eum remanebit, non iure beneficij, ſed aut iure proprio, aut iure libelli, aut aliter ſecundum quod idem recuperauerit: dummodo ſcias quòd ſi ad libellum domini voluntate id dederit, ſi quidem pro libello ei datur ſingulis fortè annis, & hoc iure feudi cenſebitur. Illud verò ius quod per libellum tranſtulerit, & poſtea recuperauerit: pro beneficio non tenebit, ſed velut alterius rei data per libellum. etenim ſi feudum domino refutauerit, libellum retinebit.

AN

AN AGNATVS VEL FILIVS [DEFVNCTI] POSSIT retinere feudũ repudiata hereditate.

TITVLVS XLV. Tit.14.

Primo tractat an agnatus poſſit hereditatem agnati repudiare,& feudum retinere.Secundo an filius vaſalli poſſit hereditatem repudiare, & feudum retinere.Secunda in verſic.ſi vero.

SI *contigerit vaſallum ſine omni prole decedere:agnatus ad quem vniuerſa hereditas pertinet, repudiata hereditate, feudum, ſi paternum fuerit, retinere poterit: nec de debito hereditario aliquid feudi nomine ſoluere cogitur: ſed in fructibus ſi quos reliquit, vt de eis debitum ſoluatur, quo tempore deceſſerit (ſecundum quod ſuprà diximus) conſiderabitur. Vbi verò filium reliquit, ipſe non poteſt hereditatem ſine beneficio repudiare: ſed aut vtrunque retineat, aut vtrunq; repudiet: quo repudiato, ad agnatos, ſi paternum ſit, pertinebit. & licet alterum ſine altero retinere nõ poſſit, agnatis tamen conſentientibus poterit dominus eum, ſi voluerit, quaſi de nouo beneficio inueſtire: quo facto licebit ei repudiata hereditate feudum tenere, nullo onere ei hereditario imminente.*

Corã quo ſit quęſtio feudi ventilanda. tit.55.

"AN APVD IVDICEM VEL CVRIAM DOMINI QVAESTIO feudi debeat terminari.

TITVLVS XLVI.

EX eo quod ſupra diximus, vt ſi inter duos de beneficio fuerit controuerſia, coram iudice vel arbitro finiatur: talis hic ſit quæſtio: Quodam ſine filio decedente, alius credens beneficium quod ipſe tenebat, apertum domino eſſe, ab eo inueſtitus eſt eius beneficij nomine. econtra apparẽt agnati qui feudum ſibi vindicant quaſi paternum. Eſt igitur quæſitum, an apud curiam domini vel iudicem ſit hæc quæſtio terminanda. Et reſponſum ſcio, quia ad dominum quodammodo cauſa ſpectare videtur: ad quem inueſtitus habebit regreſſum de euictione: vt coram paribus finiatur curtis. & licet alter per ſe non poßit alterum trahere ad curiæ iudicium: generaliter tamen, etiamſi inter duos cauſa fuerit de beneficio, eos curia vocante, non licebit eorum alicui eius curiæ iudicium declinare.

QVAL

"QVALITER DOMINVS PROPRIETATE FEVDI PRIVETVR.

"De pœna domini feloniã cõmittentis. tit. 56.

TITVLVS XLVII.

Dominus propter feloniam commiſſam in vaſallum, feudi proprietate priuatur: ſicut econtra vaſallus feudo. Bald.

EX facto quæſitum ſcio, & ego à pluribus quæſiui, ſi dominus contra vaſallum apertam feloniam fecerit: an ſicut vaſallus feudum debet amittere, ita dominus proprietate priuetur. Et quidam dicunt, ex omni felonia qua vaſallus feudo priuatur, & dominus proprietate priuetur. Alij non, niſi ex magna felonia: alij ex nulla. Sed prior ſententia mihi placet, non habita diſtinctione qualis vaſallus ſit, vtrum per ſacramentum, vel non.

"DE FEVDO NON HABENTE PROPRIAM FEVDI NATVRAM.

"Quando feudũ licitè alienetur. tit. 57.

TITVLVS XLVIII.

Si miles accepit caſtrum in feudum à duce, vt ipſe & ſui heredes quibus dederit, id habeant: non habet hoc feudum propriam feudi naturã. Bart.

S*I quis ea lege alicui feudum dederit, vt ipſe & ſui heredes, & cui ipſe dederit, habeant:* Reſpondeo, *iſte qui ſic accepit, poterit id vendere, vel donare: vel aliter, ſi ſibi placuerit, etiam ſine voluntate domini alienare: & ille etiam cui datum fuerit, non habebit ipſum pro feudo, niſi ſicut ei datũ eſt. Sed qualitercunque ei datum fuerit, ſiue ad proprium, ſiue ad libellum: licet propriam feudi naturam non habeat, iure tamen feudi cenſebitur: vt ex his cauſis ipſum amittat, quibus & verum feudum. Vbi ergo ſic datum eſt feudum, & cui in feudum dederis, aliud eſt: & propriam feudi naturam habet.*

Quando pactũ non obſtat ſucceſſiõi feudi. Tit. 58.

DE EO QVI FINEM FECIT AGNATO DE FEVDO PATERNO.

TITVLVS XLIX.

T*RES erant agnati, vel plures: vnus eorum habebat feudum quod erat paternum: ſed alter eorum finem & refutationem ei ſuiſq; heredib*

redibus, & cui ipſe dederit, fecit. deceßit iſte ſine filio maſculo. Alter qui non refutauit, vindicat ſibi totum. Alter verò qui refutationem fecit, vult ad ſucceßionem venire, pacto non obſtante. Sapientes quidam Mediolanenſes interrogati, reſponderunt non obſtare illud pactum, niſi feudum omnino refutauerit, vel niſi ad hoc refutauerit, vt dominus eum quaſi de nouo beneficio inueſtiret. Tunc enim ſecuta inueſtitura noua, quaſi nouum ſit feudum, non ſuccedit.

DE NATVRA SVCCESSIONIS FEVDI.

"TITVLVS L. "Tit. 59.

SVCCESSIONIS *feudi talis eſt natura, quòd aſcendentes non ſuccedũt: verbi gratia pater filio: inferius verò filius patri ſuccedit, & non filia, niſi ex pacto, vel niſi ſit fœmineum. Tunc enim ſuccedit filia matri & patri: ſecundum quoſdam ſuccedit nepos ex filio ſolus: & ſic vſque in infinitum: ex latere omnes per maſculos deſcendentes, vſque in infinitum, ſi feudum ſit paternum. Paternum autem voco, quicunque ex ſuperioribus id acquiſiuit: dummodo ſcias quòd*

quod ſi quis habens beneficium, quatuor ſuo ſuperſtitibus filiis decedat: & feudum ad vnum ſolum ex diuiſione deueniat, & iſte ſuperſtitibus filiis duobus vel tribus decedat, qui patrueles dicũtur: & ad vnũ eorum beneficium feudi ex diuiſione perueniat: & ſimiliter iſte ſuperſtitibus filijs decedat, qui patrueles dicũtur: ad quorum vnum feudum ſimiliter peruenit: ſicut etiam ex alijs ſuperioribus vel primis fratribus ſuperſunt maſculi: ſi ille qui feudum habet, deceſſerit nullo filio relicto: an ad omnes, vel ad quos perueniat, quæritur? Reſpõdeo, ad ſolos & ad omnes qui ex illa linea sũt, ex qua iſte fuit. Et hoc eſt quod dicitur ad proximiores pertinere. Iſti verò proximiores eſſe dicuntur reſpectu aliarũ linearum: ſed omnibus ex hac linea deficiẽtibus, omnes aliæ lineæ æqualiter vocãtur.

---

a Beneficiũ in curiæ venditione non contineri. ciu. 60.

a DE CAPITANEO QVI CVRIAM VENDIDIT, AN INTELLIGATUR beneficium vendidiſſe.

TITVLVS LI.

QVIDAM *capitaneus in quadam curte ſua beneficium dedit militibus, & poſtea eandem curiam vendidit, non habita mentione beneficij.*

Cont

Controuerſia eſt inter capitaneum & emptorem, dicente emptore ſe curiam cum beneficio emiſſe: domino verò contrà dicente, ad eum beneficium non pertinere. Reſpondetur, illud beneficium in venditione non contineri, niſi expreſſe de eo actum ſit.

1 ¶ "*Quaſitum eſſe apud me ſcio: ſi filius viuente patre dominum offenderit, ita quòd feudum amitteret, ſi pater deceßiſſet, vtrum feudum amittat, vel non: ſecundum iſtos ſic, ſecundum Gerardum non, & Obertũ ſimiliter.* "Vtrum filius vaſalli feudum amittat viuo patre. tit. 61.

Diſpoſitio ſolius animi ad delictum, non perficit delictum: ſed inſidiæ habentur pro delicto contra dominum conſummato. Bald.

2 ¶ "*Si voluerit vaſallus dominum offendere, ſed non laborauerit: feudum non amittit. Gerardus & Obertus. ſimiliter etiam ſi laborauerit, non amittit feudum, niſi inſidiatus ei fuerit, & hoc probatum fuerit.* "Nõ puniri vaſallũ ex ſola cogitatione. tit. 62.

Feudum non tranſit ad fœminam, licet per pactum ſit actum, ſi vaſallus ſupereſt. Bald.

3 ¶ "*Similiter ſi quis inueſtitus fuerit de feudo, ita vt ad fœminas tranſiret, & duas filias tantum reliquerit, quarum vna filium habeat, & altera filiam: vtrum poſt mortem illarum maſculus tantum feudum habere debeat? ſecundum Gerardum maſculus tantum. Obertus contra. & econtra ſi filios ille habuerit.* "De ſucceſſione nepotis ex filia. tit. 63. " Differre agnatũ a filio in ſucceſſiõe feudi. tit. 64.

4 ¶ "*Filius nõ poteſt recuſare hereditatem patris abſq;*

abſq; feudo, propinquus autem poteſt.

Si contentio eſt inter vaſallum & emptorem de feudo: vaſallo deficiente in probatione, electio iuriſiurandi datur emptori. Bald.

[r] De côtẽtione feudi inter filiã & propinquos, vel inter vaſallũ & emptoré. Tit. 65.

[r] *Si contentio fuerit inter filiam & propinquum de hereditate & feudo: cum filia feudum habere non poterat: quia dicat ipſa, hoc eſt de mea hereditate: & ille dicat, imò de feudo: electio propinqui erit diſcernere veritatem iureiurando. Gerardus & Obertus. Et ſimiliter ſi contentio fuerit inter aliquem qui emiſſet à ſeniore, & vaſallum: quia dicat vaſallus, hoc eſt de feudo meo: ille autem neget: electio emptoris eſt veritatem iureiurando diſcernere, cum pares curtis veritatem non teſtantur. Gerardus & Obertus.*

Feudum non poteſt conſtitui ſub pacto legis commiſſoriæ. Bald.

[s] De pacto legis commiſſoriæ. Tit. 66.

[s] *Similiter feudum lege commiſſoria datũ non valet, id eſt, ſi ad certũ tempus pecunia non ſoluatur creditori, vt habeat in feudum. Gerardus. & ſecundum Obertum valet.*

[t] Vt feudũ ad certum ſeruitium dari poſſit. Tit. 67.

[t] *Similiter poteſt feudum dari ad certum ſeruitium. Gerardus & Obertus.*

---

[v] Apud Cuiac. ſequẽtia omittũtur vſq; ad tit. 58. inf. eod.

[v] DE PROHIBITA FEVDI ALIENATIONE PER LOTHARIVM.

TITVLVS LII.

Feud

Feudum vaſalli non alienent ſine voluntate dominorum ſuorum. Bald.

Lotharius diuina fauente clementia III. Imperator Romanorum, pius, felix, inclytus, ac triumphator, ſemper Auguſtus, Vniuerſo populo.

IMPERIALIS *beneuolentiæ proprium eſſe iudicamus, commoda ſubiectorum inueſtigare, & eorum calamitatibus diligenti cura mederi: ſimiliter reipub. bonum ſtatum, ac dignitatem imperij omnibus priuatis cõmodis præponere. Quocirca omnium fidelium noſtrorũ tam futurorũ quàm præſentium nouerit vniuerſitas, qualiter dum apud* Ronchalias *ſecundum antiquorum imperatorum conſuetudinem pro iuſtitia ac pace regni componẽda conſideremus: omnia quæ ad honorem imperij* Romani *ſpectare videntur, ſolicitè indagantes, perniciosiſſimam peſtem, & reipub. non mediocre detrimentum inferentem reſecare propoſuimus.* Per *multas enim interpellationes ad nos factas cõperimus milites ſua beneficia paſſim diſtrahere: ac ita omnibus exhauſtis, ſuorũ ſeniorum ſeruitia ſubterfugere: per quod vires imperij maximè attenuatas cognouimus, dũ proceres noſtri milites ſuos omnibus beneficijs ſuis exutos ad fœliciſſ. noſtri numinis*

minis expeditionem nullo modo trāſducere valeant. Hortatu *itaque & conſilio archiepiſcoporum, epiſcoporum, ducum, comitū, marchionum, palatinorum, cæterorúmque nobilium, ſimiliter etiā iudicum hac edictali lege in omne æuum deo propitio valitura decernimus, nemini licere beneficia quæ à ſuis ſenioribus habent, ſine ipſorū permiſſione diſtrahere, vel aliquod commercium aduerſus tenorem noſtræ conſtitutionis excogitare, per quod imperij vel dominorum minuatur vtilitas.*

Si quis verò contra hæc noſtræ legis ſaluberrimæ præcepta ad huiuſmodi illicitum commercium acceſſerit, vel aliquid in fraudem huius legis machinari tentauerit: precio ac beneficio ſe cariturum agnoſcat. Notarium *verò qui ſuper hoc tali contractu libellum vel aliud inſtrumentum conſcripſerit: poſt amiſſionem officij, ipſum infamiæ periculum ſuſtinere ſancimus.* Datum *vij. die menſis* Nouembris. M. CXXXVI.

Imperator Lotharius Auguſtus vniuerſo populo.

S*Atis bene diſpoſitum ad vtilitatem regni, & ad pernicioſam peſtem deſtruendam, in ſcriptis inſerere curauimus.* Quidam *miles bina beneficia à duobus dominis, prout ſolitum eſt, acquiſiuit: qui decedens duos reliquit filios, qui paterna beneficia inter ſe diuidentes,*

alter eorum domino ſuo pro beneficio quod ad eum peruenit, fidelitatem nullo antepoſito, ſicut pater fecerat, fecit. Alter vero frater pro ſuo beneficio alteri domino ſuo ſimiliter, quia nullum aliũ dominũ habere videbatur, nullo antepoſito fidelitatẽ fecit. Defuncto poſteriore fratre ſine filijs, vtriq; feudum in querimoniam venit: vt prius perſonam, & ſic dominus poſterior talem fidelitatem quærit, qualem eius frater fecerat. Quas amputantes altercatiões, ſancimus, quod frater fecit (ſcilicet in dando ſimpliciter) nil ſuperſtiti obeſſe: licet in ſecundam & tertiam generationem, & vſq; in infinitum peruenit, ſi hoc actum erit.

Si vaſallus intra annum & diem doloſe non petierit inueſtituram, amittit feudum. Si verò iuſta cauſa impeditus non fecerit, nõ perdit feudũ. Bal.

Imperator Lotharius Auguſtus, &c. Eugenio papæ, & vniuerſo populo.

QVONIAM *inter dominũ & vaſallum nulla fraus nec vllum malum ingenium debet interuenire, idcirco per hãc præſentem legem ſancimus, ſi vaſallus nõ doloſè per annũ & diem ſteterit quòd à domino ſui beneficij inueſtiturã non petierit: feudum non ob hoc amittat. dolus enim abeſſe videtur, ſi iuſta cauſa impediẽte ſteterit.* Datum *ſexto* Kalendas Septembris, *anno à natiuitate* Domini M.cxxvij. *indictione* v.

*In editio. ne Cuia. li. 5.

*DE PACE TENENDA INTER SVBDITOS, ET IVRAMENTO firmanda & vindicanda: & de pœna iudicibus appoſita, qui eam vindicare, & iuſtitiam facere neglexerint.

TITVLVS LIII.

Fridericus Dei gratia Romanorum imperator, ſemper auguſtus, Vniuerſis ſubiectis ſuo imperio, Salutem.

H*AC edictali lege in perpetuum valitura, iubemus, vt omnes noſtro ſubiecti imperio, veram & perpetuam pacem inter ſe obſeruent: & vt inuiolata inter omnes perpetuo obſeruetur, duces, marchiones, comites, capitanei, valuaſores, & omnium locorum rectores, cum omnibus locorum primatibus & plebeiis, à decimooctauo anno vſq; ad ſeptuageſimum, obſtringantur iuramento, vt pacem teneant, & rectores locorum adiuuent in pace tenenda atque vindicanda: & in fine vniuſcuiuſq; quinquennij de prædicta pace tenenda omnium ſacramenta renouentur. Si quis verò aliquod ius de quacunq; re vel facto contra aliquem ſe habere putauerit, iudicialem adeat poteſtatem, & per eam ius ſibi competens exequatur. Si quis verò auſu temerario prædictam pacem violare præſumpſerit: ſi*

ciuitas

ciuitas eſt, pœna centum librarum auri cameræ noſtræ inferenda puniatur: oppidum verò triginta libris auri mulctetur: duces autẽ, marchiones, & comites quinquaginta auri libras præſtent: capitanei quoq; & maiores valuaſores viginti auri libris puniantur: minores verò valuaſores, & omnes alij prædictæ pacis violatores, tres libras auri inferre cogantur, & damnum paſſo ſecundum leges reſarciant: Iniuria ſeu furtum legitimè puniatur.

¶ Ho*micidium quoq; & membrorum de-*
3 *minutio, vel aliud quodlibet delictum legaliter vindicetur.* I*udices verò, & locorum defenſores, vel quicunque magiſtratus ab imperatore, vel eius voluntate conſtituti ſeu confirmati, qui iuſtitiam facere neglexerint, & pacem violatã vindicare legitime ſuperſederint: damnum omne iniuriam paſſo reſarcire compellãtur: & inſuper ſi maior iudex eſt, ſacro ærario pœnam decem librarum auri præſtet: minor autem pœna trium librarũ auri multetur. Qui vero ad prædictam pœnam perſoluẽdam inopia dignoſcitur laborare, corporis ſui correctionem cum verberibus patiatur: & procul ab eo loco quem inhabitat, quinquaginta miliaria per quinquenium vitam agat.*

Domus vbi conuenticula aut conſpirationes fiunt, confiſcatur: & receptans violatorem legis, pari cum eo pœna punietur. Bal. [illegible]

Conuenticula quoq; in ciuitatibus, omnéſq; coiurationes, & extra, etiam occaſione parentelæ, & inter ciuitatem & ciuitatem, & inter perſonam & perſonam, ſiue inter ciuitatem & perſonam, modis omnibus fieri prohibemus: & in præteritum factas caſſamus, ſingulis coniuratorum pœna vnius libræ auri puniendis. Epiſcopos verò locorum eccleſiaſtica cenſura violatores huius ſanctionis, donec ad ſatisfactionem veniant, volumus coercere. Receptatoribus etiam malefactorũ, qui prædictam pacem violauerint, & prædam ementibus, noſtram indignationem ſubituris, & eiſdem pœnis feriendis. præterea bona eius publicentur, & domus eius deſtruatur. Qui pacem iurare & tenere noluerit, beneficio & lege pacis non fruatur. Illicitas etiam exactiones, maximè ab eccleſiis, (quarũ abuſus iam per longa tẽpora inoleuit) per ciuitates & caſtella omnino cõdemnamus & prohibemus: & ſi facta fuerint, in duplũ reddantur.

Sacramenta puberum ſponte facta ſuper contractibus rerum ſuarum, inuiolabiliter obſeruentur. Iacob. de Bel.

Item ſacramenta puberum ſponte facta ſuper contractibus rerum ſuarum non retractandis, inuiolabiliter cuſtodiãtur. Per vim autẽ & iuſtum metũ etiã à maioribus (maximè ne querimoniam maleficiorum commiſſorum faciãt) extorta, nullius eſſe momenti iubemus.

DE ALLODIIS.

TITVLVS LIIII.

AD HOC *qui allodium ſuũ vendiderit, diſtrictum & iuriſdictionem imperatoris vendere non præſumat: & ſi fiat, non valeat. Si verò contigerit allodium aliquod etiam infeudatum conferri eccleſiæ, vel pro oblatione fidelium, vel per emptionis & vẽditionis, alteriúſve huiuſmodi contractum: infeudatus niſi per gratiam eccleſiæ, tanquam de nouo receperit, feudum quod habebat, retinere non poterit. Vt autem æquitas quæ in paribus cauſis paria iura deſiderat, per vniuerſitatem totius imperij ſeruetur: firmiter ſtatuimus, tam in Italia quàm in Alemania, vt quicunque indicta publica expeditione Romam, ad ſuſcipiendam imperij coronam, regem, aut ſub rege dominum ſuum non adiuuerit, aut eundo cum ipſo, aut pro quantitate feudi ſtipendia militiæ perſoluendo, ſi de vocatione legitima à domino ſuo conuinci per compares ſuos poterit, feudum perdat: & dominus in ſuos vſus illud habeat redigendi liberam facultatem.*

*Apud Cuiaciū li. 5.

*DE PROHIBITA FEVDI ALIENATIONE PER FRIDERICUM.

TITVLVS, LV.

Omnis alienatio feudi contra hanc legem facta, etiam antiqua quantumcunque, caſſatur, & bonæ fidei emptori pretium reſtituitur. Bald.

Fridericus dei gratia Romanorum Imperator, ſemper auguſtus.

IMPERIALEM *decet ſolertiam ita reipublicæ curam gerere, & ſubiectorum commoda inueſtigare, vt regni vtilitas incorrupta perſiſtat, & ſingulorum ſtatus iugiter ſeruetur illæſus. Quapropter dum ex prædeceſſorum noſtrorum more vniuerſalis curiæ* Ronchaliæ *pro tribunali ſederemus, à principibus* Italicis, *tam rectoribus eccleſiarum, quàm aliis fidelibus regni, non modicas accepimus querelas, quòd beneficia eorum & feuda quæ vaſalli ab eis retinebant, ſine dominorum licentia pignori obligauerant, & quadam colluſione nomine libelli vendiderant, vnde debita ſeruitia amittebant: & honor imperij, & noſtræ felicis expeditionis complementum minuebatur.* Ha*bito ergo conſilio epiſcoporum, ducum, marchionum, & comitum, ſimul etiam & palatinorum iudicum, & aliorū procerum, hac edi*-

ctali

Itali deo propitio perpetuò valitura lege ſancimus, vt nulli liceat feudum totũ vel partem aliquam vendere, vel pignorare, vel quocunq; modo diſtrahere ſeu alienare, vel pro anima iudicare, ſine permiſſione illius domini ad quem feudum ſpectare dignoſcitur. Vnde Imperator Lotharius *tantùm in futurum præcauens ne fieret, legem promulgauit.* Nos *autẽ ad pleniorem regni vtilitatem prouidentes, non ſolum in poſterum, ſed etiã huiuſmodi alienationes illicitas hactenus perpetratas, hac præsẽti ſanctione caſſamus, & in irritum deducimus, nullius tẽporis præſcriptione impediente: quia quod ab initio de iure non valuit, tractu temporis conualeſcere non debet: emptori bonæ fidei ex empto actione de precio contra venditorem competente.* Callidis *inſuper machinationibus quorundam obuiantes, qui precio accepto, quaſi ſub colore inueſtituræ, quam ſibi licere dicunt, feudum vendunt, & in alios transferunt: ne tale figmentum vel aliud vlterius in fraudem huius noſtræ conſtitutionis excogitetur, modis omnibus prohibemus: pœna authoritate noſtra imminente, vt venditor & emptor, qui tam illicitas alienationes reperti fuerint contraxiſſe, feudum amittant: & ad dominũ libere reuertatur.* Scriba *vero qui hoc inſtrumentum ſciens conſcripſerit, poſt amiſſionem officij, cum infamiæ periculo manum*

amittat. Præterea ſi quis infeudatus maior quatuordecim annis ſua incuria vel negligẽtia per annum & diem ſteterit quòd feudi inueſtituram à proprio domino nõ petierit: tranſacto hoc ſpacio feudum amittat, & feudum ad dominum redeat.

Si vaſallus legitimæ ætatis non iuerit cum domino in expeditionem, vel illuc non miſerit alium pro ſe domino acceptabilem: vel non ſoluerit domino dimidiam partem reditus feudi vnius anni: feudum amittet. Bald.

¶ *Firmiter etiam ſtatuimus, tam in Italia, quã* 1 *in Alemania, vt quicunq; indicta publica expeditione vocatus à domino ſuo, in eadem expeditione ſpacio competenti temere venire ſuperſederit, vel alium pro ſe domino acceptabilem mittere contempſerit, vel dimidiũ reditus feudi vnius anni domino non ſubminiſtrauerit: feudum quod ab epiſcopo, vel alio domino habuit, amittat: & dominus feudi in vſus ſuos illud redigendi modis omnibus habeat facultatem. Præterea ducatus, marchia, comitatus, de cætero non diuidatur: aliud autem feudum, ſi conſortes voluerint, diuidatur: ita vt omnes qui partem feudi habent iam diuiſi, vel diuidendi, fidelitatem faciant: ita tamen, vt vaſallus pro vno feudo plures dominos habere non compellatur: nec dominus feudum ſine voluntate vaſalli ad alium transferat.*

Si

Si filius vaſalli offendit dominũ patris ſui, tunc aut pater à domino requiſitus debet eũ ducere ad ſatisfaciendum domino, aut filium à ſe ſeparare: alioqui priuabitur feudo. Bart.

2 ¶ *Inſuper ſi filius vaſalli dominum offenderit, pater à domino requiſitus deducat filium ad ſatisfaciendum domino: vel à ſe filium ſeparet: alioqui feudo priuetur. Si autẽ pater vult eum deducere vt ſatisfaciat, & filius contemnit: patre mortuo in feudum non ſuccedit: niſi prius ſatisfecerit domino. Parique modo vaſallus pro omnibus ſuis domeſticis faciat. Illud quoq; præcipimus, vt ſi vaſallus de feudo ſuo alium vaſallum habuerit: & vaſallus vaſalli dominum domini ſui offenderit, niſi pro ſeruitio alterius domini ſui hoc fecerit, quem ſine fraude ante habuerit: feudo ſuo priuetur: & ad dominum ſuum à quo ipſe tenebat, reuertatur: niſi requiſitus ab eo, paratus fuerit ſatisfacere maiori domino quẽ offenderit. & niſi vaſallus idẽmq; dominus à domino ſuo requiſitus, eum qui minorem dominum offenderit, requirat vt ſatisfaciat, ſuum feudum amittit. Præterea ſi inter duos vaſallos de feudo ſit controuerſia, domini ſit cognitio, & per eum controuerſia terminetur. Si verò inter dominum & vaſallum lis oriatur, per pares curiæ à domino ſub fidelitatis debito coniuratos terminetur. Illud quoque ſancimus, vt in omni ſacramento fi-*

delitatis imperator nominatim excipiatur.

*Extat apud Cuiac. libr. 5. inter Friderici cõſtitutiones

* al. Regalia ſunt Armanniæ, viæ pub. &c.

"QVAE SINT REGALIAE.

TITVLVS LVI.

Imp. Fridericus.

REGALIAE, "*armandiæ, viæ publicæ, flumina nauigabilia, & ex quibus fiũt nauigabilia, portus, ripatica, vectigalia, quæ vulgo dicuntur telonia, moneta, multarum pœnarumque compendia, bona vacantia, & quæ vt ab indignis, legibus auferuntur, niſi quæ ſpecialiter quibuſdã conceduntur: & bona contrahentium inceſtas nuptias, condemnatorum, & proſcriptorum, ſecundum quod in nouis conſtitutionibus cauetur: angariarum, parangariarum, & plauſtrorum, & nauium præſtationes, & extraordinaria collatio ad feliciſsimam regalis numinis expeditionem, poteſtas cõſtituendorum magiſtratuum ad iuſtitiam expediendam: argentariæ & palatia in ciuitatibus conſuetis: piſcationum reditus & ſalinarum, & bona committentium crimen maieſtatis, & dimidium theſauri in loco Cæſaris inuenti, non data opera, vel loco religioſo: ſi data opera, totum ad eum pertineat.*

QVOD

QVOT TESTES SVNT NECESSARII AD PROBANDAM feudi ingratitudinem.

TITVLVS LVII.

Ad probandum ingratitudinem delicti, quinque teſtes requiruntur idonei, opinionis integræ, & manifeſte probantes. Bal.

Imperator Henricus augu. Vniuerſo populo, &c.

SI [a] *vaſallus inhoneſtis factis atque indecentibus machinationibus dominum ſuum offenderit, inſidiiſq; eum clandeſtinis vel manifeſtis appetiuerit, vel inimicis eius ſuas amicitias copulauerit, atque in aliis ſic verſatus eſt, vt potius inimicus quàm fidelis eſſe credatur, vel ſi cum cucurbitauerit, ſeu in campeſtri bello ſuum dominum reliquerit: feudo priuabitur. Quod non obtinere ſancimus, niſi quinque teſtibus ſummæ atque integræ opinionis probatum fuerit manifeſtè.* Datum *vij.idus Auguſti feliciter.*

[a] Hoc habet editio Cuiac.lib 5.

[b] DE NOTIS FEVDORVM

TITVLVS LVIII.

[b] Quando feudū de camera ſit dādum Tit.68. Cuiac.

NO

NOTANDVM eſt in feudo quod de cauena ſeu camera dicitur, non debere dari niſi cum ſit in camera, vel cauena, vnde ſolui poßit: vel ſi ita euacuata ſit cauena ſine culpa promiſſoris, expectandum eſt donec iterum de cauena vel de camera dari poßit. Dominum autem feudi dare poſſe intelligitur, omni ære alieno deducto. Nō enim æquum eſt quem videre egentem, quam prius habuit in coniugē, [vel amicum.]

* Qui debeant intereſſe inueſtituræ. Tit.lxix.

¶ " Quod autem pares tantum debeant intereſſe inueſtitura feudi, & non alij: hoc tunc verum eſt, cum dominus vaſallos alios habuerit. Alioqui adhibeat dominus quos meliores poterit, liberos tamen: argumentatione legis de vltimis voluntatibus, in Lombarda ſcilicet illa quæ dicit, Si quis donationem facere voluerit de ſuis rebus alicui, vel inueſtituram: adhibeat ſibi de parentibus ſuis (& per eandem legē iurant) duos teſtes idoneos, vel tres, vel plures. Pluralis enim locutio, duorum numero contenta eſt.

*De re cō muni in feudū danda, & per quos fiat inueſtitura. Ti.lxx.

¶ " Item ſciendum eſt non eſſe impedimentum inueſtituræ, etſi inueſtituram faciat de re quā communem dominus habeat cum aliquo: quia ſi ſponte diuidere noluerit ille cum quo habet rem communem, qui inueſtiuit: poteſt cogere per iudicem ille qui inueſtitus eſt, vt diuidat.

Item

Item heredes eius neceſſe habent tenere firmam inueſtituram quam pater fecit. Item eadem lege & eodem iure debet habere rem iſte qui inueſtitus eſt, quam haberet qui eum inueſtiuit, cum coherede ſuo, ſcilicet vt adæquatio percurrat vſque ad quadraginta annos. Item inueſtitura per ſe, vel per ſuum nuncium dari & accipi poteſt. quæ omnia ſupradicta colligi poſſunt per ſupradictas. ll. Longobar. titulo de vltimis voluntatibus.l.ſi quis.&. C.communi diuidundo. l.j.& ij. [Idcirco pares neceſſarij ſunt in inſtrumento inueſtituræ,& non alij:ne quid excogitetur falſitatis in perniciem domini, alijs teſtibus inductis, corruptis fortè pecunia, vel odio,vel gratia:quæ non ſunt ſuſpicanda in paribus.]

"Incluſa non habet editio ſupraſcripta Cuiac.

¶ "Si inſtrumentum diceretur falſum à domino,daretur defenſio vaſallo qui inſtrumentum ad ſe deferret : vt in Lombar. qualiter quis ſe defen. d.l.de chartis.& auferetur domino,qui veritatem nouerit. & iniquum erit ſi aliquis ex dono ſuo conueniatur. Domini eſt defenſio ex ordine, cum vaſallus non poſſideat. Notandum eſt quòd de omni controuerſia quæ inter dominum & vaſallum oritur, ſi pares veritatem nouerint, omnino cogi debere à domino & paribus dicere veritatem. qui ſi dicant ſe neſcire, cum ſciant, & vaſallus poſtulet : dominus eos coget iurare, & veritatem dicere: vt C. de teſtib

"Si inſtrumentũ ſeu di falſum dicetur. Tit.lxxj.

teſtibus. l. ſi quādo. & in Lombar. vt iudex vnus &c. & in titulo qualiter quis ſe defen. d. l. ſi qualiſcunque cauſa, & tit. de teſtibus. vt quicunque. &. l. vlti. ¶ [y]*Cum datur domino defenſio de inueſtitura, quæ dicitur eſſe facta, iurare debet ſe inueſtituram non feciſſe. Cum vero datur ſucceſſori eius, iurare debet ſe non credere inueſtituram factam eſſe ab anteceſſore ſuo. Si qua inueſtitura facta eſſe dicetur, ſemper debet nominare dominum à quo inueſtitura facta dicitur: cum multum diſcrepet ſacramentum hereditarium à principali ſacramento.* C. *de rebus cred & iureiurando. l. iij. & . l generaliter. & vt habes de tutore qui iurat quod credit & exiſtimat: vt* C. *de iura. calum. l. ij. de conſcientia enim ſua iurare debet, & non de alieno facto (cum iniquum ſit aliquem iurare de alieno facto) heres vel ſucceſſor, nec etiam filius: vt. ff. rerum amotarum. l. Marcellus. ſed contrarium reperitur in Lombar. quia licet filius minorem virtutem habeat quàm pater, tamē debet præciſe iurare patrem ſuum non fuiſſe debitorem: vt in Lombar. qualiter quis ſe defendere debet. l. ſi contigerit.*

[y] Qualiter iuret dominus aut vaſallus cū defenſio ei datur. Tit. 71.

D. Cuiacius multa fragmenta hīc omiſſa reſtituit ex Ardizone & Aluaroto, vſque ad finem libri 4. At deinde librum quintum confecit ex variis Imperatorum diuerſorum feudalib. conſtitutionibus, quæ in vulgatis editionibus hactenus defuerunt.

CONSTITVTIONES FRIDERICI SECVNdi imperatoris incipiunt.

De ſtatutis & conſuetudinibus contra libertatē eccleſiæ editis, & immunitate locorum religioſorum vbique morantium & fori priuilegio, & Gazaris,& Patarenis,& aliis hæreticis, eorũque ſucceſſoribus,& nauigiis peregrinis, & aduenis quocunque locorum hoſpitantibus,eorumque ſucceſſoribus,& de agricolarum ſecuritatibus.

TITVLVS I.

Fridericus Dei gratia Romanorum imperator, ſemper auguſtus, Marchionibus, comitibus, cunctiſque populis quos clementiæ noſtræ regit imperium, Salutem & gratiam.

IN die qua de manu ſacratiſſimi patris noſtri ſummi pōtificis recepimus imperij diadema, curauimus ad Dei & eccleſiæ ſuæ honorē, edere quaſdā leges, quas in præſenti pagina iuſſimus annotari, per totũ noſtrum imperiũ publicādas. Per imperialia vobis ſcripta præcipiendo mandamus, quatenus eas quiſque literas in ſuo diſtrictu irrefragabiliter & inconcuſſe ſeruet.

Et ſunt hæ leges.

Ad

AD decus & honorẽ imperij, & laudẽ Romani principis nihil omnino magis videtur accedere, quã vt expurgatis quibuſdã erroribus, & iniquis quorundã ſtatutis penitus deſtitutis, decætero eccleſia Dei plena quiete vigeat, & ſecura gaudeat libertate. Sanè adeo infideliũ quorundã & iniuſtorum iniquitas abũdauit, vt nõ dubitent contra apoſtolicã diſciplinam, & ſacros canones ſtatuta ſua confingere, cõtra eccleſiaſticas perſonas, & eccleſiæ libertatem. Cũ ergo diſpoſitiõe diuina fauẽte nihil velit eccleſia (quæ nihil debet præter bonũ appetere) qđ nobis eodẽ cõcurſu & eadẽ nõ placeat volũtate:

NOS Fridericus Romanorũ Imper. ſemper Auguſtus, hac edictali lege irritamus, & irrita nunciamus omnia ſtatuta & cõſuetudines quæ ciuitates, vel loca, poteſtates, conſules, vel quæcunq; aliæ perſonæ contra libertatem eccleſiæ, vel eccleſiaſticas perſonas edere, vel ſeruare aduerſus canonicas vel Imperiales ſanctiones præſumpſerint: & ea de capitularibus ſuis mãdamus intra duos menſes poſt huius publicationem edicti penitus aboleri: & ſi decætero ſimilia attentauerint, ipſo iure decernimus eſſe nulla, & eos ſua iuriſdictione priuatos, ſuperiori protinus applicanda: necnon locum vbi deinceps talia præſumpta fuerint, banno mille marcharum præcipimus ſubiacere: poteſtates verò, conſules, rectores, ſtatutarũ, & ſcriptores

dict

dictorum ſtatutorum, necnon & conſiliarij locorum ipſorum, qui ſecundum ſtatuta vel conſuetudines memoratas iudicauerint, ſint ex tunc ipſo iure infames: quorum ſententias & actus alios illegitimos præcipimus aliquatenus non tenere. Quòd ſi per annum huius noſtræ conſtitutionis inuenti fuerint contemptores: bona eorum per totum noſtrum imperium mandamus impune ab omnibus occupari: ſaluis nihilominus alijs pœnis contra tales in generali conſilio promulgatis.

Item nulla poteſtas, vel perſona publica, vel priuata collectas ſiue exactiones, angarias, vel parangarias eccleſijs, vel alijs pijs locis, aut eccleſiaſticis perſonis imponere, aut inuadere bona eccleſiaſtica præſumant: quod ſi fecerint, & requiſiti ab eccleſia, vel ab imperio emendare contempſerint, triplum refundant: & nihilo minus banno imperiali ſubiaceant: quod abſq; ſatisfactione debita nullatenus remittatur.

Item quæcunq; cõmunitas, vel perſona per annũ in excõmunicatione facta propter libertatem eccleſiæ perſtiterit, ipſo iure imperiali banno ſubiaceat: à quo nullatenus extrahatur, niſi priùs ab eccleſia abſolutus fuerit. Item ſtatuimus, vt nullus eccleſiaſticã perſonam in criminali quæſtione vel ciuili trahere ad iudiciũ ſeculare præſumat, contra conſtitutiones imperiales, & canonicas ſanctiones. quod ſi fecerit,

actor à iure ſuo cadat, & iudicatum non teneat: & iudex ſit extunc iudicandi poteſtate priuatus. Statuimus enim, vt ſi quis clericis vel perſonis eccleſiaſticis iuſtitiam denegare præſumpſerit tertio requiſitus, ſuam iuriſdictionẽ amittat. Gazaros, Patarenos, Leoniſtas, *Speroniſtas, Arnaldiſtas, Circunciſos, & omnes hæreticos vtriuſque ſexus, quocunque nomine cenſeantur, perpetua damnamus infamia, diffidamus atque bannimus: præcipientes, vt bona talium confiſcentur, nec ad eos vlterius reuertantur: ita quòd filij ad ſucceſſiones eorum peruenire non poßint: cum longe grauius ſit æternam quàm temporalem offendere maieſtatem. Qui autem inuenti fuerint ſola ſuſpicione notabiles, niſi ad mandatũ eccleſiæ, iuxta conſiderationem ſuſpicionis, ac qualitatem perſonæ, propriam innocentiam congrua purgatione monſtrauerint, tanquam infames & banniti ab omnibus habeantur: ita quòd ſi ſic per annum manſerint, extunc eos ſicut hæreticos condemnamus. Statuimus etiam hoc edicto in perpetuum valituro, vt poteſtates, conſules, ſeu rectores, quibuſcunq; fungantur officijs, pro defenſione fidei præſtent publicè iuramentum, quòd de terris ſuæ iuriſdictioni ſubiectis vniuerſos hæreticos ab eccleſia denotatos, bona fide pro viribus exterminare ſtudebunt, ita quod amodo, quandocunq; fuerit quis in poteſtatem.*

ſiue

ſiue perpetuam, vel temporalem, aſſumptus, hoc teneatur capitulum iuramẽto firmare: alioqui nec pro poteſtatibus, nec pro conſulibus habeantur: & eorum ſententias irritas extunc decernimus & inanes. Si vero dominus temporalis requiſitus & admonitus ab eccleſia, terram ſuam purgare neglexerit ab hæretica prauitate: poſt annum à tempore admonitionis elapſum, terram illius ipſis exponimus catholicis occupandam: qui eam exterminatis hæreticis, abſque vlla contradictione poſſideant, & in fidei pietate conſeruent: ſaluo iure domini principalis: dummodo ſuper hoc nullum præſtet obſtaculum, nec aliquod aliud impedimentum opponat, eadem nihilominus lege ſeruata contra eos qui non habent dominos principales. Credentes præterea, receptatores, defenſores, & fautores hæreticorum bannimus, firmiter ſtatuentes, vt ſi poſtquam quilibet talium fuerit ab eccleſia excommunicatione notatus, ſatisfacere contempſerit intra annũ, extunc ipſo iure ſit factus infamis, nec ad publica officia ſeu conſilia, vel ad eligendũ aliquos ad huiuſmodi, neque ad teſtimoniũ admittatur, ſit etiam inteſtabilis, vt nec teſtandi liberam habeat facultatem, nec ad hereditatis ſucceſſionem accedat. Nullus præterea ei ſuper quocũq; negotio, ſed ipſe aliis reſpondere cogatur. Quòd ſi forte iudex extiterit, eius ſententia nullam

habeat firmitatem: nec cauſæ aliquæ ad eius audientiam perferantur. Si fuerit aduocatus, eius patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio, inſtrumenta per eum confecta, nullius penitus ſint momenti. Nauigia quocunque locorum peruenerint, ſiquo caſu contingenti rupta fuerint, vel aliter ad terram peruenerint, tam nauigia ipſa, quàm nauigantium bona, illis integra reſeruentur ad quos ſpectabant, antequam nauigium illud periculum incurriſſet, ſublata omnium locorum penitus conſuetudine, quæ huic aduerſatur ſanctioni: niſi talia ſint nauigia, quæ piraticam exerceant prauitatem, aut ſint nobis vel Chriſtiano nomini inimica. Tranſgreſſores vero huius noſtræ cõſtitutionis, bonorum ſuorũ publicatione mulctentur: & ſi res exegerit, eorum audacia iuxta mandatum noſtrum modis alijs compeſcatur. Omnes peregrini & aduenæ liberè hoſpitentur vbi voluerint: & hoſpitati, ſi teſtari voluerint, de rebus ſuis ordinandi liberã habeant facultatem: quorum ordinatio inconcuſſa ſeruetur. Si qui vero inteſtati deceſſerint, ad hoſpitem nihil perueniat: ſed bona ipſorũ per manus epiſcopi loci tradantur heredibus, ſi fieri poteſt: vel in pias cauſas erogentur. Hoſpes vero ſi aliquid de bonis taliũ contra hanc conſtitutionem noſtrã habuerit, triplũ epiſcopo reſtituat, cui viſum fuerit aßignandũ: non obſtante ſtatuto aliquo, ſeu

conſuetudine, ſeu priuilegijs, quæ hactenus contrarium inducebant. Si qui autem contra præſumpſerint, eis de rebus ſuis teſtandi interdicimus facultatem: vt in eo puniantur, in quo deliquerint: aliàs prout culpæ qualitas exegerit, puniendi. Agricultores, & circa ruſticitatem occupati, dum villis inſident, dum agros colunt, ſecuri ſint quacunq; parte terrarum: ita vt nullus inueniatur tam audax, qui perſonas, vel boues, agrorum inſtrumenta, aut ſi quid aliud ſit quod ad operam ruſticalem pertinet, inuadere, capere, aut violenter auferre præſumat. Si quis autem huiuſmodi ſtatutum auſu temerario violare præſumpſerit, in quadruplum ablata reſtituat, infamiam ipſo iure incurrat, imperiali animaduerſione nihilo minus puniendus. Nos verò Honorius *epiſcopus, ſeruus ſeruorum* Dei, *has leges à* Friderico Ro*manorum* Imperatore *filio noſtro cariſsimo pro vtilitate omnium Chriſtianorum editas laudamus, approbamus & confirmamus, tanquam in æternum valituras. & ſi quis auſu temerario, inimico humani generis ſuadente, quocunq; modo has infringere tentauerit: indignationem* Dei *omnipotentis, & beatorum* Petri *&* Pauli *apoſtolorum ſe nouerit incurſurum.*

EXTRAVAGANTES, QVAS NONNVLLI XI. COLlationem appellant.

QVOMODO IN LAESAE MAIESTATIS CRIMINE PROCEDATVR.

TITVLVS I.

Henricus ſeptimus, diuina fauente gratia Romanorum Imperator, ſemper auguſtus.

AD reprimendum multorum facinora qui ruptis totius debitæ fidelitatis habenis, aduerſus Romanum Imperium, in cuius tranquillitate totius orbis regularitas requieſcit, hoſtili animo armati conantur nedum humana, verumetiam diuina præcepta, quibus iube-

tur, quod omnis anima Romanorum principi ſit ſubiecta, ſceleratiſsimis facinoribus & aſsiduis rebellionibus demoliri: ne ex eorum abſentia, in deteſtando læſæ maieſtatis crimine proceſſus & ſententia retardentur, & tanti ſceleris nefanda temeritas remaneat impunita: Hac edictali, deo propitio, perpetuo valitura lege ſancimus, vt in quocunque læſæ maieſtatis crimine, & maximè vbi contra Romanorum imperatores vel reges aliquid quod dictum tangat aſſeratur commiſſum, poßit procedi per accuſationem, inquiſitionem, ſeu denunciationem ſummariè & de plano, ſine ſtrepitu, & figura iudicij, prout illi qui iuriſdictioni præſtet, videbitur expedire. Ad hoc, ſi qua communitas, corpus, vel collegium, vel alia quæuis perſona, cuiuſcunque ſtatus, dignitatis, vel conditionis exiſtat, ſuper dicto crimine per nuncium, vel per literas, ſeu etiam per edictum publicè propoſitum citata; vel citatum neglexerit in termino perſonaliter, vel legitimè comparere: contra ipſam vel ipſum perinde ac ſi præſentialiter omnibus intereſſet, vel lis foret legitimè conteſtata, tam ad receptionem teſtium, & eorum publicationem, & ſequentia, quàm ad definitiuam ſentētiam, & eius executionem procedatur: legibus & conſuetudinibus non obſtantibus qui-

buſcunque. Hanc autem generalem legem noſtram extendi iubemus ad præterita, præſentia & futura: quam legem ex nunc abſque alterius temporis expectatione tranſcurſus ſuum integrum vigorem decernimus obtinere.

QVI SINT REBELLES.

TITVLVS II.

Idem, ad perpetuam rei memoriam.

QVONIAM *nuper eſt ad auditum noſtrũ deductum, quòd inter nonnullos fideles & ſubditos noſtros prouinciæ Lombardiæ, aliorumq́; locorum Italiæ diſceptationes & dubia ſæpius oriuntur, an infidelis & rebellis imperij quiſquam reputari debeat, niſi prius per noſtræ maieſtatis ſententiam condemnatus appareat: & nos attendentes quòd acta praua malorum potius quàm verba ſententiarum ipſos faciunt pœna condignos, & eo ipſo quòd quis peccat, correctionem meretur: & quanto plus differtur punitio, tanto amplius culpa creſcit, & gentibus pernicioſius in exemplum tranſit: Tenore præſentium declaramus, decernimus,*

&

& pronunciamus, quòd illi omnes & ſinguli ſunt rebelles, & infideles noſtri imperij, qui quomodocunq; publicè vel occultè contra noſtrum honorem & fidelitatem rebellionis opera faciunt, & contra noſtri imperij proſperitatem aliquid machinantur: contra nos, ſeu officiales noſtros, in ijs quæ ad commiſſum eis officium pertinent, rebellando. Nulli ergo *omnino hominum liceat hanc paginam declarationis & pronunciationis infringere, vel auſu temerario contraire.* Si quis *autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem noſtram, & pœnam mille librarum noſtræ cameræ ſoluendarum ſe nouerit incurſurum.* Datu Piſis *iiij. nonas* Apri*lis: regni noſtri anno* v.

M. CCCXII.

* * *

*Cuia. editio habet, li. 5. de feudis.

LIBER DE PACE

CONSTANTIAE COMPOSITA INTER IMPERATOREM Fridericum & filium eius Henricum, & quoſdam nobiles Alemaniæ ex vna parte, & ciuitates Lombardiæ, Marchiæ, & Romandiolæ, ex altera.

I*N nomine ſanctæ & indiuiduæ trinitatis:* F*ridericus diuina fauente clementia* R*omanorum imperator, ſemper auguſtus, & filius eius* H*enricus, ſextus* R*omanorum rex, auguſtus.* I*mperialis clementiæ immenſa ſerenitas manſueta, eam ſemper in ſubditis ſuis diſpenſationem fauoris & gratiæ habere conſueuit, vt quamuis diſtricta ſeueritate exceſſuum delicta debeat & poßit corrigere: magis tamen ſtudeat propitia tranquillitate pacis & pijs affectibus miſericordia* R*omanum imperium regere, & rebellium inſolentiam ad debitam fidem, & debitæ deuotionis obſequium reuocare.* E*apropter cognoſcat vniuerſitas fidelium imperij tam præſentis ætatis, quàm ſucceßiua poſteritatis, quòd*

nos

nos ſolita benignitatis noſtræ gratia, ad fidem & deuotionem Lombardorum, qui aliquando nos & imperium noſtrum offenderant, viſcera nobis innata pietatis aperientes, eos & ſocietatem ac fautores eorum in plenitudinem gratiæ noſtræ recipimus, offenſas omnes & culpas quibus nos ad indignationem prouocauerant, clementer eis remittentes: eóſque propter fidelia deuota ſynceritatis ſeruitia, quæ nos ab eis credimus certiſsime recepturos, in numero dilectorum noſtrorum fidelium computandos cenſemus. Pacem itaque noſtram quam eis clementer indultam conceſsimus, præſenti pagina iuſsimus ſubſcribi: & authoritatis noſtræ ſigillo communiri: cuius eſt hic tenor & ſeries:

NOS Romanorum imperator Fridericus, *& filius noſter* Henricus Romanorum *rex, concedimus vobis ciuitatibus, locis & perſonis ſocietatis regalia & conſuetudines noſtras tam in ciuitate quàm extra ciuitatem, videlicet* Veronæ *& caſtro eius, ſuburbiis etiam, & aliis ciuitatibus & ſuburbiis, locis & perſonis ſocietatis in perpetuum, videlicet vt in ipſa ciuitate omnia habeatis ſicut hactenus habuiſtis, vel habetis. Extra verò omnes conſuetudines ſine contradictione noſtra exerceatis, quas ab antiquo exercuiſtis vel exercetis tam in foro, vel in nemoribus & paſcuis*

ſcuis, & pontibus, aquis & molendinis, ſicut ab antiquo habere conſueuiſtis, vel habetis in exercitu, in munitionibus ciuitatum, in iuriſdictione, tam in cauſis criminalibus, quàm in cauſis pecuniarijs intus & extra, & in cæteris, quæ ad commoditatem ſpectant ciuitatum. Volumus vt regalia quæ vobis non conceſſimus, in hunc modum cognoſcantur per epiſcopum loci: & homines tam de epiſcopatu quàm de ciuitate eligantur viri bonæ opinionis, & qui ad hoc idonei eſſe credantur: tales qui nec contra ciuitatem, nec noſtram maieſtatem priuato vel ſpeciali odio teneantur: qui iurent quòd bona fide & ſine fraude perquirent, & inquiſita conſignabunt ea quæ ſpecialiter ad noſtram excellentiam ſpectant. Si autem huic inquiſitioni ſuperſedendum eſſe putauerint: cenſum duorum milium marcharum argenti per ſingulos annos petimus. Attamen competenti moderatione moderabimur etiam quantitatem iſtam, ſi enormis viſa fuerit. Si quis autem ſuper his quæ vobis conceſſimus vel permiſimus, ſiue in ciuitate, vel extra ciuitatem, querimoniam apud maieſtatem ipſam depoſuerit: eius querimoniam non admittemus, & ſilentium ei imponemus. Hoc quod nos vel noſter anteceſſor rex vel imperator epiſcopis, eccleſiis, vel ciuitatibus, vel alijs quibuſcunque perſonis, clericis vel laicis ante tempus guerræ dedit, vel quolibet

bet conceſſionis titulo conceſſit, firmum & ratum habemus: ſaluis ſuperioribus conceſſionibus, vt pro ea ſolita nobis ſeruitia exhibeantur: ſed cenſus non præſtetur. Commoditates quas pro bono pacis ciuitatibus conceſſimus in ciuitatibus, vel extra, illorum regalium nomine non intelligimus, pro quibus cenſus debeat præſtari.

PRIVILEGIA *omnia & data & cõceſſiones, quæ in priuilegium vel damnum ciuitatum, vel locorum, vel perſonarum ſocietatis occaſione guerræ in alicuius iniuriam prædictorum à nobis, vel nuncijs noſtris indulta ſunt, caſſentur, & in irritum deducantur. In ciuitate illa in qua epiſcopus per priuilegium Imperatoris vel regis comitatum habet, ſi conſules per ipſum epiſcopum conſulatum recipere ſolent, ab ipſo recipiant, ſicut conſueuerunt recipere: alioqui vnaquæque ciuitas à nobis conſulatum recipiat. Conſequenter verò in ſingulis ciuitatibus conſules conſtituentur à nuncio noſtro qui ſit in ciuitate vel epiſcopatu: & inueſtituram recipient: & hoc vſque ad quinquennium. finito quinquennio vnaquæque ciuitas à nobis recipiat, & intra quinquẽnium à nuncio noſtro, ſicut dictum eſt, niſi in Lombardia fuerimus: tunc enim à nobis recipiet. Eadem obſeruentur in ſucceſſore noſtro. Et omnes inueſtituræ gratis fiant. Cum autem nos Imperator*

rator diuina vocatione deceſſerimus, vel regnum filio noſtro conceſſerimus, ſimili modo à filio noſtro, vel eius ſucceſſore inueſtituram recipietis.

IN cauſis appellationum, ſi quantitas viginti quinque librarum imperialium ſummam exceſſerit, appellatio ad nos fiat: ſaluo iure & moribus Brixienſis *eccleſiæ in appellationibus: ita tamen, vt non cogantur in* Alemaniam *ire: ſed nos habebimus proprium nuncium in ciuitatibus, vel epiſcopatu, qui de ipſa appellatione cognoſcat, & iuret quòd bona fide, & ſine fraude cauſas examinabit & definiet ſecundum leges & mores ipſius ciuitatis, intra duos menſes à conteſtatione litis, vel à tempore appellationis receptæ: niſi iuſto impedimento, vel conſenſu vtriuſque partis remanſerit.* Conſules *qui in ciuitatibus conſtituentur, tales ſint qui fidelitatem fecerint nobis, vel faciãt antequam conſulatum recipiant.*

Vaſalli tanquam vaſalli, & cæteri omnes tanquam ſubditi iurare debent fidelitatem principi, niſi ſint tales perſonæ, quibus iuramentum remittatur. Baldus.

¶ *Vaſalli noſtri à nobis inueſtituram recipiãt, & fidelitatem faciant ſicut vaſalli, cæteri omnes ſicut ciues à ſedecim annis vſque ad ſeptuaginta: niſi tales perſonæ ſint, quibus debeant & poſſint ſine fraude ſacramenta re-* 1

mitti. Vaſalli, qui tempore guerræ vel trengæ non poſtulauerint inueſtituram, vel debita ſeruitia nobis non exhibuerint, hac occaſione feudum non amittant. Libellariæ *& precariæ in ſuo ſtatu permaneant, ſecundum conſuetudinem vniuſcuiuſque ciuitatis, non obſtante lege noſtra, quæ dicat,* Imperatoris Friderici *damna omnia & ablata: etiam iniurias quas nos per nos & per noſtros ab vniuerſitate ſocietatis, vel ab aliquo de ſocietate, vel coadiutoribus ſocietatis ſuſtinuimus, per nos cum noſtra parte remittimus gratis, & plenitudinem noſtræ gratiæ eis damus.* Moram *ſuperfluam in ciuitate vel epiſcopatu pro damno ciuitatis non faciemus.* Ciuitates *murare, vel extra munitiones facere eis licet.* Item *ſocietatem quam nunc habent, tenere, & quoties voluerint renouare eis liceat.* Pactiones *timore noſtro, vel per impreſſionem nunciorum facta caſſentur, & pro infectis habeantur, nec pro eis aliquid exigatur.* Pacta Placentinorum *, ſcilicet pactum pontis* Padi*, & fictum eiuſdem pontis, & regalium & datium, & pactum quod epiſcopus* Hugo *fecit de caſtro* Arquato*, & ſi aliqua facta ſunt ſimilia ab ipſo epiſcopo, vel à communi, vel ab aliis de ſocietate nobiſcum, vel noſtro nuncio, ipſo ponte remanente cum omnibus ſuis vtilitatibus* Placentinis *: ita tamen quod teneantur perſoluere*

fictum

fictum abbatiſſa ſanctæ Iuliæ de Brixia, & ſi quæ ſunt ſimiles.

Dicit quòd ſententiæ per Imperatorem latæ contra rebelles occaſione rebellionis & partialitatis, reſcinduntur facta pace.

¶ *Sententiæ quoque quæ de iure & ſecundum leges & conſuetudines contra aliquem vel aliquos de ſocietate latæ ſunt, teneant, ſicut de iure contra eos tenerent, ſi gratiam noſtram non habuiſſent. Quæ verò contra aliquem vel aliquos de ſocietate latæ ſunt occaſione guerræ ſeu diſcordiæ, in irritum deducantur. Poſſeſſiones omnes quas quiſque de ſocietate tempore guerræ tenebat iuſtè, ſi per vim ablatæ ſint ab eis qui de ſocietate non ſint, cum fructibus & ſine damno reſtituantur: vel ſi eas recuperauerit, quiete poßideat: niſi per electos arbitros ad cognitionem regalium nobis aßignentur. Opizoni marchioni omnem offenſam, quam nobis vel alicui partis noſtræ fecerit, poſtquam in ſocietate fuerit, vel per ſe, vel per aliquam perſonam cum ſocietate, vel defendendo aliquem de ſocietate, imperiali clementia per nos & noſtram partem remittimus, & in plenitudinem noſtræ gratiæ eum recipimus: nec per nos, nec per interpoſitam perſonam pro præteritis offenſis ſibi vel parti ipſius aliquam inferemus iniuriam, læſionem, vel coërcitionem. Amplius eam iuriſdictionem quam Mediolanẽſes exercere* 2

tere conſueuerunt in comitatibus Sepriÿ & Martexanæ & Burgariæ, & in aliÿs comitatibus, exceptis locis quæ Pergamenſes nomine noſtro tenent inter Alduam & Oleum, excepto Romano veteri & Bariano, & eam quam modo exercent, liberè & quietè habeant & poſsideant, ſine contradictione noſtra, & ſucceſſorum noſtrorum, ſaluis pactis & datis, & conceßionibus in ſuo robore durantibus, quæ Mediolanenſes per commune fecerunt ciuitatibus Pergamo, Nouariæ, & Laudo: nec per hanc conceßionem lædendis: nec vllum præiudicium fiat iuri aut conſuetudini alicuius ciuitatis & ſocietatis præter dictas conceßiones. Pacta inter ciuitates & ſocietates quondam facta nihilo minus firma & illibata permaneant: nec aliquid intelligatur acquiſitum Mediolanenſibus in epiſcopatu Laudenſi præter dictas conceßiones: ſaluo iure aquæ Lambri Mediolanenſibus, ſi quod habent, vel in pedagio. Omnes de ſocietate qui fidelitatem nobis iurabunt, in ſacramento fidelitatis adiicient, quòd poſſeßiones & iura quæ nos habemus in Lombardia, & poßidemus extra ſocietatem, iurabunt bona fide nos manutenere, ſi opus fuerit, & cum ſuper hoc per nos, vel per certum nuntium noſtrum fuerint requiſiti: & ſi amiſerimus, recuperare: ita videlicet quòd finitimæ ciuitates obnoxiæ ſint principaliter ad hoc faciendum: & ſi opus

fuerit, aliæ teneantur ad competens auxilium præſtandum. Ciuitates quæ ſunt extra Lombardiam in ſuo confinio, ſimiliter teneantur facere. Si qua verò ciuitatum ea quæ in conuentione pacis ex parte noſtra ſtatuta ſunt, non obſeruauerit: cæteræ ciuitates eam ad id obſeruandum bona fide compellant: pace nihilominus in ſuo robore permanente. Nobis autem intrantibus Lombardiam, ſodrium conſuetum & regale, quæ ſolent & debent, præſtabunt: & vias & pontes bona fide & ſine fraude & ſufficienter reficient: in eundo & redeundo mercatum ſufficiens nobis & noſtris euntibus & redeuntibus bona fide, & ſine fraude præſtabunt: in omni decimo anno fidelitates renouabunt in ijs qui eas nobis non fecerunt, cum nos petierimus vel per nos, vel per noſtrum nuntium. Si qui ex parte noſtra de ſuis iuſtis poſſeſſionibus expulſi ſunt, reſtituantur ſine fructibus & damno: niſi in cauſa principali ſuæ proprietatis iure poſſit ſe tueri poſſeſſor: ſaluis prioribus cõceſſionibus: & omnes offenſæ eis remittantur: eodẽ iure ſeruãdo ijs qui ſunt ex parte noſtra circa reſtitutionẽ: niſi ciuitas adſtringatur iuramento, vt non reſtituat: quo caſu arbitrium boni viri volumus pro reſtitutione ſuccedere. & ſi qua controuerſia fuerit orta de feudo inter nos & alium qui ſit de ſocietate, per pares illius ciuitatis, vel epiſcopa-

tur in quo deſcendit, agetur: & ſecundum conſuetudinem illius ciuitatis in eodem epiſcopatu terminetur, niſi nos in Lombardia fuerimus. tunc enim in audientia noſtra, ſi nobis placuerit, agitabitur. Item volentibus venire contra pacta non per violentiam facta, & iuramento firmata inter ciuitates & ciuitates, ſocietates & ſocietates, vel ciuitatem & alias perſonas, nos audientiam denegabimus. Item nos reſtituimus ſtratam Veronenſibus: & nominatim recipimus Ozolinum *in plenitudinem gratiæ noſtræ, & omnem offenſam ei remittimus.* Dat. *apud* Conſtantiã *ſolenni curia.* VII. Kal. Iul.

Sequentia deſunt in editione Cuiac.

HANC *igitur ſecundum formã præſcriptam, & vt per mediatores pacis, videlicet* Gu*lielmũ epiſcopum* Diſcenſem, Henricum Mar*chionẽ Sarnenſem, fratrem Fridericũ de ſylua benedicta, &* Rodulphũ *camerarium noſtrum, vnà cum his bona fide intelleximus, & ſecundũ tenorẽ, quo eandem pacẽ & concordiam iurari fecimus, & ſecundum quod Lombardi eam bona fide intellexerunt, in perpetuum ratam haberi, & conſeruari ſtatuimus: & vt firma permaneat & inconcuſſa, præſentem paginam noſtri impreßione ſigilli fecimus communiri.*

NOMINA *verò ciuitatum quibus ſic gratiam noſtram reddidimus, & præſcriptam fecimus conceßionem ſeu promißionem, hæc*

ſunt: Vercellæ, *Nouaria, Mediolanum, Laude, Pergamum, Brixia, Mantua, Verona, Vincentia, Padua, Teruiſium, Bononia, Faucntia, Mutina, Rhegium, Parma, Placentia. Iſtis autem ciuitatibus & locis pacem ſeruari volumus, & gratiam noſtram reddimus.* Præſcriptam *autem conceſſionem ſeu promiſsionem his non facimus, videlicet* Imolæ, *Caſtro ſancti Caſsiani,* Bobio, *Pleti de guarbadona, Ferotra, Belutia,* Tenelæ. *Ferrariæ autem gratiam noſtram reddimus, & præſcriptam conceſſionem facimus ſeu promiſsionem, ſi intra duos menſes poſt reditum* Lombardorum *à curia noſtra de pace præſcripta fuerint.* Hanc *itaque pacem & concordiam, ſicut præſcriptum eſt, tam nos, quàm filius noſter* Henricus Romanorum *rex, per camerarium noſtrum* Rodulphum *iurari fecimus in animam noſtram.* Hi *autem ſunt principes & nobiles curiæ, qui præſcriptam pacem & concordiam per ſe firmam tenere iurauerunt:* Hermãnus Monaſter. *epiſcopus,* Henricus Cirnenſis *electus,* Citalinus Curienſis, *Abbas* Gotifredus *imperialis aulæ cancellarius,* Otto *dux* Bauariæ, *Fridericus dux Sunorma, filius noſter* Bertoldus *dux* Zaermoez, *Bertoldus marchio* Hiſtriæ, *Hermannus marchio* Veron. Comes Henricus *dux* Spleten. Comes Theopobus *de* Lexchomiende, Comes Ludouicus, *frater cancellarij de* Olfeſtre, Rodulphus *camerarius.*

rius, *Guarnerius de Lombardia*, *Cano de Minabere*, *Corradus pincerna*.

HI *ſunt nuntij qui ex parte Longobardorum pacem præſcriptam & concordiam receperunt, & in præſentia noſtra iuramento confirmauerũt*. De Mediolano, *Guido de Landriano*, *Pinamonte de Vicomercato*, *Adobatus Bultraffius*, *Gulielmus Burrus*, *Guercius de Buxolla*, *Aldericus de Bonate*, *Rogerius Marcellinus*, *Loterius Medicus*. De *Brixia*, *Obrandus de Martinengo*, *Gozed de Turbiado*, *Deſiderius iudex*, *Rodulphus de Concipio*, *Boccatius de Manerbio*, *Albericus de Caprino*. De *Placentia*, *Girardus de Artizone*, *Iacobus Strictus*, *Hermannus de Carnocampo iudex*. De *Pergamo*, *Albertus*. De *Mapello*, *Attoficianus*, *Ioannes de Piterigo*, *Lanfrancus de Monacha*, *Albertus Attonis*, *Albertus Albertonis*. De *Verona*, *Corus iudex*, *Vbertinus de Carcere*, *Valerianus de Caſtello*, *Martius de Caſtello*, *Theobaldinus de Nicaudo*, *Theobaldinus de Naſcenguerra*. De *Vincẽtia*, *Pileus iudex*, *Vbertinus de Fonteviuo*, *Cardenarius Marchus de Pauliana*. De *Padua*, *Ianſuxellinus iudex*, *Bugeleſcus de Fonte Glina*. De *Teruiſio*, *Florius iudex Gumbertinus*. De *Mantua*, *Alexandrinus Iacobus*. De *Amica*, *Angelus iudex*, *Henricus de Angelo*. De *Fauentia*, *Bernardus iudex*, *Hugolinus de Azo*. De *Bononia*, *Antonius poteſtas*, *Rolandus*

Guarini, Mattheus Rodulphi. De *Mutina, Arlotus iudex, Reinerius de Bucacabata.* De *Rhegio, Albertus cambiator, Rolandus de Charitate.* De *Parma, Iacobus Petri Braui, Mallobatus iudex, Vetulus iudex, Corradus Banzoni.* De *Laude, Vincentius de Siſiraga, Anſelmus de ſumma ripa.* De *Nouaria, Opizo de Briona, Tedixius Cabalacius, Girardus de Bomprando.* De *Vercellis, Meardus & Vercellinus.*

HAE *autem ſunt ciuitates & loca quæ pacem præſcriptam ſub iuramento Lombardorũ nobiſcum receperunt, & eandem per ſe iurauerunt: Papia, Cremona, Comiterdona, Aſta, Caſarea, Ianua, Alba, & aliæ ciuitates & loca, et perſonæ quæ ſunt & quæ fuerũt in pace noſtra.*

HAEC *autem ſunt nomina nuntiorũ qui inueſtituram conſulatus à nobis nomine ciuitatum receperunt.* De *Mediolano, Adobatus.* De *Placentia, Gaardus Attizonus.* De *Laude, Vincentius Corno.* De *Vincẽtia, Pileus.* De *Padua, Ianſus.* De *Teruiſio, Florius.* De *Mantua, Alexandrinus.* De *Fauentia, Bernardus.* De *Bononia, Antonius.* De *Mutina, Arlotus.* De *Rhegio, Rolandus.* De *Parma, Iacobus Petri Braui.* De *Nouaria, Opizo.* De *Vercellis, Meardus.* De *Pergamo, Atoſitiarius.*

SIGNVM *domini Friderici* Romanorũ *inclytiſsimi imperatoris*: Ego *Gotifredus imperialis aulæ cancellarius vice Chriſtiani Ma-*

guntinæ ſedis archiepiſcopi & Germaniæ archicancellarij recognoui.

ACTA *ſunt hæc anno incarnationis milleſimo centeſimo octogeſimotertio: indictione prima: regnante domino Friderico Romano imperatore glorioſiſſimo, anno regni eius octogeſimoſecundo, imperij vero triceſimonono. Datum apud Conſtantiam in ſolenni curia* VII. *Kal. Iulij.*

IN *Chriſti nomine iuro ego quòd amodo ero fidelis domino imperatori Friderico, & eius filio regi Henrico. non ero in conſilio vel facto quòd ipſi perdant vitam, vel membrum, aut mentem, ſeu coronam imperij, vel regni, vel caput. & ſi sciuero aliquem feciſſe, vel facere volentem: per me vel alium domino imperatori, vel regi, vel nuntio eius, ſine fraude manifeſtabo eis, & adiuuabo honorem coronæ tenere: & ſi perdiderit, recuperare bona fide in exercitu & comitatu adiuuabo. Inſuper pacem domini imper. Friderici, & filij eius regis Henrici, & ſuæ partis factam cum ſocietate Lombardiæ, & eius ſocietatis, ſicut ſcriptum eſt inde, ſine fraude intra quindecim dies poſt iurata bono intellectu, & ſigillo imperatoris ſigillata obſeruabo bona fide, & ſine fraude, & hoc iurare faciam omnes maſculos meos habitantes à decimoſexto anno ſupra vſq; ad ſeptuageſimũ, intra quindecim dies poſtquã iuratum ha-*

buero: exceptis ſeruis. & qui per me iurare noluerint, intra tertiam diem imperatori, vel regi, vel ſuis nuntijs manifeſtabo per breue. Milleſimo centeſimo octogeſimotertio, *indictione* .j. Ego *iuro omnibus ciuitatibus ſocietatis* Lombardiæ, Marchiæ, & Romaniæ, & *locis*, & *domino* Opizoni Marchioni Malaſpinæ, & *omnibus perſonis prædictæ ſocietatis, conceſsiones & permiſsiones atq; pacta, ſicut in ſcripto pacis inter nuntios domini imperatoris, & rectores & nuntios ciuitatum ſocietatis* Lombardiæ *factо continetur firmans tenore: nec ero in conſilio vel facto vbi aliquid prædictorum minuatur alicui de ſocietate: & ſi qua perſona, aut ciuitas, vel locus alicui ciuitati, vel loco, aut perſonæ prædictæ ſocietatis, aut iam dicto marchioni auferre, vel deminuere voluerit, eos vel eas manutenere, & defendere bona fide ſine fraude contra omnes adiuuabo: & omnia præcepta quæ rectores concorditer omnes, vel maior pars mihi fecerint, ſine fraude obſeruabo: & omnia ſupradicta attendam à* Kalendis *Maij vſque ad triginta annos: & in capite vniuſcuiuſque quinquennij, ſcilicet ſi per maiorem partem rectorum requiſitus fuero, renouabo: & hoc totum ſine fraude iurare omnes homines meæ ciuitatis à decimooctauo anno vſq; ad ſeptuageſimum faciam. & hæc omnia faciam iurare conſules vel poteſtates meæ ciuitatis*

uitatis, & credentias vſq; ad illum terminum, qui mihi conſtitutus fuerit per rectores Lombardiæ & Marchiæ, & Romaniæ, in hoc eloquio:

DIE *lunæ vndecimo* Kal. *Ianuarij in Placentia, in eccleſia ſanctæ* Brig*i*d*a, in præſentia* Mirabelli*, Gulielmi, Garonij notarij, ibiq; in eorum præſentia rectores* Lombard*iæ, Marchiæ, & Romaniæ, fecerunt prædictum ſacramentum: nomina quorum ſunt hæc:* De Brixia *Aldericus de Salla.* De Verona *Vozo iudex.* Dde Bononia *Prendeparte poteſtas.* De *Padua Baxotus.* De *Nouaria Rogerius Marcellinus poteſtas.* De *Teruiſio Oldericus de Montello.* De *Mantua Gulielmus de Azo.* De *Placentia* Bonizo *iudex.* De *Pergamo Albertus de Oſſa poteſtas.* De *plebe de Granatina Petrus Collus iudex.* De *Fauentia Gulielmus Butinus poteſtas.* De *Mediolano Petrus vicecomes.*

HAEC *ſunt nomina eorum qui iurauerunt, vt ſuperius legitur, vt dicti rectores iurauerunt: eo excepto, quòd non fuerunt diſtricti facere iurare homines ſuæ ciuitatis.* De *Brixia, Deſiderius iudex, Martinus de* Potenal*upis, Pax Confalonerius.* De *Padua, Guaniphus Achalaone.* De *Verona, cancellarius Creſcenonum, & Viuianus aduocatorum.* De *Teruiſio, Trauiſius de Gualperto.* De *Pergamo, Lanfrancus.* De *Monancha, Oprandus iudex, Ioannes*

De Petengo. De *Nouaria*, *Fridericus de Bon.* *Michael Capra.* De *Mutina*, *Rolandus de Baimonte*. De *Garino*, *Bunalclius de Garbonenſibus*. De *plebe de Granatoria*, *Gregorius conſul ita iurauit, ſuus rector*. De *Fauentia*, *Anteus iudex: anno à natiuitate* Domini M C L X X X. *indictione prima: & poſtea ſequenti die martis*. X I I. *Kal. Ianuarij Armanus de Parma rector idem ſacramentum fecit, vt pridem rectores fecerunt: & Albertus de Theobaldo ſimiliter.*

Finit liber de pace Conſtantiæ.

HENRICI STEPHANI CASTIGATIONES in Leonis Imperatoris Conſtitutiones.

Pagina 236. Verſu τοῖς ἐναν.] *Legendo,* ὥστε καὶ ἐντεῦθεν συμβῆναι, *expleuerimus hãc ſententiam. Suſpectus eſt & proximus hic locus,* ἄλλων πρὸς ἄλλας μετατιθέντων.

Pag. 240. V. σαθαι.] *Lege,* καὶ ἔτι μὴν ὑπεναντίον καὶ ἄναφ.

V. δεῖν ἄγαν] *Lego* εἰς ἓν σωματοποιηθέμενος, *vt modò dixit* σωματοποιίαν.

P. 242. V. Διὰ τοῦτο] *Mallem* τινὸς ἄλλου, *quanquã ob omiſſa verba in proximè ſequenti verſu, difficile eſt aliquid certi de lectione hac ſtatuere.*

P. 254. V. λὶς τοῦς] πλὴν τοῦ *eſt in exemplari, ſed repoſui* πλὴν οὐ.

P. 270. V. κομιδῇ] *Mallem,* πλὴν τῶν εἰς τὸ τοιοῦτον βίον προσιέντων.

P. 281. V. σύνοδος] *Legendum puto* συνέγειλε, *aut tollendum* ὡς.

P. 281. V. Ὅσον] *Legendum* μονάδος *ex aliis locis apparet.*

P. 292. V. ῥαστῇ] In exemplari πλέον ἀξία, ſed repoſui πλεονεξία, reſpiciens ad πλεονεκτικὸν, ſecundum huius conſtitutionis verbum.

P. 294. V. παγγρόνει] In exempl. τό, τι ἱερὸν πολιτικὸν θέσμ. apertè omiſſo altero τό, τι ante πολιτικὸν, vbi & repoſui: vt ſit, τέ, τι ἱερὸν τέ, τι πολιτικὸν θέσμιον: pro eo quod modò dixit, οἵ τε ἱεροὶ θεσμοὶ καὶ ὁ πολιτικὸς ψῆφος.

P. 30[illegible]. V. ῥυμβόνοις] Lego παραπιλούμενος, vt tota periodus bene procedat.

P. 304. V. γυναικῶν] Mallem μεταλαμβάνει, vt & in ipſa conſtitutione vſurpatur μετάληψις.

P. 310. V. λειπ] Lego ὅπως pro ὅπερ.

P. 316. V. ὑποχωρ.] Legendum ὑποχωρίαν ex alÿs locis patet.

V. φανεὶς] οὐδαμῶς ὄψει. ſic in exemplari.

V. λομβύνε] In exempl. θύραν ἀνάγει, ſed repoſui ἀνοίγει, quo & alibi vtitur. Latinis quoque tritæ ſunt & veluti prouerbiales metaphoræ, Aperire ianuam, Aperire feneſtram.

P. 318. V. θεσπί.] In exempl. ἀπίλασιν, quod nihil ſignificat. ἀπίλυσιν autem per υ, nullo modo conuenit huic loco. repoſui igitur ἀπίκλασιν: vt & alibi dicit, ἀπικλᾶσι τὴν πάροδον, eadem de re.

V. τοῖς] In exempl. τὴν ἀδικίαν, manifeſto errore.

P. 322. V. ἑκάστῳ] Mallem ἀναστρέφειν hac

quidem

quidem ſignificatione, vt & infrà pag. 494. quanquam & alibi αἰ ατρέφεσθαι ſic vſurpat. Item hoc ipſo in verſu ſi ὁποτέρῳ rectè legitur, pro ἑκοτέρου ſeu ἑκατέρῳ eſt poſitum, vt & alio loco.

V. καὶ τι.] καὶ στερὸν τι κερδαίνειν. *corruptum eſſe* στερὸν *video: pro eo autem quid reponi debeat, ambigo.* ἕτερον, *aut* ὕστερον, *tollendo* καὶ, *forſitan ſuſpicetur aliquis reponendum.*

V. μόνον] Lego τὸ ὅλον.

V. ἀνδρί] Mallem ἐπ' αὐτῷ.

P. 324. V. εἰς] Lego εἰς ἓν συγκεφαλαιούμενον.

P. 330. V. ὅσαι] *Locus hic, qui ob deprauationem vix poteſt intelligi, facilis videtur fore, ſi* ἐκτελεῖς *legatur pro* ἐκτελεῖν, *ac* οὖσιν *pro* οὖσαν, *&* ἀπαιτοῦσα *nominatiuo ſingulari: vt ſit*, διάταξις φύσει τὸ δίκαιον, ἀπαιτοῦσα τὰς γονέας τὰς ὑποσχέσεις. *id eſt*, ἐν τῷ ἀπαιτεῖν. *ſic paulo pòſt*, μόνον [τὸν γονέα] ἀπαιτεῖσθαι τὴν ὑπόσχεσιν. *Illud duntaxat durinſculum eſt, & mihi adhuc ſuſpectum*, ἐκτελεῖς οὖσιν. *Intelligit autem Leo, vt opinor*, διάταξιν *Iuſtiniani, quæ eſt* Codicis *lib. 5. Tit.* De iure dotium. *cuius* διατάξεως *initium eſt*, Si pater dotem *&c.*

V. καιρὸν] Lego ὑποσχόμενον, *ſuſpectum habens & nomen proximè ſequens.*

P. 332. V. δεῖξιν] Lego, οὐ ποιεῖται περὶ πολλοῦ. πῶς; πολλάκις τὴν *&c.* Fortaſſe ta-

men maior aliqua ſubeſt huic loco deprauatio.

P. 342. V. ποιεῖ] Pro ὠλίνων non dubito *quin legendum ſit* ὠλῶν.

P. 344. V. τον] *Legendum puto* ἀλλ' εἰ, & γνώμῃ *in dandi caſu: vt ita ordinetur hæc periodus,* ὁριζόντων μὴ καθάπαξ ἀναφαίρετον εἶναι τὸ δώρημα, ἀλλ' (εἰ γνώμῃ πονηρίας ἀλοίη τις μιᾷ τῶν ἀπηγορευμένων αἰτιῶν, ἢ τὸ τῆς ἐλευθερίας ἀξίωμα ἰσχὺν ἔχει πρὸς σχῆμα δουλείας μεταποιεῖν) πάλιν εἰς τὴν δούλων τὴν χώραν ἄγεσθαι. Sed ἀλοίη τις μιᾶς τῶν αἰτιῶν *miror cur non dixerit, vſitata loquẽdi forma, potius quàm* μιᾷ. *ac fortaſſe hic datiuus perperam pro illo genitiuo à librario poſitus eſt. Duriuſculum eſt etiam illud* γνώμῃ πονηρίας. *Apertius autem in fine huius conſtitutionis loquens, dicit,* εἰ γὰρ δοῦλοι ἅπαξ ἀφειμένοι ζυγοῦ, μὴ πονηροὶ ὀφθέντες, οὐχὶ πάλιν ἕλκειν αὐτὸν ἀναγκάζονται.

V. το] *Legendum* τοῖς γονεῦσιν, *aut* τῶν γονέων. *lectio illa ſcripturæ noſtri exẽplaris (quæ eſt* τοῖς γονεῦς*) vicinior: hæc autem vſitata ſermonis forma accommodatior.*

V. ἐδοξ.] *Lego* ἐδόξαν, *quum præceſſerit* ἀκούουσι καὶ τιμῶσι.

V. νι λόγ.] *Omnino exiſtimo includenda parentheſi hæc verba,* οὐδὲ γὰρ ὑμῖν μὴ αὐτοποιημένον ἠθέτηται. *vt ſit,* ἀλλ' ὁρᾶται [τὸ δόγμα] οὐδενὶ λόγῳ τινὸς ἀπηρτημένον. *id eſt,*

vno

vno verbo, ἠκυρωμένον, vel ἀκυρωθέν. & hoc modo ante ἀλλ' ὁρᾶτε, non τελεία στιγμὴ ponenda fuerit, ſed ὑποστιγμὴ, notata puncto ſupernè collocato, more noſtro.

P. 348. V. συγγενεῖς] Puto legendum, ἐν ᾗ δὴ ἀδιαδέτω καλεῖν τε, vt alibi loquitur.

V. λοι.] Non poſſum ferre ἄλλως γάρ. quid ſi in ἀλλ' ὥσπερ mutem? nè hæc quidem lectio ſatis placuerit.

P. 352. V. παῖδας] In exemplari μετέχουσι, ſed repoſui ἀμετόχους.

P. 354. V. προάγει] Nemo non fatebitur, opinor, legendum, οὕτω προσήκει.

V. Καὶ καλῶς] Hîc item nemo non mihi aſſentietur (ni fallor) ſcribenti, Καὶ ἄλλως. vt ſit, καὶ ἄλλως κρεῖττον ὑπάρχει τὴν ὠφέλειαν ἐμ κοινῷ καταστήσασθαι, πολὺ δὲ πλέον προσήκει κοινὴν εἶναι τὴν &c. Sic & alibi apud hunc aduerbium ἄλλως vſurpatum inuenies.

V. οἰκεῖος] Fortaſſe legendum, μὴ τὸ βούλεσθαι. Certè οὐ τὸ ſtare non poteſt.

P. 356. V. τέρας] Rectius πενέστατοι ſcriberetur: vt dicitur εἰς πενίαν πεσόντος, ad paupertatem redegit.

P. 358. V. φροντίδ.] In exempl. συμμεμιγμένων, ſed repoſui συμμεμιγμένον.

V. καθορᾶ] Ex εἰ γὰρ facio καὶ γάρ. neque enim dici poteſt εἰ οὖν.

V. μὲν οὖν] Lego προτιμῶσαι δὲ, ὅμως &c. vt

ſit

ſit ſenſus huius periodi, Quotquot enim fœminæ virginitatem quidem lecto iugali anteponunt, ſic tamen anteponunt, vt interim liberorum deſiderio pungantur: hoc ſe conſequi etiam abſque lecto iugali videntes, virginitatis dignitatem in pretio habere non deſinent.

P. 360. V. καὶ] *Eſſet aliquis ſenſus legendo*, ὥσπερ καὶ καθαρὰ συμβαίνει. *nec tamen ita Leonem ſcripſiſſe perſuaſum habeo.*

V. τῶν] Lego τούτῳ. *vt ſit* φιλοτιμεῖται τὸ ὑποχέεσθαι τούτῳ, *eadem conſtructione qua dixit pag.* 356. τὰς μὲν φιλοτιμεῖσθαι κτήσει τῶν παίδων.

P. 362. V. ὁμοίως] Hæc duo verba ἰδέα μὴ, *à me repoſita ſunt pro iſtis quæ ſunt in exemplari*, εἰ δ' ἂν μή.

V. διαποτέσαι] Rectius ὃς μὲν, & ὃς δέ. *vt ſit*, τί γὰρ, εἰ [ἐκεῖνος] κρεῖττον τοῦ διαπτῆσαι ἄξιος, ὃς οὔπω εἰς τὸ φρονεῖν ἀφίκετο, καὶ ὑπερθέσας τὸν χρόνον ὃς ἦν οὐκ ἐλαττοῦται φρονήσεως, εἰ καὶ τοῦ καιροῦ ἔλαττον ἔχων, [ἐκεῖνος] ἀπαρχθήσεται &c. Addo verò hîc καὶ poſt εἰ, *non ex noſtro exemplari ſumptum, ſed tanquam in eo perperam omiſſum.*

P. 364. V. πηρώσει] Rectius ἃ πολ. *vt omnia præcedentia referat articulus. Ideo autem non incluſi parentheſi hæc verba*, ἵνα τὰ ἄλλα δυσχερῆ, *vſque ad* περαίας, *quòd ſermonis* ἀκολουθία *velut interrupta ſit per poſterius*

ναὶ

πᾶς. & inter οὐ & κωλυόμενοι interpunctionem notaui, nequis hanc negationem cum illo participio coniungeret. Eſt præterea ὑποφορίας à me repoſitum in locum τοῦ ὑπηρεσίας, quod in exemplari habetur, errore manifeſtiſſimo.

P. 366. V. μὴ] Pro βασιλεύειν legendum puto βασιλέα. vt antè dixit, ὥστε μὴ μόνον παρὰ βασιλέως, ἀλλὰ καὶ παρὰ παντὸς τοῦ καθ' ἑκάστην χώραν τὸ ἄρχειν καὶ δεῖπνον λαχόντος τὴν ἐξουσίαν λαμβάνειν.

P. 368. V. το. καὶ] Pro καὶ lego ναί. vt ſit, ναί, φησίν, ἀλλά. Sic autem ναὶ ſequente ἀλλὰ in anthypophora, frequens eſt apud primæ etiam claſſis ſcriptores. Quin verò αἱ τιμὴν legendum ſit, nemini dubium eſſe poteſt.

P. 374. V. ἄρα] Puto legendum ἦν, vt feratur ad παλινῳδίαν. ſed de his duobus verbis ἐπικρατῆ φέρουσαν quod dicam non habeo.

V. φέρομεν] Malim περιιόντος quàm παριόντος. Sic & alijs duobus in locis παρὰ pro περὶ poſitum in hac ipſa voce exiſtimo. Ex quarum præpoſitionum permutatione multa menda & alijs in vocabulis paſſim reperiuntur.

P. 378. V. ποιίας] Pro αὖ οὐ τὴν (quas tres voculas locum hîc non habere omnes vident) forſitan ἀκροτάτην legi poſſit. nam hunc ſuperlatiuum hoc ſenſu & alibi vſurpat. Certè aut hoc, aut aliquod aliud nomen adiectiuum idem ſignificans, perperam in tres has particu-

lus fuiſſe diſſolutum, planè mihi perſuadeo.

V. νέας] Aut ἐπεὶ συνεχθῆναι, *aut* συνεχθῆναι γδ *legendum videtur.*

P. 382. V. πέμπεσθαι] Pro παρεῖναι *malim* περιεῖναι, *vt cum alibi, tum pag.* 384. ἢ τὸν ἄνδρα περιεῖναι. *Vide paulo antè praced. annot. in pag.* 374. *de* παρόντ☉ *pro* περιόντ☉.

V. γδ καὶ] Lego, φροντὶς τοῦ ὅπως ἂν &c.

P. 384. V. μων] *Mutaui* ἠξιώμεθα *in* ἐξιώμεθα, & *addidi* περὶ *ante* τῶν.

V. σότης] *Non dubium eſt quin legendum ſit* ἰσότητα, *non* ἀνισότητα.

V. φωτεῖς] *Malim ita legere hunc locum*, ἕως μὲν φανερὸν ἦ τὸν ἄνδρα περιεῖναι, ἢ τὴν γε μιτλὴν, μένειν ἄλυτα &c.

P. 386. V. πῶς ἂν] *Stare non poteſt hæc periodus vt hîc habetur: ita autem habetur vt in exemplari noſtro ſcripta eſt. ſed ſtare poterit ita ſcribendo*, πῶς ἂν, εἰ μέχρι καὶ τῶν φανλοτάτων αὐτῆς ἡ περιουσία τῶν αἰχμαλώτων λογ. &c.

P. 388. V. κατότητα] Hîc καὶ *pro* καὶ, *eodem errore quo antè, pag.* 368.

V. τίσιως] *Durum hoc loquendi genus*, ὅτ☉ ὁ λόγ☉ ἄμεινον ἦν μὴ προελθεῖν. *adeò vt Leonem ſuſpicer ſcriptum reliquiſſe*, ὅτ☉ ὁ λόγ☉ ἀμείνων ἦν μὴ προελθεῖν, *aut*, τοῦτον τὸν λόγον ἄμεινον ἦν μὴ προελθεῖν.

V. ἀλλ'] *Lego* ἦ, *non* ἦν.

P. 390. V. οὐδ'] *Videtur poſt* λώτινα *deeſſe* προσῆκε, *aut huiuſmodi aliquod verbum. vt ſit* οὐδ' ἐπ' ὁρῶντες λαμβάνοντες πρόνοιαν λώτινα προσῆκε περὶ τῶν ὑβρισμένων, *&c. Niſi fortè quis malit legere,* πρόνοιαν λώτινα οὖν περὶ τῶν *&c. Sed & hîc* ὑπὲρ τοῦ μὴ βοηθεῖν. *ſuſpecta mihi eſt negatiua particula: niſi nouam ſignificationem demus præpoſitioni* ὑπέρ.

P. 391. V. νον] *Fortaſſe rectius* ὑστέρους ἐστιν, *&* ὕβρεως καὶ αἰσχύνης.

P. 394. V. καὶ ἐν] *Puto legendum* ἐν μὲν *pro* ἐν μέ. *Eſt autem genitiuus* συναλλάγματος *in exemplari, quem mutaui in nominatiuũ* συναλλάγματα.

P. 396. V. καιον] *Lego* τοῦτο: *vt ſit,* στρέφοντες τὴν διάνοιαν περὶ τοῦτο. *Quanquam vſitatius eſt* τοῦτο στρέφω περὶ τὴν διάνοιαν (*vt &* ἀναπολῶ περὶ νοῦν *&* κατὰ νοῦν) *quàm* τὴν διάνοιαν στρέφω περὶ τοῦτο.

P. 398. V. καὶ τὸν] *Loci huius caſtigatio ex ipſius legis eſt petenda verbis.*

V. παιδὶ] *Fortaſſe rectius* κινδυνοφόροι.

V. ρῶ] *Malim* πολεμίοις, *vt paulo antè dixit* τοῖς ἐν τοῖς πολεμίοις μεμενηκότες.

V. οὐ πῶς] *Inter* κληρονομεῖν *&* συγκεχώρηται *deeſt aliquid. Certè inſerendo particulam* οἷς, *perfecta redditur oratio.*

P. 400. V. τι ἐλευθ.] *Si credamus vſum Leonem hoc loquendi genere,* τὰς ὠδῖνας ἀπολύειν, *eodem modo quo antè, poſt* ἀπέλυσε *deeſ-*

ſe ἡ μήτηρ dicendum fuerit.

P. 402. V. κωλύειν] *Videtur ante aut poſt οὐκ ἐκώλυσεν aliquid deſiderari. fortaſſe ὁ δ' οὐκ ἐκώλυσεν ſcripſerat* Leo, *aut οὐκ ἐκώλυσε δέ. Vtut legantur hæc verba, certè qui ſequitur infinitiuus κρίνειν, retineri non poteſt. quare muto in κρίνει: non ignorans tamen melius ἔκρινε ſequi ἐκώλυσε.*

P. 404. V. πολυπ.] Lego καὶ πολυπλόκων.

V. δόγμα] Ex *his duobus παρεχόμενον & παρέχομαι alterum ſuperuacaneum eſt.* Parti*cipium retinere malim, ſed in fine periodi loco verbi παρέχομαι poſitum: & non in eodem caſu manens, ſed mutato accuſatiuo in nominatiuum. vt ſit ipſe imperator παρεχόμενος, quod δόγμα ſuperiorum temporum οὐκ ἦν παρεχόμενον.*

P. 408. V. ἐκείνων] Poſt ἁπλῶς pono ὑποστιγμὴν, *& pro μὴ lego μὲν, præfixa illi particula εἰ. vt ſit καὶ εἰ μὲν ἀσύμφορον, &c. Ita optimè procedet huius periodi ſententia, alioqui impedita.*

V. νίσαι] *Aut ἔξεστι legendum pro ἐξεῖναι: aut aliquod verbum indicatiui modi, à quo hic infinitiuus pendeat, deſiderari dicendũ eſt.*

P. 412. V. ὕπαρξιν] Rectius κύριος. Nam *vſitatum eſt & elegans, οὐκ ἔστι κύριος βουλεύεσθαι, pro οὐκ ἔχει ἐξουσίαν τοῦ βουλεύεσθαι. aut ſine τοῦ, vt pag.* 418.

V. ἵππος.

V. ἑταῖρ.] *In exempl. eſt* ἕτερος, *pro* ἑταῖρος. *cuiuſmodi error à me & in caſtigationibus in alium librum adnotatus eſt.*

P. 414. V. τὰς εἰς] *Legendum puto aut* τὰς ἑαυτῶ, *ſine* εἰς, *aut* τὰς εἰς αὐτὴν: *& quidem hoc modo potius quàm illo.*

P. 418. V. ὅτιν] *Vel* τὰ πρέποντα *legendũ, vel deſiderari ſubſtantiuũ nomen, quod cum* πρέποντα *iungatur, exiſtimandum eſt.*

V. τὰ μὲν] *Perpendant viri docti annon in locum incommodæ illius lectionis hæc reponi commodè poßit, parua cum mutatione,* περὶ τῶν τῇ διαδήκῃ τὸ δὲ ζῶντος τινὸς προφθάσαι διανοηθέντων. *Alibi dicit,* εἰ μὴ ἄρα γε τὴν τελευτὴν προφθάσῃ διαθέμενος.

V. νόσοι] *Pro* παρόντων *mallem* περιόντων. *& præpoſitionem* παρὰ *pro* περὶ *eodem in verbo poſitam annotaui iam bis antea.*

P. 420. V. αἰχμ.] *In exempl. legitur non* ἐλύπει, *ſed* ἐλύσει. *quod nihil ſignificat.*

P. 422. V. αὐτῶ] *Lego* παραλαμβάνεσθαι:

P. 424. V. ὅδοιπ.] *Malo* γινομένην.

P. 430. V. τὰ διώκει] *In exempl.* ὅσον ἦμεν. *ſed nemo non mihi aſſentietur, opinor, reponenti* ὅσον ἦμαρ.

P. 432. V. ἵστασθαι] *Quid valeat* ἵστασθαι *quiuis intelligat: ſed huic loco non conuenire huius ſignificationem, hoc quoque quilibet intelligat. Vnica igitur litera mutata repono*

ἐξιέϑαι. Eſt autem *πρὸς τὸ τῆ γνώμης αὐτῶν ἀκριβῶς ἐξιέϑαι*, Exactè eorum voluntati reſpondere, Quaſi, eorum voluntati ita quadrare, vt ad eius exactum modulum æquata, poſitè & ad vnguem facta. Verto autem Exactè voluntati, & Exactum modulum voluntatis, quòd *ἀκριβῶς* ad genitiuum *γνώμης* refeſratur, non ad *ἐξιέϑαι*. alioqui conueniret hic locus cum iſto, *ἐνέματα ἀκριβῶς συνεξετασμένα*.

V. *καὶ ἐν*] Videtur ſcribendum *εἰ καὶ ἐν*. in qua tamen ſcriptura *καὶ* otioſum fuerit. quod dico, nequis *εἰ καὶ* pro quanuis accipiendum exiſtimet. Fortaſſe *εἰ μὴ ἐν* ſcripſerat Leo. ſequitur enim, *ἐν ταῖς ἄλλαις ἢ χώραις*. Non malè etiam legeretur, *ἔγι ἐν*. Vtut legatur, particula *εἰ* eſt neceſſaria.

P. 434. V. *τοῦτο*] Melius, *διαιρεῖ γρ ἐν μέρεσι*, &c.

P. 436. V. *θεωπ.*] Lego *πιεζόντων ἐν βίῳ*, vt paginæ 452. verſu penult.

V. *ἀλλὰ*] Rectius *ἄγρα*. vt opinor.

P. 438. V. *ἐκείνης*] Lego *ἐπισημαινομένην*, & *αὐτὴν* pro *αὐτοῖς*, hypodiaſtolen duntaxat poſt *σφραγῖδα* notans. Sed & proximè præcedentia verba, *ὥσπερ οὐδὲ ἐπισημαίνοντα γε ταύτην*, mihi ſunt ſuſpecta.

P. 440. V. *μέζεσϑαι*] Deſideratur nomen fœm. genit. caſ. ad quod articulus *τῆ* & participium *φρονούσης* pertinent.

P. 442. V. φα] *In exempl.* ὑπεξάγοντι δόγματα, *nullo ſenſu. ac ex multis alijs locis legendum apparet,* ὑπεξάγοντι δόγματι. *& vt hîc,* ἐκεῖθεν τῷ ἡμετέρῳ ὑπεξάγοντι δόγματι, *ſic alibi,* δόγματι τοῦ ἡμετέρου κράτους ἐκεῖθεν ἐκφερόμενοι. *vbi* ἐκφερόμενοι *idem quod* ὑπεξαγόμενοι. *at pag.: 82. verſu tertio* ὑπεξαγωγὴν *dixit, vt hîc* ὑπεξάγοντι.

V. ταῦται] Nominatiuum verbi ἐλάμβανον *hîc non inuenio, nec inueniri poſſe puto, vtpote à librario per incuriam omiſſum.* Eum autem *fuiſſe ſuſpicor* ἀρχαί τινες.

P. 446. V. εἰς τὴν] *Omnino legendum exiſtimo* τῇ μὴ προσηκούσῃ.

P. 448. V. μαρτυρεῖν] Deeſſe videntur aliquot verba huic periodo.

P. 452. V. Ἐπειδὴ] Vel addendum, vel ſubaudiendum ἀπὸ τοῦ κοινοῦ verbum ἔστιν ante poſterius ὅτι. nam vel vtrobique ἔστιν ὅτι, vel vtrobique ἔτι dici accentu in poſteriorem retracto, linguæ Græcæ conſuetudo poſtulat.

V. φαν] Poſt nomen βεβαίαν deeſſe infinitiuum patet. is fuerit εἶναι, aut λέγεσθαι, aut quiſpiam huiuſmodi.

V. οὐ δεχ.] Pro οὐ δεχομένης repono ἐνδεχομένης, & quidem audacter: quippe quum ἐνδεχομένην ita eum pag. 422. vſurpaſſe meminerim.

P. 456. V. μοι] Verbum περιτυγχάνω non

 accuſ

accuſatiuo, ſed datiuo iungi norunt omnes: hîc itaque mihi reponenti τὸν κατορωρυγμένῳ περιτυχόντα θησαυρῷ, aſſentientur itidem, vt auguror, omnes.

P. 458. V. τ⊙] Qui non fatebuntur hîc pro κοινοὺς legi debere κενοὺς, eos ego φρενῶν κενοὺς eſſe dixero.

P. 464. V. αὐτῷ] Puto deeſſe has duas voculas ἃ ἐπὶ ante τῷ. aliquid certè deeſt huic periodo, quicquid illud ſit.

V. λιως] Lego, ὅμως εἰ ἐκείνοις τὴν, &c.

V. αὔθημ.] Contrarium verbum ἀποπερύσονται deſiderat omnino huius loci ſententia: cui tamen ἰσοδυναμοῦν erit ἀποπερύσονται, inſerta negatiua particula. Quæ etiam lectio non diſplicet, quòd ſequatur ταφῆς ἄπειρ.

P. 466. V. οἱ] Lego πλεῖστα, & οἷα πάντα &c. paulò poſt.

V. τὸ καὶ] Deſiderari puto πνεύματι, quod iungatur cum θείῳ. Niſi fortè quis aliud ſubſtantiuum deeſſe exiſtimet, eo quòd non θεῖον ſed ἅγιον πνεῦμα recepta paßim loquendi forma, paulo pòſt bis appellet. Reperio tamen infrà, pag. 577. μάλιστά γε καὶ πολιτικοῦ νόμου οὐκ οἶδ' ὅπως μὴ συμφωνῶν ἐπιλύσαντος τῷ δόγματι τοῦ πνεύματος. vbi δόγμα τοῦ πνεύματος Leo appellat Apoſtolicum dogma.

P. 468. V. τῷ] Lego παύτας: vt verſu ſequente dicit, μὴ παύτας &c.

V. ὕλῃ

V. ἰνλῶ] *Locum hîc non habet* ἰνλῶ. *pro quo primo aſpectu* ἰκεμι *legendum mihi viſum eſt: & , quum ita legendo incoharens eſſet oratio, ei præfigendum eſſe articulum* ὃς : *vt eſſet* , ὃς ἱκεμι. *veriſimile enim fuerit, poſt* ἀντιφθεγγόμενος *omiſſum à librario* ὃς. Porrò *de lege dictum* κρίνειν *reperitur & ſuprà. Quod autem manet ſuſpenſa poſt* ἐπεὶ *oratio, in hoc authore nouum non eſt. verùm alibi poſito* ἐπεὶ, *& multis interiectis, vbi ſuſpenſam orationẽ vult abſoluere, ſubiungit* ἐπεὶ οὖν: (*quaſi quis dicat*, Quoniam *inquam*) *at hîc poſito priore loco* ἐπεὶ οὖν, *ſubiungit*, ἀλλὰ γδ ἐπεί.

V. ἱκέινοις] Non *dubito quin pro* ἱκέινοις *legendum ſit* ἱκέτιε, *ſi modò nihil hîc deeſſe putandum eſt.* Sed *&* ἵκαντα *ſuſpectum alicui fortaſſe fuerit.*

V. λύσιως] V*idetur pro* ἄλογος *reponi debere contrarium* εὔλογος. *poſt quod optimè ſequetur*, δοκεῖ γδ σωτηρία, *&c. tollendo deinde* ἢ *ante* ἀληθῶς, *aut pro* ἢ *reponendo* αὕτη. Nam *ſi, vt ſeruetur* ἢ, *ex* ἀληθῶς *faciamus* ἀληθὲς (*quæ lectio mihi prima fronte arriſit*) *ne interim authoris ſententiam integram non ſeruemus periculum eſt. quam eſſe puto huiuſmodi*, Et *cauſa quidem ob quam agricolas neceſſitate honorandi huius diei aſtringi nolit, ſpecioſa eſt. videtur enim eſſe ſalus & conſeruatio fructuum. at ſi verum ſpectemus, eſt futi-*

 lis.

lis. Ad verbum, Sed eſt reuera nihil. Verùm intelligo οὐδὲν *(id eſt nihil) hoc loco, vt quum dicitur* οὐδὲν λέγειν*, pro Nihil dicere quod ad rem faciat, Nihil dicere quod alicuius ſit ponderis.* ἄλογος *verò pro* ἀπρεπὴς *accipio, exponens ſpecioſa: quòd Liuius ſpecioſa & vera opponat, vt hîc* ἄλογος *&* ἀληθῶς *opponi videmus. Non ignoro tamen, etiam* δοκεῖν *&* ἀληθῶς εἶναι *vſitato & eleganti loquendi genere inuicem ſæpe aduerſari.*

V. διαπ.τε] *Mihi ſubolet error in his verbis,* κατὰ πάντων ἐναντίων.

V. τὴν] *Legendum* ἐγκαταλελειμμένην*, aut* ἐγκαταλειμμένην. *ſed durius hoc præteritum in actiua ſignificatione ſumetur.*

P. 470. V. ἐῶν] *Videtur deſiderari particula negatiua* μὴ *ante* ὁρμᾶσθαι*, & μὴ ante* ἀναφαίρετον. *Eſt etiam legendum* κοινοποιεῖσθαι*, quo verbo infrà eodẽ plane modo vtitur.*

V. Οἰόμεθα.] *Nullum aliud verbum quàm* διάταξιν *nobis huius loci ſententiam turbare exiſtimo. Quid ſi igitur diuidentes,* διὰ τάξιν *legamus? nihil certè promouerimus. Quid ſi verò* διὰ πᾶσαν *reponamus? bellè quidem procedet ſententia: ſed vt ſyllabæ* τα *in* πα*, ita non etiam ſyllabæ* σαν *in* ξιν *procliuem lapſum eſſe, meritò aliquis obijciat.*

P. 482. V. ταῦς] *Huius loci explicationem haud ſcio an alius quàm ipſe ſcriptor tradere nobis poßit: niſi aliam lectionem aliud exem-*

plar afferat. quod propter datiuum χιτῶσι potiſſimum dico.

V. τῶν τε] Lego ὡς τῶν τε, &c.

P. 484. V. ἐμπορ.] Lego τῷ, & iungo cum infinitiuo συμμοιρέσασθαι.

P. 486. V. τυχῶν] Videtur legendũ ἐς καὶ δουλείαν, &c. Nã ſcio quidẽ poſt οὕτως rectè ſequi particulam ὥστε, ſed quæ habeat infinitiuum.

V. ἥνυσε] πρᾶσιν repoſuimus pro πρᾶξιν. nam dixit ἀπεμπολεῖν.

P. 488. V. σάγην] Pro [illegible] quod nihil ſignificat, non male, vt opinor, [illegible], repoſuero: cuius nominis ſignificatio huic loco videtur eſſe aptiſſima, & quo etiam alibi vtitur.

V. μῶττας] Cui videtur caſtigatione egere hic locus, cum ex ipſius legis petat verbis.

V. κρίν] Quid valeat ἔμοιγε ſolum, non intelligo, ac ſuſpicor addendum κριτῇ: vt ſit ἔμοιγε κριτῇ, Latinè ad verbum, Me iudice. Quanquam mallem παρ' ἔμοιγε κριτῇ. ſic Iulianus (vt imperator imperatoris loco ferat opem) in quadam epiſtola, νυνὶ δὲ καὶ τὴν ὅλην μοῦσαν προσειληφέτης, οὐδὲν ἀτιμοτέραν τοῦ τέλους, παρ' ἐμοὶ δὲ κριτῇ τάχα καὶ μείζω.

V. τε τοὺς] Fortaſſe ſcribendum, τοὺς τοῦτο τὸ χύδοιεν &c.

P. 490. V. τὴν] Poſt μὲν omiſſam exiſtimo præpoſitionẽ ἐν. qui lapſus facilis fuit. Sic

autem

autem recentiores τιλῶν *iũgunt etiam datiuo, præfixa præpoſitione* ἐν, *quum veteres accuſatiuo, præcedente* εἰς, *potius iungerent.* Sed & ὑπὸ δουλείαν τελούντων *paulo pòſt habes.*

V. οὐκ] *Videtur addendum* ἀπὸ *ante* τοῦ, & *tollenda interpunctio poſt* γνώμης.

P. 494. V. καὶ τίς] *Poſt* ἀποδείξαιτο *aut* ὃ *aut* ἃ *videtur à librario prætermiſſum.*

V. μετὰ] Pro ἐν τισὶ γνωρίζειν *legendum ſuſpicor* ἐν τισὶν ὁρίζειν.

V. το ἄρα] *In exempl. legitur* νόμον, οὓς, & εἴδα, & ἀσπάζεσθαι. *at nemo, vt opinor, negauerit ita legendum vt repoſui: vt ſit,* νόμον δὲ ἀσπάζεσθαι δίκην τοὺς, &c. & *per parentheſin, cuius notam appoſui,* διεσπακὼς δ' αὐτοὺς ἡ συνήθης ὁμιλία καλῶν εἶδε. *nam* εἶδε *eleganter hoc ſenſu dicitur.* Non συνήθης *tamen ſed* συνήθως *habes, quòd mutare id in contextu auſus non ſim.*

V. τύσει] *In exemplari* ὑπὲρ ἐκείνων *legitur: ſed ego audacter* ὑπορικτεύειν *repoſui, quum ex his verbis* ὑπὲρ ἐκείνων *nullus elici poſſet ſenſus: at* ὑποριπτεύειν *optimè quadraret, & præceßiſſet* τολμῶντας ὑπορικτεύειν.

P. 496. V. σώζειν] *In exempl. eſt* διὰ τὸ ὑμῖν. *omiſſo apertè pronomine* τοῦτο.

P. 498. V. ὑμεῖς] *Legendum puto* διαμβοιόν τι ἀπεμπολῶν.

P. 500. V. τίοις] *Non video quis ſit ſenſus,*

niſi μὲν pro μὴν legatur.

V. νῦν] *Quid hic valere poſſit* δίκην (*id eſt* ποινὴν) διαλύσουσι, *non intelligo: ac propemodum ex* διαλύσουσι *auſim* διαφεύξουσι *facere: vt ſit ſenſus, Illi autem pœnam non effugient. Ferenda ſunt enim in imperatoris ſermone verba etiam* ποιητικώτερα.

V. ἐλευθερίαν] Lego διὰ τοῦ *pro* διὰ τοῦτο.

V. ἀλλὰ] *Aut poſt* καὶ *addendum* κατὰ, *vt ſit* κατὰ τοῦτο: *aut* κἂν *ex* καὶ, & τούτῳ *ex* τοῦτο *faciendum exiſtimo: deinde &* φιλάνθρωπος *ex* φιλάνθρωπον.

P. 502. V. Ἐκεῖνο] Pag. 504. *dicit* τοὺς ἀποκρυψαμένους τὰ τῶν ναυαγούντων. *ex quibus verbis vide lector (vt & tibi aliquid, in quo vires ingenij experiaris, relinquam) an hunc emendare locum poſſis,* ὁ τὰ ἐκ θαλάττης κινδύνων ἀποκρυπτόμενος. *niſi fortè eum pro emendato habebis.*

V. καὶ παρ'] Ex καὶ *lubenter* κᾂν, & ἐπαρκῆ *ex* ἐπαρκεῖν *fecerim. quæ leuis mutatio ſententiã huius loci reddiderit facillimam, alioqui difficillimam: niſi quis acutius me hîc cernet.*

P. 506. V. νομοθέ.] *Malim* καθαιρεῖν *quàm* καθαίρειν. *hoc enim* Purgare *ſonat, illud* Exturbare, Euertere. *Potius tamen genitiuo iungitur hoc verbum interiecta præpoſitione* ἀπὸ.

V. ὡς] Malim ὥσπερ & *verſu ſequenti* τούτῳ. *Feci autem* συσφίγγειν *ex* συσφίγγην, *quod*

eſt

eſt in noſtro exemplari. Sic & pag. 618. ἀδιφώγιτιδα *vſurpat.*

V. δοκ..] *Subſtantiuum deſideret fortaſſe aliquis, quod cum* χρυσὸν *iungatur.*

V. σαν] *Non ſolùm inter* ἰσμὸν τε & ἐγγυωμένων *deeſſe copulam, ſed maius aliquod mendum toti huic ſubeſſe loco exiſtimo.*

P. 508. V. γυ] *Ante* τοὺς *omnino addendum cenſeo* πρὸς, *id eſt erga: expuncta quæ eſt poſt* συμπαθοῦς *diaſtole.*

P. 510. V. τοῦτο] *Nullo modo locum hîc habere poſſe* γοῦ, *nemo non videat: ſed quid pro hac particula reponendum ſit, hoc verò ſolus fortaſſe OEdipus diuinauerit. Ego certè ſuſpicor ante* διαρπάσασθαι *ſcriptum aliquod fuiſſe à* παρ *incipiens verbum: quæ ſyllaba quum ſola, cæteris obliteratis, remanſiſſet, ex ea poſtea* γοῦ *factum fuerit. Primo aſpectu ſuſpicatus ſum* παρήχθη *ſcriptum fuiſſe: ſed poſtea conſideraui* προάγεσθαι *cum infinitiuo potius iungi (eo ſenſu qui huic loco conuenit) quàm* παράγεσθαι, *vt,* προήχθη ταῦτα παιῦσαι, *eò adactus eſt vt hæc faceret.*

P. 512. V. ἐπελθ.] *Neceſſe fuerit, vt opinor, legere* ἐπαπελθόντων.

V. κρατον] *Hic locus me multũ torſit, quærentẽ quid pro* οἰκείων *reponi poſſet. reperi tandem aptiſſimum (meo quidem iudicio) nomen* ἰσομέτρων. *quod præterquam quod ſententia huius*

ius loci eſt accommodatiſsimum, & metaphoræ quam paulo antè ac paulo pòſt item vſurpat conueniens, (nam præcedit συμμέτρως, *ſequitur* παρὰ μέτρον) *habet etiam omnes corruptæ illius vocis literas, vna excepta.*

P. 518. *V.* λῶς] *Quanuis non dubitarem quin pro* ἔλεξε *legendum foret* ἔδοξε, *non auſus ſum tamen reponere.*

V. γνόμσαι] *In exempl. eſt* αὖ ἐκ τῶν: *ego tres has voces in vnam colligaui, vt vides.*

V. τῇ δ'] *Pro* τῇ οὐ πόνῳ *reponendum eſſe* τῷ πολυπόνῳ *affirmare auſim, vt pag.* 404. *dixit* πολυπόνων μόχθων.

V. μῆνοι] *In exempl.* αἴπερ τῶν ἀπιόντων, *pro* ἀεὶ περὶ τῶν ἰόντων.

P. 522. V. ρον.] *Rectius* αὐτὸν τὸν διατιθέμενον. *nam ſine articulo neceſſe foret* αὐτὸν *referre aliquem cuius mentio facta eſſet.*

V. διάταξιν] *In exempl.* παρέχει, *ex quo feci* παρέχειν. *vt ſit* ἐλάττων παρέχειν, *idem quod* μὴ οἷόσ τε παρέχειν.

V. οὖν] *In exempl. eſt* πᾶς, *quod mutaui in* πῶς.

V. ων κ'] *Quid ſit* ἀνδρῶν οὐ διὰ γραμμάτων κειμένων *aſſequi nullo modo poſſum, atque imperatorem aliter ſcripſiſſe mihi perſuadeo, ita videlicet,* οὐ διὰ γραμμάτων ἠγμένων. *Dicuntur autem* διὰ γραμμάτων ἠγμένοι, *qui ſunt* γραμμάτων ἔμπειροι. *Sic* διὰ παιδείας

διαίας ἤχθηται ſuprà dixit, eadem loquendi forma, pag. 432. verſ. penultimo. Iam verò & τυφλῶ, quod proximè ſequitur, non cohæret cum præcedentibus, nec cum ſequentibus. lego igitur, καὶ τυφλῶν: vt dicat huiuſmodi διατάξεις harum trium perſonarum à conſuetudine recipi, γυναικῶν, ἀνδρῶν ἀγραμμάτων, τυφλῶν.

P. 524. V. Ετι] Fortaſſe rectius καὶ τοῖς τοῖς διατ. &c. Quid autem de voce ποῖον quæ eſt in ſequenti verſu dicendum ſit, nondum ſtatui.

V. ποῖον] Poſt οἷα πολλὰ nemo mihi negauerit, vt opinor, deeſſe aliquid. Memini autem hunc ſcriptorem alibi dicere, οἷα πολλὰ τὰ ἀνθρώπινα, item οἷα πολλὰ συμβαίνει, ex quibus loquendi formulis poſteriorem aptiſſimam huic loco eſſe iudico: ita quidem vt parentheſews notis includantur ea verba.

P. 528. V. ῥὰ τοῦ] Pro ἐγγράφεται πολιτεία ſuſpicor legendum, ἔγγραφυ συμπολιτείαν. Neque enim noua ſunt apud hunc ſcriptorem, νόμον πολιτεύεσθαι, & ἀπολίτευτον εἶναι νόμον, vel διάταξιν. ſed & hoc ipſo nomine συμπολιτεία vtitur alibi, ſi bene memini. certè verbum συμπολιτεύεσθαι pag. 632. vſurpat. Neceſſe eſt autem ſcribi ἔγγραφυ, quòd huius verbi nominatiuus ſit ſingularis, non pluralis. Eſt præterea in exemplari περὶ τῆς πατρίδος, non παρὰ:

quodi

quod mendum quiuis perſpiciat.

V. τείαν] Neceſſe *videtur legere* ἰκάνε. *videlicet* τῶ παιδὸς. *Legitur autem poſt* γνώμην *in exemplari*, τοὺς ἐπίνουν καὶ ἀλλομένους, *pro quibus repoſui* τοὺς ἐπὶ νοῦν βαλλομένους. *quo dicendi genere vſus eſt & ſuprà, pag.* 254. *verſu decimooctauo*, τ̃ ἐπὶ νοῦν βαλομένων τὴν τοιαύτην ἀσφάλειαν. *Poſſet verò hîc quoq;* βαλομένους *ſcribi vnico* λ, *vt eſſet aoriſtus ſecũdus.*

P. 534. V. ρᾷς] *In exempl.* ἐνόχλους, *pro quo repoſui* ἐνόχους.

V. ἤδη] *In exempl.* περιμένουσαις, *quum manifeſtum ſit legendum eſſe* παραμένουσαις, *vt hic repoſui. Contrà pagina* 526. *verſu ſexto à fine, vbi habes* περιμένει, *in eo ſcriptum eſt* παραμένει.

V. καὶ] *Pro* φόνον *quis dubitet quin* χρόνον *legendum ſit?*

P. 536. V. χαίνουσα] *Ne hoc quidem dubiũ eſt quin hic* παρὰ *pro* περὶ *ſcribi debeat.*

P. 544. V. τα] *Lego* πρὸς νομοθεσίαν.

V. θᾶσσον] *Pro* καὶ *lego* κἄν.

V. βίον] *Aut ex* ἀνυροῦσθαι *fieri debet* ἀνυροῦμεν, *aut huic infinitiuo præfigi verbum aliquod: cuiuſmodi fuerit*, βουλόμεθα, *aut* ἀνελόμεθα.

P. 548. V. φέρει] *Vt pag.* 468. ἄλογον *pro* δύλογον *perperam à librario ſcriptum oſtendi: ita nunc* δύλογον *vice verſa pro* ἄλογον *eum*

ſcripſiſſe manifeſtiſſimum eſt. hoc enim ait Leo, *Si ſuperiorum temporum imperatores de integro texto legem hanc tuliſſent, aliquam habuiſſe eius ferendæ non à ratione alienam occaſionem videri potuiſſent: at verò ad prohibendum ſegmentum etiam & particulam eius vendi, qua ratione (quæ vel in ſpeciem honeſta ſit) moti fuiſſe dicantur?*

V. φθόνου] In *exempl. eſt* φθόνων: *ſed legendum eſſe* φθόνου *nemo non videat: accipiendo actiuè hoc nomen pro inuidia, id eſt inuidentia. quaſi dicat, ſubditis eos quodammodo inuidentes, id prohibuiſſe.* Reliqui *autem* συστάσει, *quod eſt pag.* 550. *verſu primo, vt in exemplari ſcriptum eſt, non auſus* συστέσει *reponere.*

P. 552. V. ἄδην] Pro *καθὰ viderint alij quid reponi debeat. mihi enim non liquet, qui recordor quidem antea quoque pro hoc* καθὰ *videri poſſe reponendum* καθαρὰ *me admonuiſſe, ſed hic eandem caſtigationem locum habere non exiſtimo: non dico reponendo* καθαρὰ, *ſed aduerbium* καθαρῶς.

P. 554. V. διὰ] Poſt ἐκδόνομαι *videtur deſiderari* ἵνα, *quod iungatur cum* δύναιντο.

P. 558. V. πενίαν] Fortaſſe *legendum fuerit* πενίας ὑπόθεσις. De *illis vero particulis* δι' ἄρα *nondum quicquam certi ſtatuere potui.*

V.

V. τιθίντ☉-] *Pro ὄντα δ᾽ αι nihil impedit quominus reponatur δώναδα:*

V. Οὐκ] *Poſt ἴχευτις videtur deſiderari particula οὐ, aut aliqua huiuſmodi.*

P. 560. V. ἔξεστι] *Fortaſſe* Εἴ τις τὶ βίαιον *legendum eſt, aut* εἴ τις βίαιόν τι. *nam non addendo* τι, *videtur ſubſtantiui nominis accuſatiuo* βίαιν *vtendum fuiſſe.*

P. 562. V. τοσαν] *Pro* ὀργάζειν *non debui fortaſſe vereri reponere* ἀγοράζειν.

V. λία] *Aliud quod pro* ἐπιβιώσεως, *reponam non habeo, quàm* ἐπιδυώσεως. *vt modo dixit* ἐπιδυνθῆναι.

V. μοῖραν] *Addo* παιδὸς *ante vel poſt* μοῖραν.

V. ποβέλου] *Lego* προλιπόντι.

P. 566. V. ἐν οἷς] *Lego* οὐκ ἀσύγγνωστον, *pro* οὐκ ἄγνωστον.

P. 568. V. κὴ] *Aut* ἐπάγοντι *legendũ, aut* εἰς *nomini* μειρακιώδεις *præfigendum cenſeo.*

P. 570. V. ἀγαπῶν] *Quid ſignificet* ἀθύρματα *non obſcurũ eſt, ſed eius ſignificatio huic loco conuenire minimè videtur. quo enim ſenſu eos* παίγνια *vocet, & tanquam* παίγνια *ex ſanctiſsimo eccleſiæ ſtatu eijci velit? At* καθάρματα *modis omnibus huic loco quadrat, ſiquid iudicio valeo. De illa autem voce* παντοῖς *amplius deliberandum cenſeo.*

P. 574. V. κἀσιον] *Mulim* τούτου *quàm* τοιού-

του. & mutandi τούτου in τοιούτου videtur occaſionem præbuiſſe proximè ſequens τοιαύτη.

V. τῶ] Non ἀλλὰ παρέχει, ſed ἀλλ' ἀπαρκέσει Leonem ſcripſiſſe affirmare auſim.

V. ὑποκορ] Aut ὑποκορίζῃς ab ὑποκορίζω, aut ὑποκορίζῃ, ab ὑποκορίζομαι legendum puto, pro ὑποκορίζοι σοί. ſed ὑποκορίζῃ malo. nam τῷ ὑποκορίζω vti nolim. Fortaßis autem & ψευδῶς melius legatur quàm ψεῦδος.

P. 576. V. Ἔδει] In exempl. eſt ἐπειδὴ, ex quo in duas partes diuiſo feci ἔδει δή. iungitur enim aptiſſimè ἔδει cum ſequente infinitiuo ἡττᾶσθαι. & paulo poſt habemus, ἔδει οὖν, oportebat inquam. Nec verò inelegans eſt ἔδει δή. ita enim Demoſthenes, δεῖ δὴ χρημάτων. At ἐπειδὴ μὴ ἡττᾶσθαι quid ſonabit?

V. γου] Fortaſſe author ſcripſerat, περὶ τὸ φρονεῖν ἀμείνων.

V. διὰ βίου] Lego αὐθασπάζεται. quaſi ἀσπάζεται χηρείαν ἀντὶ τῶν γάμων.

P. 578. V. ῥύου] In exemplari eſt ἀπαγορεύεσθαι, ex quo feci ἀπαρύεσθαι, quod apertè ſententia requirit. Sed vnde ἀπαγορεύεσθαι pro ἀπαρύεσθαι irrepſit? dices. Nimirum ex proxime præcedenti loco, in quo ἀπαγορεύεσθαι legitur.

P. 581. V. θόμεθα] In exempl. eſt οἱ γοῦν, pro τοιγαροῦν.

V. ταί] Fortaſſe non ſcripſit νομίζομεν Leo,

ſed ὁρίζομαι.

P. 584. V. *ἐμτοιχ*] *Rectius, meo quid[illegible] iudicio, οὗτος. Pro μητειτὺε autem repoſui μιαστὴς, quod habes in ſequenti verſu: id eſt μέτοχος, quaſi συμμιαζόμενος τῶν συμφορᾶν. quo verbo alibi vtitur.*

V. *ἄτινις*] *Planè ſuperuacaneum & per imprudentiam à librario additum exiſtimo nomen κακουργήματι. quòd quum κακουργήματι pro κακουργήσαντι aliud agens ſcripſiſſet, poſtea expungere oblitus ſit.*

V. *σαμένοις*] *Mirum ſi ἄκριβον pro ἀκριβὲς Leo dixerit.*

P. 586. V. *των*] *Puto ὁποτέρων pro ἑκατέρου legendum, & quidem accipiendo ὁποτέρων pro ὁποτεραινοῦν: vt alibi ἑκατέρου pro ὁποτερουνοῦν vſurpat.*

V. *νον*] *Fortaſſe hîc quoque ſcripſerat Leo non ἐπέρῳ, ſed ἐπιρροδέξῳ: vt paulo antè habemus τῷ ἐπιρροδόξῳ τοῦ σεβάσματος.*

V. *τούτῳ*] *Planè otioſum eſſe puto εἰ ante μηδὲν. vt ſit τούτῳ μηδὲν ἔλαττον ἐναντιουμένῳ τῇ συνοικισίᾳ, poſitis per parentheſin his verbis, εἰ μὴ μᾶλλον. perinde acſi diceret, ἵνα μὴ λέγω μᾶλλον.*

P. 588. V. *πὸ*] *In exempl. eſt μνηστείαν ἄλλων θεάς: ſed patet legendum eſſe, μνηστεία ἀληθῶς.*

V. *σινε*] *Pro ὑποθέσεως aut ὑπόθεσις aut*

ὑποθέσεις legendum contenderim.

P. 590. V. ρίας] Fictitiúmne ſit an corruptũ verbum καθυπάτευον mihi non ſatis liquet. Si fictitium, capitur pro ὑπατικῶς ἐχαρίζοντο, vel σὺν ὑπατικῇ τινι μεγαλοπρεπείᾳ ἐχαρίζοντο, aut ἐφιλοτιμοῦντο.

V. γιϑ۞] Poſt οὕτω interpunge, vt ſit δόξαν pro δόξαντ۞.

V. νον] Lego διὰ παύτων.

P. 592. V. ψασα] Lego τούτων, intelligens, τούτων τ̃ κατὰ τ̃ βίον συμπεπλέντων.

V. ψῆφον] Pro ἀναφαίνειν credo reponendum eſſe ἀναφέρειν.

P. 594. V. μὴ] Videtur deeſſe verbum à quo pendeant infinitiui λαβεῖν & δέξασθαι.

P. 596. V. μένων] In exempl. ὑποβιούντων pro ἀποβιούντων.

V. μένει] In exempl. ἀλλὰ μὲν οὖν, pro ἀλλὰ μὲν νοῦν.

P. 600. V. κείαν] Repono πολιτικῶ pro πολίτῃ.

P. 601. V. κάστην] Hic locus multum diúque me torſit, nec tandem aliam rationem ſarciendi quam librarius ei attulit βλάβην inueni, quàm reponendo βλάστην (quo nomine & alibi ſic vtitur, & pagina 606, ἀναβλαστάνει) pro hoc ipſo βλάβην. Reuera enim præcipua huius loci βλάβη eſt in accuſatiuo βλάβην. præcipua dico, quia & ἑκάστην minimè ἀβλαβὴς

eſſe

eſſe videtur.

P. 606. V. ἀκριβῶς] *Si manere volumus* συνιόντες, *videtur legendum* εἰς τὴν. *De eadem re alibi* συνελθεῖν *vſurpat.*

V. ἠλλάξατο] *Quis non* τὴν ἄκαρπον *legere malit?*

V. μαινόμενος] *Mendoſum eſſe mihi perſuadeo* ἄκρον. *nam quid hic ſonaret hoc nomẽ? Vicinum ei eſt (quod ad ſcripturam attinet)* ἀργὸν, *ſignificationem etiam loco conuenientem habens. ſcimus enim* ἀργὸν χώραν *&* ἀργὸν γῆν *dici incultam. Quodſi mea hic admittatur coniectura, dicemus,* χρώμενος αὐτῇ [τῇ χώρᾳ] πρὸς τὸ ἀργὸν, *ſonare, Qui agrum incultum & quaſi inertem eſſe ſinit. Ad verbum, Qui ad inertiam (id eſt, ceſſationem à cultura) eo vtitur. Quod tamen loquendi genus, vt Latinè, ita etiam Græcè durum eſſe fatendum eſt.*

V. ἄδικον] *Exiſtimo ſcriptũ reliquiſſe Leonem,* καὶ τί ἂν τις φαίη; *Ita enim potius loquuntur Græci: vel ſic,* καὶ τί ἂν τις εἴποι;

P. 608. V. φησιν] *Non dubium eſt quin omiſſum fuerit* εἰ *poſt* οἱ, *ac ſcripſerit Leo,* οἱ εἰ καί. *quam ſcripturam arguit ſequens particula* ὅμως.

V. σίαν] *In exempl. poſt* ἀπογυμνοῦσθαι, *ſequitur,* τὸ ὅλον δὲ ἐστι περὶ τοῦ μὴ συνεύχους ἐγγραμμίζεσθαι. *quæ verba inſcriptionem ipſius con-*

ſtitutionis complectuntur. Sic & antea quarundam conſtitutionum calci titulus earum adſcriptus erat : ſed præfixis tantùm tribus his verbis, τὸ δὲ ἐστι, ſine ὅλον. nam poſt vltimam conſtitutionis x. vocem βούλεται, habetur in noſtro exẽplari, τὸ δὲ ἐστι περὶ δούλου μονάσαντος ἀγνοίᾳ τοῦ δεσπότου. itidẽ poſt vltimam XI. *δουλείας, habetur, τὸ δὲ ἐστι περὶ δούλου γεγονότος ἐπισκόπου ἀγνοίᾳ τοῦ δεσπότου, quum hæc verba (exceptis tribus primis τὸ δὲ ἐστι) titulum* XI. *illa titulum* X. *conſtitutionis contineant.*

P. 610. V. λὶς] Malit *quiſpiam fortaſſe ὅρκων, vt alijs in locis.*

P. 6'4. V. δόξειαν] Non *ſolùm in τούτου depravatum hîc eſſe, ſed totum locum depravationem habere iudico, ob quam tota eius perturbata ſit ſententia.*

V. τοῦ] Aliquis *fortaſſe adiectiuũ hîc deeſſe exiſtimet, à quo pendeat genitiuus ἐλευθερίας: aut μέτοχον videlicet, aut aliud huiuſmodi.* Alibi *tamen γίνεσθαι itidem genitiuo iungit, verùm non eodem modo.*

V. λὰ] Nemo *non animaduertat incohærentem eſſe hanc orationem, δουλεύειν προελόμενον τὸ πρόσωπον ὅρον εἶναι δουλείας τὴν, &c. nec verò difficile eſt eam ſcripturam reponere, quæ eam cohærentem reddat: ſed quum non vna eſſe poſſit, quam habere pro germana debeamus, hoc verò diuinare eſt perdifficile.*

Rectè

Rectè enim legatur διουλοῦειν προειλεγμένῳ τῷ προσώπῳ ὅρεν ἄναι. rectè item per genitiuum abſolutũ, δουλοῦειν προειλεγμένου τοῦ προσώπου. Sed & ſeruari accuſ. poſſet, mutando ἄναι in ἔχειν.

P. 618. V. αἰὰ] In exempl. ἀρκοῦντα, ſed legi debere ἀρκούντων, cuius eſſe queat perſpicuum. Hæc autem quæ proximè ſequuntur verba, non videntur plenam orationem efficere. quò enim ἄγεσθαι intelligat lector? Explenda autem eſt fortaſſe, addendo πρὸς κοινωνίαν aut πρὸς κοινώνησιν ante aut poſt ἄγεσθαι. Quinetiam plenior fuerit hic titulus, ita legendo, Περὶ παραβαλλασίων χωρίων πρὸς ἐποχῆς κατάστασιν αἰὰ μέρος μὴ ἀρκούντων. καὶ, Περὶ τοῦ, μὴ βουλομένου θατέρου κοινωνῶν προσώπου, ἄκοντα τοῦ μὴ θέλοντα πρὸς τὴν κοινωνίαν ἄγεσθαι. quæ verba ex ipſo contextu accipio.

P. 624. V. διανομὴν] Suſpectus eſt mihi infinitiuus προσῆχθαι.

V. ἢ βορκ.] Legendum ſic puto hunc locum, ἕκαστον τῶν ἀεὶ ἐϊνασιν μερῶν συνιέντων vel potius συντεθέντων.

V. πων] In exempl. τὸ λειπημένον. ſed legendum eſſe τὸν λειπημένον (quam lectionem repoſui) perſpicere facile eſt.

P. 626. V. τοῦ] Legendum eſſe ἐλάττον ὁ perſuaſiſſimum habeo: nec tamen emendare auſus ſum. Intellige autem ἐλάττονος μέρους. Paulo pòſt dicit, ἐκ τοῦ μάζονος μὴ νομιζομέ-

του μέρους, οὐδὲν δὲ συντελοῦντ☉ χωρὶς τῆ συνεισφορᾶς τῦ ἐλάτ]ον☉.

V. μόνον] *Hanc orationem aliquis in omnes facies vertat licet, manere ἀνακόλουθον neceſſe fuerit, ſi maneat εὔλογον. Quare ex εὔλογον facio εὔλογ☉: vt quemadmodum dicitur ἄξι☉ εἰμὶ, vel δίκαι☉ εἰμὶ τοῦτο ποιεῖν, pro ἄξιόν ἐστι, vel δίκαιόν ἐστιν ἐμὲ τοῦτο ποιεῖν, ita etiã dixiſſe hic* Leonem *exiſtimemus, ἡ προθήκη τοῦ ἐλάτ]ονος εὔλογος ἂν εἴη χορηγεῖν, pro, τὴν προθήκην τοῦ ἐλάτ]ονος εὔλογον ἂν εἴη χορηγεῖν.* At *non quodlibet genus loquendi ita conuertitur, vt hæc duo, ἄξιόν ἐστι & δίκαιόν ἐστι, dicet aliquis.* Id *fateor: quinetiam duram eſſe hanc dicendi formulam ἡ προθήκη εὔλογ☉ εἴη χορηγεῖν, pro τὴν προθήκην εὔλογον εἴη χορηγεῖν, non nego: ſed ita vt duriorem multo iſtam eſſe contendam, qua vtitur alibi, ῥᾴδι☉ ἐστι cum infinitiuo, pro ῥᾴδιόν ἐστιν αὐτῷ.*

P. 628. V. σάσι☉] Non *bene poſt σάσεως ſequitur ὅσα: ſed, ſi putamus rectè legi ὅσα, videtur ex σάσεως faciendum σάσεων. Verùm σάσεως mutare non poſsis, quin ſimul ἐπαρχικοῦς mutes. quod nomen, etiam propter ſignificationem, mihi ſuſpectum eſt hoc loco.*

V. ἔξευσι] Fortaſſè *malit quiſpiã προθυρέοι per ει quàm προθυρίοι per ι ſimplex. nam reuera προθύρειον cum diphthongo magis adiecti*

ui

ui nominis, at cum ι ſimplici (retracto etiam in penultimam accentu) magis ſubſtantiui diminutiui formam præ ſe fert. Eum autem προθύρειον κέρδος *vocare* τὸ τῶν προθύρων *ex alio patet loco, in quo ſcribit,* τί δὴ εἰ ὁ τοῦ χωρίου δεσπότης οὐκ ἀμαθὴς ἁλιευτικῆς; ἆρα καθευδέτω μὲν αὐτὸς ἀργῶν, ἄλλοις δ' ἐπιτρέψει τὰ τῶν προθύρων κέρδη θηρᾶν;

V. τοῦ] *Quid ſonet aduerbium* καθάπερ *nemo ignorat: ſed huic loco quomodo conuenire poſſit non intelligo. at* καθάπαξ *non malè quadraturum ei videtur. quare an hoc pro illo reponendum ſit viderint alij.*

P. 630. V. τεχνῶς] Mihi *ſuſpecta ſunt hæc duo verba* οὐδεὶς ἐστι. *nam vt ex hac oratione eliciatur ſenſus, durum valde loquendi genus admittatur neceſſe eſt.*

P. 631. V. τῶν] Expende *mecū lector huius orationis* ἀκολουθίαν, *& eam poſtulare comperies, vt pro* προαιρούμεναι *&* ἐπιδείξονται *legatur* προαιρεῖται *&* ἐπιδείξεται. *vt ſit,* νόμος δὲ ὁ ἐπαγγελλόμενος, *&c.* ἐπιδείξεται τοσαύτην ἀποτομίαν κατὰ τῶν οὓς προαιρεῖται θεραπεύειν. *nam quin hæc* ἄγε τῆ μὲν *vſque ad* δυσφορίας, *poſita ſint per parētheſin, nemo inficias ire poſſit. Quum autem in hac parētheſi (quæ eſt probatio eius quod dixit, videlicet leges multis partibus potiorem miſericordiæ affectum polliceri & præ ſe ferre quàm medicos)* νόμοι *poſuiſſet*

imper

imperator, tranſiens, vt fit, à ſingulari numero ad pluralem: poſtea ἐπιδείξοντι *ſubiungit, tanquam hoc verbum ad pluralem* νόμοι, *non autem ad ſingularẽ* νόμος *referri deberet.*

V. τούτων] Ecce hîc eiuſdem generis vitium. *nam in his verbis,* ὁ θάνατον ἐπιψηφιζόμενος νόμος, ὡς εὖ φιλανθρώπου καὶ νομικῆς γνώμης ὑπάρχων, ὕβρις τῷ ἡμετέρῳ κράτει, ὥστε μηκέτι νομίμοις αὐτὸν συμπολιτεύεσθαι διατάξεσι, *quis non videt eſſe* ἀνακόλουθον? *recta enim ſermonis* ἀκολουθία *eſſet ita loquendo,* τὸν θάνατον ἐπιψηφιζόμενον νόμον, ὡς εὖ φιλανθρώπου καὶ νομικῆς γνώμης ὑπάρχοντα ὕβριν τῷ ἡμετέρῳ κράτει, ὥστε μηκέτι νομίμοις συμπολιτεύεσθαι διατάξεσι. *Rectius etiam ſine* ὥστε, *vt & ſine* αὐτὸν, *procederet oratio. quod quidem pronomen additum videtur ad leniẽdum quod ſubeſt huic loco* σολοικοφανές: *ne quid grauius dicam.*

V. αὐτὸν] Si χρηματίζειν *hîc pro* ὀνομάζεσθαι *caperetur, legendum eſſet,* μηδὲ νόμον χρηματίζειν ὅλως.

V. τίκτουσιν] Malim ἐπὶ τούτῳ *quàm* ἐπὶ τούτων. *vel potius* τούτῳ *ſine* ἐπὶ: *vt ſit* τῶν τούτῳ κοινωνησάντων, *pro* τῶν τούτῳ κοινωνῶν γιγνομένων. *vt modò dixit,* ἀλλὰ καὶ εἴ τινες αὐτῷ κοινωνοὶ γεγόνασι.

V. κόσας] *Infinitiuũ poſt* ἐντυχούσας *deeſſe manifeſtum eſt, nec eum ſolum, ſed cum aliis*

aliquot

aliquot verbis. Ex ipſis certè conſtitutionis verbis hunc titulum non male fortaſſis expleuerimus, poſt ἀπιγνκούσας addendo, ἀναφαίρετον τὴν ἐνεχύρασιν ἔχειν τῇ ἐκ τῶν χρημάτων πιστώσεως ὀρχομένου μέρους. Sed ita legendo, non bene ſubiungerentur quæ ſequuntur, καὶ περὶ τοῦ, &c.

P. 634. V. σι] *Videtur deeſſe* ἵνα, *aut huiuſmodi aliqua particula. Poni autem deberet* ἵνα *poſt* χρύσως, *aut poſt* δι: *vt eſſet*, μόνους δὲ τῶν, &c. *Quanquam vſitatius eſt*, ἵνα ᾖ μένει, &c.

P. 636. V. πρότερον] *Imperfecta videtur relinqui ſententia poſt* πίστει: *perfecta autem eſſet, accipiendo verba ipſius conſtitutionis, hoc modo*, τὸν βουλόμενον ἀσίναι δίκην, πρότερον περὶ τῆς οἰκείας προαιρέσεως ἐγγράφῳ διαβεβαιώσει πίστιν παρασχεῖν τῷ κριτῇ. *Certè, quiſquis hunc titulum conſcripſit, non dubito quin hanc orationem* ἐγγράφεσθαι τοὺς ἀσάγοντας δίκην ἐγκλήματος, *explicare ſequente voluerit, idem ſed apertius ſignificante: ac potiſſimum illud* ἐγγράφεσθαι *aliis verbis magis perſpicuum reddere conatus ſit. Nam quomodo parentheſis hic locum habere poſſit (ſicut initio ſuſpicabar) non video, ea videlicet includendo hæc verba*, ἤτοι τὸν βουλόμενον ἀσίναι δίκην, *vt ita* ἐγγράφεσθαι *cum* ἐγγράφῳ πίστει *iungatur.*

V.

V. ἐπαναγαγὼν] *In exemplari plane legitur vt hic habes, videlicet* ἀποξέει. *ſed ego affirmare auſim legendum eſſe* ἀποξύει, *& ex hoc* Homeri *loco manaſſe id loquendi genus* Iliados ι.

Ὡς ἂν ἔπειτ' ἀπὸ σεῖο φίλον τέκος οὐκ ἐθέλοιμι
Λείπεσθ'· οὐδ' εἴ κέν μοι ὑποσταίη θεὸς αὐτὸς,
Γῆρας ἀποξύσας, θήσειν νέον ἡβώοντα.

P. 638. V. νῦν] *Quomodo* γοῦν *hic locũ habere poßit, non intelligo: ſed nec quid pro eo ſcriptũ antea fuerit, aſſequi coniectura poſſum.*

V. ὑπὸ] *In exempl. legitur* προτιθέντα, *pro* προτιθέναι. *Eſt autem huic ſcriptori familiaris hæc verborum intercalatio.*

P. 640. V. ἀνεπανόρθωτον] *Fortaſſe ſcripſerat* Leo καὶ αὐτό.

V. τοῦτο] *Huic orationi*, ὥσπερ ἐκεῖνο τὸ μέρος ὃ περὶ τῶν εἰσιέναι πρὸς δίκην τύπον ἐκφέρει, *participium deeſſe perſpicuum eſt: ſed id ſítne* μελλόντων *an* βουλομένων *obſcurum eſt, mihi quidem certé. Niſi fortè hoc illi præferam, eo quòd proximè præcedens conſtitutio (tractans illud μέρος quod hic dicit* Iuſtinianus*) his claudatur verbis,* τοὺς βουλομένους δίκην εἰσέρχεσθαι, πρὸ τῆς εἰσόδου τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου προτιθέναι διωρισμένα. *quòd item in huius legatur titulo,* τὸν βουλόμενον εἰσιέναι δίκην.

V. δευτέρας] *In exempl. legitur* ταύτην,

errore

errore manifeſto.

V. σης] *Nullo modo (aut ego valde fallor) ferri hic poteſt* μένοντος, *nec vllus ex hoc participio idoneus elici poteſt ſenſus. at* σημαίνοντος *huic loco aptiſſimum fore videtur: vt ſit* σημαίνοντος *pro* δηλοῦντος, *ea ſignificatione qua* δήλωσιν *modò vſurpauit. Certè quum huius participij* σημαίνοντος *prima ſyllaba obliterata, remanſiſſet* μαίνοντος, *poſtea hoc in* μένοντος *mutatum fuiſſe veriſimile eſt. Sed &* τρίτου *fortaſſe non ſcripſerat* Leo, *ſed* τρίτον, *id eſt tertia vice, vt vulgò loquuntur: pro quo dicit paulo pòſt* ἄχει τρίτου.

P.642.V. εἴτι] *Pro* εἴτι *legendum puto* μήτι.

Ibidem] *Non conuenit temporis ſpatium quod in hac inſcriptione ponitur, cum eo quod ipſa conſtitutio habet. ita enim* Leo, μηδαμῶς συνίστασθαι μνηστείαν ἐπὶ χρόνοις ἐλάττοσι τῶν ἑπτὰ, μήτε μὴν ἱεροτελεστείαις βεβαιοῦσθαι τὴν μνηστείαν, τοῦ τρισκαιδεκάτου ἔτους ἐνδιδόντος τῆς νύμφης, τοῦ δὲ νυμφίου τὸν τεσσαρεσκαιδέκατον μὴ διαμείβοντος. *quæ ſequendo, pro* δεκαετοῦς *in hoc titulo reponendum eſſet* τεσσαρεσκαιδεκαετοῦς. Nec *verò hæc lectio* δεκαετοῦς χρόνου *cum ipſius imperatoris ſententia ſolùm non conuenit, ſed ne rationi quidem vllo pacto conſentanea eſt. quomodò enim ea breuius temporis*

ſpatium

ſpatium viris quàm fœminis præfixum ad hãc rem eſſe pateretur? Sed & poſt τεσσαρισκαιδεκαετοῦς χρόνου non malè forſitan adderetur ἐπὶ ἀνδρῶν, vt poſt τρισκαιδεκάτου ſubiungitur ἐπὶ γυναικῶν. Quinetiam videndum eſt vt eodem legatur vtrobique modo, videlicet aut τρισκαιδεκαετοῦς & τεσσαρισκαιδεκαετοῦς, accipiendo χρόνου pro tempore: aut τεσσαρισκαιδεκάτου & τρισκαιδεκάτου, accipiendo χρόνου pro ἔτους, id eſt anno. vt in hac ipſa conſtitutione & in alijs non raro vſurpatur à Leone, & alicubi etiam à Iuſtiniano.

P. 644. V. τὸν] *Aut τὸ legendum eſt pro τὸν, vt referatur ad præcedens ſubſtantiuum ἔτος: aut hunc articulum retinẽdo, deſiderari aliud ſubſtantiuum χρόνου, ac ita ſcripſiſſe Leonem putandum eſt, τοῦ δὲ συμφέρον τοῦ τεσσαρισκαιδεκάτου μὴ διαμετροῦντος χρόνου. Nam & alibi in eadem periodo ἔτος & χρόνον pro eodem vſurpat. modò certè dixit ἐπὶ χρόνοις ἐλάττοσι τῶν ἑπτὰ, apertè χρόνοις ponens pro ἔτεσι.*

V. γραφῆς] *Particula οὖν poſt εἴτε aut ornatus cauſa (ſiquem ornatum præbet ea παρέλκουσα) aut pro alia quapiam eſt poſita. ſed illud quàm hoc mihi ſit veriſimilius. Qui autem proximè ſequitur genitiuus ἐναργοῦς, dubium eſt ſitne in textu omiſſus (ibi enim ſine eo ita legitur, ὃς δὲ ἱκανὸς τῆς ἀπογραφῆς, ἤτοι ἀποδείξεως, τὸ δίκαιον τῶν λόγων γνωρίζεσθαι)*

anis

an is qui hunc titulum ſcripſit, eum de ſuo ad‑ dere auſus fuerit.

P. 650. V. σθαι] Pro *ἀποδοχὴ legendum puto ἀποδοχῆς ἄξιον. ac* Leonem *ita ſcripſiſſe,* ποῦ γὰρ ἀποδοχῆς ἄξιον, ποῦ δ' εὔλογον, *ex a‑ lijs locis coniecturam facio. ſic enim ſuprà, pag.* 484. *conſtitutionem* L I X. *exorditur,* Εἷς καὶ οὗτος νόμος ἐστὶ τῶν μὴ πρεπόντων τῇ συντάξει τῆς ἡμῶν πολιτείας, μήτε ἀποδοχῆς ἀξίων, μήτε χώραν ὀφειλόντων λαβεῖν ἐνεργείας. *Clau‑ dit verò ſic* X X X I X, μήτ' ἀποδοχῆς, μήτε βεβαιώσεως ἀξιωθῶσαν. *& pa.* 466. *initio conſtitutionis* L I I I I. καὶ ἄξιον αὐτοὺς ἀποδέχεσθαι τῆς φιλοτοργίας.

*

Typographus Lectori.

LIBRARIORVM incuria cũ alia menda in deſcribendis Leonis Græcis Conſtitutionibus (quæ qualia ſint præcedentes Caſtigationes docent) tum verò ex ipſarum Conſtitutionum titulis non paucos, alioqui maximè neceſſarios, prætermiſit. Eos igitur qui in exemplari non eſſent, ex ipſius Conſtitutionis verbis quã breuiſſimè fieri potuit à nobis conſcriptos, vt tamen à Græcis Latina non diſcederent, ſuis locis repoſuimus: atque eo audacius, quòd id prius ab interprete Latino effectum vidiſſemus. Ne verò quis antiquitatis auctoritati detractum putaret, quæ illius ſunt cum noſtris immiſcendo, iis quos adiecimus titulis notam hãc apponendam curauimus*.

Index Iuſtiniani imperatoris edictorum.

EDictum ſcriptum in omni terra piiſſimis archiepiſcopis & ſanctiſſimis patriarchis. Edict. j. pag. 3

Ne præſides in fiſcalibus cauſis fidem publicandent. Edict. ij. p. 5

De Armeniorum ſucceſſione. Edict. iij. 11

De magiſtratu Phœnicia Libanicæ. Edic. iiij. 13
De tempore actionum quæ ſacris locis competunt. Edict. v. 21
Edictum pientiſſimi Domini noſtri Iuſtiniani. vj. 23
Forma pragmatica de argentariorum contractibus. Edict. vij. 25
De Pontici tractus vicario. Edict. viij. 47
De argentariorum contractibus. Edict. ix. 59
De apparitoribus præſidum. Edict. x. 81
Vt ponderatores & monetarij apud AEgyptios quicquã pro obryzo exigendi nullam de reliquo facultatem habeant: ſed, quemadmodũ in magna hac vrbe, ita illic quoq; ſignatum aurum æſtimetur: & illi ſigna pro pondere, quod in ſignatura ſeruatum eſt, imponant. Edict. xj. 85
De Helleſponto. Edict. xij. 3
Lex de Alexandrinis & AEgyptiacis prouinciis. Edict. xiij. 97

Index Nouellarum conſtitutionum Iuſtini Imperatoris.

De indulgentia tributariorum reliquorum. Conſt. j. 171
Vt cõſenſu matrimoniũ ſolui poſſit. Cõſt. ij. ibid.
De ijs qui in Oſroena & Meſopotamia illicitas nuptias contraxerunt. Conſt. iij. 173
Vt Dei amantiſſ. epiſcopi, cum prouinciarum indigenis, &c. Conſt. iiij. 179

De Samaritanis. Conſt.v.181.

Index Tiberii Imperatoris Conſtitutionum.

De diuinis domibus. Conſt.j.183
De hæredibus. Conſt.ij.203
De prouinciarum præſidibus. Conſt.iij.ibid.
De releuatione tributorum publicorum. Conſt.v.205.

Index aliquot conſtitutionum, ex libro Iuliani Anteceſſoris.

Iuſtiniani.

PRagmatica Sanctio, complectens varia capitula. 206
De aſcripticijs & Colonis. 220

Iuſtini.

DE filijs liberarum Conſtitutio in Africã directa. 221

Tiberii.

SAcrum pragmaticũ, de confirmatione Conſtitutionum Iuſtini Imperatoris de filijs colonorum & liberarum. 224

Index Nouellarum Conſtitutionum Leonis Imperatoris.

PRoœmium. 235
Quòd vnumquemq;, qui iudicandi prærogatiuam acceperit, quemadmodum legaliũ capitulorum à nobis habitus delectus ſtatuerit, dirimere controuerſias oporteat: quæ, &c. Conſt.j.239

Vt qui cætera ſecundum ſacros diuinosq́; canones Epiſcopali dignitate dignus eſſe probatur, ſi liberi ex legitimo matrimonio illi ſint, ob illos, &c. Conſt. ij. 247

Vt qui ſacerdotes creandi ſunt ſecundum Eccleſiæ ritus, ea lege creentur, vt omnem deinceps vitam cœlibem agãt: aut ſi mat. &c. Conſt. iij. 251

Vt non modo vniuerſalis Eccleſiæ ſacerdotes, verumetiam qui ad quamcunq; ſacram ædem pertinent, ſi in hoc vocentur, licitè ſacra myſteria exponere, diuin. &c. Conſt. iiij. 253

Ne quibus, poſtquam monaſticæ vitæ inſtitutum ſubierint, facultates ſuppetunt, in vniuerſum hi de illis teſtari prohibeantur: ſed vt ſi, quo tempore monaſterium adierunt, in id quidpiam contulerint, in illorum poteſtate ſit, vt quemadmodum velint, de ijs quæ ſibi poſtmodum pararunt, in plenum aſſem etiam teſtamentum condant: &c. Conſt. v. 261

Vt decennis puer in monachorum numerum aſſumatur. Conſt. vj. 271

Vt quotieſcunq; à clericorum habitu ad prophanorum tranſire per vecordiam aliquis tentarit, in illum is inuitus etiam reſtituatur. Conſt. vij. 275

Vt qui reijcere venerandum monaſticæ vitæ

habitum in animum induxerit, ac pro illo prophanorum habitum ſuſceperit, quoteſcunque hoc facere auſus fuerit, etiam inuitus in illum reſtituatur: & ex quo monaſterio improbè aufugerit, eidem reddatur. Conſt. viij. 277

De ſeruo qui ignorante domino clericus factus eſt. Conſt. ix. 281

De ſeruo qui inſcio domino monachiſmũ ſuſcepit. Conſt. x. 283

De ſeruo qui ignorante domino Epiſcopus factus eſt. Conſt. xj. 287

De officinarum magnæ Eccleſiæ vſu. Conſt. xij. 89

De perpetuis emphyteuſibus. Conſt. xiij. 291

De iis qui monaſterium imperfectum relinquunt. Conſt. xiiij. 295

Vt ſalutarem Baptiſmum in quocunque ſacro oratorio peragi liceat. Conſt. xv. 299

Vt qui viginti annos habet, hypodiaconus creari poſſit. Conſt. xvj. 303

De puerperis, quando diuinorum myſteriorũ participes fiant, & quando infantes baptizentur, poſt quadraginta videlicet dies, extraquam ſi neceſſitas vrgeat. Conſt. xvij. 305

Vt in ſponſalibus conſtituta pœna exigatur. Conſt. xviij. 311

De pacto paterno, ex æquo hæredem futurum

filium

filium. *Conſt.xix.315*
*Vt ne maritus, quemadmodum vxor, illa præ-
moriente, præter donationē propter nuptias
quicquam capiat.* *Conſt.xx.321*
*Vt dotis promiſſio ex paternis aut maternis bo
nis facta præſtetur.* *Conſt.xxj.329*
*Vt mulier quæ matrimonium nō iterat, vnius
liberorum portionem proprietatis iure ca-
piat: ſimiliter & pater.* *Conſt.xxij.333*
*Ne præſides in prouincijs ſuis domeſtica ſpon-
ſalia contrahant.* *Conſt.xxiij.339*
*Ne filij naturales cum adoptiuis matrimoniū
contrahant.* *Conſt.xxiiij.341*
De emancipatione, & dotis reſtitutione. *Con-
ſtit.xxv.345*
Vt Eunuchi adoptare poſſint. *Conſt.xxvj.351*
Vt pariter omnibus adoptare liceat. *Conſt.
xxvij.355*
*Quo tempore & à quibus rerum ſuarum ad-
miniſtratio adultis concedi debeat.* *Conſt.
xxviij.361*
*Vt ancillæ partus apud alium editus ad ipſius
dominum ſequatur.* *Conſt.xxix.367*
*De muliere quæ viuo marito alios de matri-
monio compellat.* *Conſt.xxx.371*
*Vt quæ mulier mariti odio abortat, repudiari
ab illo poſſit.* *Conſt.xxxj.375*
De adulteris manifeſto deprehenſis. *Conſt.
xxxij.379*

Ne captiuorum vxoribus alijs nubere liceat. Conſt. xxxiij. 383
De tutore qui pupillam ſuam vitiat. Conſt. xxxiiij. 391
De raptoris virginis, eorúmq; qui in raptu adfuerunt, pœna. Conſt. xxxv. 393
Vt captiui filius hæres ſit. Conſt. xxxvj. 397
Vt domini teſtamento manumiſſus, ſi illum deceſſiſſe, aditamq; eius hæreditatem eſſe ignoret, teſtari poßit. Conſt. xxxvij. 401
Vt imperatoris ſerui de rebus ſuis quomodo velint, ſtatuere poßint. Conſt. xxxviij. 405
Vt prodigus, quæ ex re ipſius ſint facere poßit. Conſt. xxxix. 407
Vt captiui teſtamenti factionem habeant. Conſt. xl. 411
Vt in ciuitatibus, quinq; : in itineribus verò & agris tres teſtes ad teſtamentorum fidem ſufficiant. Conſt. xlj. 421
Vt ſufficiens numerus teſtium teſtamentum ratum faciat, tametſi id neque illorum ſubſcriptiones neque ſignacula habeat. Conſt. xlij. 425
Vt per ſcribendi ignaros teſtamenta etiam confirmentur. Conſt. xliij. 433
A quibus obſignari teſtamenta oporteat. Conſtit. xliiij. 435
Vt ſententiam iudices in literas referant, ſuaq; manu obſignent. Conſt. xlv. 439

Abrog

Abrogatio quarundam de curijs & decurionibus latarum legum. Conſt.xlvj.441
Abrogatio legis,quæ ſenatui prætores,decurionibus verò præfectos conſtituere concedebat. Conſt.xlvij.443
N*e mulieres in contractibus teſtimonium præbeant.* Conſt.xlviij.445
N*e ſerui ad dicendum teſtimonium admittantur.* Conſt.xlix.449
V*t donationes quæ in literas relatæ non ſunt, ad quingentos vſq; aureos valeant.* Conſtit.l.451
D*e inuento theſauro,cuius eſſe debeat.* Conſtit.lj.455
V*t tam veterum principum quàm recentiorũ numiſmata,modò iuſti ponderis probæq; materiæ ſint,valeant.* Conſt.lij.459
V*t cuiq; tam intra ciuitates,quàm extra,more ſuo ſepelire liceat.* Conſt.liij.463
V*t* D*ominicis diebus omnes ab operibus vacent.* Conſt.liiij.467
V*t Iudæi ſecundum* C*hriſtianiſmi ritus viuant.* Conſt.lv.471
D*e oris maritimis.* Conſt.lvj.475
Q*uãtum in piſcatibus remoræ piſcatoriæ inter ſe diſtare debeant.* Conſt.lvij.479
N*e ex ſanguine cibus conficiatur.* Conſt.lviij.481
Abrogatio legis quæ hominem liberum ſe ven-

dere permittit. Conſt.lix.485
Qua pœna caſtratores affici debeant. Conſt. lx.487
Tributorum exactores, ſi plus quàm debeant exegerint, qua pœna afficiendi ſint. Conſt. lxj.493
De pœna eius qui rem aliquam publicam vendiderit. Conſt.lxij.497
De pœna illorũ qui res vetitas ad hoſtes tranſvehunt. Conſt.lxiij.499
De pœna eorum qui naufragium ſuppreſſerint. Conſt.lxiiij.503
De incantatorum pœna. Conſt.lxv.505
De plagio. Conſt.lxvj.509
De ijs qui ad hoſtes tranſeunt, ſuaq́; ſponte revertuntur. Conſt.lxvij.513
Vt monachi & clerici tutores eſſe poſſint: ſed ab adminiſtratione ac pupillorum rectione arceantur. Conſt.lxviij.517
Cæcos ſecretò teſtamentum facere poſſe. Conſtit.lxix.521
De graſſationibus. Conſt.lxx.525
De ijs qui in locis arabilibus aut vineis ædificaturi ſunt. Conſt.lxxj.529
Vt pacta etiam non conſtituta pœna valeant. Conſt.lxxij.531
Vt nemo cum mulieribus in eccleſiarum cœnaculis habitet. Conſt.lxxiij.533
Ne ante legitimum matrimonij tempus futuris

coni

coniugibus benedicatur. Conſt.lxxiiij.535
Vt qui viginti annorum eſt, hypodiaconus creari poſsit. Conſt.lxxv.539
De pœna falſum teſtimonium dicentium ſacerdotum. Conſt.lxxvj.541
De falſariorum pœna. Conſt.lxxvij.543
Ne amplius Senatus conſulta fiant. Conſtit. lxxviij.545
De pœna ſacerdotis, diaconi, aut hypodiaconi, ſi poſt aſſumptum ordinem mulieri in matrimonium iungatur. Conſt.lxxix.547
Vt purpuræ ſegmenta & particulæ in publicis mercimonijs ſint. Conſt.lxxx.549
Ne ex auro & pretioſis lapillis quicquam confieri in vniuerſum nefas ſit. Cōſt.lxxxj.551
De teſtamento reſignato. Conſt.lxxxij.553
Vt ad trientes vſuras pecunia licitè mutuetur. Conſt.lxxxiij.557
Vt negotiari, ædificare, muneraq; accipere, vrbis magiſtratibus liceat. Conſt.lxxxiiij.559
Vt patres qui nuptias nō iterant, vnius liberorum portionem capiant. Conſt.lxxxv.563
De pœna epiſcoporum, ſacerdotum & clericorum qui ſe aduocationibus, ſponſionibus, redempturis, aliiſve ſimilibus dedunt. Conſtit.lxxxvj.565
De eccleſiaſticorum alea ludentium pœna. Conſt.lxxxvij.569
Vt celebribus quibuſdam in Eccleſia viris feſti dies

dies conſtituantur. Conſt.lxxxviij.571
Ne matrimonia citra ſacram benedictionem confirmentur. Conſt.lxxxix.573
Vt qui tertium matrimonium contrahunt ſacri canonis pœnæ obnoxij ſint. Cõſt.xc.575
Vt concubinam habere nõ liceat. Cõſt.xcj.579
De pœna eius qui aliquem dedita opera excæcauit. Conſt.xcij.581
Vt ſi ſponſa ex alio grauida deprehendatur, ſponſalia reſcindi poßint. Conſt.xciij.585
Legis quæ de conſulatu agit abrogatio. Conſtit.xciiij.589
De auulſa terræ cruſta. Conſt.xcv.593
De ſepulchro violato. Conſt.xcvj.595
Vt in conteſtatione litis, & magiſtratuũ initio iuretur. Conſt.xcvij.599
De pœna eunuchorum ſi vxores ducant. Conſtit.xcviij.601
Vt qui iuſiurandum defert, prior de calumnia iuret. Conſt.xcix.611
De ſeruis qui liberis in matrimonium coniunguntur. Conſt.c.613
De ſeruis coniugibus, ſi alter illorum libertate donetur. Conſt.cj.617
De prædijs maritimis ad remoras piſcatorias conſtituendas ſeorſum non ſufficientibus: &, vt inuitus etiam ad ſocietatem adigatur. Conſt.cij.619
De ys qui de maritimis prædijs ad conſtituendas

dus

dis remoras piſcatorias ſocietatem ineunt. Conſt.ciij.625
De piſcatorijs remoris inter quas legitimũ interſtitium non eſt. Conſt.ciiij.627
Si magiſtratus aliquis res fiſcales furatus eſſe deprehenſus ſit. Conſt.cv.631
De indotatis mulieribus, quantũ maritis mortuis ex ipſorum bonis lucrentur. Conſt.cvj. 633
Vt actor ante litis conteſtationem porrecto libello iudici fidem ſuã probet. Conſt.cvij.637
De eo qui ad primam denuntiationem iudicio ſe non ſiſtit. Conſt.cviij.639
Ne intra ſeptimum ætatis annum ſponſalia ineantur, neque ante decimumquintum maribus, aut decimumtertium fœminis matrimonium conſecretur. Conſt.cix.643
Vt mulier, ſoluto matrimonio dotẽ ſuam, propterq́; nuptias donationem, & reliquam omnem mariti ſubſtantiam in commentarium conſcribat, ac eo prolato reſarciri ſibi poſtulet, ſiquid damni in rebus ſuis à marito ſe paſſam dicat: citra commentarium autem euidentémve probationem nihil petat, aut petendo accipiat. Conſt.cx.645
Vt ſi vxor mente capiatur, idq́; neq; dolo mariti, neq; ipſo conſcio, aliorum maleficio fiat, & vltra tres annos id malum duret: matrimonium dirimatur, alteramq́; vxorem ducere:

tere marito liceat. Co:ſt.cxj.649

Vt ſi maritus per matrimonij tempus in furorem incidat, intra quinquennium ſolui nequeat: eo autem elapſo, ſi furor eum adhuc occupet, ſolui poßit. Co:ſt.cxij.6·5

Vt quemadmodum in alijs ſtructuris lege cautum eſt: ita etiam ſubdialium ambulacrorum ſtructura, quæ ſolaria appellantur, decem pedibus à vicinorum ædificijs diſtent. Conſt.cxiij.663

Zenonis.

Z*Enonis Imperatoris de nouis operibus* Conſt. 667

Canones.

C*Anones ſanctorum & venerandorum Apoſtolorum.* 687

FINIS.

ANT1318542

Digitized by Google